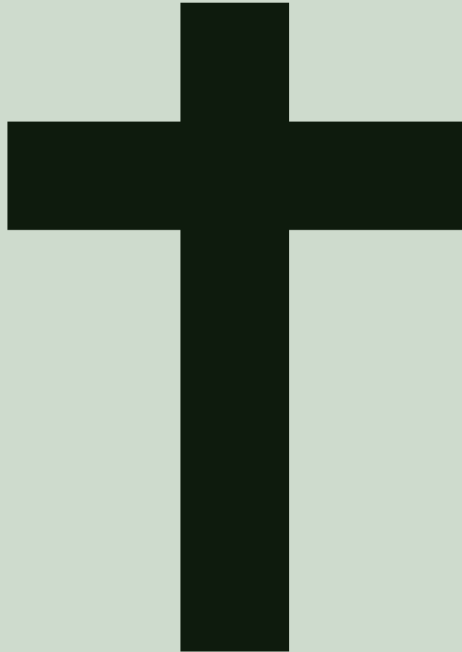

SIN̄GI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Aug 2023 from source files dated 9 Oct 2020
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1

Contents

FRT	1
MATAIO	2
MAREKO	42
LUKA	67
YOHANE	108
APOSOLO	140
ROMA	179
1 KORINTI	200
2 KORINTI	219
GALATA	232
EPESO	239
PILIPI	245
KOLOSAI	250
1 TESALONIKE	255
2 TESALONIKE	259
1 TIMOTEO	262
2 TIMOTEO	268
TITO	272
PILEMON	274
HEBIRAIIO	275
YAKOBO	290
1 PETERO	295
2 PETERO	301
1 YOHANE	304
2 YOHANE	309
3 YOHANE	310
YUDA	311
DEN TIKNÂ	313
Read the New Testament . . .	334

SINGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

Singi Âlip Ekap

The New Testament in the Komba
language of Papua New Guinea
[kpf]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by The Bible
Society of Papua New Guinea

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you
under the terms of the Creative Commons
license (Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy,
distribute and transmit the text under
the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute
the work to *Wycliffe Bible Translators*
(but not in any way that suggests that
they endorse you or your use of the
work).
- **Noncommercial.** You may not use
this work for commercial purposes.

- **No Derivative Works.** You may not
alter, transform, or build upon this
work.
- **In addition,** you have permission to
port the text to different file formats,
as long as you don't change any of the
text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution,
you must make clear to others the license
terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok
orait na lo bilong Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Deriva-
tive Works license. Em i tok olsem
**yu ken givim kopi long narepela
manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim
long husat i laikim. Tasol, yu mas tok
klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani
na salim dispela. **Yu mas givim nating.**
Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na nara-
pela buk i stap long dispela sait i gat tok
orait long usim wantaim dispela samting
tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu
mas askim husat i papa bilong copyright
long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait
long dispela tok orait, stretim tok, salim
Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long
nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English
i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis
askim mipela.**

Singi Âlip Ekap

A kutziñâ sot kamân kutziñâ[tab]Kot
pâñkânok[tab]Ilumñangât tenğâ

Yesugât sinji âlip Mataionâ kulemgoip.

*Yesugât sâkurâpnâ, zengât kutziñâ.
(Lu 3:23-38)*

¹ A danjonñâ danjonñâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip. ² Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Yakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpnâ âsagiwe. ³ Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutñâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoron muyageip. Hesorongâren gâbâ Ram âsageip. ⁴ Ramgâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nason muyageip. Nasongâren gâbâ Salomon âsageip. ⁵ Salomongâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamñâ kutñâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamñâ kutñâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip. ⁶ Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip. ⁷ Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip. ⁸ Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip. ⁹ Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip. ¹⁰ Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip. ¹¹ Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpnâ âsagiwe. Kâsaziñâ Yuda a gâsum diizingâm Babilonia hânân âine âsagiwe. ¹² Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegâren gâbâ Serubabe muyageip. ¹³ Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakimgâren gâbâ Aso muyageip. ¹⁴ Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ

Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip. ¹⁵ Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Matan muyageip. Matangâren gâbâ Yakobo muyageip. ¹⁶ Yakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apñâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutñâ Kristo sâmen. Kutñâ zorat topñâ itâ. Zâk bâliñan gâbâ mâkâningâbap.

¹⁷ Âsaâsagiñ zo itâ âsagiwe. Abaramgâren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, tengâziñâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo tengâziñâ kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

*Yesu muyageip, zorat den sinji.
(Lu 2:1-7)*

¹⁸ Yesu Kristo muyageip, zorat topñâ itâ. Mamñâ Maria Yosepegât sinji sâne ândeip. Sinji sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapumñâ Maria sot pâlâtâñ oi kâbonñâ oip. ¹⁹ Maria zâk kâbonñâ oi ko Yosepenâ nângip. Oi zorat topñâ mân nângipkât nângi mân dâp oip. Yosepe a târârakñâ ândeipkât umñan itâ nângip, “Nâ dinâ a ambân mâteziñan sa anun opapkât tigâk birâbat.” ²⁰ Yatâ upat sâam nângâm ândei Kembangât sumbem a nâiñâ umânân muyagem itâ sâam dukui, “Yosepe, Dawidigât kiunñâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapumñâ zâk sot pâlâtâñ oipkât kâbon op katep mimbap. ²¹ Nanñâ mimbap. Mei ko zâkkât kutñâ Yesu sâban. Zâkñâ a ambân gakârâpnâ bâliñangât tâgân gâbâ olanziñgâbap.”

²² Kut nâi nâi muyageip, zo Propete a nâiñâ Kembangât sâtkât den itâ sâip, zo bonñâ oip,

²³ “Nângânek. Ambân sigan nâiñâ kâbonñâ op nanñâ mimbap. Zâkkât kutñâ Imanue sâbi (Niñ denân ko Anutunñâ nen sot ândiap).”

²⁴ Yosepe zâk umânân gâbâ zaatñâ sumbem anâ den dukui, zo lum Maria diim mirâñan zari ândiwet. ²⁵ Ka ap ambin ândiândiñ, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ

op ândeitâ kêtep muyagei Yosepenâ kutnâ Yesu sâip.

Herodegâren mân âi muyagem mâtâp nâin gâbâ hânziñan âiwe.

2

Nângânângâ a, zen hân kêrebân gâbâ gawe.

¹ Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsiñ takâtakâñan gâbâ nângânângâ a, zen Yerusalem kamânân gawe. ² Gamñâ sâm mâsikâziñgâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zeñgât a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hânñiñan gâbâ sâñgelakñâ ekñâ mâpâsinam gen.” ³ Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nângâm pârâkparâwe. ⁴ Herodeñâ den zo nângâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ minduziñgâm itâ sâm mâsikâziñgip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsân?” ⁵ Mâsikâziñgi itâ sâm dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat Propete nâiñâ itâ sâm kulengoip,

⁶ ‘O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zeñgât kamân giginâ buñâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gâkârâpnâ kembu otziñgâbap.’ ”

⁷ Den zo sâne nângâm Herodeñâ nângânângâ a diiziñgâm ziñjik âim mulunâk mâsikâziñgip. Sâñgelak muyageip, zorat narâkñâ mâsikâziñgi dukuwe. ⁸ Dukune nângâm zen Betelem kamân âibigât sâñgonzângom sâip, “Zen âimñâ kârum katep muyagemñâ ga dâtnobi. Oi nângoot yatik âi mâpâsibat.” ⁹ A kutânâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sâñgelak hânziñan gâbâ igâwe, zorân kândom otziñgâm âimñâ katep zeip, zorat mirâ kwâkñan âi tâip. ¹⁰ Oi zen sâñgelak zo ekñâ sâtâre patâ urâwe. ¹¹ Oi mirin bagim katep sot mamñâ Maria zikit umzik topñan gei mâpâsiwe. Mâpâsemñâ irâziñan gâbâ kut nâi nâi âlipñâ mem pindâwe. Kât âlipñâ goide sot too wârânñâ âlip, sângânñâ patâ, zo pindâwe. ¹² Oi Kembangâ umanân kwâkâziñgi zen

Kembangâ Yesu katep lilâugip.

¹³ Nângânângâ a, zen âburem kamânziñan âine ko Kembangât sumbem a nâiñâ Yosepe umanân itâ dukuip, “Gâ zaat katep sot mamñâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nângâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumñâ muyagem kumbat sap.” ¹⁴ Sâi Yosepenâ zaatñâ katep sot mamñâ diiziki nâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete nâiñâ zorat Kembangât sâtkât itâ sâip, zo bon oip,

“Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”

¹⁶ Nângânângâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nângâm kuk imbanâ oip. Yatâ op kâwali a sâñgonzângoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonziñ zagât, zo zângom nângâwe. Nângânângâ a zen sâñgelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zângom nângâwe. ¹⁷ Oi Propete Yesaianâ mârurnan den sâip zo narâk zoren bon oip,

¹⁸ “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap. Mamârâpziñ zen murârâpziñagât umbâla op âigirâp op zem tatne hirînsâbigât sâm osiziñge. Wangât, murârâpziñ buñ op nanje, zorat.”

¹⁹ Herode moi Kembangât sumbem a nâiñâ Yosepe Aigita hânân umanân itâ sâm dukuip, ²⁰ “Gâ zaat. Katep sot mamñâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe.” ²¹ Yatâ sâi Yosepenâ katep sot mamñâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe. ²² Âburemñâ Yosepenâ den nâi itâ nângip, “Akela zâk ibânâ Herode, zâkkât gebâkñan Yudaia hângât a kutâ op ândiap.” Den zo nângâm zo ândibam kenngât oip. Oi umanân den nângâmñâ Galilaia hânân arip. ²³ Zoren kamân nâi kutñâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete zeñgât den itâ ziap, zo bon oip,

“Zâk Nasarete kamânân gokñâ sâbi.”

3

Yohaneŋâ nep topkwâip.

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

¹ Ândim zâim ko Yohaneŋâ Yuda a zengâren muyagem gâip. Gamŋâ Yudaia zengât mirâ âtâŋan, a mân ândiândiŋan, zoren âi ândim den siŋgi itâ sâŋm dâzâŋgom ândeip, ² “Anutu um topŋan ândinatkat narâk mâte uap, zorat zen umziŋ melâŋnek.” ³ Yohaneŋât Propete Yesaianâ mârumŋan den itâ sâŋm kulemguip, zo bon oip,

“Mirâ kamân âtâŋan a ŋâiŋâ âsagem den patâ itâ sâŋm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâm kubiknek. Oi kârâm kwârakune kelâlunâ oik.’ ”

⁴ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkat sâk pâke âlipŋâ mân mem ândeip sot naleŋm âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotŋandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatŋan inzut ŋâi lap ândeip. Naleŋmâ ko kumbon sot bâŋsat, zo nem ândeip. ⁵ Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbut nâmbut, zengâren gâbâ a gâbâreyangâm zâkkâren âimarâwe. ⁶ Zâkkâren âimŋâ bâliŋâziŋâ sapsune Yodaŋ toin saŋgonziŋgip. ⁷ Oi Parisaio a sot Sadukaio a donbepŋâ too saŋgonam gane ziŋgitŋâ itâ mâsikâziŋgip, “O mulungât kiurâp, zen bâliŋâziŋangât hâuŋâ mâte otziŋgâbâmap, zo ŋâiŋâ dâzâŋgoi bâliŋâziŋ birâbi? ⁸ Zen umziŋ melâŋâ orot mâmeziŋâ kubik ândibi. ⁹ Zen umziŋan itâ mân nâŋgâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpŋoot mân otningâbap.’ Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Anutuŋâ sâbâ sâŋm sâi kât zirâŋâ Abaramgât kiurâpŋâ op âsagibi. ¹⁰ Zorat sa nâŋgânek. Nak ŋâi bonŋâ âlipŋâ mân upap, zo ko mariŋandâ kârâm kârâp oi simbap. Nâŋga zo mârum nak topŋan pâi ziap. ¹¹ Zen umziŋâ melâŋne toin saŋgonziŋgâman. Ka ŋâi bet gam taap, zâk imbanâ patâ zemŋâŋgap. Nâ yatâ zorâŋ irâŋâ sikumŋâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâkŋâ Tirik Kaapum sot kârâp saŋgonziŋgâbap. ¹² Zâk gâbâgâbâriŋoot gamŋâ naleŋm gwapgwapŋâ gâbârem mindubap. Naleŋm bonŋâ mirâŋan pâmbap. Ka gwapgwapŋâ,

zo ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

Yohaneŋâ Yesu too saŋgonŋangip.

(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodaŋ toin âimŋâ Yohaneŋâ too saŋgonŋangâbâpkât dukui. ¹⁴ Dukui ko Yohaneŋâ nâŋgi mân dâp oi itâ dukui, “Wangât nâgâren ga sat? Gâŋâ nâ saŋgonina dâp opap.” ¹⁵ Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem dukui, “Nâŋgâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâtnâ lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohaneŋâ diŋâ lum saŋgonŋangip. ¹⁶ Too saŋgonŋangi Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâronŋsâi Anutugât Kaapumŋâ nii kembâ yatâ opŋâ gem gam kwâkŋan pâip. ¹⁷ Oi zorenâk sumbemân gâbâ den ŋâi itâ muyageip, “Zi nannâ âlipŋâ. Umnâ zâkkâren kinmap. Ekŋâ umnâ âlip opmap.”

4

Sataŋŋâ Yesu mâsikip.

(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

¹ Kaapumŋâ Yesu okŋangip mirâ kamân âtâŋan arip. Sataŋŋâ mâsikâŋangâbâpkât okŋangip arip. ² Oi zoren Yesu zâk ŋâtik sot sirâm 40 umŋan nâlem buŋ ândeip. ³ Oi sarâ mariŋandâ zâkkâren gamŋâ itâ sâŋm dukui, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko sânanâ kât zirâŋ naleŋm oi ne.” ⁴ Sâi Yesuŋâ itâ sâŋm dukui, “Den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Anâ naleŋmâk nem mân ândinat. Naleŋm nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nâŋgâm ândim kwâtâtinat.’ ”

⁵ Yatâ sâi Sataŋŋâ diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkŋan pâip.

⁶ Pamŋâ itâ dukui, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem ŋâi itâ ziap, zo nâŋgâ,

‘Zâkŋâ sumbem arâp zengât bitziŋan gâbanbap. Ziŋâ bitziŋandâ mingim geine kâtnâ mân gobap.’ ”

⁷ Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Oi den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Kembu Anutugâ zâizâiŋ mân okŋangâban.’ ”

⁸ Sâi Sataŋŋâ bak kârep patâ ŋâin diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot

sikum kut nâi nâi âkñâleņoot, zo tirâpkoip.
 9 Tirâpkum itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ
 topņan gei pindiņsâm mâpâseninandâ hân
 sot kut nâi nâi, zi aksik gâ gibat.” 10 Sâi
 Yesuņâ den mâburem itâ dukuip, “Sataņ,
 gâ birânim âi. Den kulem nâi itâ ziap,
 ‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk
 kânok kore okņanğâban.’”

11 Yatâ sâi Sataņņâ birâņanğâm ari
 sumbem a zen gam on galem okņanğâwe.

*Yesuņâ Galilaia hânân âi nep tuugip.
 (Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)*

12 Yohane tâk namin panetâ Yesuņâ zo-
 rat sinđi, zo nânğâm Galilaia hânân arip.
 13 Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm
 Kapenaum kamân âi ândeip. Kamân zo
 saru sâtņan Sebulon sot Naptali, zengât
 hânân tâip. 14 Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât
 den nâi itâ ziap, zo bon oip,

15 “Sebulon sot Naptali hân saru sâtņan
 Yodaņ too nâmbutken ziap, Galilaia
 hân torenņan, zoren hân nâin
 gokņâ zen ândime. 16 A zo
 nâtâtigân ândiwe, zen kârâp âsakņâ
 patâ ikse. Mumuņanğât sinđi
 op nâtâtigân ândiwe, zen âsakņâ
 muyageziņgap.”

17 Narâk zoren Yesuņâ topkwapņâ sinđi
 âlip dâzânğom a itâ dâzânğom ândeip,
 “Anutugât um topņan ândinatkat narâkņâ
 mâte uapkât umziņ melânjek.”

18 Oi sirâm nâin Yesuņâ Galilaia saru
 sâtņan âim gam tap a zagât, âtâ mun
 zikirip. Nâi Simon, kutņâ nâi Petero. Nâi
 ko munņâ Andrea. Zet saruyân zuugât
 irâ pam kirâwet. Zet inangât nep tuum
 ândiwet. 19 Yesuņâ zikitņâ dâzâkom sâip,
 “Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet inangât
 nep tuum ândibobot, zo yatik a zengâren
 nep tuum ândibobot.” 20 Sâi zorenâk
 irâzikņâ birâm molim âiwet.

21 Oi Yesuņâ mâik nâi âimņâ a âtâ mun
 zagât muyagezikip. Yakobo sot munņâ
 Yohane, zet Zebedaiogât nanzatņâ. Zet
 ibâzikņoot waņğâyân tap irâziņâ kubik
 tarâwe. 22 Yesuņâ dâzâkoi zorenâk waņğâ
 sot ibâzikņâ birâņanğâm molim âiwet.

23 Yesuņâ Galilaia hânân kamân toren
 toren âim gam mâpâmâpâse namin zâim

den sinđi âlip dâzânğom ândeip. Oi a
 ambân sisi mâsekziņoot kubikziņğâm
 ândeip. 24 Yatâ op ândei sinđiņâ Siria
 hânân laņ kârâm ari nânğâm a ambân
 sisi mâsek sot wâkeziņoot sot kin bitz-
 iņâ mumuņâ zâkkâren diiziņğâm gane
 kubikziņğâm naņgip. 25 Oi Galilaia
 hânân gâbâ sot kamân bâzagât Yodaņ
 too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem
 kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ
 sot Yodaņ too nâmbutken gâbâ, a ambân
 kâmut patâņâ mindumņâ moliwe.

5

*Yesuņâ bâkņan den sinđi âlip dâzânğoi.
 (Lu 6:20-26)*

1 Yesuņâ a ambân kâmut patâ ziņgitņâ
 bâkņan zâi tâi arâpņâ zen um topņan
 âiwe. 2 Âinetâ sinđi âlip itâ sâm dâzânğoi,
 3 “A nâmbutņâ umziņanğât nânğâne gigin
 opmap, zengât nânğa sâtâreņoot uap. Zo
 ziņâ sumbemân Anutu um topņan ândibi.
 4 A nâmbutņâ isem umbâlâ op ândime,
 zengât nânğa sâtâreņoot uap. Zen zo
 umâlep kwatziņğâbap. 5 A nâmbutņâ
 zâizâiņâ mân op ândime, zengât nânğa
 sâtâreņoot uap. A zo ziņâ hân patâ
 zi galem upi. 6 A nâmbutņâ ândiândi
 târârakkât otziņgi ândime, zengât nânğa
 sâtâreņoot uap. Zen gâtâm bonņâ
 muyagibi. 7 A nâmbutņâ zen um lâklâk
 op a toren tânzânğome, zengât nânğa
 sâtâreņoot uap. Zen zo Anutuņâ zo yatik
 otziņğâbap. 8 A nâmbutņâ umziņ salek
 ândime, zengât nânğa sâtâreņoot uap.
 Zen zo Anutu ek ândibi. 9 A nâmbutņâ
 lumbenangât nep tuum ândime, zengât
 nânğa sâtâreņoot uap. Zen zo Anu-
 tugât murarâpņâ sâbi. 10 A nâmbutņâ
 târârakziņanğât op kâmbamân sot tâk
 namin âibi, zengât nânğa sâtâreņoot
 uap. Zen zo sumbemân Anutu um
 topņan ândibi. 11 A nâmbutņâ nâgât opņâ
 a ziņâ den bâliņ top topņâ dâzânğom
 zânğom molimoli otziņğame, zengât
 nânğa sâtâreņoot uap. 12 Zen sumbemân
 sâņgân patâ mimbi, zorat umâlep patâ op
 sâtâre upi. Wangât, Propete a mârumņan
 yatik zânğom moliziņğâwe, zorat.”

Nen a zengât sii sot kârâp âsaknjâ yatâ utnat.

(Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)

¹³ “Zen a zengât sii op ândibi. Ka siigât naamjâ buj oi ko dap oindâ naamjâ dum upap? Zo bujâ. Sii bâliņjâ zo yatâ mo yatâ orotjâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine giari a ambân ziņjâ lânbi.

¹⁴ Oi zen a zengât kârâp âsaknjâ op ândibi. Kamân nâi bak kârep nâin tâi wan mo wannâ mân kwâtepkubap. ¹⁵ Zen kârâp sâumjâ âmaņân mân kwâarakume. Bujâ. Zo tâtatņan pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime, zo âsageziņgâmap. ¹⁶ Zen zo yatâ a zengât âsaknjâ op ândibi. Oi a zen ândiândiziņjâ ikne âlip oi sumbem Ibâziņjâ sâm âlip kwâkņangâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

¹⁷⁻¹⁸ “Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kumbam geip,’ nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut nâi nâi muyagem naņgâbap. Nâ perâkņak dâzângobâ. Mosegât gurumin den murukjâ nâi mân buj upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buj upap. ¹⁹ Oi a nâi, zâk gurumin den murukjâ nâi mân lumjâ a toren yatik upigât dâzângobap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât ombeņan a gigiņ op ândibap. Oi nâiņjâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât patâziņ op ândibap. ²⁰ Zorat dâzângua nângânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a, zen ândiândiziņjâ âlip mân ândim walâziņgâm sumbemgât siņgi mân upi.”

Gurumin den, zorat topjâ sâip.

(Lu 12:57-59)

²¹ “Sâkurâpziņjâ zen den itâ dâzângowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Nâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’ ²² Ka nâjâ itâ dâzângobâ. Nâi zâk bukuņjâ um kuk nângâņangâbap, zâk den nepņangât siņgi upap. Nâi zâk bukuņjâ den bâliņjâ dukubap, zo ko a sâtnjâ zengât mindu-minduyân pambi. Nâi zâk bukuņjâ den kârok bâliņjâ dukubap, zo ko sim kârâpkât siņgi upap. ²³ Zorat ko gâ kut nâi nâi

Kembugât siņgi pâmbam itâ nângâban, ‘Bukunet kâsâp osetnikņan ziap.’ ²⁴ Zo yatâ nângâm kut nâi zo birâm âi bukugoot den sâm kusik tuumjâ âburem kut nâi zo Kembugât siņgi pâmban.

²⁵ Gâ a nâi sot kâsâp op dinzikiņjâ zo kek kubikpabot. Top likuliku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâm kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top likuliku agâren sâi nângâm kâwali a gakârâpņjâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi. ²⁶ Nâ perâkņak dâgobâ. Gâ zoren tapņjâ yen mân giban. Kâsaganġât tosa mâkâm naņgâm gem gâban.

²⁷ Sâkurâpziņjâ itâ dâzângowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyanġâbap.’ ²⁸ Ka nâjâ ko itâ dâzângobâ. A nâiņjâ ambân nâi ek âkņâleņangâbap, zo ko zâk zik ambin zo umņandâ birâņangâbap. Zâk tosa mimbap.

²⁹ Zorat siņgâ nâiņjâ bâliņan gâbanbâ sâi sum lâmuņ birâban. Hâlâlu ândim simân geibatkat laņ siņgâ toren sum lâmuņban. ³⁰ Bikâ bongenņjâ bâliņan gâbanbâ sâi kârâm mânângât pâmban. Sâk hâlâlu ândim sim kârâpkât siņgi opatkât laņ bikâ kârâm mânângât pâmban.

³¹ Den sângiņjâ itâ ziap, ‘Nâi zâk ambinjâ birâbam ekap pindâm molibap.’ ³² Ka nâjâ ko itâ dâzânguan. A nâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a nâi sot ândeip oi ko tosa zo apņangât mân upap. Oi nâi zâk ambân birâbirâņ zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.

³³ Zen nâņge. Sâkurâpziņjâ itâ dâzângowe, ‘Gâ Anutu mâteņan den nâi sarâ mân sâban. Kambu mâteņan den nâi sâmņjâ lunandâ bonņjâ upap.’ ³⁴ Nanjâ ko itâ dâzânguan. Anutu mâteņan den sâsâņjâ, zo itâgât birâm naņgâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat mâme uap. ³⁵ Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombâņjâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsâņjâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kambu patâgât kamân. ³⁶ Oi kâukziņan kwap sâsâņ, zo birâbi. Zen kâukziņ sâmotņjâ kâu nâi dukune sumun upap? Mo sumun nâi dukune kâu upap? Yatâ bujâ. ³⁷ Zorat

dinziñâ bonñan sâne bonñâ upap. Buñâ sâne buñâ upap. Den târokwap sâne, zo Satañgâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.

(Lu 6:29-30)

³⁸ “Den ñâi itâ sâsânâ, zo nânge, ‘Ñâiñâ sinğâ sum lâmunji gângoot sinğâ sum lâmunban. Ñâiñâ sâtkâ kwâki gângoot sâtnâ hâuñâ kom kwâkâban.’ ³⁹ Nânğâ ko itâ dâzânguan. Zângonâ sâne sâkziñâ mân aņgân kârâbi. Gât ko a ñâiñâ pâlomgâ toren koi toren ñâi pindâna kumbap. ⁴⁰ Oi ñâiñâ gâ sot kâsa op hâmbâgâ kwâkñan mei umñan yatik pindâban. ⁴¹ Oi a ñâiñâ gâ irânâ mem pânkânogân âi pâmbangât sâi gâñâ târokwap kârebân âi pam gâban. ⁴² Oi a ñâiñâ kut ñâi ñâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim gibat sâi nânğânangâban.”

Kâsarâpziñ buku otziñgâbi.

(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Den ñâi itâ sâsânâ, zo nânğâme, ‘Gâ bukugâ buku okñangâban, ka kâsağâ kâsa miñangâban.’ ⁴⁴ Ka nânğâ ko itâ dâzângobâ. Kâsarâpziñ buku otziñgâbi. Oi a zângom moliziñgâme, zengât op ninâu sâbi. ⁴⁵ Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziñangât nan bârarâp bonñâ op ândibi. Zâkñâ yatik sâi maañandâ a orot mâmezij bâliñâ sot âlipñâ aksik âsageziñgâmap. Oi yatik sâi mapñâ a orot mâmezij bâliñâ sot âlipñâ aksik ziñgâmap. ⁴⁶ Zen buku otziñgâme, zorik buku otziñgâbi, zo ko Anutuñâ sângânñâ wan ziñgâbap? Bâliñ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka. ⁴⁷ Zen torerâpziñâ zorik mânganziñgâbi, zorat sângânñâ wan ziñgâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme. ⁴⁸ Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziñandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

6

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.

¹ “Zen sinği âlip lumñâ kut ñâi ñâi âlipñâ upme, zo ziñgitne âlip upapkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuñâ sângânñâ mân ziñgâbap. ² Zorat gâ a âlip otziñgâm a nâmbutñandâ gek nânğâbigât lâmun mân

waatpan. A sarânâ, zen mâpâmâpâse namîn sot kamân sombemân a ziñâ sâm âlip kwatziñgâbigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen sângânziñâ mârur mine âkip. ³ Bukugâ ñâi kut ñâi pindâbam tik pindâm bukugâ ñâi mân dukuban. ⁴ Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimbap. Yatâ otna Ibâgandâ kut ñâi ñâi tik ek nânğâmñâ hâuñâ sângânñâ gibap.”

Ninâuğât den.

(Lu 11:2-4)

⁵ “Zen ninâu sânam a sarânâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namîn sot a minduminduyân ninâu sânam bâbâlan upme, zo ko aņñâ ziñgitpigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Yatâ ziñgitne ko zorâñak sângânziñâ opmap. ⁶ Gâ ko ninâu sâbâ sâm mirâgan zâi hânği doongumñâ Ibâgâ tik ândimap, zâkkâren ninâu sâban. Oi Ibâgâ tigâk kut ñâi ñâi ek nânğâmapñâ bonñâ muyagem gibap.

⁷ Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmñâ târokwap mân sâm âine kârep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo ziñâ den donbep sâm arindâ nânğânziñgâbap sâme. ⁸ Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâne Ibâziñâ zâk kut ñâi ñâi um nânğânângâziñan ziap, zo kek ek nânğâmap. ⁹ Oi zen itâ sâm ninâu sâbi,

‘Ibâniñâ sumbemân taat, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. ¹⁰ Gâ gamñâ um dâp hân dâp kembu otniñgâban. Sumbemân gâgâren sât lulu ziap, zo yatik hânân nengâren zimbapkât otniñgap. ¹¹ Gâ sirâm ziren nalem dâpninjan niñgâban. ¹² Nen a zengât tosa biren zo yatik tosaninğâ birâban. ¹³ Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban. Bâliñâ mariñangât bikñan gâbâ mâkâniñgâban.’

¹⁴ Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñâ yatik tosaninğâ birâbap. ¹⁵ Ka zen a zengât tosa mem ândinetâ Anutuñâ zengât tosa yatik mem ândibap.”

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

¹⁶ “Zen nalem birâm kendon ândim si sângânziñ kuk sen sen mân upi. A sarânâ, zen yatâ upme. A nâmbutñâ, zen nâlem

birâm kendon ândiândiziñâ zingitpigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen zorat sânğânñâ mârûm mine âkap. ¹⁷ Gânâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sânğângâ too sanğonñâ ândiban. ¹⁸ Yatâ otna a ziñâ nalem birâm ândiândigâ mân ek nânğâbi. Sumbem Ibâgâ tik ândimap, zâk zikñik nânğâbap. Oi zâk tik ândim kut nâi nâi ek nânğâmapñâ sânğânñâ gibap.”

Sikumgât âkñâle mân utnat.
(Lu 11:34-36; 12:33-34)

¹⁹ “Zen hângât sikum kut nâi nâi donbep mân mindubi. Hângât kut nâi nâi kabâtnâ niniñâ sot alâlâgiñ sot anâ kâmbu mime, zorat nânğânetâ mân zâibap. ²⁰ Zen sumbemân kut nâi nâi mindum ândibi. Sumbemgât kut nâi nâi, zo kabâtnâ mân niniñâ sot mân alâlâgiñ sot anâ kâmbu mân orotñâ, zorat nânğâne zâibap. ²¹ Kut nâi nâiziñ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap. ²² Siñgâ so sâkkangât âsakñâ. Siñgâ âlip tâi sâkkâ âsakñâ ek ândiban. ²³ Ka siñgâ bâliñ oi ko sâkkâ nâtâtik upap. Zorat sa nânğâne. Umgangât âsakñâ nâtâtiksâbap, zo ko opon nâtâtik patâ muyagei kwakmak op ândiban.

²⁴ A kânokñâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkñâ nâi buku okñangâm nâigât âkon upap. Oi zâk nâi sot pâlatân op nâi kândâtkubap. Zen yatik Anutugât nep sot kât sikum âkñâlegât nep, zo dap yatâ mâtâkâziñgâm mem ândibi?”

Sâkkât kut nâi nâi, zorat mân nânğâm kwâkâban.

(Lu 12:22-32)

²⁵ “Zorat torenñâ nâi zi dâzângua nânğâne. Zen ândiândiziñangât nânğâm itâ mân sâbi, ‘Wan wan mem nem ândinat?’ Mo sâkziñangât nânğâm itâ mân sâbi, ‘Wan mo wan lap ândinat?’ Kut nâi nâi zorat mân nânğâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziñandâ bonñâ mo nalemñâ bonñâ? Sâkziñandâ bonñâ mo sâk pâkeñâ bonñâ? ²⁶ Zen nii zingitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâziñandâ nalem muyagem zingâmmap. Oi dap dap? Zen nii zenğât ombeziñan? Bunâ. ²⁷ Oi zen nânğânânğâziñ kâtikñâ

ziap oi ko sânetâ sâkziñ kâtigei narâkñâ pânkânok târokwap ândibi? ²⁸ Yatâ orotñâ mân ziabân wangât sâk pâkegât donbep nânğame? Zen pâliñpâliñ neule hibukñan zemap, zorat topñâ nânğâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap. ²⁹ Zorat sa nânğâne. A kuta Salomo mârûmñan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemñangip. Ka Salomo zâk sâkñâ neulenootñâ neule âlipñâ yatâ zo mân mem ândeip. ³⁰ Oi hibuk bâlonâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutuñâ sâi neule âlipñâ zo muyagemap. Oi zen dap nânge? Anutuñâ sâk pâke âlip mân muyagem zingâbap? Zen nânğâm pâlatânziñ lotñâ. ³¹ Zorat zen nânğâ kwâkâ op itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?’ ³² Um kâtik a, zen um nânğânânğâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo nânğâm nanğâmmap. ³³ Zen sumbem Ibâziñangât um topñan ândiândiñ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiñ, um nânğânânğâziñ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut nâi nâi zingâbap. ³⁴ Zen mukangât nânğâ kwâkâ mân upi. Nânğâ kwâkâ zo mukangât siñgi. Sirâm nâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat siñgi upap.”

7

Den hâuñâ mân sâm siñan giban.
(Lu 6:37-38, 41-42)

¹ “Zen a hâuñâ den mân sâm siñzian gibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinziñan gibap. ² Zen a hâuñâ den sâm kwâkâziñgâbi, zorat dâp yatigâk Anutuñâ zen sâm kwâkâziñgâbap. Zen a kut nâi nâi otziñgâbi, zorat dâp yatik Anutuñâ mâburem zingâbap. ³ Gâ wangât bukugangât siñan gwapgwap zo ekñâ gikâ siñgan nak sâmbañâ zo mân ek nânğat? ⁴ Nak sâmbañâ gikâ siñgan zeî dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? ‘Gâ nânğâna siñgan gwapgwap ziap zo, mem pambâ.’ ⁵ Sarâ a gâ. Kândom gikâ siñgan nak sâmbañâ zo mem pamñâ gwapgwap bukugangât siñan zeî mem pâna dâp upap.

⁶ Gâ a nâmbutņâ Anutu kândâtkume, zen sinġi âlipkât kut nâi nâi âlipņâ, zo mân zingâban. Zen wâu bâu yatâ opņâ kut nâi nâi âlipņâ zo birâm âburem gibegât.”

Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi.
(Lu 11:9-13)

⁷ “Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi. Kârum ândim bonņâ muyagibi. Hânggiyân kom ândine mirâ mârîņandâ mem pâmbap. ⁸ Nâi zâk ninâu sâm ândim kut nâi memap. Nâi zâk kârumapņâ bonņâ muyagemap. Nâi zâk mâtâbân kom ândei marîņandâ mâtâp mem pâmbap. ⁹ Zengâren gâbâ nâiņâ nanņâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap? ¹⁰ Mo zengâren gâbâ nâiņâ nanņâ inangât sâi guk mo mulum pindâbap? ¹¹ Buņâ. Zen a bâliņandâ murarâpziņâ kut nâi nâi âlipņâ yatâ otziņgâme. Oi Ibâziņ sumbemân walâwalâņandâ kut nâi nâi âlipņâ zingâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut nâi nâi âlipņâ walâm zingâbap.

¹² Zen a ziņâ kut nâi nâi otziņgâbigât otziņgâmap, zorat dâp otziņgâbi. Zorâņâ Mosegât gurumin den sot Propete zengât den zo minduap.”

Mâtâpkât den.
(Lu 13:24)

¹³ “Zen mâtâp pâlâtâņan sumbemân bagibi. Tâmbetagoagoņangât hângi, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpņâ zo ñilip patâ. Zoren a ambân donbepņâ bagim âime. ¹⁴ Ândiândi kamângât mâtâp, zo pâlâtân. Zoren a ambân bituktâņâ âime.”

Propete sarâņâ, zengât den.
(Lu 6:43-46; 13:25-27)

¹⁵ “Propete sarâņâ, zen holi tobatziņâ râma yatâ ka umziņâ wâu kâtikņâ kâwaliziņoot. Zo nângâm galem ândibi. Zen zengât orot mâmezîņangât sen kwapņâ topziņâ nângâbi. ¹⁶ Bolep sâņgerân bonņâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonņâ oi nime? ¹⁷ Zo buņâ. Nak âlipņan bonņâ âlipņâ âsagemap, ka nak bâliņan bonņâ âlipņâ mân âsagemap. ¹⁸ Nak âlipņan bonņâ bâliņâ mân muyagemap. Nak bâliņan bonņâ âlipņâ mân âsagemap. ¹⁹ Zorat nak nâi zâk

bonņâ âlipņâ mân oi kârâm kârâbân umbi. ²⁰ Nâ zorat op san. A zengât orot mâmezîņ ekņâ topziņ nângâbi.

²¹ Kembuniņâ, Kembuniņâ nonsâme, ka zengâren gâbâ nâmbutņandâ sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume, zen ziinġik sumbemân bagibi. ²² Narâk zoren a donbep patâņâ ziņâ itâ sâm dâtnobi, ‘Kembunâ, Kembunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân sinġi âlip dâzângowen. Gâgât kutkâ sâm wâke moliziņgâwen. Gâgât kutkâ sâm nep patâ tuuwen.’ ²³ Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzângobat, ‘Nâ zengât kutziņâ mân nâņgan. Bâliņ mâme a, zen birânim âinek.’ ”

Nângânangâ a sot a kwakmak.
(Lu 6:47-49)

²⁴ “A nâiņâ dinnâ zi nângâm lubap, zâk a nângânangâņoot upap. Zâk a nâiņâ bâkņan mirâņâ kâtikņâ tuugip yatâ. ²⁵ Mirâņâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom osei mirâ zo kâtigem kirip. Lâm kârep esâm tandâ pâi giari sârakoip, zorat kâtigem kirip. ²⁶ Oi a nâi dinnâ zi nângâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak nâiņâ mirâņâ too sâtņan tuugip. ²⁷ Mirâņâ tuugi tâi map patâ too uurupņoot takâm koi giligâlaksâm nanġip.”

²⁸ Yesuņâ den zo sâm nanġi a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nângâne imbaņâ oip. ²⁹ Oi itâ sâwe, “Zâk Kembugât gurumin den zorat galem a, zen walâziņgâm sap.” Yesu zâk imbaņâņootņâ den sinġi âlip dâzângoip, zorat yatâ sâwe.

8

Yesuņâ sâk bâlâ a nâi kubikņangip.
(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

¹ Yesuņâ bâkņan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe. ² Oi a nâi, sâk bâlâ a, zorâņ um topņan âim gei pindiņsâm itâ sâm dukui, “Kembu, gâ imbaņâgâ ziap, zorat kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” ³ Yatâ sâi Yesuņâ bikņandâ weemņâ sâip, “Nângâgigangât sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk useņâ soġei sâkņâ âlip oip. ⁴ Yesu zâk yatâ okņangâm sâip, “Gâ zirat sinġi a ambân mân dâzângoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Moseņâ

den sâip, zo lum nii mo zuu nâi Kembangât sinji sâi pâmaban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nângabigât yatâ otnan.”

*Yesunâ kore a nâi kubiknangip.
(Lu 7:1-10)*

⁵ Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a nâinâ zâkkâren gam itâ sâip, ⁶ “Kembu, kore anâ sâknam yâmbât oknangi kin bik bâlin oi mirin zem taap.” ⁷ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâi dukuip, “Nâ gam kubiknangâbat.” ⁸ Yatâ dukui kâwali anâ den itâ mâburem dukuip, “Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren tapnâ yen denâk sâna ari kore anâ âlip upap. ⁹ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziñ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âinan sa âibap. Nâi gânan sa gâbap. Kore anâ nâi nep zo tuu sa tuubap.” ¹⁰ Yatâ sâi Yesunâ den zo nângi imbanâ oip. A molim âiwe, zo itâ dâzângom sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Isirae a zengâren nângâm pâlâtânziñ itâ mân ekman. ¹¹ Zorat itâ dâzângobâ. Hân toren toren gâbâ a donbep mindum Anutugât um topnan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalem nimbi. ¹² Oi Isirae a nâmbutnâ mârûm sumbengât sinji sâi zingâzingânâ, zen ko âknan nâtatigân âimnâ umbâlâ opnâ isem ândibi.” ¹³ Yesunâ yatâ sâmnâ kâwali a patâ itâ sâi dukuip, “Gâ âi. Nângâm pâlâtânngât bonnâ muyagegibap.” Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutnâ mâsekziñoot kubikziñgip.

(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

¹⁴ Yesunâ Peterogât mirin zâim Petero sibunnâ mâsek kârâpnoot op zeï egip. ¹⁵ Eknâ biknan weegi mâsekñâ buñ oip. Oi ambân zo zaatnâ nalem om Yesu pindip. ¹⁶ Oi mirâ nâtiksaîsâi a ambân wâkeziñoot donbep diizingâm gawe. Diizingâm gane Yesunâ den sâi wâkeziñâ molizingip. Oi a ambân sisi mâsekziñoot zo kubikziñgip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianâ den itâ kulemgoip, zo bonnâ oip, “Zâk lotnânin betniñan mem mâseknin âkoip.”

*Yesu molinatkat den.
(Lu 9:57-60)*

¹⁸ A ambân donbepnâ Yesugâren gam haangum kine Yesunâ zingitnâ arâpnâ saru nâmbutken âibigât dâzângoip. ¹⁹ Ânam utne Kembangât gurumin den zorat galem a nâinâ Yesugâren gam itâ sâi dukuip, “Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ²⁰ Sâi ko Yesunâ itâ mâburem dukuip, “Wâu ulin, zen denziñan ândime. Nii zuu, zen hângootziñan ândime. A bonnâ, nâ ko isen korem zo buñâ ândiman.” ²¹ Yesugât arâpnâ, zengâren gâbâ nâinâ itâ sâi dukuip, “Kembu, nângânina âi ibânâ hangum gâbat.” ²² Sâi Yesunâ itâ sâi dukuip, “Gâ birâm molinina mumunâ ziñak hanagonek.”

*Pibânâ Yesu sâtnâ lugip.
(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)*

²³ Yatâ sâi wângâyân zari arâp zâine âiwe. ²⁴ Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi sarunâ wângâ umnan giarip. Yesu zâk uman zem tâip. ²⁵ Zem tâi arâpnâ zen âi mângim dukuwe, “Kembu, betniñan me. Saruyân geinamen.” ²⁶ Sâne itâ sâi dâzângoip, “Nângâm pâlâtânziñ lotnâ, zen wângât umziñ kenngât uap?” Yatâ sâi oksâi zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hiriñsâi ziwet. ²⁷ Arâpnâ zen zo eknâ imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Sâi pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen sâtnâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesunâ a zagât wâkeziknâ moliziki âiwet.

(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

²⁸ Oi saru nâmbutken âim Gadara a zengât hânân âi takip. Taki a zagât, zet wâkeziknoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumunâ zengât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât kenngât op gootziknan mân âimarâwe. ²⁹ Zet den yu kaban sâi itâ sâwet, “Yesu Anutugât nanñâ, wan otningâbam nenngâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâknam patâ ningâbam gaat?” ³⁰ Oi kârebân bâu kâmut patâ, zen gendâk nem ândiwe. ³¹ Zorat wâkeziñâ Yesu itâ dukuwe, “Moliniñgâbâ

sâm sângonnângona bâu umziñan geinâ.”
³² Sâne ko itâ sâm dâzânngoip, “Ba âinek.”
 Yatâ sâi a umzikñan gâbâ gam bâu
 umziñan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik
 patâ bâkñan gâbâ tembatñan konkonj
 geim denngânân gei mom nanngâwe.

³³ Oi bâu galem a, zinjâ kamânân zâim
 bâu zengât sinji sot a zagât zekât den
 sinji, zo dâzângom nanngâwe. ³⁴ Den sinji
 zo dâzângone a ambân aksik patâ, zen
 Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei
 ekñâ Yesuñâ birâziñgâm âibapkât dukuwe.

9

Yesuñâ a ñâi kubigip.

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Yatâ utne Yesu zâk wangâyân zâim
 zikñâ kamânân âbureip. ² Gâi a kinj bik
 mumuñâ ñâi helân aam pam mem gawe.
 Oi Yesuñâ nângâm pâlatânziñangât topñâ
 ekñâ a zo itâ sâm dukuip, “Nannâ, mân
 kenngât ot. Tosagâ mârûm biran.” ³ Yatâ
 sâi Kembangât gurumin dengât galem a
 nâmbutñâ, zen den zo nângâm umziñan
 itâ nângâwe. “Zâk Anutu hutkum sap. Zâk
 Anutu yatâ op sap.” ⁴ Yatâ nângâne Yesuñâ
 umziñan ekñâ itâ sâm dâzânngoip, “Wangât
 umziñan nângânângâ bâliñâ nângânige?
⁵ Zen dap nânge? Nep ikâ zorânj bâbâlaj?
 Tosa birâbirânj mo sâk kubikkubik? ⁶ A
 bonñâ, nâ hânân ândim tosa gulipku-
 batkât imbanjâ zemnigap. Zorat topñâ
 ikpigât yatâ sâm dukuan.” Yatâ sâmñâ a
 kinj bik bâliñ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen
 koremgâ mem kamângan âi.” ⁷⁻⁸ Sâi a zo
 zaatñâ kamânñan arip. Oi a ambân kâmut
 patâ, zen ekñâ kâwalizij buñ oi Anutuñâ
 imbanjâ zo a bikñan pâipkât mâpâsem sâm
 âlip kwâkñangâwe.

Yesu zâk bâliñ mâme a zengâren arip.

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu zâk zobâ âim kât mimiñ a nâ
 muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ kât
 mimiñ namânan ta neknâ itâ dâtnogip.
 “Gâ nâ sot pâlatânj op molini.” Yatâ sâm
 dâtnogi zaatñâ moliwan. ¹⁰ Oi nâ Yesu
 mirânan nalem nimbapkât diim zaria
 kât mimiñ a sot bâliñ mâme a donjbe-
 p gamñâ Yesu sot arâpñâ nen sot nalem

ârândân niwen. ¹¹ Yatâ oindâ Parisaio a
 nâmbutñâ, zen niñgitñâ Yesugât arâpñâ
 mâsikâniñgâwe, “Patâziñâ zâk wangât kât
 mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot tap
 nalem niap?” ¹² Sâne Yesuñâ den zo
 nângâmñâ dâzânngoip, “Sisi mâsek ku-
 bikkubik a, zâk a sâkziñ âlip, zengâren nep
 mân tuumap. Mâsekziñoot, zengârenâk
 nep tuumap. ¹³ Zen ko Anutuñâ den ziap,
 zorat topñâ nângâbi. Den zo itâ,

‘Zuu bâu kom om nibigât mân sâwan.
 Um lâklâk op a buku otziñgâbigât
 otnimap.’

A ziñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât
 buñâ. Nâ bâliñ mâme a diizijga nâgâren
 gabigât sâm gem gâwan.”

*Nalem birâm kendon ândiândiñangât
 sâwe.*

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Narâk zoren Yohanegât arâpñâ, zen
 Yesugâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Nen sot
 Parisaio a narâk nâmbutñan nalem birâm
 kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko
 wangât nalem mân birâm ândime?” ¹⁵ Yatâ
 sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “A kutâ,
 zâk a ambân gakârâpñoot ândei dabân
 umbâlâ op nalem birâm ândibi? Gâtâm a
 kutâ betziñan mine, nârâk zoren umbâlâ
 op nalem birâm ândibi.

¹⁶ Nen hâmbâ sângiñan, zo hâmbâ
 unakñâ mân pam gârîmen. Hâmbâ
 unakñandâ sângiñâ diigi olonjbapkât yatâ
 mân upmen.

¹⁷ Zen waiñ too unakñâ hâkop sângiñan
 mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too
 unakñandâ hâkop sângiñâ kunziri hâkop
 sot waiñ ârândânj buñ upabot. Waiñ too
 unakñandâ hâkop unakñan gune giari âlip
 opmabot.”

*Yesuñâ Yairo bâratñâ mumuñan gâbâ
 mângepip.*

(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Yesuñâ yatâ sâm dâzângom kiri
 mâpâmâpâse namâ galem a ñâi gam um
 topñan pindiñsâm dukuip, “Bâratnâ irabot
 zi muap. Diigiga âi sâkñan weenandâ âlip
 op zaatpap.” ¹⁹ Yatâ dukum ari Yesu zâk
 zaat sâi arâpñâ zâk sot Yairo molim âiwen.

²⁰ Mâtâbân arindâ ambân nâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Ambân zorân kândâtñan gamñâ Yesugât hâmbâ murukñan weegip. ²¹ Ambân zo umñandâ itâ nângip, “Hâmbâñjik weemñâ âlipnâ upat.” ²² Yesunâ puriksâm ambân zo ekñâ sâip, “Bâratnâ, gâ mân keñgât ot. Nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat op âlip uat.” Yesunâ yatâ sâi zorenâk ambân zo âlip oip.

²³ Oi Yesu zâk âimñâ galem agât mirin zâimñâ girâp kwamit nângip. A ambân donbep patâ, zen girâp isem tarâwe. ²⁴ Yesunâ nângâm itâ sâm dâzânngoip, “Zen zaat geim nanğânek. Ambân zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap.” Yatâ sâm dâzânngoi girânñanğâwe. ²⁵ Sâi a ambân kâmut patâ zo geim nanğâne kâmbârânğâ zeibân âim bikñan gâsui mumuñan gâbâ zaarip. ²⁶ Oi zorat den sinği hân zoren denân denân âragum nanğâwe.

A sinzik bâpsâsân sot a wâkeñoot kubikziñgip.

²⁷ Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsân zagât, zet molimñâ den kâtik sâm den sâwet, “Gâ Dawidigât kiunñâ, nekât umgâ bâliñ oik.” ²⁸ Oi âimñâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip, “Sinzikñâ kubikpatkât imbañâ zem-nigap, zo nângabot?” Oi zet sâwet, “Oñ, Kembu, net nângâgiget.” ²⁹ Yatâ sâitâ sinzikñan weemñâ sâip, “Nângâm pâlâtânziñanğât bonñâ muyagezikik.” ³⁰ Sâi zorenâk sinzikñâ ânânğârip. Oi Yesunâ mân sâbobotkât den kâtikñâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet zirat sinği a ambân mân dâzânğobobot.” ³¹ Oi a zagât, zet den zo nângâmñâ âim lañ dâzânngom nanğitâ sinği zo hân dâp lañ kârâm arip. ³² Oi zet aritâ zorenâk a nâi wâkeñoot Yesugâren diim gawe. Zâk wâkeñâ okñanği kopa oip. ³³ Yesunâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen zo ikne imbañâ oi sâwe, “Isirae neñgâren mârûm kut nâi itâ zo mân âsagei igâwen.” ³⁴ Parisaio a ziñâ ko Yesugât itâ sâwe, “Wâke zengât patâziñandâ

imbañâ pindâm mam okñanği wâke moliziñgâmap.”

Nep a kâruziñgâm sâip.

³⁵ Oi Yesu zâk yatâ opñâ kamân patâ sot mâik aksik ândim nanğip. Oi mâpâmâpâse namâ dâp zâim Kembu um topñan ândiândiñanğât den dâzânngom a ambân sisi mâsekziñoot kubikziñgâm ândeip. ³⁶ Yesunâ a ambân kâmut patâ zo ziñgitñâ umñâ nângip. Zâkñâ ziñgiri râma galem anâ buñâ yatâ gulipmalip ândine ziñgirip. ³⁷ Oi zorat arâpñâ den sumbuñâ nâi itâ sâm dâtnânngoip, “Kâlamân bonñâ donbep ziap, ka nep a ko bituktâ. ³⁸ Zorat nep mariñâ zâkkâren ninâu sâne nep a muyagem sângonzânngoi nebân bagim kâlamân bonñâ mem ândibi.”

10

Yesu arâpñâ kutziñâ.

(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

¹ Yesunâ arâpñâ kiin zagât nângonsâi gâindâ wâke moliziñgânatkât sot sisi mâsek kubikziñgânatkât imbañâ niñgip. ² Aposolo kiin zagât, neñgât kutniñâ itâ. Kâdom Simoñ kutñâ nâi Petero, munñâ Andrea, Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot munñâ Yohane. ³ Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât mimiñ a nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaiogât nanñâ sot Tadaio. ⁴ Simoñ Zelote sot Yuda, Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpziñgoi gâsuwe.

Yesunâ arâpñâ nep diñ sâm ziñgip.

(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

⁵ Yesunâ arâp kiin zagât, nen sângonnânngom sâip, “Zen hân nâin mân âibi. Samaria zengât kamânân mân zâibi. ⁶ Isirae a kâmurân gâbâ râma yatâ gulipmalip ândiândiñ, zo zengârenâk âibi. ⁷ Âim sinği âlip itâ sâm dâzânngom ândibi, ‘Anutugât um topñan ândinatkât narâk mâte uap.’ ⁸ Sisi mâsek kubikziñgâbi. Mumuñâ mângiziñgâbi. Sâk bâlâ kubikziñgâne âlip upi. Wâkeziñoot moliziñgâbi. Oi Anutuñâ kut nâi nâi sângân buñ ziñgip, yatigâk zengoot a otziñgâbi.

⁹ Kât patâ mo mâik mân mem âibi.
¹⁰ Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ zâgât mân mem âibi. Kipâke buņ, sot tân mân mem âibi. Bet bâsaņâk âibi. Nep a zen nalemem mot sâņgân buņâ zingâne dâp upap.

¹¹ Kamân patâ mo mâigân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topziņâ sâmbâsikâzingâbi. A nâigât ek nâņgâne âlip oi zâkkât mirin zâim tâtat mâme op tap ko kamân zo birâm âibi. ¹² Mirâziņan zâim itâ sâmbâ dâzâņgobi. ‘Um lumbenâ zengâren zimzap.’ ¹³ Oi mirâ mariņandâ ândei dâp oi dinziņâ zâkkâren bonņâ upap. Ka mirâ mariņandâ ândei mân dâp oi lumbenâ dinziņangât bonņâ âburem ziiņan gâbap. ¹⁴ Oi mirâ kamân nâin birâziņgâm dinziņangât âkonziņgi kinziņan gwapgwap lâņne gei birâziņgâm âibi. ¹⁵ Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Den kubikkubik narâkņan Anutuņâ Sodom sot Gomora kamân mâirâp, zen hâuņâ mem gei kwap otziņgâbap. Ka kamân zorat a, zo ko hâuņâ mem zâi kwap otziņgâbap.”

Kâmbamgât den.

¹⁶ “Nâņgâne. Râma wâu hulin zengât oserân mân sâņgonzâņgozâņgoņ, zo nâņâ ko zen sâņgonzâņguan. Zorat zen a sarâ buņâ, nâņgânâņgâziņoot târârak ândibi. ¹⁷ Zen a ziņ tâmbetzâņgobegât gasâziņ kârâm ândibi. A zen den sâsâņ namin diiziņgâm âibi. Mâpâmâpâse namâziņan zâmbamņâ lapitziņgâbi. ¹⁸ Oi zorigâk buņâ. Zen nâgât a ândie, zorat opņâ a kutâ zengâren diiziņgâm âine den nep tuubi. Oi zen zengât mâteziņan kinņâ a kutâ sot hân nâin gokņâ nâgât topnâ sapsum zingâbi. ¹⁹ Zen a kutâgâren zâmbane den dap sânbâ sâmbâ mân nâņgâm kwâkâ upi. Narâk zoren den sâbi, zo Kaapumņâ zingâbap. ²⁰ Yatâ otziņgi den sâne zo zengât den mân upap. Ibâziņangât Kaapum umziņan pâmbap, zâkkât den upap.

²¹ Narâk zoren âtânâ nâiņâ munņâ sâi kumbi. Oi ibâ nâiņâ sâi nanņâ kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otziņgâm sâne zâņgobi. ²² Kutsiņginangât op a donbepņâ zengât um kâlak nâņgâziņgâbi. Oi nâi zâk den siņgi âlip mem kâtigem

kinbap, zâk narâk âki sumbem kamânân bagibap. ²³ Zen kamân nâin ândinetâ zâņgom moliziņgânetâ kâmân nâin âibi. Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonņâ nâ takâbat.”

Yesu okņangâwe, zo yatik otniņgâbi.

(Lu 12:2-9)

²⁴ “Ekap namin katepņâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore aņâ a patâņâ mân walâmap. ²⁵ Ekap namin katepņâ patâņangât holi zorik mei dâp upap. Kore aņâ patâņangât holi zorik mei dâp upap. Bâliņ mâme a, ziņ nâgât Bezebulu sâwe. Sâmbâliņ kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otziņgâbi. ²⁶ Zorat sa nâņgâne. A zo zengât opmân kengât upi. Kut nâi nâi tik ziap, zo zemņâ mân zimzap. Kut nâi nâi kwârakukuj, zo zemņâ mân zimzap. Zo aksik mâbâlakņem naņgâbi. ²⁷ Nâ nâtigân den tik dâzâņgoman, zo a kâmut zengât mâteziņan sapsubi. Den halop dâzâņgowan, zo sombemân kin dâzâņgobi. ²⁸ Sâkziņik zâņgobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpziņ mân tâmbetkubi. Nâigât kengât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândâņ sim kârâbân gâbanbapkat imbanâ zemņangap, Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

²⁹ Nii sâmbâlâle, zâk sâņgânņâ patâ buņâ. Kât kuriņâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziņandâ mân nâņgi ko dap op sâmbâlâle nâi gei kumbap? ³⁰⁻³¹ Anutu zâk a zengât kâukziņ sâmotņâ zorat tengâņâ nâņgâm naņgâmap. Zorat zen kengâtziņ buņ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buņâ. Zen a. Anutu zâk zengât umņâ patâ kinmap.”

Aņâ siņgi âlipkât hâuņâ minat.

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³² “Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan sâmbâ âlip kwatnibap, zâk yatigâk nâņâ sumbem Ibânanğât mâteņan sâmbâ âlip kwâkņangâbat. ³³ Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan kwâimbânigi zâk nâņâ yatigâk sumbem Ibânanğât mâteņan kwâimbânangâbat.

³⁴ Zen nâgât itâ mân sâbi, 'Zâk lumbe muyagibapkât geip.' Nâ lumbenâ bunâ, kâmbam âbângubapkât gewan. Nâ kâsâpzângobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ³⁵ Zorat nanjâ sot ibânâ, zet kâsâpagobabot. Bâratjâ sot mamjâ, zet kâsâpagobabot. Iranjâ sot sibunjâ, zet kâsâpagobabot. ³⁶ A nâi zâkkât kinjâ topjân gâbâ kâsa okņangâbi. ³⁷ Oi nâi zâk umjâ ibâ mamzik zet sot pâlâtân op nâ sot bituk pâlâtân upap, zâk zo nâgât sinji mân op ândibap. Nâi zâk umjâ murarâp zen sot pâlâtân op nâ sot bituk pâlâtân upap, zâk yatik nâgât sinji mân ândibap. ³⁸ Oi nâi zâk zikjâ poru nakjâ mân lum nâgât mâtâp lânjap, zâk zo yatik nâgât sinji mân upap. ³⁹ Nâi zâk ândiândinjâ anjân kâri gulipkuņangâbap. Oi nâi zâk nâgât opjâ hânân ândiândinjâ birâm ândiândinjâ âlipjâ muyagibap."

Yesugât opjâ buku otzinjâbi.
(Mk 9:41)

⁴⁰ "A nâinjâ zen galem otzinjâbap, zâk zo yatik kore otnibapjâ sângonnogip yatik okņangâbap. ⁴¹ Nâi zâk Propete a nâi on galem okņangâbap, zâk Propetegât dâp yatik sângân mimbap. Nâi zâk a târârakjâ galem okņangâbap, zâk a târârakņangât dâp sângân mimbap. ⁴² Nâ perâkņak dâzângobâ. Nâinjâ a giginjâ zengâren gâbâ nâgât sinji ândiap, zo too patenjâ aam pindâbap, zo ko sângânjâ buj mân zim-bap."

11

Yohane arâpnâ zen Yesugâren âiwe.
(Lu 7:18-35)

¹ Yesujâ arâpnâ kiin zagât den dâtnângom nanjâm kamân nâin sinji âlip dâzângobam arip.

² Yohane tâk namin tap Kristojâ nep tuugip, zorat sinji nângâm arâp den mâsikâbigât sângonzângoip Yesugâren âiwe.

³ Yesugâren âimjâ itâ sâm mâsikâwe, "Mârumņan Propete a, zinjâ a nâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo nâigât mambât ândinat?"

⁴ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzângoip, "Zen âburem âimjâ kut nâi nâi ek nânge, zorat sinji Yohane dukubi. ⁵ Sen nâjâtikjâ

sinzinjâ ânângâtsap. Kinzinjâ bâlijâ mâtâp lânjâ âim ge. Sâk bâlâ a sâkzinjâ âlip uap. Kindapzinjâ bâpsâsân, zo den nânge. Mumujandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den sinji âlip nânge. ⁶ Nâi zâk nâgât nângi mân âkon upap, zâkkât nânga sâtârenjoot uap."

⁷ Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesujâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topjâ itâ sâm dâzângoip, "Zen mirâ kamân âtânjan, a mân ândiândinjâ wan iknam âiwe? Gerâ nâi pibânâ koi âim gam kiri iknam âiwe? ⁸ Mo a nâi hâmbâ neulenjoot iknam âiwe? Zen nânge. A hâmbâzinjâ neulenjoot, zen a kutâ zengât mirin tapme. ⁹ Mo zen Propete nâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzângua nângânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutjâ zengât dâp bunâ. Zâk tobat nâi. Nâmbutjâ zo walâzinjap. ¹⁰ A zorat den kulem nâi itâ ziap, 'Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua kândom otgibap.

Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.'

¹¹ Nâ perâkņak dâzângobâ. Ambân zengâren gâbâ âsagiwe, nâmbutjâ zengâren gâbâ nâinjâ Yohane mân wâlap. Ka a giginjâ nâinjâ Anutu um topjân ândibapjâ, zâk walâbap. ¹² Yohane too sanjon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân donjap, zen sumbemgât sinji upigât kâtigiwe. Oi a kâwalizinjootjâ sumbem kamân zo baginam kâtigie. ¹³ Propete a sot Mose, zen zorat den kânņan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip. ¹⁴ Den zi umzinjâ gâsui nângânâ sâm, nângânek. Elia gâbapkât sâwe, zorat bonjâ Yohane gâip. ¹⁵ Nâi zâk kindapņootjâ den zi nângâbap.

¹⁶ A kâmut zi, wâinjâ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep zinjâ ek birâ, nângâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân sombemân tap bukurâpzinjâ itâ sâm dâzângome, ¹⁷ 'Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?' ¹⁸ Yohane zâk nepjâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei ekjâ sâwe, 'Zâk wâkenjoot ândiap.' ¹⁹ A bonjâ nâjâ gamjâ nalem sot too nia nekjâ itâ sâme, 'Iknek. A zi kât miminjâ a sot bâlijâ mâme a, zengât buku.

Wainj sot nalem nem mân birâmap.' Ka sa nângânek. Anutugât nângânângâ bon asâgem topnâ mem kâkñan kwâpmap."

Yesunâ Galilaia a zengât girem sâip.
(Lu 10:13-15)

²⁰ Narâk zoren Yesunâ kamân nâmbutken nep tuugi ekñâ umziñ mân melânâwegât den topkwap sâm topziñ itâ sâm muyageip, ²¹ "Yei, Koraziñ mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zengâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidon kamânân muyagei sâi zen mârumñan isem umbâlâ opñâ umziñ melânbe. ²² Zorat dâzângua nângânek. Tiro Sidon kamân mâirâp, zen den kubikkubik narâkñan hâuñâ diim gei otziñgâbap. Zen ko hâuñâ mem zâi pam otziñgâbap. ²³ Kapenaum mâirâp, zen dap upi? Sumbemân zâibi? Bunâ. Zen sim kârâbân kâbakñeziñgâbap. Zengâren kulem top top muyageip. Kulem zo Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buñ op narâk ziren tok tâpâp. ²⁴ Zorat dâzângua nângânek. Den kubikkubik narâkñan Sodom kamân mâirâp, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Zen ko hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap."

Yesunâ Ibânâ sâm bâbâlan kwâkñangip.
(Lu 10:21-22)

²⁵ Narâk zoren Yesunâ Kembangâren den itâ sâip, "Ibâ, hân sot sumbem mariñâ, gâ âlip opmat. A ziñâ nângânângâziñangât nângâne zâizâiñ opmap, zo diñgâ tik kwatziñgâmat. Ka a umziñan giginâ upme, zen ko diñgâ sâm muyageziñgâmat. Oi nâ zorat sâm âlip kwatgigan. ²⁶ Kambu, gâ yatâ muyagem âibapkât nângâna âlip oip." ²⁷ Ninâu yatâ sâmñâ arâpñâ nen itâ sâm dâtnângoip, "Ibânâ, zâk kut ñâi ñâi nâgât siñgi sâm bitnan pam nanjip. Umnan den sot nângânângâ ziap, zo mân nânge. Ibânâ zâk zikñik nângap. Oi Ibânangât umñan den sot nângânângâ ziap, zo mân nânge. Nâ ninik nângan. Oi nâñâ a nâmbutñâ Ibânangât topñâ sâm muyageziñga âlip nângâm kwâkâbi."

Yesunâ diiningâbap.

²⁸ "Kut ñâi ñâi yâmbâtnâ tuum kâbâ yâmbât sot sâknam nângâm ândime, zen

aksik nâgâren gane gâsuziñga um sâkziñâ sânduksâbap. ²⁹ Nâ umnandâ mulun op giginâ op ândimangât nâgâren gane nep arândânñ tuum ândinat. Oi um dâpziñandâ lumbeñâ muyagem ândibap. ³⁰ Nâ sot kin nep tuutuun, zo bâbâlan. Nâgât nep, zo bâbâlan."

12

Yuda zengât kendongât den.
(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

¹ Narâk zoren Yesunâ kândom otniñgi kendonân kâlamân obândiwen. Âimñâ arâp nen tepniñangât opñâ segoñ keet namun niwen. ² Yatâ oindâ Parisaio a, ziñ zo ekñâ Yesu dukum sâwe, "Ek. Arâpkâ ziñ kut zo ue, zo kendonân mân orotñâ." ³ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, "Dawidi sot arâpñâ, zen tepkât opñâ urâwe, zo sâlâpkum nângâme mo buñâ? ⁴ Zâk Kambu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsânâ, zo mei niwe. Nalem zo zâk sot arâpñâ niwe. Zo mân orotñâ. Namâ galem ziñjik nimbigât sâsân. ⁵ Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nângâme? Tirik namâ galem a, zen Yuda zengât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den zo kume, zorat tosanâ mân opmap. ⁶ Zen Kembangât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nâñâ ko dâzângua nângânek. Nâ mâteziñan kinzan, nâ walâwalân. Namâ zo giginâ. ⁷ Anutugât den kulem ñâi itâ ziap, 'Bâu zuu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziñgâbigât otnigap.'

Zen den zirat topñâ nângâm sâi a tosaziñ buñâ den lan ñâi mân dâzângobe. ⁸ A bonñâ, nâ kendongât mariñâ op ândian."

Yesunâ kendonân ñâi kubigip.
(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

⁹ Yatâ sâmñâ zobâ âim mâpâmâpâse namin zarip. ¹⁰ Zoren a ñâi tâip. Zâk bikñâ humutñik. Oi a ziñâ Yesu mâsikâm sâwe, "A kendonân kubikziñgâziñgân, zo orotñâ mo mân orot?" ¹¹ Sâne Yesunâ lâuziñan mem itâ sâm mâsikâziñgip, "Zengâren gâbâ a ñâiñâ râmânâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap.

12 Râma zâk yennâ. A zen ko bonnâ, zorat kendonân âlip orotnâ.” 13 Yatâ sâmñâ a zo itâ sâm dukui, “Bikâ tântân pa.” Sâi biknâ tântân pâi âlip op toren yatâ oip. 14 Yatâ oi Parisaio a, zen zo eknâ âimñâ zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

Yesugât den sâsân, zo bonnâ oip.

15 Yesunâ den zo nângâm kamân zo birâm nâin arip. A donbep patânâ molinetâ kubikziñgâm nanjip. 16 Zen zâkkât topnâ zo a ambân mân dâzângobigât den sâm kâtigeip. 17 Yatâ oi Propete Yesaianâ mârurnan Anutugât den kulengoip, zo bonnâ oip. Den zo itâ,

18 “Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipnâ. Zâkkât umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda beknan mei hân toren toren a zengâren den kubikkubiknâ sâm hanpâmbap. 19 Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nângâbi. 20 Gerâ âbâbângum, zo mân kârâm mânângât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân biri bâpsâbap. Yatâ op nep tuum ândim den târârak sâm kubikmubik oi târârak op kâtigem zimbap. 21 Yatâ oi a ambân hân toren toren, zen zâkkât kutsinginan târokwapî.”

Yesunâ wâke nâi moleip.

(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

22 Nârâk zoren wâkenâ a nâi oknangi kopa op sin bâpsâsân op ândei Yesugâren diim âiwe. Âine Yesunâ a zo kubigi sinâ ânângâri eknâ den sâip. 23 A ambân kâmut kirâwe, zen zo eknâ imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Dawidigât kiun gâbapkât sâsânâ, zo zi mot nâi.” 24 Sâne Parisaio a, ziñâ den zo nângâm itâ sâwe, “Zo sarâ. Wâke zengât a kutâ kutnâ Bezebulu, zâknâ mam oknangi wâke moliziñgâmap.”

25 Zen yatâ sâne Yesunâ umziñan eknâ itâ dâzângom sâip, “Hân nâigât a, zen kâsa utnetâ hânziñ zo kwamen zimbap. Oi kamân nâigât a mo mirâ nâigât a, zen kâsa utne mirâ kamânziñ buñ upap. 26 Satân sot arâpnâ, zen kâsa

utnetâ nepziñâ dap yatâ kâtigem zimbap? 27 Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebulunâ mam oknangi wâke moliziñgâmap.’ Oi zengât narâpziñâ nâinâ mam otziñgi wâke moliziñgâme? Sarâziñngât topnâ zo narâpziñandâ muyagibi. 28 Nâ ko Anutugât Kaapumnâ mam otnigi wâke moliziñgâman. Anutugât um topnan ândiândigât narâknâ mâte otziñgi mân nânge.

29 A nâi, zâk mirânjan kâwali op tâi dap yatâ a nâinâ zâim sikum beknan mimbap? Yatâ buñâ. Kâwali a zo komnâ kiñ bik saam pamnâ sikumnâ âlip beknan mimbap.” (Yesunâ den zo Satangât op sâip.)

30 Yatâ sâmñâ itâ sâip. “Nâi zâk buku mân otnibapnâ, zâk kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ mân galem upapnâ, kândanbap.

31 Zorat dâzângua nângânek. Bâlinâ top top sot den sumunnâ top top, zorat tosa birâbirân ziap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zâkkât tosa birâbirân mân ziap. 32 Nâi zâk a bonnâ nâ sâm bâliñ kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zo ko tosanâ hânân sot Sumbemân mân gulipkubap.

33 Zen nak nâigât âlipnâ sâm bonnanngât yatik âlipnâ sâbi. Mo nak nâigât bâlinâ sâm bonnanngât yatigâk bâlinâ sâbi. Nak zo bonnanndâ nak topnâ sâm muyagemap.

34 Zen mulumgât kiurâp. Bâlinandâ wan den âlipnâ sâbi. Umziñan kut nâi nâi zemap, zo yatik lâuziñan kopgâmap. 35 A târâraknândâ umnan gâbâ den âlipnâ kopgâmap. A nâi nângânângâ bâlinâ, zâkkât umnan gâbâ den bâlinâ kopgâmap. 36 Nâ dâzângua nângânek, Den kubikkubik narâknan den sarâ top top, zorat hâunâ Anutunâ ziñgâbap. 37 Den sâmât, zorân topkâ sâm muyagei gâsu gobap. Mo den sâmât, zorân topkâ muyagei birâgibap.”

Yesu kulem top topkât dukuwe.

(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

38 Yatâ sâm dâzângoi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nâmbutnâ, zen itâ mâburem dukuwe, “Patâ, top lâkulâku kulem nâi tuuna âsagei iknâ.” 39 Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “A

kâmut zi orot mâmeziñâ bâliñâ sot Kembugât den birâbirâñ. A yatâ zorâñ top lâkulâku kulemgât sâme. Zen kulem ñai mârâtnâ buñâ. Propete Yonagâren muyageip, zo yatâ muyagei ikpi. ⁴⁰ Yona zâk sirâm karâmbut saru zuu patâgât umñan gei zeip. Zo yatigâk a bonñâ, nâ sirâm karâmbut hân umñan zimbat. ⁴¹ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Niniwe kamân mâirâp, zen gam a kâmut zi zeñgât topziñ sâne hâuñâ yâmbâtnâ patâ mimbi. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonâñ den girem dâzâñgoi nâñgâm umziñâ melâñawe, zorat. Na sa nâñgânek. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlan. ⁴² Oi ambân kutâ hân torengen gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den kubikkubik narâkñan kâmut zi zeñgât tosaziñ sapsubap. Wangât, ambân zorâñâ hân kêrebân gâbâ gam Salomogâren den nâñgânâñgâ bonñâ mimbam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlan. Zen wangât op nâgât den birâme?”

Wâke, zâk gebâkñan puriksâm a tâmbetkubap.

(Lu 11:24-26)

⁴³ “Wâkeñâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândiñan âi ândim tâtat mâmeñâ kêrubap. ⁴⁴ Kârurnâ sâbap, ‘Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.’ Sâmnâ âburem âi ikpap. Egi mariñâ buñâ, sanjon kubikkubikñâ. ⁴⁵ Yatâ ekñâ âim wâke bukurâpñâ nâmburân zagât, zikñâ dâp buñâ, bâliñ kâtikñâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârurn bâliñâ ândeipñâ bet bâliñ op kwâtâtibap. Bâliñ mâme a kâmut zi, zeñgâren yatik muyag-ibap.”

Yesugât mam murâpñâ.

(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Yesu zâk den yatâ sâm dâzâñgom kiri kândâtziñan Yesugât mam murâpñâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe. ⁴⁷ Mambât kinetâ a ñaiñâ Yesu itâ sâm dukuip, “Nâñgâ. Mamgâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtziñan ga kinze.” ⁴⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Mam murâpnâ waniñ ziñâ?” ⁴⁹ Yatâ sâmnâ arâp kirâwe, zeñgâren bikñâ pamñâ itâ sâm dâzâñgoip, “Ziñgitnek. Mamnâ murâpnâ

zi te. ⁵⁰ Sumbem Ibânâñgât sâtnâ nâñgâm lume, zen ko nâgât mamârâpnâ mun garâpnâ ue.”

13

Keet maamaandijgât den.

(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Sirâm zoren Yesuñâ mirin gâbâ gem saru sâtnan âi tâip. ² Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune ziñgit wanğâ ñain zarip. Oi zâk wanğâyân tâi a ambân donbep patâ, zen sagân kirâwe. ³ Zen sagân kinetâ den sumbuñâ top top sâm dâzâñgoip. Ñai ko itâ sâip, “Nâñgânek. A ñaiñâ keet maandijbam nebân arip. ⁴ Âi maandiñi keet nâmbutñâ mâtâbân gei zeï nii ziñâ ga niwe. ⁵ Oi keet nâmbutñâ hân siñitñan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkñanâk, zorat kek takip. ⁶ Ândânâ kêrep mân giari mañâ egi hâlâlâñsâm moip. ⁷ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Gei zemñâ kâmnâ taki hibukñâ kwârakoipkât moip. ⁸ Keet nâmbutñâ ko hân âlipñan gei zem bonñâ donbep âsageip. Topñâ ñaiğât keetñâ 1 handeret. Topñâ ñaiğât keetñâ 60. Topñâ ñaiğât 30. Bonziñâ yatâ âsageip. ⁹ Zorat ñai zâk kindapñootñâ den zi nâñgâbap.”

Yesuñâ den sumbuñangât sâm dâzâñgoip.

(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Den yatâ sâm dâzâñgoi arâpñâ nen um topñan gam mâsikâm sâwen, “Gâ wangât den sumbuñâ dâzâñgomat?” ¹¹ Sâindâ zâkñâ itâ dâtnâñgoip, “Anutu um topñan bagibagiñâ, zorat den sumbuñâ ziññâ nâñgâm kwâtâtibigât sâsân. A nâmbutñâ, zen buñâ. ¹² Ñai zâk den nâñgânâñgânâ, zo mem ândei Anutuñâ târokwap pindâbap. Oi nâñgânâñgâ patâ upap. Ka ñai zâk den nâñgânâñgâ pindip, zo mân mem ândei beknan mimbap. Oi yen ândibap. ¹³ A nâmbutñâ, zen sinziñâ ekñâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziñandâ den nâñgâm mân nâñgâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuñâ dâzâñgoman. ¹⁴ Oi mârurnñan Propete Yesaianâ kânñan den sâip, den zo bonñâ uap. Den zo itâ,

'Kindapziñandâ den nângânângâ, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângâm kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ, zo mân ek kwâtâtibi. ¹⁵ A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapziñ bâpsâsân. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Umziñ mân melânje ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat?'

¹⁶ Zen ko sinziñâ âlip ikme. Kindapziñ âlip nângâme. ¹⁷ Zorat zengât nânga âlip uap. Nâ perâkñak dâzângobâ. Mârumñan Propete sot a târârakñâ donjep, zen kut ñâi ñâi zen ek nângâme, zo ek nângânam osimñâ mân ek nângâme."

Keet maamaandin, zorat topñâ sâm dâzângoip.

(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ "Oi zi keet maamaandin den, zorat topñâ dâzângua nângânek. ¹⁹ Keetñâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutñâ ândime. Zen sinji âlip nanngâne umziñan mân giari bâlinâ mariñandâ gamñâ zo bekñan memap. ²⁰ Keetñâ hân sinjitñan gei zeip, zorat dâp a nâmbutñandâ ândime. Zen sinji âlip nângâm âkñâlem ândime. ²¹ Umziñan ko ândânâ mân gâsuipekât narâk pânkânok mem ândine sâknam mo zângom tâk namin pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme. ²² Keetñâ hibuk kwâkñan gei zeip, a nâmbutñâ zen yatâ ândime. Zen sinji âlip zo nângâmñâ sâkkât kut ñâi sot kât sikumgât âkñâle op ândine umziñan bon mân âsagei bonñâ buñ op gukupitñâ upap. ²³ Keetñâ hân âlipñân gei zeip, zo a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlip nângâm umziñan gei mem ândime. Oi ñâigâren bonñâ 1 handeret, ñâigâren 60, ñâigâren 30. Bonñâ yatâ âsagemap."

Nebân hibuk takip, zorat den.

²⁴ Yesuñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, "Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp zi itâ. A ñâinâ nepñan âi keet maandenip, zoren dâpkwap sâbâ. ²⁵ Keetñâ maandinâ ari a uman zine narâk zoren kâsanâ gam hibuk keetñâ maandinâ arip. ²⁶ Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârândân takâwe. ²⁷ Oi kore

a, zen zo ekñâ nep mariñâ dukum sâwe, 'Patâniñâ, gâ nepkan keet âlipñâ maandenin. Oi Hibuk zo waniñ gâbâ takap?'

²⁸ Mâsikâne sâip, 'Kâsa ñâinâ maandeni âsageip.' Yatâ sâi mâsikâwe, 'Nen âi sâmbum panâ?' ²⁹ Sâne itâ dâzângoip, 'Buñâ. Zen hibuk sâmbum kâmñâ zo sâmbubegât birâbi. ³⁰ Zo yenâk zim-babot. Oi bonñâ mimiñ narâk oi nep a itâ sâm dâzângobat, "Kâdom zen hibuk zo sâmbum buran saam kârâbân umbi. Bet ko bonñâ âlipñâ mine mirânan zâibap." ' "

Wakum sot sii dangât, zekât den.

(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

³¹ Den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, "Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetñâ yatâ. A ñâinâ keetñâ zo nepñan pâip. ³² Keetñâ zo mâiktârâ. Keetñâ nâmbutñâ zengât ombeziñan. Zo kâmñâ takâm zâim walâziñgâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranñan pam tapme."

³³ Oi den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, "Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo sii dangât naamñâ yatâ. Ambân ñâinâ naleman sii dangât zâtki giari naleman aksik naam op nanjip."

Nebân hibuk takip, zorat topñâ.

³⁴ Yesuñâ den dâzângoip, zo sumbuñik dâzângoip. Den muyap mân sâm muyagem dâzângoip. ³⁵ Yatâ oi Propete a ñâinâ den sâip, zo bonñâ oip. Den zo itâ, "Lâunan den sumbuñâ top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den tik zeip, zo sâm muyagibat."

³⁶ Yesuñâ a ambân zâmbari âine mirin zariip. Zâi tâi arâpñâ nen zâimñâ dukum sâwen, "Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuñâ zorat topñâ sâna nângânâ."

³⁷ Dukoindâ itâ sâm dâtnângoip, "A keet âlipñâ pâip, zo a bonñâ nânâ pârâwan.

³⁸ Nep, zo han patâ zi. Keet âlipñâ, zo sumbemgât sinji a ambân kâmut.

³⁹ Hibuk, zo bâlinâ mariñâ, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetñâ maandinip, zâk Satañ. Bon mimiñ narâkñâ, zo hâuñâ mimiñ narâkñâ. Nep tuutuun a, zen sumbem a. ⁴⁰ Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuñâ mimiñ narâkñan

âsagibap. ⁴¹⁻⁴² A bonnâ, nânâ kâwali arâpnâ sângonzângua a ambân zengâren gâbâ bâliņ mâme a ambân sot gurumin den kukunâ a ambân, zo gâbârezingâm kârâp tâmbânjan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi. ⁴³ A târârak zen ko Ibâziņangât um topņan âsakņoot maa yatâ âsagem ândibi. Nâi zâk kindapņootņâ den zi nângâbap.”

Kune kinsagât den.

⁴⁴ “Sumbemgât den sinġi âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa nâi hibukņan tik zeï a nâi zoren âi muyageip. Muyagemņâ umâlep patâ nângâm kwârakum âi kut nâi nâi tâkņangip, zo pam kât mem nanġâm hân zo kwâlip.”

Kunegât den sumbuņâ.

⁴⁵ “Sumbemgât sinġi âlip mâtâp, zo itâ. A nâi kunegât kârum ândeip. ⁴⁶ Kârum ândim kune nâi tipņan kurum, zo muyageip. Muyagemņâ kut nâi nâi gakâņâ, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuņâ.

⁴⁷ “Sumbemgât sinġi âlip, zorat mâtâp, zo inġangât irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topņâ topņâ piksâwe. ⁴⁸ Piksâne sâmbune âkņan zarip. Oi inġan niniņâ, zo wanġâyân parâwe. Mân niniņâ ko birâm pane saruyân giarip. ⁴⁹⁻⁵⁰ Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ muyagibap. Narâk zoren sumbem a, ziņâ a hânņâ hânņâ kâsâpzângomņâ bâliņ mâme a minziņgâm kârâp patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

⁵¹ Yatâ sâmņâ mâsikâniņġip, “Zen zo aksik nângâm nanġe mo buņâ?” Sâi niņâ sâwen, “Nen nângâm nanġen.” ⁵² Sâindâ dâtnângoip, “Zen dinnâ nângâm kwâtâtemņâ sinġi âlipņangât mâtâp nângâm kwâkâbi. Zen mirâgât mariņâ yatâ opņâ kabâņan gâbâ kut nâi nâi âlip sângiņâ sot uņakņâ lândim pambi.”

Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe. (Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)

⁵³ Yesu zâk den sumbuņâ top topņâ zo sâm nanġâm mirâ kamân zo birâm arip. ⁵⁴ Âi kamânņan Nasarete, zoren âi takâm mâtâmâpâse namin zâim den sinġi âlip

sâm dâzânġoi a zen nângâm imbanâziņ buņ oi sâwe, “Zâk nângânângâ zot imbanâ zo waniņ gâbâ muyageip. ⁵⁵ Nen topņâ nângen. Zâk mirâ tuutuun a nanġâ. Mamņâ Maria. Murâpņâ kutziņâ Yakobo, Yose, Simoņ sot Yuda. ⁵⁶ Garâpņâ nen sot ârândân ândien. Zâk kut nâi nâi zi ikâ zoren muyageip?” ⁵⁷ Zen yatâ nângâm kwakņâ zâkkât nângâne geip. Oi Yesuņâ sâm dâzânġoip, “Propete a nâi zâk kutsiņġiņâ hân torenġen laņ kârâm ari kamârâpņâ sot torerâpņâ, zen zâkkât nângâne geï birâņangâme.” ⁵⁸ A zen umziņ angân kârâwegât Yesuņâ kamân zoren kulem top top doņbep mân tuugip.

14

Herodeņâ sâi Yohane kuwe.

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹ Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât sinġi nângip. ² Sinġi zo nângâmņâ a sâtnâ gakârâpņâ itâ sâm dâzânġoip, “Nâ itâ nângan. Yohane too sanġonziņġip, zâk mumuņan gâbâ zaat kâwaliņoot ândiap.”

³ Den zo yen mân sâip. Mârumņan Herode zâk munġâ Pilipogât ambân beķan meip, kutņâ Herodia. Ambân zâkkât opņâ sâi Yohane kiņ bik saam tâk namin pane zeip. ⁴ Wangât, Yohaneņâ den itâ dukui, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotņâ.” ⁵ Oi Herodeņâ Yohane kumbam nângip. Ka a ambân ziņâ Yohanegât nângâne Propete op ândeip, zorat keņġât op birip. ⁶ Oi Herode âsaâsagiņ narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratņâ, zâk Herode sot a sâtnâ tarâwe, zengât mâteyân kep ândei Herode ek âkņâlem itâ sâm dukui, ⁷ “Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.” ⁸ Oi ambân zâk mamņandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too sanġon nep tuugip, zâkkât gânduņ kom mânângâtņâ kâukņâ hâkobân pam mem ga ni.”

⁹⁻¹¹ Yatâ sâi a kutâ zâk nângâm pârâkpâip. Nâņġi mân dâp oip. Ka zâk a sâtnâ zengât mâteziņan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep a sângonzânġoi Yohane tâk namin tâi gânduņâ kârâm mânângât kâukņâ hâkobân pam mem ga

Herodia bâratnâ pindâwe. Ambân zo memnâ mamnâ pindip. ¹² Yohane kune moi arâpnâ zen gamnâ kâambarânâ mem hangumnâ âi Yesu den sinji dukuwe.

Yesunâ a 5 tausen nalem zinjip.

(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesunâ den sinji zo nângâm wangâyân zâim hân a mân ândiândinjan, zoren ândibam arip. Ari a ambân donbep patâ kamân nâin nâin gâbâ, zen sinjinâ nângâm saru sâtnjan âim muyagiwe. ¹⁴ Yesunâ wangâyân gâbâ gemnâ a ambân kâmut zo zingitnâ umnâ nângâm nâ a ambân sisi mâsekziñoot, zo kubikziñgip.

¹⁵ Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpnâ ninâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândinjan ândeindâ mirâ nâtiksbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.” ¹⁶ Sâindâ Yesunâ itâ sâm dâtnân goip, “Wangât âibigât se? Zinjâ nalem zingânek.” ¹⁷ Yatâ sâm dâtnân goi sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutnâ buñâ.” ¹⁸ Sâindâ Yesunâ itâ sâm dâtnân goip, “Nalem zo nâgâren mem ganek.”

¹⁹ Yatâ sâmnâ a dâzân goi hibuk luatnâ tap âiwe. Yesunâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sâmnâ namuñ arâpnâ ninji ninâ kâsâpkum a zingâwen. ²⁰ A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputnâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip. ²¹ A nalem niwe, zo tenngâzinâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpzinâ mân sâlâpzân gowen.

Yesu saru kwâkñan lân lân arip.

(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

²² Yatâ opnâ Yesunâ arâpnâ sâi wangâyân zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip. ²³ Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk zikñik ninâu sâbam bâkñan zari. Yatâ op ândei nâtiksbâi zâk zikñik zoren ândeip. ²⁴ Wangânâ âim saru tânâmñan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri wangâ mem kâbakñei âinam osiwen. ²⁵ Mirâ hañsâsâgât Yesunâ saru kwâkñan lân lân ga muyageningip. ²⁶ Zâk zo yatâ gâi arâp ninâ eknâ kenngât ninâ op

wâke gaap sâm den kâtik kambânâwen. ²⁷ Yatâ oindâ den itâ sâm dâtnân goip, “Umzinj diim geik. Zi ninak gaan. Mân kenngât utnek.” ²⁸ Sâi Peteronâ sâtnjan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sâna too kwakñik lân gabâ.” ²⁹ Sâi Yesunâ sâip, “Ga.” Sâi Peteronâ wangâyân gâbâ geim saru kwâkñan Yesugâren arip. ³⁰ Peteronâ âim tâi pibâ patâ nâi gâi kenngât op geibam op Yesu konsâm sâip, “Kembu, gâ gâsuni.” ³¹ Sâi zorenâk Yesunâ gâsum sâip, “Gâ wangât nângâm pâlâtân gâ lotnâ oi um zagât uat?” ³² Yatâ sâm gâsui wangâ kâligen kopgâtâ pibâ hirinsâip. ³³ Oi a wangâyân tarâwen, nen Yesu um topñan âi pindinsâm sâwen, “Gâ perâkñak Anutugât nanñâ.” ³⁴ Oi saru nâmbutken âimnâ Genesarete hânân takâwen. ³⁵ Zoren a zen Yesu eknâ den pane kamân nâin nâin ari a ambân sisi mâsekziñoot diizingâm zâkkâren gawe. ³⁶ Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nângâna hâmbâgâ murukñan gâsum mâsekziñ buñ upap.” Yatâ urâwe, zorânâ sâkziñâ âlip op nanngip.

15

Kut nâi nâi nininândâ a um mân sumunkomap.

(Mk 7:1-23)

¹ Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembangât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, ² “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpniñ zengât den kom bitzinâ mân too sanjon nalem mem nime?”

³ Yatâ sâm mâsikâne Yesunâ itâ sâip, “Zen ko wangât ziiñâ sâkurâpziñangât den lum Anutugât den kume?” ⁴ Anutugât den itâ ziap, ‘Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi nâi zâk ibâ mam den bâliñâ dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mumbap.’ ⁵ Zen ko itâ sâme, ‘Nâi zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, “Kut nâi zikâbam, zo Anutugât sinji sâm paan.” Zâk zo yatâ opnâ on galem mân otzikâbab.’ ⁶ Zen yatâ opnâ Anutugât den birâne giari sâkurâpziñangât den zorik lum ândime. ⁷ Sarâ a, zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâm kulem goip,

⁸ 'A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birânime. ⁹ Oi den bonñagât hâuñâ a ziñ den sâm kwâkâyangâme. Zen lâuziñandik mâpâsenime. Nâ zorat nânga yen opmap.' ”

¹⁰ Yesu zâk zo yatâ sâm dâzângom a ambân sâi gane itâ dâzângom sâip, “Nâ den dâzângua nângâm kwâtâtine.”

¹¹ Kut ñâi ñâi nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziñan gâbâ kopgâmap, zorâñâ sumunkomap.”

¹² Yatâ sâi arâpñâ niñâ zâkkâren âim mâsikâm sâwen, “Den yatâ zo sâna Parisaio a zen nângâm bâliñ kwatgige, zo nângat?” ¹³ Sâindâ sâip, “Nebân kut ñâi zo sumbem Ibânandâ mân kâmerip, zo sâmbum nañgâbap. ¹⁴ Zen yen birâziñgânek. Parisaio zen sinziñ ñâtâtikñâ. Zengât mâtâp kândom a sen bâpsâsâñ zagât diiangâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândâñ lâmân geibabot.”

¹⁵ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Den sumbuñâ dâzânguat, zorat topñâ sâna nângânâ.” ¹⁶ Sâi Yesuñâ dâtnângoip, “Zen tok um nângânâñgâziñ mân pâronñâi ândie, mo dap? ¹⁷ Topñâ itâ mân nânge? Anâ kut ñâi ñâi nine tep kâamboziñan giari mem kubigi mâtâpñan geimap. ¹⁸ Ka umziñan gâbâ den bâliñ top top lâuziñan takâmap, zorâñâ ko umziñ sumunkomap. ¹⁹ A umân gâbâ kut ñâi ñâi kop gâmap, zo itâ. Nângânâñgâ bâliñâ, âkñâle nep, kâmbam ku, kâmbu konda, den sarâ, ambân mem birâbirâñ sot den sumunñâ.

²⁰ Kut ñâi ñâi yatâ, zorâñ sumunkomap. Oi bet mân sañgon kut ñâi ñâi nine, zorâñâ mân sumunkomap.

Kanaan ambân ñâiñâ Yesu konsâm mâpâseip

(Mk 7:24-30)

²¹ Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro sot Sidoñ kamân zagât, zo zengâren arip.

²² Zengâren ândei Kanaan hânân gokñâ ambân ñâi gam Yesu konsâm sâip, “Kembu gâ Dawidigât kiunñâ, nâgât umgâ bâliñ oik. Bâratnâ, zâk wâkeñâ mâte pirik okñangâmap.” ²³ Yatâ sâi Yesuñâ nângâm den hâuñâ mân dukuip. Yatâ oi arâpñâ nen zâkkâren gam dukum sâwen, “Ambân

zo molina arik. Zâk kândâtñiñan den sâm gaap.” ²⁴ Sâindâ dâtnângoip, “Nâ Isirae kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo zengârâk sângonnogi gem gâwan.” ²⁵ Sâi ambân zorâñ um topñan âi siminñâ liim pindiñsâm sâip, “Kembu, gâ lañ betnan me.” ²⁶ Yatâ sâi ko itâ sâm dukuip, “Katep zengât nalemem betziñan mem wâu ziñgâziñgâñ, zo mân dâp upap. Nâ Isirae a kâmut, zengât gem gâwan.” ²⁷ Sâi ambân zo itâ sâip, “Kembu zo âlip sat. Oi marirâpziñandâ nalemem nem tatne gwapgwap gei wau zen lañ nime.” ²⁸ Yatâ sâi Yesuñâ dukum sâip, “O ambân nângâm pâlatâñgâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik.” Sâi zorenâk bâratñâ âlip oip.

Yesuñâ a donbep kubikziñgip.

(Mk 7:31-37)

²⁹ Yesu zâk hân zobâ âburem gam Galilaia saru sâtnan âim bâkñâ ñâin zâi tâip. ³⁰ Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziñâ giginâ, sinziñ bâpsâsâñ, kin bitziñ bâliñâ, kopa sot sisi mâsekziñoot diiziñgâm Yesugât um topñan zâmbane kubikziñgip. ³¹ Yatâ oi kopa, zen dinziñâ sâwe. Kin bitziñ bâliñ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziñ giginândâ âlip urâwe. Sinziñ bâpsâsâñandâ sinziñ igâwe. Oi a ambân kâmut, ziñâ zo ekñâ nângâne imbanâ oi itâ sâwe, “Nen Isirae a kâmut nenñgât Anutu mâpâsinâ.”

Yesuñâ a 4 tausen nalemem gumuziñgip.

(Mk 8:1-10)

³² Yesuñâ arâpñâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnângoip, “Nâ a zengât umnâ nângan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi nalemem buñâ sângonzângoindâ âi mâtâbân tâmbetagoibegât umnâ girem uap.” ³³ Sâi arâpñâ niñ itâ sâwen, “Nen hân a mân ândiâñandâñ ândim nalemem ikâ gâbâ mem a kâmut zi ziñgindâ nine dâp upap?” ³⁴ Yatâ sâindâ Yesuñâ mâsikâniñgâm sâip, “Zengâren nalemem dabutâ ziap?” Sâi niñâ sâwen, “Nalemem nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap.” ³⁵ Oi Yesuñâ nângâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe.

³⁶ Yatâ utnetâ Yesu zâk nalem nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâmbam namuņ arâp niņgi kâsâpkum a ambân ziņgâwen. ³⁷ Nen ziņgindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputņâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip. ³⁸ Nalem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambâ murarâpziņ mân sâlâpzângowen. ³⁹ Yesuņâ a ambân zâmbari âine zikņâ waņgâyân zâim Magadaņ hânân âi takip.

16

Yesuņâ kulem nâi tuubapkât sâne kwâkâziņgip.

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

¹ Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem nâi âsagei iknâ.” ² Sâne dâzângom sâip, “Mirâ nâtiksâbâ sâi sumbem kuriņkoi sâme, ‘Muka maa upap.’” ³ Mo haņsâi sasa mem dooņgubap, zo ko map gâbap sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatņâ ekņâ nâņgâme. Ka nâgât topnâ ko mân nâņgâm kwâtâttime. ⁴ A ambân ândi mâmanziņ bâliņâ, zen kulem tobat nâi iknat sâme. Zen kulem nâi uņakņâ buņâ. Yonaņâ Niniwe a umziņ melâņbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nâņâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zeņgât girem dâzângoip.

(Mk 8:14-21)

⁵ Oi arâpņâ nen nalemgât nelâmnâņgoi Yesu sot saru nâmbutken arindâ Yesuņâ itâ sâmbam dâtnângoip, ⁶ “Zen Parisaio sot Sadukaio a zeņgât sii daņgât nalemziņan mân pam om nimbi.” ⁷ Yatâ sâmbam dâtnâņgoi nen kwakņâ itâ sâmbam ârâguwen, “Nalem zei birâm gen, zorat dâtnâņguap.” ⁸ Yatâ sâindâ Yesugât kindapņan giari nâņgâm itâ sâmbam dâtnângoip, “O nâņgâm pâlâtâziņ lotņâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?” ⁹ Kut zo orâwan, zo mârum nelânzâņgoi mân nâņge? Nâ nalem bâtnâmbut zorâņâ a 5 tausen ziņga nem âkon utne buputņâ sândune irâ dabutâ piksâip? ¹⁰ Nalem nâmburan zagât, zorâņ a 4 tausen ziņga nem âkon utne buputņâ sândune irâ dabutâ gei piksâip? ¹¹ Nâ

nalemgât mân dâzâņguan. Zo wangât mân nâņgâm kwâtâtie? Parisaio a sot Sadukaio a, zeņgât sii daņgât nalemziņan mân pam nimbi.” ¹² Arâpņâ nen den yatâ nâņgâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii daņgât pam niniņaņgât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziņaņgât op sap.”

Peteroņâ Yesugât topņâ sâmbam muyageip.

(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Kaisarea kamân a kutâ Pilipoņâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dâtnâņgom sâip, “A ambân, zen a bonņâ nâgât nâi sâme?” ¹⁴ Sâi niņâ dukum sâwen, “Nâmbutņandâ Yohane too saņgon nep tuugip sâme. Nâmbutņandâ Elia sâme. Nâmbutņandâ Yeremia mo Propete a nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ¹⁵ Yatâ sâmbam dukoinđâ mâsikâniņgip, “Ka ziiņâ ko nâgât nâi sâme?” ¹⁶ Mâsikâniņgi Simoņ Peteroņâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiņ mariņaņgât nanņâ. Bâliņan gâbâ mâkâniņgâban. Gâ Kristo.” ¹⁷ Sâi Yesuņâ itâ sâmbam dukuip, “Simoņ, Yonaņâ nanņâ, gâgât nâņga sâtâreņoot uap. Nâņgânâņgâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâmbam muyagem gigip. ¹⁸ Zorat dâgoga nâņgâ. Gâgât kutkâ Petero (niņ denân ko Kât). Oi nâņâ kât zorat kwâkņan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbaņâņandâ mân walâziņgâbap. ¹⁹ Oi nâ sumbem mâtâp konkonņâ gibat. Oi hânân saasaanâ nep tuuna sumbemân bonņoot upap. Oi hânân olaņolaņņâ nep tuuna sumbemân bonņoot upap.” ²⁰ Yatâ sâmbam arâpņâ den kâtikņâ dâtnâņgom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzâņgobi.”

Yesu momņâ zaatpap, zorat den kâņnan sâmbam muyagem ziņgip.

(Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Narâk zoren Yesuņâ topkwap kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâmbam muyagem niņgip. Oi Yesuņâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, ziņâ kut nâi nâi sumuņņâ okņaņgâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat diņâ dâtnâņgom

nanjip. ²² Dâtnânngoi Petero zikņik diim âimņâ kwâkânangâm sâip, “Kembu, Anutuņâ galem otgigi kut nâi yatâ zo mân âsagegibap.” ²³ Sâi puriksâm Petero itâ sâm dukuip, “Satan, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp doonngubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buņâ. Zo a den.”

Yesu molimoliņangât den.

²⁴ Narâk zorenâk Yesuņâ târokwapņâ arâp itâ sâm dâtnânngoip, “Zen nâ moliniņâ sâm um sâkziņangât den birâm poru nakziņ lum nâgât mâtâp, zo lânbi. ²⁵ Zen ândiândiziņ angân kârane zo ko gulipzânngobap. Ka zen nâgât op ândiândiziņ birâne muyageziņgâbap. ²⁶ Zen hângât kut nâi nâi, zorik mem ândine ândiândiziņâ buņ oi wan âlipņâ muyageziņgâbap? Zen dap yatâ ândiândiziņ suup mei târokwap ziņgâbap? ²⁷ Nângânek. A bonņâ, nâ Ibânangât neule âsakņoot âsagem sumbem arâpnâ diiziņgâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziņangât dâp hâuņâ ziņgâbat. ²⁸ Nâ perâkņak dâzânngobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutņandâ mân munetâ a bonņâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesuņâ holi tobat nâi oip.

(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munņâ Yohane, zen ziņik diiziņgi bâkņan zâiwe. ² Oi zoren Yesu zâk mâteziņan kinņâ tobat nâi oip. Oi si sângânņâ maa yatâ âsageip. Hâmbânâ kâukom âsakņâ yatâ âsagem nanjip. ³ Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe. ⁴ Yatâ utnetâ Peteroņâ Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, mat nâi ziren ândien. Zorat nângâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.”

⁵ Yatâ sâm kiri sasaņâ âsakņoot gem kwâtepzânngoip. Oi sasa kâligen gâbâ den nâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipņâ. Umandâ gâsumap. Zen diņâ nângâm biranņi.” ⁶ Oi arâpnâ zen den zo nângâm sângânziņ hânân gei tutukum kenngât op sânam sânsân urâwe. ⁷ Yatâ utne Yesuņâ

zenngâren âim weeziņgâm sâip, “Zen zatņâ kenngât buņ ândinek.” ⁸ Yatâ sâi sinziņâ lum za ikne Yesu zikņik kiri igâwe.

⁹ Oi bâkņan gâbâ gem tap Yesuņâ den itâ sâm dâzânngoip, “Kut nâi sen mârât ikse, zorat den sinņi a ambân mân dâzânngom ândine a bonņâ nâ mumuņan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâm dâzânngoi arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom okņangâm gâbap. Kembugât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?” ¹¹ Sâm mâsikâne itâ sâm dâzânngoip, “Elia zâk kândom gam kut nâi nâi kubikpapkât sâwe, zo bonņâ. ¹² Oi zorat dâzânngua nângânek. Elia zâk mârurum gam ândei mân ek nângâm kut nâi lan okņangâwe. Oi a bonņâ, nâ yatigâk nom sâknam nibi.” ¹³ Yatâ sâi arâpnâ ziņâ itâ nângâwe. Eliagât sap, zo Yohane too sanņon nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpnâ a nâi kubiknam osiwe.

(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

¹⁴ Oi bâkņan gâbâ gem gam a kâmut zenngâren ganetâ a nâi Yesugâren gam pindiņsâm sâip, ¹⁵ “Kembu, gâ nannangât umgâ bâliņ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap. ¹⁶ Oi arâpkâ zenngâren mem ga kubiknam osie.” ¹⁷ Sâi Yesuņâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nângâm pâlâtânziņ buņ. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbân ândim âkom diiziņgâmâmbat?” Yatâ sâmņâ katep mem ganek sâip. ¹⁸ Oi yatâ utnetâ Yesuņâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip. ¹⁹ Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâm mâsikâwen, “Nen wangât wâke molinam osien?” ²⁰ Sâindâ dâtnânngoip, “Nângâm pâlâtânziņâ lolotņâ, zorat yatâ ue. Nâ perâkņak dâzânngua nângânek. Nângâm pâlâtân bonņâ, mâiktârâ nâi, mundo keetņâ yatâ zemziņgi bakņâ ândiren zi dukunetâ âbângum ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi. ²¹ Wâke zo yatâ, zo wan wannâ buņâ, nalemm birâm ninâu sot ândimņâ âlip moliziņgâbi.”

Mom zaatpapkât sâm dâzânngoip.

(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

²² Yesugât arâp, nen Galilaila hânân Yesugâren minuindâ itâ sâm dâtnânngoip,

“A bonñâ, nâ a bitziñan zâibat. ²³ Zaria none momñâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpñâ nen den zo nângindâ makñâ oip.

Peteronñâ iñan lâunjan gâbâ kât meip.

²⁴ Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo ziñâ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâziñandâ tirik namâgât kât kânok pâmâp mo buñâ?” ²⁵ Sâne Peteronñâ sâip, “Ee, pâmâp.” Yatâ sâmnâ mirin zâim den mân dukui Yesu zikñak mâsikâm sâip, “Simon, gâ dap nângat? Hângât a kutâ, zen waniñ zengâren kât mime? Narâpziñâ zengâren mo a nâmbutñâ zengâren?” ²⁶ Mâsiki a nâmbutñâ zengâren mime sâi Yesunñâ itâ sâmnâ dukui, “Âlip sat. Zorat a kutâ narâpziñ, zen yen ândibi. Niiñâ yatik Anutu kutâgât narâp ândien. ²⁷ Oi niñanñgât nângâne bâliñ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pânandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâunñâ kwâsatñâ kât nâi muyagiban. Zo niikñâ siñgi kom ziñgâban.”

18

Katep zengât holi yatâ ândibi.

(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

¹ Narâk zoren arâpñâ nen Yesugâren âim itâ sâmnâ mâsikâwen, “Anutu um topñan, zo nâiñâ patâ op ândibap?” ² Yatâ sâindâ Yesunñâ katep mâik nâi sâi gâi osetniñan pam itâ sâmnâ dâtnângoip, ³ “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen umziñ diim gem katep zengât holi yatâ mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi. ⁴ Nâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap. ⁵ Oi nâi zâk nâgât op katep zi itâ galem okñanñgâbap, zâk nâ kore otnibap.”

Bâliñanñgât den.

(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

⁶ “Nâi zâk katep gakârâpnâ zengâren gâbâ kânoktâ sâi bâliñ upap, zâk mârurnjan kât patâ nâi gândunjan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlan opap. ⁷ Yei, bâliñanñgât nep tuutuun, zo yâmbâtnâ. Bâliñanñgât nep tuutuun muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka

a nâi bâliñanñgât nep tuubap, Yei, Anutuñâ dap dap okñanñgâbap?

⁸ Zorat bikandâ mo kiñgandâ bâliñ upâ sâi mânânñgât pâmaban. Ândiândi kâtikñan zâibâ sâmnâ zâibam kwakñâ birâm ândiban. Kiñgâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikñan geibatkat yatâ upan. ⁹ Mo siñgandâ bâliñâ nâi ek nângâbâ sâi ketârapkum pâmaban. Ândiândi kâtikñan âiban, zorat op siñgâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlû ândim kârâbân geibatkat yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zengât den.

(Lu 15:3-7)

¹⁰ “Umziñ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zengât nângâne giginñâ mân upap. Nâ zorat dâzângua nângâne. Sumbemân katep zengât galem a ândie. Zen sumbem Ibânanñgât mâtenjan ândime. ¹¹ A bonñâ, nâ a ambân tâmbetagoonjan gâbâ kubikziñgâbam gem gâwan.

¹² Zen dap dap nânge? A nâi râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zengât osetziñan gâbâ kânok buñ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamñâ kânok barin buñ upap, zo âi kârûm muyagibap? ¹³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Zâk âi kârûmñâ muyagemñâ 99 zengât buñâ, buñ upap, zorat op umâlep patâ nângâbap. ¹⁴ Zo yatâ zengâren gâbâ katep nâi tâmbetagoi sumbem Ibâziñandâ nângi mân dâp upap.”

Kubikkubik sot ninâugât den.

(Lu 17:3)

¹⁵ “Bukugâ nâiñâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâkñâ diñgâ nângi âlip oi buku upapot. ¹⁶ Ka diñgâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziñ kubikne âlip upap. ¹⁷ Oi a zorânñâ dinziñâ zo biri Kembugât a kâmut zengât bitziñan pane dinziñâ kwâki nângânñanñgâne a um kâtik mo orot mâme bâliñ a yatâ upap.

¹⁸ Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonñâ upap. Mo zen hânân olañolañ nep tuune sumbemân yatik bonñâ upap.

¹⁹ Oi dum dâzângua nângâne. Zengâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziñ umziñ mâtakâm wan mo

wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziṅandâ muyagem ziṅgâbap. ²⁰ A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziṅan tâpat.”

Kore a bâliṅangât den.
(Lu 17:4)

²¹ Yesuṅâ den yatâ sâi Peteroṅâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu, bukunâ ṅaiṅâ bâliṅ otnigi tosaṅâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?” ²² Sâm mâsiki Yesuṅâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ buṅâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buṅâ, walâm donbep patâ oi birâban.

²³ Zorat siṅgi âlipkât mâtâp, zo a kutâ ṅaiṅâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpṅâ tosaṅâ namuṅ pindâbigât sâi gawe. ²⁴ Oi ṅai diim gawe, zâkkâren tosa patâ ṅai zeip. Kât 10 tausen yatâ. ²⁵ Oi a zo kât buṅ oi a kutâ zâk a zo zikṅâ sot ambin murarâpṅâ sot kut ṅai ṅai a ziṅ sâṅgân mine zâkkât upapkât sâip. ²⁶ A kutâṅâ yatâ sâi kore aṅâ um topṅan gei itâ sâm dukuip, ‘A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’ ²⁷ Yatâ sâi a kutâṅâ umṅâ nâṅgâm tosaṅâ birip.

²⁸ Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukunâ ṅai muyageip. Zâkkâren tosa mâik ṅai kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduṅan gâsum kârâpṅoot sâip, ‘Tosa zo kek melâṅ ni.’ ²⁹ Oi a zo bukunṅangât um topṅan geim itâ sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.’ ³⁰ Yatâ sâi diṅâ mân nâṅgâm itâ sâm bukunâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo kwâkâm nanṅâna âki birâgibat.’

³¹ Oi kore a bukurâpṅâ, zen zo ekṅâ umziṅ bâliṅ oi âi a kutâziṅâ siṅgi dukuwe. ³² Oi a kutâ, zâkṅâ nâṅgâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâliṅ kâtik kâtikṅâ, gâ. ³³ Nâ gâgât umnâ nâṅgâm tosaṅâ biran. Oi nâṅâ tosaṅâ biran, zo yatik bukugangât tosaṅâ birâbat?’ ³⁴ Yatâ sâmṅâ kuk op kâwali a bitziṅan pam sâip, ‘Tâk namin pane ândim zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm nanṅi birâne gibap.’ ³⁵ Zen zo yatik um bâbâlanâk a bukuziṅâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtnâ otziṅgâbap.”

19

Ambân mem birâbirâgât den.
(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk den top top zo sâm nanṅâm Galilaia hân birâm Yudaia hân Yodaṅ too nâmbutken arip. ² Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a kubikziṅgip.

³ Oi Parisaio a, zen mâsikânam ga itâ sâm mâsikâwe, “Kembugât den kâtik, zo dap ziap? A ṅai, zâk ambinṅâ wan mo wangât op biri dâp upap?” ⁴ Mâsikâne sâip, “Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo buṅâ? Zâkṅâ mâruman a sot ambân muyagezikip. ⁵ Muyagezikâmṅâ itâ sâip, ‘Zorat ko a ṅaiṅâ ibâ mam birâzikâm ambinṅangâren pâlâtân oi zet um sâk kânok op ândibabot.’ ⁶ Oi zet zagât buṅâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nâṅgânek. Anutuṅâ mâpotzikipkât a zen mân kâsâpzâkobi.”

⁷ Yatâ sâm dâzâṅgoi zen itâ sâwe, “Mose zâk den itâ sâip, ‘A ṅai ambân birâbam ekap kulemgum pindâm birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?” ⁸ Sâne Yesuṅâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Mose zâk um kâtikziṅangât op yatâ sâip. Mârum topkwâkkwatṅan yatâ mân zeip. ⁹ Zorat nâ dâzâṅgua nâṅgânek. A ṅai, zâk ambân birâm ṅai mimbap, zâk târotârozik mânangât tosa patâ mimbap. Ka mârum ambânṅâ a ṅai sot ândeip oi ko tosa zo agât mân upap.”

¹⁰ Yatâ sâi arâpṅâ nen dukum sâwen, “Ap ambin, zekât topzikṅâ yatâ oi aṅâ ambân mân mem yen ândibâ sâm âlip ândibap.” ¹¹ Sâindâ ko Yesuṅâ itâ sâm dâtnâṅgoip, “Den zi a aksik zengât buṅâ. Zorat imbaṅâ zemziṅgap, zen mem umziṅan gibi. ¹² A nâmbutṅâ, zen mam kâambo kâligen gâbâ ambân buṅâ ândibigât gukupitṅik âsagiwe. A nâmbutṅâ, zen aṅâ katep mân mimbigât otziṅgâwe. Oi a nâmbutṅâ, zen siṅgi âlip nepkât op ambân mân mime. ṅai zâk zorat imbaṅâ zemṅangap oi den zi nâṅgâm umṅan gibap.”

Yesuṅâ bikṅandâ katep kâukziṅan pâip.
(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

¹³ Oi a ambân zen murarâpziñ Yesugâren diizingâm âim Yesuñâ bikñandâ kâukziñan gâsum ninâu sâbapkât dukuwe. Oi arâpñâ nen kenğât minziñgâwen. ¹⁴ Yatâ oindâ Yesuñâ itâ sâip, “Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek. ¹⁵ Katep yatâ zo, zen sumbengât sinji sâsâñ.” Yatâ sâmñâ bikñandâ kâukziñan pamñâ hân zo birâm nâin arip.

*A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.
(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)*

¹⁶ Oi a nâinâ Yesugâren gam mâsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipñâ tuumñâ ândiândi kâtikñangât sinji upat?” ¹⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgâren gam âlip orotñangât mâsikânigat? Âlipñâ mariñâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâtikñangât sinji upâ sâm Kembugât gurumin den zo lum ândiban.” ¹⁸ Sâi a zorâñâ wan gurumin dengât sat sâm mâsikip. Sâi Yesuñâ itâ sâip, “Gâ kâmbamñâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot. Gâ kâmbu mân upan. ¹⁹ Gâ bukugangât sarân sâsâñ mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikangât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgibap.” ²⁰ Sâi a sigan zorâñâ itâ sâm dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi nâi dap dap târokwap upat?” ²¹ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ tosanâ buñ upap sâm kut nâi nâi tatgigap, zo pam kât memñâ a kanpitâ zingâban. Zingâmñâ ga moliniban. Gâ yatâ opñâ sumbemân sikumgoot upan.” ²² Yatâ sâi a zo nângâm umñandâ bâliñ oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.

²³ Ari Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâtnângoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. A sikum patâñootñâ sumbem kamânân baginam kwakpi. ²⁴ Nâ zorarâk dâzângobâ. Bâu patâ kamelenâ kuup mâtâpñan bagibagin, zo yâmbâtñâ yatâ. Ka a kât sikum patâñâ sumbem kamânân bagibagin, zo yâmbâtñâ walâwalâñâ.” ²⁵ Arâpñâ nen den zo nângâmñâ kwakmak op sâwen, “Zo yatâ zorâñâ dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁶ Sâindâ Yesuñâ niñgitñâ sâip,

“Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutunâ mâtâpñâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut nâi nâi birâm hâuñâ minat.

²⁷ Yatâ sâm dâtnângoi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Nângat. Nen kut nâi nâiniñâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuñâ wan muyageningâbap?” ²⁸ Yatâ sâm mâsiki Yesuñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Gâtâm den kubikkubik narâkñan a bonñâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapñâ Isirae a kâmut kiin zagât, zengât den sâm kwâkâbi. ²⁹ Oi nâi zâk nâgât opñâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuñâ donbep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap. ³⁰ Oi a kândom, zengâren gâbâ donbepñâ bet upi. A bet, zengâren gâbâ donbepñâ kândom upi.”

20

Waiñ nep tuutuñ a, zengât den sinji.

¹ “Sumbengât mâtâp, zorat sinji, zo waiñ nep mariñâ nâinâ nep a gâsuzingâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ hañsâi nep mariñâ zâk nep a muyagezingâbat sâm arip. ² Oi a nâmbutñâ gâsuzingâm sirâm kânokkât bânâmbut sâi nângâne dâp oi nepñan sângonzângoi âiwe. ³ Mirâsinj takâm tânâmñan zari dum âi a nâmbutñâ kamân sombemân muyagezingip. ⁴ Zingitñâ itâ sâm dâzângoip, ‘Waiñ nep ziap. Âi tuune sângânñâ zingâbat.’ Yatâ sâi nângâm waiñ nepñan âiwe. ⁵ Oi mirâ bâkñan opñâ, mirâ torenge oi âim dum gâsuzingip. ⁶ Oi nâtiksisâi dum âim a nâmbutñâ muyagezingâm itâ sâm mâsikâzingip. ‘Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ nâtiksisâbam uap?’ ⁷ Mâsikâzingi zen itâ sâwe, ‘Nen nep nâi mân sâm niñge.’ Sâne dâzângom sângonzângom sâip, ‘Waiñ nepñâ ziap. Zo âi tuunek.’

⁸ Nep mariñandâ yatâ oi nâtiksisâi nep galem a dukum sâip, ‘Gâ nep a diizingâna gane kât zingâban. Oi bet ge, zengâren topkwap zingâm âim zingâm nanğâban.’

⁹ Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut zingâm nangip. ¹⁰ Zingî kândom gawe, zo ekñâ sângân mem zâi pam niñgâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk zingip. ¹¹ Kât yatâ memñâ nep mariñâ den bâliñ dukum kuk okñangâwe. ¹² Oi itâ sâwe, ‘Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân sâknâm patâ nângâm kirindâ ñâtiksap. Oi wangât bet a zengât dâp yatik niñgat?’ ¹³ Yatâ sâne nep mariñandâ zengâren gâbâ ñâi itâ dukuip, ‘Buku, nâ mân mem bâliñ otgigan. Kât bâtnâmbut sa nângâna âlip uap, zo ka. ¹⁴ Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk zingâbatkât nânga âlip uap. ¹⁵ Ninâ kut ñâi ñâi, zorâñ yatâ upâ sâm âlip upat. Nâ âlip uan, zorat umgâ bâliap?’ ¹⁶ Zo yatik a betñâ kândom upi. A kândomñâ bet upi.”

*Mom zaatzaat, zorat den dâzângoip.
(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)*

¹⁷ Oi Yesuñâ Yerusalem kamânân zâibam arâpñâ kiin zagât diiniñgi niñjik âiwen. Mâtâbân âim itâ sâm dâtnângoip, ¹⁸ “Zen den nângânek. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a bonñâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât bitziñan zariandâ mumbatkât sâbi. ¹⁹ Zen um kâtik zengât bitziñan nâbane ziñâ nom sinnan gemñâ poru nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat.”

*Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.
(Mk 10:35-45)*

²⁰ Narâk zoren Zebedαιο ambinñandâ nanzatñâ diizikâm Yesugât um topñan âi simin liim pindiñsâm dukuip. ²¹ Oi Yesuñâ mâsikâm sâip, “Gâ wangât otgigap?” Sâi ambân zorâñâ sâip, “Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, zikñâ gâgât âsangâ toren toren tâpabot.” ²² Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Zen den topñâ mân nângâm itâ se. Nâ too kâlakñâ nimbat, zo zet âlip nimbabot?” Sâi zikñâ itâ sâwet, “Net âlip nindat.” ²³ Sâitâ dâzâkom sâip, “Too kâlakñâ nimbat, zo âlip nimbabot. Ka âsannan tâtatñâ, zorat den nâgâren mân ziap. Ibânandâ sâm zingip, a zorâñâ tâtat zoren tapi.” ²⁴ Oi arâp bâzagât, nen

den zo nângâm kuk otzikâwen. ²⁵ Oi Yesuñâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnângoip, “Hân a kutâ, zen kembu otzingâm kore aziñ gâsuzingâme. Oi a zâizâiñ, zen a gigin walâzingâm a kutâ upme. Zo nângâme. ²⁶ Zen ko yatâ mân upi. Zengâren gâbâ a ñâiñâ a kutâ upâ sâm a giginâ yatâ op ândibap. ²⁷ Ñâi zâk a sâtnâ upâ sâm kore otzingâm ândibap. ²⁸ A bonñâ, nâ zo yatik ziñâ kore otnibigât bunâ. Ninak a donbep zengât kore opñâ suupziñ mimbatkât gewan.”

*Yesu zâk a zagât sinzikñâ kubizikip.
(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)*

²⁹ Yesu sot arâpñâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a donbepñâ moliningâm âiwe. ³⁰ Oi a zagât sinzikñâ bâpsâsâñ mâtâbân tapñâ Yesu gam ariap sâne nângâm den kâtikñâ den sâm sâwet, “Kembu, gâ Dawidigât kiunñâ, nekât umgâ bâliñ oik.” ³¹ Den donbep sâitâ a ziñâ kwerâzikñâ sâwe. Hirinçâm tâpabotkât sâwe. Oi zet nângâm tâtâlim sâwet, “Kembu, Dawidigât kiunñâ, nekât umgâ bâliñ oik.” ³² Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mâsikâzikip, “Dap otzikâbatkât sabot?” ³³ Sâi itâ sâwet, “Kembu, sinnikñâ mânângâtna iktâ.” ³⁴ Sâitâ Yesuñâ umñâ nângâmñâ sinzikñan weegi zet sinzikñâ igâwet. Oi Yesu molim ba âiwet.

21

Yesu zâk dongi kwâkñan tap Yerusalem kamânân zarip.

(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa bakñâ topñan tâip, zoren takâmñâ Yesuñâ arâpñâ nenğâren gâbâ a zagât sângonzâkoip. ² Zâk itâ sâip, “Zet kamân ândiren âimñâ dongi mamñâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitñâ olañ diizikâm gâbabot. ³ Zet yatâ oitâ ñâiñâ zikitsâi sâbabot, ‘Kembuninangâren nep ñâi muyagei zirat sap.’ Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot.”

⁴ Zo yen bunâ. Propete ñâiñâ den sâip, zo bonñâ oip. Zâk den itâ sâip,

⁵ “Zen Yerusalem kamân, Sion mâirâp dâzângonek, ‘Iknek. A kutâziñâ

giginâ op zengâren gaap. Zâk donji sigan kwâkñan tap gaap. Sikum lamap, zorat kwâkñan tâi gabot.’ ”

6-7 Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet. Âimñâ donji mam murarâ diizikâm gâitâ hâmbâniñ kwâkñan pâindâ Yesuñâ zâi tâip. 8 Oi a kâmut patâ, zengâren gâbâ donbepñâ hâmbâziñ kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a nâmbutñandâ gâlângât sot lâkom ilumñâ mânângât pam diim âiwe. 9 Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâkñangâm itâ sâm pam diim âiwe,

“Oe, Dawidigât kiunnâ gam niñgap. Kembangât sâtkât gaatkât sâm âlip kwatginâ. Oe, sumbem mâriñâ.”

10 Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziñâ umziñâ zari sâwe, “A zi nâiñâ gâi ue?” 11 Sâne a ambân kâmut gâwe, zorân itâ sâm dâzângowe, “Propete Yesu, zâk Galilaia gokñâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

12 Yesuñâ tirik namin zari kut nâi nâi angâgwanğâ op ziwe, zo molizingi âiwe. A nâmbutñâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanğâ op kirâwe. Kât tâtatñâ sot kembâ mâirap zengât tâtat, zo kom kâbakñem dâzângom sâip, 13 “Kembangât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’

Zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki silep yatâ uap.” 14 Oi zoren ândei a sinziñ bâpsâsân sot kinziñ bâliñâ, zen zâkkâren âine kubikziñgip. 15 Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katep zen tirik namin zâi den kâtikñâ sâm sâwe, “Oe, Dawidigât kiunnâ, gâ gam niñgat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nângâm bâliñ kwâkñangâwe. 16 Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sâm te, zo nângat?” Sâne sâip, “Ee, nângan. Oi Kembangât ekabân den nâi ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Den zo itâ,

‘Katep sot namân gokñâ, zengât um mem bâbâlân kwatna lâuziñan gâbâ gâgât sâtâre muyagiap.’ ”

17 Yatâ dâzângom birâziñgâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari nâtiksaî zeip.

Yesuñâ wakum nak dukui moip.

(Mk 11:12-14, 20-24)

18 Hanğârâk Yesuñâ kamân patin puriksâm tepñangât oip. 19 Oi mâtâbân âim wakum nak nâi ekñâ topñan âi keetñâ kârui buñ oi ilumñik kiri egip. Ekñâ nak itâ sâm dukui, “Gâgâren bongâ mânâk âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumñâ mom hâlâlânsâm kirip. 20 Oi arâpñâ nen zo ekñâ imbanâniñ buñ oi sâlâpniñan zim kirâwen. Oi itâ sâwen, “Nak zi dap opñâ kek hâlâlânsap?”

21 Yatâ sâindâ Yesuñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen um zagât mân opñâ nângâm pâlâtânziñâ bonñâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik buñâ. Zen bakñâ ândi dukubi, ‘Bakñâ, gâ pâuksâm saruin gei.’ Yatâ sâne dinziñâ lubap. 22 Oi nângâm pâlâtânziñâ bonñoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyageziñgâbap.”

Yesu sot a kâukñâ mâsikâyangâwe.

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

23 Oi Yesuñâ âimñâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen zâkkâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat? Nâiñâ dâgogi opmat?” 24 Sâne Yesuñâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone nângoot yatik nâigât sâtkât kut nâi nâi opman, zorat dâzângobat. 25 Yohane too sanğon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâm mâsikâziñgi zen ziñik den dap sânnâ sâm um zagât op itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diñâ mân luwe?’ ” 26 Agât sâtkât tuugip yatâ sânam a zengât kenğat urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat. 27 Zen yatâ sâm Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesuñâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo

dâzângobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat nângoot mân dâzângobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

²⁸ “Den nâi dâzângua nângânek. A nâigât nanzatnâ zagât ândiwet. Oi ibânandâ nanñâ nâi itâ sâm dukui, ‘Nannâ, gâ irak âi waiñ nep tuuban.’ ²⁹ Dukui sâip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ sâmñâ âi gulip op ândeip. ³⁰ Oi ibânandâ nanñâ nâi yatik dukum sângonguip. Sâi, nâinâ âi tuubap, yatâ sâmñâ bet umñâ nângâm lañ âi tuugip.” ³¹ Yatâ sâmñâ Yesuñâ mäsikâzingip, “Zen sânek. Nâi katepnâ ibânangât den lugip?” Sâi zinâ dukum sâwe, “Den bet dukui, zorânâ.” Yatâ sâne Yesuñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Kât mimiñ a sot lañ mâme ambân, zen Anutugât um topñan bagine zen ko kândâtñâ upi. ³² Yohane takâmñâ târarak ândiândigât mâtâp tirâpzângoi zen birânangâne bâliñ mâme a sot lañ mâme ambân, zen zâkkât den nângâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen zingitñâ umziñ mân âbureip.”

Waiñ nep galem a bâliñâ, zengât den.

(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

³³ “Nâ den sumbuñâ nâi sa nângânek. A kutâ nâinâ hân nâin waiñ nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumñâ tâk keetñâ mândâlibapkât âmañ patâ tuum galem a zengât mirâ tuugip. Tuum nanğâm galem a bitziñan pam hân nâin âi ândeip. ³⁴ Zoren ândei bonñâ mimiñ narâk oi kore arâpnâ bonñâ nâmbutñâ mimbigât sângonzângoi galem a zengâren gawe. ³⁵ Gane galem a zinâ a zo gâsuzingâm nâi kom kâbakñiwe. Oi nâi gâsum kune moip. Oi nâi kâtñâ kuwe. ³⁶ Yatâ utne nep mariñandâ nângâm a donbep sângonzângoi âine yatik otzingâwe. ³⁷ Oi bet zikñâ nanñâ, zo itâ sâm sângongoip, ‘Nannâ ari ekñâ hurat kwâkñangâbi.’ ³⁸ Oi galem a, zen nanñâ zo ekñâ itâ sâm âraguwe, ‘Zâkñâ gâtâm nep zi mariñâ upap, zorat nen komñâ nep zi mârîñâ oindâ nengât upap.’ ³⁹ Yatâ sâmñâ nebân gâbâ kom geim kune moip. ⁴⁰ Nep mariñandâ gamñâ galem a dap otzingâbap?” ⁴¹ Yesuñâ yatâ sâi a zinâ itâ dukuwe, “Kut nâi

nâi sumunñâ okñangâwegât zâkoot yatik otzingâbap. Oi nepñan galem a âlipñâ zâmbari zen narâk dâp nalem bonñâ pindâm ândibi.” ⁴² Yatâ sâne Yesuñâ itâ târokwap dâzângoip, “Kembugât ekabân den itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zo mem namin kwânângi kinzap. Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egingdâ mârâtñâ nâi uap.’

⁴³ Nâ zorat dâzângua nângânek. Anutu um topñan ândiândiñâ, zo zen betziñan mem a kâmut unakñâ zingâbap. Oi zinâ bonñâ muyagibi.

⁴⁴ (‘A nâi zâk kunkun zorân kom sâkñâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânâ a nâi kwâkñan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’ ”)

⁴⁵ Den sumbuñâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nângâm sâwe, “Zo nengât op sap.” ⁴⁶ Yatâ nângâm gâsum kunat sâm nângâm, a zen Yesugât Propete sâmarâwe, zo nângâm kenğât op birâwe.

22

A hâmbânâ buñâ, zâkkât sinji.

(Lu 14:16-24)

¹ Yesu zâk den sumbuñâ nâi târokwap itâ sâip, ² “Sinji âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ nâinâ sii nalem oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nanñâ ambân pindâbam sii nalem mei gâip. ³ Yatâ opñâ kore arâpnâ sângonzângoi zen zop kânñan sâsânâ, zo diizingânam âiwe. ⁴ Âi sâne mân nângâne kore a dum sângonzângom sâip, ‘Zen âimñâ a zop sâsânâ, zo dâzângonek, “Zen nângânek. Patâniñâ itâ sap, ‘Nâ sii nalem mia gaap sot bâu makau sa gaam ue. Oi kut nâi nâi mem târâkbârâk uen, zorat zen ganetâ a ambân mâpotzikâm nem sâtâre utnat.’ ” ’

⁵ A zen âim yatâ dâzângone den zo nângâne yenñâ oi a nâi zâk nepñan arip. Nâi zâk hibukñan arip. ⁶ A nâmbutñandâ ko kore a kâsa otzingâm zângone muwe. ⁷ Yatâ utne a kutânâ nângi bâlei kuk yâmbâtñâ op kâwali a gakânâ sâi âimñâ a zângomñâ kamânziñâ kârâp une seip. ⁸ Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâm dâzângoip, ‘Sii

nalem zo mârûm kubiksen. Oi a zenġât zop sâsân, zo âkonziġi bire. ⁹ Zorat zen mâtâp kâukņan âim a muyageziġâm zen aksik diiziġâm gabi.’ ¹⁰ Sâi arâpņâ zen mâtâp kâukņan âi tap a âlipņâ sot a bâliņâ, zo aksik diiziġâne gam mirâ piksâm tarâwe.

¹¹ Tatnetâ a kutâņâ ziġitpam zâimņâ a nâi kendongât hâmbâ âlipņâ mân pam tâi egip. ¹² Ekņâ itâ sâm dukuip, ‘Arâ, gâ dap op hâmbâ buņ ga taat?’ Sâi a zo suluk mem tâip. ¹³ Oi a kutâņâ arâpņâ dâzâņgom sâip, Zen kiņ bikņâ saam âkņan nâtâtigân kâbakņine giarik. Zoren gemņâ umbâlâ op isem zimbap.’ ¹⁴ Kembuņâ a ambân zop dâzâņgomap, zo doņbep. Ka mem sâlâpzâņgomap, zo bituktâ.”

Yesu kâtkât topņâ mâsikâwe.
(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

¹⁵ Yesuņâ yatâ sâm dâzâņgoi Parisaio a, zen denņâ dap sâm saanat sâm den sâm kubigâwe. ¹⁶ Yatâ opņâ arâpziņâ sot Herodeġât a nâmbutņâ sâņgonzâņgone zen Yesugâren âim itâ sâwe, “Patâ, nen gâġât topkâ nâņġâmen. Den sarâ mân sâm, den bonņik sâmat. Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâiņ giġiņ pisuk târârak dâtnâņgomat. A patâ mân walâziġâm den mân sâmat. ¹⁷ Zorat mâsikâġindâ dâtnâņgo. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotņâ mo mân orotņâ?”

¹⁸ Yatâ sâne Yesuņâ sarâziņaņġât topņâ nâņġâm itâ sâm dâzâņgoip, “Sarâ a zen. Zen wangât denņâ saanige? ¹⁹ Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ.” Sâi kât nâi mem tirâpkuwe. ²⁰ Yesuņâ mâsikâziġâm sâip, “Zo nâiġât holi tobat sot kutņâ ziap?” ²¹ Sâi ziņâ sâwe, “Zi a kutâ Sisagât.” Sâne itâ sâip, “Sisagât siġi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siġi, zo Anutu pindâbi.” ²² Yatâ sâm dâzâņgoi zen nâņġâne imbaņâ oi birâm âiwe.

Mom zaatzaat, zorat Yesu mâsikâwe.
(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momņâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe, ²⁴ “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulengoip, ‘A nâiņâ ambân

mem kiun buņ ândim moi munņandâ malâ zo mimbap. Oi âtânaņġât siġi katep muyagibap.’ ²⁵ Oi nengâren âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziņ kunnâ ambân memņâ kiun buņ ândim moi munņandâ malâ zorik meip. ²⁶ Zâk yatigâk kiun buņ ândim moi munņandâ malâ zorik meip. Yatâ opņâ âtâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom naņġâwe. ²⁷ Bet ambân malâziņâ, zo moip. ²⁸ Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mumuņan gâbâ zaatzaat narâkņan ambân zo nâiġât upap?”

²⁹ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Zen Kembuġât den sot Kembuġât imbaņâ kârûm den sâm gulipkume. ³⁰ Zaatzaat narâkņan a ambân, zen mân miangâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi. ³¹ Oi zen zaatzaatnaņġât sâme, zorat dâzâņgobâ. Anutuņâ den itâ sâm dâzâņgoip, zo zen sâlâpkum nâņġâme mo buņâ? Den zo itâ, ³² ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zenġât Anutu.’ Nâ zorât sa nâņġânek. Zâk mom buņ urâwe, zenġât Anutu buņâ. Gwâlâ ândie, zenġât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buņ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.” ³³ Yesuņâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen siġi âlip sâip, zorat nâņġâne imbaņâ oip.

Yesu Kembuġât gurumin dengât mâsikâwe.
(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

³⁴ Yesugât denņâ Sadukaio a walâziġip, zo Parisaio a zen nâņġâmņâ mindue. ³⁵ Zenġâren gâbâ bukuziņâ nâi Kembuġât gurumin den nâņġânâņġâ a, zâk dukune zâk Yesu mâsikâmņâ sâip, ³⁶ “Patâ, Kembuġât den gurumin ikâ zorâņ kâukņâ patâ uap?” ³⁷ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ um dâpkâ sot nâņġânâņġâgâ, zo hâlâluyâk Kembu Anutugâ pindâna zimbap.’ ³⁸ Gurumin den zorâņ patâ uap. ³⁹ Oi torenņâ nâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ giġâņġât otgimap, zo yatik a toren zenġât otgibap.’ ⁴⁰ Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zenġât den topņâ uabot.”

Yesu zikņak Kristogât mâsikâziġip.
(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹ Parisaio a, zen mindum tatne Yesuñâ itâ sâmbâsikâziŋgip, ⁴² “Zen Kristogât dap dap nâŋgâme? Zâk nâigât kiun?” Sâi ziñâ sâwe. “Zâk Dawidigât kiunñâ.”

⁴³ Sâne Yesuñâ itâ sâmbâdzâŋgoip, “Dap op Kaapumñâ Dawidi nâŋgânâŋgâ mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip? ⁴⁴ Zo itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâmbâdukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziŋga kiŋgaŋgât kombân upi.”’

⁴⁵ Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorâŋ dap op kiunñâ uap?”

⁴⁶ Yatâ sâmbâsikâziŋgi den hâuñâ sânam kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a zen dum mâsikânam keŋgât op birâwe.

23

Den siŋgi âlip lum sâk mâme mân upi.

(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Narâk zoren Yesuñâ arâpñâ sot a nâmbutñâ itâ sâmbâdâtnâŋgoip.

² “Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegât gebâkñan tapme. ³ Zorat den dâzâŋgome, zo lum ândibi. Ka zeŋgât ândiândiziŋan mân ândibi. Wangât, zen den sâme, zo mân lum ândime, zorat. ⁴ Zen kut nâi nâi yâmbâtñâ, zo saam a ambân kwâkziŋan pam ziñâ bet bâsaŋ ândime. ⁵ Kut nâi nâi upme, zo aŋâ ziŋgit nâŋgâbigât upme. Zen ninâu kêrep sâme. Zen Mosegât den lum Kembugât den ekabân kulemgum mâteziŋan sot bâranziŋan saam ninâu sâme. Oi hâmbâziŋan neule top topñâ mem ândime. ⁶ Oi mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtnâ tâtarân tâtnat sâme. ⁷ Oi sombemân a ambân sâmbâlip kwâtñiŋgâbigât ândime. Oi kutniñâ patâ nâŋgonsâbigât kindap kwap ândime.

⁸ Zeŋgât ko a ambân ziñâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziñâ, zâk kânok. Zen patâ buñâ. Zen aksik ombenjan. ⁹ Oi hânân zi a nâigât Ibâniñâ mân sâbi. Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâk kânok. ¹⁰ Oi zen a nâigât a kembu patâ mân sâbi. A kembuziñâ Kristo, nâ kânok. ¹¹ Zeŋgâren gâbâ a nâi patâ upapñâ, zâk a nâmbutñâ zeŋgât kore op ândibap. ¹² Nâi zâk

zikŋaŋgât nâŋgi zari diim gibap. Ka nâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi gibap, zo diim zâibap.”

Yesuñâ Parisaio a girem den sâmbâdzâŋgoip.

(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a. A ambân, zen sumbemân zâinam utne zen mâtâp laŋ dooŋgume. Ziñâ mân zâim zâk ziñâ baginâ sâne keŋgât minziŋgâme.

¹⁴ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen malâ mandu zeŋgâren ninâu kêrep sâmbâmirâ motziñâ laŋ mime. Zorat Anutuñâ hâuñâ yâmbâtñâ otziŋgâbap.

¹⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisio, zen sarâ a. Zen a kânok zeŋgât a upapkât saru sot hân walâm âime. Oi a yatâ zorâŋ zeŋgâren târokwap ândim simgât siŋgi upap. A zorat bâliñandâ wâlâziŋgâbap.

¹⁶ Yei, a sâtnâ sinziŋ bâpsâsâŋ. Zen itâ sâme, ‘Tirik namin kwap den sâmbâkâtigime, zo tabâñâ. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sâmbâkâtigime, zorâŋ kâtigem bon upap.’ ¹⁷ Zen a sinziŋ bâpâsâŋ sot nâŋgânâŋgâziŋ buñâ. Tirik namâ, zo tirik taap. Neulenâ, zo yatik tirigâk uap. Zorat ko ikâ zorâñâ bonñâ uap? Namâ mo neulenâ? ¹⁸ Oi nâi itâ sâme, ‘Kembugât siŋgi nalem pâpanñâ, zoren kwap den sâmbâkâtigime, zo tabâñâ. Nalem mot pame, zoren kwap den sâmbâkâtigime, zo bonñâ.’ ¹⁹ A sinziŋ nâttâtik, zen. Nalem pâpanñâ, zo hâlâlu taapkât nalem kwâkñan pame, zo tirik uap. Zorat ikâ zorâñâ bonñâ uap? Nalem pâpanñâ mo nalemñâ? ²⁰ Zorat nâi zâk nalem pâpanñan mândâm sâmbâkâtigei nalem pâpanñâ sot kut nâi nâi kwâkñan taap, zo ârândâŋ dâbâk upabot. ²¹ Oi nâi zâk tirik namin kwap sâmbâkâtigei namâ zikñâ sot umñan ândiap, zet ârândâŋ dâbâk upabot. ²² Nâi zâk sumbemân kwap sâmbâkâtigei Anutuñâgât tâtatñâ sot tâtat zorat mariŋoot dâbâk upabot.

²³ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen daŋgât sot kâŋgan sot zomap, kut nâi nâi

zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât sinji sâmpame. Oi zorat toren bonnâ, gurumin den luluj sot a buku otzingâzingân sot nângâm pâlâtân sot târârak ândiândi, zo birâne gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap. ²⁴ A sâtnâ sinziñâ nâtâtik sâsânâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu mo kut nâi nâi patâ, zo mân ikme.

²⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Hâkop sâkñik too sanjon kubik tuume. Oi umñan ko kâmbu sot sâkziñangât âkñâlê bâliñâ, zo piksâm ziap. ²⁶ O Parisaio a, zen sinziñ nâtâtik. Hâkop umñan bâliñâ ziap, zo sanjonne âlip oi sâkñan âlip upap.

²⁷ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen a mumunâ zengât kwagân ziap yatâ. Kwakñâ zo kwâkñan kâsâget pane neuleñoot zemap. Umñan ko a sinji sot guk manjulen ziap. ²⁸ Zen yatik sâkziñandâ a mâteziñan târârak ândime. Umziñan ko sarâ sot gurumin den kukunâ piksâm ziap.

²⁹ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târârakñâ zengât kwagân neule pam ândime. ³⁰ Zen itâ sâme, 'Sâkurâpniñâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko betziñan mem Propete mân zângobem.' ³¹ Zen yatâ sâm Propete zângowe, zengât kiun ândime. Zengât topziñâ sâm muyagime. ³² Sâkurâpziñ zen tosa kwâkñan kwâkñan pam gawe. Zen yatik târokwapkwap utnetâ tosaziñ dâbâk upap. ³³ Mulungât kiurâp zen. Tosagât hâuñâ kârâbân geigeiñ narâk oi waniñ âi tik pambi?

³⁴ Zorat sa nângânek. Nâ ninak zengâren Propete sot nângânangâ a sot Kembugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ sângonzângua zengâren gane nâmbutñâ zen zângom sâknam ziñgâbi. Oi nâmbutñâ poru nagân zângobi. Oi nâmbutñâ mâtâmâtâpâse namâziñan lapitziñgâne kamân nâin nâin âine moliziñgâm âim zângobi. ³⁵ Yatâ utnetâ a târârak gilâmziñ hânân geip, zorat hâuñâ zengâren muyageziñgâbap. Mârumñan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwaî târokwaî

kom gam Berekia nanñâ Sakaria, zâk tirik namin komñâ kâmbam zo kune âkip. ³⁶ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziñâ hâuñâ mimbi."

*Yesunâ Yerusalem zengât umñâ nângip.
(Lu 13:34-35)*

³⁷ "O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamñâ zângome? A sângonzângua zengâren âine kâtnâ zângone mume. Kurukñâ gwamarâpñâ gâbâreziñgâm lâmbamzângomap, zo yatik nâñâ umnâ topñan a ambân minduziñgâbat sa kwâkâme. ³⁸ Dâzângua nângânek. Nâ birâziñga mandu yatâ op ândibi. ³⁹ Zen dum zagât mân nek ândimñâ itâ sâm nikpi, 'Kembugât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkñangânâ.'"

24

*Yesu takâbapkât den sâip.
(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)*

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem ari arâpñâ nen zâkkâren âimñâ namâ tuutuñâ ek nângâbapkât dukuwen. ² Oi den itâ mâburem dâtnângoip, "Namâ zi tâi ek mâtâpâsime, zorat nâ perâkñak dâzângobâ. Kâsaziñâ gam kândañne giligâlaksâm bun op nanñgâbap."

³ Oi Oliwia bâkñan zâi tâi arâpñâ niñjik um topñan âimñâ mâsikâm sâwen, "Sat, zo wan narâkñan âsagibap? Oi gikâ gâban narâkñâ sot hân âkâbapkât narâkñâ oi wan wesâk nâi âsagibap?"

⁴ Yatâ sâindâ Yesu itâ sâm dâtnângoip, "Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. ⁵ A donbepñâ gam itâ sabi, 'Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, zo nâ.' Yatâ sâmñâ a ambân donbep patâ um gulip kwatziñgâbi. ⁶ Zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâmñâ mân kengât upi. Kâmbam zo yatâ muyagibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem ze narâk kek mân âkâbap. ⁷ Hânñâ hânñâ a kâmut mâik sot patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânñâ hânñâ pu patâ sot wâriñ mem zimbap. ⁸ Kut nâi nâi zo sâknam patâ zorat topkwâkwatñâ. Zo yatâ nângâm ândibi."

Kâsa otziñgâbi, zorât den.

⁹ “Narâk zoren sâknam kwatziŋgâm zâŋgone mumbi. Zen nagât opnâ hânñâ hânñâ a, zen um kâlak otziŋgâbi. ¹⁰ Kut nâi nâi yatâ zo âsagei a doŋbepnâ ŋiŋi âlip birâm kâsa oraŋgâbi. ¹¹ Oi propete a sarâñâ asâgemnâ a doŋbep um gulip kwatziŋgâbi. ¹² Gurumin den kukunâ, zorâŋ laŋ kâri a doŋbepnâ buku orotnâ, zo birâbi. ¹³ Nâi zâk den ŋiŋi âlip mem kâtigem ândei narâknâ âki sumbem kamânân bagibap. ¹⁴ Oi Anutu um topnjan ândiândigât ŋiŋi âlip, zorâŋ laŋ kârâm hânñâ hânñâ âim a topziŋâ sâm muyagei hângât narâknâ âkâbap.”

Kut nâi sumunñâ muyagibap.
(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

¹⁵ “Gâtâm tâmbet tâmbet kâuknâ tirik nâmin kwânâŋgâne kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.) Zo yatâ âsagibapkât Propete Danienâ mârûm kânjan sâm kulemguip. ¹⁶ Zo yatâ âsagei eknâ Yudaia hânân ândibiñâ barâ kâtiknjan sârârâk kârâm âibi. ¹⁷ Nâi zâk mirâ sombemân ândibapnâ sikumñâ mimbam mirin mân zâibap. ¹⁸ Oi a nâi nebân tâpapnâ âburem hâmbânñâ mimbapkât kamânân mân gâbap.

¹⁹ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi? ²⁰ Zen Kembugâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziñâ, zo map narâknjan mo kendonân mân muyagibap. ²¹ Narâk zoren sâknam patâ muyageziŋgâbap. Zorat dâp hân muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap. ²² Kembunâ sâknam narâknâ zo mân mânâŋgâri sâi a aksik buŋ upe. Kâmut gakârâpnjanğât opnâ Kembunâ narâk zo mânâŋgâtpap.”

Propete a sarâñâ muyagibi.

²³ “A ziŋâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nâŋgâbi. ²⁴ A sarâñâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarâñâ, zen âsâgem kut nâi nâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Oi Anutuñâ gâsum sâlâpzânğoiŋ, zo um gulip kwatziŋgânâ osibi. ²⁵ Nâ kânjan dâzânğuan, zorat ko muyageziŋgi mân kwakpi.

²⁶ Kristo barâ kâtiknjan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren mo zoren âsagiap sâne mân nâŋgâbi. ²⁷ Hânpanñâ âsagem hân toren torenjan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonñâ, nâ âsagibat. ²⁸ Bâu mo zuu kârokñâ nâi ze zoren nii keŋ, ziŋâ ninam mindume.”

Wesâk âsagibap.

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

²⁹ “Sâknam narâknâ âki mirâsiŋ sumunkoi kâin âsaknâ buŋ upap. Oi sâŋgelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuñâ sumbem mângei olayaŋgâm imbanâ buŋ upap. ³⁰ Narâk zoren a bonñâ, nâgât kulem sumbemân âsagei a hânñâ hânñâ umbâlâ op isem zine a bonñâ, nâ sumbem unumunum kwâknjan kâwali mem âsaknânoot tâka nikpi. ³¹ Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sâŋgonzânğua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduziŋgâbi.”

Narâk patâgât den.

(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

³² “Dâğap nak ziap, zorat topnâ nâŋgâbi. Iinñâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ³³ Zen yatigâk kut nâi nâi zo âsagei itâ nâŋgâbi. “Zâk mâte otniŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.” ³⁴ Nâ perâknjak dâzânğobâ. A kâmut zi mân mune kut nâi nâi âsagibap. ³⁵ Sumbem sot hân buŋ upabot. Ka nâgât den ko mân buŋ upap.

³⁶ Kut nâi nâi muyagibap, zorat sirâm narâknâ a nâiñâ mân nâŋgap. Sumbem a, zen mân nâŋge. Oi nanñâ, nâ mân nâŋgan. Ibânâ, zâk ziknjk nâŋgap. ³⁷ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi urâwe, zo yatik a bonñâ, nâgât takâtakâŋ narâknjan yatik upi. ³⁸ Uurupnâ mân gâi sii nalem nem ândiwe. A ambân aŋgâgwanğâ op mianğawe. Gulip op ândine Noanâ wanğâyân zariŋ ³⁹ Oi zen gulip op ândine too uurupnâ gwâkâziŋgiŋ. A bonñâ, nâgât takâtakâŋ narâknjan zo yatâ upi. ⁴⁰ Narâk zoren a zagât nebân kiritâ, nâi gâsum, nâi birâbat. ⁴¹ Ambân zagât zet nalem sobem tâitâ, nâi gâsum, nâi birâbat. ⁴² Kembuziñâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat, zorat mân nâŋgegât umziŋandâ galem oraŋgâm ândibi. ⁴³ Zen topnâ itâ

nângânek. Kamân nâigât a, zen kâsa nâtik zoren takâbi, narâk yatâ nângâm um wâgân ândim kamânziņ galem upi. ⁴⁴ Oi a bonņâ nâgât narâknâ mân nângâne gâbat, zorat zen um wâgân ândibi.” Yatâ sâmņâ zorat den sumbuņâ nâi itâ sâm dâtnângoip, ⁴⁵ “A patâ nâiņâ kore a gakârâņņâ zengât galem a nâi pam itâ sâm dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziņgâm ândim narâkņan nalem dâpziņanâk ziņgâm ândiban.’ A zo ândiândiņâ dap yatâ ândei galem a nângânângâziņoot sot sât lulunoot sâsâņâ? ⁴⁶ Galem a, zâk patâņâ nep diņ sâm pindip, zo dâņâk lum ândei patâņâ gâbabân galem a yatâ zorat nâņgi âlip upap. ⁴⁷ A kutâņâ galem a zo patâ pam zâkkât kut nâi nâi aksik galem op ândibapkât sâbap. ⁴⁸ Ka a nâiņâ galem a bâliņ ândim umņandâ itâ nângâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimņâ kek mân gâbap.’ ⁴⁹ Yatâ nângâm kore a ambân zângom mem nâi nâi otziņgâm too tewarân âi laņ ândim um gulip op ândibap. ⁵⁰ Oi a kutâņâ gâbap, zorât narâkņâ mân nângâm ândei zâk gâbap. ⁵¹ Gâmņâ tâkņâ imbaņâ lapitņâ sarâ a zengât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakņâ toonņagât kâruwe.

¹ “Siņgi âlipkât mâtâp, zo ambân sigan bâzâgât zengâren dâpkwap sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziņ mem âiwe. ² Ambân sigân bâtnâmbut, zen nângânângâziņ buņ. Bâtnâmbut, zen nângânângâziņoot. ³ Ambân nângânângâziņ buņ, zen kârâp siņitņik mem âiwe. ⁴ Ambân nângânângâziņoot, zen kârâp sot âsakņagât toonņâ ârândân mem âiwe. ⁵ Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.

⁶ Zinetâ nâtik tânâmņâ oi den nâi itâ âsageip, ‘Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.’ ⁷ Oi ambân sigan, zen nângâm zaat âsakņâziņâ kubigawe. ⁸ Oi ambân nângânângâziņ buņâ, zen nângânângâziņoot itâ sâm dâzângowe, ‘Nen kârâpniņâ bâpsâbâmap, zorat zen too nâi gum niņgânek.’ ⁹ Sânetâ

ambân nângânângâziņoot, zen itâ sâm dâzângowe, ‘Buņâ. Zengât dâp buņâ. Nen dâpniņan mem gen. Zen âi anğâgwanğâ namin kwâlânek.’ ¹⁰ Oi zen âsakņagât too kwâlânam âinetâ a kutâ gam ambân nângânângâziņoot, zorik diiziņgi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimņâ hâņgi doonğum sii nalem nem tarâwe.

¹¹ Tatnetâ ambân nângânângâziņ buņ, zen gamņâ den sâm sâwe, ‘Patâniņâ, mâtâp mem pa.’ ¹² Sâne dâzângoip, ‘Nâ perâkņak dâzângobâ. Nâ zengât topziņ mân nângâman.’” Den sumbuņâ zo sâmņâ itâ sâm dâzângoip. ¹³ “Zen narâk mân nâņgegât umziņ galem oranğâm ândibi.”

A kât ekap ziņgip, zengât den.

(Lu 19:11-27)

¹⁴ “A kutâ nâi oip, zo yatâ gâtâm âsagibap. A kutâ nâiņâ kamân kârebân âibamņâ kore aņâ minduziņgâm kâtņâ galem upigât kâsâpkum ziņgip. ¹⁵ A nâi kât ekap bâtnâmbut pindip. Nâi zagât. Nâi kânok. Zo nepkât imbaņâ zem ziņgip, zorat dâp ziņgip. Kât ziņgâmņâ kamân kârebân âi ândei. ¹⁶ Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zorâņ nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip. ¹⁷ Oi bukuņâ ekap zagât meip, zâkņâ yatik oi târokwap zagât âsageip. ¹⁸ Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umņan esâm kwârakui zeip.

¹⁹ Oi a kutâziņâ narâk kârep ândim puriksâm gâip. Puriksâmņâ kore a kât ziņgip, zorat op minduziņgip. ²⁰ Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâkņâ nepņâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumņâ sâip, ‘Patanâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.’ ²¹ Sâi patâņandâ itâ sâm dukui, ‘Gâ kore a âlipņâ, sât lulugoot. Kut nâi yenņagât galem âlip oingât nâņâ kut nâi bonņagât galem gâbanbat. Zorat ko patâgâ, nâgât umnâ topņan bagim sâtâre op ândiban.’

²² Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, ‘Patânâ, gâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepņâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.’ ²³ Sâi patâņandâ itâ sâm dukui, ‘Gâ kore a âlipņâ, sât

lulugoot. Gâ kut nâi yenņangât galem âlip oingât nânâ kut nâi bonņangât galem gâbanbat. Zorat gâ patâgâ, nâgât umnâ topņan bagim sâtâre op ândiban.’

²⁴ Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamņâ sâip, ‘Patâ, nâ topkâ itâ nângâman. Gâ a bâliņâ. Gâ nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutņâ zengât kâlamân nalem nibigât sâmat. ²⁵ Nâ zorat kenğatnangât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.’

²⁶ Yatâ sâi patâņâ den itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a bâliņâ, konam. Lâugan gâbâ den mâburem dâgobâ. Nâgât itâ nângâmat. Nâ nep mân kârâm kâmit yen tap nalem muyagenibi sâman. A zengât nebân nalem meman. ²⁷ Nâgât yatâ nângâm kâtnâ anğâgwanğâ zengâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam. ²⁸ Zorat zen kât ekap beņan mem bâzagât mem ândiap, zo pindânek. ²⁹ Nâi zâk kut nâi pindâpindâņ, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindâņ. Oi gom sambe muyagenangâbap. Ka nâi zâk kut nâi pindâpindâņ, zo mân mem ândei beņan mei yen ândibap. ³⁰ Kore a konam, zo ko gâsum nâtâtigân zo pane geibap. Zoren umbâlâ op isem zimbap.’ ”

Yesuņâ gâtâm kâsâpnângobap.

³¹ “Gâtâm a bonņâ, nâ sumbem âsakņânoot sot sumbem a zengât os-erân gamņâ tâtatnâ âlipņâ, zoren zâi tâpat. ³² Oi a ambân hânņâ hânņâ, zo minduziņga nâgât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma noniņ kâsâpzângomap, zo yatik upat. ³³ Oi râma noniņ kâsâpzângom râma bongen zâmbam noniņ yangâgen zâmbanbat. ³⁴ Yatâ op a kutâziņâ, nâ bongen zo itâ sâm dâzângobat, ‘Zen Ibânandâ mâsop minziņgip. Zen gam Kembugât um topņan bagim ândibi. Zo mârumņan hân muyageibân gâbâ zengât siņgi sâip. ³⁵ Zen itâ otniwe, zorat. Tepnangât ua nalem niwe. Toogât mua too niwe. Nâ lomba yatâ ândiandâ zen galem otniwe. ³⁶ Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk

namin ta zen ga nigâwe.’ ³⁷ Yatâ sa a târârak ziņâ den itâ mâburem dâtnobi, ‘Kembu, gâ wan narâkņan nalemgât otgigi nalem nâi giwen? Wan narâkņan toogât otgigi nen too giwen? ³⁸ Gâ wan narâkņan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan narâkņan hâmbâgât kwakna hâmbâ nâi giwen? ³⁹ Gâ wan narâkņan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen?’ ⁴⁰ Yatâ sânetâ a kutâziņâ, nâ itâ sâm dâzângobat, ‘Kâmurâpnâ zengâren gâbâ a gigiņâ nâi galem okņangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴¹ Yatâ sâm a yangâgen, zo itâ sâm dâzângobat, ‘Sâit miangâwe, zen kârâp kâtikņan gei ândibi. Kârâp zo Satâņ sot sumbem arâpņâ zengât siņgi oip. Zoren gei ândibi. ⁴² Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tepnangât ua nalem mân niwe. Nâ toogât nânga too mân niwe. ⁴³ Nâ lomba ândia mân galem otniwe. Hâmbâgât kâruidâ mân niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigâwe.’ ⁴⁴ Yatâ sâm dâzângua ko yangâgen ziņ itâ sâbi, ‘Kembu, gâ wan narâkņan nalem too buņâ sot hâmbâ mirâ kamân buņâ ândina gek mân nângânangâ urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekņâ mân galem otgiwen?’ ⁴⁵ Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ perâkņak dâzângobâ. Arâpnâ zengâren gâbâ gigiņâ nâi ek mân galem okņangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴⁶ Oi a yangâgen zen âi sâknam tâmbâņâ nângâm ândibi. A ambân târârakņâ, zen ko ândiândi kâtikņan bagim ândibi.”

26

Yesuņâ mumbapkât siņgi dâzângoip. (Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yesu zâk den so aksik sâm nanğâm arâpņâ itâ sâm dâtnângoip, ² “Nânge. Sirâm zagât tap Pasowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonņâ, nâ kâsa zengât bitziņan zaria poru nagân none mumbat.” Yesuņâ den yatâ sâip

³ Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minuwe. ⁴ Zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâņ urâwe. ⁵ Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam laņ âsagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân nâinâ Yesu too wârân âlip mem sanjonjanjip.

(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu zâk Betania kamânân âim Simon, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip. ⁷ Nalem nem tâi ambân nâinâ too wârân âlip belonjoot, sângân patâ, zo mem gam too wârânjoot zo kâukjan lokei giari sanjorip. ⁸ Yatâ oi arâpnâ nen eknâ sâwen, “Too sângân zâizâin zi wangât tâmbetkuap? ⁹ Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ zinjip sâi ko dâp opap.”

¹⁰ Yatâ sâindâ Yesu nângâm nâ itâ sâm dâtnânjoip, “Zen wangât ambân den oknanje? Zâknâ otnigi âlip uap. ¹¹ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kârep mân ândibat. ¹² Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ sanjori âlip uap. ¹³ Nâ perâknâk dâzângobâ. Kembangât den sinji âlip zi hân nâ hân nâ sâm âim ambân zirân nâ uap, zorat sinji ârândân sâne lanj kârâbap.”

Yudanâ Yesu tirâpzângobap kât kât meip.

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Oi arâpnâ kiin zagât nenngâren gâbâ a nâi kutnâ Yuda, Karioto kamânân goknâ, zâknâ tirik namâ galem a patâ, zengâren arip. ¹⁵ Âim nâ itâ sâm dâzânjoip, “Nâ tirâpzângobat, zorat kât dabutâ nibi?” Mâsikâzingi zinâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe. ¹⁶ Yudanâ zo mem nâ Yesu tirâpzân goi gâsubigât ek kârum ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpnjoot nalem niwe.

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpnâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârân mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?” ¹⁸ Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âim nâ a nâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâni nâ gâgât sap, “Narâknâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.”’” ¹⁹ Oi arâpnâ nen Yesu den sâip, zo lum nâ Pasowa kendongât nalem uwen.

²⁰ Mirâ nâtik sâi Yesu sot arâpnâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâim nâ Pasowa

nalem niwen. ²¹ Nem tap nâ Yesu itâ sâm dâtnânjoip, “Zengâren gâbâ nâinâ nâ kâsa a tirâpzân goi gâsânobi.” ²² Yatâ sâi arâpnâ nen umni nâ bâlâi nâigoot ziknik ziknik mâsikâyan gâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?” ²³ Sâindâ zâknâ sâip, “A zo nâ sot ârândân niet, zâknâ yatâ otnibap. ²⁴ A bon nâ, nâ Kembangât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bon nâ, nâ tirâpzân goi gâsunibi, yei, zâk hân nâ yâmbâtnâ mimbap. A zo mam kâmbonj kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlanj opap.” ²⁵ Yatâ sâi Yudanâ mâsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesu nalem sot too zinjip.

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²⁶ Nalem nem tâindâ Yesu nalem nâi mem sâiwap sâm namun arâp itâ sâm ninjip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.” ²⁷ Yatâ sâm nâ wainj hâkop mem sâiwap sâm nâ itâ sâm ninjip, “Zen aksik ninek. ²⁸ Zi târotâroninjan gât gilâmnâ. Zo a ambân donbep patâ, zengât tosazinj bunj upapkât hânân gibap. ²⁹ Oi dâzângua nângânek. Wainj too itârân nia âkap. Oi dum zagât nân mân nem nâ Ibânjan gât um topnan zâim zen sot ârândân wainj mârâtnâ nâi ninat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

³⁰ Oi Kembangât mâpâmâpâse kep nâi mem kamânân gâbâ âim nâ Oliwa bâknan zâiwen. ³¹ Mâtâbân âim nâ Yesu itâ sâm dâtnânjoip, “Nâtik ziren a zin gâsuninetâ zen nângâm pâlâtân zinj lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembangât den kulem nâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sinj sururunj op âim nanjâbi.’”

³² Nâ sa nângânek. Nâ mumunan gâbâ zaat nâ Gâlilaia âi kândom otzingâbat.”

³³ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “A nâmbut nâ, zin birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Bunj kâtik nâ.” ³⁴ Yatâ sâi Yesu itâ sâm dukuip, “Nâ perâknâk dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk nâ dinj sâbap.” ³⁵ Yatâ sâi Peteronâ itâ sâip, “Gâ gom nâ nâ

nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpñâ nâmbutñâ, nen den yatik sâwen.

³⁶ Nen âimñâ nak kalâm ñâi kutñâ Geze-mané, zoren takâm Yesuñâ arâpñâ itâ sâmbân dâtnânngoip, “Zen ziren tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” ³⁷ Yatâ sâmbân Petero sot Zebedaiogât nanzatñâ diizingi âiwe. Âimñâ Yesuñâ umñâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁸ Yatâ op dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuñâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁹ Yatâ sâmbân mâik ñâi âim si sângân hânân ge tutukum itâ sâmbân ninâu sâip, “Ibânâ, nângânim sâknâm kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴⁰ Yatâ ninâu sâmbân puriksâm arâp karâmbut zingiri uman zem tatne Petero itâ sâmbân dukuip, “Zen nâ sot gwâlâ mâik ñâi ândibigât dâp buñâ? ⁴¹ Zen mâsimâsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umñâ bâbâlan opmap. Sâknâ ko yâmbâremap.”

⁴² Dum âimñâ den itâ sâmbân ninâu sâip, “Ibânâ, sâknâm zi betnan mimbangât nângâna mân dâp oi lan gâgât den, zo kâtigibap.” ⁴³ Yatâ ninâu sâmbân âburem arâp karâmbut, zen sinziñâ uman oi zinetâ ga muyagezingip. ⁴⁴ Zâmbamñâ âi ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârum sâip zo yatik ninâu sâip.

⁴⁵ Ninâu sâmbân nanngâm arâp zengâren puriksâm itâ sâmbân dâzângoip, “Zen uman tok zem te? Zi mârum narâk uap. A bonñâ, nâ bâliñ mâme a zengât bitziñan zâibâman. ⁴⁶ Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otningap.”

Kâsa ziñâ Yesu gâsuwe.

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Den yatâ sâmbân kiri arâp kiin zagât, nengâren gâbâ a ñâi, kutñâ Yuda, zâknâ a kâmut kândom otzingi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, ziñâ sângonzângone kâmbam sot sâmbân patâziñâ mem gawe. ⁴⁸ Oi Yudañâ den kânñan itâ sâmbân dâzângoip, “Nâ lum mângansa zi sâmbân gâsubi.” ⁴⁹ Oi gamñâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâmbân lum mângarip. ⁵⁰ Yatâ oi Yesuñâ den ñâi itâ sâmbân dukuip, “Buku, nep

tuubam gaat, zo tuum nanngânan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.

⁵¹ Oi Yesu sot ândiwen, nengâren gâbâ ñâiñâ sâmbân sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a ñâi kindapñâ kâram kwâkip. ⁵² Yatâ oi Yesuñâ itâ sâmbân dukuip, “Sâugâ mirâñan hanguna giarik. Ñâi zâk sâmbân zângoip hâmbân kumbi. ⁵³ Nâgât dap nângat? Nâ Ibânangâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe. ⁵⁴ Oi zen gem ga galem otnine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”

⁵⁵ Yatâ sâmbân a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâmbân mâsikâzingip, “Nâgât dap nânge? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâmbânziñâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nângâne. Nâ sirâmbân sirâmbân tirik namin zen Kembugât den sâmbân dâzângoman. Oi zen zoren mân gâsânowe. ⁵⁶ Oi zi Propete zengât den kâtigibapkât âsagiap.” Oi Yesugât arâpñâ, nen aksik Yesu birâñangâm sinjurururñâ ñâiwen.

Yesu a sâtnangât namin diim âiwe.

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ mindum tarâwe. ⁵⁸ Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziñan bet molizingâm arip, Âi takâmbân tirik namâ galem a patâgât dâmbân kâligen bagimñâ kore a zengât oserân itâ nângâm kwâkâm getâip, “Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nângâbat.”

⁵⁹ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen aksik tapñâ Yesugât den sâknânâk sâmbân kunatkât den sâmbân kâruwe. ⁶⁰ Oi a donbep den sarâ donbep sâmbân bonñâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet. ⁶¹ Zet gamñâ itâ sâmbân, “A zirâñâ itâ sâmbân, ‘Nâ Kembugât tirik namâ kândañâ sirâmbân karâmbut umñanâk dum tuubat.’”

⁶² Yatâ sâmbân tirik namâ galem a patâ, zâk zaatñâ Yesu itâ sâmbân mâsikip, “Gâgât den se, zorat den hâmbân sâmbân mo mân sâmbân?” ⁶³ Sâi Yesuñâ den mân sâmbân kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâknâ itâ sâmbân

dukuip, “Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât mâtenjan mâsikâgiga sâm kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanñâ mo a ñâi?”

⁶⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Zo sat, zo. Oi ñâi dâzângua nângânek. Gâtâm a bonñâ, nâ imbanñâ mariñâ, zâkkât âsanñâ bongen tap sumbem unumunum kwâkñan gem ga nikpi.”

⁶⁵ Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nângi bâliñ oi hâmbânâ mem moloñ arâpñâ itâ sâm dâzângoip, “Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâm kârunat. Den sap, zo aksik nânge. ⁶⁶ Den zo nângâm dap dap nânge?” Mâsikâziñgi ziñâ itâ sâwe, “Zâk mumuñangât siñgi uap.”

⁶⁷ Yatâ sâmñâ tâpziñandâ Yesu si sângânñan tâpkumñâ bitziñandâ kom kâbakñiwe. Oi a nâmbutñandâ bitziñ tipñandâ pâlomñan kunzirâwe. ⁶⁸ Oi itâ sâm dukuwe, “Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutñâ ñâi?”

Peteroñâ Yesu kwâimbip.

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân ñâiñâ zâkkâren âim sâip, “Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat.” ⁷⁰ Yatâ sâi Peteroñâ a tarâwe, zengât mâteziñan kwâimbâm sâip, “Gâ den sat, zo nâ nângâm kwaksan.”

⁷¹ Yatâ sâmñâ geibâ sâi kore ambân ñâiñâ ekñâ a itâ sâm dâzângoip, “A zi Yesu Nasarete gokñâ, zâk sot ândimap.” ⁷² Yatâ sâi Peteroñâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, “Nâ a zo mân ekman.” ⁷³ Yatâ sâm mâik ñâi kinñâ a ziñâ Peterogâren âim sâwe, “Gâ perâkñak zengât kâmurân gokñâ. Nen diñgâ holiñâ nângen.”

⁷⁴ Sânetâ dum Anutu mâtenjan sâm kâtigem den lañ sâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ a zo mânâk ekman.” Sâi zorenâk kurukñâ diñ sâip. ⁷⁵ Oi Yesuñâ den mârur sâip, zo Peteroñâ nângip, “Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukñâ diñ sâbap.” Den zo nângâm umbâlâ op âkñan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

¹ Hanñâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen mindum Yesu koindâ mumbapkat den sâwe. ² Oi sâne Yesu bikñâ saamñâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe. ³ Mumbapkat sâm kâtigine Yuda, zâk zo ekñâ wangât yatâ uan sâm umñâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ mâburem ziñgip. ⁴ Oi itâ sâm dâzângoip, “Nâ lañ opñâ a târârakñâ zi bitziñan paan.” Yatâ sâi ziñâ sâwe, “Wangât neñgâren ga sat? Zo gikak.” ⁵ Yatâ sâm kât zo birânetâ mem tirik namin lum pam âi sip miangip.

⁶ Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memñâ sâwe, “Kât zi kâmbamgât sângân, zorat tirik namin pâindâ mân dâp upap.” ⁷ Oi kât zo mem dap utnat sâm âragum hân ñâi kwâlâwe. Hân zo âmañ tuutuun agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân ñâin gâbâ ga ândiândiñ, zo mune zoren hanzângobigât sângân miwe. ⁸ Oi narâk zoren hân zorat kutñâ ñâi kâmbam hân sâne kâtigeip. ⁹ Oi Propete Yeremia zâkkât den kânñan sâip, zo bon oip. Den zo itâ,

“Isirae a zen a sângânñangât kât sâwe. ¹⁰ A sângânñangât kât ekap 30, zorâñ âmañ tuutuun agât hân, zo sângân miwe. Kembuñâ dâtnogip, yatik urâwe.”

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkat sâip.

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

¹¹ Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâtenjan kiri itâ sâm mâsikip, “Topkanğât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesuñâ sâip, “Sat, zo.” ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, ziñâ den sâkñanâk sâm kine den hâuñâ mân sâip. ¹³ Yatâ oi Pilatoñâ dukum sâip, “Gâgât den donbep sânetâ wangât den hâuñâ mân sat?” ¹⁴ Oi Yesuñâ den hâuñâ ñâi mân dukui a kutâñâ nângi imbânâ oip.

¹⁵ Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zengâren

gâbâ nâi olan zingâmâip. ¹⁶ Oi narâk zoren kâmbam ku a bâliñâ nâi tâk namin zeip, kutñâ Baraba. ¹⁷ Oi a mindumñâ kinetâ Pilatonâ mäsikâzingâm sâip, “Nâi olanbatkât nânge? Baraba mo Yesu kutñâ nâi Kristo sâme?” ¹⁸ Yuda a sâtnâ, zen Yesugât um kâlak nânğânğâm zâkkâren parâwe, zorat nânğâmñâ sâip.

¹⁹ A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinğandâ zâkkâren den itâ pâi gâip, “Gâ a târârak zo, zâkkât den mân mäsâsuatpan. Nâ itârân umanân nânğâm zâkkât op sâknam donbep nânğan.”

²⁰ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen a umziñan gem sâwe, “Zen sâne Baraba olanñâ ko Yesu ko koi mumbap.” ²¹ Oi a kutâ zorân dum mäsikâzingâm sâip, “Nâi mo nâi olanbatkât se?” Sâi ziñâ sâwe, “Baraba.” ²² Sânetâ itâ sâm mäsikâzingip, “Yesu, kutñâ nâi Kristo sâme, zâk dap okñanğâbat?” Sâi zen lâu mâtâkâm aksik sâwe, “Zâk poru nagân moik.” ²³ Sâne a kutânâ dum mäsikâm sâip, “Wan tosagât?” Yatâ sâi den kâtik sâm sâwe, “Zâk poru nagân moik.”

²⁴ Yatâ utnetâ Pilatonâ sâi den mânâk nânğâm den donbep sâne sâi too pindânetâ mâteziñan bikñâ too sanğonñâ sâip, “A târârak zirat tosa nâğâren zimbap, zo zengât siñgi uap.” ²⁵ Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, “Tosa zo nen sot kiurâpniñ neñğâren zimbap.” ²⁶ Yatâ sâne a kutânâ Baraba olan zingip. Yesu ko sâi inzut kupñoot, zorân lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziñan pâip.

*Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.
(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)*

²⁷ Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zengât namâ sombemân âim sânetâ kâwali a ziñâ aksik minduwe. ²⁸ Mindumñâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zengât hâmbâ kuriñâ giñanğâne giarip. ²⁹ Oi tâk sâtmam gonkom kâukñan pane giarip. Oi bikñan tân nâi pindâne bikñâ bongen mem kirip. Yatâ opñâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim itâ sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” ³⁰ Oi tâpziñâ tâpkum tân beknan mem kâukñan kuwe. ³¹ Yatâ kom eksâmñâ kâwali a

zengât hâmbâ, zo mâkâm zikñâ hâmbâ du giñanğâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Diim âim mâtâbân a nâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene kamânân gokñâ. Zâk okñanğâne Yesugât poru nak beknan mem lugi âiwe. ³³ Âimñâ hân nâi kutñâ Goligata (niñ denân ko kâuk siñit), zoren takâwe. ³⁴ Zoren takâmñâ wain too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem ekñâ birip. ³⁵ Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbânğât wenzu pam igâwe. Ikne muyageip dâp miwe. ³⁶ Yatâ opñâ galem tarâwe. ³⁷ Oi kâukñâ kwâkñan poru nagân topñâ itâ kulemgune zeip, “Zi Yesu, Yuda zengât a kutâ.”

³⁸ Oi kâmbam ku a zâgât poru nagân zâkom, nâi toren, nâi toren kwânânğâzikâwe. ³⁹ Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm siñan gem den top topñâ dukum kâuk birâm sâwe, ⁴⁰ “Bâi, gâ tirik namâ kândañ sirâm karâmbut tuum nanğâbat sâin. Bâi, gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ âkâm geik. Oi gâ Anutu nanñâ ândiat oi poru nagân gâbâ pâtan ge.” ⁴¹ Oi tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ, zen yatik dukum sâwe, ⁴² “A nâmbutñâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomap. Zikñanğât ko kwaksap. Zâk Isirae a neñgât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi zâkkât diñâ nânğânat. ⁴³ Zâk nâ Anutugât nanñâ sâm, nânğâm pâlatânâ Anutugâren pâi zeip, zorat Anutuñâ zâkkât nânğap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik.” ⁴⁴ Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesuñâ moip.

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Yatâ okñanğâne mirâ bâkñan zoren nâtâtik muyagem zei mirâ oi âkip. ⁴⁶ Mirâ oi Yesuñâ den kâtikñâ den sâm sâip, “Eli, Eli lama sabatini (niñ denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?” ⁴⁷ Oi kirâwe, zengâren gâbâ a nâmbutñâ ziñâ sâwe, “Zâk Elia konsap.” ⁴⁸ A nâiñâ nânğâm sârârâk kârâm âim sarugât

kâmon mem ga winiga too kâlakņoot sum kapiņkum pindip. ⁴⁹ Oi a nâmbutņâ itâ sâmb dukuwe, “Nen tap iknâ. Elia perâkņak ga mâkâbap mo buņâ?” ⁵⁰ Oi Yesu zâk dum den kâtikņâ den sâi Kaapumņâ takâm arip. ⁵¹ Moi tirik namin sâņgum patâ, zo uren gâbâ oloņ gei kwâkip. Oi wâriņ mei kât âbâņgum naņgip. ⁵² Oi a zengât kwak, zo pâronșâi Kembangât siņgi a ândim muwe, zo zengâren gâbâ nâmbutņandâ zaarawe. ⁵³ Oi Yesu zâk kândom op zaari zen kwagân gâbâ zaatņâ kamân kâukņan zo âim a doņbep muyageziņgâwe. ⁵⁴ Oi kâwali a galem sot arâpņâ kirâwe, zen wâriņ sot kut nâi nâi zo ekņâ imbanâziņ buņ oi sâwe, “Perâkņak a zirâņ Anutugât nanņâ ândeip.”

⁵⁵ Yesu kuwe, narâk zoren ambân doņbep kârebân kin kut nâi nâi zo ek naņgâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore okņanņgâm Galilaia hânân gâbâ gawe. ⁵⁶ Maria, Madala kamânân gokņâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamzikņâ. Oi ambân nâi Zebedαιο nanzatņâ, zekât mamzikņâ. Zen ârândâņ tarâwe.

Yesu hanguwe.

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁵⁷ Mirâ nâtiksâisâi Arimataia kâmânân gokņâ sikum a nâi Yesugât a op ândeip, kutņâ Yosepe, zâk gâip. ⁵⁸ Gamņâ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârâņâ zorat dukum sâi Pilatonņâ kâwali a sâmb dâzâņgoi pindâwe. ⁵⁹ Yosepeņâ kâmbârâņâ zo memņâ sâņgum kâu uņakņandâ kâpim lum arip. ⁶⁰ Lum âim kât mâtâpņâ zik siņgi nâi tuugip, zoren pamņâ kât patâ nâi kâbakņei âi mâtâp dooņgoi arip. ⁶¹ Oi kwak naņgâmņan Maria, Madala kamânân gok sot Maria nâi, zet zo tap igâwet.

⁶² Kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk, zo âki ko haņsâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe. ⁶³ Âimņâ sâwe, “Patâniņâ, nen den nâi nâņgen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâgân ândeibân itâ sâip, ‘Momņâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’” ⁶⁴ Zorat arâpņâ ziņâ âi kâmbârâņâ mem âimņâ mumuņan gâbâ zaatsap sarâ sâbegât kâwali a sâņgonzâņgona kwagân âi galem kinetâ

sirâm karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâkņan zari lâmbatpapkât girem op dâgogen.” ⁶⁵ Sâne Pilatonņâ itâ sâmb dâzâņgoip, “Kâwali a ziņgan. Diiziņgâm kwagân âim ziņak dap mo dap nâņge, zo yatâ dooņgune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimņâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe. ⁶⁶ (-)

28

Yesu mumuņan gâbâ zaarip.

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)

¹ Yuda zengât kendon âki haņsâsâgât Maria, Madala kamânân gokņâ sot Maria bukuņâ, zet kwagân iktam âiwet. ² Aritâ wâriņ patâ mei Kembangât sumbem a nâiņâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbakņei ari kât kwâkņan tâip. ³ Tobatņâ âsakņoot hânpan yatâ. Hâmbâņâ kâu timan. ⁴ Kâwali a, zen zo ekņâ sâmbziņ sâmbui keņgât op hânân gei zem ândiwe.

⁵ Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ aņâ itâ dâzâkom sâip, “Zet keņgât mân oit. Nâ nâņgan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot. ⁶ Oi zâk zi mân taap. Zâk mârum sâmb dâzâņgoip, zo yatâ op mumuņan gâbâ zaatsap. ⁷ Zet kek âi arâpņâ dâzâņgobabot, ‘Yesu zâk mumuņan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kândom otziņgâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi zet kek kwak zo birâm keņgât sot sâtâre op arâp den siņgi dâzâņgoram sârârâk kârâm âiwet. ⁹ Aritâ Yesuņâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâmb dâzâkoip, “Umzik âlip oit.” Yatâ sâi zet um topņan âi pindiņsâm mâpâsem kiņan gâsuwet. ¹⁰ Oi Yesuņâ itâ sâmb dâzâkoip, “Zen mân keņgât oit. Zet âi arâpņâ dâzâņgoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”

¹¹ Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zengâren gâbâ nâmbutņâ zen âim kamân patin takâmņâ tirik namâ galem patâ kut nâi âsageip, zorat siņgi dâzâņgowe. ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtņâ, zen mindum kâwali a zen kât doņbep ziņgâwe. ¹³ Ziņgâm itâ sâwe, “Zen itâ sâbi. Nen nâtiņan uman zeindâ arâpņâ ziņ gam kâmbârâņâ mie. ¹⁴ Den zo Roma a kutâņâ nâņgâbapkât keņgât mân upi. Âlip

niñâ dukunat.” ¹⁵ Yatâ sârn dâzângone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zeñgâren zeipñak tok ziap.

Yesunâ bâkñan arâpñâ muyageziñgâm nep diñ sârn ziñgip.

¹⁶ Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakñâ ñâin Yesunâ den kânñan dâtnângoipkât zoren zâiwen. ¹⁷ Zâimñâ zikñâ ekñâ pindiñsâm mâpâsiwen. Nâmbutñandâ ko um zagât urâwe. ¹⁸ Oi Yesunâ gootniñan gam itâ sârn dâtnângoip, “Anutunâ imbanâ top top aksik sumbe-mgât sot hângât nâ nigip. ¹⁹ Zorat ko zen hânñâ hânñâ, a kâmutñâ kâmutñâ, zeñgâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanñâ, nâ sot Tirik Kaapum, neñgât korân târokwap too sanñon ziñgâbi. ²⁰ Den dâzanñom ândiwan, zo aksik lubigât dâzânñom ândibi. Oi ñâi dâzânñua nânñane. Nâ sirâmñâ sirâmñâ, âsâbânñ zen sot ândia hângât narâkñâ âkâbap.”

Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Marekonâ kulemgui

Yohanegât den sinji.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

¹ Yesu Kristo, zâk Anutugât nanjâ, zâkkât den sinji âlipnâ, zo topkwapnâ. ² A sânginâ Propete Yesaianâ mârûm nâi Anutugâren gâbâ den itâ nângâm kulemgui, “Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua gâ kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap. ³ Barâ kâtik, mirâ âtânjan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gânduŋ oik.’”

⁴ Den zorat bonjâ ko Yohanenâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtânjan ândim den itâ sâm dâzângomâip, “Umziñâ melânje too saŋgonziŋga Anutuñâ tosaziñ birâbap.” ⁵ Yatâ sâm dâzângoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyanġâm zâkkâren âiwe. Zen bâliñâziñâ sapsune Yohanenâ Yodaŋ toin saŋgonziŋgâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotjandâ tuune pam ândeip. Ka pânjan ko inzut nâi bâu sâknâ tuutuunâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bânsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzângom ândeip, ⁷ “Betnan a nâi gam taap. Zâk kâwaliñâ nâi yatâ zemñânġap. Nâ yatâ zorâŋ irâ sikumñâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. ⁸ Nâ tooyâk saŋgonziŋgan. Ka zâknâ ko Kaapum bonjâ saŋgonziŋgâbap.”

Yohanenâ Yesu too saŋgori ari Sataññâ mâsikip.

(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Narâk zoren Yesuñâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodaŋ toin Yohanenġaren takip. Âi taki ko Yonanenâ Yodaŋ toin saŋgonñanġip. ¹⁰ Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâronŋsâi Anutugât Kaapum zâk nii kembâ yatâ opñâ

Yesu kwâknjan gem pâip. ¹¹ Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranġap. Oi gekñâ umnâ âlip opmap.”

¹² Op ko narâk zorenâk Kaapumñâ Yesu okñanġi barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan arip. ¹³ Zoren Sataññâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesuñâ zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a ziñâ on galemñâ okñanġawe.

Yesuñâ nep topkwap arâpñâ gâsuziñġip.
(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

¹⁴ Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamñâ Anutugât den sinji âlipnâ itâ dâzângom ândeip, ¹⁵ “Anutugât um topñan ândiândigât narâknâ mâte uap, gât ko umziñâ melân Anutugât den sinji âlipnâ zirat nângâne bon upap.”

¹⁶ Yesuñâ Galilaia saru sâtnjan âim tap ko Simoŋ sot munñâ zikirip. Zet inġangât nep tuum ândiwet. Zikiri inġangât irâ pam kirâwet. ¹⁷ Yesuñâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nâñâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet inġangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zengâren tuum ândiabot.” ¹⁸ Yatâ sâi irâzikñâ birâmñâ Yesu molim ba âiwet. ¹⁹ Yesuñâ mâik nâi âim ko Zebedαιο nanzatñâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet wanġâyân tapñâ inġan mâme irâzikñâ kubik tarâwet. ²⁰ Yesuñâ zâkonsâi nângâm ibâzikñâ sot nep a wanġâyânâk tatne zâmbamñâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

²¹ Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zengât kendon mâik zorat narâknâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim sinji âlipnâ sâm dâzângoi. ²² Den dâzângoi Yesugât nângâne imbanâ oip. Yesu zâk sinji âlip den dâzângoi, zo Anutugât gurumin den zorat galem a ziñ sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzângoi.

²³ Narâk zorenâk mâpâmâpâse namin a wâkeŋoot nâi tâip. ²⁴ Zâknâ den yu kambânâ sâm itâ sâip, “Yesu Nasarete gokñâ, gâ dap otningâbam gaat? Gâ tâmbetnânġobam gaat? Gâgât topkâ nanġen. ²⁵ Gâ Anutugât tirik a.” Sâi

Yesuñâ den yatâ mân sâbapkat dukum sâip, “Gâ hirinsâm ayân gâbâ takâm ba âi.”²⁶ Yatâ sâi wâke zorân a zo oknangi kâkâksâm zeî wâke zo yu kambân sâm ko takâm ba arip.²⁷ A ambân zen zo ekñâ imbanâziñ buñ oi âragwâragu opñâ sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topñâ nâi. Den unakñâ sap.²⁸ Zâk a kâwaliñâ patâ wâke sorâk den dâzângoi sâtnâ lume.” Yatâ sâm siñgiñâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nângâwe.

Yesuñâ use mâsek kubikziñgip.
(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

²⁹ Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemñâ Simoñ sot Andrea, zekât mirin zâiwe.³⁰ Simoñ sibunñâ, zâk mirin mâsek kârâpñoot op zeip.³¹ Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikñan gâsum mem zaarip. Oi sâkñâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om ziñgi niwe.

³² Nâtiksâisâi kamân mâirâp zen a wâkeziñoot sot sisi mâsekziñoot a ambân gâbâzeziñgâm Yesugâren gawe.³³ A ambân aksik mirâ sângânñan ga mindum tarâwe.³⁴ Yesuñâ a ambân doñbep mâsek top top kubikziñgip. Oi wâkeziñoot wâke zo moliziñgi âiwe. Wâke zen Yesugât topñâ nângâwe. Oi zo sâm muyagibegât dâzângoip.

³⁵ Yesugât arâpñâ uman zem tatnetâ nâtigân Yesuñâ zaatñâ zâmbam hân nâi a mân ândiândiñan ba arip.³⁶ Âim ko ninâu sâm ândeip. Hañsâi Simoñ sot bukurâpñâ, zen Yesu kârûm âim muyagemñâ sâwe,³⁷ “A ambân zen aksik kârugige.” Sânetâ Yesuñâ itâ sâip, “Kamân ginñan ginñan âinâ.³⁸ Zoren den siñgi âlipñâ dâzângobarâk. Oi nep zo tuubat sâm gem gâwan.”³⁹ Yatâ sâmñâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziñan zâim siñgi âlip den dâzângomñâ wâkeziñoot moliziñgâm ândeip.

Yesuñâ sâk bâlâ nâi kubikñangip.
(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Sâk bâlâ a nâi Yesugâren âimñâ um topñan simin liim pindiñsâm sâip, “Gâ imbanâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm

âlip kubikniban.” Yatâ sâi Yesuñâ umñâ nângâm ko sâkñan gâsum sâip,⁴¹ “Nâ nângâgigan. Bâi sâkkâ âlip oik.” Yatâ sâi ko useñâ sogei âlip oip.⁴²⁻⁴³ Oi Yesuñâ zorat siñgi zo a ambân torenñâ mân dâzângobapkat sâm kâtigem sângongoip.⁴⁴ Itâ dukui, “Gâ nângâ. Zorat den siñgi a ambân lañ mân dâzângoban. Mârum nâi Mosenâ den nâi sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu nâi mem ko Anutugât siñgi sâm a sâtnâ zo pindânan. Usegâ sogiap, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan.”⁴⁵ Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât diñâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzângoip. Zorat opñâ a ambân ziñâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân nângâm nângâm tarâwe, zenak zâkkâren âimarâwe.

2

Yesuñâ a nâi kiñ bik mumuñâ kubikñangip.

(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

¹ Yesu zâk mâik nâi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip.² Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nângâmñâ zâkkâren mindum mirâ piksâmñâ mirâ sângânñan mindumñâ mirâ mâtâpñâ dooñguwe.³ Yesu zâk mirin den dâzângom tâi a kimembut bukuziñâ nâi kin bik mumuñâ, zo lum gawe.⁴ Oi a ambân nâmbutñâ zen sot gawe. A kâmut patâñâ mirâ mâtâp dooñgune ko lum mirâ kwâkñan zâim ogep kwâsat temñoorâk pane Yesugât kiñ topñan geip.⁵ Pane gei zeî ko Yesuñâ nângâm pâlâtânziñangât bonñâ zo ekñâ a zo itâ dukui “Nannâ, tosgâ biran.”⁶ Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziñâ itâ nângâwe,⁷ “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâiñ okñangap. Anutu, zâk kânokñâ tosanñâ birâmap.” Yatâ nângâm tatnetâ Yesuñâ umziñan nângâm itâ sâm dâzângoip,⁸⁻⁹ “Zen umziñan wangât den zo yatâ nânge? Zen dap nânge? Nep ikâ zorânâ bâbâlañ? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik?”¹⁰ Yatâ

sâmñâ Yesuñâ itâ sâip, “A bonñâ nâ hânân ândim a ambân zenğât tosaziñ birâbatkât imbanñâ zemniğap, zorat topñâ ikpigât den zo dukuan.” ¹¹ Yatâ dâzânğomñâ puriksâm a kiñ bik mumuñ zo itâ dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamângan âi.” ¹² Yatâ sâi zaatñâ mâteziñanâk isenñâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekñâ kâwaliziñâ buñ oi Anutu mâpâsem sâwe, “Kulem zi itârân âsagei iksen, zi sen pup iksen.”

Yesuñâ bâliñ mâme a zen sot buku oip.
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtñan giarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den siñgi âlip sâm dâzânğoip. ¹⁴ Dâzânğom âim ko Alipaioğât nanñâ Lewi egi kât mimiñâ namin tâi itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.”

¹⁵ Sâi zâk zaatñâ beknan sâip. Lewiñâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpñâ kât mâme a sot bâliñ mâme a tatnetâ Yesu sot arâpñâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memñâ nâmbutñâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo donbepñâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtân kwarâwe. ¹⁶ Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiñ a sot bâliñ mâme a osetziñan tap nalem neip. Parisaio a zen ekñâ Yesu arâpñâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Wangât patâziñâ zâk bâliñ mâme a zen sot tap nalem niap?” ¹⁷ Sâne Yesuñâ nânğâm itâ sâm dâzânğoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziñâ wâgân zenğâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zenğârenâk tuume. A ziiñanğât nen âlipñâ sâme, nâ zenğât mân gem gâwan. Nâ bâliñ mâme a diiziñga nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñanğât Yesu mâsikâwe.
(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Narâk zoren Yohane arâpñâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon ândiwe. A nâmbutñâ ziñâ Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwe, “Yohanegât arâpñâ sot Parisaio zenğât arâpziñâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalem

mân birâm nemñik ândie?” ¹⁹ Yatâ sâm mâsikâne Yesuñâ itâ sâm dâzânğoip, “A kutâ, zâk arâpñoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziñoot ândim yatâ mân upi. ²⁰ Gâtâm a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

²¹ Nen hâmbâ sâñgiñâ oloñoloñan zo uñakñâ mân pam gârimen. Wangât, uñakñandâ sâñgiñâ zo diigi oloñi mâtâp patâ opap sâmñâ mân upmen. ²² Wâiñ too kâtik uñakñâ hâkop sâñgiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too kâtikñâ zorân hâkop kunziri hâkop sot waiñ ârândân buñ upabot. Waiñ uñakñandâ hâkop uñakñan giari dâpñâ upap.”

Kendongât den.
(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³ Yuda zenğât kendon narâk nâin Yesu sot arâpñâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpñâ zen segoñ burotñâ namuñ niwe. ²⁴ Yatâ utne Parisaio a ziñâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Ziñgitnan. Zen kendonân mân orotñâ ue.”

²⁵⁻²⁶ Sânetâ Yesuñâ itâ sâm dâzânğoip, “Dawidi sot arâpñâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nânğâme mo buñâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidiñâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât siñgi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpñâ ziñgi niwe. Zen mân orotñâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziiñik nalem zo nimbigât sâsân.”

²⁷ Yatâ sâmñâ itâ dâzânğoip, “Kendon zo agât op âsageip. ²⁸ Ka anñâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonñâ, nâ kendongât sot kut nâi nâigât mariñâ ândian.”

3

Yesuñâ kendonân a nâi kubikñanğip.
(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

¹ A nâi bikñâ humutñik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip. ² A nâmbutñâ ek tatnetâ kubikñanği ko denân pânâ tarâwe. ³ Yesuñâ a bikñâ humutñik zo itâ dukuip, ⁴ “Gâ zaatñâ a ambân mâteziñan ga kin.” Sâi zari Yesuñâ

a ambân itâ mäsikâzingip, “Mäsikâzinga sânek. Kendonân nep ikâ zorân âlip tuutuun? A kubikzingâzingân mo a tâmbetzângoizân?”⁵⁻⁶ Yatâ sâi zen den hâuñâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin zingitñâ um kâtikzingân op umñâ bâleip. A zo itâ dukuip, “Bikâ tântân pa.” Sâi a bikñâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekñâ Parisaio a, zen âimñâ Herode arâpñâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

A ambân kâmutñâ kâmutñâ Yesugâren gam nanğawe.

⁷⁻⁸ Yesu sot arâpñâ saru sâtñan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodañ too nâmbut zengâren gâbâ sot Tiro Sidon zengâren gâbâ, a kâmut patâ zo, zinjâ Yesugât den sinji nângâmñâ ga Yesugâren minduwe. ⁹ Yesuñâ zingitñâ arâpñâ itâ sâm dâzân goip, ¹⁰ “Wanğâ ñâi ga gootniñan tâik.” A kâmut zorân lân kwândâlenibegât sâm wanğâgât sâip. A donbep kubikzingâmâip, zorat op a mâsekziñootñâ gootñan âinam agom kâbakñeyanğawe. ¹¹ Ka a wâkeziñoot zorân ko hânân gei pindiñsâm zem kambân sâm sâwe, “Gâ Anutugât nanğâ op ândiat.” ¹² Yatâ sânetâ Yesuñâ zikñâ topñâ zo a ambân lan mân dâzân gobicât sâm kâtigeip.

Yesuñâ a kiin zagât gâsuzingip.
(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Yesu zâk bakñâ ñâin zâim a umñandâ nângâm sâlâpân goip, zo zângonsâi zâkkâren gawe. ¹⁴ Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâm dâzân goip, “Zen âimñâ a ambân den sinji âlipñâ dâzân gobi.” ¹⁵ Yatâ sâm ko wâke molibigât imbân zingip. ¹⁶ A kiin zagât zo, zengât kutziñâ itâ, Simon, Yesuñâ kutñâ ñâi Petero sâm pindip. ¹⁷ Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot munñâ Yohane, zekât kutzikñâ Boanegesi sâip (niin denân ko, dinzikñâ kundundun yatâ opmap). ¹⁸ Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaiogât nanğâ Yakobo sot Tadaio sot a ñâi Simon

Zelote sot Yuda Karioto kamânân gokñâ. ¹⁹ Yuda zâk ândim Yesu tirâpân goi kâsa zinj gâsuwe.

Yesugât nângâne kwakmak oip.
(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu sot arâpñâ mirin zâimñâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe. ²¹ Yesugât torerâpñâ zinj itâ sâm gâsunam âiwe. A nâmbutñandâ Yesugât umñâ gulip uap sâwe.

²² Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen Yerusalem kamânân gâbâ gam itâ sâwe, “Wâke zengât patâziñâ Bezebuluñâ umñan gei kin, zorân imbanğâ pindi wâke molizingâmop.” ²³ Sânetâ Yesuñâ zângonsâi zâkkâren âine den sumbuñâ itâ sâm dâzân goip, ²⁴ “Satan zâk âlip zikñak molianğâbap mo? Hân ñâigât a zen ziinğak agom kâsâpagone hânziñâ kwamen zimbap. ²⁵ A ñâi sot warâpñâ, zen sârek op kâsa utne kâsâp âsagibap. ²⁶ Satanğâ arâpñâ zângom molizingi sâi ko zâkkât nep kamânñâ zorâgoot gulip opap.”

²⁷ Yesuñâ yatâ sâmñâ Satanğât den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzân goip, “Mirâ mariñâ, zâk kâwali op mirin tâi ñâiñâ zâim sikum kut ñâi ñâi lan mimbap? Zo mân orot. A zorânğâ kâwali a zo kom kin bik saam pam ko sikumñâ âlip bekñan mimbap.”

²⁸⁻³⁰ Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umñan wâke ândiap sâwe, zorat itâ sâm dâzân goip, “Nâ perâkñak dâzân gobâ. Den bâliñ top top zorat tosa birâbirân, zo ziap. Ka a ñâi zâk Tirik Kaapum mem gei kwâkñanğâm den bâliñâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirânğâ. Zo ko narâk dâp tap zâibap.”

Yesugât mamñâ murâpñâ.
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

³¹ Den yatâ dâzân gom tâi Yesugât mamñâ murâpñâ sombemân ga kin gibapkât den pane zarip. Oi Yesuñâ a ambân osetziñan tâi dukuwe, ³² “Mamğâ sot mun gatkâ ga kin gem gânan se.” ³³ Sâne a ambân tarâwe, zo zingitñâ itâ sâm dâzân goip, “Nâgât mamñâ sot murâpñâ, zo waniñ zinjâ? ³⁴ Nâgât mamñâ mun garâpñâ zi te. ³⁵ Anutugât sâtñâ

nângâm lume, zen nâgât mamnâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandijgât dâzângoip.

(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Yesunâ saru sâtñan geim den sinji âlipñâ dum dâzângoip. A ambân donbep patâ mindune birâm wanğâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe. ² Yesu zikñâ wanğâ kwâkñan tapñâ den sinji âlipñâ sâmbâ dâzângoip. ³ Den sumbuñâ top top dâzângoip. Nâi itâ sâmbâ dâzângoip, “Nâ sa nângânek. ⁴ A nâi keet maandinbam nebân arip. Âi maandenji ko keetñâ nâmbutñâ mâtâbân gei zeip. ⁵ Zei nii ziñâ ga nem nanğawe. Keet nâmbutñâ ko hân sinjitñan gei zeip. Kât kwâkñan zeipkât kek takip. ⁶ Zo mirâsinj takâm maa irikirik pâi moip. Ândânâ kât kwâkñan zeipkât maa egi hâlâlânsâm moip. ⁷ Keet nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Oi kâmñâ taki hibukñâ kwârakuipkât bonñâ buñ oip. ⁸ Keetñâ nâmbutñâ ko hân kelâkñoorân gei zeip bonñâ takâmñâ bonñâ imbanâ oip. Topñâ nâigât 30 oi, nâigât 60 oi, nâigât 1 handeret. Bonziñâ yatâ âsagiwe.” ⁹ Den yatâ sâmbâ itâ sâip, “A nâi kindapñootñâ ko den zi nângâbap.”

Den sumbuñik dâzângomâip, zorat den.

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

¹⁰ A ambân donbep patâ âim nanğâne a nâmbutñâ sot Yesu arâpnâ zen ziinjik tapñâ den sumbuñangât topñâ mâsikawe. ¹¹ Mâsikâne sâip, “Anutugât um topñan bagibaginangât den sumbuñâ, zo zen nângâm kwâkâbigât sâsân. Ka a nâmbutñâ ko topñâ mân nângâbigât den sumbuñâ dâzângoman. A sânginâ Yesaianâ den nâi itâ sâmbâ kulemguip,

¹² ‘Umziñ mân âburei ko tosazin zemziñgâbapkât zen sinziñandâ igikñâ ko ikpi, ka mân nângâm kwâkâbi. Kindapziñandâ nângâbi, ka mân nângâm kwâtâtibi.’

¹³ Zen ko den sumbuñâ san, zorat topñâ mân nânge? Den sumbuñâ nâmbutñâ sa dap dap yatâ nângâm kwâkâbi? Den sumbuñâ san, zo topñâ itâ. ¹⁴ Keetñâ

maandenji, zo ko den sinji âlipñâ yatâ. ¹⁵⁻¹⁶ Keetñâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutñâ yatâ ândime. Zen den sinji nângâne Satanñâ ga betziñan mem âimap. ¹⁷ Keetñâ hân sinjitñan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlipñâ nângâm âkñâlem ândime ko umziñan mân gâsui ko narâkñâ pânkânok mem ândibi. Sinji âlipkât kâmbam gâi ko loremñâ kektâ birâbi. ¹⁸ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ yatâ ândim den âlipñâ nângâm sâkziñangât kenğât donbep op ândime. ¹⁹ Hângât sikum zorat âkñâle sot bâlinâ top top, zo umziñan geim sinji âlipñâ zo koi bonñâ buñ opmap. ²⁰ Keetñâ nâmbutñâ hân kelâkñan ge zeip, zorat dap a nâmbutñâ zen den âlipñâ mem ândim bonñâ muyagime. Nâmbutñandâ 30, nâmbutñandâ 60, nâmbutñandâ 1 handeret. Bonñâ yatâ muyagime.”

Âsakñan ândiândigât den.

(Lu 8:16-18)

²¹ Den nâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmanân mân pam kwârakume. Kârâp sâum tâtatñâ gobetñan mân pame. Buñâ. Tâtatñan panetâ tapñâ ko âsakñâ âsagibap. ²² Kut nâi nâi hânân tik ziap, zo zemñâ tik mân zim-bap. Zo âsagem kagibap. ²³ A nâi, zâk kindapñootñâ den zi nângâbap.

²⁴ Zen den nânge, zo nângâm kwâtâtibi. A nâi, zâk den nângâm kwâtâtei Anutuñâ nângânângâ âlipñâ târokwap pindâbap. ²⁵ A nâi nângânângâñoot, zo Anutuñâ târokwap pindâbap. Ka a nâi zâk den mân nângâm kwâtâtei ko Anutuñâ birâm beknan mimbap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zorat den sumbuñâ.

²⁶ Yesunâ den nâi itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp, zo itâ. ²⁷ A nâinâ nebân keet maandenmap. A zo nâtik hilâm ândim zari keet zo kâmñâ takâm zâimap. ²⁸ A zo topñâ mân ek nângi ko hânñâ too sot nalem pindi ko kâmñâ takâm zâimap. ²⁹ Zâim ilum opñâ bonñâ opmap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp zo ko nak keetnâ yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

³⁰ Yesunâ den nâi târokwap itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ? ³¹ Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zo nak keetnâ yatâ. Keet zo wakum keetnâ yatâ. Keet zo nak nâmbutnâ ombenân. Keet zo mâiktâra. ³² Oi hânân kendindâ hibuk walâzingâm naknâ patâ lâmbatmap. Bâranjan nii ga pam sânduknjan tapme.”

³³ Yesu zâk den sumbuñâ top top sâm, den âlipnâ sâm dâzânngoip. ³⁴ Nângânângâziñanğât dâp dâzânngoip. Oi sâm muyagem mân dâzânngoip. A ambân âim nanğâne ko Yesu sot arâpnâ ziinjik tap sâm muyagem dâzânngoip.

Pibânâ Yesugât den lugip.

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵ Hilâm zorenâk nâtikisâisâi Yesunâ wanğâyân tap ko arâpnâ itâ sâm dâzânngoip, ³⁶ “Saru torengeñ âinâ.” Yatâ sâi zorânğak wanğâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ wanğâ nâmbutnâ zen molimoli âiwe. ³⁷ Âinetâ pibâ patâ koi saru âbânğum wanğâ kâligen giarip. ³⁸ Wanğâ kâligen gei piksâbam oi Yesu ziknâ wanğâ muruknjan koremnâ kâuk kombân pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpnâ zen mânğim dukum sâwe, “Kembuniñâ, nen saruyân geinamen. Gâ nenğât mân nânğâm zem taat?” ³⁹ Yatâ sâm mânğine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriñsâm zeit.” ⁴⁰ Sâi hiriñsâm ziwet. Oi arâpnâ itâ mâsikâziñgip, “Zen wangât kenğât ue? Zen dap yatâ mân nânğâm pâlâtân kwatnime?” ⁴¹ Sâi zen kenğât yâmbât op âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen diñâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâkenâ bâu umziñan geiwe.

(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Zen wanğâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takâwe. ² Takâm hân kârâknjan zâine ko a nâi wâkenoot, zâk mumunâ zengât

kwagân gâbâ gâip. ³ A munetâ kât mâtâpnjan zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zânzeku op ândei ko a ziñ gâsum tâk kâtiknandâ kin biknâ saane ko tâk tiriktâruk ba âimâip. ⁴ Anâ mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imbanâ mem ândeip. Nâtik sot hilâm dâp a zengât kwagân sot mirâ kamân âtânjan zânzeku op ândeip. ⁵ Den sâm kambân sot kât memnâ ziknâ agoyanğâmâip. ⁶ A zorânâ Yesu kârebân gâi eknâ sârârâk kârâm ga pindiñsâip. ⁷⁻⁸ Gâi ko Yesunâ itâ sâip, “Wâke, gâ a umñan gâbâ takâm ba âinan.” Yatâ sâi ko a wâkenoot, zâk den itâ sâm kambânip, “Yesu Anutu patâgât nanñâ, gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâtenjan dâgobâ. Gâ sâknam mân niban.” ⁹ Sâi ko Yesunâ wâke mâsikip, “Gâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniñ kâmut. Nen ko donbepnâ ândien.” ¹⁰ Yatâ sâm Yesugâren itâ sâip, “Mânâk moliniñğana hân nâin âinat.”

¹¹ Oi hân zoren bâu kâmut patâ parânjan gendâk nem ândiwe. ¹² Wâke zen Yesunâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziñan geibigât dukuwe. ¹³ Oi Yesunâ nânğâziñgi ko wâke zen a umñan gâbâ takâm bâu umziñan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom nanğawe. Bâu bituk bunâ, 2 tausen yatâ muwe.

¹⁴ Bâu galem a, zen zo eknâ sârârâk kârâm âimnâ mâtâbân a ambân dâzânğom âiwe. Ziin kamânziñan âim den sinji zo yatik dâzânğowe. A ambân ziñ sinji zo nânğâmñâ iknam âim minduwe. ¹⁵ Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkenoot ândeipnâ Yesu kin topñan petnâ lapnâ nânğânângânoot op a lumbenâ op tâip. Yatâ tâi eknâ ko a gawe, zo ziñâ kenğâtziñanğât urâwe. ¹⁶ Ka a nâmbut, a zo ek nânğâwenâ ko agât den sinji sot bâu zengât sinji dâzânğowe. ¹⁷ Den zo nânğâmñâ ko Yesunâ zen sot mân ândibapkât sâm dukuwe.

¹⁸ Yesunâ wanğâyân zâibam oi a wâkenoot ândeipnâ Yesu sot âibat sâm kâtigeip. ¹⁹ Sâi ko Yesunâ kwâkânğâm itâ sâip, “Gâ âburem kamânjan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembunâ

âlipnjan kwatgigap, zorat sinji torerâpkâ dâzângoban.”²⁰ Sâi a zo âim Yesuñâ kubiknangip, zorat sinji kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzângoï nângâm imbanâziñ buñ oip.

Yesuñâ ambân katep nâi mumunjan gâbâ mângeip.

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Yesuñâ wangâyân zâimnâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekñâ ga minduwe. ²² Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a nâi, kutñâ Yairo, zâknâ gam Yesugât kiñ topnjan geim pindiñsâm itâ sâm kâtigeip, ²³ “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi biknjan gâsuna âlip op zaat ândibap.”

²⁴ Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donbep, ziñâ mem oset kwâknangâm âiwe. ²⁵ Ambân nâi osetziñan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip. ²⁶ Oi kubikkubik a ziñ nep tuum osimnâ mân kubigâwe. Kubiknangânâ sâne zorâñak patâ oip. Sângannâ kwâlâziñgâm gâi kât sot sikum motñâ buñ op nangip. ²⁷ Ambân zorâñâ Yesugât den sinji nângâm ko a ambân osetziñan gâbâ Yesu kândâtñan gam hâmbânjan weegip. Ambân zo zâk itâ nângâm ko oip. ²⁸ Hâmbânâ weebap, zo ko âlipnâ upat sâip. ²⁹ Weem zorâñak gilâm kârâksâi sâknâ âlip oi nângip. ³⁰ Oi Yesu zâk imbânâ nâi gei nângip. Nângâm puriksâm mâsikâziñgâm sâip, ³¹ “Nâiñâ hâmbânan weegap?” Sâi arâpnâ zen dukuwe, ³² “Wangât sat? A ambân donbep patâ haamgoge, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kârui. ³³ Oi ambân zo mâsek âlip oi nângip, zorat umñâ sâtângui sânam sâmbui Yesugât kiñ topnjan gei pindiñsâmñâ topñâ sâm muyageip. ³⁴ Sâm muyagei Yesuñâ itâ sâm dukui, “Gâ nângâm pâlâtân kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umgâ diim gei ândiban.”

³⁵ Yesuñâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutñâ mâpâmâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe, ³⁶ “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâgan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo

nângâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukui, ³⁷ “Mân kenğât ot. Gâ nâgât nângâm pâlâtân kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmñâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâm zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munñâ Yohane, zenğâk sâi ârândân âiwe. ³⁸ Âi takâne mirin a ambân zen âigirâp patâ op tatne ziñgirip. ³⁹ Ziñgit ko mirin zâimnâ a ambân itâ dâzângoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.” ⁴⁰ Sâi nângâm girânğangâwe. Oi sâi geim nangâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpnâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe. ⁴¹ Yesuñâ ambân zo biknjan gâsumñâ ziñ denân sâip, “Talita kumi (niñ denân ko, Ambân dâgoga zaat).” ⁴² Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonñâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekñâ imbanâziñ buñ oi sâlâpziñan zim kirâwe. ⁴³ Yesuñâ sinji zorat a ambân lañ mân dâzângobi sâm kâtigeip. Oi ambân zo nalem pindâne nimbapkat sâm dâzângoip.

6

Nasarete kamân gokñâ, ziñ Yesu birânğangâwe.

(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

¹ Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânñan ari arâpnâ molim âiwe. ² Âi ândei Yuda zengât kendon narâknâ oi mâpâmâpâse namin zâi sinji âlipnâ sâm dâzângoï a donbep ziñ den sinji âlipnâ nângâm imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Den sinji âlipnâ zi nâiñâ kwâkâm pindap? Nâiñâ nângânğâ patâ zi pindap? Kut nâi nâi tuutuunâ, zo topñâ dap yatâ?” ³ Zâk mirâ tuutuunâ a. Zo Mariagât nannâ. Zâkkât murâpnâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zengât âtâziñâ zo. Ka garâpnâ osetniñan ândie.” Yatâ sâm zâkkât nângâne giginâ oip. ⁴ Oi Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Propete nâi zâk kutsinğinâ kamân dâp lañ kârâm ari kamârâp sot torerâpnâ, ziñ ko nângâne yennâ opmap.” ⁵ Yatâ ândiwegât Yesuñâ zengâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekziñoot kânok kânok weeziñgi âlip

urâwe. ⁶ A ambân donbep patâ umziñandâ anġân kârâwegât nânġi yâmbât oip. Oi kamân torenġâ ginġen, zeñġâren âi den siñġi âlipġâ dâzânġoip.

Arâpġâ kamân dâp den siñġi âlipġâ sâbigât sânġonzânġoip.

(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

⁷ Yesuġâ sâi arâpġâ gane ko zagât zagât âi den siñġi âlipġâ sâbigât sânġonzânġoip. Wâke moliziñġâbigât imbanġâ ziñġâm itâ sâm dâzânġoip, ⁸ “Zen tânzijik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi. ⁹ Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umġan sâkġan buġâ, kânogâk mem âibi.” ¹⁰ Yatâ sâmġâ dâzânġoip, “Kamân ñâi âimġâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opġâ gem kamân ñâin âibi. ¹¹ Kamân ñâi takâne a ambân ziġâ mân buku otziñġâmġâ dinziġâ birâne kândâtzânġom ko kinziġan gwapgwap lâġ gâbârine gei topziġâ nânġâbi. Zen yatâ opġâ kamân zo birâm âibi.” ¹² Yatâ sâi zen âimġâ a ambân umziġ melânġbigât den sâm dâzânġowe. ¹³ Wâke donbep moliziñġâwe. A mâsekziġoot donbep kelâk sanġonziñġâm kubikziñġâwe.

Herodeġâ sâi Yohane kuwe.

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yesuġât den siñġi laġ kârâm a kutâ Herodeġâren ari nânġip. A nâmbutġâ ziġâ Yesuġât itâ sâwe, “Yohaneġâ too sanġonziñġip, zâkġâ mumuġan gâbâ zaat kâwaliġoot ândiap.” ¹⁵ A nâmbutġandâ Yesuġât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutġandâ itâ sâwe, “Zâk Propete ñâi, Propete sâġġiġâ yatâ.” ¹⁶ Herodeġâ den zo nânġâm sâip, “Buġâ. Yohane sa ġânduġ kârâm mânânġârâwe, zâkġâ zaat ândiap.”

¹⁷ Herode zâk mârumġan kâwali a sânġonzânġoi Yohane ġâsum tâk namin parâwe. Mârum ombenġan Herodeġâ munġâ Pilipo zâkkât ambinġâ Herodia beġan meip. Ambân zâkkât opġâ Yohaneġâ Herode itâ dukuip. ¹⁸ “ġâ mungânġât ambân mein, zo mân dap uap.” ¹⁹ Yatâ sâi ko Herodeġât ambinġâ Herodia, zâk Yohaneġât um kâlak nânġâm ândeip. Yohane kumbat sâm mâtâp kârûm

ândeip. ²⁰ Herodeġâ ko Yohane a târârak sot âlipġâ sâmġâ hurat kwâkġanġâm galem ândeip. Herodeġâ Yohaneġât den nânġâm um zagât oip. Oi laġ diġâ zo nânġâm âkġâleip.

²¹ Oi Herodianġâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodeġât âsaâsagiġ narâkġâ mâte oi sii nalem om a sâtġâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâinġâ minduziñġâm nalem ziġip. ²² Mindunetâ ko Herodia bâratġâ, zâk mâteziġan zâi kep ândeip. Kep ânde Herode sot arâpġâ ziġ ekġâ âkġâliwe. Herodeġâ ambân itâ sâm dukuip, “ġâ wan mo wangât otġigap? Sâna ġibâ.” ²³ Yatâ sâm a patâ mâteziġan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otġigi âlip sâna ġibat. Hânânġât sâna âlipġâ mânânġât toren ġibat.”

²⁴ Ambân zo âkġan âi mamġâ mâsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamġandâ dukuip, “Yohane too sanġonziñġip, zâkkât ġânduġâ mânânġât kâukġâ niban.” ²⁵ Sâi ambân zo sârârâk kârâm âim a kutâġâren itâ sâip, “Yohane too sanġonziñġip, zâkkât ġânduġ mânânġât kâukġâ hâkop patin pam ni.” ²⁶ Herodeġâ den zo nânġâm pârakpam umġâ bâleip. Zâk a sâtġâ zeñġât mâteziġan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi diġâ nânġip. ²⁷⁻²⁸ Kegâk kâwali a ñâi Yohaneġât kâukġâ mem ġâbâpkât sâġgonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane ġânduġ mânânġât kâukġâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorân memġâ mamġanġâren mem arip. ²⁹ Oi Yohane arâpġandâ siñġi zo nânġâm âi kâambarânġâ mem hanguwe.

Yesu arâpġâ âburem ġawe.

³⁰ Aposolo zen âburem ga Yesuġâren mindum ko kut ñâi ñâi urâwe, zorat den siñġi dukum nanġâwe. Den siñġi âlipġâ sâwe, zorat dukuwe. ³¹ Narâk zoren donbep patâ târotâroyâk mindum âim ġawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesuġâ arâpġâ itâ sâm dâzânġoip, “Zen ganetâ a mân ândiândiġan âi ândeindâ sâkniġ sânduksâik.” ³² Oi zen ziġik wanġâyân

zâim a mân ândiândiñan ba âiwe. ³³ Ka a ambân kâmut zingitnetâ âine kamânñâ kamânñâ mindum sârârâk kârâm âim ziñon âim takâwe.

Yesuñâ a 5 tausen yatâ nalem zingip.
(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

³⁴ Oi Yesuñâ wañgâyân gâbâ gem gamñâ a ambân kâmut patâ zingiri râma galem a buñâ, yatâ ândiwe. Yesuñâ zo yatâ zingitñâ umñâ nâñgip. Yatâ zingitñâ zorâñak den siñgi âlipñâ donbep dâzânçoip. ³⁵⁻³⁶ Mirâsiñ geibâ sâi arâpñâ ziñâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândiñan ândeindâ ñâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sâñgân mem nimbi.” ³⁷ Sânetâ itâ sâm dâzânçoip, “Wangât âibigât se? Ziñâ nalem ñâi zingânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâñ nalem kwâlâm ga zingânatkât sat?” ³⁸ Sâne itâ sâm mâsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi ekñâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuuñâ zagât.”

³⁹ Sânetâ Yesuñâ sâi a zen hibuk kwâkñan kâmutñâ kâmutñâ ge tarâwe. ⁴⁰ Tengâ ñâi 1 handeret, tengâ ñâi 50, yatâ tarâwe. ⁴¹ Tatnetâ Yesuñâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem siñâ sambemân ek sâiwap sâm sonpam zingip. Nalem zo mamuñ arâp ziñgi ziñâ kâsâpkum a zingâwe. Saru zuuñâ kâsâpkum ziñgi yatik urâwe. ⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe. ⁴³ Nalem sot zuu buputñâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip. ⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

Yesuñâ saru kwâkñan lân lân arip.
(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)

⁴⁵ Oi Yesuñâ sâi arâpñâ wañgâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip. ⁴⁶ Yesuñâ kândâtziñ kelikñâ ninâu sâbam bâkñan zarip. ⁴⁷ Ñâtiksâi wañgâ saru tânâmñan âim tâi Yesu zikñik saru sâtñan tâip. ⁴⁸ Oi pibâ sâñgânziñan gâbâ gâi âinam osim birañawe. Oi Yesuñâ zingitñâ hañsâsâgât ñâtikñâ saru kwâkñan lân lân zengâren âim walâzingâbam oip. ⁴⁹ Yesuñâ saru

kwâkñan ari ek wâke gaap sâm kenğât urâwe. ⁵⁰ Zen aksik ekñâ kenğât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzânçoip, “Zen umziñ diim geik. Ninak gaan. Zen mân kenğât utnek.” ⁵¹ Yatâ sâm wañgâyân zari pibâ hirinsâip. Hirinsâi a zen imbanziñ buñ oip. ⁵² Nalem zingip, zorat topñâ mân nâñgâwe. Nâñgânâñgâziñ mân pâronçsâip, zorat.

⁵³ Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm wañgâ saawe. ⁵⁴⁻⁵⁵ Wañgâyân gâbâ gine zorâñak a ambân ziñ Yesu ekñâ kamân dâp âimñâ a mâsekziñoot helâñ aam minziñgâm Yesugâren gawe. ⁵⁶ Yesuñâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziñoot sombemân zâmbane âi hâmbâ murukñan gâsum âlipziñ upigât Yesu dukune nâñgip. Dukune nâñgi hâmbânñan gâsum âlipziñ urâwe.

7

Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.
(Mt 15:1-9)

¹ Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe. ² Oi Yesu arâpñâ osetziñan gâbâ nâmbutñandâ Parisaio a zengât den mân luwe. Zen bitziñ mân sanjon nalem nine zingirâwe. ³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziñ sanjon nalem nemarâwe. Sâkurâpziñ zengât den lum yatâ opmarâwe. ⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sâñgonñâ nalem nemarâwe. Oi zorik buñâ. Âmañ sot hâkop sanjonsanjon sot kut ñâi ñâi nâmbutñangât sâkurâpziñangât den, zo lum ândiwe. ⁵ Zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniñ zengât den kom bitziñ mân sanjon nalem nime?” ⁶ Sânetâ itâ sâm dâzânçoip, “Sarâ a zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâm kulemçoip, ‘A kâmut zi lâuziñandik mâtâsenime. Umziñandâ ko birâanime. ⁷ Oi den bonñangât hâuñâ a ziin den sâm kwâkâm anğame. Zen lâuziñandik mâtâsenime, nâ zorat nâñga yen opmap.’”

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime. ⁹ Zen ziñâ nângânângâyân gâbâ den zo mem ko Kembugât gurumin den zo birâm mâtâp nâin âime. ¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâm dâzânngoip, ‘Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Nâi zâk ibâ mamñâ sâm bâliñan kwatzikâbap, zo kune mumbap.’ ¹¹ Zen ko itâ sâme, ‘A nâi zâk ibâ mamñâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât sinji sâm paan.’ ¹² Yatâ dâzâkoi zen diñâ mem kâtikñan pam mam ibân kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkñangâme. ¹³ Yatâ op Anutugât den komñâ sâkurâpziñangât den lum game. Oi zorik buñâ kut nâi nâi nâmbutñâ yatik upme.”

Kut nâi nâi nininandâ a um mân sumunkomap.

(Mt 15:10-20)

¹⁴ Yesuñâ yatâ sâm a ambân dum minduzingâm itâ sâm dâzânngoip, “Nâ den dâzânngua zen aksik nângâm kwâkânek. ¹⁵ Kut nâi nâi nine tep kâamboziñan geimap, zorân mân sumunkomap. Ka umziñan gâbâ kopgâmap, zorân ko sumonkomap. ¹⁶ A kindapñoot zorân den zi nângâbap.”

¹⁷ Yatâ sâmñâ birâzingâm mirin zari arâpñâ ziñâ den sumbuñâ topñangât mâsikâwe. ¹⁸ Mâsikânetâ sâip, “Zen yatik um nângânângâziñâ buñ ândime? Topñâ itâ mân nângâme? Kut nâi nâi tep kâamboziñan geimap, zorân dabân sumunkomap? ¹⁹ Zorân umziñan mân âimap. Zo yen tep kâamboziñan giari mem kubigi mâtâpñan geimap.” Yesu zâk yatâ sâm nalemgât den sâm nâmbâsâpkoip. ²⁰ Oi den nâi itâ sâip, “Umziñan gâbâ kopgâmap, zorân ko sumunkomap. ²¹ A umân gâbâ den itâ kopgâmap. Nângânângâ bâliñâ, âkñâle nep, kâmbu. ²² Kâmbam ku, ambân mem birâbirân, sarâ, zâizâiñâ, um kâtik, den bâliñâ sot bâliñâ top topñâ. ²³ Bâliñâ sâlâpkuan, zorân a umziñan gâbâ kopgâi sumunkomap.”

Grik ambân nâi Yesugâren gâip.
(Mt 15:21-28)

²⁴ Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidon kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ nâin zâim tik tap nângâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap? ²⁵ Taki zorenâk ambân nâi zâk sinji nângip. Zâkkât bâratñâ wâkenâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topñan pindiñsâip. ²⁶ Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika gokñâ. Zâk bâratñangât umñan wâke zo molibapkât dukuip.

²⁷ Dukui Yesuñâ itâ sâip, “Katep zengât nalem wâu ziñgindâ mân dâp upap. Katep zen nalem ninetâ ko buputñâ zo mem wâu ziñgânat.”

²⁸ Sâi ambânñâ den itâ mâburem pindip, “Kembu, zo nângan. Ka katep ziñâ nalem nine gwapgwapñâ gei wâu zen lanjâ nime.”

²⁹ Oi Yesugoot itâ sâm dukuip, “Den zo yatâ sat, zorat op ko nângâgigan. Âi eknan. Wâkenâ bâratkâ birânângap.” ³⁰ Sâi ambân zo âimñâ mirânjan zâim egip. Wâkenâ bâratñâ pam ari nânjam tâip.

A diñ buñ kubikñangip.

³¹ Yesu zâk Tiro kamân gâbâ puriksâm Sidon kamân walâmñâ kamân bâzagât zengâren takâmñâ Galilaia saruyân takip. ³² A nâmbutñâ, ziñâ a nâi kopa, kindap bâpsâsân diim gam Yesuñâ weebapkât dukuwe. ³³ Dukune nângâm a zo diimñâ ginñan pâi zikñik kiri Yesu zâk bikñandâ kindapñan weemñâ bikñan tâpkum nâmbâlamñan weegip. ³⁴ Yatâ opñâ sumbemân egi zaari yaak memñâ ziñ denân sâip, “Epata (niñ denân ko, pâronsâ).” ³⁵ Yatâ sâi a kindapñâ pâronsâi nâmbâlam âburei den âlip sâip. ³⁶ Oi Yesu zâk den sinji zo mân sapsubigât dâzânngoip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lanj kârâm arip. ³⁷ Zen âiwap pamñâ itâ sâwe, “Kut nâi nâi tuugi âlip opmap. Kindapziñ bâpâsân kubikziñgâmap. A dinziñ buñ den muyagem ziñgâmap.”

8

Yesuñâ a ambân 4 tausen nalem ziñgip.
(Mt 15:32-39)

¹ Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem buñ ândine

Yesunâ arâpnâ minduzingâm dâzângoip, ² “A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimnâ tepziñgât mue, zorat umnâ nângan. ³ Zen nalembunâ sângonzângoindâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutnâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat.” ⁴ Yatâ sâi arâpnâ ziñ itâ sâmb dukuwe, “A mân ândiândiñan ândiengât dap yatâ nalembuyagem zingânat?” ⁵ Sâne itâ mâsikâziñgip, “Zengâren nalemb dabutâ ziap?” Sâi ziñâ sâwe, “Nâmburân zagât ziap.” ⁶ Dukune sâi a ambân mindumnâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesunâ nalemb nâmburân zagât zo memnâ sâiwap sâmb sonpam namuñ zingip. Arâpnâ ziñgi mem kâsâpkum a ambân zingâwe. ⁷ Oi Yesu arâpnâ zen saru zuunâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâmb a ambân zingâbigât arâpnâ dâzângomnâ ziñgip. ⁸ A ambân kâmut, zen nalemb nem âkon urâwe. Yesu arâpnâ zen nalemb buputnâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip. ⁹ A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesunâ sângonzângom zâmbâri ba âiwe.

*Yesunâ Parisaio a girem dâzângoip.
(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)*

¹⁰ Yesunâ a ambân sângonzângoi âine sâp kânok ziknâ sot arâpnâ wangâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe. ¹¹ Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Ziñâ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbanâ nâi gei sen mârât kulemb nâi kona iknâ” Zo mâsikâm topnâ iknam sâwe. ¹² Yatâ sâne Yesunâ yaak op mâsikâzingâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulemb âsagibapkât se? Perâkñak dâzângobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpzângobat.” ¹³ Yatâ sâmnâ birâzingâm arâpnâ diizingi wangâyân zâim saru nâmbutken âiwe. ¹⁴ Arâpnâ zen nalemgât nelânzângoi âiwe. Nalemb kânogâk wangâyân tâip. ¹⁵ Oi Yesunâ arâpnâ girem den itâ dâzângoip, “Zen Parisaio sot Herode zengât sii dangâtñâ nalembziñan mân pam om nimbi.” ¹⁶ Yesunâ yatâ sâmb dâzângoi ko kwakñâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmnângoi birâm gen, zorat sap?” ¹⁷ Den

yatâ sâmb tatne Yesugât kindapñan giari nângâm itâ sâmb dâzângoip, “Nalemgât nelânzângoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topnâ mân nânge? Umziñâ mân pâronsap? ¹⁸ Zen sinziñandâ mân ikme? Kindapziñandâ den mân nângâme? Kut zo orâwan, zo mârumb nelânzângoi mân nânge? ¹⁹ Nâ nalemb bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen zingâwan. Oi buputnâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâziñgi sâwe, “Kiin zagât.” ²⁰ Sâne sâip, “Nalemb nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen zingindâ buputnâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâziñgi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.” ²¹ Sâne dâzângoip, “Wangât umziñ tok mân pâronsap?”

A siñâ bâpsâsâñ mem kubikñangip.

²² Yesu sot arâpnâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtâtik nâi Yesugâren diim gam bikñandâ weebapkât dukuwe. ²³ Dukunetâ Yesunâ a siñ bâpsâsâñ zo bikñan gâsumnâ kamân ginñan âim siñan tâpkum bikñandâ kâukñan pam itâ dukuip, “Gâ kut nâi nâi, zo eksat mo bunâ?” ²⁴ Yatâ mâsiki ekñâ sâip, “Nâ a zingitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze.” ²⁵ Dum zagâtñâ Yesunâ siñan weegi a zo siñâ ânângâri kârebân sot pânkânogân, zo ek kwâtâteip. ²⁶ Oi Yesunâ sângongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

Peteronâ Yesugât topnâ sâmb kâkñan kwâip.

(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Yesu sot arâpnâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zengâren âiwe. Mâtâbân âim Yesunâ arâpnâ mâsikâzingâm sâip, “A zen nâgât nâi sâme?” ²⁸ Mâsikâziñgi itâ sâmb dukuwe, “Yohane too zangonzingip sâme. Nâmbutñandâ ko Elia sâme. Nâmbutnâ zen Propete nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ²⁹ Sânetâ ko mâsikâziñgip, “Ka ziñâ ko nâgât nâi sâme?” Sâi Peteronâ itâ dukuip, “Bâliñan gâbâ mâkâniñgâban. Gâ Kristo.” ³⁰ Yatâ sâi ko a nâmbutnâ lanj mân dâzângobigât sâmb kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât sinji den dâzângoip.

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Narâk zoren topkwapnâ den itâ sâmbuyageziŋgip, “A bonnâ, nâ gâtâm sâknâm nânngâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, zinâ gâsânom none momnâ sirâm karâmbut tapnâ zaatpat.” ³² Den zo sâmbuyageziŋgip pam dâzânngoi. Dâzânngoi ko Peteronâ diim kwâkânngâm dukui. ³³ Dukui Yesunâ puriksâm arâp ziŋgitnâ Petero kwâkânngâm sâip, “Satan, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den bunâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândiŋngât den.

³⁴ Yesunâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpnâ gane itâ sâmbuyageziŋgip, “Zen nâ molininâ sâmbuyageziŋgip den birâm poru nakziŋ lumnâ nâgât mâtâp, zo lânbi. ³⁵ Zen ândiândiziŋ ngân kârâbi, zo ko gulipzânngobap. Zen nâgât opnâ sot den sinji âlipkât op ândiândiziŋ birâbi, zo ko ândiândi bonnâ muyagibi. ³⁶ Zen hângât kut kiŋ kiŋ mem ândiândiziŋ bun oi wan wan âlipnâ zemziŋgâbap? ³⁷ Zen dap yatâ ândiândiziŋ suup mei târokwap ziŋgâbap? ³⁸ Zengâren gâbâ nâi zâk a ambân ândi mâmanziŋ bâlinâ zi, zengât oserân ândim kwâimbânibap mo dinaŋgât nânngi anunŋoot upap, zâkkât a bonnâ, nânngi Ibânngât sumbem âsaknâ sot kâwali a zen sot gamnâ a zo yatik kwâimbânngâbat.”

9

Yesunâ holi tobat âlipnâ oip.

(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesunâ itâ sâmbuyageziŋgip, “Nâ perâknâk dâzânngobâ. A kinze zi, nâmbutnâ zen mân mune Anutu um topnân ândiândiŋngât narâk oi zorânngi imbanŋoot âsagei ikpi.”

² Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diiziŋgi bak kârebân zâiwe. Zen ziŋgik zoren tatne Yesugât holi tobatnâ nâi âsageip. ³ Yesugât hâmbânngi zo kâu timan timan. Anâ mân tutuunâ yatâ oip. ⁴ Oi Mose sot Elia zorenâk

muyagem gam Yesu sot den den urâwet. ⁵ Oi Peteronâ Yesu den itâ sâmbuyageziŋgip, “Patânngi, mat nâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” ⁶ Yesu arâpnâ zen kenngât op sâmbuyageziŋgip sâmbuyageziŋgip Peteronâ lanngi sâip. ⁷ Yatâ utnetâ sasa nâi gei kwâtepzânngoi. Sasa kâligen gâbâ den nâi itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Zinâ diŋgâ nânngâm biranngi.” ⁸ Arâpnâ zen den yatâ nânngâm zorânngi ek kârune bun oi Yesu zikngik kiri igâwe.

⁹ Bâknân gâbâ gem gam tatne Yesunâ arâpnâ itâ sâmbuyageziŋgip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzânngone a bonnâ, nâ mumunngan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâmbuyageziŋgip arâpnâ zen den zo nânngâm kwaknâ itâ âraguwe, “Mumunngan gâbâ zatzaat sap, zorat top dap yatâ?” Oi kut nâi igâwe, zorat sinji a ambân mân dâzânngowe. ¹¹ Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wângât itâ sâmbuyageziŋgip? Elianâ Kristo kândom oknânngâm takâbap.” ¹² Yatâ sâmbuyageziŋgip sâip, “Elia perâknâk kândom gam kut nâi nâi ek kubikpapkât sâsânngi. Oi bet ko a bonnâ nâ sâknâm patâ nim kâbakngeni. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemguwe? ¹³ Eliagât itâ dâzânngobâ. Elia mârum ga ândei kut nâi nâi zo lanngi oknânngawe. Anutugât ekabân den kulemguwe, zo yatik oknânngawe.”

Yesu arâpnâ, zen wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Yesu sot arâpnâ karâmbut bâknân gâbâ gem arâpnâ nâmbutnâ zengâren gam igâwe. A ambân donngobep patâ haamzânngom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpnâ sot âragum tarâwe. ¹⁵ A ambân aksik, zen Yesu eknâ pârâkngam zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre oknânngawe. ¹⁶ Yesunâ mâsikâziŋgip, “Zen wan den sâmbuyageziŋgip ârague?” ¹⁷ Sâi a zengât oserân gâbâ a nânngi itâ dukui, “Patâ, wâke kopanngi nannânngi umngan gei tâi gâgâren diim gaan. ¹⁸ Wâkenâ narâk dap katep zo sâknâm kwâkânngâm mem kâbakngwâbakngeni oknânngi lepânngi gei sâtnâ zim kâtnâi sinji kiŋ biknâ kâtingem kinngam. Oi

gâgât arâpkâ zinjâ molibigât sa ko molinâ sâm kwaknjâ bire.”

¹⁹ Sâi Yesunâ arâp dâzângoip, “Zen nângâm pâlâtânziņ bunâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diizingâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim gane ganek.” ²⁰ Sâi katep zâkkâren diim gane wâkenâ Yesu ekņâ katep mem nâi nâi okņanņi hânân gei kom purik op zei lepâunâ gem zeip.

²¹ Yesunâ katepkât ibânâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko ibânandâ sâip, “Katepņan gâbâ muyageip. ²² Wâkenâ katep tâmbetkubat sâm kârâp sot tooyân mem kâbakņei geimap. Gâ imbanâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâliņ oi betnikņan me.” ²³ Yatâ sâm mâpâsei Yesunâ itâ dukuip, “Imbananņgât satkât sa nângâ. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnim ândibapņâ kut nâi nâi sâi âlip âsagenanņgâbap.” ²⁴ Yesu zâk yatâ sâm dukui zorâņak katepkât ibânandâ sâip, “Nâ nângâm pâlâtân kwatgigan. Gâ gikak nângâm pâlâtânâ lotņâ, zo mem kâtikņan pa.” ²⁵ Oi a ambân donbep mindum ga kine Yesunâ zingitņâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.” ²⁶ Yesunâ yatâ sâi wâkenâ den kâtik sâm katep lâņ kâbakņem ari katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekņâ katep muap sâwe. ²⁷ Yatâ sânetâ Yesunâ katep bikņan gâsum mem zaari kirip.

²⁸ Yesu zâk mirin zari arâpņâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?” ²⁹ Sâne dâzângoip, “Wâke yatâ zo ko ninâunâ ko âlipņâ molimolinâ. Ka kut zo nâmbutņandâ ko bunâ.”

Yesu mumbapkât siņgi den dâzângoip.

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ Oi hân zo birâm ba Galilâia hân walâm âiwe. ³¹ A ambân, zinjâ nângâbegât tigâk âiwe. Âimņâ Yesunâ arâpņâ itâ sâm dâzân gom ândeip, “A bonņâ, nâ a bitziņan zaria gâsunim none momņâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.” ³² Yatâ sâm dâzân goi den zo nângâm topņanņgât mâsikânam kwakņâ birâwe.

A sâtņâ ândiândiņanņgât den.

(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Oi Kapenaum kamân takâm mirâ nâin zâim Yesunâ arâpņâ mâsikâzingâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâm ârague?”

³⁴ Mâsikâzingi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetziņan gâbâ nâinâ a sâtņâ upap sâm âraguwe, zorat op kwak tarâwe. ³⁵ Yesu zâk ge tapņâ arâp kiin zagât minduzingâm itâ dâzân gom sâip, “Osetziņan gâbâ a nâi a sâtņâ upat sâm zengât ombeziņan ândim kore otzingâbap.” ³⁶ Yatâ sâmņâ katep mâik nâi diim osetziņan pam itâ sâm dâzân goip, ³⁷ “Nâi zâk nâgât nângâm katep mâik itâ zo galem okņanņgâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk bunâ, sângonnogip, zâk kore ârândân okņanņgâbap.”

Simgât den dâzângoip.

(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

³⁸ Yohanenâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a nâi zâk gâgât kutkâ sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkân anņen.”

³⁹ Sâi Yesunâ itâ sâm dâzân goip, “Mân kwâkân anņgâbi. Nâi zâk nâgât korân nep nâi imbânân goot tuubap, zâkņâ dap yatâ sâm bâliņan kwatnibap? ⁴⁰ Nepniņ mân kârâm kâdanņbapņâ buku op betniņan mimbap. ⁴¹ Nâ perâkņak dâzân gobâ. Nâi zâk zen nâgât siņgi op ândie, zorat too aam zingâbap, zo ko sângân buņ mân upap. Biken mimbap.

⁴² Nâi zâk katep mâik nâi nâ nângâm pâlâtân kwatnimap, zo dukui bâliņ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtņâ mimbap. A yatâ zo zâk mârûm kât sumun patâ gânduņân saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap. ⁴³ Bikandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi bikâ mânân gât pâmбан. Gâ bikâ hâlâlu ândim sim kârâbân geibatkât laņ bikâ kârâm mânân gât ândim ândiândi kâtikņan âiban. ⁴⁴ Sim kârâbân nane zinjâ sunumziņ nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap. ⁴⁵ Kiņgandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi kârâm mânân gât birâban. Gâ kiņgâ hâlâlu ândim simân geibatkât laņ kiņgâ kârâm mânân gât pâmбан. ⁴⁶ Simân nane zinj mân mumbap sot kârâp mân

bâpsâbap. ⁴⁷ Singandâ mâtâp bâliņan digim âibâ sâi sum lâmunban. Gâ singâ âlip ândimņâ simân geibatkât laņ sen bap ândim Anutu um topņan bagiban. ⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buņ upabot.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâkņan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp sanjonziņgâbap. ⁵⁰ Sii zâk naamņâ. Ka sii naamņâ buņ oi dap utne dum naamņoot upap. Zen sii yatâ naamziņoot ândibi. Zen um lumbeņâ op ândibi.”

10

*Ambân mem birâbirâgât den.
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)*

¹ Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaņ too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patâņâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den sinġi âlip sâm dâzâņgoip.

² Oi Parisaio a nâmbutņâ, zen Yesu denņâ saanat sâm gam mâsikâm sâwe, “Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirâņ, zo âlip orot mo mân orot?” ³ Mâsikâm sâne hâuņâ itâ mâburem dâzâņgoip, “Mose zâk zorat den dap dap sapsun ziņġip?” ⁴ Yatâ sâi ziņâ sâwe, “A ñâi ambân birâbâ sâm ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip.” ⁵ Sâne Yesuņâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikziņaņġât opņâ gurumin den zo sâm kulemġuip. ⁶ Ka topkwapņâ Anutuņâ a ambân muyagezikâmņâ itâ sâip, ⁷⁻⁸ ‘Zorat ko a ñâiņâ ibâ mam birâzikâm ambinņoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.’ Den yatâ ziapkât zet zagât buņâ. Kânok op ândiabot. ⁹ Zorat sa nâņgânek. Anutuņâ mâpotzikip, zo aņâ mân kâsâpzâkobi.”

¹⁰ Yesuņâ yatâ sâi ko zâk sot arâpņâ, zen mirin zâine ko arâpņâ zen zorarâk dum mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne itâ dâzâņgoip, “A ñâiņâ ambinņâ birâmņâ ñâi mimbap, zâk târotârozikņâ mânâņġât tosâ patâ mimbap. ¹² Ambân ñâiņâ aņâ birâm a ñâi mimbap, zâk yatik târotârozikņâ mânâņġât tosâ patâ mimbap.”

*Yesuņâ katep mâsop minziņġip.
(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)*

¹³ A ambân, zen katep gakâziņâ Yesugâren minziņġâm gam Yesu bikņandâ kâukziņan gâsubapkât sâne Yesu arâpņâ, ziņ kengât minziņġawe. ¹⁴ Yatâ utnetâ Yesuņâ ziņġitņâ umņâ bâliņ oi arâpņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân doonġunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutugât um topņangât sinġi sâsâņâ. ¹⁵ Ñâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kiņ topņan mân bagibap.” ¹⁶ Yatâ sâmņâ minduziņġi gane bikņandâ kâukziņan pam Anutuņâ galem otziņġâbapkât sâip.

A sikumņoot ñâiņâ Yesu sot ândibam okņaņġip.

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Yesu zâk âibam oi a ñâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topņan gei pindiņsâm sâip, “Patâ âlipņâ, nâ dap dap op ândiândi kâtikņaņġât sinġi upat?” ¹⁸ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukui, “Gâ wangât nâġât âlipņâ sat? Âlip mariņâ Anutu kânok. ¹⁹ Gurumin den zo nâņġâmat. Zo itâ, ‘Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyâņġâbap. Gâ kâmbu mân upan. Bukugaņġât sârân sâsâņ mân sâban. Oi a ambân zeņġât kut ñâi ñâi, zorat sarâ sâm mân mimban. Ibâ mangâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.’” ²⁰ Sâi a zorâņâ itâ dukui, “Gurumin den zo pisuk katepnan ġâbâ lum ġawan. Ñâi mân bira ziap.” ²¹ Sâi Yesuņâ ekņâ umņâ zâkkâren tâi itâ dukui, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumġâ mem a ziņġâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ ziņġâban. Kât zo ziņġâmņâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opņâ sumbemân sikumġoot upan.” ²² Yesuņâ yatâ sâm dukui a zo umņâ bâliņ oi nâņġi yâmbârei arip. Zâk sikumņâ patâ, zorat yatâ oip.

²³ Ari ko Yesuņâ puriksâm arâpņâ ziņġitņâ itâ sâm dâzâņgoip, “A sikumziņ patâ, zen Anutugât um topņan baginam kwakpi.” ²⁴ Yesuņâ yatâ sâi arâpņâ zen pârâkpam imbanâziņ buņ oi dum dâzâņgoip, “Katep gakânâ, Anutugât um topņan bagibagiņ, zo yâmbâtnâ. ²⁵ Bâu patâ kameleņâ kuup mâtâpņan bagibap, zo yâmbâtnâ. Ka a sikum patâņâ Anutugât

um topņan bagibagin, zo yâmbâtnâ walâwalân.”²⁶ Yatâ sâi ko arâp ziņâ imbanâziņ buņ oi sâwe, “Zo yatâ zorâņ dap yatâ Anutugât um topņan baginat?”²⁷ Sâne Yesuņâ ziņgitņâ sâip, Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutuņâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opņâ kut nâi nâi birâm, zorat hâuņâ minat.

²⁸ Peteroņâ den zo nângâm Yesu itâ sâm dukuip, “Nâņgat. Nen kut nâi nâiniņâ kândâtkom gâ moligiwen.”²⁹⁻³⁰ Sâi Yesuņâ sâip, “Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk nâgât opņâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânņâ birâbap, zâk kut nâi nâi doņbep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâkņan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiândi tâmbâņâ mem ândibap.” Yesuņâ zo sâmņâ mâtakâm sâip,³¹ “Ka kândom a zengâren gâbâ doņbep ziņâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ doņbepņâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbapkât den siņgi dâzâņgoip.

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesuņâ kândom ari arâpņâ imbanâziņ buņ oi âine a nâmbutņâ moliziņgâweņâ kenġât urâwe. Oi Yesuņâ arâpņâ kiin zagât zo minduziņgi tatne kut nâi nâi âsagibap, zorat den sâm muyageziņgâm itâ sâm dâzâņgoip,³³ “Nâņge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonņâ nâ mumbatkât sâm Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi.”³⁴ A kutâ arâpziņâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtnâ ândiândigât den.

(Mt 20:20-28)

³⁵ Oi Zebedaiogât nanzatņâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimņâ sâwet, “Net kut nâi nâigât sâitâ zo âlip nâņġânikâban?”³⁶ Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?”³⁷ Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nâņġâna imbanâġaņġât âsakņâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.”³⁸ Sâitâ Yesuņâ dâzâkoip, “Zet topņaņġât kârum

yatâ sabot? Nâ too kâlakņâ nimbat, zo âlip zet nimbabot? Oi too saņġonibi, zo zet yâtik saņġonzikâbi?”³⁹ Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesuņâ dâzâkoip, “Too nimbat, zo zet nimbabot. Too saņġonibi, zo yatik saņġonzikâbi.”⁴⁰ Ka âsannan tâtatņâ, zorat den sâsâņ, zo nâġâren mân ziap. Zorat siņgi kwatziņġâziņġâ, zo zen zoren tapi.”

⁴¹ Yatâ oitâ arâp nâmbutņâ zen den zo nâņġâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe.⁴² Oi Yesuņâ minduziņgâmņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâņge, Hân a kutâ, zen zâizâiņ op kore a gâsâzâņgom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziņġame.”⁴³ Zengâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a nâi a sâtnâ upâ sâm bukurâp zengât kore a op ândibap.⁴⁴ Oi zengâren gâbâ a nâi a kutâ upat sâm bukurâp zengât kore mâman ândibap.⁴⁵ Yatigâk a bonņâ, nâ ziņâ kore ot-nibigât mân gewan. Ninak zengât kore opņâ a doņbep zengât suupziņ memņâ ândiândinâ buņ upapkât gewan.”

Yesuņâ Yeriko kamânân a nâi siņâ bâpsâsâņ kubikņaņġip.

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Yesu sot arâpņâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân giņġan âine a siņ bâpsâsâņ nâi mâtâp giņġan tâip, kutņâ Batimaio, Timaiogât nanņâ. A ambân, zen Yesu Nasarete gokņâ, zâk gam ariap sâwe.⁴⁷ Sâne nâņġâm den sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunņâ, nâġât umġâ bâleik.”⁴⁸ Den yatâ sâm tâi a nâmbutņandâ hiriņsâm tat sâm dukuwe. Dukune dinziņâ birâm kambâņâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunņâ, nâġât umġâ bâleik.”⁴⁹ Yatâ sâi Yesuņâ nâņġâm mâtâbân kinņâ sâip, “Sâne ġâik.” Sâi a ziņâ sen nâtnâtik zo konsâm sâwe, “Umġâ bâbâlaņ oi zaat ga. Patâņâ goonsap.”⁵⁰ Oi sen nâtnâtikņâ den zo nâņġâm hâmbâņâ birâm pam oksâm zaatņâ ba Yesugâren arip.⁵¹ Âi taki Yesuņâ itâ sâm mâsikip, “Dap otġibatġât sat?” Sâi a sen nâtnâtikņâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otniġap.”⁵² Sâi Yesuņâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nâņġâm pâlatâņ kwatniġat, zorat âlipkâ

uat.” Sâi zorenâk sinâ ekñâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk dongi bâu kwâkñan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Yesu sot arâpñâ, zen âimñâ Yerusalem kamân mâte opñâ Oliwa bâkñan takâwe. Bakñâ topñan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesuñâ a zagât sângonzâkom sâip, ² “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmñâ dongi sigan nâi tâgân kinzap, zo muyageit. Dongi zo a kwâkñan mân tâtatñâ, zo irakñâ. Zo muyagem olañ diim gâit. ³ Olañitâ a nâinñâ wangât olañsobot sâi mäsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuniñanğâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’” ⁴ Yatâ sâi dâzâkoi a zagât zet âim mirâ nâi sânğânñan dongi sigan nâi saane kiri olañâwet. ⁵ Olañitâ a nâmbutñandâ zikit mäsikâzikâm sâwe, “Wangât olañsobot?” ⁶ Sâne Yesuñâ den sâip, zo dâzânğoitâ nânğâne âkip. ⁷ Dongi zo Yesugâren diim aritâ arâpñâ zinâ hâmbâzinâ dongi kwâkñan pane Yesuñâ kwâkñan zâi tap arip. ⁸ A donbep patâ zinâ hâmbâ motziñ mâtâbân lânğat âiwe. Oi nâmbutñandâ gâlânğat sot lâkom ilunñâ mânânğatñâ mâtâbân pam âiwe. ⁹ A ambân kâmut patâ, zinâ Yesu mem oset kwâkñanğâwe. Zinâ itâ sâi pam diiwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam niñğap, zâk sâi âlipñan kwâkñanğanâ. ¹⁰ Sâkuninñâ Dawidinñâ kembu otziñğâm galem otziñğip, zo yatâ otziñğâbap. Zorat sâtare utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.” ¹¹ Yatâ op âine Yesuñâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimñâ kut nâi nâi ek nañgi mirâsiñ geibam oi gem arâpñâ diiziñgi Betania kamânân âiwe.

Wakum nakñâ nâi Yesugât sâtkât hâlâlânğâsâip.

(Mt 21:18-19)

¹² Hañsâi Betania kamânân gâbâ gemñâ Yesu tepñanğat oip. ¹³ Oi kârebân sinğandâ egi wakum nak nâi kiri egip. Ekñâ bonñâ kinzap sâi âi kârui. Bonñâ orot narâk

bunñâ, zorat ilunğik kirip. ¹⁴ Yatâ ekñâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonñâ nininñâ zo a nâinñâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpñâ nânğâwe.

Yesuñâ tirik namâ hâlâlulu sâip.

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹⁵ Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesuñâ tirik namin zâim a kut nâi nâi anğâgwanğâ op kine moliziñğip. A nâmbutñâ, zen Roma zenğât kât sot Yuda zenğât kât, zo hâukwap anğâgwanğâ op kirâwe. Kât pâpanñâ zo kom giligâlak mem kembâ anğâgwanğâ urâwe, zenğât tâtatñâ zo kom kâbakñei gei zeip. ¹⁶ Oi tirik namin kut nâi nâi mân mem âim gabigât sâip. ¹⁷ Itâ sâi dâzânğoi, “Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi a eluñ zenğât ninâu namâ upap.’”

Zinâ ko utne kâmbu a zenğât kât ki yatâ uap.”

¹⁸ A ambân zen Yesugât diñâ nânğâne imbanâ oip, zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den sâsâ a kândâtzânğowe. Yatâ utne a sâtnâ ziñ Yesu dap op koindâ moik sâi kimunñâ miwe. ¹⁹ Nâtikñâ Yesu sot arâpñâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nânğâm pâlâtân kwap ninâu sânat.

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mirâ hañsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip. ²¹ Peteronñâ ekñâ Yesu den sâip, zo nânğâm itâ dukuip, “Patâ, eknan. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesuñâ itâ dâzânğoi, ²² “Nâ perâkñak dâzânğobâ. Zen Anutu nânğâm pâlâtân kwâkñanğâm ândibi. Zen um zagât mân opñâ nânğâm pâlâtânziñ bonñâ op ândibi. Zen yatâ op ândim bakñâ ândi dukubi, ²³ ‘Bakñâ, gâ âbânğum saruin gei.’ Yatâ sâne dinziñâ lubap. ²⁴ Zorat ko itâ sa nânğâne. Zen wan mo wangât nânğâm ninâu sâi, zo mârûm mien sâi nânğâne âlip muyageziñğâbap.

²⁵ Zen ninâu sâi sâi sâi a zenğât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâkñâ yatik tosaziñâ birâbap. ²⁶ Zen a zenğât tosaziñâ mân birâne ko sumbem Ibâziñanğoot zenğât tosaziñâ mân birbap.”

*Yesu sot a sâtnâ âragwârâgu urâwe.
(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)*

²⁷ Yesu sot arâpnâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamnâ Yesunâ tirik namâ umnan âim gam kiri ko a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñâ, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe, ²⁸ “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat?” ²⁹ Sânetâ itâ mâburem dâzânngoip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzânngobat.” ³⁰ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip. Anutugât sâtkât mo agât sâtkât? Zen sâne nângâbâ. ³¹ Mâsikâziñgi zen dap sâna sâ kwaknâ ziiñik itâ sâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diñâ mân luuwe?’” ³² Agât sâtkât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a ziñ nângobe.” Wangât, zen a ambân zengât kenngât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât nângâne Propete oip. ³³ Zorat ko ziñâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesunâ itâ dâzânngoip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzânngobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzânngobat.”

12

*Nep galem a bâliñâ.
(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)*

¹ Yesunâ topkwapnâ den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzânngoip, “A nâiñâ waiñ tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmân pâit tuugip. Tuumnâ tâk keetnâ mândâlibapkât âman patâ tuum galem a zengât mirâ tuumnâ nep zo bitziñan pam hân nâin arip. ² Âi ândei bonnâ orotnâ narâk oi kore a nâi sângongoi bonnâ nâmbutnâ mimbapkât arip. ³ A zo âi taki galem a ziñâ gâsum kom moline bet bâsan âburem arip. ⁴ Ari ko kâlam mariñâ zâk kore a nâi sângongoi ari galem a ziñâ kâuknâ kunzit mem nâi nâi oknângâwe. ⁵ Kâlam mariñâ dum kore a nâi sângongoi ari kuwe. Kunetâ mariñandâ yatigâk a donbep sângonzânngoi âinetâ galem a ziñ kâmbam mamun zângowe. Oi nâmbutnâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutnâ ko

sâsengât zângowe. ⁶ Zângonetâ nanñâ kânok ândei, zo ziknâ nanñâ. Umñâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâm sângonguip, ‘Galem a ziñ hurat kwâknanngâm mân kumbi.’ ⁷ Sâm sângongoi ari galem a zen nanñâ eknâ âragum sâwe, ‘A zirânâ gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat koindâ kâlam zi niñâ upap.’ ⁸ Yatâ sâm gâsum kune moi kâambarânâ kâlam âknan pane zeip.

⁹ Oi kâlam mariñâ zâk dap upap? Zâk gamnâ galem a zângom tâmbet otziñgâm kâlamân galem a unaknâ zâmbanbap. ¹⁰ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ek âkon op birâwe. Kembunâ kunkun zorânâ mem namin kwânângip. ¹¹ Kembunâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtnâ nâi uap.’”

¹² Yesunâ den yatâ sâm dâzânngoi ko patâziñâ gâsum tâk namin pânat sâm nângâmñâ a ambân zengât kenngât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwaknâ birâm âiwe.

*A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.
(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)*

¹³ Yuda a sâtnâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutnâ Yesugât diñâ saabigât sângonzângowe. ¹⁴ Sângonzânngone Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâm bonñigâk sâmat. Gâ den nâi mân sâna gângonjemap. Gâ a zâizâiñ gigin aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den nâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotnâ mo mân orotnâ? ¹⁵ Kât pindâpindân mo mân pindâpindân, zorat dâtnânngo.” Yatâ sâne Yesunâ sarâziñangât topnâ ek nângâm dâzânngoip, “Zen wangât denñâ saanige? Kât nâi mem nine ikpâ.” ¹⁶ Sâi ko kât nâi mem pindânetâ mâsikâziñgâm sâip, “Holi tobat zo nâigât?” Sâi ziñâ sâwe, “A kutâ Sisagât.” ¹⁷ Sâne itâ sâm dâzânngoip, “Sisagât siñgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siñgi, zo Anutu pindâbi.” Yatâ sâm dâzânngoi zen diñâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatjanganjât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadukaio a nâmbutjâ Yesugâren gawe. A zo zinjâ mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Zinjâ gam sâwe. ¹⁹ “Patâ, Mosejâ itâ sâmb kulemgui, “A nâi, zâk ambân memjâ katep mân muyagem moi ko munjandâ malânjâ mem âtânjanganjât sinji katep mimbap.” ²⁰ Oi zorat sâindâ nânjâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâzinjâ kunjâ ambân memjâ murarânjâ buj ândim moip. ²¹ Moi ko munjandâ malânjâ zo mem yatigâk murarâ buj ândim moip. ²² Moi munjâ nâinjâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâzinjâ buj mom nanjâwe. Oi bet malâzinjâ zo moip. ²³ Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk nâigât upap?”

²⁴ Sâne Yesujâ itâ sâmb dâzânjâgoip, “Zen den nânjâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbanjâ mân nânjâme. ²⁵ Gâtâm mumujan gâbâ zaatjâ a ambân dum mân mianjâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

²⁶ Momjâ zaatzaatjanganjât sâme, zorat dâzânjâgobâ. Mosegât ekabân den sinji zi sâlâpkume mo bujâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam eknâ ari Anutuñâ den itâ sâmb dukuip, ‘Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ ²⁷ Zorat sa nânjânek Anutu zâk a buj urâwe, zengât Anutu bujâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buj urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nânjâm gulipkume.”

Gurumin dengât Yesu masikâwe.
(Mt 22:34-40)

²⁸ Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembugât gurumin den galem a nâinjâ Yesugât den zo nânji âlip oi itâ sâmb mâsikip, “Kembugât gurumin den ikâ zorânjâ ko kâukjâ uap?” ²⁹ Yatâ sâmb mâsiki Yesujâ sâip, “Kembugât gurumin den patâ itâ ziap, ‘Isirae a ambân, zen nânjânek. Anutu Kembunijâ kembu kânok. ³⁰ Zorat um dâpkâ sot nânjânânjâgât sot imbanjâgât, zo Kembu

Anutu zo hâlâluuyâk pindâna zimbap.’ ³¹ Den zorat torenjâ itâ ziap, ‘Gâ gikanjât otgimap, yatigâk a torenjâ zengât otgibap.’ Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den nâi mân ziap.”

³² Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem anjâ den zorik mâburem Yesu dukuip, “Patâ, gâ den zo sâna nânjâ âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi nâi mân taap. ³³ Oi zâk kânok nânjânânjâ sot imbanjâ hâlâlu pindânat. Oi gikanjât otgimap, yatik a toren zengât otgibap. Den zagât zirânjâ kut zo zorânjâ Kembu pindâpindânjâ zo wâlâp.”

³⁴ A zo yatâ sâi Yesujâ nânji âlip oi itâ sâmb dukuip, “Gâ Anutugât um topjan gaat.” Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mâsikânam nânjâne yâmbârei kenjât op birâwe.

Yesu zikjâk Kristogât mâsikâzinjâgip.
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Yesu zâk tirik namin zâim a den sinji âlip dâzânjâgom itâ sâmb mâsikâzinjâgip, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, ‘Kristo, zâk Dawidigât kiunjâ.’ ³⁶ Dapkat sâme? Tirik Kaapumjâ Dawidi nânjânânjâ pindi itâ sâip,

‘Kembunjâ nâgât kembu itâ sâmb dukuip, “Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ minduzinjâ kinjanganjât kombân upi.”’

³⁷ Dawidinjâ Kristogât kembunâ sâipjâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunjâ uap?” Yesu zâk den yatâ sâmb dâzânjâgoi a kâmut patâ zen nânjâm âknjâle urâwe.

Yesujâ Kembugât gurumin galem a zengât girem dâzânjâgoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesujâ den yatâ sâmbjâ den nâi itâ târokwap dâzânjâgom sâip, “Zen Kembugât gurumin a zengât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyagezinjâne sâmb âlip kwatzinjâbigât umzinjâ kinmap. ³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtnjâ tâtarân tâtnat sâmb nânjâme. ⁴⁰ A yatâ zorânjâ ambân malâ zengât mirâ kut nâi nâi lanj betzinjâ mime. Zen sarâ sâmb ninâu kârep sâmb tosazinjâ

kwâarakume. A zo zen gâtâm tosaziŋaŋgât hauŋâ yâmbâtŋâ mimbi.”

Malâ ñâiŋâ kâtŋâ tirik namin pâip.
(Lu 21:1-4)

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziŋâ ga Kembangât sinŋi kât pane giarip. Oi ko sikum a doŋbep zen ga kât imbaŋâ pane giarip. ⁴² Oi ambân malâ kanpitâ ñâiŋâ gam kât kuriŋâ mâik zagât pâi giarip. ⁴³ Yesu zâk zo ekŋâ arâpŋâ minduziŋgâm itâ sâmbâ dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirâŋâ a torenŋâ walâziŋgap. ⁴⁴ A nâmbutŋâ zen kât patâ tâi torenŋik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemŋaŋgip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

Yesu âburem gâbapkât den sâip.
(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpŋâ zengâren gâbâ a ñâiŋâ itâ dukuip, “Patâ, eknan. Namâ tuutuŋâ zo kât neulenâ âlipŋâ hikpârâkŋootŋâ tuuwe.” ² Sâi Yesuŋâ itâ sâmbâ dukuip, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziŋ gam kom kândaŋne giligâlaksâm naŋgâbap.”

³ Bet Yesu sot arâpŋâ, zen Oliwa bâkŋan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapŋâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, ziŋâ Yesu mâsikâm sâwe, ⁴ “Dâtnâŋgo. Kut ñâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”

⁵ Yesuŋâ itâ topkwap dâzâŋgoip, “Um gulip kwâtziŋgâbegât galem oraŋgâm ândibi. ⁶ A doŋbep muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, zo nâ.’ Yatâ sâmbâ a doŋbep mem um gulip kwatziŋgâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei naŋgâm umziŋ mân keŋgât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsâŋâ. Yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap.

⁸ Hânŋâ hânŋâ a kâmutŋâ kamutŋâ, zen kâsa opŋâ agom âibi. Oi hân ñâin ñâin wâriŋ mimbap. Oi pu patâ âsageziŋgâbap. Kut ñâi ñâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatŋâ. ⁹ Ka zen ko galem

oraŋgâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitziŋgâbi. Oi zorik buŋâ a patâ sot a kutâ zengâren diiziŋgâm âine mâteziŋan kinŋâ nâgât topnâ sapsuŋ ziŋgâbi. ¹⁰ Oi narâk kândom den sinŋi âlip hân dâp a zengâren âibapkât sâsâŋâ. Bet ko hângât narâkŋâ âkâbap. ¹¹ Oi a kutâ zengâren diiziŋgâm âine den dap sânat sâmbâ mân naŋgâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumŋâ umziŋan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opŋâ den sânetâ zengât den mân upap. Zo Kaapumgât den upap. ¹² Oi a ziŋ itâ zo upi. Âtânŋâ ñâiŋâ sâi munŋâ gâsum kumbi. Ibâ ñâiŋâ sâi nanŋâ gâsum kumbi. Murarâpziŋ zen ibâ mam kâsa minziŋgâm sâne zâŋgobi. ¹³ Zen nâgât kut sinŋinaŋgât op a ambân ziŋâ um kâlak naŋgâziŋgâbi. Ka ñâi zâk sinŋi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâukŋâ mân kinbap sâsâŋan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum naŋgâbi.) Yatâ âsagei ekŋâ Yudaia hânân ândibiŋâ barâ kâtikŋan sârârâk kârâm âibi. ¹⁵ Nâi zâk sombemân tâpapŋâ sikum mimbam mirâ umŋan mân zâibap. ¹⁶ Nâi zâk nebân mo hibukŋan ândibapŋâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap. ¹⁷ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokŋâ, narâk zoren zen dap upi? ¹⁸ Zen Kembangâren ninâu sâne naŋgi âiâiziŋâ zo map narâkŋan mân muyagibap. ¹⁹ Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuŋâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap. ²⁰ Oi Kambu zâk narâk zo mân mânâŋgâri sâi a ambân aksik buŋ upe. Ka Kambuŋâ a ambârâpŋâ zengât op ko narâk mem pânkânok pâmbap.

²¹ A ziŋâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân naŋgâbi. ²² Narâk zoren a sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarâŋâ âsagem kulem sen mârât muyaginetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Anutuŋâ gâsum sâlâpzâŋgoip, zo um gulip kwatziŋgân osibi. ²³ Kut ñâi ñâi zo mân âsagei kânŋan dâzâŋguangât umziŋ galem op ândibi.

²⁴ Sâknam patâ narâkŋâ zo âki mirâsin

sumunkumbap. Oi kâin âsaknâ buŋ upap. ²⁵ Sângelak âkâm hânân gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mângei olayangâm imbanâ buŋ upap. ²⁶ Oi a bonnâ, nâ âsaknâ imbanânoot unumunum kwâknan ga nikpi. ²⁷ Oi sumbem a sângonzângua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginŋâ toren toren gâbâreziŋgânetâ mindubi.

²⁸ Nak dâgap zorat top nângâbi. Zâk iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ²⁹ Oi yatigâk zen den dâzânguan, kut nâi nâi zo muyagem nanŋi itâ nângâbi, ‘A bonnâ mâte otniŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’ ³⁰ Nâ perâknak dâzângobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut nâi nâi zo âsagem kwâkâbap. ³¹ Sumbem sot hân, zet buŋ upabot. Nâgât den ko mân buŋ upap.

³² A bonnâ nâ gâbat, zorat narâknâ zen mân nânge. Sumbem a zen yatigâk mân nânge. Ninaŋgoot mân nângan. Ibânâ Anutu, zâk zikŋik nângap.

³³ Zen narâk mân nângegât galem oraŋgâm ninâu sâm ândibi. ³⁴ A nâiŋâ mirâ sot nepnâ birâm kamân kârebân âibam kore a gakânâ nep sâm mânângât ziŋgâbap. Kut nâi nâi galem upigât dâzângobap. Kore a nâiŋâ mirâ mâtâbân tapnâ mirâ mariŋâ gâbapkat galem ek tâpapkât dukubap. ³⁵ Zengoot yatik galem oraŋgâm ândibi. Mirâ mariŋâ, zâk nâitiksâi mo nâtik tânâmŋan mo haŋsâsâgât, mo haŋgât gâbap, zo mân nânge, gât ko san, zo op ândibi. ³⁶⁻³⁷ Zen uman zine ga muyageziŋgâbatkât zen sot buku toren itâ dâzânguan. Um wâgânâk ândibi.”

14

Yesu kunam sâm kâtâŋ urâwe.
(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ Pasowa sot sii nalem om niniŋâ narâknâ sirâm zagât ombenjan oi tirik namâ galem a zengât patârâpziŋâ sot Kembangât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâŋ urâwe. ² Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam laŋ muyagebapkat kegâk gâsunat.”

Ambân nâiŋâ Yesu too hitomŋoot sanŋorip.

(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

³ Betania kamânân sâk bâlâ a nâi ândeip, kutnâ Simon. Oi Yesuŋâ zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalem nem tâi ambân nâiŋâ too hitomŋoot âlipnâ, zo sângânŋâ patâ beloŋoot mem zâim karâpnâ kunzit Yesu kâukŋan lokei giarip. ⁴ Yatâ oi nâmbutnâ tarâwe, ziŋâ itâ nângâm um kâlak nângâwe, “Wangât tâmbetkuap?” ⁵ Zo sângân patâ. Too hitomŋoot zorânâ sângân mem a kanpitâ ziŋi dâp opap.” Yatâ sâmŋâ ambân zo den kârâpnoot okŋangâwe. ⁶ Sâne Yesuŋâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Zen ambân den mân dukunek. Zen wangât sâm siŋan giname? Ambân zorânâ âlip otnigap. ⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot ziŋgânâ sâm âlip otziŋgâbi. Nâ ko zengâren narâk kârep mân ândibat. ⁸ Ambân zâk orotnâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ sanŋonsap. ⁹ Nâ perâknak dâzângobâ. Den siŋi âlip hânŋâ hânŋâ sâne laŋ kârâm âibap, zo yatik ambân zi sanŋonigap, zorat den siŋi sâne laŋ kârâm âibap.”

Yuda, zâk Yesu tirâpzângobapkat dâzângoip.

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Yesugât arâp kiin zagât zengât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân goknâ zâknâ tirik namâ galem a patâ zengâren âim Yesu gâsubigât sapsun ziŋip. ¹¹ Yatâ sâi nângâm umziŋâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nângâm Yesu tigâk tirâpzângobapkat ek molim ândeip.

Yesu sot arâpnâ, zen kendongât sii nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹² Yuda zengât kendon patâ narâknâ oi râma gwamŋâ kom om sii nalem om namarâwe. Zorat narâk oi arâpnâ ziŋ Yesu mâsikâm sâwe, “Sii nalem zo mirâ ikâ unat?” ¹³ Yatâ sânetâ Yesuŋâ a zagât itâ sâm sângonzâkoip, “Zet kamânân âim a nâi too âmaŋ lum âim tâi eknâ molibabot. ¹⁴ Mirin zari zâi mirâ mariŋ itâ dukuit, ‘Patâ zâk gâgât itâ sap, “Nâ sot arâpnâ

mirâ umñâ ikâ zoren sii nalem ninat?"¹⁵ Yatâ sâmb dukuitâ mirâ um patâ ñâi kian tâtatñâ kubikkubikñâ tirâpzâkoi zoren sii nalem umbabot."¹⁶ Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesuñâ sâip dâp muyagem sii nalem uwet.

¹⁷ Nâtiksâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe. ¹⁸ Oi nalem nem tatne Yesuñâ itâ sâmb dâzangoi, "Nâ perâkñak dâzângobâ. Zengâren gâbâ ñâiñâ kâsa dâzângoi ga gâsunim nobi. A zo nâ sot nalem nem taap."¹⁹ Sâi arâp ziñ umziñâ bâliñ oi zikñik zikñik mâsikâm sâwe, "Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?"²⁰ Yatâ sâne dâzângoi, "A zengâren gâbâ ñâiñâ nâ sot nalem ârândâñ niet, zâkkât san."²¹ A bonñâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Nâiñâ sâi a bonñâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâuñâ ko tosa yâmbâtñâ mimbap. A zo mam kâmbonñan gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlañ opap."

Yesuñâ nalem sot too ziñgip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Nalem nem tatne Yesuñâ nalem ñâi mem sâiwap sâmb namuñ arâpñâ itâ sâmb ziñgip, "Zi sunumnâ. Mem ninek."²³ Yatâ sâmb wainj hâkop mem sâiwap sâmb ziñgi aksik niwe. ²⁴ Nine itâ sâmb dâzângoi, "Gilâmnâ zi a donbep zengât opñâ hânân gibap. Zorat ko târotâroniñ op kâtigibap."²⁵ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ wainj too itârânj nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ Ibânangât um topñan zâim wainj too mârâtñâ ñâi nimbat."

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

²⁶ Mâpâmâpâse kepñâ ñâi mem ko Oliwa bâkñan zâiwe. ²⁷ Zâine Yesuñâ itâ sâmb dâzângoi, "Itârânj zen aksik nângâm pâlâtânziñ lorei birânibi. Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, 'Nâ râma galem a kua râma zen sibiñsâbanj op âibi.'

²⁸ Oi sa nângânek. Nâ mumuñan gâbâ zaatñâ ko Galilaia hânân âi kândom otziñgâbat."²⁹ Yatâ sâi Peteronâ itâ dukui, "Zen aksik patâ nângâm pâlâtânziñ lorei birâgibi. Kâ nâ ko yatâ

mân otgibat."³⁰ Sâi ko Yesuñâ itâ sâmb dukui, "Nâ perâkñak dâgobâ. Itârânj ñâtigân kuruk anâ sâp zagât mân diñsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâniban."³¹ Yatâ sâi Peteronâ kâuk birânangâm sâip, "Gâ gomñâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat." Sâi arâpñâ nâmbutñandâ den yatik sâwe.

³² Oi Gezemanê hânân âi takâm Yesuñâ arâpñâ itâ sâmb dâzângoi, "Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ."³³ Yatâ sâmbñâ Petero, Yohane sot Yakobo diiziñgi âine Yesu umñâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁴ Yatâ okñangi dâzângom sâip, "Umnâ yâmbârei mumuñâ otnigap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek."³⁵ Yatâ sâmb torengeñ âim si sângânñâ hânân gei tutukum sâknam kâmut zo mân muyagibapkât ninâu sâip. ³⁶ Oi itâ sâip, "O Ibânâ, gâ kut ñâi ñâi tubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknam kâmut zi buñ upap. Oi nâgât den buñâ, gâgât den kâtigibap."

³⁷ Ninâu sâmb âburem âi uman zine ziñgit Petero itâ sâmb dukui, "Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ ñâi wâgân mân ândiban?"³⁸ Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umñâ bâbâlañ. Sâkñâ ko yâmbâriap."

³⁹ Yatâ dâzângom âi ninâu sâip. Den mârum ninâu sâip, zo yatik du ninâu sâip. ⁴⁰ Ninâu sâmb âburem umanâk zine ga ziñgiri. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatñâ dap yatâ dukube.

⁴¹ Oi dum âi ninâu sâmb âburei sâp kârâmbut oi dâzângoi, "Zen umanâk zem te? Mârum narâk mâte uap. A bonñâ, nâ bâliñ mâme a zengât bitziñan âibâman."⁴² Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otnigap."

Kâsaziñâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴³ Yesuñâ yatâ dâzângom kiri zorenâk arâp zengât kâmurân gok Yuda karioto kamânân gokñâ, zâkñâ kâsa diiziñgi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâtñâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñ, zen a kâmut zo sângonzângone kâmbam sot sâu patâ mem gawe. ⁴⁴ Yudañâ kânñan itâ sâmb

dâzânngoip, “Lum mângansa ek ko zo gâsum diim âibi.”

⁴⁵ Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâam lum mângarip. ⁴⁶⁻⁴⁷ Oi Yesu arâpnâ zengâren gâbâ nâinâ sâunâ sâmbum a sâtņangât kore a nâi kindap kârâm kwâkip. ⁴⁸ Oi Yesu itâ sâam mäsikâzingip, “Zen nâgât dap nânge? Zen nâgât nânge kâmbam ku oi sâu kâmbamziņoot ga gâsânoge?” ⁴⁹ Nâ zorat sa nânge. Nâ sirâmņâ sirâmņâ tirik namin a den siņgi âlipņâ dâzânngoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi laņ otnine Kembangât ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâtigibap.” ⁵⁰ Sâi arâpnâ zen aksik birânņangâm siņsururuņ âiwe.

⁵¹ A sigan nâi sângum kâu lapņâ Yesu sot gâi gâsuwe. ⁵² Gâsunetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâziņangât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵³ A kâmut, ziņ Yesu gâsum diim patâziņangât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe. ⁵⁴ Âine Petero zâk kândâtziņan bet moliziņgâm âim a patâziņangât poņ kâligen bageip. Bagimņâ galem a osetziņan tap kârâp nânge tâip.

⁵⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a patâziņ aksik mindum Yesugât den sâkņanâk sâam, kâmbamân pânâam den sâam kârûm tarâwe. Oi bonņâ mân muyagiwe. ⁵⁶ A donņbepņâ Yesugât den sarâ nâi nâi sâam âiwe. ⁵⁷ Sânetâ a nâmbutņâ ziņâ den sarâ itâ sâwe. ⁵⁸ “Itâ sâi nângeawen, ‘Na tirik namâ zi kândanâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm karâmbut umņan âsagibap.’ ” ⁵⁹ Ka dinziņâ zo kânok buņâ. Den nâi nâi sâwe. ⁶⁰ Yatâ utne tirik namâ galem a zengât a patâņâ zaat kinņâ Yesu mäsikâm sâip, “Den se, zorat hâunâ sâban mo mân sâban? A zi ziņâ gâgât den se, zo nângeana dap uap?” ⁶¹ Sâi Yesu lâunân mân mem diņ buņ kirip. Oi du a patâņâ mäsikâm sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâam âlip kwâkņangâm, zâkkât nanņâ mo nâi?”

⁶² Sâi ko Yesu sâip, “Sat, zo yatâ. Oi nâi sa nânge. Gâtâm a bonņâ, nâ imbânâ mariņâ zâkkât âsanņâ bongen tapņâ sumbengât unumunum kwâkņan ga nikpi.” ⁶³ Yatâ sâi tirik namâ galem a zengât patâziņâ, zâk diņâ nânge kâlak oi hâmbânâ mem mooloņ arâpnâ itâ sâam dâzânngoip, “Den dum mân sânat. ⁶⁴ Zâk Anutu hutkum sap. Ziņâ dap sâbi?” Yatâ mäsikâziņgi zen aksik sâwe, “Mumunangât siņgi uap.”

⁶⁵ Yatâ sâamņâ a nâmbutņâ Yesu siņan tâpkuwe. Oi nâmbutņandâ si sângânņâ kwâtepkum bitziņandâ kom sâwe, “Nâinâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâam muyage.” Yatâ sânetâ galem a zen bitziņandâ si sângânņan kuwe.

Peteroņâ Yesu kwâimbânņangip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân nâi gâip. ⁶⁷ Gâi ko Petero kârâp nângeâm tâi ekņâ dukui, “Gâ Nasarete gokņâ Yesu sot ândimat.” ⁶⁸ Sâi ko Peteroņâ kwâimbâm sâip, “Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan.” Sâamņâ âkņan ari kurukņâ diņsâip. ⁶⁹ Ari kore ambân zâk dum ekņâ a kirâwe, zo itâ dâzânngoip, “A zi zâk zengât kâmurân gokņâ.” ⁷⁰ Sâi Peteroņâ kwâimbâm biranņip. Mâik nâi tap ko a tarâwe, ziņâ dukum sâwe, “Perâkņak gâ zengât kâmurân gokņâ. Gâ Galilaia gokņâ.” ⁷¹ Sâne Peteroņâ kwâimbâm Anutu mâtenan sâam kâtigem sâip, “A kutņâ se, zo nâ mânâk ekman.” ⁷² Sâi zorenâk kuruk diņsâi sâp zagât oip. Oi Yesu mârûm den itâ dukui, “Kurukņâ sâp zagât mân diņsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut upap.” Peteroņâ den zo nângeâm umņâ bâlei isem bâliņ oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28-19:16)

¹ Hansâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziņâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutņâ, zen mindumņâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ

a nâmbutnâ zen Yesu gâsum biknjan saam diim ai Roma a kutâ Pilatogâren ai parâwe. ² Panetâ kiri Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkanğât dâtno. ³ Gâ Yuda zengât a kutâ?” Mâsiki Yesunâ sâip, “Sat, zo yatâ.” Sâi ko tirik namâ galem a patâ zinjâ Yesu den donbep sâi sinjan giwe. ⁴ Yatâ utnetâ Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Nângat? Zen gâgât den yâmbâtñâ sânetâ gâ den hâuñâ sâban mo mân sâban?” ⁵ Sâi Yesunâ den hâuñâ mân sâi den nâñ kiri Pilatonâ nângâm kwâkâm tâip.

⁶ Yuda zengât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok olañi arip. ⁷ A nâmbutnâ zen Roma a kutâgât âkonziñgi kâmbam kom a nâmbutnâ zângone tâk namin zâambarâwe. Oi osetziñan a nâi kutñâ Baraba. ⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe. ⁹ Dukune Pilatonâ mâsikâziñgâm sâip, “Yuda zengât a kutâ olañsa ari nângâne dâp upap?” ¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nângânğâm zâkkâren parâwe, zo nângâm mâsikâziñgip. ¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzângowe, “Zen sâne Baraba olañbap.” Yatâ sâne dinziñâ luwe. ¹² Oi Pilatonâ dum mâsikâziñgip, “Yatâ se, zorat ko Yuda zengât a kutâ sâme, zo dap okñanğâbatkât se?” ¹³ Mâsikâziñgi aksik patâ itâ sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.” ¹⁴ Sâne Pilatonâ sâip, “Wan tosagât?” Sâi zen aksik patâ lâuziñ mâtakâm den kâtik sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.” ¹⁵ Yatâ sâne Pilatonâ umziñâ âkâbapkât Baraba olañ ziñgip. Ka Yesu ko sâi inzutñâ lapitñâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziñan pâip.

Yesu kom mem nâi nâi okñanğâwe.
(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi kâwali a zen Yesu mirin gâbâ diim ga kâwali a zengât namâ sângânñan dâmân kâligen bagiwe. Bagim sâne kâwali a aksik mindum gawe. ¹⁷ Oi kâwali a zengât hâmbâ kuriñ nâi giñanğâne giarip. Oi tâk sâtmam gonkom Yesu kâukñan pane giarip. ¹⁸ Yatâ opñâ pam diim sâwe, “Oe,

Yuda zengât a kutâ.” ¹⁹ Den yatâ dukum kâukñan kom zâkkâren tâpkuwe. Siminziñ liim kwap sarâ sarâ mâpâsiwe. ²⁰ Yatâ kom sinjan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikñâ hâmbâ giñanğâne giari poru nagân kunam diim aiwe.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

²¹ Ai mâtâbân a nâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene gokñâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkñâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a ziñ muyagem sâne Yesugât poru nak lugi aiwe.

²² Diim aim hân nâi kutñâ Goligata (niñ denân ko, kâuk sinjit), zoren takâwe. ²³ Zoren takâm waiñ too kâtik sot um gulip too mâpot pindânâ sâne birip. ²⁴ Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbânâ minam wenzu pane muyageip dâp mem nanğâwe.

²⁵ Mirâ hanşâi mirâsiñ dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe. ²⁶ Kune kiri kâukñan poru nagân den itâ kulemguwe, “Zâk Yuda zengât a kutâ.” ²⁷ Oi kâmbam ku a zagât zâkom, nâi toren nâi toren zâkone kirâwet. (²⁸ Kembugât ekabân den itâ ziap, zo bonñâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliñ mâme a oserân pamñâ sâwe, ‘A zi zen bâliñ mâme a.’ ”)

²⁹⁻³⁰ A ambân mâtâbân aim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, “Tirik namân kândañâ sirâm karâmburâk tuum nanğâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.” ³¹ Tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesugât sâi, mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A ambân nâmbutnâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomâip. Zikñanğât ko kwaksap. ³² Zâk Kristo, Isirae a neñgât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi ekñâ diñâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâkñanğânat.” A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik sâi bâliñ kwâkñanğâwet.

³³ Mirâ bâkñan oi nâtâtik muyagem hân dâp op ze mirâ oi âkip. ³⁴ Mirâ oi Yesunâ den sâi kambân sâip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niñ denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?” ³⁵ Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutnâ ziñâ nângâm

sâwe, “Zi nângânek. Elia konsap.” ³⁶ Yatâ sâw a nâi sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapiņkum ga winigâ too kâlakņoot Yesu lâunjan pamņâ bukurâp itâ sâw dâzângoip, “Nen tap iknâ. Eliaņâ perâkņak ga mâkâbap mo buņâ?” ³⁷ Oi Yesu zâk donbep kambâņ moip.

³⁸ Moi ko tirik namin sângum patâ kinmâip, zo oloņ gei kwâkip. ³⁹ Oi kâwali a zengât galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, “A zi zâk perâkņak Anutugât nanņâ ândeip.” ⁴⁰ Ambân nâmbutņâ kârebân kin ek nângâwe. Zengât oserân Maria Madala kamân gokņâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamzikņâ sot ambân nâi, kutņâ Salome. Zen ârândâņ kirâwe. ⁴¹ Ambân zen mârur Yesu Galilaia hânân molim kore okņanğâm ândiwe. Oi zenâk buņâ. Ambân nâmbut ârândâņ Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁴² Mirâsiņ geibâ sâi Yuda zengât kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk oip. ⁴³ Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân gokņâ, zâk gâip. Zâk a sâtnâ zengât kâmurân ândeipņâ Anutugât um topņan ândiândigât umņâ patâ kirip. Zâkņâ kenğât buņ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârâņanğât ninan sâw dukuip. ⁴⁴ Dukui ko Pilatonņâ mârur muap mo taap sâwņâ kâwali a zengât galem a zo sâi gâi mäsikip, “Mârur muap mo taap?” ⁴⁵ Oi kâwali a galem zâkņâ sâip, “Mârur muap.” Yatâ sâi Pilato zo nângâm Yosepeņâ mem hangubapkât sâip ⁴⁶ Sâi Yosepeņâ sângum kâw nâi kwâlâm âim Yesu kâmbârâņâ poru nagân gâbâ kwâkâm sângumņâ kâpeip. Kâpim mem âim kât mâtâpņâ uņakņan pâip. Kât mâtâp zo a nâiņâ kârâm kubigip. Pamņâ kât patâ nâi mem kâbakņei âi kwârakuip. ⁴⁷ Maria Madala kamânân gokņâ sot Maria Yosegât mamņâ, zet ârândâņ egitâ hangui.

16

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

¹ Yuda zengât kendon âki ko Maria Madala kamânân gokņâ sot Maria Yakobogât mamņâ sot Salome, zen Yesugât kâmbârâņ sanğonam too sot kelâk wârân âlipņâ, zo sângân miwe. ² Yuda zengât kendon âki ko mirâ hanğsâsâgât ambân karâmbut zo, zen zaatņâ Yesugât kwagân âine mirâsiņ takip. ³ Oi zen itâ âraguwe, “Nâiņâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpņan baginat?” ⁴ Yatâ sâwņâ kwagân takâm igâwe. Kât patâ nâi zo kâbakņine zeip. ⁵ Kât mâtâp zo pâronğsâm kiri ekņâ bagimņâ bongen a nâi hâmbâņâ kâw tâi ekņâ pârâkpam imbanğziņ buņ oip.

⁶ Oi a zorâņâ itâ sâw dâzângoip, “Mân kenğât utnek. Zen Yesu Nasarete gokņâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâkņik zi iknek. ⁷ Zen âimņâ Petero sot arâpņâ nâmbutņâ itâ sâw dâzângonek. ‘Zâk Galilaia hânân âi kândon otziņğâbap. Zen zoren âi ikpi.’ ”

⁸ Sâi ambân zen sâwâmziņ sâmbui kenğât opņâ kwagân gâbâ gamņâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziņ kenğât oi siņgi zo a mân dâzângowe.

Yesuņâ arâpņâ zengâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

⁹ Yuda zengât kendon âki hanğsâsâgât Yesu zâk zaatņâ Maria Madala kamânân gokņâ muyagenğip. Mârurņan wâke nâmburân zagât ambân zorat umņan gei ândine Yesuņâ moliziņip. ¹⁰ Yesuņâ âsagenği arâpņâ ziņ isem umbâlâ op zine ambân zo âi siņgi dâzângoip. ¹¹ Arâpņâ zen Yesu zaatņâ ambân muyagenğip, den zo nângâmņâ nângâne bon buņ oip.

¹² Oi azatņâ kamân nâin âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat nâi oi igâwet. ¹³ Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutņâ dâzângoitâ nângâne bon buņ oip.

¹⁴ Zorâņ bet arâp kiin kânok zen mindumņâ nalem nem tatne muyageziņip. Muyageziņğâmņâ itâ sâw dâzângoip, “Zaarâwan, zorat den siņgi dâzângone zen wangât umziņ kâtik oi den zo nângâne bon buņ oip?” ¹⁵ Yatâ sâwņâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen

siŋgi âlipŋâ dâzâŋgobi. ¹⁶ A ŋâiŋâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnigi too sanŋonŋanŋâne zâk sumbemgât siŋgi upap. Ka nâŋgâm pâlâtâŋ mân upap, zo ko sim kârâpkât siŋgi upap. ¹⁷ Nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnim ândibi, zo imbaŋâ ziŋga nâgât kutnâ sâm nep itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându uŋakŋâ ŋâi sâbi. ¹⁸ Zen mulum kâtik bitziŋandâ gâsuziŋgâne mân tâmbetzâŋgobi. Oi zen too ŋâi a ku, zo nine mân tâmbetzâŋgobap. Sisi mâsek zenŋât kâukziŋan bitziŋandâ gâsune âlip upi.”

Yesuŋâ sumbemân zariŋ

(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Kambu Yesu zâk den yatâ sâm dâzâŋgoi ko Anutuŋâ mem sumbemân zariŋ. Zoren Anutuŋât âsanŋâ bongen tap ândiap. ²⁰ Oi arâpŋâ zen ko âimŋâ kamân dâp siŋgi âlipŋâ sâm âiwe. A ambân zen siŋgi âlip den nâŋgâne bon upapkât Kambuŋâ mam otziŋgâm imbaŋâ ziŋgi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikŋan pâip. Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Lukanâ kulemguip.

*Lukanâ Yesugât den sinji kulemgum
Teopilo pindip.*

¹ A donbep, zen kut nâi nâi bonnâ oset-
niñan âsageip, zorat den sinji kulemguwe.
² Yesugât arâpnâ, zen zâk sot tapnâ
kut nâi nâi zo ek nanngâmñâ dâzângone
kulemguwe. ³ Oi nângoot yatik topñan
gâbik kut nâi nâi muyagem gâip, zo
mulunâk sâm pitinikum nângâm nanngâm,
Teopilo a patânâ, gâgât den sinji zo
kulemgubâman. ⁴ Oi zo sâlâpkum itâ
nângâm kwâtâtiban. Den sinji otgiwe, zo
bonnâ.

*Anutugât sumbem a nâinâ Sakariagâren
âsageip.*

⁵ Herodenâ Yuda hânân a kutâ ândeip,
narâk zoren Anutugât tirik namâ galem
a nâi ândeip, kutnâ Sakaria. Zâk Abia
zâkkât kâmurân goknâ. Ambinnâ Elis-
abete zâk Aaronğât kiurâpnâ zengâren
goknâ. ⁶ Zet Anutu mâtenjan târârak
ândiwet. Anutugât gurumin den ak-
sik lum târâraknâ ândiwet. ⁷ Elisabete
zâk kâpin ândeipkât murarâ buñ ândim a
ambân sombâ urâwet.

⁸⁻⁹ Oi hilâm dâp tirik namâ galem a nâi
tirik namin bagimñâ nalewârânñoot
kârâbân oi sei kâbak hitom âlipnâ zâimâip.
Oi Sakaria ândei ko zâkkât a kâmut zo
zen tirik namâ galem upigât narâknâ
mâte oi tirik namin baginam wenzu
pane muyageip dâp namin zâimarâwe.
¹⁰ Sakaria zâk tirik namin zâi om tâi a
ambân donbep zen âkñan tap Kembangâren
ninâu sâm tarâwe. ¹¹ Kembangât sumbem
a nâinâ zâkkâren âsageip. Sumbem a
zo nalewârân uunñâ kândâtñan bongen
âsagem kirip. ¹² Âsagem kiri Sakaria
ekñâ pârâkpan kenğât oip. ¹³ Yatâ oi
ko sumbem a zorânâ itâ sâm dukuiip,
“Sakaria, gâ mân kenğât ot. Kembangâ
ninâugâ nângipkât ambingâ Elisabete
kâmbonâ op nangâ mimbap. Zâkkât
kutnâ Yohane sâban. ¹⁴ Umgâ sâtâre

upan. Âsagei a ambân donbepñâ umâlep
nângâbi. ¹⁵ Zâk Anutu mâtenjan patâ
opñâ ândibap. Oi zâk mamñangât kâmba
kâligen zeï Tirik Kaapumñâ topkwap
umñan piksâbap. Zâk wain sot too
kâtikñâ mânâk nimbap. ¹⁶ Zâknâ den
dâzângoi Isirae a donbep zen umziñ melân
Kembangât a upi. ¹⁷ Zâknâ Propete Elia
yatâ Kaapum sot imbanâñoot op Kembangâ
kore okñangâbap. A patâ zengât umziñâ
melânî katep zengâren âi gâsubap. Oi a
um kâtik zen umziñ melânî târârak zengât
holi yatâ op ândibi. Zo yatik Kembangât
sinji a ambân kubikziñgi ândibi.”

¹⁸ Sumbem anñâ yatâ sâi Sakaria itâ
mâburem dukuiip, “Nâ sot ambinâ, net a
ambân sombâ, zorat dap op gâgât den
nânga bonnâ upap?”

¹⁹ Sâi sumben anñâ itâ sâm dukuiip,
“Nângâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu
mâtenjan kinman. Zâknâ sângonnogi
gem ga sinji den âlipnâ zi dâgogan.
²⁰ Zorat nângâ. Dinnâ nângâna mân
bon uapkât zorat hâunâ kopa op diñgâ
buñ op ândina den dâgogan, zo bonnâ
muyagibap.” ²¹ Sakaria zâk tirik namin
narâk kârep tâi a ambân zen âkñan
mambât tapnâ nângâm kwâkâm tarâwe.
²² Yatâ utne Sakaria zâk gemñâ den
dâzângobam kwagip. Kwagi ekñâ itâ
nângâwe, “Zâk tirik namin sen mârât ek-
sap.” Yatâ nângâne Sakarianâ bikñandik
dâp otziñgip. Oi diñgâ buñ op ândeip.
²³ Yatâ op ândim gâi nep tuutuun narâknâ
âki kamânân puriksâm arip.

²⁴ Oi bet ambinñâ kâmbonâ oip. Oi
kâin bâtnâmbut tik ândeip. ²⁵ Oi itâ sâip,
“Kembangâ zâk sâi narâk ziren a ambân
mâteziñan anunnâ buñ upap.”

Sumbem a nâinâ Maria muyagenangip.

²⁶ Kâin bâtnâmbut âki Kembangâ
sumbem a Gabirie sângongoi Galilaia
hânân, Nasarete kamânân arip. ²⁷ Zoren
ambân sigan nâi ândeip, kutnâ Maria.
Maria zâkkât a sinji zo Dawidigât kiunñâ
Yosepe. Zâkkât sinji sâne ândeip. ²⁸ Oi
sumbem a zo Mariagâren muyagem itâ
sâm dukuiip, “Kembangâ umâlip otgibap.

Gâ zorat sâtâre ot. Kembunâ gâ sot ândiap.”

²⁹ Sumbem anâ yatâ sâmb dukuip nângi kwakmak oip. Umnan itâ nângip, “Den zo topnâ dapkat sap?”

³⁰ Yatâ nângi sumbem anâ itâ sâmb dukuip, “Maria, gâ mân kengât ot. Anutunâ gegi âlip uat. ³¹ Nângâ. Gâ kâmbogâ op nangâ mimban. Zâkkât kutnâ Yesu sâban. ³² Zâknâ patâ oi sumbem marijanâgât nanâ sâbi. Kembu Anutunâ sâkunâ Dawidi, zâkkât gebâknan pâmbap. ³³ Oi Isiraegât kiurâp, zengât a kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk bunâ ândim zâibap.”

³⁴ Sâi Marianâ itâ sâmb dukuip, “Nâ a bunâ ândianân den sat, zo dap op âsagibap?”

³⁵ Yatâ sâi sumbem anâ den itâ mâburem pindip, “Tirik Kaapumâ gâ sot gei tâpap. Oi sumbem marijanâgât imbanandâ mamâ tatgibap. Zorat nangâ zo Anutugât nanâ sâbi.

³⁶ Oi nâi dâgoga nângâ. Bukugâ Elisabete, zâk ambân sombanâ nanâ mimbap. Elisabetejâ kâmbonâ tâi kâin nâmburân kânok âkip. Zâk kâpin ambânâ yatâ uap. ³⁷ Anutu zâk kut nâi nâi tuubam mân kwakmap.”

³⁸ Yatâ sâi ko Marianâ itâ sâmb dukuip, “Nâ Kembugât kore ambân. Zorat ko den sat, zo âlip otnibap.” Yatâ sâi sumbem anâ birânanâgâm arip.

Marianâ Elisabetegâren âi egip.

³⁹ Maria zâk mâik nâi ândim zaatnâ Yuda zengât barin kamân nâi tâip, zoren arip. ⁴⁰ Âi takâm Sakariagât mirin zâim Elisabete sâmb sâtâre oknanâgip. ⁴¹ Yatâ mângari nângi umnan katep seronkoip. Oi Tirik Kaapumâ Elisabete umnan piksâi den kâtiknâ sâmb itâ sâip, ⁴² “Bukunâ, Anutunâ mâsop mingibap. Ambân nâmbut zengât mâsop yatâ bunâ. Walâm mingibap. Oi kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk yatik mâsop mijanâgâbap. ⁴³ Opon, Gâ kembunanâgât mamandâ nâgâren gaat. ⁴⁴ Gâ mângannina kâmbonan katep sâtâre op âim gâi nângan. ⁴⁵ Gâ Kembugât

den nângâna bon oip, zorat gâgât nânga sâtârenoot uap.”

Marianâ mâpâmâpâse den sâip.

⁴⁶ Oi Marianâ itâ sâip, “Nâ umnandâ Kembu sâmb âlip kwâknângan. ⁴⁷ Um dâpnandâ Anutu kubikkubiknâ sâmb sâtâre oknanâgip. ⁴⁸ Nâ zâkkât kore ambân giginâ ua ko nâ mem zâi kwatnigap. Zorat a ambân zen sâmb bâbalañ kwatnibi. ⁴⁹ Kembu zâk kâwaliñootnâ nâgâren kulem mârâtñoot kuap. Kutsinâgânâ hâlâluyâk ziap. ⁵⁰ Hurat kwâknângâme, zen um lumbejanâgât opnâ kisânçoit, sâkurâpniñ zengâren gâbâ on galem otzîngâm gâip. ⁵¹ Imbanâjanâgât opnâ a umzîjanâgât zâizânâ op ândime, zo zângom kâbakñei sinjururun âime. ⁵² A kutâ zen ko kâbakñezîngi gineta a giginâ minzîngâm zâi zâmbanmap. ⁵³ A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ kwatziñgâmap. Oi sikumziñ patâ, a zo kâbakñezîngi bet bâsan âime. ⁵⁴ Oi Isirae kore a ambân gâkânâ um lumbejanâgât op tânzânçoip. ⁵⁵ Sâkuninâ Abaram sot kiurâpnâ ândibi, zen um lumbejanâgât den dâzânçoip. Zorat yatâ otninâgip.” ⁵⁶ Oi Maria zâk kâin karâmbut Elisabete sot ândim kamânjan âburem arip.

Yohane âsageip.

⁵⁷ Elisabete zâk katep mimiñ narâk oi nanâ meip. ⁵⁸ Katep âsagei ko kamârâpnâ sot torerâpnâ, zen Kembu umâlepnanâgât bonâ zâkkâren muyageipkât umâlip nângâwe.

⁵⁹ Katep âsagei sirâm nâmburân zagât tapnâ karâmbunan a ambân zen mindumâ katep kwabâ kwâknângâwe. Oi ibânâ Sakariagât kutnâ pindânam sâwe. ⁶⁰ Sâne mamandâ kwâkâziñgâm sâip, “Bunâ. Kutnâ Yohane sânat.” ⁶¹ Sâi itâ dukuwe, “Torerâp zengâren kot yatâ zo mân ziap.” ⁶² Sâmb kwâkâyanâgâm Sakaria zâk nanâjanâgât kutnâ sâbapkat betnâ dâp oknanâgâwe. ⁶³ Oknanâgâne ekap nibigât biknandâ dâp tuugi pindâne zitâ kulemguip, “Kutnâ Yohane.” Yatâ kulemguip zen eknâ pârâk parâwe. ⁶⁴ Oi zorânak nâmbâlamnâ puriksâi den sâmb Anutu mâpâseip. ⁶⁵ Oi ko kamân toren

toren a ambân tap âiwe, zo den zo nângâne imbanâ oip. Oi Yuda zengât barin ândiwe, zo zen sinji âragum nanngâwe. ⁶⁶ Oi zen den zo nângâm itâ sâwe, “Katep zo lâmbatnâ dap upap?” Sâne Kembunâ katep zo galem oi ândeip.

Sakarianâ den sâmbu mampâseip.

⁶⁷ Ibânâ Sakaria zâkkât umnjan Tirik Kaapum piksâi mampâmâpâse den itâ sâip, ⁶⁸ “Isirae a ambân nen Kembuninâ Anutu mampâsinâ. Zâknâ arâpnâ nen ningitnâ tâbanin miap. ⁶⁹ Oi kore anâ Dawidi, zâkkât kiurâpnâ nenngâren gâbâ a nâi bâlinjan gâbâ mâkâninngâbapkât sâi âsagiap. A zo zaat betninjan mimbap. ⁷⁰ Mârumnjan sâi Propete gakârâp den kânjan sâwe, zorat dâp yatâ âsagiap. ⁷¹ Zâknâ kâsa otningâme, zengât bitzinjan gâbâ betninjan mimbap. Um kâlak otningâme, zengât bitzinjan gâbâ gâbâreninngâbap. ⁷² Sâkurâpninâ zen sot um lumbegât târotâro oip, zo nângâmnik otningâbapkât sâip. ⁷³ Kâsarâpninâ zenngâren gâbâ mâkâninngâbapkât sâkuninâ Abaram sâmbu kâtigenanjan. ⁷⁴⁻⁷⁵ Yatâ otningi sâknin sânduksâi um hâlâlu, um salek ândim ninâu sâmbu ândim munat.

⁷⁶ Oi katep, gâ sumbem marinanngât Propete a op ândiban. Oi Kembu kândom oknanngâm mâtâp kârâm kubikpan. ⁷⁷ Oi Kembugât a ambân kâmut kubikkubik den dâzângona nângâm unzin melânje Kembu zâk tosazin gulipkubap. ⁷⁸ Anutu zâk umnâ patâ nenngâren ziapkât sâi nâttâtigân gâbâ hanjâbap. ⁷⁹ Mârum nâttâtigân ândim munam urâwen. Irak ko âsaknâ ningâbap. Âsaknâ âsagei lumbenanngât mâtâp eknâ lânjat.”

⁸⁰ Oi katep zâk um sâknâ lâmbarip. Oi mirâ kamân âttânjan ândei nep narâk mâte oi Isirae a ambân zenngâren âsageip.

2

Yesu katep âsageip.

(Mt 1:18-25)

¹ Narâk zoren Roma zengât a kutâ Augusto zâkkât den itâ zeip, “A ambân hân dâp kutzin kulemgum sâlâpkubi.” Nep zo mârumnjan mân tuuwe. ² Kwirinio zâk

Siria hânân a kutâ op ândei nep zo topkwarâwe. ³ A ambân ândiwe aksik kutzin kulemgunam utne kamân topzinjan âiwe. ⁴ Yosepe zâk Dawidigât kiun, zorat Galilaia hânân Nasarete kamân birâm Yudaia hânân Dawidigât kamân Betelem, zoren zarip. ⁵ Oi ambân sinjinâ Maria, zâk zot kutziknâ kulemgubâ sâi kâmbonoot diigi âiwet. ⁶ Âi takitâ Maria katep mimin narâknâ oip. ⁷ Narâk oi kândom nanjâ memnâ sângumjâ kâpimjâ bâu patâ makaugât wanngâyân pâi gei zeip. A ambân zen zâk lomba mirâ piksâwegât kian kârumjâ makaugât wanngâyân pâitâ gei zeip,

⁸ Oi nâtik zoren kamân nanngâmnan a nâmbutnâ râma galem tarâwe. ⁹ Galem tatnetâ Kembugât sumbem a nâinâ zenngâren âsagei Kembugât âsaknândâ âsagezinjan kenngât donbep urâwe. ¹⁰ Oi sumbem a zorân itâ sâmbu dâzângoip, “Zen mân kenngât utnek. Nângânek. Nâ zengât den sinji âlip mem gaan. A ambân zen zo nângâmjâ sâtâre upi. ¹¹ Itârân sirâm ziren kubikkubik marinjâ, Kembu Kristo, Dawidigât kamânân âsagezinjan. ¹² Oi sâmbu mânângât zinjan nângânek. Zen katep mâik nâi sângumjâ kâpimjâ makau zengât nalemin ninin wanngâyân ziap, zo âi ikpi.” ¹³ Den yatâ sâi zorenâk sumbem a kâmut patâ bukuzinngâren gemnâ Anutu itâ sâmbu mampâsiwe, ¹⁴ “Anutu u sumbemân sâmbu âlip kwâknanngânâ. Zâknâ hânân a buku otzinjan, zenngâren um lumbe muyagibap.”

Râma galem a, zen Yesu âi igâwe.

¹⁵ Sumbem a, zen âburem zâine galem a zen itâ sâmbu âraguwe, “Nen Betelem kamânân zâim Kembunâ den sap, zorat bonnâ iknâ.” ¹⁶ Yatâ sâmbu kek zâimjâ Maria sot Yosepe muyagezikâm katep mâik makau wanngâyân zeigâwe. ¹⁷ Oi âimjâ a ambân sumbem anâ den sâip, zo dâzângowe. ¹⁸ Oi galem a zengât den nângâwe, zo nângâne imbanâ oip. ¹⁹ Marianâ ko den zo nângâm kwâtâtem ândeip. ²⁰ Râma galem a, zen âburem âim sumbem agât den sot Yesu katep igâwe, zorat Anutugâren sâiwap sâmbu mampâsiwe.

Simeonj sot Hana, zekât den.

²¹ Yesu katep âsagem zeî sirâm nâmburân karâmbut oi kwabâ kom kutnâ Yesu sâwe. Mârum Maria mân kâmbonj oi ko kot zo sumbem a nâinâ sapsun dukuip.

²² Mosegât den zeip, zo luwe. Marianâ kendon ândimnâ Yosepe sot Yesu katep mem Yerusalem kamânân zâim mamnâ sot nanjâ, zet Mosegât den lum sâkzik salek upapkât Anutugâren lâmbanj uwet.

²³ Zorat Kembugât ekabân gurumin den nâi itâ ziap,

²⁴ “Kândom narâpzinâ âsagine Kembugât sinji sâbi. Sâmnâ kembâ patâ zagât mo mâik zagât, zo mem Kembugât sinji sâm kom umbi.”

Oi zet Kembugât gurumin den zo wâratkum urâwet.

²⁵ Oi Yerusalem kamânân a nâi ândeip, kutnâ Simeonj. Zâk a târârak ândim Isirae a zengâren lumbenâ muyagibapkât mambât ândeip. Oi Tirik Kaapumnâ umnanj gei piksâm den itâ sâm muyagem pindip, ²⁶ “Gâ mân mona Kembu Kristo muyagei ikpan.” ²⁷ Oi Tirik Kaapumnâ oknanj tirik namin zari. Zari Maria sot Yosepe, zet Mosegât den lum Yesu katep mem zâiwet. ²⁸ Mem zaritâ Simeonj katep zo lumnâ Anutu itâ sâm mâpâseip, ²⁹ “O Kembu, den sâin, zorat bonjâ âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat. ³⁰ Sinnandâ kubikkubik a zi eksan. ³¹ Kubikkubik a zi hân dâp anâ ambânjâ zinâ ikpigât muyagiat. ³² Zâknâ kwakmak a ambân kamân nâin nâin ândie, zen âsaknâ zinjâbap. Isirae a nenjât kutsinjininâ lum zaatpap.” ³³ Yesu katepkât yatâ sâi ibâ mamnâ ziknâ nângitâ imbanâ oip. ³⁴ Oi Simeonj Anutu âlip otzingâbapkât sâm Maria itâ sâm dukuip, “Katep zirânâ Isirae a nâmbutnâ zâmbari gine nâmbutnâ ko lum zaatzingâbap. Yatâ oi a nâmbutnandâ sâm bâlinj kwâknangâbi. ³⁵ Zo yatâ âsagei a donjêp nângânangâzinangât topnâ muyagibap. Oi gâ ko sâknam kâlaknâ nângâban.” Simeonj Maria den yatâ zo sâm dukuip.

³⁶ Oi ambân nâi ândeip, kutnâ Hana, Panuegât bâratnâ. Aseregât kiurâp zengâren goknâ. Katepnan gâbâ a mem

zâk sot ândei kendon nâmburân zagât âki moip. ³⁷ Malâ ândim zari kendonjâ 84 oi sombâ oip. Ambân zo Propete ambân. Zâk tirik namin âsâbânj ândimnâ nalem birâm Anutugâren ninâu nep tuum ândimâip. ³⁸ Ambân zorânjâ narâk zoren tirik namin zâim katep eknâ Anutu sâm âlip kwâknangip. Yerusalem kamânân Kristo muyagibapkât mambât ândiwe, zen Yesu katepkât sinji dâzangoi.

³⁹ Maria sot Yosepe zet Kembugât gurumin den sâsânjâ, zo op nanjâm Galilaia hânân, Nasarete kamânân puriksâm âiwet. ⁴⁰ Zoren ândeitâ Anutunâ kâtep galem oknanngi lâmbatnâ kâtigem nângânangânjâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zari.

⁴¹ Maria sot Yosepe zet kendon patâ dâp Yerusalem kamânân zâimarâwet. Yuda zengât kendon patâgât zâimarâwet.

⁴² Oi Yesu katep kendonjâ kiin zagât oi kendongât zâizâinj narâk mâte oi diigitâ ârândânj zâiwe. ⁴³ Zâi ândine kendon âki Maria Yosepe, zet Yesu katep mân nângâm Yerusalem kamânân pâitâ ândei ziknâ puriksâwet. ⁴⁴ Puriksâm a oserân mârum ariap sâm âi mâtâbân buku torerâpzik zengâren kârum ândeitâ nâtiksaip. ⁴⁵ Zengâren mân muyagemnâ âburem Yerusalem kamânân kârum âiwet. Kârum ândeitâ sirâm zagât âkip. ⁴⁶ Âki ko sirâm karâmbunanj tirik namin tâi muyagiwet. Zâk zoren Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât oserân tap dinzinâ nângâm topnanngât mâsikâzingip. ⁴⁷ Oi a tarâwe, zen aksik nângânangânangât sot dinangât nângâmjâ imbanâzinj buj oip. ⁴⁸ Zengât oserân tâi ibâ mamnâ zet eknâ pârâk parâwet. Oi mamnandâ itâ sâm dukuip, “Katep, gâ wangât yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ op kârugim ândiet.” ⁴⁹ Sâi Yesunâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet wangât kârunim ândiabot? Nâ Ibânangât nebân ândibatkat sâm nigip. Zet zo dap yatâ mân nângabot?” ⁵⁰ Yatâ sâi den zo nângâm kwagâwet.

⁵¹ Oi ibâ mamnoot Nasarete kamânân âburem arip. Zoren sâtzik lum kore

otzikâm ândeip. Mamñâ mârûm zâkkât diñâ nângip, zorat nângâmjik ândeip. ⁵² Yesu zâk nângânângâ sot sâkñâ ârândân lâmbat ândei Anutu sot a, zen ek nângâne âlip oip.

3

Yohane nep topkwâip

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Yo 1:19-28)

¹ Tiberia Sisa zâk kendonñâ kiin bâtnâmbut Roma a kutâ op ândei Yohaneñâ nepñâ topkwâip. Narâk zoren Pontio Pilatonñâ Yuda hânân a kutâ ândeip. Herodenñâ Galilaia hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât munñâ Pilipo, zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op ândeip. Lisania zâk Abilene hânân a kutâ ândeip. ² Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a zengât patâziñâ op ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtnâ ândiwe. Narâk zorenâk Sakariagât nanñâ Yohane mirâ kamân âtânjan ândei Anutuñâ nep diñ sâm pindip. ³ Nep diñâ sâm pindi Yodañ too nâmbut nâmbut âim gam ândim a ambân umziñ melânje too sanjonziñgi tosaziñâ buñ upapkât dâzângom ândeip. ⁴ Propete Yesaiñâ mârûm ekabân den ñâi itâ sâm kulemguï ziap, zorat bonñâ muyageip. Den zo itâ,

“Mirâ kamân âtânjan a ñâiñâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâne târârak oik. ⁵ Sin dâwe, zo kârâm kwâarakune gânduñ oik. Bak patâ sot mâik kârâm kubikne kelâluj oik. Mâtâp gângonâ, zo târârak op nanjâbap. Bakñâ sinñâ kâpunñâ kârâm kubiknek. ⁶ Oi a ambân aksik Anutugât kubikkubikñâ, zo ikpi.’”

Yohaneñâ a den girem dâzângoip.

⁷ Oi a ambân kâmut patâ Yohanegâren âi too sanjonziñgâbapkât sâne dâzângom sâip, “Mulungât kiurâp zen. Bâliñâziñangât hâuñâ takâziñgâbam uap, zo ñâiñâ dâzângoï bâliñâziñâ birâbi?” ⁸ Zen umziñ melân orot mâme âlipñâ utnek. Oi umziñan itâ mân nângâbi, “Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpñoot mân otñingâbap.” Nâ dâzângua nângâne.

Anutu zâk sâbâ sâm sâi kât zirân âlip Abaramgât kiurâp upi. ⁹ Zorat sa nângâne Nak ñâi bonñâ âlipñâ mân upap, zo ko mariñandâ kârâm kârâbân umbamap. Nânga zo mârûm nak topñan pâi taap.”

¹⁰ Yatâ sâm dâzângoï a ziñ mâsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzângoip, ¹¹ “A ñâi hâmbâ zâgât mem ândim a ñâi hâmbâ buñ ândei ñâi pindâbap. A ñâi nalemgât yatâ upap.” ¹² Oi kât mimiñâ a, zen yatik gamñâ too sanjonziñgâbapkât mâsikâm sâwe, “Patâ, nen dap utnat?” ¹³ Sâne dâzângoip, “A kutânñâ sâip, yatik mimi. Walâmñâ mân mimi.” ¹⁴ Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzângoip, “Zen a lañ mân zângom sâkziñanâk sâm kut ñâi ñâiziñâ mân mimi. Patâziñandâ kâtziñâ ziñgâbap, zorik nângâne âkâbap.”

Yohaneñâ Yesugât topñâ sâm muyageip.

¹⁵ A ambân zen Yohanegât um zagât opñâ umziñan itâ sâwe, “Zâk Kristo mot ñâi.” ¹⁶ Sâne Yohaneñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ tooyâk sanjonziñgan. Ka kândâtñan ñâi gam taap. Zâk kâwali ñâi zemñangap. Zâk patâ. Nâ yatâ zorân irâ sikumñâ lañangâ mân dap upap. Zâkñâ gamñâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziñgâbap. ¹⁷ Zâk sombem gâbâgâbâriñoot gamñâ nalemgâwâpñâ gâbârem mindubap. Oi nalemgâwâpñâ kubikñâ mirâ umñan pâi tâpâp. Iisâk ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

¹⁸ Yohaneñâ girem den zo sot den nâmbutñâ dâzângom ândeip.

¹⁹ Den yatâ dâzângom ândimñâ a kutâ Herode kwâkânangâm dukui. Wangât, zâk munñangât ambân Herodia bekñan meip sot bâliñâ nâmbutñâ oip, zorat op ko yatâ dukui. ²⁰ Zorat kwâkñan Herodenñâ bâliñâ târokwap Yohane tâk namin pâip.

Yohaneñâ Yesu too sanjorip.

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a donbep patâ Yohanegâren gane too sanjonziñgi ko Yesu zâk yatigâk ari sanjonñangip. Sanjori kin ninâu sâm

tâi sumbem pâronşâi Tirik Kaapumņâ tobatņâ nii kembâ yatâ op zâkkâren gem gam kwâkņan pâip. ²² Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranņmap. Gekņâ umnâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpņâ.
(Mt 1:1-17)

²³ Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepņâ topkwâip. Oi a ziņâ zâkkât nângâne Yosepegât nanņâ oip. ²⁴ Yesugât âsenâ Eli, zâk Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun. ²⁵ Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahumgât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaigât kiun. ²⁶ Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeingât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ²⁷ Zâk Yoanangât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatiegât kiun. Zâk Nerigât kiun. Zâk Melikigât kiun. ²⁸ Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun. ²⁹ Zâk Yosuangât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yoringât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun. ³⁰ Zâk Simeongât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakimgât kiun. ³¹ Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Natanğât kiun. Zâk Dawidigât kiun. ³² Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasonğât kiun. ³³ Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamingât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezorongât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ³⁴ Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun. ³⁵ Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun. ³⁶ Zâk Kenangât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun. ³⁷ Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretkât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenangât kiun. ³⁸ Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun.

Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren gokņâ.

4

Sataņâ Yesu mâsikip.
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Tirik Kaapumņâ Yesu umņan piksâm okņanņi Yodaņ too birâm barin mirâ kamân âtâņan âi ândeip. ² Oi zoren nâtik sot sirâm 40 ândei Sataņņâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalem buņ ândimņâ tepņanğât oip. ³ Tepņanğât oi Sataņņâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanņâ ândiat oi ko kât zirâņ sâna nalem oi ne.” ⁴ Yatâ sâi ko Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, ‘Anğâ nalemk nem mân ândinat.’ ”

⁵ Sâi ko Sataņņâ bak kêrep nâin diim zâim hân dâp a kâmut kâmutņâ sot sikum kut nâi nâi âkņâleņoot, zo tirâpkoip. ⁶ Oi itâ sâm dukuip, “Imbaņâ sot kut-singizij patâ zemzingâm ariap, zo gâ gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât nâi mo nâi pindâbâ sâm âlip pindâbat. ⁷ Zorat gâ umnâ topņan ga pindiņsâna gâgât op nanğâbap.” ⁸ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Den kulem nâi itâ ziap, ‘Gâ Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore okņanğâban.’ ”

⁹ Sâi Sataņņâ Yerusalem kamânân tirik namâņ pum kwâkņan pâi kiri itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanņâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. ¹⁰ Den kulem nâi itâ zo ziap, zo nanğâ, ‘Anutu zâkņâ sumbem arâp zeņgât bitziņan gâbanbap. ¹¹ Ziņâ bitziņandâ mingim geine kâtņâ mân gobap.’ ” ¹² Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Den nâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâiņ mân okņanğâban.’ ”

¹³ Sataņņâ den top topņâ sâm mâsikamņâ birâm narâk nâigât mambât ândeip.

Yesuņâ Nasarete kamânân den dâzânğoip.
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Tirik Kaapumņâ Yesu mam okņanņi Galilaia hânân âbureip. Âburei den singiņâ kamân dâp nângâm nanğâwe. ¹⁵ Oi kamân dâp mâpâmâpâse namîn zâimņâ singi âlip

dâzângomâip. Dâzângoï a ambân zinjâ sâm bâbâlanj kwâkñanğâwe.

¹⁶ Ândim âimñâ kamânñâ Nasarete, zoren âi yatik kendon nâin mâpâmâpâse namin zarip. Zâk kendon dâp yatâ opmâip. Namâ kâligen zâim den sâlâpkum zinjâbam zaarip. ¹⁷ Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât ekap pindâwe. Pindâne mâtâlakñem den itâ zeip, zo muyageip.

¹⁸ “Kembugât Kaapumñâ nâgâren ga tap nep itâ sâm nigip, ‘A giginjâ sinji âlip dâzângoban. Tâk namin zâambarâwe, zo olanziğâban. Sinziñ bâpsâsâñ sinziñ mem kubikziğâban. A kâbakñezingâwe, zo luzingâban. ¹⁹ Kembu betniñan mimbapkât narâkñâ mâte uap, zorat dâzângoban.”

²⁰ Den yatâ sâlâpkumñâ Yesunâ ekap namuñ ekap galem a pindâm ge tâip. Tâi ko a mâpâmâpâse namin tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen kwap Yesu igâwe. ²¹ Oi den itâ topkwap dâzângoip, “Kembugât den sâlâpkua nânge, zo itârâñ bonñâ âsagiap.” ²² Sâi zen diñâ nânğâne kelâkñoot oi imbanâziñ buñ oip. Oi ko itâ sâwe, “A zi Yosepegât nanñâ, zo ka.”

²³ Sâne itâ sâip, “Zen nâgât den sum-buñâ kom itâ sâbi, ‘Gâ sisi mâsek kubikkubik a ândiat oi ko gikâ sâkkâ kubikpan. Kapenaum kâmânân a ambân kubikziğâna sinjigâ nânğâwen. Zo yatik kamângan tuuna iknâ.’” ²⁴ Yatâ sâmñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Propete nâi zik kamânñan nep tuugi nânğâne yenñâ opmap. ²⁵ Oi perâkñak dâzângobâ. Propete Elia ândei maa patâ kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp op zeip. Oi narâk zoren Isirae hânân ambân malâ donjbepp ândiwe. ²⁶ Ka Anutuñâ Elia sângongoi Sareta kamân Sidon hânân ambân malâ nâi ândeip, zâkkâren arip. ²⁷ Oi Propete Elisa ândeip, narâk zoren Isirae hânân sâk bâlâ a donjbepp ândiwe. Oi zengâren gâbâ nâiñâ mân âlip oi Naeman, Siria hânân gok, zâk kânok âlip oip.

²⁸⁻²⁹ Yatâ sâm dâzângoï a ambân mâpâmâpâse namin tarâwe, zen kuk opñâ

Yesu gâsum diim kamân kândâtñan âim bakñâ sim nâi kiribân pânâam urâwe. ³⁰ Pânâam utnetâ zâkñâ puriksâm osetziñan gâbâ arip.

Yesunâ Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mk 1:21-28)

³¹ Galilaia hânân kamân nâi tâip, kutñâ Kapenaum. Yesu zâk zoren âi takâm kendonân den sâm dâzângoip. ³² Den dâzângoï a ambân zen diñâ nânğâmñâ itâ nânğâwe, “Zâk sinji âlip marinñâ yatâ den imbanâñoot sâm dâtnânğwap.” Yatâ nânğâm imbanâziñ buñ oip. ³³ Oi mâpâmâpâse namin a wâkeñoot nâi tâip. Wâkeñâ Yesu ekñâ den yu kambân sâm sâip, ³⁴ “Yei, Yesu Nasarete gokñâ, wan otningâbam gaat? Gâ tâmbetnânğobam gaat? Nâ topkâ nânğan. Gâ Anutugât tirik a.”

³⁵ Yatâ sâi Yesunâ den okñanğâm sâip, “Gâ hirinçâmñâ ayân gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi wâkeñâ a lanj kâbakñei a ambân mâteziñan gei zeï arip. Oi a zo mân tâmbetkoip.

³⁶ Oi a zen ekñâ imbânâziñ buñ oi âragwârâgu op sâwe, “Den zi dap dap? Zâk imbanâ patânâ wâke den dâzângoï takâm âime.” ³⁷ Oi sinjiniñâ kamân dâp lanj kârâm arip.

Yesunâ Simon sibunñâ sot a nâmbutñâ kubikziğip.

(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Yesu zâk zaat mâpâmâpâse namin gâbâ gemñâ Simonğât mirin zarip. Zoren Simon sibunñâ mâsek okñanği sâkñâ kârâp op zeip. Oi zâkkât opñâ Yesu dukuwe. ³⁹ Oi Yesunâ gootñan âi kinñâ mâsek den dukui birânğip. Oi ambân zo zorenâk zaat nalem om zinjâziğâ oip.

⁴⁰ Mirâsiñ giari a ambân zinjâ bukurâpziñ sisi mâsek, zo Yesugâren diizingâm gane bikñâ kâukziñan pam mâsek mem sândukñan kwatziğip. ⁴¹ Oi a ambân donjbepp wâkeziñâ molizingip. Wâke zen a zengâren gâbâ gam den kambân sâm itâ sâwe, “Gâ Anutugât nanñâ.” Yatâ sânam utne mân sâbigât dâzângoip. Zen topñâ nânğâne Kristo oip. Zo sapsubegât sâip.

⁴² Mirâ haṅsâi mirin gâbâ gemṅâ a mân ândiândiṅan, zoren arip. Oi a ambân zen kârûm âim muyagem zen sot ândibapkât aṅgân kârâne itâ sâm dâzâṅgoip, ⁴³ “Kamân toren toren zie, zoren âi Anutugât um topṅan ândiândigât den siṅgi âlipṅâ dâzâṅgobat. Nâ nep zo tuubatkât saṅgonnogi gewan.” ⁴⁴ Yatâ sâm Yuda zeṅgât mâpâmâpâse namâ tap arip dâp den siṅgi âlip dâzâṅgom ândeip.

5

Yesugât sâtṅâ lum sarugât zuu doṅbep miwe.

(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Narâk ṅâin Yesu Genesarete saru sâtṅan âi kiri a ambân Anutugât den nâṅgânam ga minduṅaṅgâwe. ² Minduṅaṅgâne kiri waṅgâ zagât saru sâtṅan tâitâ egip. Waṅgâ mâirâp, zen waṅgâyân gâbâ gem irâ too saṅgon kirâwe. ³ Yesuṅâ waṅgâ zo egip. Nâi Simoṅgât siṅgi, zorâṅ zâim dukui waṅgâ zo mâik ṅâi aline ari zoren kin siṅgi âlip sâm dâzâṅgoip. Oi a ambân zen sagân tapṅâ nâṅgâwe.

⁴ Dâzâṅgomṅâ Simoṅ itâ sâm dukui, “Saruyân âimṅâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik.” ⁵ Sâi Simoṅâ itâ sâm dukui, “Patâ, nen ṅâtik nep tuum ândim zuu ṅâi mân mien. Laṅ gâgât sâtkâ lum âi irâ dum pâmbat.” ⁶ Oi irâ pane giari zuu doṅbep piksâne sâmbum osine irâ ânâṅgâtpam oip. ⁷ Sâmbum osimṅâ bukurâpziṅ waṅgâ ṅâin tarâwe, zeṅgât kwâbâlap tuune gam betziṅan miwe. Zo sândune waṅgâ zagât piksâm saruyân geibam oip. ⁸ Simoṅ Petero, zâk zo ekṅâ keṅgât op Yesugât um topṅan âi pindiṅsâm sâip, “Kembu, nâ bâliṅ mâme a, zorat gâ birânim âi.” ⁹ Zuu imbaṅâ zo ekṅâ imbaṅâṅâ buṅ oi ko yatâ sâip. ¹⁰ Oi bukuzatṅâ Zebedaioḡât nanzatṅâ Yakobo sot Yohane sot a nambutṅâ, zen yatik imbaṅâziṅ buṅ oip. Oi Yesuṅâ Simoṅ itâ sâm dukui, “Gâ mân keṅgât ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yaticâk ayân nep tuum ândiban.” ¹¹ Yatâ sâi zeṅgât waṅgâ sagân sâmbune zari kut ṅâi ṅâi zo birâm Yesu molim âiwe.

Yesuṅâ sâk bâlâ a ṅâi kubigip.
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Yesu zâk kamân ṅâin âi ândei sâk bâlâ a ṅâiṅâ ekṅâ ga kiṅ topṅan pindiṅsâm zem itâ sâm mâpâseip, “Kembu, gâ imbaṅâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” ¹³ Sâi Yesuṅâ bikṅandâ sâkṅan weemṅâ sâip, “Nâ nâṅgâgigan. Bâi, sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk sâkṅâ âlip op useṅâ soḡeip. ¹⁴ Oi Yesuṅâ den itâ sâm dukui, “Gâ âlip uat, zorat den siṅgi a ambân mân dâzâṅgom âim sâkkâ tirik namâ galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat, zorat Mosegât den zo lum nii mo zuu ṅâi mem ko Kembugât siṅgi sâm tirik namâ galem a pindânan. Useḡâ soḡiap, zo a ambân ek nâṅgâbigât yatâ otnan.” ¹⁵ Oi a âlip oip, zorat den siṅgi kamân dâp ari a zen nâṅgâm Yesugât diṅâ nâṅgâbigât sot kubikziṅgâbapkât zâkkâren mindum gawe. ¹⁶ Ka Yesu ko barâ katikṅâ mirâ kamân âtâṅan âim ninâu sâm ândimâip.

Yesuṅâ a kiṅ bik mumuṅâ kubigip.
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Sirâm ṅâin Yesuṅâ a den siṅgi âlip dâzâṅgom tâi Galilaia hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ga a osetziṅan tarâwe. Tatne Kembugât imbaṅandâ Yesu mam okṅaṅgi a kubikziṅgip. ¹⁸ A nâmbutṅandâ a kiṅ bik mumuṅâ helâṅ aam pam mem gawe. Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a doṅbep mindum tatne kwagâwe. ¹⁹ Yatâ opṅâ mirâ kwâkṅan zâim oḡep kwâsat pane a zo helâṅoot pane Yesugât sâṅgânṅan geip. ²⁰ Yatâ utnetâ Yesuṅâ nâṅgâm pâlatâṅziṅaṅgât topṅâ ekṅâ a zo itâ sâm dukui, “Arâ tosaḡâ biran.”

²¹ Sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen den zo nâṅgâm itâ nâṅgâwe, “A zi dap yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa birâbirâṅ, zo Anutu zik kânok.” ²² Yatâ nâṅgâne Yesuṅâ umziṅan den zo nâṅgâm itâ sâm dâzâṅgoip, “Umziṅan wangât den yatâ zo nâṅge? ²³ Zen dap nâṅge? Nep ikâ zorâṅ bâbâlâṅ? Tosa birâbirâṅ mo sâk kubikkubik? ²⁴ A bonṅâ nâ hânân ândim

tosa birâbatkât imbanjâ zemnigap, zorat topnjâ ikpigât den zo dukuan.” Yatâ sâmñjâ a kinj bik mumujâ itâ sâm dukuip, “Nâ dâgoga zaat isen koremgâ mem kamângan âi.”²⁵ Yatâ sâi zorenâk mâteziñan zaatnjâ isenñjâ mem âim Anutu mâtêseip.²⁶ Oi a zen zo ekñjâ nângâne imbanjâ oi Anutu mâtêsem kenjât op sâwe, “Itârân sen pup muyagei iksen.”

Yesujâ Mataio gâsuiip.
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Oi Yesu mirin gâbâ gemñjâ arip. Âimñjâ kât mimiñ a ñâi, kutnjâ Lewi, kât pâpan mirâñan tâi ekñjâ itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.”²⁸ Sâi Lewi zâk zaatnjâ kut ñâi ñâinjâ birâm Yesu molim arip.

²⁹ Lewiñjâ mirâñan Yesugât sii nalemm om kât mimiñ a donjêp sot a nâmbutnjâ sâi ârândân ga niwe.³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen gamñjâ nângâne mân dâp oi Yesugât arâpñjâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Zen wangât kât mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot nalemm nie?”³¹ Sâne Yesujâ nângâm itâ sâm dâzânjoip, “Sisi mâsek kubikkubik a zen a sâk gwâlâ zeñgâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zeñgâren âimñjâ nep tuume.³² A ziñangât sâme, ‘Nen âlipñjâ.’ Nâ zeñgât buñjâ. Bâliñ mâme a diiziñga umziñjâ melânjbigât gem gâwan.”

Nalemm birâm kendon ândiândiñangât den.

(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Yesujâ den yatâ sâi zen itâ sâm dukuwe, “Yohane arâpñjâ, zen nalemm birâm ninâu sâm ândime. Parisaio zeñgoot yatik upme. Ka gâgât arâpkâ, zen ko nalemm too lañ nime.”³⁴ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzânjoip, “A kutânjâ arâpñoot ândei zen nalemm mân birâm ândibi.³⁵ Ândimñjâ a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalemm birâm ândibi.”

³⁶ Yatâ sâmñjâ den sumbuñjâ torenñjâ itâ sâm dâzânjoip, “Ñâinjâ hâmbâ unakñan gâbâ mânângât hâmbâ sâñgiñan gâribap? Ñâi zo yatâ op sâi hâmbâ unakñjâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakñandâ sâñgiñan ari tobat ñâi opap.³⁷ Oi wainj too

unakñjâ hâkop sâñgiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko wainj too unakñjâ zorânjâ hâkop sâñgiñjâ kunziri wainj sot hâkop ârândânj buñ upabot.³⁸ Zorat wainj too unakñjâ hâkop unakñan giari dâp upap.³⁹ Oi ñâi zâk wainj sâñgiñjâ nemñjâ umñjâ oip, zâk unakñjâ nem birâbap. Oi zâk itâ sâbap, ‘Sâñgiñjâ nia naam uap.’ ”

6

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Kendon ñâin Yesu sot arâpñjâ, zen kâlamân obândiwe. Âimñjâ arâp zen segoñ bonñjâ kânok kânok kwâkâm niwe.² Yatâ utne Parisaio a ziñjâ ziñgitñjâ sâwe, “Zen wangât kendonân mân orotnjâ ue?”³ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzânjoip, “Dawidi sot arâpñjâ nalemmât mom urâwe, zo sâlâpkume mo buñjâ?”⁴ Dawidi zâk Kembugât namâ zoren zâimñjâ Anutugât nalemm hâlâlû sâsânj, zo mem nemñjâ arâp ziñgi niwe. Zo mân orotnjâ. Nalemm zo tirik namâ galem a ziñjik nimbigât sâsânj. A nâmbutnjâ mân nimbigât sâsânj. Dawidi sot arâpñjâ zen nalemm zo lañ niwe.”⁵ Yatâ sâmñjâ sâip, “A bonñjâ nâ kendongât mar- iñjâ ândian.”

Yesujâ kendonân a ñâi kubikñangip.

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Oi kendon ñâin Yesujâ mâtêsemâpâse namin zâim den siñgi âlip dâzânjoip. Oi zoren a ñâi tâip, zâk bikñjâ bon- gen humutjik.⁷ Oi Kembugât guru- min den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a ñâi kubigi ekñjâ denân pânat sâm ek tarâwe.⁸ Oi Yesujâ nângânjgâziñan ek a bik humutjik itâ sâm dukuip, “Zaat mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip.⁹ Oi Yesujâ a itâ sâm dâzânjoip, “Nâ mâsikâziñga sânek. Kendonân nep ikâ zorânj âlip tuutuunj? A kubikziñgâziñgân mo a tâmbetzânjozânjoñ?”¹⁰ Yatâ sâm purikgurik op kin ziñgitñjâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ târârak pa.” Sâi a zo yatâ oi bikñjâ âlip oip.¹¹ Oi zen zo ek nângâm kuk opñjâ dap mo dap okñangânâ sâm âraguwe.

*Yesuñâ a kiin zagât gâsuziŋgip.
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)*

¹² Narâk zoren Yesu ninâu sâbam bâkñan zarip. Njâtik Anutu ninâu dukum tâi hañsâip. ¹³ Hañsâi arâp minduziŋgâm zengât oserân gâbâ a kiin zagât gâsum sâlâpžânŋoip. Oi kutziñâ Aposolo sâip. ¹⁴ Kutziñâ itâ, Simon, kutñâ ñai Petero pindip. Zâk sot munñâ Andrea, Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio. ¹⁵ Mataio, Toma, Yakobo Alipaiogât nanñâ sot Simon Zelote. ¹⁶ Oi Yuda Yakobogât nanñâ sot Yuda Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpžânŋoi gâsuwe.

¹⁷ Yesuñâ a zo diiziŋgâm gem hân gânduñan ga kin Yesugât a ambârâpñâ doñbep sot Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Tiro Sidon saru sâtñan zengâren gâbâ a ambân doñbep, zen takâm diñâ nângâbigât sot mâsekziñ kubikziŋgâbapkât zâkkâren minduwe. ¹⁸ Oi wâkeziñoot zo kubikziŋgip. ¹⁹ Yesugât imbanñandâ zengâren ari kubikziŋgip, zorat a ambân aksik sâkñan gâsunam urâwe.

*Hâuñâ minatkât den.
(Mt 5:1-12)*

²⁰ Yesuñâ arâpñâ ziŋgit itâ sâip, “Kan-pitâ ândime, zengât nânga sâtâreñoot uap. Zen Anutugât kiñ topñan ândibigât siñgi ue. ²¹ Narâk itârâñ tepkât op ândime, zengât nânga sâtâreñoot uap. Zo zen gâtâm naleme nem âkon upi. Narâk ziren isem weñ ândime, zengât nânga sâtâreñoot uap. Zen gâtâm sâtâre op girân ândibi. ²² A ziñâ zen a bonñâ nâgât op um kâlak otziŋgâm kâbakñeziŋgâm sâm bâliñan kwatziŋgâbi, zorat zengât nânga sâtâreñoot uap. ²³ Yatâ otziŋgâne narâk zoren umâlep op sâtâreyân kep kumbi. Wangât, gâtâm sumbemân sângân patâ mimbi, zorat. A mârurñan ândiwe, zen yatik Propete sâm bâliñ kwatziŋgâwe.

²⁴ Ka narâk ziren sikumziñ patâ ândime, yei, zen wannâ mem sândukñan kwatziŋgâbap? ²⁵ Narâk itârâñ sii naleme gom sambe ândime, yei, zen gâtâm tepkât op ândibi. Narâk ziren umâlîbân girân ândime, yei, zen gâtâm âgirâp muyagem

ândibi. ²⁶ A ambân zen aksik sâm âlipñan kwatziŋgâme, yei, zen dap upi? A mârur ândiwe, zen propete sarâñâ yatik sâm âlip kwatziŋgâm ândiwe.”

*Zen kâsarâpziñ buku otziŋgâbi.
(Mt 5:38-48)*

²⁷ “Dinnâ nângâm te, zen dâzânŋobâ. Zen kâsarâpziñ buku otziŋgâbi. Um kâlak otziŋgâme, zo ziñâ âlip otziŋgâbi. ²⁸ Sâm bâliñan kwatziŋgâme, zo ziñâ sâm âlipñan kwatziŋgâbi. Bâliñ otgime, zengât op ninâu sâban. ²⁹ A ñai pâlomgâ kunziri toren pindâban. Nâiñâ hâmbâgâ kwâkñan mei kâligen mân anğân kârâban. ³⁰ Oi a ñaiñâ wan mo wangât sâi pindâban. Nâiñâ kut ñai zo bekan mei mâburem nibangât mân sâban. ³¹ A torenñâ ziñ âlip otgibigât nângâmat, yatigâk gângoot a torenñâ otziŋgâban.

³² Zen a toren umziñâ gâsâzânŋone zengoot umziñâ gâsuziŋgâmap. Zen yatâ upi, zo ko Anutuñâ sângânñâ mân ziŋgâbap. Bâliñ mâme a, ziñ yatâ upme, zo ka. ³³ Zen buku otziŋgâme, zoric otziŋgâbi, zo ko Anutuñâ sângânñâ mân ziŋgâbap. Bâliñ mâme a zen yatâ upme, zo ka. ³⁴ Kut ñai ñai a ziŋgâm zorat hâuñâ sâne ziŋgâbi, zorat Anutuñâ hâuñâ mân ziŋgâbap. Bâliñ mâme a zen bukurâpziñâ itâ sâm otziŋgâme. ‘Gâtâm gângoot hâuñâ mâburem niban.’ ³⁵ Zen ko walâm itâ upi. Zen kâsarâpziñ umziñandâ gâsâzânŋom buku otziŋgâbi. Kut ñai ñai ziŋgâm zorat hâuñâ mân mimbi. Yatâ utnetâ Anutuñâ sângânñâ patâ ziŋgâbap. Ziŋgi ko zen Kembugât nan bârât op ândibi. Kembuñâ a gulipñâ sot bâliñ mâme a, zo âlip otziŋgâmap. ³⁶ Sumbem Ibâziñandâ um lâklâk ândiap, yatigâk zengoot hânân um lâklâk ândibi.

³⁷ A torenñâ zengât top likuliku mân utne Anutugoot zengât topziñâ mân likubap. Gâ a torenñâ mem ge kwâkwat mân otziŋgâna ko Anutugoot gâ mem ge kwâkkwat mân otgibap. Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñâ zengât tosa yatik birâbap. ³⁸ Zen a kut ñai ñai ziŋgâne Anutuñâ yatigâk kut ñai ñai doñbep patâ ziŋgâbap. Oi zorat dâp buñâ, walâm

zingâbap. Zen a otzingâne Anutuñâ zo yatik zen otzingâbap.”

Den sumbuñâ dâzângoip.

(Mt 7:1-5)

³⁹ Den sumbuñâ ñai itâ târokwap dâzângoip, “A sen ñâtâtik ñaiñâ a bukuñâ sen ñâtâtik mâtâp tirâpkubap? Bunuñâ. Zet mâtâbân âim ârândân simân geibabot.

⁴⁰ Ekap namin katep ñaiñâ kwâkâm pindâmap, zo mân walâbap. Ka katep zâk nângâm nângâm ândim kwâkâm pindâm ândibap, zâkkât holi yatâ upap.

⁴¹ Gâ wangât bukugangât sinan gwapgwap zo ek gikâ sinan nak sâmbañâ mân ek nângat? ⁴² Nak sâmbañâ sinan zeidabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap, ‘Buku, nângâna sinan gwapgwap ziap, zo mem pambâ.’ Gâ sarâ a. Gikâ sinan nak sâmbañâ ziap, zo mem pam ko bukugangât sinan gwapgwap mem pâna dâp upap.”

Nakkât topñâ.

(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ “Nak âlipñan bonñâ bâliñâ mân muyagemap. Nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân muyagemap. ⁴⁴ Nakkât bonñandâ sapsuñap. Sângerân boleñ bonñâ âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonñâ muyagei mimbi mo? ⁴⁵ A âlipñandâ umñan gâbâ den âlipñâ sâmap. A bâliñandâ umñan gâbâ den bâliñâ sâmap. A umñan kut ñai ñai ziap, zo yatik lâunjan gâbâ kopgâmap.”

Mirâ tuutuugât den.

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Zen wangât lâuziñandik Kembuniñâ, Kembuniñâ sâmnâ den dâzângoman, zo mân lume? ⁴⁷ Nâgâren gam dinnâ nângâm lume, zen mirâ tuutuugât a ñai, zâkkâren dâpkwap sa nângânek. ⁴⁸ A zorân mirâ tubam tandâ kârep esi giari kât muyagem kwânângâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum nanji kiri map narâk oi pibâ patâ koi mirâ zo kâtikñâ tuugipkât kom osei kirip. ⁴⁹ Ka a dinnâ nângâm birâme, zen a ñai mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâkñâ oi pibâ patâ gamñâ mem sânsân tuugi kom giligâlak meip.”

7

Yesuñâ kore a ñai mâsekñoot kubigip.

(Mt 8:5-13)

¹ Yesu zâk a ambân den dâzângomñâ Kapenaum kamânân bageip. ² Zoren kâwali a patâziñâ zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat eluj okñangip. ³ Zorat Yesugât den sinji nângâm Yuda a patâ ziñâ Yesu diine ga mâsek a kubikñangâbapkât sâm dâzângoip. ⁴ Yuda a patâ Yesugâren gamñâ itâ sâm dukuwe, “Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât diñâ nângâban. ⁵ Zâk umñâ Yuda nenğâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniñâ muyagibapkât zâkñak kâtigem kât pâi muyageip.”

⁶ Yatâ sâne Yesuñâ zen sot arip. Âimñâ mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo bukurâpñâ sângonzângoi Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Kâwali anâ itâ sap, ‘Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. ⁷ Ninangât nânga mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap. ⁸ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtzin luman. Oi ombenan kore arâpnâ ândie. Oi zengâren gâbâ ñai âi sa âibap. Ñai ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ tuuban sa tuubap.’ ”

⁹ Yesuñâ den zo nângi imbanâ oi a ambân kâmut kirâwe, zengâren puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ dâzângua nângânek. Isirae a zengâren nângâm pâlatân itâ ñai mân muyageman.” ¹⁰ Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpñâ zen âburem âim mirin zâim igâwe. Iknetâ kore a zo âlip oip.

Yesuñâ katep ñai mumuñan gâbâ mângep.

¹¹ Mâik ñai ândim Yesuñâ kamân ñai kutñâ Naiñ, zoren ari arâpñâ sot a ambân kâmut patâ molim âiwe. ¹² Kamânân baginam utnetâ a mumuñâ ñai lum gawe. Ambân malâ ñaigât nanñâ kânok, zâk moip. Zâk hangunam kamânân gâbâ a ambân donbep gem gawe. ¹³ Oi Kembuñâ ambân malâ zo ekñâ umñâ nângâmñâ

sâip, “Mân ise.” ¹⁴ Yatâ sâmnâ âi ombojan gâsui mem kine itâ sâip, “Katep, dâgoga zaat.” ¹⁵ Yatâ dukui mumuñandâ zaatnâ den den oip. Oi Yesunâ mamnâ pindip. ¹⁶ Oi a ambân, zîñâ zo ekñâ kençat op Anutu mâpâsem itâ sâwe, “Propete patâ osetniñan âsagem ândiap.” Oi nâmbutñandâ itâ sâwe, “Anutu, zâk a ambân gakârâp galemniñ opmap.” ¹⁷ Oi zorat den siñginâ Yuda hânân sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesunâ Yohanegât den sâip.

(Mt 11:2-9)

¹⁸ Yohane zâk tâk namin tâi arâpnâ zen Yesugât den siñgi zo âi dukuwe. ¹⁹ Den zo nângâm azatnâ zagât Kambu itâ sâm mâsikâbabotkât sângonzâkoip, “Mârumñan Propete a zîñâ a nâi gâbapkat sâwe, zo gâ mo nâi gâbapkat ek ândinat?” ²⁰ Sângonzâkoi Yesugâren âim itâ sâwet, “Yohane too sañgonziñgip, zâk itâ sâm sângonnâkuap, ‘A gâbapkat sâsânâ, gâ mo nâigât mambât ândinat?’ ”

²¹ Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi mâsekziñoot sot sinziñ bâpsâsân a donbep kubikziñgip. A wâkeziñoot zo wâke moliziñgip. ²² Oi Yohanegât azatnâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet âimnâ kut nâi nâi ek nângabot, zorat den siñgi Yohane dukuit. Sinziñ bâpsâsân, zen ikme. Kinziñ bâlinâ, zen obândime. Um sâk bâlâ, zen âlipziñ upme. Kindapziñ bâpsâsân, zen den nângâme. Mumuñâ, zen zaatme. A ambân kanpitâ, zîñâ den siñgi âlipnâ nângâme. ²³ Nâi zâk nâgât nângi mân âkon opmap, zâkkât nânga sâtârençoot upap.”

²⁴⁻²⁵ Oi Yohanegât azatnâ zet aritâ Yesunâ a amban ândiwe, zo Yohanegât topnâ itâ sâm dazañgoip, “Zen barâ kâtiknâ mirâ kamân âtânjan wan iknam âiwe? Zen gerâ nâi pibânâ kom kâbaknei iknam âiwe? Mo a nâi hâmbânâ neulençoot iknam âiwe? Nânge. A hâmbâ neulençoot mem ândime, zen a kutâ namin tâtat mâme âlip tapme. ²⁶ Mo Propete nâi iknam âiwe. Zorat nâ dâzângua nângânek. A igâwe, zo Propete nâmbutnâ zen yatâ buñâ. Zâk Propete a nâmbutnâ walâziñgap. ²⁷ Zâkkât den kulem nâi itâ ziap,

‘Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

²⁸ Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Ambânân gâbâ âsagiwe, zengâren gâbâ a nâinâ Yohane mân walip. Ka Anutugât kiñ topñan a ândibi, narâk zoren a giginâ ândibi, zîñâ ko walâbi.”

²⁹ A ambân aksik sot kât mimiñ a, zen ârândân Yohanegât den nângâmñâ Anutugât den nângâne bon oi Yohaneñâ too sañgonziñgip. ³⁰ Parisaio a sot Kambu gât gurumin den zorat galem a, zen ko Yohanegât too birâm Anutugât den kândâtkune zengâren bon buñ oip.

³¹ Yesunâ itâ sâip, “A narâk ziren ândie, zen ikâ zo zengâren dâpkwap sâbâ? Zen dap yatâ? ³² Zen katep yatâ ek birâ, nângâm birâ upme. Kâtep zen kamân sombêmân tapnâ bukurâpziñâ itâ sâm dâzângome, ‘Nen kep meindâ zen wangât mân kue? Nen umbâlâ kep mem iseindâ wangât mân isie?’ ³³ Yohane too sañgonziñgip, zâk waiñ sot nalem mân nem ândei ekñâ sâwe, ‘Zâk wâkeçoot ândiap.’ ³⁴ Ka a bonnâ, nânâ gamnâ nalem sot waiñ nem ândia neknâ sâme, ‘Zâk kât mimiñ a sot bâlinâ mâme a zengât buku. Nalem sot waiñ nem mân birâmap.’ ³⁵ Ka sa nângânek. Anutugât nângânângâ ko a ambârâpnâ zîñâ topnâ nângâm lum zaatne bonnâ âsagemap.”

Ambân nâinâ Yesu kiñâ sañgorip.

³⁶ Parisaio a nâinâ Yesu diim mirânjan zari nalem niniñâ tâtarân tâip. ³⁷ Oi kamân zorat ambân lañ mâman ambân nâi, zâk Yesu Parisaioçât mirin zari siñginâ nângâmñâ too hitom âlip nâi belonçoot mem zarip. ³⁸ Oi Yesugât kândâtnjan kin isei siñâ toonandâ Yesugât kiñan giari kâuk sâmotñandâ sañgori âron oip. Kiñan mângannâ too wârânñâ âlip, zo sañgonñançip.

³⁹ Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâknâ ekñâ umñandâ itâ sâip, “Ambân zirat orot mâme bâlinâ. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topnâ ek nângâbap.”

⁴⁰ Yatâ nângi ko Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Simon, den nâi dâgoga nângâ.” Dukui sâip, “Patâ, sâna nângâbâ.” ⁴¹ Oi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Sikum a nâi a zagât kât tosa zikip. A nâi kât 5 handeret pindip. A nâi ko kât 50 pindip. ⁴² Oi hâunâ pindâret sâmb kâtziknâ bunâ, zorat ko toszik birip. Oi zekâren gâbâ nâinâ sikum patâ a zorat umnandâ gâsum biranbap? Gâ nâigât sat?”

⁴³ Mâsiki Simonâ itâ sâip, “Kât donbep pindip zâkkât san.” Sâi Yesunâ itâ sâip, “Gâ âlip sat.” ⁴⁴ Yatâ sâmb ambângâren puriksâmb Simon itâ sâmb dukuip, “Ambân zi eksat? Mirâgan kopga ki sanjon too nâi mân gum paat. Ambân zâknâ ko kinnâ sin toonandâ giari sanjonnim kâuk sâmotjandâ sanjori âron uap. ⁴⁵ Gâ mân mângannigat. Ka ambân zâknâ ko kinnâ narâk kârep mângannim taap. ⁴⁶ Gâ kâuknan kelâk mân sanjonnigat. Ka ambân zorânâ ko kinnâ too hitom âlip sanjonsap. ⁴⁷ Zorat dâgobâ. Ambân zâk umnâ gâsunim yatâ otnigapkât topnâ itâ nângâ. Zâk tosanâ patâ ândeip, zo biran. Nâi zâk tosanâ mâik nâi birâbirânâ, zâk âknâlem mâik nâi tâknângâbap.” ⁴⁸ Yatâ sâmbnâ ambân itâ sâmb dukuip, “Tosagâ biran.” ⁴⁹ Yatâ sâi a nalemb ârândân nem tarâwe, zinj umzinandâ itâ nângâwe, “Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirânângât sap?” ⁵⁰ Oi Yesunâ ambân zo itâ sâmb dukuip, “Nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat âlip uat. Umgâ diim gei âi ândi.”

8

Ambân nâmbutnâ Yesu moliwe.

¹ Narâk zorat kwâknâ Yesunâ kamân patâ sot kamân mâik, zengâren obândim Anutu um topnân ândiândigât den sinji âlipnâ dâzângom ândeip. Arâp kiin zagât, zen molim âiwe. ² Oi ambân nâmbutnâ mârum wâkezinjoot sot mâsekzinjoot zo kubikzinjip, zen molim âiwe. Zengâren gâbâ ambân nâi kutnâ Maria, Madala kamânân gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât molizinjip. ³ Oi ambân nâi kutnâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât ambinnâ. Zet sot nâi kutnâ Susana sot

ambân nâmbutnâ donbep, zen kât sikumzinâ zemzinjip, zo zâk sot arâpnâ zinjâne nalemb kwâlâmb nem ândimarâwe.

Keet pâpangât den.

(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)

⁴ Kamân kamânâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbunâ nâi itâ sâmb dâzângoip, ⁵ “A nâi keet pâmbam nebân arip. Âimnâ keet maandeni nâmbutnâ mâtâbân gei zeip a zinj lân kunzirâwe. Oi nii zinj ga nem nângâwe. ⁶ Keet nâmbutnâ hân sinjitan gei zeip. Oi hân toonâ bunângât kâmnâ takâm moip. ⁷ Keet nâmbutnâ hibuk osetnân gei zeip. Oi kâmnâ takâm kopgâi hibunâ takâm langi moip. ⁸ Keetnâ nâmbutnâ hân kelâknân gei kâmnâ takâm zâim bonnâ imbanâ âsageip. Topnâ nâigât keetnâ 1 handeret. Topnâ nâigât keetnâ 1 handeret. Bonzinâ yatâ muyageip.” Den zo sâmb kwâkâm den kâtiknâ sâip, “Nâi zâk kindapnootnâ den zi nângâbap.”

⁹ Arâpnâ den sumbunâ zorat topnâ mâsikâne itâ sâmb dâzângoip, ¹⁰ “Anutu um topnân bagibaginâ, zorat den sumbunâ zo zinjâ nângâm kwâtâtibigât sâsân. Ka a nâmbutnâ zen topnâ mân nângâbigât den sumbunâ dâzângoman. Zorat ko, ‘Sennâ igiknâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapzinandâ den nângâm mân nângâm kwâtâtibi.’

¹¹ Den sumbunâ san, zo topnâ itâ. Anutugât dennâ keet yatâ uap. ¹² Keetnâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutnâ zo yatâ ândime. Den sinji âlip, zo nângâne Satajnâ ga nângâm pâlâtân kwâknângâm sumbengât sinji upegât betzinan memap. ¹³ Keetnâ hân sinjitan gei zeip, a nâmbutnâ zo yatik ândime. Zen den sinji âlip nângâm âknâlem ândibi. Oi ko umzinân ândânâ mân gâsuapkât narâk pânkânok mem ândine mâsimâsikâ gâbabân birâbi. ¹⁴ Keetnâ nâmbutnâ hibuknân gei zeip, a nâmbutnâ zo yatik ândime. Den sinji âlipnâ, zo nângâbi. Oi sâkkât kut nâi nâi zorat nângâne zâizâinâ oi kât sot sikumgât sambe muyagezinji den sinji âlipnâ, zo bonnâ mân opmap. ¹⁵ Keetnâ nâmbutnâ hân kelâknân gei zeip, a nâmbutnâ zo yatik ândime. Zen den sinji

âlipnâ nângâm umziņ kubik mem ândim kâtigem bonņâ muyagime.”

Kârâp âsakņanġât den.
(Mk 4:21-25)

¹⁶ “Zen kârâp sâumņâ âmaņ umņan pam kwâarakume mo tâtatņâ gobetņan pâme? Zo buņâ. Âsakņâ zo kian tâtatņâ kwâkņan pane mirâ umņan âsakņâ âsagei a kopga mirâ umņan âlip ikpi. ¹⁷ Kut nâi nâi tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem naņġâbap. Kut nâi nâi kwâarakwâraķu ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlakņibap. Zo mâbâlakņem kag-ibap.

¹⁸ A nâi, zâk den nângâm kwâtâtibap, Anutuņâ zâk nângânġġâ âlip târokwap pindâbap. Ka a nâi mân nângâm kwâtâtei bekņan mem naņġâbap. Zorat den siņgi zi kindap kwap nângâm biranņi.”

Yesugât mamņâ murâpņâ.
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Narâk nâin a ambân kâmut patâ Yesu haangum kine Yesugât mamņâ sot murâpņâ, zen gam Yesugâren âinam a ambân zeņġâren kwakņâ âkņan kirâwe. ²⁰ Yata utnetâ a nâiņâ ziņġitņâ Yesu itâ sâm dukuip, “Mamġâ murâpkâ ġiknam âmbi ga sombemân kinze.” ²¹ Sâi Yesuņâ a ambân itâ sâm dâzânġoip, “Mamnâ murâpnâ, zorat sa nângâneġ. Anutugât den nângâm lume, zen nâġât mamnâ murâpnâ.”

Yesuņâ sâi pibâ sot saru hiriņsâwet.
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Hilâm nâin Yesu sot arâpņâ waņġâyân zâiwe. Yesuņâ waņġâyân zâim itâ sâm dâzânġoip, “Nen saru nâmbutken âinâ.” Sâi nângâne âiwe. ²³ Âimņâ Yesu umangât okņanġi ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru bâliņ op tooņâ waņġâ kâligen ġiari saruyân ġeinam urâwe. ²⁴ Oi Yesu mânġim itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen saruyân ġeinamen.” Sânetâ zaatņâ saru sot pibâ den dâzâkoi hiriņsâm ziwet. ²⁵ Oi keņġât op imbaņâziņ buņ oi sâwe, “Opoņ, pibâ sot saru sot kut nâi nâi den dâzânġoi diņâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuņâ wâke moliziņġi bâu umziņan ġeiwe.

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Galilaia hân birâm saru nâmbutken âim Gerasene a zeņġâren takâwe. ²⁷ Zoren âimņâ kârâkņan zari a nâi zâkkâren ġâip. A zorat umņan wâke doņbep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A zeņġât kwak kât kiyân zânzeku op ândimâip. ²⁸ A zo Yesu ekņâ den kâtik sâm hânân ġei Yesu kiņ topņan zem den itâ sâip, “Yesu, Anutu sumbem mariņanġât nanņâ, ġâ wan otnibam gaat? Narâk mân mâte uapkât sâknam patâ mân niban.” ²⁹ Yesuņâ wâke itâ sâm dukuip, “Wâke, ġâ ayân ġâbâ takâm âi.” Zorat op ko sâip. Wâkeņâ narâk dâp a zo mem âbabibi kwâkņanġi a ziņ ġâsum tâk kâtikņâ kiņ bikņâ saam galem op ândiwe. Oi wâkeņâ okņanġi tâk tiriktâruk mem barâ kâtikņan âi ândimâip.

³⁰ Oi Yesuņâ mâsikâm sâip, “ġâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nâġât kutnâ kâmut patâ.” Wangât, wâke doņbep zen a umņan ândiwe, zorat. ³¹⁻³² Hân zoren bâu kâmut patâ zen bâkņan ġendâk nem ândiwe. Wâke zen moliziņġi simân ġeibegât wâke zen bâu umziņan ġeibigât Yesu dukuwe. Dukune nângâziņġi wâke zen ayân ġâbâ takâm âiwe. ³³ Wâke zen a umņan ġabâ takâm bâu umziņan ġeine bâu kâmut patâ zo sârârâk kârâm simân ġeim saru deņġânân ġei mom naņġâwe.

³⁴ Bâu galem a zen zo ekņâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân ândiwe, zorat den siņgi dâzânġowe. ³⁵ Dâzânġone a ambân zen a wâkeņoot ândeip, zo iknam gawe. A wâkeņoot ândeipņâ hâmbânġoot sot nângânġġânġoot Yesu kiņ topņan tâip. Oi ekņâ keņġât op kirâwe. ³⁶ Kinetâ a ek nângâweņâ a wâkeņoot ândeipņâ âlip oip, zorat den siņgi dâzânġowe. ³⁷ Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen keņġât op Yesu zâk kamânziņâ zo birâm âibapkât dukune waņġâyân âburem zarip. ³⁸ A wâkeņoot ândeip, zâkņâ Yesu sot âibapkât sâi Yesuņâ itâ sâm kwâkâņanġip, ³⁹ “ġâ kamâņan âimņâ torerâpkâ Anutuņâ kubikġigap, zorat siņgi dâzânġom ândiban.” Sâi a zo

puriksâm Yesunâ kubiknanjip, zorat sinji kamânjan a ambân dâzângom nanjip.

*Ambân katep nâi moi Yesunâ mângeip.
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)*

⁴⁰ A zen Yesugât mambât ândine gâi eknâ sâtâre urâwe. ⁴¹ Oi mâpâmâpâse namâ galem a nâi kutnâ Yairo, zâk gamnâ Yesugât kinj topnan ge tap itâ sâmb dukuip, “Gâ mirânan gâban.” ⁴² Zâkkât bânratnâ kânok, kendonjâ kiin zagât, zâk mumbam op zeipkât Yesu dukuip. Oi Yesunâ nângâm ari a ambân donjeb mem oset kwâknanjâne âiwe. ⁴³ Osetzinan âmbân nâi ândeip. Ambân zâk gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Oi kubikkubik a zinâ kubik osiwe. ⁴⁴ Ambân zorânâ Yesu kândâtjan âim hâmbâ muruknan weegip. Weegi zorânâk gilâm nâ kârâksâip. ⁴⁵ Oi Yesunâ mâsikâzinjâm sâip, “Nâinjâ weenigap?” Sâi a ambân kwâimbâne Peteronâ itâ sâip, “Patâ, a ambân zinâ mem oset kwatgim weegige, zo ka.” ⁴⁶ Yesunâ itâ sâip, “Nâinjâ weenigi imbanânâ ari nânjan.” ⁴⁷ Ambân zorânâ topnâ muyagiap sâmb ken bet sânsân opnâ Yesugât kinj topnan gei pindijsâm tap mâseknanjât den sot hâmbâ muruknan gâsum âlip oip, zorat den sinji sâmb muyagei nângâwe. ⁴⁸ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Bânratnâ, nângâm pâlâtânj kwatnigat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei âi.”

⁴⁹ Yesu yatâ sâmb kiri mâpâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin gâbâ a nâi ga itâ sâip, “Bânatkâ muap, gât ko sâna patânjâ mân gâbap.” ⁵⁰ Yesunâ den zo nângâm galem a itâ sâmb dukuip, “Mân kenjât ot. Nângâm pâlâtânj kwâtnina bânatkâ âlip upap.” ⁵¹ Yatâ sâmb nâ mirin takâm nâ nâmbutnâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamnâ, zenjak zâk sot zâiwe. ⁵² Oi a ambân âgirâp patâ donjeb isem zem tatne itâ sâmb dâzângoip, “Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap.” ⁵³ Sâi zen moip zo nângâm kâtigem girânjânjâwe. ⁵⁴ Oi Yesunâ ambân katep zo biknan gâsum konsâm sâip, “Ambân, gâ zaat.” ⁵⁵ Sâi zorânâk dâpnâ puriksâi zaarip. Zaari nalem pindâne nimbapkât den dâzângoip.

⁵⁶ Ibâ mamnâ, ziknâ ek nângâm imbanâziknâ bunj oip. Yesunâ zorat sinji a ambân mân dâzângobigât dâzângoip.

9

*Yesunâ arâpnâ nep dinj sâmb zinjip.
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)*

¹ Yesu zâk arâpnâ sâi gane wâke molizinjâbigât sot mâsek kubikzinjâbigât imbanâ zinjip. ² Oi a ambân Anutugât um topnanjât den dâzângom mâsekzinjoot kubikzinjâbigât sângonzânjogip. ³ Den itâ sâmb sângonzânjogip, “Zen mâtâpkât tân sot irâ, nalem, kât mân mem âibi. Hâmbâ umnan sâknan bunjâ. Kânogâk mem âibi. ⁴ Kamân nâin âimnâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi. ⁵ Kamân nâin âine zinjit mân nângâne kinzinjan gwapgwap lân gâbârine gei topzinâ ek nângâbi. Zen yatâ opnâ kamân zo birâm âibi.” ⁶ Yatâ sâmb dâzânjoi zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den sinji âlip dâzângom a ambân sisi mâsekzinjoot kubikzinjâm ândiwe.

*Herodenâ Yesugât sinji nânjip.
(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)*

⁷ A kutâ Herode, zâk Yesunâ kut nâi nâi oip, zorat den sinji nângâm kwagip. Wangât, a nâmbutnandâ itâ sâwe, zorat, “Yohane, zâk mumunan gâbâ zaatnâ ândim kut nâi nâi zo uap.” ⁸ Nâmbutnandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutnandâ sâwe, “Zâk Propete sânginjâ nâinjâ zaatnâ ândiap.” ⁹ Sânetâ Herodenâ itâ sâip, “Nânjâ sandâ Yohane gândunâ mânângârâwe, zo ko zi nâinjâ oi sinjinjâ nângâman?” Yatâ sâmb Yesu ikpatkât nângâm ândeip.

*Yesunâ a 5 tausen nalem zinjip.
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-13)*

¹⁰ Aposolo zen âburem gam nep tuuwe, zorat Yesu dukum nanjâwe. Den sinji zo dukunetâ Yesunâ diizinjâm Besaida zenjât hânân ziiñik ândibigât âiwe. ¹¹ Âine a ambân zen sinji nângâm molizinjâm âiwe. Oi Yesugâren takâne buku otzinjâ ândiwe. Ândinetâ Anutu um topnanjât den dâzângom a sisi mâsekzinjoot zo kubikzinjip. ¹² Yatâ op ândinetâ mirâsinj geibâ sâi arâpnâ kiin zagât, zen Yesugâren âim itâ sâmb dukuwe,

“Ziren mân ândiândinjan ândiengât a zâmbanna kamân toren toren âim mirâ sot nalem muyaginek.”¹³ Yatâ sânetâ ko itâ sâm dâzânngoip, “Wangât âibigât se? Ziinjak nalem zingânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuunâ zagât yatiktâ ziap, zorat dap utnâ. Nen kamânân âimnâ a kâmut zi zengât nalem sângân minat?”¹⁴ A donbep, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, “A dâzângone tenngâ nâi 50, tenngâ nâi 50, yatâ ge tatnek.”¹⁵⁻¹⁶ Sâi zen yatâ sâne tatne nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo memnâ sumbemân eknâ sâiwap sâm sonpam namunâ arâp zingâ zinjâ kâsâpkum a zingâwe.¹⁷ Oi zen aksik patâ nem âkon urâwe. Oi buputnâ zeip, zo sândune irâ kiin zagât piksâip.

*Peteronâ Yesugât topnâ sâm muyageip.
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)*

¹⁸ Narâk nâin Yesu zâk ninâu nep tuum tâi arâpnâ zâkkâren âiwe. Oi Yesunâ mâsikâzingip, “A ambân zinjâ nâgât nâi sâme?”¹⁹ Mâsikâzingi itâ sâm dukuwe, “Nâmbutnâ zinjâ Yohane too sanjonzingip sâme. Nâmbutnâ zinjâ Elia sâme. Oi nâmbutnâ zinjâ Propete sânginjâ nâi zaat ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme.”²⁰ Sâne mâsikâzingâm sâip, “Ka zen ko nâgât nâi sâme?” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ Anutugâren goknâ. Bâlinjan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.”²¹ Yatâ sâi a ambân ziknâ topnâ mân dâzângobigât sâm kâtigeip.

²² Oi itâ târokwap dâzânngoip, “A bonnâ, nâ sâknam patâ nângâbat. Yuda zengât a patâ sot a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen kâbaknenine Roma a kutâgâren aria none momnâ sirâm karâmbut tap zaatpat.”

*Yesu molim ândiândinjanngât den.
(Mt 16:24-28; Mk 8:34-9:1)*

²³ Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzânngoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkzinjanngât den kândâtkum sirâmngâ sirâmngâ poru nakzinâ lum nâgât mâtâp lânbi.²⁴ Zen ândiândizin anngân kârâbi, zo ko gulipzânngobap. Ka zen nâgât op ândiândizin birâbi, zo ko muyagezingâbap.²⁵ Zen hângât kut nâi nâi aksik mem ândine ândiândizin

koi moi wan wan bonnâ zemzingâbap?²⁶ Zengâren gâbâ nâi zâk kwâimbânibap mo dinnanngât nângi anjunpoot upap, zo ko a bonnâ, nângâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zengât âsaknâ sot a bonnâ nâgât âsaknoot gamnâ a yatâ zo kwâimbâzingâbat.²⁷ Nâ perâknak sa nângânek. A zi kinze, zengât oserân gabâ nâmbutnâ mân mune Anutu um topnan ândiândinjanngât narâk mâte oi ikpi.”

*Yesunâ sumbemgât holi tobatnâ meip.
(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)*

²⁸ Yesu den zo sâm nanngi sirâm nâmburân kârâmbut âki ninâu sâbam Petero sot Yohane sot Yakobo diizingi bâknjan zâiwe.²⁹ Zâi ninâu sâm tâi holi tobatnâ nâi âsageip. Oi hambânâ kâukom kwâtâteip.³⁰ A zâgât Yesu sot muyageitâ den sâm kirâwe, kutziknâ Mose sot Elia.³¹ Zet sumbem âsakzikpoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot sumbemân zâibap, zorat den sâwe.³² Oi Petero sot bukuzatnâ zen umangât otzingi zemnâ zaat igâwe. Yesu âsaknâpoot sot a zagât zâk sot kiritâ zingirâwe.³³ Oi a zagât zo âiram oitâ Peteronâ Yesu itâ sâm dukui, “Patâ, mat nâi ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” Zo mân nângâm lan yatâ sâip.

³⁴ Sâi sasa nâi ge kwâtepzânngoip. Kwâtepzânngoi arâp zen kenngât op kirâwe.³⁵ Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, “Zi nannâ mem sâlâpkuwan. Zen dinjâ nângâm kwâtâtibi.”³⁶ Den zo nângâmngâ iknetâ Yesu ziknik kiri igâwe. Oi arâpnâ zen zo igâwe, narâk zoren a mân dâzângom ziinngik nângâm ândiwe.

*Arapnâ zinjâ wâke molim osiwe.
(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)*

³⁷ Hansâi bâknjan gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândianngâwe.³⁸ Zengâren gâbâ a nâinâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâm dukui, “Patâ, gâ dinnâ nângâm nannâ eknan. Nâ nannâ kânok.³⁹ Nângâ. Wâke nâinâ oknanngi den kambân sâmap. Oi diim mem nâi nâi oknanngi lepâunâ gemap. Oi wâke zorânâ mân birânanngâm kom mem nâi nâi oknanngâm.⁴⁰ Oi

arâpkâ molibigât dâzângua zen molinâ sâm kwakñâ bire.”

⁴¹ Sâi Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “O, a kâmut nângâm pâlâtânziñ buñ, narâk dabutâ zen sot ândim âkom diizingâm ândibat?” ⁴² Sâmñâ a zo itâ sâm dukuip, “Nângâ diim ga.” Sâi Yesugâren diim âim tatne wâkenâ okñangi hânân gei um gulip op zeip. Oi Yesuñâ wâke den dukui ari katep zo âlip oi ibânâ pindip. ⁴³ Oi a ambân zen Anutugât imbanâ zo ekñâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsun zingip.
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a ziñâ Yesu kut nâi oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp ziiñik tap itâ sâm dâzângoip, ⁴⁴ “Den zi dâzângua nângânek. A bonñâ nâ a zengât bitziñan zâibat.” ⁴⁵ Yatâ sâm dâzângoi arâp zen den zo nângâm topñâ mân nângâwe. Den zorat topñâ nângâbegât pâkekoip. Oi Yesu mâsikânam nângâm kwakñâ birâwe.

A sâtñâ ândiândigât den.
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

⁴⁶ Yesugât arâpñâ zengât osetziñan a nâiñâ a sâtñâ ândibap, zorat sâm âraguwe. ⁴⁷ Âragune Yesuñâ nângânângâziñâ ek nângâm katep mâik nâi diim ga gootñan pâi tâi itâ sâm dâzângoip, ⁴⁸ “Nâiñâ katep mâik itâ zo galem okñangâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorânâ sângonnogip, zo yatik kore okñangâbap. Oi zengâren gâbâ a nâi giginâ op ândibap, zo ko Anutuñâ zâkkât a patâ sâbap.”

⁴⁹ Sâi Yohanenâ itâ dukuip, “Patâ, nen a nâiñâ gâgât kot sâm wâke molei ikxen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkânanggen.” ⁵⁰ Sâi Yesuñâ sâip, “Mân kwâkânanggâbi. Nepziñâ mân kândanbapñâ ko buku op betziñan mimbap.”

Samaria a ziñâ Yesu mirâ anğân kârânangâwe.

⁵¹ Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip. ⁵² Âibamñâ arâpñâ nâmbutñâ sângonzânğoi kândom âiwe. Kândom âimñâ Samaria a zengât kamân nâin takâmñâ Yesugât mirâ nâin muyagibigât

dâzângowe. ⁵³ Yesu zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nângâm mirâ anğân kârâwe. ⁵⁴ Mirâ anğân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nângâm Yesu mâsikâm sâwet, “Kembu gâ nângâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei zinggesibap.” ⁵⁵ Yatâ sâitâ Yesuñâ puriksâm kwâkâzikip. ⁵⁶ Oi kamân zo birâm kamân nâin âiwe.

Yesu molim ândiândiñangât den.
(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Oi âine a nâiñâ muyagezingâm Yesu itâ sâm dukuip, “Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ⁵⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Wâu ulin, zen denziñan ândime. Nii zuu, zen hânğotziñan zime. Ka a bonñâ, nâ ko isen korem zo buñ ândiman.” ⁵⁹ Oi Yesuñâ a nâi muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ ga molini.” Sâi a zorân itâ sâm dukuip, “Kembu, nângâna âi ibânâ hangum gâbat.” ⁶⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Birânandâ mumuñandâ ziiñak hanagonek. Gâ ko âimñâ Anutu um topñan ândiândiñ, zorat den sâna lañ kârâbap.”

⁶¹ A nâiñâ ko Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, nâ moligibatkât otnigap. Gâ nângâna puriksâm âim torerâpnâ kândâtziñ kelikñâ gâbat.” ⁶² Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “A nâi kamân nâi âibamñâ mâtâbân âim um zagât op puriksâm kândâtñan ikpap, a yatâ zorân Anutu um topñan bagibagin, zorat dâp buñâ.”

10

Arâp donbep siñgi âlip dâzângobigât sângonzângoip.

¹ Narâk zorat kwâkñan Yesuñâ arâp 70 gâsum sâlâpzângom nep diñ sâm zingip. Oi zikñâ kamân zo âibat sâip, zoren a zagât zagât sângonzângoip. ² Oi itâ sâm dâzângoip, “Kâlamân kut nâi nâi bonñâ donbep, ka nep tuutuun a bituk. Zorat zen nep mariñangât sâne nep a muyagezingi nepñan âibi. Nebân âim bonñâ kwâkâm mimbi. ³ Zen âim itâ nângâbi. Râma gwamñâ zen wâu ulin zengât oserân mân sângonzângua âibe. Yata zo lañ zen sângonzânguan. ⁴ Zen irâ kipâke sot kât mân mem âibi. Oi

mâtâbân âim a muyageizingâm zen sot kin den mân upi. ⁵ Mirâ nâin zâinam mâirâp itâ sâm dâzângobi, “Mirâ umņan lumbenâ zimbap.” ⁶ Sânetâ mirâ zoren a nâi lumbenângât sinġi ândei lumbenâ dinzinângât bonġâ zâkkâren muyagem zimbap. Buņ oi ko lumbenâ dinzinâ, zorat bonġâ ziiņan âburibap. ⁷ Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne nalem zingâne nimbi. Nep a zen nep sângânġâ minetâ dâp upap. Mirâ lanġ mân zâibi.

⁸ Kamân nâin âinetâ buku otzingâm nalem zingâne nimbi. ⁹ Zoren a ambân sisi mâsekziņoot kubikzingâm kamân mâirâp itâ sâm dâzângobi, ‘Anutu um topņan ândiândiņ mâte otzingap.’ ¹⁰ Ka kamân nâin takâne zingit mân nângânângâ utne kamân sombemân kin itâ sâm dâzângobi. ¹¹ ‘Kinniņan zengât gwapgwap taap, zo lânġ gâbareindâ zemzingâbap. Zorat topġâ itâ nângâneġ. Anutu um topņan tâtatġâ mâte otziņġi bire.’ ¹² Zorat sa nângâneġ. Gâtâm den kubikkubik narâkņan Sodom kamân mâirâp, zen hâuġâ mem gei kwap otzingâbap. Ka kamân zorat mâirâp, zen hâuġâ mem zâi kwap otzingâbap.

¹³ Yei, Koraziņ kamân mâirâp, zen sâknam yâmbât nângâbi. Yei, Besaida kamân mâirâp, nep patâ zengâren muyagemwan, zo yatâ Tiro Sidon zengâren muyagei sâi ko mârum âigirâp patâ op umziņ melânbe. ¹⁴ Zorat ko den kubikkubik narâkņan Tiro Sidon a ambân, zen hâuġâ mem gei kwap otzingâbap. Ka Koraziņ sot Besaida kamân mâirâp, zen ko hâuġâ mem zâi kwap otzingâbap. ¹⁵ Oi Kapenaum kamân mâirâp, zen dap upi? Zen sumbemân zâibi? Buġâ. Zen simân geibi.”

¹⁶ Yatâ sâmġâ Yesuġâ arâpġâ itâ sâm dâzângoip, “Nâi zâk zengât den nângâbapġâ nâgât den nângâbap. Ka nâi zâk birâzingâbapġâ yatik birânibap. Oi nâi zâk nâ kândâtnom birânibapġâ sângonnogipġâ yatik kândâtkom birânângâbap.”

Arâpġâ puriksâne Yesuġâ Ibânġâ mâpâseip.

¹⁷ Yesugât arâp 70, zen âburem gam sâtâre op Yesu den sinġi okņangâwe. Itâ

sâm dukuwe, “Gâgât korân sâindâ wâke sot kut nâi nâi, ziġâ dinniġâ lume.” ¹⁸ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Satanġ zâk sumbemân gâbâ hânpan yatâ gei koi egâwan. ¹⁹ Nâņge. Zen mulum sot yanġi sot Satanġât kut nâi nâi gakârâpġâ, zo lânġne mân tâmbetzângobapkât imbanġâ zingâwan. ²⁰ Oi wâkeġâ sâtziņ lume, zorat zen mân sâtâre upi. Ka kutziġâ sumbemân kulemġui ziap, zorat sâtâre upi.”

²¹ Narâk zoren Tirik Kaapumġâ Yesu okņangi sâtâre op den itâ sâip, “Ibânâ, sumbem sot hân mariġâ, mâpâsegigan. Gâ a nângânângâziņangât nângâne patâ opmap, a yatâ zo ko diņġâ mem tik kwatzingâmat. Ka a umziņangât nângânetâ katep opmap, zo ko diņġâ sapsam zingâmat. Oi nâ zorat mâpâsegigan. Gâ yatâ muyagem âibap sâm kâtigein.” ²² Yatâ sâmġâ itâ sâm dâzângoip, “Ibânandâ kut nâi nâi zo aksik nâgât bitnan pâip. A zen nanġâ topnâ mân nângâm kwâtâttime. Ibânâ, zâk zikņik nek topnâ nângâmap. Oi yatik a zen Ibânangât topġâ mân nângâm kwâtâttime. Nanġâ ninak nângâm kwâtâttime. Oi nanġâ nânġâ a nâmbutġâ Ibanâ tirâpzângua âlip nângâbi.”

²³ Yatâ sâmġâ Yesuġâ arâpġâ zengâren puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Zen kut nâi nâi sen pup tuuga ikse, zorat umâlip nângâbi. ²⁴ Nâ dâzângua nângâneġ. Propete a sâņġiġâ sot a kutâ donġep, zen kut nâi nâi ikse, zo ek nângânâ osiwe. Den sinġi âlip zo nângânâ urâwe. Oi mân nângâwe.”

*A nâiġâ kâsaġâ buku okņangip.
(Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)*

²⁵ Kembugât gurumin den zorat galem a nâiġâ Yesu itâ mâsikip, “Patânâ, dap op ândiândi tâmbânangât sinġi upat?” ²⁶ Sâi Yesuġâ den hâuġâ itâ mâsikip, “Kembugât gurumin denân dap yatâ zei sâlâpkum nângâmat?” ²⁷ Mâsiki sâip, “Gâ um dâpkâ sot imbanâgâ sot nângânângâgâ, zo Kembugâ Anutu hâlâluyâk pindâna zimbap. Oi gikaġât otgimap, yatigâk a torenġâ zengât otgibap. Den yatâ zo ziap.” ²⁸ Sâi

Yesuñâ dukuip, “Den âlip sat. Zorik lum ândiândi tâmbânangât sinji upan.”

²⁹ A zo a ambân mâteziñan zâizâiñ upam opñâ Yesu itâ mâsikip, “Oi nâigât yatâ buku okñangâbat?” ³⁰ Sâi Yesuñâ den sinji nâi itâ okñangip, “A nâiñâ Yerusalem kamânân gâbâ Yeriko kamânân geibam mâtâbân arip. Ari ko a kâtik, kâmbu a, zen muyagem komñâ hâmbânâ sot kut nâi nâi gakânâ beknan mem birânangâne mâtâbân mumbam op zeip. ³¹ Zei tirik namâ galem a nâiñâ mâtâbân âi ekñâ walâm arip. ³² Zâk ari ko tirik namâ galem zengât kore a nâi, Lewigât kâmut zengâren gokñâ, zâknâ yatik mâtâbân âim ek walâm arip.

³³ Oi Samaria hânân gokñâ, a nâi mâtâbân âi ekñâ umñâ nângip. ³⁴ Oi ekñâ zâkkâren âim useñâ kelâk sângon, wainj too sañgon kâpeip. Oi donji kwâknan pamñâ diim âi lomba namin pamñâ galem oip. ³⁵ Hañsâi âibamñâ lomba namâ galem a kât pindâm itâ sâip, ‘Gâ a zi galem okñangâban. Kât gigan, zorat nângâna mân dâp oi âburem gâbarân kât gibat.’ ”

³⁶ Yesuñâ den sinji yatâ sâm sâip, “A karâmbut zo zengâren gâbâ nâi nângâna a kuwe, zo buku okñangip?” ³⁷ Mâsiki sâip, “Galem okñangip, a zorân.” Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “Gâ âim yatâ op ândiban.”

Maria sot Mata, zekât den sinji.

³⁸ Yesu sot arâpñâ, zen âim kamân nâin takâne ambân nâi kutñâ Mata, zâknâ sâi Yesu mirin zarip. ³⁹ Oi Matagât gatñâ nâi ândeip, kutñâ Maria. Zâknâ Kembugât kiñ topñan ge tâi den sinji âlip sâi nângip. ⁴⁰ Matâ zâk nalemm om kinñâ itâ nângip, “Nep patâ zeigatnâ mân betnan miap.” Yatâ nângâm Yesugâren âimñâ sâip, “Kembu, gatnandâ birânigi ninak kore uan. Gâ dukuna ga betnan meik.” ⁴¹ Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “Mata, Mata, gâ kut nâi nâigât nângâm kwâkâm kinzat. Nângâ. Kut nâi nâi bâbalañ upan, zorânâ dâpñan. Maria zâk den sinji âlip nângâm taap. Zâk mân sa birâbap.” ⁴² (-)

11

Ninâugât Den.

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Yesu zâk hân nâin âim ninâu sâm tâi arâpñâ zengâren gâbâ a nâiñâ itâ sâip, “Kembu, Yohaneñâ arâp ninâu kwâkâm zingip, zo yatik kwâkâm niñgâ.” ² Sâi Yesuñâ itâ sâm dâzangoi, “Zen ninau sânam itâ sâbi,

‘Ibâ, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. Gâ gamñâ hân dâp um dap kembu otningâm ândimâmban. ³ Sirâm dâp nalemm dâpniñan niñgâban. ⁴ Tosaniñ birâban. Neñgoot yatik a zengât tosaziñ birâmen, zorat. Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.’ ”

⁵ Yatâ sâmñâ itâ târokwap dâzangom sâip, “Zengâren gâbâ nâiñâ nâtik tânâmñan a bukunâ konsâm dukubap, ‘Bukunâ, gâ nalemm karâmbut ni. ⁶ Bukunâ nâiñâ nâgâren gâi nalemm pindâbam kâruan.’ ⁷ Yatâ sâi mirâ mariñâ, zâk mirinâk tap sâbap, ‘Gâ wangât uman gwâlâ kwâtningat? Mirâ mâtâp doongudoongun sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalemm gibat.’ ” ⁸ Yesu zâk yatâ sâmñâ sâip, “Nâ sa nângânek. Mirâ mariñâ, zâk bukunâ sâi mân nângâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatñâ kut nâi nâi sap, zo mem pindâbap. ⁹ Zorat nâñâ torenñâ nâi dâzângua nângânek. Zen Kembugâren ninâu sâne ma ko kut nâi nâi zingâbap. Zen kut nâi nâi kârûm ma ko muyagibi. Zen mirâ hângiyân kom kine ko mariñâ mirâ mâtâp mem pâmbap. ¹⁰ Nâi zâk ninâu sâi ma ko bonñâ pindâbap. Nâi zâk kârûm manâ manâ ko bonñâ muyagibap. Nâi zâk mirâ hângiyân kom kiri ko mariñâ mâtâp mem pâmbap.

¹¹ Zengâren gâbâ a nâiñâ nanñâ saru zuugât sâi mulum pindâbap? ¹² Mo kuruk keetñangât sâi yangi pindâbap? Zo bunâ. Zen a ambân bâliñâziñoot yatâ zorân murarâpziñ kut nâi nâi âlipñâ zingâme. ¹³ Ibâziñâ sumbemân walâwalânandâ zen Tirik Kaapungât sânetâ walâm zingâbap.”

A ziñâ wâke molimoliñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

14 A n̄ai w̄aken̄a ok̄n̄angi kopa oip. Oi Yesun̄a w̄ake molei a zo den âlip s̄aip. Yatâ oi a ambân zinj ek̄n̄a n̄anḡane imban̄a oip. 15 Ka a n̄ambut̄n̄a, zen zâkkât itâ s̄awe, “W̄ake zenḡat a kutâ Bezebulu, zâkn̄a imban̄a pindi w̄ake molizinḡamap.” 16 S̄ane n̄ambut̄n̄a zinjâ Yesu top likuliku kulem n̄ai tuubapkât n̄anḡawe. 17 Oi zâkn̄a umzijan ek̄n̄a dâz̄angoip, “Hân n̄ain zoren kâmbam muyagem kamân dâp kâsa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ n̄ain a âmbân ândie, zen kâsa op kâsâpagone mirâz̄inj kwamen zimbap. 18 Sataj sot arâpn̄a agonetâ nepz̄inj dap op kâtigem zimbap? Zen n̄aḡat itâ s̄ame, ‘Bezebulun̄a mam ok̄n̄angi w̄ake molizinḡamap.’ Zorat san. 19 Zen n̄aḡat itâ s̄ame, ‘Bezebulun̄a mam ok̄n̄angi w̄ake molizinḡamap.’ Zorat m̄asikâz̄inga s̄ane. Narâpz̄injâ zen ko n̄ain̄a imban̄a z̄ingi w̄ake molizinḡame? Narâpz̄injâ zen sarâz̄inj̄aḡat topn̄a s̄am muyagime. 20 N̄an̄a ko Anutuḡat imban̄andâ w̄ake molizinḡaman. Zorat ko Anutuḡat um topn̄an ândiândiḡat narâk, zo m̄ate otz̄ingi mân n̄ange.

21 A kâwalin̄ootn̄a timbâ kâmbam̄n̄a mem mirâ kamân̄n̄a galem op ândei hâlâluyâk zimbap. 22 Oi a kâwalin̄a patân̄a gam̄n̄a zâkn̄ak kâtigem kom sikum kut n̄ai n̄ai bek̄nan mem̄n̄a kâsâpkubap.

23 N̄ai zâk nâ buku mân otnibap̄n̄a kâsa otnibap. N̄ai zâk nepn̄a on galem mân upap̄n̄a kândan̄bap.

24 W̄aken̄a ayân gâbâ takâm hân a mân ândiândin̄an âim tâtatn̄a kârubap. Kârum mân muyagem̄n̄a sâbap, ‘Mirânâ birâm gâwan, zorenâk âburem dum âibâ.’ 25 Yatâ s̄am âburem âi ikpap. A um̄n̄a san̄gon kubikkubikn̄a zimbap. 26 Zo zei ek̄n̄a a bukurâpn̄a n̄amburân zagât, zikn̄a dâp yâtâ bun̄a, bâlin̄ kâtikn̄a, zo diiz̄ingi ga a um̄nanâk zo tâtat m̄ame upi. Oi a zâk m̄arum bâlin̄a ândeīpn̄a bet bâlin̄ op kwâtâtibap.”

27 Den yatâ s̄am kiri a oserân gâbâ ambân n̄ain̄a den kâtikn̄a den s̄am s̄aip, “Ambân n̄ai mingim̄n̄a nam gigip, zâkkât n̄anga sâtâren̄oot uap.” 28 S̄ai Yesun̄a n̄anḡam itâ s̄aip, “Ee. Ka n̄an̄a sa

n̄anḡane. A ambân Anutuḡat den n̄anḡam lume, zenḡat n̄anga sâtâren̄oot uap.”

*Kulemḡat kâuk birân̄anḡane dâz̄angoip.
(Mt 12:38-42; Mk 8:12)*

29 A ambân don̄bep, zen zâkkâren mindunetâ topkwap den itâ s̄am dâz̄angoip, “A ambân narâk ziren ândie, zo n̄anḡan̄anḡaz̄inj bâlin̄a oi top lâkulâkuḡat kulem iknam kâuk birâme. Oi zen kulem n̄ai bun̄a. Propete Yona, zâk Niniwe zenḡaren kulem oip, zo yatâ âsagei ikpi. 30 M̄arum̄nan Yona zâk Niniwe a zen bâlin̄az̄inj kândâtkom Anutu m̄ate ok̄n̄anḡabiḡat girem den dâz̄angoip. A ambân narâk ziren ândie, zen yatâ upiḡat den dâz̄angoman. Nâ zenḡat kulem n̄ai op ândian. 31 Hân toren̄gen m̄arum̄nan ambân kutâ n̄ai ândeip. Den kubikkubik narâkn̄an ambân kutâ zorân zaatn̄a a kâmut narâk ziren ândie, zenḡat bâlin̄az̄injâ sapsugi h̄aūn̄a mimbi. Zo yen bun̄a. Ambân zo Salomoḡaren gâbâ n̄anḡan̄anḡa âlipn̄a mimbat s̄am hân toren̄gen gâbâ gâip. Oi narâk ziren a n̄ai nâ ândian. Nâ Salomo w̄alan. Zinj wanḡat op n̄aḡat den birâme. 32 Niniwe kamân m̄airâpn̄a, zen zo yatiḡak den kubikkubik narâkn̄an zen zaatn̄a a kâmut zi zenḡat bâlin̄az̄injâ sapsune h̄aūn̄a mimbi. Wanḡat, Niniwe kamân m̄airâp, zen Yonaḡat den n̄anḡam umz̄inj melân̄awe, zorat. Oi narâk ziren a n̄ai nâ ândian, zirân Yona w̄alan.

33 Zen kârâp s̄aum mân tik pame. Âman kâligen mân pam kwârakume. Zo bun̄a. Âsakn̄a zo tâtatn̄a kwâkn̄an pane mirâ um̄nan âsakn̄a âsagei a zen zâim ikpi. 34 Sinḡa zo sâkkanḡat âsakn̄a. Sinḡa âlipn̄a tâi ko sâkkâ zâk âsakn̄an tâpap. Ka sinḡa n̄âtâtik kâri ko sâkkâ n̄âtâtik muyagibap. 35 Zorat ko zen galem oranḡam ândibi. Umz̄inan n̄âtâtik muyagebapkât yatâ op ândibi. 36 Zen um sâk n̄âtâtik bun̄a. Âsakn̄ik op nan̄ḡababân hâlâluyâk âsagem nan̄ḡabap. Kârâp âsakn̄andâ âsagemap yatâ.”

*S̄ingi âlip sâkn̄ik mân lubi.
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)*

³⁷ Den zo sâmb nanngâm ândei Parisaio a nânjâ nalem nimbapkât sâi mirin zâim nalem nininjan tâip. ³⁸ Yesu zâk biknâ mân sanjon zâi tâipkât Parisaio a zâk nânji mân dâp oip. ³⁹ Oi zorat Kembuñâ itâ dukuip, "Parisaio a zen hâkop sâknjik sanjonme. Umzinjan ko on kâmbu sot bâlinâ piksâm ziap. ⁴⁰ Zen a nânngânângâziñ buñ. Dap nânge? Anutu zâk kut nânjâ nânjâ zorat sâknjâ muyageipnâ umñâ mân muyageip? ⁴¹ Zorat zen a kanpitâ zengât umziñ patâ zeï kut nânjâ nânjâ âlipnâ, zo mem zingâm umziñâ salekkubap.

⁴² Yei, Parisaio, zen danngât sot kânjan, zomap, kut nânjâ nânjâ zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât sinji sâmb pame. Zorat torenñâ den târâraknâ sot Anutugât umziñ patâ nânngânângâ, zo birâme. Nâi lumñâ nânjâ lubi. Zo yatâ upi.

⁴³ Yei, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtnjâ tapmeyân mâte tâtnat sâme. A ambân sombemân sâmb âlip kwatningâbigât umziñ patâ kinmap.

⁴⁴ Yei, Parisaio, zen a hanzângowe kwak yatâ hibuk op zeï a zen mân ek kwâknjan âim game. Zen zo yatâ. Umzinjan bâlinâ kârokñâ ziap. Oi a ambân zinñâ sâknziñâ ikne âlip opmap."

Propete a zângowe, zengât den.

⁴⁵ Yesu zâk den yatâ sâi Kembugât gurumin a nânjâ sâtnjan mem itâ sâip, "Patâ, gâ den yatâ sânanndâ Kembugât gurumin a nenngât den sâmb bâlinj kwatningat uap."

⁴⁶ Yatâ sâi. Yesuñâ hâuñâ itâ mâburem dukuip, "Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kut nânjâ nânjâ yâmbâtnjâ a kwâkziñjan pam zinñ bet bâsanj ândime.

⁴⁷ Yei, Sâkurâpziñ zen Propete zângowe, zengât kwagân kât kâsaget mindune kiri neule mot tuume. ⁴⁸ Yatâ op sâkurâpziñ zengât nânngâne âlip oi zinñâ zângowe, zo zengât kwagân neule mot tuume.

⁴⁹ Zorat Anutugât nânngânângâyân den nânjâ itâ muyageip, 'Nâ zengâren Propete sot Aposolo sângonzângua gine nâmbutnâ zângom molizingâm a nâmbutnâ zângone mumbi.' ⁵⁰ Oi zorat mârumanjan a muyamuyagin narâknjan topkwap Propete

zângone gilâmziñ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zengâren mâkâbap. ⁵¹ Kâmbam zo mârumanjan Abegâren gâbâ târokoi gam Sakaria, zâk tirik namin Kembugât sinji nalem uunñâ zo nanngâmnan kuwe. Nâ perâknak sa nânngânek. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi zengâren mâkâbap.

⁵² Kembugât gurumin a zen nânngânângâ âlipkât mâtâp doonguwe. Mâtâp doongumñâ nanjo mem pâpan mem âiwe. Ziinjak nanngoyân mân bagiwe. Oi a ambân baginam utne mâtâp pâke kwarâwe."

⁵³ Den yatâ sâmb ari Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen topkwap ândei ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe. ⁵⁴ Oi lâunjan gâbâ den nânjâ nânngâne bâlinjâ oi denân pânatkât ek galem op ândiwe.

12

Yeusnâ Parisaio a sarâziñangât girem dâzângoip.

(Mt 10:26-27)

¹ Oi a ambân donbep patâ Yesugâren mindum pâlatân kin kiyân lân lân urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sâmb dâzângoip, "Zen Parisaio zengât arik bâlinj zengâren âsagebapkât kârum ândibi. Sarâziñangât op san. ² Kut nânjâ nânjâ tik ziap, zo mân tik zimbap. Zo nâran mâbâlaknibap. Oi kut nânjâ nânjâ tik pâpannâ, zo nâran kagibap. ³ Nâtigân den tik sâme, zo gâtâm maayân âsagibap. Mirâ umnan halop den sâme, zo gâtâm sombem kabânan sâmb muyagibi."

Yesuñâ kenngât den dâzângoip.

(Mt 10:28-31)

⁴ "Bukurâpnâ, nâ itâ dâzângobâ. A sâkziñjik zângobi, zengât mân kenngât upi. Zen um dâpziñ mân tâmbetkubi.

⁵ Nâigât kenngât upi, zorat dâzângua nânngânek. Zâk gomñâ kâbakñei simân geibangât imbanñâ zemñangap, Anutu, zâkkât kenngât op ândibi.

⁶ Nii sâmbâlâlê, zo sângân patâ buñâ. Kât kuriñâ mâiktârâ zagât pam bâtnâmbut mimban. Oi Anutu zâk zen pisuk patâ zinngit nanngâmap. ⁷ Zâknâ a zengât kâukziñ sâmotnâ aksik tenngâziñ ek nânngâm

nanġâmap, zorat keŋġât buŋ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buŋâ. Zen a. Anutu zâk umŋandâ ġâsuziŋġâmap.

⁸ Oi nâi dâzâŋgua nâŋġânek. Nâi zâk a ambân mâteziŋan sâmb âlip kwatnimap, zo ko a bonŋâ, nâ yatigâk Anutugât sumbem arâpŋâ zeŋġât mâteziŋan sâmb âlip kwâkŋaŋġâbat. ⁹ Oi nâi zâk a ambân mâteziŋan kwâimbânibap, zo ko a bonŋâ, nâŋgoot yatigâk sumbem a mâteziŋan kwâimbânġâbat.”

Kaapumġât den.

(Mt 12:32; 10:19-20)

¹⁰ “Nâi zâk a bonŋâ nâ sâmb bâliŋ kwatnibap, zakkât bâliŋâ zo âlip birâbirâŋâ. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâmb bâliŋ kwâkŋaŋġâbat, zakkât tosa zo Anutuŋâ mân birâbap.

¹¹ Ġâtâm mâpâmâpâse namâziŋan mo a kutâ zeŋġâren diiziŋġâm âine den toren dap sânat sâmb nâŋġâ kwâkâ mân upi. ¹² Narâk zoren den sâbi, zo Tirik Kaapumŋâ sapsun ziŋġâbat.”

Kât sikumġât âkŋâlê mân upi.

¹³ A osetziŋan ġâbâ a nâiŋâ Yesu itâ sâmb dukuip, “Patâ, âtânâ zâk ibânġâbet bet boi zikŋik mem ândiap, zorat ġâ dukunandâ kâsâpkum torenŋâ nâ nibap.” ¹⁴ Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Nâiŋâ nâ a sâtnâ mo a kutâ nâbaripkât nâġâren ga sat?” ¹⁵ Yatâ sâmb den itâ târokwaip, “A nâmbutŋâ kut nâi nâi patâ zemziŋġap, zo ko ândiândi bonŋâ mân ziŋġâbat. Yatâ opŋâ umziŋġap op ândibi. Zen kât sikumġât âkŋâlê mân op ândibi.”

¹⁶ Yatâ sâmb den sumbuŋâ nâi itâ dâzâŋgoip, “Sikum a nâiġât kâlamŋan gom sambe patâ zemŋaŋġip. ¹⁷ Oi umŋandâ itâ nâŋġip, ‘Nâ dap upat? Kut nâi nâi doŋbep patâ zemniġap, zorat mirâŋâ mân kinzap.’ ¹⁸ Yatâ nâŋġâm sâip, ‘Itâ upat. Nâ nalem silep kândaŋ ŋilip patâ tumŋâ zoren âi pa tâpap. ¹⁹ Gomsambe zemniġapkât mulunâk tâi narâk kârep om nem zâibat. Zorat sâtâre kwâkŋan ândibat.’ ²⁰ Yata sâi Anutuŋâ itâ sâmb dukuip, ‘O, a nâŋġânġâġâ buŋâ, nâtik ziren ândiândiġâ bekan mimbat. Kut nâi nâi minduin, zo nâiġât upap?’ ²¹ Zorat sa

nâŋġânek. Nâi zâk yatik Anutugât mân nâŋġânġâ op zikŋâ siŋġi sikum kut nâi nâi mindui tâkŋaŋġâbat, zo ko Anutuŋâ zo yatik okŋaŋġâbat. Anutuŋâ a yatâ zo egi kanpitâ upap.”

Sâkkât kut nâi nâi, zorat mân nâŋġâm kwâkâm ândibi.
(Mt 6:25-34)

²² Yesuŋâ arâpŋâ itâ dâzâŋgom sâip, “Zorat op dâzâŋgobâ. Itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Mo sâkziŋaŋġât itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan mem ândinat?’

²³ Nalemŋâ bon buŋâ. Ândiândiŋâ bonŋâ. Sâk pâkeŋâ bonŋâ buŋâ. Sâkziŋandâ bonŋâ. ²⁴ Zen nii ziŋġit nâŋġâbi. Zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi laŋ Anutuŋâ nalem muyagem ziŋġâmap. Zen ko nii yatâ buŋâ. Zen a. Anutu, zâk umŋandâ ġâsuziŋġâmap. ²⁵ Zen ândiândiziŋaŋġât nâŋġâm kwâkâm ko âlip ândine âi topŋan subap? ²⁶ Zen kut nâi mâik, zo âlip mân galem upme, zorâŋâ wâŋġât kut nâi nâi torenġaŋġât nâŋġâm kwâkâ upme?

²⁷ Zen pâliŋpâliŋġât neulenâ âsagemap, zo ek nâŋġânek. Zâk hâmbâ nep mân tuumap. Oi sa nâŋġânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip zemŋaŋġip. Ka zâk hâmbâ neulenoot zo yatâ mân mem ândeip. ²⁸ Oi neule âlip, zo hibukŋan itârâŋ muyagei muka sâmbum pane kârâbân simbap. Anutuŋâ sâi neule âlipŋâ muyagemap. Oi zeŋġât sâk pâke mot mân muyagem ziŋġâbat sâme? Nâŋġâm pâlatâŋziŋ buŋâ, zen. Kembuŋâ ko âlip galem otziŋġâbat. ²⁹ Oi zen itâ mân nâŋġâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Nalemġât nâŋġâ kwâkâ mân op ândibi. ³⁰ Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nâŋġânġâziŋ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziŋandâ wan wangât kwakse, zo ek nâŋġâmap. ³¹ Anutu um topŋan ândibi, zorat umziŋ pane zim-bap. Yatâ utneta sâkkât kut nâi nâi aksik ziŋġâbat.

³² Râma gakânâ, zen keŋġât mân op ândibi. Ibâziŋâ zâk um topŋaŋġât siŋġi kwaziŋġip. ³³ Zen kut nâi nâi zemziŋġap, zo a ambân kanpitâ ziŋġâbi. Yatâ opŋâ

sumbemân sikum bonnâ, zinziñâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a ziñ mân mimbi. Zoren wâsâsân ziñ mân tâmbetkubi. ³⁴ Kut nâi nâiziñâ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap.”

Um wâgân ândiândigât den.

³⁵ “Zen petziñ lapnâ kârâpziñ sâune sei mambât ândibi. ³⁶ Kore a zen a kutâziñandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hânngiyân koi mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi. ³⁷ A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpñâ um gwâlâ ândine muyageziñgâm zengât nânngi sâtâreñoot upap. Nâ perâknâk dâzângobâ. Zâk nepkât pet lapnâ nalem tap nininjan zâmbari nalem nimbigât kore otziñgâbap. ³⁸ A kutâ, zâk nâtik tânâmñan mo hanjsâsâgât purikâsm gâi um wâgân ândine muyageziñgâbap, zo ko âlip upap.

³⁹ Zen itâ nânngânek. Kamân nâigât a zen kâsa nâtik ziren takâbi, narâk zo yatâ nânngâm um wâgânâk ândim kamânziñ galem upi. ⁴⁰ Oi a bonnâ nâ puriksâbatkât narâknâ mân nânngâm ândie. Narâknâ mân nânngâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi.”

Kore a bâliñangât den.

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Yesu zâk den yatâ sâi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Kembu, gâ den alotnâ zi niinjik mo ârândân niñangât sat?” ⁴² Mâsiki Kembunâ den sumbunâ nâi itâ sâip, “A kutâ nâi zâk kore a gakârâpñâ zengât galem a nâi pam itâ dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziñgâm ândim narâknâ nalem dâpziñanâk ziñgâm ândiban.’ Oi zâk dap ândei galem a nânngânânngânoot sot sât lu-luñoot sâsânñâ? ⁴³ Galem a zâk nep sâm pindâpindân, zo dâñâk galem oi patânandâ gâbap, galem a yatâ zorat nânngi âlip upap. ⁴⁴ Nâ bonnâ sa nânngânek. A kutâ zâknâ galem a zo patâ pam kut nâi nâi galem upapkât sâm pindâbap. ⁴⁵ Oi galem anâ umñan itâ nânngâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimñâ kek mân gâbap.’ Yatâ nânngâm kore a ambân zânngom mem nâi nâi otziñgâbap. Otziñgâmñâ nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap. ⁴⁶ A kutânâ gâbapkât mân nânngâm gulipmalip ândibap oi a kutâ

zo gam kom kâbakñei bâliñ mâme oset-ziñan âi ândibap.

⁴⁷ Kore a nâi zâk patânangât den nânngâm diñâ kwâkâbap, patânâ zâk tâknâ lapitpap. Oi hâuñâ mem zâi kwap pindâbap. ⁴⁸ Oi nâi zâk patânangât den mân nânngâm den kwâkâbap, zo zâk tâknâ lapitpap. Zo hâuñâ mem gei kwap pindâbap. A nâi zâk kut nâi nâi yâmbâtnâ pindâpindân, zo bonnâ yâmbâtnik muyagei dâp upap. Oi nâi zâk nep patâ sâm pindipñâ nep patâ zo tuugi dâp upap.”

Yesunâ kârâp mem geip.

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Nâ hânân kârâp ua sem kut nâi nâi bâliñâ sem pitinjkubapkât gem gâwan. ⁵⁰ Too sanjon niibi, zorat nânngâm ândim umnâ yâmbâriap. ⁵¹ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbeñ muyagibapkât geip,’ Yatâ bunâ. Nâ kâmbam âbânngubapkât gewan. Nâ kâsâpzanngobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ⁵² Oi itârân topkwap itâ muyagibap. Mirâ nâigât a ambân bâtnâmbut, zen âbânngum toren zagât toren karâmbut upi. ⁵³ Nanñâ ibanâ, zet kâsâpagobabot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobabot. Iran sibun, zet kâsâpagobabot.”

Kembugât kulem ikpi.

(Mt 5:25-26; 16:1-4)

⁵⁴ Yatâ sâmñâ a ambân aksik itâ sâm dâzânngoip, “Mirâ sumunkoi zen itâ sâme, ‘Map gâbamap.’ Sâne map gâmap. ⁵⁵ Mirâ pitâyangâm zeiknâ sâme, ‘Maa upâmap.’ Sâne yatâ opmap. ⁵⁶ Sarâ a ambân, zen sumbemgât tobatnâ eknâ nânngâme. Ka zen nâgât topnâ mân nânngâm kwâtâttime.

⁵⁷ Zen wangât mâtâp târârak sot gânngoñâ, zo mân kâsâpkum ek nânngâme? ⁵⁸ Gâ buku nâi sot kâsâp op dinziknâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ diñgâ top likuliku agâren sâi zâknâ nânngâm kâwali arâpñâ sâi gâsum diigim tâk namin gâbanbi. ⁵⁹ Nâ perâknâk dâgobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban.”

13

Umnin mân melânindâ Anutu kâbakñeniñgâbap.

¹ Narâk zoren a nâmbutnâ zinjâ Yesu den sinji itâ dukuwe, “Galilaia a nâmbutnâ, zen Anutugât sinji sâmb makau kom unam utnetâ Pilatonâ sâi kâwali arâpnâ zinjâ zângom nanngawe. Zângone a gilâm sot makau gilâm, zo ârândân mâpotne giarip.” ² Den sinji yatâ dukune itâ mâsikâzingip, “Zen dap nânge? Zengât tosanâ Galilaia a nâmbutnâ zengât tosa walip, zorat tosgât op tâmbetzângoip? ³ Yatâ bunâ. A nâmbutnâ zen tosazijoorâk ândie. Zen umziñ mân melânbiyân yatigâk tâmbetagogi. ⁴ Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kârep patânâ kwâratzângoip. A kiin nâmburân kârambut zo tosazijandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutnâ walâzingip? ⁵ Yatâ bunâ. Nâmbutnâ zengât tosa ziap. Dâzângua nângânek. Zen umziñ mân melânbiyân yatigâk tâmbetagogom kwâkâbi.” ⁶ Den zo sâmb nanngâm Yesunâ den sumbunâ itâ sâip, “A nâinâ nepnan nak koset nâi kâmiri lâmbarip. Oi mariñâ zâk bonnanngât âi kârumâip. ⁷ Yatâ opnâ nep galem a itâ dukum sâip, ‘Nângâ. Nâ nak zirat bonnâ kârum ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonnâ mân opmap, zorat ko kârâban. Wangât hângât kelâknâ yen mimbap?’ ⁸ Yatâ sâi ko galem anâ itâ dukuip, ‘Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nânâ topnan hân kârâm pa pambâ. ⁹ Yatâ ua narâk nâin bonnâ âsagibap mo bunâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kârâm pândat.’”

Yesunâ kendonân ambân nâi kubigip.

¹⁰ Narâk nâin Yesunâ mâpâmâpâse namin zâim den sinji âlip dâzângoip. ¹¹ Oi mâpâmâpâse namin zo ambân nâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut umnan wâkenâ oknanngi ândeip. Wâkenâ oknanngi kândâtnâ pindiñsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap? ¹² Yesunâ ambân zo eknâ itâ dukuip, “Ambân gâ winziksânangât san.” ¹³ Yatâ sâmñâ biknandâ kâuknan pâi kândât winziksâi Anutu mâpâseip. ¹⁴ Yesunâ kendonân ambân zo kubigipkât mâpâmâpâse namâ galem anâ nângi bâlei kuk op sâip, “Nep mâme hilâm nâmburân kânok ziap.

Zoren gane kubikzingâbap.” ¹⁵ Yatâ sâi Yesunâ itâ mâburem dukuip, “Sarâ a zen. Kendonân dongi sot makâu gakârâpziñ too nimbigât diizingâm âime. ¹⁶ Ambân zi Abaramgât kiun. Satañnâ saagi kendon kiin nâmburân karâmbut yatâ op ândeip. Oi nânâ kendonân kubiksan, zo nângâne mân dâp uap?” ¹⁷ Yatâ sâi ko kâsa oknanngawenâ anun urâwe. A ambân kâmut, zen ko kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetnâ yatâ. (Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

¹⁸ Yesu zâk den itâ târokwap dâzângoip, “Antugât sinji âlip zorat mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ? ¹⁹ Zo wakum keetnâ yatâ. A nâinâ nepnan âi kendi kâmnâ takâm nak oip. Oi nii zinjâ gamnâ bârannan pam tapme.” ²⁰ Oi itâ târokwap sâip, “Sinji âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ? ²¹ Zâk sii dangât yatâ. Ambân nâinâ sii dangât naleman pam oi sei naleman naam donbep op nanngip.”

Sumbemân bagibaginngât den. (Mt 7:13-14, 21-23)

²² Yesu zâk Yerusalem kamânân âibam âim kamân patâ sot kamân mâik mâigân sinji âlip dâzângom arip. ²³ Ari a nâinâ mâsikâm sâip, “Kembu, a bituktâ zinjâ sumbemân zâibi, mo dap?” ²⁴ Oi Yesunâ den nâi itâ dâzângoip, “Mâtâp gâbâknan bagibigât kâtigibi. Nâ dâzângua nângânek. A ambân donbep patâ, zinjâ mâtâp gâbâknan baginam osibi. ²⁵ Mirâ mariñâ, nâ zaat hângi doongua hângiyân kom itâ sâbi, ‘Kembu, mâtâp mem pânan.’ Sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ zen mân nângâzingan. Zen waniñ gok?’ ²⁶ Mâsikâzinga zen hâuñâ itâ sâmb dâtnobi, ‘Nen gâ sot ândim too naleman niwen. Oi kamâniñngât sombemân den sinji âlip sâna nângâwen.’ ²⁷ Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Dâzânguan zo, zen waniñ gok? Nâ mân nângâzingan. Bâliñ mâme a, zen birâninek.’ ²⁸ Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot Propete nâmbunâ Anutugât um topnan ândinetâ zingitpi. Ka zen ko âknan ândimñâ umbâlâ op isem ândibi. ²⁹ Oi hân mirâsiñ takâtakânan sot geigeiñan sot hân toren

toren, zobâ a ambân takâm Anutugât um topņan bagimņâ sii nalem patâ nem sâtâre op zimbi. ³⁰ Nângânek. A bet, zengâren gâbâ nâmbutņandâ kândom upi. A kândom, zengâren gâbâ nâmbutņandâ bet upi.”

Herodegât den.

³¹ Narâk zoren Parisaio a nâmbutņâ ziņ Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Herodenâ gobat sapkât hân zi birâm âi.” ³² Sânetâ dâzângoip, “Zen âburem âim wâu ulin zo nâgât itâ sâm dukubi, ‘Nângâ. Nâ irâk sot muka wâke molizingâbat sot mâsek kubikzingâbat. Haņsâi mârâ nep tuuga âkâbap.’” ³³ Itârâņ, muka sot mârâ mâtâp âibatkat sâsâņâ. Yerusalem kamânânâk Propete zângome. Nâ zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko dap yatâ nobe?”

Yerusalem kamângât den girem dâzângoip.

(Mt 23:37-39)

³⁴ Yatâ sâm sâip, “O Yerusalem kamân marirâp, zen Propete zângome. Anutunâ kore a sâņgonzâņgoi zengâren gâne kâtņâ mem zângome. Kurukņâ gwamârâp gâbâreziņgâm abâtņandâ lâmbamzâņgomap, yatigâk nâņâ a ambân kâmut kinnâ topņan gâbâreziņgâbâ sa birâanime. ³⁵ Nângânek. Mirâ kamânziņâ nâņâ birâbat. Nâ sa nângânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâm nikpi, Kembugât sâtkat gaap, zâk sâm âlip kwâkņanņânâ.”

14

Kendonân Yesuņâ mâsek a nâi kubikņanņip.

¹ Yuda zengât kendon nâin Parisaio a zengât a sâtņâ nâiņâ Yesu nalemgât diigi mirâņan zarip. Oi a nâmbutņâ zen zâk sot nalem ninam diņanņât dap sâbap sâm ek tarâwe. ² Oi a nâi kiņ bik lâmbatlâmbat zoren zâi tâip. ³ Oi Yesuņâ ekņâ Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâziņgâm sâip. “Zen sânek. Kendonân a kubikkubikņâ, zo orotņâ mo mân orotņâ?” ⁴ Yatâ sâi hirisâm kine Yesuņâ a zo bikņandâ gâsum kubikņanņâm sâņgongui arip. ⁵ Ari ko itâ dâzângoip,

“Zengâren gâbâ a nâigât nannâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?” ⁶ Yatâ dâzâņgoi den torenņâ dukunam kwakņâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

⁷ A nalem ninam diizingi mirin zâiwe. Mirin zâim kian mâteyâk âi tatne Yesuņâ ziņgitņâ itâ dâzângoip, ⁸ “Gâ a nâiņâ sii nalem om sâi gamņâ kian mâteyâk mân tâpan. Gâ kian mâteyâk âi tâtnandâ a pâtâ nâi gâbap. ⁹ Gâi sii nalem mariņâ itâ dâgobap. ‘Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.’ Dâgogi a yenņâ zengât kian kândâtņan âi tap aņun upan. ¹⁰ Nâiņâ sâi gamņâ a gigiņâ zengât kianân tâpan. Tâtna sii nalem mariņandâ gekņâ itâ dâgobap, ‘Buku, gâ zâi kian mâteyâk tâtnan.’ Yatâ dâgogi a mâteziņan umâlep patâ nângâban. ¹¹ Nâi zâk umņâ mem ge kwap ândibap, zâk ko mem zaatzaatņâ. Ka nâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatņâ.”

¹² Yatâ sâmņâ a diigip, zo itâ târokwap dukui, “Gâ si nalem umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamârâpkâ mân diizingâban. Wangât, zengoot yatik narâk nâin diigim hâuņâ mâkâne âkâbap, zorat. ¹³ Itâ upan. Sii nalem ona sei a gigiņâ sot kiņ bitziņ bâlîņ sot sen nâtâtik, a ambân yatâ zo diizingâban. ¹⁴ Yatâ otna zengoot hauņâ mân mâkâne tosâziņâ yen zeï a târârakņâ zaatpi, narâk zoren Anutunâ hauņâ gibap.”

Sii nalem patâgât den sumbuņâ.

(Mt 22:1-14)

¹⁵ Sâi nalem ârândâņ nem tarâwe, zengâren gâbâ a nâiņâ itâ sâip, “Nâi zâk Anutugât um topņan nalem nimbap, zâkkât nâņga sâtâreņoot uap.” ¹⁶ Sâi Yesuņâ den siņgi nâi itâ dukui, “A patâ nâi sii nalem oip. ¹⁷ Sii nalem uuņâ narâk mâte oi kore a nâi sâņgongoi âi a zen zop kânņan sâsâņâ, zo itâ dâzângoip, ‘Nalem mârûm om kâtâņ tuugen. Ganek.’” ¹⁸ Sâm dâzângoï zen kut nâi nâiyân tâbi sâm birâm tarâwe. Oi nâi zâk sâip, ‘Nâ hân nâi kwâlâwan, zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nâņgi mân bâlîņ upap.’” ¹⁹ Nâi zâk sâip, ‘Nâ makau bâzagât sâņgân mewan, zo âi ziņgitpâman. Zorat patâgâ

dukuna nângi mân bâliņ upap.’²⁰ Nâi zâk sâip, ‘Nâ ambân mewangât mân gâbat.’

²¹ Yatâ sâne kore a âburem âi patâņâ dukui nângâm kuk op itâ dukum sângonguip, ‘Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ zo diizingâna ganek.’²² Sâi kore a zâk yatâ opņâ patâņâ dukum sâip, ‘Patâ, gâ den sat, zo lugan. Oi mirâ zo mân pikse.’ Dukui patâņâ itâ dukui, ²³ ‘Gâ dum âi kamân âkņan mâtâbân hibukņan âi gâsum diizingâna ga mirânan piksâbi.’²⁴ Nâ itâ dâzângua nângânek. A kâdom zop dâzângowan, zen mânâk nimbi.’”

Yesu molimoliņangât den.
(Mt 10:37-38)

²⁵ A ambân kâmut patâ Yesu molim âine puriksâm itâ dâzângoip, ²⁶ “Nâi zâk nâgâren ga ândibâ sâm ibâ mamņâ sot ambin murarâņâ sot âtâ munņâ ponâņâ sot ândiândiņâ, zen mân birâziņgâbam upap, zâk nâgât a mân op ândibap. ²⁷ Nâi zâk zikņâ poru nakņâ mân lum nâgât mâtâp lânþap, zâk nâgât a mân op ândibap.

²⁸ Zengâren gâbâ a nâi mirâ tuubamņâ sângânņâ sâlâpkum kubik tuubap mo mân tuubap, zorat topņâ ek nângâþap. ²⁹ Oi yatâ mân opņâ kegâk mirâņâ tandâ pâi giari kâtnâ kârum birâþap. Biri ko a ambân ziņâ ekņâ girâņņangâbi. ³⁰ Zen itâ sâbi, ‘A zi âsak op mirâ patâ tuubam op tandâ kwânângâm biri kinzap.’

³¹ A kutâ nâiņâ a kutâ nâi kumbamņâ kegâk mân âibap. Zâk itâ nângâm kwâkâþap, ‘Nen a bituk ândiennâ ândi a doņþep ândie. Zen âlip zâņgonat mo buņâ?’³² Ziņangât nângi gigin oi kâsa kârebân tatne kâwali a nâmbutņâ sângonzângoip zen âi lumbenangât den sâne lumben op ândibi.

³³ Oi yatik zengâren gâbâ nâiņâ kut nâi nâiņâ zo mân birâmņâ dabân nâgât a op ândibap? Zâk nâgât mân upap.”

³⁴ Yatâ sâmņâ den sumbuņâ nâi itâ sâip, “Sii zo naamņâ. Ka siigât naamņâ buņ oi ko dap oindâ naamņâ dum upap? Zo buņâ. ³⁵ Sii bâliņâ zo yatâ mo yatâ orotņâ, zo mân ziap. Zo yen lum pâindâ âibap. A nâi zâk kindapņootņâ den zi nângâþap.”

15

Râma galem agât den siņgi.
(Mt 18:12-14)

¹ Kât mimiņâ a sot bâliņ mâme a, zen Yesugâren den siņgi âlip nângânam mindumarâwe. ² Oi Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen zorat nângâne bâliņ oi Yesugât itâ sâwe, “A zâk bâliņ mâme a zen sot tap nalem nemap. Man orotņâ zo opmap.”

³ Yatâ sâne Yesuņâ den sumbuņâ nâi itâ sâm dâzângoip, ⁴ “Zengâren gâbâ a nâigât râma 1 handeret ândibi. Oi zengâren gâbâ kânoktâ âi buņ oi birâþap? Zo yatâ buņâ. Kâmut patâ 99 zo birâziņgâm buņ upap, zo kârubap. ⁵ Kârum ma muyagem umâlip op âkom âibap. ⁶ Âim bukurâp sot kamârâp dâzângom sâþap, ‘Sâtâre utnâ. Râmanâ buņ oip, zo muyagian.’ ⁷ Nâ dâzângua nângânek. Zo yatigâk a 99 zen târârakņâ ândine sumbemân sâtâre patâ muyagibap. Ka bâliņ mâme a kânokņâ umņâ melâņi zâkkât op sumbemân sâtâre patâ walâm yâmbâtnjik muyagibap.”

⁸ Yatâ sâmņâ den nâi itâ târokwap sâip, “Dap nâņge? Ambân nâiņâ kât bâzagât mem ândibap. Mem ândei kât kânok gei buņ oi birâþap? Buņâ. Zâk kârâp sâumņâ mirâ pitâm kârum ma muyagibap. ⁹ Kârum muyagemņâ ambân bukurâpņâ, kamârâpņâ zângonsâi gane itâ dâzângobap, ‘Kâtnâ buņ oip, zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.’ ¹⁰ Zorat sa nângânek. Zo yatik bâliņ mâme a mo ambân kânok umņâ melâņi Anutugât sumbem arâp zen sâtâre upme.”

A katep nâi tâmbetagobam oip.

¹¹ Yesuņâ den siņgi nâi itâ sâm dâzângoip, “A nâi nanzatņâ zagât ândiwet. ¹² Nan kwakņandâ ibâņâ itâ dukui, ‘Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât siņgi sâin, zo mem ni.’ Yatâ sâi kât sot sikum kâsâpkumņâ munņâ pindâm âtâņangât siņgi pâi tâip. ¹³ Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba hân kârebân arip. Zoren âi laņ ândim bâliņ top top opņâ kât sot sikum zo zoren ziņgâm nanþip. ¹⁴ Kât sot sikum zo buņ oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo

dap upâ sâmb kwagip. ¹⁵ Hân marijâ nâi zâkkâren ari sâi hibukjon ai bâu galem ândeip. ¹⁶ A zen nalem anjân kârânangâne yen tap tepnangât opjâ bâu zengât nalem nimbam oip.

¹⁷ Yatâ opjâ nânngânangânâ pâronjsâi itâ nângip, 'Ibânangât nep a kâmut, zen nalem nem âkon op ândine nannâ nâ zi tepkât mumbâman. ¹⁸⁻¹⁹ Zorat nâ kamânan âim ibânangâren takâm itâ sâmb dukubat, Ibânâ nâ bâlij mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.'

²⁰ Yatâ sâmb ibânangâren arip. Ari ibânandâ kârebân gâbâ ekjâ umjâ nângâm sârârâk kârâm ai lum mânjarip. ²¹ Mânjarip itâ dukuip, 'Ibânâ nâ bâlijâ mia tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.' ²² Yatâ sâi ibânandâ kore a itâ dâzângom sângonzângoip, 'Kek ai hâmbâ âlipjâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek. ²³ Oi makau gwamjâ patâ diim gam kom une nem sâtâre utnat. ²⁴ Nannâ zâk moibân gâbâ zaatsap. Zâk buj oibân gâbâ muyagem gaap.' Yatâ sâi sâtâre topkwap urâwe.

²⁵ Oi nan kunjâ zâk nebân ândiepnâ puriksâmjâ kamân nanngâmjon ga kin kep kwamit nângip. ²⁶ Zâknâ sâi kore a nâi gâi mâsikâmjâ sâip, 'Kep zo top dapkât?' ²⁷ Oi zâknâ sâip, 'Mungâ gaap. Gaapkât ibâgandâ sâi makau gwam patâ kom uen.' ²⁸ Yatâ dukui nan kunjâ zâk kuk opjâ kamânân man bageip. Ibânandâ nângâm kamân ginjon geim um lumbej den dukuip. ²⁹ Yatâ dukui mân nânngânangâ op kin itâ dukuip, 'Nângat. Nâ kendon patâ donbep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ nonij gwamjâ mân nina nâ sot bukurâpnâ nen kom om nem sâtâre urâwen. ³⁰ Ka bet katepkâ, zâk laj ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkum gulipkum nanngip. Zâk yatâ zorân âburem gâi sânanandâ makau gwam patâ kom nie.'

³¹ Sâi ibânandâ itâ dukuip, 'Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatjâ kut nâi nâi nâgâren ziap, zo gâgât sinji op nanngap.

³² Ka mungâ ko moipjâ zaatsap. Oi zâk buj oipjâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.' "

16

Kât galem a bâlijangât den.

¹ Yesujâ arâpnâ den sinji nâi itâ sâmb dâzângoip, "Sikum a patâ nâigât kât sikum galem a nâi ândeip. A zorat itâ sâne patânâ nângip, 'Galem a, zâk mem gulipkuap.' ² Yatâ sâne sâi gâi dukuip, 'Nâ gâgât den sâne nângan. Gâ yatâ zorânâ dum zagâtnâ mân galem ândiban. Ekapâ mem gâna kât sikumgât topjâ ikpâ.'

³ Sâi galem a zo umjon itâ sâip, 'Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbanâ bujâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibat kât âkon uan. (Wangât, Yuda zengâren a kanpitâ zen ândim oletzingâmarâwe, zorat op sâip.) ⁴ Irabot nângan. Patânâ molinigi a patânangât sikum tosa miwe, zengâren ai buku ua sâne zengât mirin ândibat.' ⁵ Yatâ sâmb patânangât tosa miwe, kânok kânok zângonsâi gawe. Oi zâknâ a nâi mâsikâm sâip, 'Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?' ⁶ Mâsiki zâknâ sâip, 'Kelâk âmanân pâpanjâ 1 handeret.' Sâi itâ sâmb dukuip, 'Ekap zi mem 50 kulemgû.' ⁷ A yatâ sâmjâ a nâi mâsikip, 'Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?' Sâi itâ sâip, 'Sibit keetjâ 1 handeret.' Sâi itâ dukuip, 'Ekap zi mem 80 kulemgû.'

⁸ Yatâ oi patânâ nângâmjâ galem a bâlijâ zorat nânngânangâ, zo nângi imbanâ oi sâmb âlip kwâknangip." Yesujâ yatâ sâmjâ târokwap itâ sâmb dâzângoip, "Um kâtik a, zen kut nâi nâi utnam nânngânangâziq patâ zeip upme. Sumbemgât sinji a, zen yatâ zo mân zemzingap.

⁹ Zorat dâzângua nânngânek. Zen zo yatik hângât kât sikum bâlijâ zi a zen zingâne buku otzingâbi. Yatâ utne gâtâm hângât sikum buj oi narâk patin, zen âlip sumbem kamânân ândibigât sâsânâ. Oi sumbem kamânân ândiândij âlip ândibi."

Kut nâi nâi bonjâ sot yennâ, zorat den.

¹⁰ A nâi zâk kut nâi nâi yennâ dânbân galem upap, zâknâ kut nâi nâi bonjâ patâ

zo âlip galem upap. Nâi zâk kut nâi nâi yennâ mem gulipkubap. Zâknâ yatik bonnâ mem gulipkubap. ¹¹ Zen hângât kât sikum dân mân galem upi, zo ko dap yatâ kut nâi nâi bonnâ zingâbap? ¹² A zengât kut nâi nâi giwe, zo dân mân galem otna gikâ sinji zo dap yatâ gibap?

¹³ Kore a nâinâ a patâ zagât zekât kore âlip mân upap. Zâk nâigât umnâ kiri nâi eknâ âkon upap. Zen yatigâk Anutugât nep sot sikungât nep, zo dap yatâ matakâzikâm mem ândibi?”

Yesunâ Parisaio a girem dâzânngoip.

¹⁴ Yesunâ den zo sâi Parisaio a zen kât sikungât âknâle zeipkât dinâ kândâtkom girânawe. ¹⁵ Utne itâ dâzânngoip, “Zen a zengât mâteziñan nen a târâraknâ sâme. Ka Anutuñâ ko umziñangât topnâ ekmap. A zinâ kut nâi ikne âlip opmap, zo ko Anutuñâ egi bâliñ opmap.

¹⁶ Kembangât gurumin den sot Propete zengât den zem gam Yohanegâren gâip. Zorat kwâknâ Anutu um topnâ ândiândiñ, zorat den sinji âlip, zo âsagem lañ kârâm ariap. A ambân den sinji zo nângâm baginam kâtigime.

¹⁷ Hân sot sumbem, zet buñ utâ sâmbuñ upapot. Ka Kembangât gurumin den zo mân buñ upap.

¹⁸ A nâi, zâk ambin birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. A nâi, zâk ambân birâbirân zo mimbap, zâk yatigâk tosa patâ mimbap.”

A patâgât den.

¹⁹ “Sikum a patâ nâi ândeip. Zâk hâmbânâ neule âlip sângân zâizâiñ zo mem ândeip. Oi sirâmñâ sirâmñâ sii nalembâlipñâ zo nem sâtâre op ândeip. ²⁰ Oi a kanpitâ nâi ândeip, kutnâ Lasaro. Zâkkât sâknâ zo useyâk. Zâknâ patâgât mirâ mâtâp bagibaginân zemâip. ²¹ Zâk a patâgât mirin gâbâ nalembâlipñâ gâi nimbapkat nângâm ândeip. Sâknâm nângâm zem tâi wâu zinâ gam useñâ nâmbâlapkumarawe.

²² A kanpitâ zo yatâ op ândimñâ moip. Oi Anutugât sumbem a, zinâ ge diim zâi Abaramgât um topnâ pane ândeip. Bet sikum a zo moi hanguwe. ²³ Zâk simân gei

sâknâm patâ nângâm ândim sinâ pâi zari Lasaro zâk Abaram um topnâ tâi egip. ²⁴ Eknâ konsâm sâip, ‘O Abaram sâkunâ, nekñâ umgâ bâliñ oi Lasaro sângonguna sâlâpñandâ tooin pam sâmbum gem nâmbâlamnan pâi sânduksâik. Na ziren kârâbân sâknâm patâ nângâm ândian.’

²⁵ Sâi Abaramñâ itâ dukuip, ‘Katepnâ, nângâ. Gâ hânân âknâle kwâknâ ândeip, zo mârûm âkip. Oi Lasaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârûm âkip. Zâk zorat umâlebân ândiap. Ka gâ ko sâknâm kwâknâ ândiat. ²⁶ Osetniñan sim patâ kinzap, gât ko zibâ zengâren dap op gibi? Oi zengâren gâbâ zi dap op kopgabi?’

²⁷ Sikum a patâ, zâk itâ sâip, ‘Ibânâ, nâi dâgoga nângâni. ²⁸ Ândi nâgât kamânân murâpnâ bâtnâmbut ândie. Zen sâknâm kamân ziren gabegât Lasaro sângonguna âim girem den dâzânngobap.’

²⁹ Sâi Abaramñâ sâip, ‘Buñâ. Mose sot Propete, zengât den girem ziap, zo nângâbi.’ ³⁰ Sâi ko sâip, ‘Ibânâ Abaram, yatâ buñâ. Zengât den nângâm umziñ mân melânbi. Ka a nâinâ mumuñan gâbâ zaat sâi ko umziñ melânbe.’

³¹ Sâi itâ sâmbu dukuip, ‘Zen Mose sot Propete zengât den birâmeyân mumuñan gâbâ nâinâ zaat ai dâzânngoi yatik birâbi.’ ”

17

Bâliñangât nep mân tuubi.

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Yesunâ arâpnâ den itâ sâmbu dâzânngoip, “Bâliñangât nep tuutuñ, zo muyagibap. Dap yen zimbap? Ka a nâi zâk bâliñangât nepñâ tuubap, yei, zâk dap upap? ² Nâi zâk a giginâ nâi okñangi bâliñâ upap, zo ko tosa yâmbât mimbap. Mârûmñan kât sumun yâmbât patâ gânduñan saamñâ saruyâm giari sâi ko zo bâbâlan opap. Zen galem orangâm ândibi.

³ Bukugâ nâi bâliñâ oi kubikñangâban. Otna umnâ melânji tosanâ birâban. ⁴ Oi sirâm kânogân tosa nâmburân zagât muyagem sâp nâmburân zagât gam sapsuubap, ‘Buku yatâ otgim umnâ bâliñ uap,’ Zâk yatâ sâi tosanâ birâban.”

Nângâm pâlatângât den.

⁵ Aposolo zen Kembu itâ sâmbu dukuwe, “Gâ nângâm pâlâtânjiñâ târokwap niñgâban.” ⁶ Sâne Kembuñâ itâ dâzânjoip, “Nângâm pâlâtânziñ bonñâ mâiktârâ, mundo keetñâ yatâ, zemziñgi wakum nak ândi, zo sâmbuyanğâm saruyân gei kinbapkat dukune sâtziñ lubap.”

Anjâ Kembuğât nep tuum tâpâkumen.

⁷ Yatâ sâmbuñâ itâ sâip, “Zengâren gâbâ a ñâi, zâkkât kore anjâ nep tuum ândim mo râma galem ândim ñâtiksâisâi gâi itâ dukubap? ‘Gâ mirin zâi tâtna nalem om gibâ.’ ⁸ Yatâ buñâ. Itâ dukubap, ‘Gâ sângum kâu lapñâ nalemnâ om pâna nia gikâ bet om nimban.’ ⁹ Nep a zo nep sâmbu pindip, zo tuugi nâñgi âkip. Dabân sâmbu âlip kwâkñanğâbap? ¹⁰ Zengât topziñ yatâ ziap. Zen Anutuñâ nep sâmbu ziñgi, zo op nanğâm itâ sâbi. ‘Nen kore a kwakmak. Nep sâmbu niñgi, zorigâk tuumen.’ ”

Yesuñâ a kubikziñgi âi mân nângâwe.

¹¹ Yesuñâ Yerusalem kamânân âibam Galilaia sot Samaria osetzikñan arip. ¹² Kamân ñâin zari sâk bâlâ a bâzagât ziñâ ekñâ âkñanâk kin den sâmbu itâ sâwe, ¹³ “O patâ Yesu, nenğât umğâ bâliñ oik.” ¹⁴ Sâne ziñgiñâ itâ dâzânjoip, “Zen âim sâkziñâ tirik namâ galem a tirâpzanğone ikpi.” Sâi zen âim tatne useziñ sogei sâkziñ âlip oip. ¹⁵ Oi zengâren gâbâ a kânokñâ useñâ sogei ekñâ puriksâmbu gâip. Puriksâmbu den kâtik sâmbu Anutu mâpâseip. ¹⁶ Zâkñâ Yesu kiñ topñan gei zem tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân gokñâ. ¹⁷ Yesuñâ itâ sâip, “A bâzagât kubikziñgan. Nâmbutñâ a nâmburân kimembut âlip ue, zo ikâ? ¹⁸ Zengâren gâbâ a ñâi âburem gam Anutugâren sâiwap mân se? Birâm âine gâ kamân ñâin gokñandâ gikik gaat?” ¹⁹ Yatâ sâmbu Samaria a zo itâ dukuip, “Gâ nângâm pâlâtânğanğât âlip uat, gât ko zaat âi.”

*Yesu takâbapkat den.
(Mt 24:23-28, 37-41)*

²⁰⁻²¹ Parisaio a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Anutu um topñan tâtatñâ, narâk ikâ zoren muyagibap?” Sâne itâ sâmbu dâzânjoip, “Anutugât um topñan tâtatñâ, zo senñâ mân igikñâ, gât ko itâ mân

sâbi, ‘Ziren âsagiap mo ândiren âsagiap.’ Nângânek. Anutu um topñan tâtatñâ, zo osetziñan âsagem ziap.” ²² Yesuñâ arâpñâ itâ dâzânjoip, “Gâtâm narâk ñâin, zoren a bonñâ âsagibatkat narâkñâ iknam upi. Zo mân ikpi. ²³ Narâk zoren a nâmbutñandâ sâbi, ‘O, ziren nenğâren âsagiap. Hân ândiren zengâren âsagiap.’ Yatâ sânetâ mân âibi. Oi nângâne mân bon upap. ²⁴ Hânpan zâk hân muruk toren toren âsagem nanğamap, zo yatik a bonñâ nâgât narâknan âsagei a aksik nikpi. ²⁵ Kândom ko a narâk ziren ândie, zen a bonñâ nâ kândâtnone sâknam patâ nângâbat.

²⁶ Noa ândeip, narâk zoren kut ñâi ñâi urâwe, zo yatik a bonñâ nâgât narâk zo mâte oi yatâ upi. ²⁷ Noa ândeip, narâk zoren a zen sii nalem sot too kâtik nem seroñ kwap ândiwe. Ambân anğâgwanğâ urâwe. Yatâ op mân nângâm ândine Noa sot narâpñâ zen wanğâyân zâine too uurup takâm gwâkâziñgi. ²⁸ Loti ândeip, narâk zoren yatik urâwe. Nalem sot too kâtik nem seroñ kwap ândiwe. Kut ñâi ñâi anğâgwanğâ urâwe. Nep kârâm kâmit mirâ nep tuuwe. ²⁹ Yatâ op ândine Lotiñâ Sodom kamân birâm ari narâk zoren sumbemân gâbâ kârâp sot kât kârâpñâ sot sumbem tipñâ gem gâi kamân zoren a ambân buñ op nângâwe. ³⁰ A bonñâ nâñâ âsagibat, narâk zoren a yatik upi.

³¹ Narâk zoren a ñâi sombemân tâpapñâ sikum mimbapkat mirin mân zâibap. Ñâi zâk nebân ândibapñâ zâk kamânân mân âburibap. ³² Zen Loti âmbinğanğât den siñgi nângâbi. ³³ Ñâi zâk ândiândiñâ anğân kâri gulipagobap. Ñâi zâk ândiândiñâ biri muyanğanğâbap.

³⁴ Nâ dâzânğua nângânek. Nâtik zoren a zagât, zet mirâ ñâin uman zeitâ ñâi mem, ñâi birâbat. ³⁵ Ambân zagât, zet nalembem tâitâ ñâi gâsum, ñâi birâbat. ³⁶ (A zagât nebân kiritâ ñâi mem, ñâi birâbat.)”

³⁷ Yesu zâk den zo sâmbu nanği arâpñâ ziñâ mâsikâm sâwe, “Kembu, ikâ zoren âsagibap?” Sâne itâ dâzânjoip, “Bâu mo zuu kârakñâ ñâi ze zoren nii keñ ziñâ ninam mindume.”

18

Top likuliku agât den sinji.

¹ Yesugât a, zen umziņ mên âkon op narâk dâp ninâu sâm ândibigât Yesunâ den sinji itâ sâm dâzânġoip, ² “Kamân nâin top likuliku a nâi ândeip. Zâk Anutu sot a mên hurat kwâtziņġip. ³ Oi kamân zorenâk ambân malâ nâi ândeip. Zâk narâk dâp a sâtņanġâren âim itâ dukumâip, ‘Gâ betnan mem kâsanâ nekât den kubikpan.’ ⁴ A sâtņâ zâk malâ zâkkât den birâmâip. Ândimņâ umņandâ itâ sâip, ‘Nâ Anutu mo a hurat mên kwâtziņġâman. ⁵ Ka malâ zâk narâk dâp sâm gâmapkât bekņan mimbâ. Bekņan mên mia sâi ko âsâbân nâġâren ġâi sâknâ âkon opap.’” ⁶ Kembu zâk den zo sâm nangâm sâip, “A sâtņâ bâliņandâ den sâip, zo nâņġâm kwâtâtibi. ⁷ Anutugât a ambân gakârâpņâ, zen nâtik sirâm dâp konsâm ninâu sâme, zo mâkâziņġâbap. ⁸ Zâk mên ândei kârep oi kegâk betziņan mimbap. A bonņâ nâņâ ġâtâm âburem gam hânân a ambân nâņġâm pâlâtânziņoot muyageziņġâbat mo buņâ? Zorat umziņ ġalem op ândibi.”

Parisaio a sot kât mimiņâ ninâu sâwet.

⁹ A nâmbutņâ, zen ândiândiziņanġât nâņġâne târârak oi a toren zengât nâņġâne mên dâp opmap. A yatâ zo, zengât den sumbuņâ nâi itâ sâip, ¹⁰ “A zagât, zet Anutu mâpâsiram tirik namin zâiwet. Nâi zâk Parisaio, nâi ko kât mimiņ a nâi. ¹¹ Parisaio a zâk kin zikņanġât nâņġi zari ninâu itâ sâip, ‘O Anutu, a nâmbutņâ zen kâmbam kume. Kâmbu upme. Bâliņâ top top upme. Nâ zen yatâ buņâ. Kât mimiņâ a ândiren zi itâ buņâ. Oi nâ zorat sâiwap dâġogan. ¹² Sirâm nâmburân zagât zorat umņan sirâm zagât nalemem birâm zorat kendon ândiman. Oi kut nâi nâi memņâ bâzagârân ġâbâ kânok zo ġâġât sinji sâm pâman.’ Yatâ sâm ninâu sâip. ¹³ Kât mimiņ anġa ko tutukuņan kin anġun op pindiņsâm kin itâ sâm ninâu sâip, ‘O Anutu, nâ bâliņ mâme a. Nâ a bâliņâ zorat ġâ mên birâniban.’ Zâk yatâ sâm ninâu sâip.”

¹⁴ Yesunâ yatâ sâmņâ itâ sâip, “Nâņġâne. Kât mimiņ a zâk Anutuņâ

tosanġa biri mirânġan arip. Ka Parisaio zâk tosanġa zemņanġip. Nâi zâk zikņanġât nâņġi zari Anutuņâ kâbakņeņanġâbap. Nâi zâk zikņanġât nâņġi ġiġiņ oi Anutuņâ mem zaatņanġâbap.”

Yesunâ katep mâsop minziņġip. (Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Ambân ziņ murarâpziņ diiziņġâm Yesuġâren âim bikņâ ġâsuziņġâbapkât sâne arâpņandâ ziņġitņâ kengât minziņġâwe. ¹⁶ Yatâ utne Yesunâ arâpņâ zânġonsâi ġane itâ dâzânġoip, “Zen birâne katep mâik zen nâġâren ġane. Mên pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu um topņanġât sinji kwatziņġâziņġâġ. ¹⁷ A ambân ziņ umziņ diim ġei katep yatâ upi, zen Anutu um topņan ândiândigât sinji upi. Ka nâi zâk katep yatâ mên upap, zâk mên bagibap.”

Sikum a nâiņâ Yesuġâren ġâip. (Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Oi sikum a nâiņâ Yesu mâsikâm sâip, “Patâ âlipņâ, nâ dap op ândiândi tâmbânġanġât sinji upat?” ¹⁹ Sâi Yesunâ sâip, “Nâġât âlipņâ wangât nonsat? Âlip mariņâ Anutu kânok. ²⁰ Oi ġâ Kembuġât gurumin den nâņġâmat. Zo itâ. Ap ambin, zet mên birâyanġâbabot. ġâ kâmbam mên kumban. ġâ kâmbu mên upan. ġâ bukuganġât sârân sâsâġ mên sâban. Ibâ mamġâ hurat kwatzikâm sâzik luban.” ²¹ Sâi sikum a zâk itâ sâip, “Zo katepnan ġâbik topkwap op ġâwan. Nâi mên bira ziap.” ²² Sâi Yesunâ den zo nâņġâm itâ sâm dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. ġâ kut nâi nâi tatġigap, zo aksik pam kât mem a kanpitâ ziņġâban. Yatâ op sumbemân sikumġoot upan. Oi ġa nâ sot pâlâtân op moliniban.” ²³ Yatâ dukui a zo sikum patâ zemņanġipkât umņâ bâliņ oip.

²⁴ Yatâ oi Yesunâ eknâ itâ sâip, “A kât sikum patânġâ Anutu um topņan bâġinam kwakpi. ²⁵ Bâu patâ kamele, zâk kuup mâtâpņan bagibap, zo yâmbâtņâ. Ka a sikumņootņâ Anutugât um topņan bagibagiņ, zo yâmbâtņâ walâwalân.” ²⁶ Sâi nâņġâm kirâwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Zo yatâ zorân dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁷ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzânġoip, “Anġa

kut n̄ai n̄ai utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâpñâ âlip muyagemap.”

²⁸ Sâi Peteronjâ itâ dukuip, “Nen kut n̄ai n̄ainiñâ aksik kândâtkom gâ moligiwen.” ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesunjâ itâ dâzânjoip, “Nâ perâkñak dâzânjobâ. Zengâren gâbâ n̄ai zâk Anutu um topñan ândiândiñangât opñâ kamânñâ mo ambâ murarâpñâ mo âtâ murâpñâ, mo ibâ mamzatñâ kândâtzanjobap, zo ko narâk ziren hâuñâ donbep mimbap. Oi narâk patin ândiândi tâmbânñâ mimbap.”

Yesu zâk mumbapkât sinji dâzânjoip.
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Yesu zâk arâpñâ sâi gane itâ sâm dâzânjoip, “Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi Propete a, zen a bonñâ nâgât den kulemguwe, zorat bonñâ âsagibap. ³² Nâ um kâtik a zengât bitziñan zaria den sâm sinnan gem sâm bâliñ kwatnim sâknan tâpkubi. ³³ Oi inzutñâ lapitnim none mumbat. Mom sirâm karâmbut tapñâ mumuñan gâbâ zaatpat.” ³⁴ Yesunjâ yatâ sâm dâzânjoip zen kwagâwe. Den zo topñâ mân nângâm, nângâne kwakmak oip.

Yesunjâ Yeriko kamânân a sen n̄atâtik n̄ai kubigip.

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Yesu zâk âim Yeriko kamân mâte oip. Oi matâp ginñan a sen n̄atâtik n̄ai nalem sot kât, zorat oletziñgâm tâip. ³⁶ A kâmut patâ zen matâp zoren âine kinziñ kwamit nângâm mâsikâziñgi sâwe, ³⁷ “Yesu, Nasarete gokñâ gaap.” ³⁸ Sâne nângâmñâ den kâtikñâ sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiun, nâgât umgâ bâliñ oik.” ³⁹ Yatâ sâi a kândom âiwe, ziñâ den hirînsâm tâpapkât dukuwe. Oi zâkñâ den zo nângâm tâtâlim den kâtikñâ den sâip, “Gâ Dawidigât kuinñâ, nâgât umgâ bâliñ oik.” ⁴⁰ Sâi Yesunjâ nângâm mâtâbân kinñâ sâip, “Zen nâgâren diim ganek.” Sâi sâne sen n̄atâtikñâ zâkkâren gâi mâsikâm sâip, ⁴¹ “Nâ dap otgibat kât sat?” Sâi sen n̄atâtikñâ sâip, “Nâ sinnâ âlip upapkât nânğan.” ⁴² Sâi Yesunjâ itâ dukuip, “Sinjâ mânânğarik. Nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” ⁴³ Sâi zorenâk sinjâ

egip. Oi Yesu molim âimñâ ekñâ Anutu mâtâseip. A ambân ziñâ zo ekñâ Anutu mâtâsiwe.

19

Sakaioğât den sinji.

¹ Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip. ² Kamân zoren a n̄ai ândeip, kutñâ Sakaio. Zâk kât mimiñ a zengât a sâtñâ. Oi sikum mot donbep zemñangip. ³ A zorân Yesu ikpamñâ okñangip. Oi zâk a pânkânok, gât ko a ambân mindune osetziñan kin Yesu ikpam kwagip. ⁴ Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâziñgâm Yesu ikpam wakum nak kwâkñan zâi tâip. Yesu zâk mâtâp zorik gam âibam oip. ⁵ Oi Yesu zâk nak zorat topñan âi sinjâ pâi zari ekñâ itâ dukuip, “Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârân gâgât mirin ga tâpat.” ⁶ Sâi yatigâk gem gam umâlip opñâ Yesu diim mirânğan arip. ⁷ Oi a zen zo ekñâ nângâm bâliñ kwap sâwe, “Zâk wangât bâliñ mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotñâ uap.” ⁸ Oi Sakaionjâ kin Kembu itâ dukuip, “Kembu nângâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torenjâ a kanpitâ ziñgâbat. Oi a nâmbutñâ kât walâm betziñan mewan, zo yatik nânjâ hâuñâ mem zâi pam walâm ziñgâbat.” ⁹ Sâi ko Yesunjâ arâpñâ itâ sâm dâzânjoip, “A zi Abaramgât kiunñâ. Zâk sot ambin murarânjâ, zen itârânjâ sumbengât sinji ue. ¹⁰ A bonñâ nâ a tâmbetagoagonan gâbâ kubikziñgâbam gem gâwan. Kubikziñga sumbengât sinji upi.”

A kât ziñgâziñgânğât den sumbuñâ.
(Mt 25:14-30)

¹¹ Yesu sot arâpñâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, ziñ itâ sâwe. “Anutu um topñan ândiândigât narâkñâ mâte uap.” ¹² Sâne zorat Yesunjâ den sumbuñâ itâ sâm dâzânjoip, “A patâ n̄ainjâ hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburibat sâm ba arip. ¹³ Âibam kore arâp bâzagât minduziñgâm kât ekap kânok kânok ziñgip. Ziñgâm itâ dâzânjoip, “Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ lañ kâri gâbat.” ¹⁴ Dâzânğom ari kamân zorat mâirâpñâ, zen zâkkât âkonziñgipkât kore a sâñongune

âimnâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, 'Mân kembu otningâbapkât nângen.' ¹⁵ A patâ zo ari ko a kutâ zâk laj hân galem sâmb pindi âbureip. Âburem gamnâ kore a kât zingip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mâsikâzingip, 'Kât zingâwan, zo mem nepnâ tune dabutâ âsagiap?' ¹⁶ Sâi a nâinâ gamnâ sâip, 'Patâ, kât ekap kânok nigin, zorâj târokwap bâzagât âsagiap.' ¹⁷ Sâi patânâ itâ dukuip, 'Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipnâ, gât ko kamân bâzagât zengât galem a op ândiban.' ¹⁸ Yatâ sâi kore a nâinâ gam sâip, 'Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepnâ tuuga bâtnâmbut âsagiap.' ¹⁹ Sâi itâ dukuip, 'Âlipnâ. Gâ kamân bâtnâmbut zengât galem a op ândiban.' ²⁰ Sâi kore a nâinâ gamnâ sâip. 'Kât ekap nigin, zo hâmbânâ kâpim pa ziap. ²¹ Nâ gâgât topkâ itâ nângan. Gâ a bâlinâ. Gâ kut nâi nâi mân tuum a nâmbutnâ zinj tuune muyagei mimbatkât sâmat. Gâ gikak nep mân kârâm kâmitmat. Nâmbutnândâ tuune bon mimbatkât sâmat. Zorat gâgât kenjât op kâtkâ dânjâk pa taap.' ²² Sâi patânâ itâ sâmb dukuip, 'Kore a bâlinâ gâ. Gikak den sat, zo mâburem dâgobâ. Gâ nâgât itâ nângâmat. Nâ a bâlinâ. Ninak kut nâi nâi mân muyagem meman. Oi ninak nep mân kârâm kâmitnâ nâmbutnândâ kârâm kâmitne bon oi nimbatkât sâman. ²³ Gâ topnâ yatâ nângâm kât giwan, zo kât a zingâna nepnâ tuune âburem ga târokwap membam.' ²⁴ Sâmnâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, 'Zen kât ekap pindâwan, zo beknjan mem bâzagât mem ândiap, zâk pindânek.' ²⁵ Oi zinjâ sâwe, 'Zâk bâzagât mem ândiap, zo ka.' ²⁶ Sâne sâip, 'Nâ dâzângua nângânek. Nâi zâk kut nâi pinda mem ândei târokwâknjanjâbat. Oi nâi zâk kut nâi pinda mân mem ândei, zo beknjan mia yen ândibap. ²⁷ Kâ kâsarâpnâ zi mân galemnângobap sâwe, zo minzingâm gamnâ mâtenanâk zângom nanjânek.' "

Yesu zâk donji kwâknjan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

²⁸ Yesu zâk den sâmb kwâkâm Yerusalem kamân zâibam zarip. Oi kândom

otzingâm zarip. ²⁹ Âimnâ Oliwa bâknjan âim Betepage sot Betania kamân mâte otzingip. Oi arâp zengâren gâbâ a zagât sângonzâkom itâ sâip, ³⁰ "Kamân nâmbutken, zoren arit. Âimnâ donji sigan tâgân saane kinzap, zo muyag-ibabot. Zo anâ kwâknjan mân tâtatnâ, zo unâknâ. Oi zo olaj diim gât. ³¹ Olanjâ a nâinâ wangât miabot sâi itâ dukubabot, 'Kembuninjângâren nep muyagei zirat sap.' " ³² Sâi azatnâ zet sâip dâp âi muyâgiwet. ³³ Donji olaj kiritâ mâirâpnândâ mâsikâzikâwe, "Wangât olajsâbot?" ³⁴ Sâne ziknâ sâwet, "Kembunâ nep muyagei zirat sap." ³⁵ Yatâ sâmb Yesugâren diim aritâ hâmbâziq donji kwâkan pamnâ Yesu aline donji kwâknjan zâi tâip. ³⁶ Zâim ari hâmbâziq mâtâbân lângat âiwe. ³⁷ Oliwa bâknjan gâbâ giari a ambân kâmut gakânâ, zen kulem top top tuugi igâwe, zorat sâtâre op kep mem Anutu sâmb âlip kwâknjanjâwe. ³⁸ Oi itâ sâwe, "Oe, a kutâniñâ zâk Kembugât sâtkât gaap. Zâk sâmb âlip kwâknjanjâm sâna. Oe, u sumbemân Anutu sâmb âlip kwâknjanjânat. Sumbemân lumbenâ zim-bap." ³⁹ Sâmb âine Parisaio a nâmbutnândâ a osetziñan kin itâ dukuwe, "Patâ, arâpkâ sâna birânek." ⁴⁰ Sâne sâip, "Nâ dâzângua nângânek. Zen hirijâsâne sâi ko kât zinj den sâmb mâpâsenibe."

Yesunâ Yerusalem kamângât iseip.

⁴¹ Yesu zâk âimnâ Yerusalem kamân mâteyâk ek kin umbâla op iseip. ⁴² Isemnâ Yerusalem mâirâp zengât itâ sâip, "Lumbenâ ândim sâi ek nângâbe? Sinziñ bâpsâsâñ, gât ko mân ek nânge. ⁴³ Gâtâm narâk nâin kâsaziñâ gamnâ kamânziñ doongum ândine kwakpi. ⁴⁴ Mirâ kamânziñ kom kindiñkândañ tuum zinjâ sot murarâpziñâ zângom mem nâi nâi otzingâne mirâ kamân kwamen zim-bap. Wangât, Kembuziñâ nâ zengâren ga mân nek nângâwe, zorat kut nâi nâi zo muyageziñgâbap."

Yesunâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)

⁴⁵ Den zo sâmb nanjâm tirik namin zarip. Zari kut nâi nâi anjâgwanjâ op kine itâ

sâm molizingip, ⁴⁶ “Namâ zirat Kembangat den kulem nâi ziap, ‘Namânâ zi ninau namâ upap.’

Ka zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.” ⁴⁷ Sirâmñâ sirâmñâ Yesuñâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom ândeip. Oi tirik namâ gâlem a sot pâtârâpziñâ, zen kune buñ upapkât den sâm kâtân urâwe. ⁴⁸ Yatâ sâne a ambân yennâ, zen aksik Yesugât diñâ nângâne imbanâ opmâip, zorat patârâpziñâ zengâren kwagâwe.

20

Yesu sot a sâtnâ, zen den âraguwe.
(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Narâk nâin Yesuñâ tirik namin a den sinji âlip dâzângom kiri tirik namâ galem a patâ sot Kembangat gurumin a sot galem a, zen itâ dukuwe, ² “Gâ dâtnângo. Nâigât sâtkât kut nâi nâi zo opmat? Nâinâ yatâ upan sâm gigipkât opmat?” ³ Sâne Yesuñâ dâzângoip, “Nângoot den nâi mâsikâziñga dâtnonek. ⁴ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” ⁵ Yatâ sâi zen ziinjak itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât tuugip sâindâ sâbap, ‘Zen wangât diñâ mân luwe?’ ⁶ Mo agât sâtkât tuugip sâindâ a ziñâ kâtnâ nângobi. Zen Yohanegât nângâne propete bonñâ opmâip, zorat.” ⁷ Zorat opñâ Yesu itâ dukuwe, “Nen Yohanegât topñâ mân nângen.” ⁸ Sâne itâ dâzângoip, “Zo sâne sâi ko nângoot nâigât satkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat mân dâzângobat.”

Waiñ nep galem a bâliñâ.
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Yesuñâ a ambân den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzângoip, “A nâinâ waiñ tâk nep kârâm kâmirip. Kâmitñâ galem a zâmban hân kârebân âi ândeip. ¹⁰ Oi bonñâ mimiñ narâknâ mâte oi kore a nâi bonñâ nâmbut mimbapkât sângongui arip. Âi taki galem a ziñâ kom molinetâ bet bâsañ gâip. ¹¹ Âburei mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip. Sângongui ari yatigâk kom moline bet bâsañ âbureip. ¹² Oi mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip.

Ari yatigâk kom eksâne âbureip. ¹³ Yatâ utnetâ waiñ kâlam mariñandâ sâip, ‘Zi dap upat?’ Mariñandâ nannâ nâi ândeip, zo zikñâ nannâ kânok. Oi umñâ zâkkâren kinmâip. Mariñandâ itâ sâip, ‘Nâ itâ upat. Nâ nannâ zi sângongua ari ek âlip hurat kwâknângâbi.’ ¹⁴ Oi galem a zen nannâ ekñâ âragwârâgu op sâwe, ‘Zâknâ zi gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat ko koindâ kâlam zi neñgât sinji upap.’ ¹⁵ Yatâ sâmñâ mem kâbakñem âi kune moip. Yatâ utne kâlam mariñâ zâk dap yatâ otziñgâbap? ¹⁶ Nânge. Zâknâ ga galem a zângoip mune kâlamñan galem a unakñâ zâmbanbap.” Yesuñâ yatâ sâi a ambân zen nângâm itâ sâwe, “Opon, zo neñgâren zo yatâ mân âsagibap.”

¹⁷ Sâne Yesuñâ ziñgitñâ sâip, “Kembangat ekabân den kulem nâi itâ ziap, zo topñâ dapkât?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorânâ mem namin kwânângip. ¹⁸ A nâi zâk kunkun zorân komñâ sâknâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorân a nâi kwâknâ kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’”

¹⁹ Yatâ sâi Kembangat gurumin den zorat galem a sot tirik namâ galem a patâ, zen sirâm zorenâk gâsunam urâwe. Oi a ambân zengât kenngât op birâwe. Zen itâ nângâwe, “Yesuñâ den sumbuñâ sâip, zo neñgât op sâip.”

²⁰ A patâ, zen Yesu gâsum kumbigât a sângonzângone tik ek molim ândiwe. A zo ziñâ târârak holi yatâ ândim Yesu denñâ sâknâknâk sâm diim a kutâgâren âi pânâ urâwe. ²¹ Den sâm mâsikâ okñangâm sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den târârak dâtnângomat. Oi patâ walâziñgâm den mân sâmat. Oi Anutugât mâtâp ziap, zo bonñanâk sâm kusikñan pâmât. ²² Zorat sâna nângânâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?” ²³ Sâne Yesuñâ sarâziñandâ topñâ nângâm sâip, ²⁴ “Zen kât nâi mem tirâpnone ikpâ. Zoren nâigât holi tobat ziap?” Sâi ziñâ sâwe, “Roma a kutâ Sisagât holi tobat.” ²⁵ Yatâ sâne dâzângom sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Anutugât

sinji, zo Anutu pindâbi.”²⁶ Yatâ sâi zen diñâ zo saanam a ambân mâteziñan kwagâwe. Zorat den hâuñâ mân sâi diñâ mâtâsiwe.

Mom zaatzaatñangât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Zen âine Sadukaio a nâmbutñâ zen Yesugâren gawe. A zo ziñâ momñâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. ²⁸ A zo ziñ gam Yesu itâ sâi mâsikâwe, “Patâ, Mose zâk den itâ sâi kulemguip, ‘A nâiñâ ambân memñâ katepñâ mân âsagei ândim moi munñandâ malâ zo mei âtânangât sinji katep muyagibap.’”²⁹ Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñ ambân mem kiun buñ ândim moip. ³⁰ Moi munñandâ malâ zo mem yatik kiun buñ ândim moip. ³¹ Moi munñâ nâiñâ yatik malâ zo meip. Yatik yatik âtâ mun nâmburân zagât, zen ambân kânok zo mem kiurâpziñ buñ mom nângâwe. ³² Munetâ bet ambân malâziñ zo moip. ³³ Oi a nâmburân zagât zen ambân kânok zo miwegât mumuñan gâbâ zaatzaat narâkñan ambân zo nâigât ambân upap?”

³⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâi dâzângoip, “Hanân zi a ambân miyanğâme. ³⁵ Narâk patin ko Anutuñâ nângâziñgi dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a ambân zen dum mân mianğâbi. ³⁶ Zen mumuñan gâbâ zaatñâ dum mân mumbi. Zen Anutugât nan bârarâp op Anutugât sumbem arâp yatâ op ândibi. ³⁷ Mumuñan gâbâ zaatpi, zo Mosenâ kârâp nak topñan âsagei egibân den zo sâi muyageip. Zâk Kembangât den itâ sâi kulemguip, ‘Zâk Abaram sot Isaka sot Yakobo zeñgât Anutu.’ Nâ zorat sa nângânek. ³⁸ Anutu zâk mom buñ urâwe, zeñgât Anutu buñâ. Zâk wâgân ândie, zeñgât Anutu. Anutuñâ zeñgât nângi aksik patâ wâgân ândie.”

³⁹ Yesu zâk yatâ sâi dâzângoi Kembangât gurumin den zorat galem a nâmbutñandâ sâwe, “Patâ gâ den sâna âlip uap.”⁴⁰ Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mâsikânam keñgât op birâwe.

Yesu zikñak Kristogât mâsikâziñgip.
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Yesuñâ itâ sâi mâsikâziñgip, “Kristo, zâk Dawidigât kiun sâme, zo dapkât?”⁴² Dawidi zikñak Psalm ekabân den nâi itâ sâi kulemguip,

‘Kembu zâk nâgât kembu itâ sâi dukuip.

⁴³ “Nâgât âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñangât kombân upi.”’

⁴⁴ Dawidiñâ Kristogât kembunâ sâip, zorânj dap op kiunñâ uap?”

Kembangât gurumin a, zeñgât den girem sâip.

⁴⁵ Oi a ambân mâteziñan arâpñâ itâ sâi dâzângoip, “Kembangât gurumin a yatâ mân ândibi. ⁴⁶ Zen hâmbâ kârep mem ândine a ziñ sombemân muyageziñgâm sâi âlip kwatziñgâbigât umziñ kinmap. Oi mâtâpâpâse namin sot nalem ninin namin a sâtnâ tâtarân tâtnat sâme. ⁴⁷ A yatâ zorânj ambân malâ zeñgât mirâ kut nâi nâi lañ mime. Oi a ambân mâteziñan ninâu kârep sâi tosaziñ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziñangât hâuñâ yambâtñâ mimbi.”

21

Ambân malâ nâiñâ kâtñâ tirik namin pâip.

(Mk 12:41-44)

¹ Yesuñâ sinjâ pâi ari egi sikum a ziñâ Kembangât sinji kât pane giari egip. ² Oi ambân malâ kanpitâ nâi, zorânj gam kât kuriñâ zagât pai giari egip. ³ Yatâ oi Yesuñâ ekñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzânjobâ. Ambân malâ kanpitâ, zâk kât paap, zorânj walâziñgap. ⁴ Sikum a zen mamñâ âmbi zeï ko nâmbutñik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk kâtñâ pam nanğâm yenâk ândiap.”

Wesâk muyagibap.

(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ A nâmbutñâ zen tirik namâgât den itâ sâwe, “Kât neulenoot âlipñâ tuune hikpârâkñoot kirip.” Zo ek sâi kine Yesuñâ dâzângoip. ⁶ “Narâk nâin kâsaziñâ gam namâ neulenoot zi kândañne giligâlâksâm buñ op nanğâbap.”

⁷ Oi ziñâ sâwe, “Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte

oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”
 8 Sâne Yesunâ itâ sâip, “Um gulip kwatziŋgâbegât gasâziŋ kârâm ândibi. A donbepnâ gam itâ sâbi, ‘Nâ Kristo. Bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Nâmbutnâ itâ sâbi, ‘Narâknâ mârûm mâte uap.’ Yatâ sâne a yatâ zo zengât den nângâne bonnâ buŋ upap. 9 Oi kâmbamgât den siŋgi nângâm mân keŋgât upi. Kut nâi nâi yatâ zo âsagibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap.”

10 Yatâ sâm sâip, “Hânñâ hânñâ, kâmutnâ kâmutnâ, zen kâsa op zimbi. 11 Wâriŋ patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyageziŋgâbap. Oi sumbemân wesâk imbânñâ muyagibap.”

Den siŋgi âlipkât kâmbam muyagibap.

12 “Yatâ mân âsagei zen gâsuziŋgâm zângom moliziŋgâbi. Oi gâsâzângom mâpâmâpâse namin sot tâk namin zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zengâren diiziŋgâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otziŋgâbi. 13 Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsûm ziŋgâbi. 14 A zengât mâteziŋan kin den dap sânat sâm mân nângâm kwâkâ upi. 15 Ninak den nângânângâ âlipnâ ziŋga kâsarâpziŋâ zen dinziŋâ nângâmñâ mân kumbi.

16 Oi zorik buŋâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziŋâ, ziŋâ sâne gâsuziŋgâm zângobi. Oi zengâren gâbâ a nâmbutnâ mumbi. 17 A donbep zen kutsiŋginanğât opnâ um kâlak otziŋgâbi. 18 Yatâ otziŋgâne nânâ galem otziŋga kâukziŋ sâmot nâi mân buŋ upap. 19 Zen kâtigem âim ândiândiziŋ muyagibi.”

Yerusalemgât den.

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

20 Kâsarâpziŋ zen gam Yerusalem kamân haamgune sâbi, ‘Kamâniŋ patâ kândaŋne kwamen zimbapkât narâknâ mâte uap.’ 21 Oi Yudaia hânân ândibiñâ zen sârârâk kârâm ba barâ kâtikŋan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiñâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkŋan ândibiñâ Yerusalem kamânân mân zâibi. 22 Narâk zoren tosaziŋâ hâuñâ mâkâbapkât narâk muyagibap.

Oi Kembangât den ekabân ziap, zo bonnâ muyagibap.

23 Yei, ambân kâmborâ sot katep namân goknâ, zen dap upi? A kâmut zi zengâren tosagât hâuñâ Kembunâ sâknâm patâ ziŋgâbap. 24 Oi kâsa ziŋâ a ambân nâmbutnâ kâmbamñâ zângom nâmbutnâ diiziŋgâm hân toren toren âine zengât kore a ambân op ândibi. Oi hân nâin gâbâ um kâtik, ziŋ gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziŋ âkâbap.”

Narâk patâgât den.

(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)

25 “Bet mirâsiŋ sot kâin sângelak sen pupnâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutnâ kâmutnâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbângum kwatmit patâ muyagei nângâne kwakmak oi keŋgât upi. 26 Oi Anutuñâ sumbem mâŋgei olayanğâm imbanâ buŋ upap. Oi a ambân, ziŋ kut nâi nâi muyagibap, zorat nângâm kwâkâmñâ keŋgât opnâ munam op kinbi. 27 Oi a bonnâ nâ unumunum kwâkŋan imbanâ âsaknânoot ga nikpi. 28 Kut nâi nâi zo âsagei kâkpam ekñâ itâ sâbi, ‘Gâsuniŋgâbapkât narâk mâte uap.’”

29 Yesunâ yatâ sâm den sumbunâ nâi itâ târokwap dâzânğoiŋ, 30 “Zen dâgap nak ekñâ topnâ itâ sâme, ‘Illum burutuksâi maa narâk upâmap.’ 31 Yatik kut nâi nâi san, zo muyagei ekñâ sâbi, ‘Anutu um topŋan ândiândiŋ, zorat narâk mâte uap.’

32 Nâ perâkŋak dâzânğobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut nâi nâi san, zo muyagibap. 33 Hân sot sumbem buŋ upap. Nâgât den zo ko mân buŋ upap.”

Um wâgân ândibi.

(Mk 13:33-37)

34 “Sii nalem nem kut nâi nâi yenŋanğât nângâm ândine um nângânângâziŋ buŋ oi narâk patâgât mân nanğâm ândine muyagei pârâkpam lâu taktak upegât gasâziŋ kârâm ândibi. 35 Narâk patâ zo hân dâp a aksik dâpziŋ oi muyagibap. 36 Zorat zen um wâgân ândim ninâu sâm ândine Kembunâ imbânñâ ziŋgi kut nâi nâi âsagibapkât sâsânâ, zo âsagei ândine a bonnâ nâ takâm ga mâtenan kâtigem kinbi.” Yatâ sâm dâzânğoiŋ.

³⁷ Yesu zâk sirâmân tirik namin den sinji âlip dâzângom ândeip. Oi mirâ nâtiksâi birâzingâm Oliwa bâknan zâi zemâip. ³⁸ Mirâ haņsâi a ambân aksik zâkkât den nângânam tirik namin zâiwe.

22

Yudanâ Yesu tirâpzângobapkât sâip.

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ kutnâ Pasowa, narâknâ mâte oip. ² Tirik nama galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen a ambân zengât kengât op, dap op Yesu koindâ mumbap sâmbâtâp kâruwe.

³ Yatâ op ândine Satanâ Yesugât a nâi kutnâ Yuda, Karioto kamânân goknâ, zâkkât umņan giarip. ⁴ Giari tirik namâ galem a patâ sot kâwâli a zengât galem a patâ zengâren âim tirâpzângoi gâsubigât dâzângoip. ⁵ Oi zen nângâm umziņ âlip oi sângânâ kât pindâbigât sâwe. ⁶ Sâne dinziņâ lum sâmbâtigem Yesu tigâk tirâpzângobam ek kârum ândeip.

Yesu sot arâpnâ, zen kendon patâgât nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)

⁷ Kendonân nalem niniņâ narâk oip. Narâk zoren râma gwamņâ kom gaam omarâwe. ⁸ Oi Yesuâ Petero sot Yohane itâ sâmbât sângonzâkoip, “Zet âim Pasowa kendongât nalem om kâtâņ tuubabot.” ⁹ Sâi ziknâ itâ sâmbât mäsikâwet, “Mirâ ikâ zoren undat?” ¹⁰ Sâitâ itâ sâmbât dâzâkoip, “Nângit. Zet kamânân zâim a nâi egitâ too âmaņoot muyagem mem mirin zari molim zâibabot. ¹¹ Zâim mirâ mariņâ itâ dukubabot, ‘Patâņâ gâgât itâ sap, “Mirâ umņâ ikâ zoren nâ sot arâpnâ Pasowa nalem ninat?”’ ¹² Sâitâ zâknâ mirâ umņâ patâ nâi kian tâtatnâ kubikkubiknâ, zo tirâpzâkoi zoren nalem om kâtâņ tuubabot.” ¹³ Zet âim Yesuâ sâip dâp muyagiwet. Oi zoren Pasowa nalem om kâtâņ tuuwet.

Pasowa nalem nem waiņ too ziņgi niwe.

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)

¹⁴ Nalem niniņ narâknâ oi ko Yesu sot arâpnâ zen nalem ninam zâiwe. ¹⁵ Zâine Yesuâ itâ sâip, “Sâknam narâk mâte oi nalem zi zen sot nimbatkât otnigap. ¹⁶ Nâ sa nângânek. Pasowa nalem dum mân nem ândia Anutu um topņan zorat bonņâ, zo âsagibap.”

¹⁷ Yatâ sâmbât waiņ hâkop mem sâiwap sâmbât itâ sâip, “Zi mem nem anğânek. ¹⁸ Nâ dâzângobâ. Waiņ too dum mân nem ândia Anutugât um topņan ândiândiņ, zo muyagibap.” ¹⁹ Den yatâ sâmbât nalem nâi memņâ sâiwap sâmbât mamuņ itâ sâmbât ziņgip, “Zi sunumnâ. Zo zengât sinji san. Nâgât nângâm itâ nem ândibi.” ²⁰ Nalem nine waiņ too hâkop mem ziņgâm sâip, “Hâkop ziren târotâroniņ irakņangât gilâmnâ taap. Gilâmnâ zo, zengât op hânân gibap.

²¹ Oi nângânek. A kâsarâpnâ zengât berân nâbanbap, zâknâ nâ sot tâtarân nalem ârândâņ mem nem tet. ²² A bonņâ, nâmbâtâp sâmbât niniņ, zorik âibat. Ka a nâi tirâpzângoi gâsunibi, yei, zâk hâuņâ yâmbâtnâ mimbap.” ²³ Yatâ sâi arâpnâ zen kâmutziņan gâbâ nâiņâ yatâ upap sâmbât mäsikâyangâwe.

Arâp zen den sârek âraguwe.

(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)

²⁴ Yesu arâpnâ, zen osetniņan gâbâ nâiņâ patâniņâ upap sâmbât den sârek âraguwe. ²⁵ Utne Yesuâ itâ sâmbât dâzângoip, “Hân a kutâ, zen kore a gâsâzângome. A zâizâiņ, zen a yenņandâ sâmbât âlip kwatziņgâme. ²⁶ Ka zengâren yatâ mân âsagibap. Zengâren a patâņâ mâikkât holi yatâ upap. Oi a sâtnandâ kore a yatâ op ândibap.

²⁷ Zen sânek. Ikâ zorâņ zâizâiņâ? Nalem yen tap niniņâ, zorâņ zâizâiņ mo nalem uunâ, zorâņ zâizâiņ? Yen tap mimbap, zo zâizâiņâ nângâme. Nâņâ ko zengât oserân kore a yatâ op ândian. ²⁸ Nâ hânân sâknam nângâm ândia nâ sot tap ek ândie. ²⁹ Oi Ibânandâ imbaņâ nigî a ambân zengât patâziņ op ândibat. Zen zo yatik a ambân zengât a sâtnâ op ândibigât sâmbât ziņgan. ³⁰ Zorat nâņâ sa zen nâ sot nalem nem sâtare op a kembu tâtarân tap

Isirae a kâmut kiin zâgât, zengât den sâm kwâkâbi.”

Yesunâ Petero girem den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

³¹ Yesunâ itâ sâip, “Simon, Simon, a zen kopi mândâlem kubiknâ sâknâ birâme, zo yatik gâ Satangât biknan zâibangât sap.

³² Oi nânâ ko nângâm pâlâtângâ lorem buņ opapkât ninâu san, gât ko âburemņâ bukurâpkâ tânzângoban.”

³³ Sâi Peteronâ itâ dukuip, “Kembu gâ tâk namin mo gone mumban, zo âlip nâ yatik otnibi.” ³⁴ Oi Yesunâ sâip, “Petero, nâ dâgoga nângâ. Kuruknâ diņ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”

³⁵ Yatâ sâm sâip, “Nânâ sângonzângua kât sot irâ, ki pâke buņ âim zorat kâruwe?” Oi ziņâ sâwe, “Yatâ buņâ.” ³⁶ Sâne itâ târokwap dâzângoip, “Narâk ziren ko a nâi zâk kât zemņângap oi mem âibap. Nâi zâk irâ kat zemņângap oi gorem âibap. Nâi zâk kâmbangât sâu patâ buņ oi hâmbânâ kwâkâm ziņgi sâu nâi pindâne mem âibap.

³⁷ Nâ sa nângânek. Propete ziņ nâgât den kânņan itâ kulemguwe, ‘Zâk bâliņ mâme a zengât oserân pam itâ sâwe, ‘A zi, zen bâliņ mâme a.’ Den zo bon upap. Oi nâgât den sâsân, zo aksik patâ bon op nanğâbapkât narâk mâte uap.”

³⁸ Sâi arâpnâ ziņâ dukuwe, “Kembu eknan. Kâmbangât sâu patâ zagât mien.” Sâne sâip, “Âlipnâ.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Yesu zâk nâtik dâp opmâip, yatâ op Oliwa bâknan zari arâpnâ zen molim âiwe. ⁴⁰ Zoren takâm Yesunâ arâpnâ itâ dâzângoip, “Zen mâsimâsikâyân loribegât ninâu sânek.” ⁴¹ Yatâ sâm kât lum pâindâ âimap, yatâ âim simin liim kwap itâ sâm ninâu sâip, ⁴² “Ibânâ, nângânim sâknam kâmut zi betnan mena buņ oik. Oi nâgât den buņâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴³ Yatâ sâi sumbemân gâbâ sumbem a nâiņâ gem gam imbanâ pindâm mem kâtiknan kwâkņangip. ⁴⁴ Umņan sâknam donbep patâ oi kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak zorâņ hânân gei gilâm yatâ oip.

⁴⁵ Ninâu sâmņâ zaatņâ arâpnâ zengâren âim ziņgirip. Zen umbâlânâ mem lotņan kwatziņgi uman ziwe. ⁴⁶ Zine Yesunâ ziņgit sâip, “Zen wangât uman zie? Zen mâsimâsikâyân loribegât zaatņâ ninâu sânek.”

Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Yatâ sâm kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpnâ zengât bukuziņâ, kutņâ Yuda, zâknâ kâdom otziņgi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mânganbapkât Yesugâren gâip. ⁴⁸ Gâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Yuda, Gâ wangât a bonņâ nâ lum mânganim sâna gâsuninam ue?”

⁴⁹ Oi Yesugât a gakânâ, zen kut nâi nâi muyagibâ sâi ekņâ sâwe, “Kembu sâna nângâm nen zângonâ?” ⁵⁰ Yatâ sâmņâ zengâren gâbâ nâiņâ tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapņâ kârâm kwâkip. ⁵¹ Oi Yesu zo ekņâ sâip, “Zen birânek.” Yatâ sâm a zo kindapņâ mem târokwaip.

⁵² Tirik nama galem a sot kâwâli a sot a kâukņâ, zen gâsunam gane itâ sâm mâsikâziņgip, “Zen nâgât dap nâņge? Nâgât nângâne kâmbam ku a oi liņgip kâlâuziņoot mem ga gâsânoge?” ⁵³ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmņâ sirâmņâ tirik namin zen sot ândiman. Oi zoren mân gâsânowe. Ka zi zengât narâk uap sot nâttâtik mariņangât narâk uap.”

Peteronâ Yesu kwâimbip.

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ A ziņ Yesu gâsum diim âim tirik namâ galem a patâgâren diim zâiwe. Oi zâkkât mirin Peteronâ bet moliziņgâm arip. ⁵⁵ Oi kâwali a zen dâmân kâligen âim kârâp om nângâm tatne Petero zâk bagim osetziņan tâip. ⁵⁶ Tâi ko kore ambân nâiņâ ga ekņâ sâip, “A zi zâk sot ândimap.” ⁵⁷ Sâi Peteronâ kwâimbâm sâip, “Ambân, nâ zâk mân ekman.” ⁵⁸ Yatâ sâm mâik nâi tâi a nâiņâ ekņâ sâip, “Gâ zâkkât kâmurân gokņâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ sat, zo nâ buņâ.”

⁵⁹ Mâik nâi tâi a nâiņâ ga ekņâ sâm kâtigem sâip, “Perâkņak, a zi zâk sot

ândimap. Zâk Galilaia goknâ.”⁶⁰ Sâi Peteronâ sâip, “A, gâ den sâna kwaksan.” Yatâ sâi narâk zorenâk kuruknâ diŋ sâip.⁶¹ Oi Kembunâ puriksâm Petero egi Petero zâk Kembunâ den mârum sâip zo nângip, “Kuruk diŋ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”⁶² Den zo nângâm umnâ bâliŋ oi âkŋan âi girâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut nâi nâi okŋanġâwe.

(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

⁶³ Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sâm siŋan gem dukum kuwe.⁶⁴ Si sângân kwâtepkum komnâ itâ sâwe, “Gâ Propete ândiat oi ko a nâinâ gogap, zo kutnâ sâna nângânâ.”⁶⁵ Oi den bâliŋ nâmbutnâ dukuwe.

⁶⁶ Yatâ op kine mirâ haŋsâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim zâine den itâ dukum sâwe,⁶⁷ “Dâtnânġo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsun niŋgâ.” Sâne itâ dâzânġoip, “Nâ topnâ sâm muyagia sâi ko mân nângâbe.⁶⁸ Nâ mâsikâziŋga sâi ko den torennâ mân dâtnobe.⁶⁹ Laŋ sa nângânêk. Narâk zi a bonnâ nâ Anutu imbanâ mariŋâ, zâkkât âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap.”⁷⁰ Sâi nângâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, “Gâ Anutugât nanŋâ?” Sâne zâknâ sâip, “Zo se, zo.”⁷¹ Sâi itâ sâwe, “Wangât dum den nep tuunat? Ziknâ lâunŋan gâbâ gâi nângen.”

23

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

¹ Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim Pilatogâren âiwe.² Zâkkât mâtenŋan kin itâ sâm siŋan giwe, “A zirat topnâ itâ ziap. Zâk a donbep um gulip kwatziŋgâmap. Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân pindâbigât dâzânġoip. Oi zikŋanġât itâ sâmap, ‘Nâ Kristo, a kembu.’”

³ Sâne Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkanġât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo.”⁴ Sâi Pilatonâ tirik namâ galem a sot a gam

kirâwe, zen itâ dâzânġom sâip, “Nâ a zirat tosanâ kâruan.”⁵ Oi zen kâtigem sâwe, “Zâk perâkak a ambân den mân orotnâ dâzânġoi hânniŋâ dâp op laŋ kârip. Zâk Galilaia hânân topkwap op gam Yudaia hânân gam ziren yatik opmap.”

⁶ Yatâ sânetâ Pilatonâ mâsikâziŋgâm sâip, “Zo Galilaia goknâ?”⁷ Zâk ziŋ yatâ sâne Pilatonâ nângâm Yesu zâk Herodegât nebân goknâ sâm sângongui Herodegâren diim âiwe. Herode zâk Yerusalem kamânân ândeip.

⁸ Herode zâk Yesu eknâ umnâ âlip oip. Herode zâk Yesugât siŋi nângâm ikpam op ândeip. Oi kut nâi tuugi ikpatkât nângâm ândeip.⁹ Oi zâknâ Yesu den topnâ topnâ sâm mâsikip. Mâsiki ma hâuŋâ mân mâburem dukuiŋ.¹⁰ Oi tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen kâtigem den sâm siŋan gem kirâwe.¹¹ Herode sot kâwali arâpnâ, zen Yesu siŋan gem den gân okŋanġâwe. Oi Herodenâ sâi Yesu a kembangât hâmbâ nâi giŋanġâne giari âburem diim Pilatogâren âiwe.¹² Oi sirâm zoren Herode sot Pilato, zet buku urâwet. Mârum ko kâsa kâsa op ândiwet.

¹³ Pilatonâ tirik namâ galem a patâ sot a kâuknâ sot a yenŋâ sâi gawe.¹⁴ Gane itâ sâm dâzânġoip, “Zen itâ sâm a zi nâgâren diim ge, ‘Zâk a umziŋan gemap.’ Oi nânâ zengât mâteziŋan topnânġât kârua buŋ uap.¹⁵ Herode zâk yatik mâsiki buŋ oi sângongoi diim ge. Nânġe. Tosanândâ mumbapkât siŋi mân uap.¹⁶ Zorat sa kâwali a ziŋâ tâknâ lapitne olanbat.”¹⁷ Pilato zâk Yuda zengât kendon dâp tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok kânok olan ziŋgâmâip.

¹⁸ Sâi a kâmut ziŋ den kâtik sâm sâwe, “Zâk buŋ oik. Baraba ko olan niŋgâ.”

¹⁹ Baraba zâk sot a nâmbutnâ, zen a kutâgât âkonziŋgi kamân pâtin kâmbam kom a nâmbutnâ zângone mune tâk namin zâmbarâwe.²⁰ Oi Pilatonâ Yesu olanbamnâ dâzânġoip.²¹ Dâzânġoi zen den yu kambân sâm sâwe, “Poru nagân moik. Poru nagân moik.”²² Sâne Pilatonâ kwâkâziŋgi sâp karâmbut oi sâip. “Wan

tosagât? Nânâ nânğa tosanandâ mum-bapkât sinji mân uapkât sandâ tâkņak lapitņâ birâne âibap.”²³ Sâi zen kâtigem den kâtik sâm ziwe, “Poru nagân moik.” Sâm gulipmalip utne Pilatonjâ dinziņâ lugip.²⁴ Den sâwe, zo bon upapkât Pilatonjâ sâm kwâkip.²⁵ Oi dinziņâ lum kâmbam ku a tâk namin tâip, a zo olaņ ziņgip. Ka Yesu ko mumbapkât sâm kwâkâm kâwali a zengât bitziņan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)

²⁶ Yesu diim mâtâbân âim a nâi muyagiwe, kutņâ Simonj, Kirene hânân gokņâ. Zâk nebân gâbâ gâi gâsumņâ Yesugât poru nak kwambenjan pane lum Yesugât kândâtņan arip.

²⁷ A ambân donbep patâ molim âiwe. Ambân nâmbutņâ, zen umbâlâ op isem wenjâ molim âiwe.²⁸ Yatâ utne Yesuņâ puriksâm itâ sâm dâzânģoip, “Yerusalem ambân, zen nâgât mân isenek. Ziņjâ sot murarâpziņâ, zengât isenek.

²⁹ Nânģânek. Gâtâm, narâk nâin itâ sâbi, ‘Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziņ buņ sot ambân sigan, zengât nânģindâ âlip upap.’³⁰ Narâk zoren bakņâ zengât itâ sâbi, ‘Zen âbânģum ge kwâratnânģonek.’ Oi bakņâ mâik zo yatik, ‘Ge kwâratnânģonek.’³¹ Kut nâi itâ zo nak wâģân okņanģe. Nak aronņâ, zo dap okņanģâbi?”

³² Oi bâliņ mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe.³³ Oi âimņâ hân nâi kutņâ kâuk sinjit, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândânģ zâkowe. Yesu zâk tânâmņan, bâliņ mâme a zet toren toren kwânânģâziņģawe.³⁴ Utne Yesuņâ ninâu itâ sâip, “Ibânâ, a zi ziņâ kut nâi nâi ue, zi topņâ mân nânģegât tosâziņ birâ.” Sâi kâwali a zen hâmbânģanģât opņâ wenzu pâne âsageip dâp miwe.³⁵ A donbep patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziņâ ko mem ge kwâkwat den dukum sinjan gem kirâwe. Itâ sâwe, “A nâmbutņâ tâmbetagonam utne tânzânģoip. Zikņanģât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutuņâ gâsum sâlâpkuip oi ko gem ģaik.”³⁶ Kâwali a zen yatigâk

dukuwe. Zen winiga too kâlakņâ pindâm sâwe,³⁷ “Ĝâ Yuda zengât a kuta op ândiat oi ko poru nâģân ģâbâ âkâm ge.”³⁸ Yesugât poru nagân den nâi itâ kulenguwe, “Zi Yuda zengât a kutâ.”

³⁹ Bâliņ mâme a nâi poru nagân kin betziņan mem Yesu dukum sâip, “Ĝâ yatâ zo Kristo? Ĝikâ sâkkâ mâkâna ģei nekât sâknikņâ mâkâ.”⁴⁰ Yatâ sâi bâliņ mâme a nebutņandâ dukum sâip, “Net kâmbamģât sinji ârândânģ uenņâ Anutugât kenģât mân op sat?⁴¹ Net tosanikņanģât dâp otnike. Ka a zi ko bâliņâ mân oip.”⁴² Yatâ sâmņâ Yesu dukuip, “Yesu, ģâ kembu imbanģagoot ândim, ģâ nâģât nânģâban.”⁴³ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkņak sa nânģâ. Itârânģ ģâ nâ sot sumbem kamân âlipņan, Paradisi, zoren ândiban.”

⁴⁴ Oi mirâ bâkņan oi mirâ sumunkom zei nâtatik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip.⁴⁵ Oi tirik namin sânģum patâ nâi kirip, zo tânâmņan oloņ ģei kwâkip.

⁴⁶ Oi Yesu den kâtik den sâm sâip, “Ibânâ, bikan um dâpnâ paan.” Yatâ sâm moip.

⁴⁷ Oi kâwali a galem, zo ek nânģâm Anutu sâm âlip kwâkņanģâm sâip, “A zi perâkņak tosanjâ buņâ. Hâlâlu a.”

⁴⁸ A ambân zo mindum kirâwe, zen ekņâ umbâla opņâ âiwe.

⁴⁹ Yesu zikņâ a ambârâp sot Galilaia hânân ģâbâ ambân molim ģawe, zen âkņan kin igawe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)

⁵⁰ A nâi ândeip, kutņâ Yosepe. Kamânņâ Yudaia hânân tâip, kutņâ Arimataia. Zâk Yuda a sâtņâ zengât kâmurân gokņâ. Oi a zo a târârakņâ.⁵¹ A sâtņâ zen Yesu kunam sâne nânģi mân dâp oip. Zâkņâ Anutu um topņan ândiândiņ, zo âsagibapkât nânģâm ândeip.⁵² A zorânģ Pilatogâren âimņâ Yesugât kâmbârânģanģât dukuip.⁵³ Oi Pilatonjâ nânģânģanģi Yesugât kâmbârânģ mâkâmņâ sânģum kâunģ kâpimņâ kât mâtâpņan pâi zeip. Kât mâtâp zo anģ kendâm kubigawe. Zo uņakņâ. Zoren mârurum a mân zâmbârâwe.⁵⁴ Yuda zengât kendongât kubikkubik narâkņâ oip.

⁵⁵ Oi ambân nâmbutņâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe molim ikne Yesu kâmbarâņâ kwagân ga pâip. ⁵⁶ Oi kut ñâi ñâi zo ek nâņgâm kamânân âburem too sot kelâk wârân âlipņâ mem kubigâwe. Oi Yuda zeņgât kendonân Mosegât gurumin den lum kendon tarâwe.

24

Yesu mumuņan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)

¹ Kendon âki ko mirâ haņsâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo mem Yesugât kwagân âiwe. ² Âi takâm igâwe. Kât patâ zâk kâbakņine mâtâp pâroņsâm kirip. ³ Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâmbarâņ kârum mân muyagiwe. ⁴ Kârumņâ imbaņâziņ buņ oi keņgât op kin a zagât, hâmbâzikņâ âsakņâ tobat ñâi yatâ, zet ambân âiwe, zeņgât umziņ topņan kirâwet. ⁵ Oi ambân zen keņgâtziņaņgât op pindiņsâm kine a zagât zorâņ itâ dâzâņgowet, “Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumuņâ zeņgâren kârue? ⁶ Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. Mârum Galilaia hânân ândim den itâ dâzâņgoip, zo nâņgâne, ⁷ ‘A bonņâ nâ bâliņ mâme zeņgât bitziņan zaria none momņâ sirâm karâmbut tap zaatpat.’”

⁸ Yatâ sâitâ ambân zen den zo nâņgâwe. ⁹ Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpņâ sot a ambân nâmbutņâ den siņgi zo dâzâņgowe. ¹⁰ Ambân kwagân âiwe, kutziņâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana sot Maria, Yakobogât mamņâ. Zen aksik Aposolo den siņgi zo dâzâņgowe. ¹¹ Aposolo zen den so nâņgâne bon buņ oi mân nâņgâm kwâtâtiwe. ¹² Ka Petero zâk zaatņâ sârârâk kârâm kwagân arip. Âimņâ pindiņsâm egip. Egi sâņgum kwamenâk zeï egip. Oi kut ñâi ñâi âsageip, zorat nâņgâ kwâkâ opņâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwet.

(Mk 16:12-13)

¹³ Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zeņgâren gâbâ a zagât, zet Emausi kamânân âiram âiwet. Kamân zo kârep buņâ, goot goot. ¹⁴ A zagât zet mâtâbân âim kut ñâi ñâi âsageip, zorat den sâmb

âiwet. ¹⁵ Sâmb âim tâitâ Yesuņâ âim muyageziki ârândâņ âiwe. ¹⁶ Zet sinziki mân ânâņgâripkât mân ek nâņgâwet.

¹⁷ Yatâ oitâ mâsikâzikâm sâip, “Zet wan den âragum gam tabot?” Sâi zet si sâņgânziķņâ umbâlâ tobat op kirâwet. ¹⁸ Oi zekâren gâbâ a ñâi kutņâ Keleopa, zâkņâ sâip, “Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik den siņgi nâņge. Gâ kânokņâ kamân ñâin gok, gât ko mân nâņgâm ândiat?”

¹⁹ Sâitâ mâsikâzikâm sâip, “Wan wan âsageip?” Sâi zet sâwet, “Yesu Nasarete gokņâ, zâkkât siņgi. Zâk Anutu mâteņan Propete patâ ândimņâ nep patâ tuum den imbaņâņoot dâtnâņgomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen zâkkât nâņgindâ imbaņâ oip. ²⁰ Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sâmb kwâkâm a kutâgâren pane sâi poruyân kuwe. ²¹ Nen ko zâkkât itâ nâņgâm ândiwen. Zâkņâ Isirae a bâliņan gâbâ olaņningâbap. Sâmb nâņgâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap. ²² Oi itârâņ neņgâren gâbâ ambân nâmbutņâ den dâtnâņgone um kuņkuņ uen. Zen haņgât kwagân âim kâmbarâņâ mân muyagem gam itâ se, ²³ ‘Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyageniņgâm Yesu zaatsap sâmb dâtnâņguabot.’ ²⁴ Oi den zo nâņgâm neņgâren gâbâ a nâmbutņâ, zen ambân ziņ se, yatik âim muyagie. Oi zikiņâ ko mân ikse.”

²⁵ Yatâ sâmb dukuitâ Yesuņâ dâzâkoip, “Propete zen den sâmb kulemguwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nâņgâm kwâtâtiwe? ²⁶ Propete zen Kristo sâknâm nâņgâmņâ sumbem âsakņan bâgibapkât sâmb kulemguwe. Anutuņâ nâņgip, yatik âsageip.” ²⁷ Yatâ sâmb Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemguwe, zorat topņâ sâmb muyagem zikip.

²⁸ Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip. ²⁹ A zagât zo aņgân kârâņaņgâwet. Oi itâ sâwet, “Mirâ mârum ñâtiksap. Net sot tâpan.” Sâitâ zet sot ândibapkât nâņgâziki mirin zâiwe. ³⁰ Nalem ninam ge tapņâ nalem mem sâiwap sâmb mamuņ zikip. ³¹ Yatâ oi sinzikiņâ ânâņgâri ek nâņgâwet. Ek nâņgitâ zobâ buņ op arip. ³² Oi zet itâ

âragum sâwet, “Mâtâbân den dâtnâkom sinji âlipkât topnâ dâtnâkoi umnik âbânguap.”

³³ Yatâ sâmnâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwet. Âimnâ arâpnâ sot bukurâpzinâ mindum tatne muyagezingâwet. ³⁴ Muyagezingitâ itâ sârnâ dâzâkowe, “Kembu zâk perâknak zaatnâ Simon muyagenangip.” ³⁵ Oi zet yatigâk mâtâbân Kembunâ muyagezikâm mirin nalem ziki igâwet, zorat den sinji dâzângowet.

Yesu zâk arâp muyagezingip.

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23)

³⁶ Arâp zen zorat den sinji sârnâ tatne Yesu zâk osetzinan muyagem kinjâ itâ sârnâ dâzângoip, “Umzin diim gei ândinek.”

³⁷ Zen eknâ pârâkpam kenjât op sâwe, “Wâkenâ muyagem gaap.” ³⁸ Sârnâ dâzângoip, “Zen wangât kenjât op um zagât ue?”

³⁹ Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo bunâ.” ⁴⁰ Den yatâ sârnâ gutnâ kin biknan zo tirâpzângoip.

⁴¹ Oi sâtâre op dinâ mân nângâm pârâkpam tatne mâsikâzingâm sâip, “Nalem nâi zengâren taap?” ⁴² Sâi saru zuunâ nâi oot sisinâ pindâwe. ⁴³ Pindâne mem mâtezinan kin neip.

⁴⁴ Oi itâ sârnâ dâzângoip, “Nâ zen sot ândim itâ dâzângom ândiwan. Mosegât den sot Propete zengât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemguwe, zo bonnâ op nângâbap.” ⁴⁵ Oi Kembugât ekabân den ziap, zo sapsun zinji nângâm umzin pârônjsâip. ⁴⁶ Oi itâ sârnâ dâzângoip, “Kristo nâgât itâ kulemguwe. Nâ sâknâm nângâm momnâ sirâm karâmbut tap za-atpat. ⁴⁷ Zorat ko kutsinjinâ a hân dâp zengâren ari umzin melânne Kembunâ tosazin birâbap. Nep zo Yerusalem kamânân topkwap tuubi. ⁴⁸ Zen kut nâi nâi âsageip, zorat sinji a ambân dâzângom ândibi.

⁴⁹ Oi nângânek. Ibânandâ kut nâi zo zengât sinji sârnâ kâtigeip, zo sângongua gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm mambât ândine ubâ imbanâ sângongua zengâren gibap.” (Zo Tirik Kaapum gibapkât sâip.)

Yesu zâk sumbemân zarip.

(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)

⁵⁰ Oi kamânân gâbâ diizingâm âi Betania kamân gootnan âim biknâ pam mâsop minzingip. ⁵¹ Mâsop minzingâm zâmbam sumbemân zarip. ⁵² Oi zen sâtâre op Yerusalem kamânân âburem âiwe. ⁵³ Âburem sirâm dâp tirik namin zâim Anutu mâpâsem sârnâ âlip kwâknangâwe. Zo yatik.

Yesugât sinji âlip Yohanejâ kulemguip.

Yesu zâk Anutugât sât.

¹ Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip. ² Topkwâkwatnjâ zo zâk Anutu sot ândim gâip. ³ Sât zo Anutuñâ sâi kut nâi nâi aksik muyageziñgip. Kut nâi nâi, zo zâk buñâ mân muyageip. ⁴ Sât zâk ândiândigât mariñâ ândeip. Ândiândi zorâñ a zengât âsakñâ op âsageziñgip. ⁵ Nâtâtikñâ âsakñâ kwârakubam osim gâip.

⁶ Anutuñâ kore a nâi muyagei ândeip, kutnjâ Yohane. ⁷ A zâkñâ âsakñangât den sâm muyagei a aksik âsakñâ mariñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâbigât Anutuñâ sângongoip. ⁸ A zo, zâk âsakñâ mariñâ buñâ. Zâk yen âsakñâ mariñangât den sâm muyageziñgâbam âsageip. ⁹ Âsakñandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâkñâ a kamân dâp âsageziñgâmap. Zâk âsakñâ bonñâ uap.

¹⁰ Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâkñak mârûm Anutugât sâtkât sâm hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziñâ ekñâ topñâ mân nângâwe. ¹¹ Zikñâ hânân gem gâi a ambân gakârâpñâ buku mân okñangâwe. ¹² Ka nâmbutñandâ buku okñangâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbanâ ziñgip. Nâmbutñâ zen zâkkât kutnjâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâkñangâme, zen zo yatâ otziñgâmap. ¹³ Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât mân âsagime. Zen Anutuñâ sâi âsagime.

¹⁴ Sât zâk a opñâ âsagem osetniñan ândeip. Âsagei nen neule âsakñâ igâwen. Âsakñâ zo egindâ Anutu Ibâgât nanñâ kânok, zâkkât âsakñâ oip. Zâkñâ tânzângozângoñ sot den bonñâ, zo mem gem gâip.

¹⁵ Zâkkât topñâ Yohanejâ sâm muyagem itâ dâzângoip, “Nâ zâkkât itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op

walânim ândiap.” ¹⁶ Zâkñâ tânnângom âim ândimap. ¹⁷ Moseñâ girem den Anutugâren gâbâ mem niñgip. Yesu Kristo, zâk ko tânnângonângo sot den bonñâ mem niñgip. ¹⁸ A niñâ Anutu mânâk igâwen. Ka nanñâ zâk Anutuyâk op ândeipñâ Ibâñangât âsan topñan tâpmapñâ den sinjiñâ mem ge sâm muyageniñgip.

Yohanejâ zikñâ topñâ sâm muyageziñgip. (Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

¹⁹ Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziñâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore a nâmbutñâ sângonzângone Yohanejâren gam, gâ wan a nâi, sâm mâsikâm sânetâ topñâ dâzângoip. ²⁰ Zâk topñâ mân kwâimbâm itâ sapsûm dâzângoip, “A bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât mârûm sâsâñ, nâ zâk buñâ. Nâ Kristo buñâ.”

²¹ Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk buñâ.” Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbapkât sâwe, zo?” Sâne dâzângoip, “Buñâ.” ²² Oi ziñâ sâwe, “Gâ wan a nâi? Sângonnângone gen, zo zengâren âi dap sâm dâzângonat? Gikangât dap sâmât?” ²³ Sâne dâzângom sâip, “Propete Yesaianâ mârûmñan den sâm kulemgoip, zo nâgâren bonñâ uap. Den zo itâ,

‘Barâ kâtik, mirâ kamân âtânan a nâiñâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, “Kembugât mâtâp kârâm kubiknek.” ’”

²⁴ Sâi Parisaio a ziñ sângonzângone gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe, ²⁵ “Gâ Kristo buñâ, Elia buñâ, Propete zo buñâ oi wangât too sanjonziñgâmat?” ²⁶ Sâne Yohanejâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ tooyâk sanjonziñgâman. Ka osetziñan a nâi muyagem ândiap, zo mân ek nânge. ²⁷ Zâk kândâtnan gam taap. Zâk kâwali nâi zemñangap. Nâ yatâ zorâñ irâ sikumñâ gorem aria mân dâp upap.”

²⁸ Kut nâi nâi zo Betania kamânân Yodañ too nâmbutken muyageip. Zoren Yohanejâ too sanjonziñgâm ândeip.

Yohanejâ Yesugât topñâ sâm muyagem dâzângoip.

²⁹ Hañsâi Yesu gâi Yohanejâ ekñâ a itâ sâm dâzângoip, “Iknek. Râma gwamñâ

Anutugâren gâbâ gok, zâk hân dâp a zenğât tosaziņ zâkkât kwâkņan zâibap. ³⁰ Zâkkât op itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândiwanân zâk ândeip. ³¹ Zorat zâk patâ op walânim ândiap. Mârum nâ zâkkât topņâ mân nângâwan. Isirae a den siņgiņâ dâzângua nângâbigât gamņâ too saņgonziņgâm ândiwan.” ³² Yohane zâk yatâ sâm sâip, “Nâ Kaapumņâ nii kembâ yatâ opņâ zâkkât kwâkņan ge tâi egâwan. ³³ Nâ mârum mân ek nânga sâņgonnogip, Anutu, zâkņâ itâ sâm dâtnogip, ‘Kaapumņâ a kwâkņan ge pâmbap, zâkņâ Tirik Kaapum saņgonziņgâbap.’ ³⁴ Yatâ âsagei ekņâ itâ dâzânguan. Zi Anutugât nanņâ.”

Yesuņâ a nâmbutņâ gâsuziņgip.

³⁵ Mirâ haņsâi Yohane sot azatņâ, zen zorenâk âi kirâwe. ³⁶ Kinetâ Yesuņâ zoren gâi Yohanenâ ekņâ azatņâ itâ dâzâkom sâip, “Egit. Ândiren zi râma gwamņâ, Anutugâren gâbâ gok.” ³⁷ Sâi zet den zo nângâm Yesu kândâtņan molim âiwet. ³⁸ Aritâ Yesuņâ puriksâm zikitņâ sâip, “Zet wan kârum gabot?” Yatâ sâi zikņâ ziņ denân sâwet, “Raboni (niņ denân ko, Patâ), gâ mirâ ikâ zoren ândiat?” ³⁹ Sâitâ dâzâkoip, “Ga egit.” Sâi zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsiņ geibâ sâi zet zâk sot âi ândeitâ nâtiksâip. ⁴⁰⁻⁴¹ A zagât gawet, zekâren gâbâ a nâi kutņâ Andrea, Simoņ Peterogât munņâ. Zâkņâ zorenâk âim âtâņâ muyagem itâ sâm dukuip, “Net a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârum sâsâņ, Kristo, zâk muyagiet.” ⁴² Yatâ sâmņâ Yesugâren diigi âiwet. Oi Yesuņâ ekņâ itâ sâip, “Gâ Simoņ Yohanegât nanņâ. Kutkâ Kepa san (niņ denân ko, kât kâtikņâ).”

Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.

⁴³ Mirâ haņsâi Yesu zâk Galilaia hânân âibam Pilipo muyagemņâ itâ sâm dukuip, “Gâ târokwatnim molini.” ⁴⁴ Pilipo zâk Besaida kamânân gok. Andrea sot Petero, zet zo gokņik. ⁴⁵ Pilipoņâ Natanae muyagem itâ sâm dukuip, “A zirat Mosenâ gurumin den ekabân kulengoip. Mârum Propete a zen yatik kulenguwe. A zâk muyagien, zâk Yesu, Yosepegât nanņâ, Nasarete

kamânân gokņâ.” ⁴⁶ Sâi Natanaenâ itâ mâbureip, “Nasarete kamânân dap yatâ a patâ âsagibap?” Sâi Pilipoņâ itâ sâm dukuip, “Ga eknan.” ⁴⁷ Yatâ sâi Natanaenâ Yesugâren ari ekņâ sâip, “A zi Isirae a bonņâ. Umņan sarâ mân ziap.” ⁴⁸ Yatâ sâi Natanaenâ mâsikâm sâip, “Dap yatâ opņâ topņâ nângat?” Sâi Yesuņâ sâip, “Pilipoņâ mân diigigi wakum nak topņan kina gek-san.” ⁴⁹ Sâi Natanaenâ itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ perâkņak Anutugât nanņâ. Gâ Isirae nenğât a kutâ patâ.” ⁵⁰ Oi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ wakum nak topņan taat, nâņâ zo dâgoga nângâm ko nângâm pâlatâņ otnigat? Ek nângat, zo yenņâ. Kut nâi nâi patâ ek nângâm zâiban.” ⁵¹ Yatâ sâmņâ sâip, “Nâ perâkņak dâgobâ. Sumbem pâroņsâi Anutugât sumbem a, zen a bonņâ nâgâren zâim gine ziņgitpi.”

2

Yesuņâ sâi toonâ waiņ oip.

¹ Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât mâpotzikânam sii nalemine gâip. ² Yesugât mamņâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpņâ, nen zop sâsâņan âiwen. ³ Zoren mindum nalemine sot waiņ nem tâindâ waiņ buņ oip. Buņ oi Yesu mamņandâ dukum sâip, “Waiņziņâ buņ uap.” Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, ⁴ “O ambân, gâņâ nâ mân dâtnoban. Ninak nângâbat dâp upat. Nâgât narâk, zo gâtâm mâte upap.” ⁵ Yatâ sâi mamņandâ kore a ambân itâ sâm dâzângoip, “Den sâbap, zo lum kwâtâtibi.” ⁶ Oi mirâ zoren âmaņ kârep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âsâbâņ kin bitziņ too saņgonņâ nalemine namarâwe. Oi mirâ dâp âmaņ yatâ kin ândeip. ⁷ Oi Yesuņâ kore a ambân itâ sâm dâzângoip, “Too aam ga âmaņân lokine giarik.” Sâi zen yatâ utne âmaņ nâmburân kânok zo too piksâm naņgip. ⁸ Yatâ utne ko itâ sâm dâzângoip, “Itârâņ zen torenņâ aam nalemine galem agâren âinek.” ⁹ Yatâ sâi zen aam galem agâren âine toonâ waiņ oi nalemine galem aņâ nemņâ waiņ zo waiņ gâbâ mie sâm kwagip. (Kore a zen too âmaņân aam lokine giarip, zenak waiņgât topņâ

nângâwe.) Nalem galem anâ a ambân meip, zo konsâi gâip. ¹⁰ Gâi itâ sâmb dukuip, “Kândom wâinj naamnâ zingâne bet umziñ gulip upâ sâi wainj naam bunâ, zo zingâmen. Gâ ko purikgurik opnâ wainj naamnâ kwarakuna zeï bet muyagiat. Zo âlip uat.”

¹¹ Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapnâ tuugip. Oi imbanânangât topnâ, zo mem kâknan pâip. Oi arâpnâ nen zo eknâ nângâm pâlâtân kwâknanangâwen.

¹² Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kape-naum kamânân ari mam murâpnâ sot arâpnâ molim âiwen. Sirâm nâmbutnâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembangât tirik namin zariip.
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

¹³ Yuda zengât kendon patâ kutnâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesunâ Yerusalem kamânân zariip. ¹⁴ Yerusalem kamânân âi takâm tirik namin zari a donbep zen râma, makau sot kembâ angâgwanjâ utne a nâmbutnâ zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanjâ op kirâwe. ¹⁵ Yatâ utnetâ Yesunâ zingitnâ tâknâ mem a sot râma makau zângom molizingi âine kât nep tuuwe, zengât kât mem lokim tâtatnâ kom kâbaknei giarip. ¹⁶ Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâmb dâzângoip, “Zen Ibânangât namin kut nâi lanj utne angâgwanjâ namâ uap. Kut nâi nâizij mem âinek.” ¹⁷ Yesunâ yatâ oi arâpnâ nen Kembangât ekabân den kulem ziap, zo nângâwen. Den zo itâ, “Gâgât namâgât opnâ umnâ kârâp siap.”

¹⁸ Oi Yuda a zinjâ itâ sâmb mâsikâm sâwe, “Gâ yatâ uatnâ top likuliku kulem nâi tuuna iknâ.” ¹⁹ Sâne Yesunâ itâ sâmb dâzângoip, “Zen tirik namâ zi kândañne nânâ sirâm karâmbut umñan tuum nanjâbat.” ²⁰ Yatâ sâmb dâzângoi sâwe, “Patârâpninâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip. Oi gâñâ sirâm karâmbut umñan tuum nanjâbat sâmb sat?” ²¹ Ka Yesu zâk sâknanangât op namin dâpkwap sâip. ²² Yesu ândim moi Anutunâ mângei zari arâpnâ nen den zo nângâwen. Oi namâgât sâip, zo sot

Kembangât ekabân zâkkât den nâmbutnâ ziap, zorat nângindâ bonnâ oip.

Yesu zâk a nengât topniñ ek nângâmap.

²³ Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulem nâmbutnâ tuugi a ambân pisuk, zinjâ eknâ zâkkât nângâne bonnâ oip. ²⁴ Yesu zâk a zengât topziñ ek nângâmap, zorat op ko a zengâren mân arip. ²⁵ Zâknâ a nâigât topnâ ek nângâbam a nâigâren mân mâsikâm nângip. Zâk zikñak umziñan ek nângâm nanjip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

¹ Parisaio a nâi ândeip, kutnâ Nikodemo. Zâk Yuda a zengât a patâ, zengât buku op ândeip. ² A zorân nâtigân Yesugâren gam itâ sâmb dukuip, “Patâ, nen gâgât topkâ nângen. Gâ a patâ, Anutugâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulem top top tuumat, zorat itâ nângan. Anutunâ gâ sot mân ândei sâi ko mân tuubat.” ³ Sâi Yesunâ mâburem dukuip, “Nâ perâkñak dâgobâ. Nâi zâk âsaâsagiñ unakñâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutugât um topñan mân bagibap.”

⁴ Sâi Nikodemonâ pârâkpam itâ sâmb mâsikip, “A nâi mârûm patâ opnâ dap op âsaâsagiñ unakñâ âsagibap? Zâk mam kâmbonñan âburei dum zagâtnâ mimbapkat sat?”

⁵ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Nâ perâkñak dâgoba. Nâi zâk Kaapum sot too umñan mân âsagibapnâ Anutugât um topñan mân bagibap. ⁶ Agât kâmboyân âsaâsagiñ, zâk ayâk. Ka a nâi, zâk Kaapumñâ umñan muyamuyagiñ, zâk Kaapungâren goknâ. ⁷ Zen âsaâsage unakñâ âsagibigât sa nângâna mân kwakmak upap. ⁸ Pibâ zâk lanj komap. Oi kwamitnâ nângâme. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi âkâmap, zo zen mân nângâme. Oi nâi zâk Kaapungâren muyageip, zâkkât topnâ yatâ.”

⁹ Sâi Nikodemonâ mâburem itâ sâmb dukuip, “Zo dap op yatâ orotnâ?”

¹⁰ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip. “Gâ Isirae a zengât a sâtnandâ kwaksat? ¹¹ Nâ perâkñak dâgobâ. Nen kut nâi nâi

ek nângâmen, zo dâzângomen. Oi zen ko dinnijâ birâme. ¹² Nâ hânân Anutuñâ nep tuumap, zorat topñâ dâzângua mân nângâme. Oi sumbemân nep tuumap, zorat topñâ dâzângua dap dabân nângâne âkâbap? ¹³ A zengâren gâbâ nâinâ sumbemân mân zarip. Ka a bonñâ nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan. ¹⁴ Mârum mirâ kamân kâtikñan Mosenâ mulum dâp tuum nagân mândip. Zo yatik narâk zi a bonñâ, nâ nagân nom kwânângânibigât sâsân. ¹⁵ Oi a zen nângâm pâlâtân kwatnibijâ ândiândi kâtik muyagibi.

¹⁶ Anutu zâk a zengât umñâ donbep gâsui nanñâ kânok, nâ sângonnogi gâwan. Oi zen nâ nângâm pâlâtân kwatnimñâ mân tâmbetagobi. Zen nâ nângâm pâlâtân kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât sângonnogi gewan. ¹⁷ Nanñâ nâ a zengât tosazinjângât sâm kwâkâbatkât buñâ. A tânzângobatkât Anutuñâ sângonnogi gem gâwan. ¹⁸ Oi nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnibapñâ zâkkât tosgât hâuñâ mân mimbap. Ka nâi zâk nanñâ nâ mân nângâm pâlâtân kwatnibapñâ tosa hâuñângât sinji op zimbap. Wangât, zâk Anutu nanñâ kânok, nâgât mân nângâm pâlâtân kwatnigip, zorat. ¹⁹ Hâuñângât topñâ itâ ziap. Âsakñâ nânâ hânân ga a zinj nâttâtkât nângâne bonñâ oi âsakñâ nâ kândâtnowe. Orot mâmezinj bâliñâ zeip, zorat yatâ urâwe. ²⁰ Nâi zâk bâliñâ opmapñâ âsakñâ kândâtkomap. Bâliñandâ âsakñan muyagei ikpegât âsakñan mân gâmap. ²¹ Nâi zâk den bonñâ lubapñâ âsakñâ mâte upap. Oi kut nâi nâi opmap, zo Anutugât sâtkât opmap, zorat topñâ muyagibap.”

Yohanenâ Yesugât topñâ sâm muyageip.

²² Yesu sot arâpñâ, nen Yerusalem kamân birâmñâ Yudaia hân torenñan âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpñâ niñâ a ambân too sanjonziñgâm ândiwen. ²³ Yohane ko zâk hân nâi kutñâ Aenon, Salim kamân nanñâmñan zoren a too sanjonziñgâm ândeip. Zoren too donbep zeipkât a zen zoren mindum gane

sanjonziñgip. ²⁴ Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.

²⁵ Yuda a nâi sot Yohanegât arâp, zen bitziñ too sanjonsanjon zorat topñâ sâm âraguwe. ²⁶ Oi zinjâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ Yodañ too nâmbutken ândina a nâi muyagei topñâ dâtnângoin. Zâk narâk ziren ga a too sanjonziñgi a donbepñâ zâkkâren arie.” ²⁷ Sâne Yohanenâ itâ sâm dâzângoip, “Anutuñâ a nâi kâwali mân pindi zikñak dabân yatâ mimbap? ²⁸ Nâ itâ sâm dâzângowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsân, nâ zâk buñâ. Nâ Kristo buñâ. Nâ kândom okñangâm gaan. ²⁹ Ambân sinji sâm pindâwe, zâkñâ ambân mariñâ. Oi ambân mem âkñâle patâ oi bukunandâ nângâm bekñan mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ op umâlep nângâbatkât narâkñâ zo mâte uap. ³⁰ Zâkkât ko zâizâinj. Nâgât ko diim gibap.”

³¹ Ubâ geipñâ walâniñgâmap. Hânân gokñandâ hângât sinji uen. Nen hângât kut nâi nâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipñâ walâniñgâm nanñap. ³² Kut nâi nâi ek nângip, zorat sinji sâmap. Oi a zen zâkkât diñâ birâme. ³³ Ka a nâmbutñâ zinj diñâ nângâme, zen itâ nângâbi, “Anutuñâ sâi kâtikâtigin ândiap, zâk diñâ zo tângumap.” ³⁴ Anutuñâ a sângonguip, zâk Anutugât denâk sâmap. Oi a yatâ zo ko Anutuñâ Kaapumñâ imbanâ pindâmap. ³⁵ Anutu Ibânandâ nanñangât umñâ gâsui zâkkât bikñan kut nâi nâi zo aksik pam nanñip. ³⁶ Nâi zâk nanñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiap, zâk narâk ziren ândiândi kâtik mârum muyagiap. Oi nâi zâk nanñâ kândâtkom diñâ birâm ândibapñâ ândiândi kâtik mân muyagibap. Buñâ. Anutuñâ kuk okñangi tap zâibap.

4

Yesunâ Samaria ambân nâi sot den den oip.

¹ Parisaio a, zen Yesugât itâ nângâwe, “Zâkñâ a gâsâzângom too sanjonziñgap, zo Yohanegât kâmut walâziñge.” ² Den

zo yen sâwe. Yesu zikņak a too mân sanġonziņġip. Zâk yen sâi arâpņâ niņâ too sanġonziņġâwen. ³ Oi Kembuņâ den zo nâņġâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân arip. ⁴ Samaria hân mâtâp arip.

⁵ Âimņâ Samaria hânân kamân nâi kutņâ Sika, zoren takip. Kamân zorat nanġâmņan hân nâi zeip. Mârumņan Yakoboņâ hân zo nanņâ Yosepe pindip. ⁶ Too lâm nâi zoren zeip, kutņâ Yakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp kârep âimņâ loreip. Oi mirâ bâkņan oi zoren takâm lâm ġinņan ge tap nâņġip. ⁷⁻⁸ Yesu arâpņâ, nen nalem sâņġân minam kamânân ârindâ Yesu zâk zikņik tâi Samaria ambân nâiņâ too aabam ġâip. Ġâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Too nâi aam nina nimbâ.” ⁹ Dukui ambân zorâņ sâip, “Ġâ Yuda aņâ, wangât Samaria ambân nâġâren toogât sat? Zo mân orotņâ.” Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op ândiwegât ambân zorâņ den yatâ sâip. ¹⁰ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Ġâ Anutugâren ġâbâ kut nâi ġâbap, zo sot nâġât topnâ mân nâņġat. Nâņġâm sâi ko nâġâren oletnina too takâtakâņ ġibam.” ¹¹ Sâi ambân zorâņ itâ sâm dukuip, “Too lâm zi kârep. Ġâ too aañ âmaņ buņġât too takâtakâņ ikâ ġâbâ aaban? ¹² Sâkuniņâ Yakoboņâ too lâmniņâ zi esip. Oi zâk sot narâpņâ sot râma makau ġakârâpņâ, zen too zirik nem ândiwe. Ġâ Yakobo walâm too takâtakâņ muyagibam sat?” ¹³ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Too zi sâumņâ nem zagât nem ândibi. ¹⁴ Nâġât too ko nemņâ umġâ sânduksâbap. Nâi zâk too zo nimbapņâ toogât mân nâņġâm ândibap. Nâņâ too zo a nâi pinda umņan too takâtakâņ muyagem zeï a zo ândiândiņ kâtikņâ ândibap.” ¹⁵ Sâi ambânņâ diņanġât topņâ mân nâņġâm kwâkâmņâ itâ sâip, “Patâ, ġâ too zo nina nem toogât zagât mân nâņġâbat. Oi ziren âsâbâņ toogât ġaman, zo birâbat.”

¹⁶ Yatâ sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Âi apkâ sâna kândiāņġâm ġâit.” ¹⁷ Sâi ambânņâ sâip, “Nâ apnâ buņâ.” Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Ġâ apkâ buņâ, zo âlip sat. ¹⁸ Ġâ a bâtnâmbut mem birâziņġin. Oi irabot miat, zo apkâ

buņâ. Zorat ġâ den perâkņak sat.” ¹⁹ Sâi ambânņâ itâ sâip, “Patânâ, ġâ nâġât topnâ dap yatin nâņġat? Nâ irabot zi nâņġan. Ġâ Propete a nâi ândiat. ²⁰ Zorat sâna nâņġâbâ. Sâkurâpniņâ, zen bakņâ ziren Anutu mâtâsem ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâtâsem ândinat sâm sâme.”

²¹ Oi Yesuņâ ambân itâ sâm dukuip, “Ambân, ġâ dâġoga nâņġâ. Narâk nâi mâte upâmap. Narâk zoren bakņa ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk buņâ. Zoren mo zoren âlipņâ. ²² Samaria a, zen topņâ mân nâņġâm mâtâsime. Yuda a, nen ko topņâ nâņġâm mâtâsimen. Oi Anutunâ kubikkubikniņâ, zo Yuda a nenġâren pâip.

²³ Narâk nâi mâte upap. Oi zi mârum mâte uap. Zoren kâmut ġakârâpņâ bonņâ, zen Kaapum sot op umziņandâ Anutu mâtâsibi. Ibâ zâk a yatâ zo mâtâsenanġâbigât nâņġâmap. ²⁴ Anutu zâk Kaapum mân igikņâ. Zorat zâk mâtâsime, zen Kaapum sot opņâ mâtâsime. Yatâ upi, zo ko mâtâpâpâse bonņâ.” ²⁵ Sâi ambânņâ itâ sâm dukuip, “Nâ nâņġan. A bâliņan ġâbâ mâkâniņġâbapkât mârum sâsâņ, zâk ġâbap. A zo muyagemņâ kut nâi nâi zorat sâm muyagem niņġâbap.” ²⁶ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “A zo, nâ.”

²⁷ Yatâ sâm tâi arâpņâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat nâņġâm imbaņâniņ buņ oip. Wangât ambân sot den uat sâm mâsikânam nâņġindâ yâmbârei birâwen. ²⁸ Oi ambân zâk too âmaņ birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân itâ sâm dâzânġoip, ²⁹ “Zen gam a nâi zi iknek. Nâ kut nâi nâi orâwan, zo aksik sâm muyagem nanġap. A bâliņan ġâbâ mâkâniņġâbapkât mârum sâsâņ, zo zi motņâi.” ³⁰ Oi kamânân ġâbâ â ambân pisuk, zen Yesugâren gawe. ³¹ Gam tatne Yesu arâpņâ niņ itâ sâm dukuwen, “Patâ, nalem ne.” ³² Sâindâ itâ sâm dâtnânġoip, “Nalem tobat nâi zemniġap, zo mân nâņġe.” ³³ Zo yatâ sâi arâpņâ niņ itâ âraguwen, “Nalem zo nâiņâ mem ġâ pindap?” ³⁴ Sâindâ Yesuņâ itâ sâm

dâtnânngoip, “Sanjonogip, zâkkât den lum nepnâ tuuman, zorân nalemnâ uap.

³⁵ Zen itâ nânngâme, ‘Kâin kimembut âki kâlamân nalem bonnâ muyagibap.’ Ka nânâ dâzânngua nânngânek. Zen zaat kâlam zi iknek. Bon muyamuyagiņ narâk mâte uap. (A ambân kamânân gâbâ gam tarâwe, zengât op sâip.) ³⁶ Nâi zâk nalem bonnâ mem mindubapnâ, zorat sângân mibap. Oi bonnâ zo ândiândi kâtikkât siņgi upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zarip, zet ârândân sâtâre upabot. ³⁷ Oi den nâi Kembugât ekabân ziap, zo kâtigibap. Den zo itâ, ‘Nâinâ nep kârâm kâmitmap. Nâinâ ko bonnâ mei zâibap.’

³⁸ Nânâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonnâ mimbigât sâm ziņgâwan. Mârum a nâmbutnâ nep zo tuum ândinetâ bonnâ muyagei zen yen galem op bonnâ mem ândie.”

³⁹ Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sâm dâzânngoip, “A zi kut nâi nâi orâwan, zorat topnâ pisuk sâm muyagiap.” Den zorat a ambân donbepnâ Yesu nânngâm pâlâtân kwâkņangâwe. ⁴⁰ Yesunâ arâpnâ nen den dâtnânngom tâi a ambân ziņ kamânân gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot ândibapkât dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip. ⁴¹ Yesunâ siņgi âlip dâzânngoi donbep patânâ nânngâm, nânngâm pâlâtân kwâkņangâwe. ⁴² Oi zen ambân zo itâ sâm dukuwe, “Kândom gâgât dengât op nânngâm pâlâtân kwâkņangēn. Irak ko niņnak diņâ nânngâm itâ nânngâm kwâtâtien. Zâk perâkņak a hân dâp neņgât kubikkubik a op ândiap.”

Yesunâ katep nâi mâsekņoot kubigip.

⁴³ Yesu zâk sirâm zagât ândimnâ Galilaia hânân arip. ⁴⁴ Yesu zâk zikņak itâ sâip, “Propete a nâigât kutsiņgiņâ kamân toren toren laņ kârâm âimap. Kamârâpnâ ziņâ ko zâkkât nânngâne yenņâ opmap.” ⁴⁵ Yesunâ Galilaia hânân taki Galilaia a ziņâ buku okņangâwe. Zen mârumņan Yerusalem kamânân âine kendon patin nepnâ tuugi igâwe, zorat yatâ okņangâwe.

⁴⁶ Kana kamânân Galilaia hânân mârum sâi toonâ waiņ oip, zoren dum âi takip. Kapenaum kamânân a sâtņâ nâi ândeip,

zâkkât nânâ mâsek op zeip. ⁴⁷ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ âburem Galilaia hânân gaap sâne a sâtņâ zorânâ nânngâm Kana kamânân âimnâ Yesu muyagem nânâ mumbam op zeip, zo kubikņangâbapkât dukui. ⁴⁸ Oi Yesunâ itâ sâm dukui, “Nâ sen pup kulem mân tuuga dap op dinnangât nânngâne bon upap?” ⁴⁹ Oi a sâtņâ zorân itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkât kek gâban.” ⁵⁰ Sâi Yesunâ itâ sâm dukui, “Gâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesugât den nânngi bon oi arip. ⁵¹ Zâk mâtâbân ari kore a ziņ gam sâwe, “Nangâ mârum âlip op taap.” ⁵² Sâne âlip oip, zorat narâkņangât mâsikâziņgi sâwe, “Muka mirâ bâkņan, zoren sâkņâ sânduksâip.” ⁵³ Yatâ sâne a sâtņâ zâk topnâ itâ nânngip, “Narâk zoren Yesunâ sângonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’” Oi zikņâ sot a ambân kâmut gakârâpnâ, zen Yesu nânngâm pâlâtân kwâkņangâwe. ⁵⁴ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaia hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too dengân sâtņan a nâi kubigip.

¹ Yuda zengât kendon patâ nâi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip. ² Oi Yerusalem kamânân poņ kâtikņâ kirip, zoren mâtâp nâi kirip, zorat kutņâ râma zengât mâtâp. Mâtâp zorat nanngâmņan too dengân nâi zeip, kutņâ Betesida. Zorat sâtņan mirâ bâtnâmbut tâip. ³⁻⁴ Mirâ zoren a mâsekziņoot sot sen nâtâtik sot kin bitziņ bâliņâ sot sâkziņ gigiņâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a nâinâ narâk nâin nâin gem ga toin geim go-laņkoip. Yatâ oi mâsek a nâi kândom toin giarip, zâk mâsek okņangip, zo buņ oip.) Zorat zen too kwamit oi nânngânat sâm mambâtmarâwe. ⁵ Oi zoren a nâi zeip. Zâk kiņ bikņâ bâliņ oi zem tâi kendonâ 38 âkip. ⁶ Yesu zâk a zo ekņâ narâk kârep ziap sâm mâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?” ⁷ Sâi ko sâip, “Patâ, nâinâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanbap? Oi ninak geibâ sa a nâinâ walânim kek

geimap.” ⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâmb dukui, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.” ⁹ Sâi zorenâk sâkñâ âlip oi zaatñâ isen koremgâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zengât kendon narâk oi Yesuñâ a zo kubigip.

¹⁰ Zorat Yuda a nâmbutñâ ziñ a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârân kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotñâ. ¹¹ Sânetâ itâ sâmb dâzângoip, “Kubiknigapñâ itâ dâtnogap, ‘Gâ isen koremgâ mem âi.’” ¹² Sâi mâsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâmb dâgogap, zâk kutñâ nâi?” ¹³ Sâne kubikñangip, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zengât oserân gâbâ tik arip. ¹⁴ Bet Yesuñâ a zo tirik namîn muyagem girem den itâ dukui, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut nâi nâi yâmbâtñâ muyagegibapkat bâliñâ dum zagâtñâ mân upan.” ¹⁵ Sâi a zo Yesu ek nângâm âi Yuda a sâtñâ itâ sâmb dâzângoip, “A kubiknigap, kutñâ Yesu.”

¹⁶ Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkat Yuda a sâtñâ, ziñ kâsa miñangawe. ¹⁷ Yatâ utne Yesuñâ itâ sâmb dâzângoip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.” ¹⁸ Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtñâ ziñ nângâne bâliñ oi Anutu hutkum sap sâmb kunam sâmb kâtigiwe.

Yesu zâk hâuñangât den sâmb kwâkâbapkat imbanâ zemñangap.

¹⁹ Yesu zâk itâ sâmb dâzângoip, “Nâ perâkñak dâzângua nângâne. Nannâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi ekñâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nannâ nânâ tuuman. ²⁰ Ibâ zâk nannâ nâ nek umñâ nâgâren kinmapkat nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zorik bunâ. Nep zâizâiñâ tirâpnogi zen ekñâ nângâne imbanâ upap. ²¹ Zo itâ. Ibâ zâk a mumuñâ mângiziñgi zaat ândime. Nannâ nanâ yatik a mumuñâ nâi mângibâ sâmb mângibat. ²² Ibâ zâk nannâ nâ a zengât topziñ sâmb kâkñan kwatziñgâbatkat nep zo sâmb nigip. ²³ Zen Ibâ hurat kwâkñangame, zo yatik nannâ nâ hurat kwatnibigât yatâ

oip. Nâi zâk nannâ nâ mân hurat kwatnibapñâ Ibânâ sângonnogip, zâk mân hurat kwâkñangâbap.

²⁴ Nâ perâkñak dâzângua nângâne. Nâi zâk dinnâ nângâbapñâ sângonnogip, zâk nângâm pâlatân kwâkñangâbap. Oi a zo ândiândiñ kâtikñâ mem ândiap. Zâk mumuñâ kândâtkum ândiândiñ kâtikñâ muyagiap. Zâk tosañangât hâuñâ mân mimbap.

²⁵ Nâ perâkñak dâzângua nângâne. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziñ wâgân umziñ mumuñ ândie, zen Anutu nannâ ninâ den nângâm umziñ kubikangi ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk nâi mâte upabân a mumuñâ zo, ziñâ Anutu nannâ nâgât dinnâ nângâm zaat ândiândi kâtik ândibi. ²⁶ Ibâ zâk ândiândi mariñâ ândiapkat nannâ nâ ândiândi mariñâ op ândibatkat sâmb nigip.

²⁷ Oi nâ a bonñâ ândiangât a tosañangât den sâmb kwâkâbatkat sâmb nigip. ²⁸ Zen den zo nângâne mân kwakmak upap. Narâk nâi mâte upap, narâk zoren a mumuñâ hanzângone zie, zen nannâ nâgât den nângâmñâ gwâlâ op zaat nanngâbi. ²⁹ Ândiândi âlip ândiwenâ dinnâ nângâm zaatñâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutñâ ândiândi bâliñ ândiwenâ zaatñâ tosañangât hâuñâ mimi.

³⁰ Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânangât sâtkât hâuñangât den sâmb kwâkâman. Zo yatâ op hâuñangât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den bunâ, sângonnogip, zâkkât den.”

Anutuñâ nannangât topñâ sâmb muyagemap.

³¹ “Ninak topnâ sâmb muyagia mân dâp upap. ³² Topnâ a nâiñâ sâmb muyagemap. Oi nâ nângan, topnâ sâmb muyagei bonñâ uap.

³³ Zen Yohanegâren sâmb mâsikâne nâgât den bonñâ sâmb muyageip. ³⁴ Oi anâ topnâ sâmb muyagibigât mân sâman. Zen topnâ nângâm ândiândigât mâtâp lâñbigât sâman. ³⁵ Yohane zâk kârâp âsakñâ patâ op âsageziñgi. Zen zâkkât âsakñâ zo ek âkñâlem mâik nâi ândiwe.

³⁶ Nâgât topnâ sâmb muyagemap, zo Yohane yatâ bunâ. Zo tobat nâi. Nepnâ

tuuman, zorâñ topnâ sâñ muyagemap. Ibânandâ nep sâñ nigip, zo tuumñâ bonñâ muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap. ³⁷ Ibânâ sâñgonnogip, zâk zikñâ topnâ sâñ muyageip. Zen ko den lâunon gâbâ gâi mân nâñgâwe. Zen holi tobatñâ mân igâwe. ³⁸ Zen nâgât den nâñgâm mân nâñgâm pâlâtân kwatnige, zorat topñâ itâ. Zen sâñgonnogip, zâkkât diñâ umziñan mân pane zemap. ³⁹ Zen Kembugât ekabân itâ nâñgâm sâlâpkume, ‘Andiândi kâtikkât mâtâp zoren zeî kârum muyaginâ.’ Oi zorâñ nâgât topnâ sâñ muyagemap. ⁴⁰ Oi zen den zo sâlâpkumñâ nâgâren gam ândiândi kâtik muyagime? Bunâ. Nâgâren mân game.

⁴¹ Nâ anâ sâñ âlip kwatnibigât mân sâman. ⁴² Zengât topziñ zitâ nângan. Umziñ Anutugâren mân kinmap. ⁴³ Nâ Ibânangât sâtkât zengâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe. Gâtâm a nâiñâ zikñâ umgât gâi zâk buku okñangâbi. ⁴⁴ Zen ziñak sâñ âlip kwarangâm ândime. Kembuniñ kânok, zâkñâ sâñ âlip kwatziñgâbapât mân nâñgâme. Oi dabân nâñgâm pâlâtân kwatnibi? ⁴⁵ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren nengât sâñ bâlip kwâpap.’ Yatâ bunâ. Zen Mosegâren pâlâtân upme. Ka Moseñâ zen sâñ bâliñ kwatziñgâbap. ⁴⁶ Wangât, Moseñâ den kulemgui, zo nâgât op kulemgui, zorat. Zen zâkkât den nâñgâm sâi nâgât den nâñgâbe. ⁴⁷ Ka zen Mosegât den birâmñâ nâgât den dabân nâñgâbe?”

6

Yesuñâ a 5 tausen nalem ziñgip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Yesuñâ den yatâ sâñ nanğâmñâ Galilaia saru kutñâ nâi Tiberia, zo walâm nâmbutken arip. ² Ari a ambân donbepñâ a sisi mâsek kubikziñgi igâwegât molim âiwe. ³ Yesu zâk arâpñâ nen diiniñgi barin zâi tarâwen. ⁴ Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte oip. ⁵ A ambân donbep patâ gane Yesuñâ ziñgitñâ Pilipo mâsikâm sâip, “Nalem ikâ gâbâ sâñgan mem a ambân donbep patâ

ziñgindâ dâpziñ upap?” ⁶ Yesu zâk zo yatâ zo upat sâñ nâñgi zeî yen mâsikip.

⁷ Oi Piliponâ itâ sâñ dukui, “Kât 2 handeret yatâ zorâñ kwâlâm ziñgindâ mân dâpziñ upap.” ⁸ Sâi arâpñâ nengâren gâbâ a nâi kutñâ Andrea, Simon Peterogât munñâ, zâkñâ itâ sâip, ⁹ “Katep nâi ziren ândiap. Zâkñâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât tâkñangap. Oi a ambân donbep patâ zirâñâ ziñgindâ dâpziñâ mân upap.” ¹⁰ Sâi Yesuñâ sâip, “A ambân dâzângone mindum ge tatnek.” Oi zoren hibuk hân langaat zeip, zorat kwâkñan a tengâziñ 5 tausen yatâ zorâñ ge tarâwe.

¹¹ Yesuñâ nalem zo memñâ sâiwap sâñ a tarâwe, zo kâsâpkum ziñgip. Oi saru zuu zo yatik kâsâpkum ziñgip. ¹² Nalem nem âkon opñâ Yesuñâ arâpñâ itâ sâñ dâtnangoip, “Buputñâ zen bâliñ opapkât sândunek.” ¹³ Oi nen nalem bâtnâmbut zorat buputñâ sânduindâ irâ kiin zagât piksâip.

¹⁴ A amban zen sen mârât mân igikñâ, zo ekñâ sâwe, “Propete patâ a nengâren âsagibapât sâsân, zo perâkñak a zi.” ¹⁵ Oi zen Yesu haamgumñâ bitziñandâ gâsum a kutâ kwânangânam utne ziñgit nâñgâm birâziñgâm zikñik barin zarip.

Yesuñâ saru kwâkñan lân lân arip.

(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

¹⁶ Mirâ nâtiksisâi arâpñâ nen saru sâtnan geiwen. ¹⁷ Geimñâ Kapenaum kamânân âinam wangâyân zâiwen. Oi mirâ nâtiksisâi ko ârindâ Yesu zâk zikñik zoren tâip. ¹⁸ Oi pibâ kâtikñâ koi saru âbangoi âiwen. ¹⁹ Oi nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmñan ârindâ Yesu zâk saru kwâkñan lân lân âim wangâ gootñan gâi ekñâ pârâkpam kenğât urâwen. ²⁰ Yatâ oindâ Yesuñâ nângonsâm sâip, “Ninak gaan. Mân kenğât utnek.” ²¹ Yesu wangâyân kopgâbapât sâtâre urâwen. Kopgâi zorenâk hân âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opñâ dukuwe.

²² A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine hanşâip. Hanşâi itâ sâwe, “Muka nâtiksisâi wangâ kânok tâi iksen. Zoren

arâpñâ Yesu pam ziiñik arie.”²³ Zo yatâ nângâm tatne Tiberia hânân gâbâ wangâ nâmbutñâ Kembuñâ nalem ziñgip, zoren takâwe.²⁴ Takâne a ambân zen Yesu sot arâpñâ kâruziñgâm wangâyân zâim Kape-naum kamânân âi kâruziñgâwe.

²⁵ Zen saru nâmbutken âim kârum muyagemñâ itâ sâmb dukuwe, “Patâ, gâ dâunjan zi gâin?”²⁶ Mâsikâne itâ sâmb dâzânngoip, “Nâ perâkñak sa nângânek. Nâ top liku kulem tuuga ikme, zorat buñâ. Nalem ziñga nem âkon urâwe, zorat molinige.”²⁷ Nalem nemñâ ândim mumbi, zorat umziñ mân pane zimbap. Nalem nem ândiândi kâtik ândibi, zorat umziñ pane zimbap. A bonñâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo ziñgâbatkât gâsum sâlâpnogip. Nâ ândiândi kâtikkât nalem, zo ziñgâbat.”²⁸ Sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Sânân. Anutuñâ wan nep tuum ândinatkât nângâmap?”²⁹ Sâne Yesuñâ itâ sâmb dâzânngoip, “A sângonnogip, nâ nângâm pâlâtân kwatnibi, zo Anutugât nep.”³⁰ Sâi den itâ sâmb dukuwe, “Gâ top likuliku kulem ñâi tuuna ekñâ nângâm pâlâtân kwatginat. Wan nep ñâi tuuban?”³¹ Sâkurâpniñ, zen Mose sot mirâ kamân kâtikñan ândim nalem kutñâ Mana, zo nem ândiwe. Oi zorat den kulem ñâi itâ ziap,

‘Sumbemân gâbâ nalem ziñgi nem ândiwe.’”

Nalem sumbemân gâbâ gem gâip, zorat den.

³² Oi Yesuñâ itâ sâmb dâzânngoip, “Perâkñak sa nângânek. Sumbemân gâbâ nalem bonñâ, zo Mosenâ mân muyagem ziñgip. Ka Ibânandâ sumbemân gâbâ nalem bonñâ ziñgâmap.”³³ Nâ sumbemân gâbâ gem hân a ândiândi muyagem ziñgâman. Nâ Anutugâren gâbâ nalem bonñâ uan.”³⁴ Sâi itâ sâmb dukuwe, “Kembu, gâ narâk dâp nalem zo niñgâmâmban.”³⁵ Sâne itâ sâmb dâzânngoip, “Ândiândigât nalem ko nâ. Nâi zâk nâgâren ga pâlâtân upap, zâk nalemgât mân mumbap. Oi ñâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zo ko toogât mân nângâbap.

³⁶ Nâ itâ dâzânnguan. Zen nâ neknâ mân nângâm pâlâtân kwatnime.”³⁷ Ka Ibânandâ nâgât siñgi sâip, a ambân zo zen ko nâgâren gam nangâbi. Oi a ambân ziñ nâgâren gane mân moliziñgâbat.³⁸ Sumbemân gâbâ gewan, zo ninâ den lubatkât buñâ. Sângonnogip, zâkkât den lubatkât gewan.”³⁹ Ibânandâ a ambân nâgâren zâmbanmap, a zo zen tâmbetagobegât galemziñ uandâ hângât narâk âkâbabân zoren hâlâluyâk mângiziñga zaatpi. Sângonnogip, zâkkât den zo yatâ ziap.”⁴⁰ Nanñâ nâ neknâ nângâm pâlâtân kwatnibi, zo ko ândiândi kâtik ândibi. Ibânangât den zo yatâ ziap. Oi nânâ narâk patin mângiziñga zaatpi.”

Yesu zâk ândiândi kâtikkât nalem

⁴¹ Yesu zâk sumbemân gâbâ nalem bonñâ, zo nâ sâipkât Yuda a sâtnâ, ziñâ nângâm bâliñ kwâkñangâwe.”⁴² Oi itâ sâwe, “A zi zâk wangât itâ sap, ‘Nâ sumbemân gâbâ gewan.’ Topñâ nângâmen. Zâk Yesu, Yosepegât nanñâ.”⁴³ Sâne Yesuñâ itâ dâzânngom sâip, “Zen mân nângâne bâliñ oik.”⁴⁴ A ñâi zik umgât nâgâren gâgan, zo mân taap. Ibâ sângonnogipñâ sâi âlip nâgâren gâbap. Oi nâ a itâ zo narâk patin mumuñan gâbâ mângibat.”⁴⁵ Propete zenngât ekabân den itâ ziap, ‘Anutu zikñak a siñgi âlip dâzânngoi nângâbi.’

Ñâi zâk Ibânandâ siñgi âlip dukui nângâbap, zâk nâgâren gam târokwatnibap.

⁴⁶ A zen Ibâ mân igâwe. Anutugâren gâbâ gem gâwan, nâ ninak Ibâ egâwan.”⁴⁷ Nâ perâkñak dâzânngua nângânek. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnimapñâ ândiândi kâtik miap.”⁴⁸ Ândiândi kâtikkât nalem nâ.”⁴⁹ Sâkurâpziñâ, zen mirâ kamân kâtikñan nalem kutñâ Mana, zo nem ândimñâ mom nangâwe.”⁵⁰ Ka sumbemân gâbâ nalem nemñâ mân mumuñâ, zo ko nâgâren ziap.”⁵¹ Nâ sumbemân gâbâ ândiândigât nalem mem gewan. Nalem zo nâ. Zorat ñâi zâk nâgâren gâbâ nalem zo nem ândiândi kâtikñangât siñgi upi. Sâknandâ nalem uap. Zo a ziñâ ândiândi muyagibigât ziñgâbat.”

⁵² Yuda a sâtnâ ziiṅak itâ âragumṅâ sâwe, “A zirâṅâ dap op sunumṅâ niṅgi ninatkât sap?” ⁵³ Sâne Yesuṅâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Nâ perâkṅak dâzâṅguan. Zen a bonṅâ nâgât sunum sot gilâm mân nimbi, zo ko umziṅan ândiândi mân muyagibap. ⁵⁴ Nâi zâk nâgât sunumnâ sot gilâmnâ nimbapṅâ ândiândi kâtik mim-bap. Oi narâk patin mumuṅan gâbâ mâgia zaatpap. ⁵⁵ Nâgât sunumnâ, zo nalem bonṅâ. Nâgât gilâmnâ, zo too bonṅâ. ⁵⁶ Nâi zâk nâgât sunum sot gilâm nimbapṅâ, zâk nâ sot pâlatâṅ op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlatâṅ op ândibat. ⁵⁷ Ândiândi mariṅâ, Anutu Ibâ, zâkṅâ sâṅgonnogi gewangât Ibanaṅgât op ândiman. Oi ṅâi zâk nâ ninibapṅâ nâgât op ândiândiṅ muyagem ândibap. Umṅandâ nâ sot pâlatâṅ upapṅâ sumbengât siṅgi upap. ⁵⁸ Sumbemân gâbâ nalem, zorat topṅâ itâ ziap. Sâkurâpziṅ Mana nalem niwe, zo yatâ buṅâ. Zen nemṅâ ândim muwe. Kâ nâgâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap.” ⁵⁹ Yesu zâk Kapenaum kamânân mâpâmâpâse namin ândim den zo dâzâṅgoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikkât den mem gem gâip.

⁶⁰ Yesugât a ambârâpṅâ, nenṅâren gâbâ donṅbepṅâ den zo nâṅgâm sâwe, “Den zi nâṅgindâ yâmbâtnâ uap. Den zirat topṅâ dap yatâ nâṅgânat?” ⁶¹ Oi sâm âkon utne Yesuṅâ umziṅan ek nâṅgâm itâ sâm dâzâṅgoip, “Den zi nâṅgâne bâliṅ uap? ⁶² A bonṅâ nâ âburem ândiwanân zaria nâṅgâne dap upap? ⁶³ Sâkkât sunum zorâṅ ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapumpgât nep. Den dâzâṅguan, zo Kaapum sot ândiândigât den. ⁶⁴ Oi zenṅâren gâbâ a nâmbutṅandâ mân nâṅgâm pâlatâṅ kwat-nime.” A Yesugât den birâbi, zo kânṅan nâṅgip. Oi a Yesu tirâpziṅgoi gâsum kumbi, zo yatik kânṅan nâṅgip. Zorat den yatâ dâtnâṅgoip.

⁶⁵ Oi den ṅâi itâ târokwap sâip, “Zorat itâ dâzâṅguan. Ibânandâ a ṅâi imbaṅâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlatâṅ upap? Yatâ zo mân taap.”

⁶⁶ Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpṅâ, nenṅâren gâbâ donṅbepṅâ zâk sot ândiândiṅgât âkon op birâṅṅam âiwe.

Peteroṅâ Yesugât topṅâ sâm muyageip.

⁶⁷ Yatâ utne Yesuṅâ arâp kiin zagât itâ sâm mâsikâniṅgip. “Zen yatik nâbam âinam se?” ⁶⁸ Sâi Simon Peteroṅâ itâ sâm dukui, “Kembu, nen gâ birâgim ṅâigâren âinat? Gâ kânokṅâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat. ⁶⁹ Nen gâ nâṅgâm pâlatâṅ kwatgimṅâ itâ nâṅgâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin.” ⁷⁰ Yatâ sâi Yesuṅâ itâ sâm dâtnâṅgoip, “Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpziṅgowan. Oi dap yatâ zenṅâren gâbâ a ṅâiṅâ Sataṅgât a uap?” ⁷¹ Zâk Yuda, Simonṅât nanṅâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nâṅgâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât nenṅât kâmurân gokṅâ. Oi zâkṅâ ândim Yesu tirâpziṅgoi kâsarâpṅâ ziṅ gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpṅâ, zen mân nâṅgâm pâlatâṅ kwâkṅangâwe.

¹ Kwâkṅan Yerusalem kamânân Yuda a sâtnâ ziṅâ Yesu kunam den sâne Yesuṅâ zorat siṅgi nâṅgâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip. ² Yatâ oi Yuda zenṅât hâmbâ silep kendon mâte oip. ³ Yesu murâpṅâ, ziṅ itâ dukuwe, “Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimṅâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ ziṅ ikpi. ⁴ A ṅâi, zâk patâ upâ sâm nepṅâ tik mân tuumap. A mâteziṅan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi.” ⁵ Murâpṅâ zen mân nâṅgâm pâlatâṅ kwâkṅangâm yatâ sâwe. ⁶ Sâne Yesuṅâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâm âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap. ⁷ A ziṅâ zen um kâlak mân nâṅgâziṅgâbi. Nâ ko ândi mâmanziṅ bâliṅâ, zo sapsuga um kâlak nâṅgânige. ⁸ Zen ziiṅik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat.” ⁹ Yatâ sâmṅâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

¹⁰ Yesu murâpñâ, zen kândom âinetâ bet zâk ziknik Galilaia hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip. ¹¹ Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumñâ mâsikâyangâm sâwe, “Zâk ikâ taap?” ¹² A yennandâ zâkkât den halop donbep sâwe. Oi nâmbutñandâ itâ sawe, “Zâk a âlipñâ.” Sâne nâmbutñandâ kwâkâm sâwe, “Buñâ. Zâk a um gulip kwatziñgâmap.” ¹³ Oi Yuda a sâtnâ zengât keñgât op Yesugât sinji den muyap mân sâwe.

Yesuñâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

¹⁴ Kendon tânâmñan Yesu zâk tirik namin zâimñâ a Kembugât den sâmbâzangoi. ¹⁵ Den yatâ sâi Yuda a zen imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin mân zaripñâ den topñâ zi ikâ gâbâ nângâm sap?” ¹⁶ Yatâ sânetâ Yesuñâ itâ dâzângom sâip, “Nâ den dâzângoman, zo ninan gâbâ buñâ. Sângonnogip, zâkkât den. ¹⁷ Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtnâ lubapñâ den zirât topñâ nângâbap. ¹⁸ Nâi zâk zik umgât sâbap, zâk sâkñâ mem zâizâiñ upap. Ka nâi zâk nep mariñangât sâtâre muyagibapkât nep tuubap, zâkkât itâ nângâbi, ‘Zâk sarâ buñâ. Den bonñâ sâmap.’ Oi nâ zo yatâ sâman.

¹⁹ Moseñâ gurmin den sâmbâ muyagem ziñgip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâtîme. Yatâ opñâ zen wangât nâgât denân kwap sâmbâ nonam se.” ²⁰ Sâi a zen itâ sâwe, “A ikâ zorâñ gobigât se? Gâgât itâ nângen. Gâ wâkegoot ândim um gulip op sat.” ²¹ Sâne Yesuñâ dâzângom sâip. “Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpam kwakmak ue. ²² Sa nângânek. Moseñâ narâpziñ kwabâ kwatziñgâbigât sâmbâ ziñgip. (Oi zo Moseñâ mân topkwâip. Sâkurâpniñandâ mârumbâ nâi topkwarâwe.) Oi nep zo tuutuunâ mâte oi kendonân tuume. ²³ Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buñ opapkât kendonân narâpziñ kwabâ kwatziñgâme. Nâ ko kendonân a kiñ bik mumuñ sâkñâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk ot-nige? ²⁴ Zen den sâkñik mân sânek. Nângâm sâlâpkum ko bonñâ sâbi.”

Yesugât op itâ sâwe, “Zâk Kristo mo a nâi?”

²⁵ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñandâ itâ sâwe, “A kunam sâme, zo zirâ mo? ²⁶ Zâk a ambân mâteziñan zi den muyap sâi patârâpniñandâ mân sâmbâ kwâkâme. Zen topñâ nângâne a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârumbâ sâsâñ, zo mo dap? ²⁷ Buñâ motñâi. A zirât muyamuyagiñangât topñâ nângen. Ka nâi gâbâpkât sâsâñ, zo âsagei zâkkât topñâ mân nângânat.” ²⁸ Yatâ sâne Yesuñâ tirik namin kin den patâ itâ sâmbâ dâzângoi, “Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nângen sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonñâ mariñâ, Anutu, zâkñâ sângonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nângâme. ²⁹ Nâ ko zâkñâ sângonnogi zik um topñan gâbâ gewan, gât ko nâñâ zâkkât topñâ nângâm kwâtâtian.”

³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pânambâ sâwe. Oi kukuñangât narâkñâ, zo mân mâte oipkât yâmbârem birâwe. ³¹ Oi a yennâ zengâren gâbâ donbepñâ Yesu nângâm pâlâtâñ kwarâwe. Oi itâ sâwe, “A patâ gâbâpkât sâsâñ, zâk a zirâñ kulem tuumap, zo walâm tuubap? Buñâ. A zi aksik tuum nângâmap.”

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe.

³² A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nângamñâ tirik namâ galem a sot âragumñâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe. ³³ Yesuñâ itâ dâzângom sâip, “Nâ narâk pânkânok zen sot ândimñâ sângonnogip, zâkkâren zâibat. ³⁴ Oi zen kârunim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?” ³⁵ Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâmbâ âraguwe, “A zirâñ ikâ ari kârunatkât sap. Yuda a bukurâpniñ Grik a hân toren toren zen sot ândie, zengâren âibam sap? Mo zâk Grik a zengâren âim den dâzângobam sap? ³⁶ ‘Kârunim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.’ Den zo wangât sap?”

Yesu zâk Kaapum niñgâbapkât sâip.

³⁷ Yuda zengât kendon sirâmbâ boiñâ mindumindu patâ utne Yesuñâ zaat kin den patâ dâzângom sâip, “Nâi zâk toogât

nângâmñâ nâgâren ga nimbap. ³⁸ Oi ñai zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zâkkât umñan too sinñâ takâm zimbap. Kembugât ekabân den yatâ kulemgune ziap.” ³⁹ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâwen, nen Kaapungât sinji kwatningâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumñâ mân ningip. Wangât, zâk sumbem âsakñâ umñan mân âburem zârip, zorat mân ningip.

A ambân zen Yesu topñangât sâm kâsâpagowe.

⁴⁰ A nâmbutñâ zen den zo nângâm Yesugât itâ sâwe, “Perâkñak, zâk Propete gâbapkât mârûm sâsân.” ⁴¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât mârûm sâsân, Kristo, zi zâk.” Nâmbutñandâ ko kwâkâm sâwe, “A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagibap?” ⁴² Kembugât ekabân den ñai itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagibap.” ⁴³ A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe. ⁴⁴ Oi nâmbutñandâ tâk namin pânat sâm yâmbârem birâwe.

A sâtnâ zinj Yesu mân nângâm pâlâtân kwâkñangâwe.

⁴⁵ Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zengâren âburinetâ itâ sâwe, “Zen wangât Yesu mân gâsum diim ge?” ⁴⁶ Sâne kâwali a zinjâ sâwe, “Zâk den sâmap, zo yatâ a ñainñâ mân sâmap.” ⁴⁷ Sâne Parisaio a zinj itâ sâm dâzângowe, “Zen a yennâ yatik um gulip kwatzingap?” ⁴⁸ A sâtnâ sot Parisaio a, nengâren gâbâ ñai zâk sot pâlâtân uap? ⁴⁹ Zo buñâ. A yennâ, zen ko Kembugât gurumin den mân nângâme, zen simgât sinji.”

⁵⁰ Yatâ sânetâ bukuzinjâ ñai kutñâ Nikodemo, mârûm Yesugâren arip, zâkñâ itâ sâm dâzângoip, ⁵¹ “A ñainñâ zikñâ topñâ mân sâi dap yatâ hâuñangât den sâm kwâkânat? Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den ñai ziap.”

⁵² Yatâ sâi ko bukurâpñandâ Nikodemo den kârâpñoot itâ sâm dukuwe, “Gâ a zo yatik Galilaia hânân gokñâ? Kembugât ekabân sâlâpkum itâ nângâban, ‘Galilaia

hânân Propete ñai mân âsagibap.’” ⁵³ Oi zen kâsâpagom mirâziñan âim nanğâwe.

8

Lañ mâman ambân ñai Yesugâren diim âiwe.

¹ Yesuñâ Oliwa bâkñan zâi zeip. ² Mirâ hanşâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân donbepñâ zâkkâren minduwe. Yesuñâ ge tapñâ Kembugât den sâm dâzângoip. ³ Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp ambân ñai a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamgum kin sâwe, ⁴ “Patâ, ambân zi a lañ zen sot ândei muyagem gâsum diim gen. ⁵ Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtnâ zângone mumbigât sâm gurumin den ekabân kulemgum ningip. Oi gâñâ ambân zâkkât dap nângat?” ⁶ Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nângâm denân pânâm sâwe. Sâne Yesu zâk pindiñsâm bikñandâ hânân kulemgum tâip. ⁷ Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatñâ itâ sâm dâzângoip, “Zengâren gâbâ a ñai tosanñâ buñâ, zâkñâ kâtnâ topkwap koi ko kumbi.” ⁸ Yatâ sâm du pindiñsâm hânân kulemgum tâip.

⁹ A gawe, zen den zo nângâm patâziñâ kândom ari kânok kânok ari ari âim nanğâwe. Ambân zâk zikñik Yesugât mâteñan kiri Yesu zâk oksâm zaat mâsikâm sâip. ¹⁰ “Ambân, a zen ikâ arie? Nâiñâ hâuñangât den sâm sinñan giap?” ¹¹ Sâi ambânñâ sâip, “Kembu, buñâ.” Sâi itâ sâm dukuip, “Nâ yatigâk, nâ gâ mân sâm sinñan gian. Zorat gâ âi ândim bâliñâ du zagât mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp nengât kârâp âsakñâ op ândiap.

¹² Yesuñâ a den dum dâzângoip. Itâ sâm dâzângoip, “Hân dâp a zengât kârâp âsakñâ op ândian. Oi ñai zâk nâ molinibapñâ, zâk ñâtâtigân mân ândibap. Zâk ândiândi âsakñâ tâkñangi ândibap.” ¹³ Sâi Parisaio a zinjâ itâ sâm dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâm muyagiat, zorat nângindâ bon mân uap.” ¹⁴ Sâne Yesuñâ sâip, “Ninak topñâ sapsuga bon buñ mân opmap.

Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibat, zorat topnâ nângâm den sâman. Zen ko zo mo zorat ârândân kwakme. ¹⁵ Zen sâknjik eknâ umñan bonnâ zo mân ikme. Oi zen lañ sâme. Nânâ ko zengât topziñ mân sâman. ¹⁶ Oi zengât topziñ sâbat, zo ko bonnâ upap. Nep zo ninik mân tuubat. Ibâ sânngonnogip, zâknâ betnan mei nep zo tuubat. ¹⁷ Zengât gurumin den ekabân den nâi itâ ziap, 'A zagât, ziknâ a nâigât topnâ sâitâ nângâne bon upap.'

¹⁸ Nâ ninâ topnâ sâm muyagia Ibânâ sânngonnogip, zâkoot yatik sâm muyagemap."

¹⁹ Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm sâwe, "Ibâgâ ikâ?" Sânetâ itâ sâm dâzânngoip, "Zen nâgât topnâ mân nângâme. Zen nâgât topnâ nângâm sâi ko Ibânangât topnâ yatik nângâbe."

²⁰ Yesuñâ den zo tirik namâ umñâ nâi kât pâpanñan, zoren kin den dâzânngoip. Oi zâk mumbapkât narâknâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk namin kek pambe?

Anâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân goknâ.

²¹ Yesu zâk den târokwapnâ itâ sâm dâzânngoip, "Nâ zâmbam aria zen kârunimñâ tosaziñoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?" ²² Zo yatâ sâi ko Yuda a ziñâ sâwe, "Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo wangât sap? Zâk ziknâ agoyangâm mumbapkât sap?" ²³ Sânetâ Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, "Zen âmbiren goknâ. Nâ ko uren goknâ. Zen hân ziren goknâ. Nâ ko hân zi goknâ bunâ. ²⁴ Nâ zorat opnâ dâzânguan, Zen tosaziñoot ândim mumbi. Nâ ândim gâwannâ ândim zâibat. Zen zo mân nângâm simbitkubi, zo ko tosaziñ zemziñgi mumbi."

²⁵ Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, "Bâi, gâ wan a nâi?" Sâne Yesuñâ dâzângom sâip. "Topnâ dâzângom gâwan, zo bonnâ. ²⁶ Nâ zengât tosa sot hâuñangât den donbep mem ândian. Sânngonnogipnâ den bonnâ sâmap. Oi nâ den zâkkâren nângâwan, zorigâk a ambân dâzângoman."

²⁷ Den zo Ibânangât op sâm dâzânngoip zen mân nângâm kwâtâtiwe. ²⁸ Sâmnâ Yesuñâ târokwap itâ dâzângom sâip. "Zen a bonnâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topnâ nângâm biranñi. Oi ninâ umgât kut nâi nâi mân opman. Ibânandâ den sâm dâtnogip, zorik sâman, zo nângâm kwâtâtibi. ²⁹ Oi sânngonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut nâi nâi opman, zo egi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap." ³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi a donbepnâ nângâmñâ, nângâm pâlâtân kwâknangâwe.

Yesugât den mem ândim dumun buñ utnat.

³¹ Yesuñâ Yuda a nângâm pâlâtân kwâknangâwe, zen itâ sâm dâzânngoip, "Zen nâgât den lum ândim arâpnâ bonnâ upi. ³² Opnâ nâgât den bonnâ, zo nângâne mâkâziñgi dumunziñ buñâ, hâlâluyâk ândibi." ³³ Yesuñâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, "Nen Abaramgât kiurâp. Nen a zengât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? 'Dumun buñ ândibi.'" ³⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, "Nâ perâknâk dâzânguan. Nâi zâk bâliñ opmap, zâk bâliñangât kore a upap. ³⁵ Kore a, ziñâ patâziñangât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpnâ ko Ibâgât mirinâk ândim zâimambi. ³⁶ Zorat nâ nanñandâ olañziñga, zen perâknâk dumum buñ ândibi.

³⁷ Zen Abaramgât kiurâp, zo nângan. Oi zen nâgât denñâ umziñan mân giari nonam se. ³⁸ Nâ Ibânangâren kut nâi nâi ek ândiwan, zorat sâman. Zen ko ibâziñangâren kut nâi nâi nângâwe, zo upme." ³⁹ Sâi itâ sâm dukuwe, "Nen sâkuniñ Abaram." Sâne Yesuñâ dâzânngoip, "Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe. ⁴⁰ Anutugâren gâbâ den bonnâ nângâwan, zo dâzângoman. Oi ziñâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramñâ mân oip. Zen Abaramgât narâpnâ bunâ. Ibâziñâ, zâk nâi. ⁴¹ Zen ibâziñangât orot mâme upme." Yatâ sâi ziñâ sâwe, "Nen a lañân gâbâ mân âsagiwen. Ibâniñ Anutu kânok." ⁴² Sâne Yesuñâ sâip, "Ibâziñ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren

gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâknâ sânngonnogi gewan.

⁴³ Zen dap op ândine dinnandâ umziņan mân geimap? Nâ den sa zen kindapziņ anġân kêrâme, zorat ko yatâ upme. ⁴⁴ Zen ibâziņ Sataņ. Zâkkât den lubigât umziņ kinmap. Zâk mârur nâi a tâmbetagoagoņ nep tuum ândim gaap. Zâk den bonņâ kândâtkoipkât umņan den bonņâ nâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariņâ. Zorat zâkkât orot mâmeņâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziņan den bonņâ mân gei ziap. ⁴⁵ Zorat nâ den bonņâ dâzâņgua dinnâ birâme.

⁴⁶ Zengâren gâbâ a nâi nâgât tosa âlip sâbap? Buņâ. Nâ den bonņâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme? ⁴⁷ Nâi zâk Anutugât siņgi upapņâ diņâ nâņgâbap. Zen Anutugât siņgi mân ândimeņâ diņâ birâme.”

Yesugât den mem ândim mân munat.

⁴⁸ Sâi Yuda a sâtņâ, ziņ kuk op itâ sâm bâliņ kwâkņanġawe, “Nen gâgât dap sânat? Gâ neņgât kâmurân gok buņa. Gâ Samaria a. Wâkeņâ umgan giari ândiat. ⁴⁹ Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap.” Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâ wâkeņâ mân otnimap. Nâ Ibânâ sâm bâbâlaņ kwâkņanġaman. Zen ko nâ mem ge kwatnige. ⁵⁰ Nâ kutsiņginanġât opņâ mân dâzâņgowan. Kutsiņginanġât den dâzâņgobap, zo nâi ândiap. Zâknâ nâgât kutsiņgi, zo mem zâi pâmmap.

⁵¹ Nâ perâkņak dâzâņgua nâņgâne. Nâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mum-bap.” ⁵² Yatâ sâi Yuda a ziņâ itâ sâwe, “Wâkeņâ otgimap, zo perâkņak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, ‘Nâi zâk nâgât den mem ândibapņâ mân mumbap.’ ⁵³ Sâkuniņâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?” ⁵⁴ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon buņ opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniņ sâme, zâknâ kutsiņginâ mem zâi pâmmap. ⁵⁵ Zen zâkkât topņâ mân nâņge. Nâņâ ko zâkkât topņâ nâņgâm kwâtâtian. Nâ mân ek nâņgan sa sâi ko a sarâ zen yatâ

opap. Nâ zâk nâņgânġan. Oi zâkkât diņâ mem ândiman.

⁵⁶ Sâkunziņâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorâņâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip.” ⁵⁷ Yatâ sâi Yuda a ziņ sâwe, “Gâ kendongâ 50 mân ândeinġâ Abaram egâwan sat?” ⁵⁸ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Nâ Abaram mân âsagei ândiwannâ ândim gaan.” ⁵⁹ Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtņâ mem kunâ sâne Yesuņâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

9

A sen nâtâtik, zâkkât den siņgi.

¹ Yesu zâk mâtâbân âim sen nâtâtik a nâi muyageip. A zo mam kâmboņan gâbâ âsagem sen nâtâtik op ândim gâip. ² Yesuņâ a zo muyagei arâpņâ niņ Yesu mâsikâm sâwen, “Patâ, nâigât tosgât yatâ muyageip? Zikņâ mo ibâ mam zekât?”

³ Sâindâ Yesuņâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Yatâ buņâ. Zikņâ mo ibâ mam zekât tosgât buņâ. Anutu imbanġanġât topņâ zâkkâren muyagibapkât yatâ âsageip. ⁴ Sirâmân nep tuumen. Kâ nâtiksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sânngonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkņan nâtâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi? ⁵ Nâ hânân ândibat dâp hân a zengât âsakņâ op ândibat.”

⁶ Yesu zâk yatâ sâmņâ hânân tâpkum hân banjet mem golanġum sen nâtâtik zo siņan sanġorip. ⁷ Itâ sâm sanġorip, “Gâ Siloam too denġânân âi too sanġonnan.” (Siloam zo Yuda denân. Niņ denân ko sânngongoip sâmen.)

⁸ Yatâ opņâ kamârâpņâ ziņâ a zo ekņâ mâsikâyanġâm sâwe, “Nalemgât oletniņġamap, zi zâk mo nâi?” ⁹ Sâne nâmbutņandâ sâwe, “Zi zâk.” Oi nâmbutņandâ sâwe, “Zâk buņâ. Zâkkât tobat yatâ a nâi.” Yatâ sâne zikņak sâip, “Nâ ko zi.” ¹⁰ Sâi mâsikâm sâwe, “Dap op siņgâ âlip uap?” ¹¹ Sâne itâ sâm dâzâņgoip, “A nâi kutņâ Yesu, zâknâ hânân tâpkum hân banjet mem golanġum sinnan sanġonņâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ Siloam denġânân âi too sânġon.’ Oi nâ âi too

saŋgonsa sinnâ âlip oi eksan.”¹² Yatâ sâi mâsikâm sâwe, “A zo ikâ ândiap?” Sâne zâknâ sâip, “Nâ mân ek nângan.”

A siñâ âlip oip, zorat Parisaio ziñ den sâwe.

¹³ A sen nâtâtik op ândimnâ âlip oip, zo diim Parisaio a zengâren âiwe. ¹⁴ Oi Yesunâ banet golanċum siñâ saŋgorip, zo Yuda zengât kendonân oip. ¹⁵ Zorat Parisaio a, ziñâ a zo mâsikâm sâwe, “Gâ dap op siñgâ âlip uap?” Sâne itâ sâm dâzânċoip, “Zâk banet mem sinnan saŋgori nâ âi too saŋgonsa sinnâ âlip uap.” ¹⁶ Parisaio zengâren gâbâ nâmbutnandâ itâ sâwe, “A zo Anutugâren goknâ buñâ. Zâk Kembugât gurumin den kom mâtâp wâlâp. Zâk kendonân nep tuugap.” Sâne nâmbutnandâ sâwe, “Zâk bâliñ mâme a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap.” Parisaio a, ziñ yatâ sâm âragum kâsâpagowe.

¹⁷ Oi a siñ bâpsâsânċ kubigip, zo mâsikâm sâwe, “Siñgâ kubiksap, zorat gâ dap nângat?” Sâne zâknâ sâip, “Zâk Propete.” ¹⁸ Sâi Yuda a zen a zo sen nâtâtik ândimnâ âlip oip, zorat nângâne bonñâ mân oi sâne ibâ mamñâ, zet gawet. ¹⁹ Gâitâ mâsikâzikâm sâwe, “Nanziknâ sen nâtâtik muyageip, zi mo? Zâk dap op siñâ âlip uap?”

²⁰ Sâne ibâ mamñâ, zik itâ sâwet, “Zâk nanniknâ, zo nângat. Sen nâtâtik âsageip, zo nângat. ²¹ Ka dap opñâ siñâ âlip uap, zo mân nângat. Nâiñâ kubiksap, zo mân nângat. Zâk katêp buñâ. Mârum lâmbarip, zorat ziñak mâsikâne topñâ dâzânċoik.”

²² Ibâ mamñâ, zet Yuda a sâtnâ zengât kenċat opñâ yatâ sâwet. Yuda a zengât a sâtnâ, ziñ den itâ sâm ândiwe, “Nâi zâk Yesugât itâ sâbap, ‘A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapċat mârum sâsân, zâk zo. Zâk Kristo.’ A yatâ zo mâpâmâpâse namin mân zâibapċat pâke pânat. A yatâ zo kâbakneñangindâ neñċat kâmurân mân tâpap.” ²³ Zorat opñâ ibâ mamñâ zet kenċat op itâ sâwet, “Zâk katêp buñâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat ziñâ mâsikâne topñâ sâik.”

²⁴ A sen nâtâtik op ândeipñâ âlip oip, zo dum diim gamñâ itâ dukuwe, “Anutu

mâtenjan kin sarâ mân sâban. Nen a zorat topñâ nângen. Zâk bâliñ mâme a.”²⁵ Yatâ sânetâ ko a zorânċ itâ sâm dâzânċoip, “A zo bâliñâ mo âlipñâ, zo mân nângan. Sen nâtâtik ândiwanñâ sinnâ âlip uap, zo nângan.”²⁶ Sâi dum mâsikâwe, “Dap otgigap? Dap op siñgâ mânânċgâtsap?”

²⁷ Sâne a zorânċ itâ sâm dâzânċoip, “Nâ mârum dâzânċuan. Zen wangât kisanñâ dâzânċobatkât se? Zen zâkkât a utnam se?”²⁸ Yatâ sâi ziñâ siñan gem dukuwe, “Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât arâpñâ. ²⁹ Mose zâk Anutuñâ den dukuip, zo nângen. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nângen.”³⁰ Sâne a zorânċ den itâ mâburem dâzânċoip, “A zi sinnâ mânânċgâtsap, zâkkât topñâ kârune nânga imbanñâ uap. ³¹ Nen itâ nângâmen, ‘Anutuñâ bâliñ mâme a mân betziñan memap. Nâi zâk hurat kwâkneñgâm diñâ lugi bekñan mimbap.’ ³² Mârum hân âsageibân gâbâ a nâi zâk mam kâmbonjan gâbâ sen nâtâtiknâ âsagem kubikkubiknâ mân âsagei nângâwen. ³³ Oi a zo Anutugâren gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?”³⁴ Sâi den kârâpñoot itâ sâm dukuwe, “Gâ bâliñ mâme sot lañ mâman a zengâren gâbâ âsageinnâ dap yatâ nen den topñâ dâtnânguat?” Yatâ sâm kom kâbakñine ârip.

Yesu kândâtkom um nâtâtik ândiândiñ.

³⁵ A zo kâbakñine ari Yesunâ nângip. Oi a zo muyagenangâm itâ sâm mâsikip, “Gâ a bonñâ nângâm pâlatânċ kwâkneñgat mo?”³⁶ Sâi a zorânċ sâip, “Patâ, sat, zo a nâi? Zo tirâpnona ekñâ nângâm pâlatânċ kwâkneñgâbat.”³⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Gâ eksat. Den dâgogan, zo nâ.”³⁸ Sâi a zorânċ sâip, “Kembu, nâ nângâm pâlatânċ kwatgigan.” Yatâ sâmñâ um topñan pindiñsâm mâpâseip.

³⁹ Oi Yesunâ sâip, “Nâ topziñ sâm muyagibatkât hânân gewan. Zorat a ziñanċat nângâne giginâ oi sinniñ nâtâtik sâme, zen sinziñ ânânċat âsakñan bâgim ândibigât gem gâwan. Oi a ziñanċat nângâne zâizâiñ oi sinniñ âlipñik sâme, zen nâtâtigân bagim ândibigât gem gâwan.”

⁴⁰ Yatâ sâi Parisaio a ârândânċ kirâwe,

zen nângâmñâ sâwe, “Nen sen n̄âtâtik n̄ângonsat?”⁴¹ Sâne Yesuñâ sâip, “Zen sen n̄âtâtik ândim sâi tosaziñ buñ ândibe. Ka ziinjak sâme, ‘Nen sinniñ âlipñâ.’ Zorat tosaziñ zemziñgap.”

10

Râma zen mariziñangât den n̄ângâme.

¹ Yesuñâ den sumbuñâ n̄ai itâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângua n̄ângânek. N̄ai zâk râma zeñgât poñ durubit zo birâm n̄ain gâbâ loñgiñ bagibap, zâk kâmbu a op kut n̄ai n̄ai lañ memap. ² N̄ai zâk poñ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zeñgât galem a. ³ Zâk gâi mâtâp galem a ekñâ mâtâp mem pâmbap. Oi râma ziñâ diñâ tobat n̄ângâbi. Oi râma galem a zo râma kutziñan zângonsâm poñan gâbâ diiziñgâm âibap. ⁴ Râma gakârâpñâ diiziñgâm gei kândom ari molim âibi. Diñ tobatñâ n̄ângâmegât molim âibi. ⁵ Ka a n̄ai gâi diñ tobatñâ mân n̄ângâmñâ mân molibi. Buñâ. Zen keñgât op birâm âibi.”⁶ Yesuñâ den sumbuñâ yatâ sâi Yuda a ziñ den zorat topñâ mân n̄ângâwe.

Yesu zâk galem a âlipñâ.

⁷ Yatâ utne Yesuñâ dum dâzângom sâip, “Perâkñak dâzângua n̄ângânek. Râma zeñgât zâizâiñangât mâtâp, zo nâ. ⁸ Nâ mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu a. Zen kut n̄ai n̄ai lañ mime. Zen ganetâ râma zen zeñgât den mân n̄ângâwe. ⁹ Mâtâp nâ. N̄ai zâk n̄ângâren gam bagibap, zâk mân tâmbetagogap. Zâk bagimgagim nalem muyagem nem ândibap.

¹⁰ Kâmbu a zen ga râma kâmbu mem zângom tâmbetzângogigât game. Nâ ko râma ziñ ândim ândiândi âlip muyagem ândim kwâtâtibigât gâwan. ¹¹ Nâ râma galem a âlipñâ. Galem a zâk galem otziñgâm ândim râma gakâñâ tâmbetagogegât ândiândiñâ birâbat. ¹² Râma galem a bâliñâ, mariñâ buñâ, kât nep tuutuñangât an̄â dâñ galemziñ mân opmapñâ wâu kâtikñâ gâi zâmbam âibap. Oi wâu kâtikñâ gamñâ râma ziñgâm molziñgi siñsururuñ upi. ¹³ A zo râma galem a bâliñâ. Zâk râma zeñgât girem mân upap. A zo kât mimbakât

nep tuumap. ¹⁴ Nâ ko râma galem a âlipñâ ândiman. Ibâ sot nâ âñak n̄ângâm ândimet. ¹⁵ Zorat dâp op nâ kâmurâpnâ zen sot âñak ândimen. Zorat na râma zeñgât opñâ ândiândinâ birâbat. ¹⁶ Oi râma kâmut n̄ain n̄ain ândie. Zen poñ zi gokñâ buñâ. Oi ninak ârândân diiziñgâm ga dinnâ n̄ângâbi. Oi râma zen kâmut kânok sot galem a kânok yatâ muyagibap. ¹⁷ Râma zeñgât op ândiândinâ birâbat, zorat Ibânandâ umñandâ gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmñâ dum mimbat. ¹⁸ Ândiândinâ zo a ziñ nonam dinnâ sâne mân birâbat. Buñâ. Ninak n̄ângâm birâbat. Ninak birâbat sot mimbatkât imbanñâ zemniñgap. Yatâ upatkât op Ibânandâ sâm nigip.”

¹⁹ Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a zen n̄ângâm den sâm kâsâpagowe. ²⁰ Oi a donbepñâ itâ sâwe, “Wâkeñâ okñangi um gulip uap. Den sâi wangât n̄ange?”²¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A wâkeñootñâ ândim sâi den itâ mân sâbap. Mo wâke n̄aiñâ a sen n̄âtâtik zen âlip kubikziñgâbap?”

Yuda a sâtnâ, ziñ Yesu kâsa okñangâwe.

²² Yuda a ziñ tirik namân mârûm mâsop miwe, zorat kendon narâkñâ mâte oip. ²³ Map pateñ narâkñan mâte oip. Oi Yesu zâk tirik namin âim mindumindugât um patâ n̄ai kutñâ Salomo, zoren âim gam kirip. ²⁴ Oi Yuda a ziñ ekñâ mindum haamgum kin itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât topkâ kwâimbâna um zagât upmen? A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân, gâ a zo ândiat oi ko sâm muyagem dâtnângo.”

²⁵ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ mârûm sâm dâzângua mân n̄ângâwe. Ibânangât sâtkât nep tuuman, zorân topñâ sâm muyagemap. ²⁶ Ka zen nâgât râma mân op ândiegât dinnâ mân n̄ângâme. ²⁷ Râma gakânâ ândie, zen ziñgit holiziñ n̄ângâman. Oi ziñâ dinnâ n̄ângâme. Dinnâ holiñâ n̄ângâm mâtâbân molinime. ²⁸ Oi ândiândi kâtik muyagem ziñga mân tâmbetagogom ândim zâibi. Oi nâgât bitnan gâbâ a n̄aiñâ mâkâmâkân, zo mân taap. ²⁹ Ibânandâ nâgâren zâmbarip,

zâk a sot kut nâi nâi aksik walâzingâm ândiap. Oi nâinâ Ibânangât biknan gâbâ mân mâkâbap. ³⁰ Nâ sot Ibâ, net orot mâmeniknâ kânogâk ziap.”

³¹ Yatâ sâi Yuda a ziņ kât dum mem kunam urâwe. ³² Yatâ utnetâ Yesunâ itâ sâm dâzangoip, “Nep âlipnâ top topnâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi ikâ zorat op kâtnâ nonam se?” ³³ Sâi Yuda a, ziņâ sâtnan mem itâ dukuwe, “Nep âlip tuumat, zorat buņâ. Gâ ayâk ândiatnâ Anutu hutkum gikanġât nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen.” ³⁴ Yatâ sâne Yesunâ itâ sâm dâzangoip, “Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den nâi itâ ziap. Zo sâlâpkum nângâme mo buņâ? Den zo itâ, ‘Nâņâ sâwan, Zen Anutu yatâ.’

³⁵ (Oi Kembugât den kulem gulipkum nâi sâsâņ, zo mân taap.) Anutugâren gâbâ den zengâren gâip. Zengât op zen Anutu yatâ sâip. ³⁶ Zorat zen wangât itâ se, ‘Gâ Anutu hutkum sat.’ Anutunâ gâsum sâlâpnom sângonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nanņâ sa wangât zen den se?

³⁷ Nep tuuman, zo iknetâ Ibânangât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nângâne bon buņ oik. ³⁸ Mo iknetâ Ibânangât dâp uap, zo ko dinnangât buņâ, nepnangât opnâ itâ nângâbi. Ibânandâ nâ sot tâpmap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topnâ nângâbi.”

³⁹ Yesunâ den yatâ sâi ko tâk namin pânâam dum sâne birâzingâm arip. ⁴⁰ Birâzingâmņâ Yodaņ too nâmbutken Yohaneņâ mâruman too sanġonzingâm ândeip, zoren âi ândeip. ⁴¹ Zoren âi ândei a doņbep patâ ziņ Yesugâren ga mindum itâ sâwe, “Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op nanġap.” Oi zoren a ambân doņbepnâ Yesu nângâm pâlâtâņ kwâknanġâwe. ⁴² (-)

11

Lasaro moip.

¹ Betania kamânân a nâi ândeip, kutnâ Lasaro. Zâk sot ponâzatnâ Maria sot Mata, zen kamân zo goknâ. ² Marianâ mârûm Kembu too wârânņâ âlipnâ zorâņ sanġon ko kâuk sâmotnandâ kinâ sanġori

âronņâ oip. Zâkkât munņâ Lasaro, zâk mâsek op zeip. ³ Mâsek op zeip ponâzatnâ zet Yesugâren den itâ sâm paitâ arip, “Kembu, gâ nângâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap.” ⁴ Den zo paitâ ari Yesunâ nângâmņâ itâ sâip, “Mâsek zorat bonņâ mumbapkât buņâ. Anutu sâm âlip kwâknanġâbigât âsagiap. Anutu nanņâ nâgât imbanâ âsagei eknâ hurat kwatnibi.”

⁵ Mata sot gatnâ sot Lasaro, zengât Yesunâ umņâ tâip. ⁶ Oi mâsekât sinġi nângâmņâ sirâm zagât kamân zoren ândeip. ⁷ Sirâm zagât ândimņâ arâpņâ itâ sâm dâtnangoip, “Gane Yudaia hânân âburem âinâ.”

⁸ Sâi arâpandâ itâ sâwen, “Patâ, mârûm Yuda a ziņ kâtnâ gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatkât sat?” ⁹ Sâindâ Yesunâ dâtnangom sâip, “Mirâ hanġsâm zeip kek mân nâttâiksâbap. Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkât narâknâ mân mâte uap. Nâi zâk sirâmân mâtâbân ari kut nâi nâi zim-bap, zorâņ mân kom subap. Zâk âsaknan kut nâi nâi ek nângâm âibap. ¹⁰ Nâi zâk nâtigân mâtâbân âim âsaknâ kârûm âi kom subap.”

¹¹ Yatâ sâmņâ den itâ târokwap dâtnangoip, “Bukuniņ Lasaro, zâk uman ziap. Nâ âi mângibat.” ¹² Yatâ sâi ko arâpņâ niņ itâ sâwen, “Uman zemņâ âlip upap.” ¹³ Yesu zâk mumunangât den sum-buņâ sâi nen umangât nângâwen. ¹⁴ Zorat Yesunâ sâm kusiknan kwap dâtnangoip, “Lasaro muap. ¹⁵ Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zengât umnâ âlip uap. Zen nângâm pâlâtâņ kwatnim kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ.” ¹⁶ Sâi ko Yesugât arâp nenġâren gâbâ a nâi Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâknâ bukurâpņâ itâ sâm dâtnangoip, “Nen zâk sot ârândâņ arindâ a sâtnâ ziņ nângonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi mariņâ.

¹⁷ Lasaro moi kât mâtâpnan pane sirâm kimembut zeip Yesu âi takip. ¹⁸ Betania kamân zo Yerusalem kamân nanġâmnan tâip. ¹⁹ Zobâ Yuda a doņbep Mata Maria munziknâ moip, zorat sângân ninam Betania kamânân âi tarâwe. ²⁰ Oi Yesu gaap

sâne Mata zâk nângâm ari Maria ko mân nângâm mirin tâi Matanjâ mâtâbân âi Yesu muyageip.

²¹ Muyagemnjâ itâ sâmb dukuip, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap. ²² Oi irabot zi gâgât nângan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna nângâgibap.” ²³ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Mungâ mumunjan gâbâ zaatpap.” ²⁴ Sâi Matanjâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nângan.” ²⁵ Sâi Yesunâ dukuip, “Zaatzaat sot ândiândi marijâ, nâ. Zorat nâinjâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zâk momnjâ zaat ândiândi kâtik ândim zâibap. ²⁶ Oi nâi zâk wâgân ândim nângâm pâlâtân kwatnibap, zâk mumu kâtik mân mom ândiândi kâtik ândim zâibap. Gâ den zo nângâna bon uap?”

²⁷ Sâi Matanjâ sâip, “Zo nângan. Oi gâgât itâ nângan. A bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârumb sâsân, zo gâ. Anutugât nanjâ hânân gibapkât sâsân, zo gâ. Zorat umnandâ nângâm pâlâtân kwatgigan.”

Yesu umnjâ bâlei iseip.

²⁸ Den Yatâ sâmb birâm âi gatjâ Maria muyagem den halobân itâ sâmb dukuip, “Patânikjâ gaap. Oi gâgât sap.” ²⁹ Sâi Marianâ nângâm njâ kârâpnoorâk zaat Yesugâren arip. ³⁰ Yesu zâk kamânân mân takâm Mata muyageip, zoren kirip. ³¹ Marianâ kek zaatnjâ ari Yuda a ambân zâk sot tap um diim gigi den dukum tarâwe, zen kwagân âibam ariap sâmb molim âiwe.

³² Maria zâk âim Yesu ekjâ kinjâ topjan ge pindijsâm itâ sâmb dukuip, “Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.” ³³ Yatâ sâmb isei Yuda a ambân molim âiwe, zen beknjan mem isewe. Isene Yesunâ zinjâ itjâ umnjâ bâlij oip.

³⁴ Yesu zâk mâsikâzingâm sâip, “Ikâ zoren hanguwe?” Sâi zinjâ sâwe, “Kembu, gâ zi ga eknan.” ³⁵ Sâne Yesu zâk iseip. ³⁶ Oi Yuda a zinjâ ekjâ sâwe, “Iknek, zâknâ umnjandâ gâsum biranmap.” ³⁷ Nâmbutjandâ itâ sâwe, “A sen nâtâtik

sinjâ mânângâripnjâ a zi âlip kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

³⁸ Yesunâ umnjâ bâlij oi kwagân âi takip. A zo kât mâtâpjan pane ze kât patâ mem mâtâpjan pam doonguwe. ³⁹ Zorat Yesunâ itâ sâip, “Kât mem kâbakjinek.” Sâi a mumunâ zorat ponânâ, Matanjâ itâ sâmb dukuip, “Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat mârumb kârok uap.” ⁴⁰ Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Den dâgogan, zo mân nângat? Gâ nângâm pâlâtân kwatninandâ Anutu imbanânjângât topnjâ muyagei ikpan.”

⁴¹ Yatâ sâi ko kât mem kâbakjine ari Yesunâ sinjâ sumbembân ekjâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nângat, zorat sâiwap san. ⁴² Gâ narâk dâp ninâunâ nângâmat, zo nângan. Nâ a zi kinze, zen topnâ nângâbigât itâ san. Gânâ sângonnona gewangât umziandâ nângâm pâlâtân kwatnibigât den yatâ dâgogan.”

⁴³ Yatâ sâmb den kâtik sâmb konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.” ⁴⁴ Sâi mumunandâ zaat gâip. Oi mârumb kinjâ bikjâ sângum kâpiwe. Si sângânjâ kâpiwe, zorat Yesunâ dâzângoip, “Sângum olanjâ birânek.”

Yesu mumbapkât sâmb kâtân urâwe.

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Yuda a ambân Maria sot gawe, zengâren gâbâ donjâ Yesu kut nâi nâi oip, zo ekjâ nângâm pâlâtân kwarâwe. ⁴⁶ Nâmbutjandâ ko Parisaio zengâren âim Yesunâ kut nâi nâi oip, zorat den sinji sâmb dâzângowe.

⁴⁷ Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nângâm sâne a sâtnâ mindune itâ dâzângom sâwe, “A zi kulem top top tuugapkât dap utnat? ⁴⁸ Nen ek mân nângânângâ utnat, zo ko a pisuk patâ zinjâ zâkkâren âimnjâ nenngât a kutâ sâne Roma a zinjâ kuk opnjâ gam nângone mom nanjindâ tirik namâ zi kândanbe.”

⁴⁹ Yatâ sâne zengât buku nâi kutjâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem a patâ ândeip, zâknâ itâ sâip, “Zen um nângânângâzi bujâ ândie. ⁵⁰ Zen itâ mân nânge. A kâmut nen mom nanjâbengât nenngât hâuninjâ a kânokjâ moi âlip upap.”

⁵¹ Den zo zik umgât mân sâip. Kendon patâ zorat umñan zâk tirik namâ galem a patâ zeñgât patâziñâ ândeipkât Anutuñâ sâi kânñan den zo sâip. (Yesu zâk perâkñak Yuda a kâmut, zeñgât op mumbapkât sâm pindâpindân. ⁵² Oi Yuda a zeñgârâk buñâ, Anutugât nan bârarâp hân dâp ândie, zen aksik minduziñgi kâmut kânok ândibigât sâm pindâpindân.)

⁵³ A patâñâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren gâbâ a sâtñâ zen Yesu kumam den sâm mâtâp kârum ândim gawe. ⁵⁴ Zorat Yesu zâk mulukñem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik nanğâmñan kamân ñai tâip, kutñâ Epraim, zoren arâpñâ diiniñgi âi ândiwen.

⁵⁵ Oi Yuda zeñgât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik mâigân gâbâ a donbep patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa kendongât um sâkziñ kubiknam zâiwe. ⁵⁶⁻⁵⁷ Mârum tirik namâ galem a sot Parisaio a, ziñ den itâ sâm dâzângowe, “Ñaiñâ Yesugât tâtat mâmenjâ ek nanğâmñâ ga dâtnânğoi. Dâtnânğoi gâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârumñâ tirik namin zâi kin itâ mâsikâyangâm sâwe, “Zen dap nanğe? Yesu zâk kendonân gâbap mo buñâ?”

12

Marianjâ Yesu too wârân âlip sanğorip.
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Pasowa kendon ombenjan sirâm namburân kânok zei Yesuñâ Betania kamânân arip. Kamân zoren mârum Lasaro mumuñan gâbâ mângei zaarip. ² Oi zoren Yesu sii nalem om pindâne Matañâ tokim pâi Lasaro ârândân tap niwe. ³ Tatnetâ Marianjâ kwâip belo ñai too wârânñâ âlipñâ, sângân zâizâiñ, zo mem Yesu kiñan sângonñâ kâuk sâmotñandâ âron meip. Oi mirâ zo itom âlipñâ gam zeip. ⁴ Oi arâpñâ nenğât buku ñai Yuda, Karioto kamânân gok (Zâk narâk ñain Yesu tirâpziñğoi gâsum kuwe.), zâkñâ itâ sâip, ⁵ “Too wârân âlip, zorânñâ sângân kât 3 handeret yatâ mem a kanpitâ ziñgi dâp opap.” ⁶ Zâk a kanpitâ zeñgât mân nanğâm sâip. Zâkñâ mindum kât pâpanñangât irâ, zo zâkñâ

galem op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.

⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dâtnânğoi, “Birânek. Ambân zo den mân dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ sanğori mua hanobi, zorat opñâ kânñan sanğonnigap. Zâk âlip uap. ⁸ A kanpitâ, zen âsâbân zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân ândibat.”

A sâtñâ ziñ Lasaro kumbigât sâm kâtân urâwe.

⁹ Yesu zâk Betania kamânân ândei Yuda a donbep zâkkât siñgi nanğâm zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumuñan gâbâ mângeip, zâk ârândân iknam âiwe. ¹⁰⁻¹¹ Yuda a donbepñâ Lasarogât den siñgi nanğâmñâ Yesu nanğâm pâlâtân kwâkñangâwe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, ziñ Lasaro Yesu sot ârândân zâkonam den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

¹² Mirâ hanşai a donbepñâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne siñgi nanğâwe. ¹³ Den yatâ nanğâm sâtâre op gâmalem sot gâlânğât iinñâ namuñ mem mâtâbân muyaginam âiwe. Âi muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam niñgat. Nen sâm âlip kwatgigen. Gâ Isirae nengât a kutâ.”

¹⁴ Yesu zâk dongi sigan muyagem kwâkñan zâi tâi arip. Zorat Kembugât ekabân den ñai itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,

¹⁵ “Yerusalem kamân, Sion mâirâp, zen mân kenğât utnek. Iknek. A kutâ patâziñ gaap. Zâk dongi sigan zorat kwâkñan gaap.”

¹⁶ Narâk zoren arâpñâ nen den zorat topñâ mân nanğâwen. Yesu momñâ zaat sumbemân zariñ, zoren itâ nanğâwen, “Zo zâkkât op kulemguwe. Oi zâkñâ zo yatik oip.”

¹⁷ Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den siñgi zo a nâmbutñâ dâzângowe. ¹⁸ Oi sen mârât zorat siñgi nanğâwenñâ a donbepñâ gâmalem sot gâlânğât iinñâ namuñ mâtâbân âi muyagiwe. ¹⁹ Oi Parisaio a,

ziñâ zinjgitñâ bukurâpziñ mindum târâwe itâ sâmbâ dâzângowe, “Nângânek. Zen den nep tuune a donbep patâ zâkkârâk op nanje. Oi zâkñak walâningi kwaksen.”

Grik a nâmbutñâ, ziñ Yesu iknam gawe.

²⁰ A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zengât oserân Grik a nâmbutñâ ârândâñ ândim Anutu mâte okñangâwe.

²¹ Zen Pilipo, Besaida kamân Galilaia hânân gokñâ, zâkkâren âi itâ sâmbâ dukuwe, “Patâniñâ, Nen Yesu iknatkât otningap.”

²² Sâne Piliponâ nângâm Andrea dukui ârândâñ Yesugâren âi den zo sâmbâ dukuwet.

²³ Dukoitâ Yesunâ itâ sâip, “A bonñâ, nâ sumbem âsakñânâ muyagibatkat narâk mâte uap. ²⁴ Perâkñak dâzângua nângânek. Segon keetñâ, zâk hânân gei yen mân zimbap. Hânân gei momñâ bonñâ donbep muyagibap. Ka keetñâ hânân mân giari sâi bon bun opap. Hânân giari bonñâ donbep muyagibap. ²⁵ Nâi zâk hânân ândiândiñâ buku okñangi gulip okñangâbap. Nâi zâk hânân ândiândiñâ kâsa okñangâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap. ²⁶ Nâi zâk nâgât kore ândibâ sâmbâ nâñâ mâtâp ândiwan, zorat dâp ândim molinibap. Yatâ op ândibapñâ nâgâren gam nâ sot ândibap. Nâi zâk kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap.”

Yesu zâk mumbapkât den sâmbâ muyageziñgip.

²⁷ “Itârâñ umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren sâknâm âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât, narâk ziren sâknâm itâ zo âsagenibapkât gewan, zorat. ²⁸ Zorat Ibânâ gâ sâna kutsingigangât kutkâ neule âsakñoot âsagibap.” Yesunâ yatâ sâi ko sumbemân gâbâ den ñâi itâ geip, ²⁹ “Neule âsakñâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap.” Oi a kâmut patâ kirâwe, ziñâ itâ sâwe, “Zi sumbem kârap.” Oi nâmbutñanda itâ sâwe, “Sumbem a ñâiñâ den dukuap.”

³⁰ Sâne Yesunâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Den zo ninangât bunâ. Zengât op muyagiap. ³¹ Narâk ziren hângât a kutâ Satan kâbakñiñiñ. Oi a ambân tosaziñangât hâuñâ mimbigât sâmbâ kwâkâkwâkân.

³² Nâ nagân nom mem zaat kwânângânine ko hân dâp a diizinga nâgâren gabi.” ³³ Zo mumuñangât dap yatâ mumbap, zorat den sumbunâ zo sâip.

³⁴ Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, “Nen gurumin den sâlâpkum itâ nângâmen. A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât sâsân, zâk âsagemñâ mân mom ândim zâimâmbap. Oi gâñâ itâ sat, ‘A bonñâ nagân nom mem kwânângânibi.’ A bonñâ, zâk dap yatâ?”

³⁵ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângoip, “Kârâp âsakñandâ narâk pânkânok osetziñan âsageziñgâm ândibap. Oi zen ñâtâtikñâ kâpizângobapkât kârâp âsakñâ zemziñgi zâk mâte okñangâm ândibi. A ñâi ñâtâtigân âibap, zâk dap op mâtâpñâ ikpap? ³⁶ Zorat âsakñâ zemziñgi nângâm pâlâtâñ kwâkñangâne kâmut gakârâpñâ upi.” Yesu zâk den yatâ sâmbâ tik âi ândeip.

Yuda a donbep, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

³⁷ Yesu zâk a ambân mâteziñan sen mârât kulem top top tuugi ekñâ mân nângâm pâlâtâñ kwâkñangâwe. ³⁸ Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkât yatâ urâwe. Zâk mârumbân den itâ sâmbâ kulemgoip,

“Kembugât den sinji sâindâ mân nângâme. Zorat Kembugât imbanâ, zo dap op zengâren muyagibap?”

³⁹ Oi Yesugât den mân nângâwe, zorat Propete Yesaianâ Kembugât den ñâi itâ sâmbâ kulemguip,

⁴⁰ “Zâk otziñgi sinziñ ñâtâtiksâi umziñ kâtigeip. Zo zen sinziñandâ ek nângâbegât. Oi umziñandâ nângâm kwâtâtibegât. Oi umziñ melâñne kubikziñgâbâmgât.”

⁴¹ Yesaianâ Yesugât sumbem âsakñâ, zo ekñâ zâkkât yatâ sâip.

⁴² A sâtnâ zengâren gâbâ donbepñâ Yesugâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâwe. Oi zo sapsune Parisaio ziñ nângâbegât kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namin zâine kâbakñezingâbegât yatâ urâwe. ⁴³ Zen a ziñâ sâmbâ âlip kwatziñgâbigât yatâ urâwe.

Anutuñâ sâmbâ âlip kwatziñgâbap, zorat nânngâne yennâ oip.

Yesugât den zo topniñ sâmbâ muyagibap.

⁴⁴ Yesuñâ den kâtikñâ sâmbâ itâ sâip, “Nâi zâk nâ nânngâm pâlâtân kwatnibap, zo nâyâk buñâ. Sângonnogip, zâk ârândân nânngâm pâlâtân kwâkñangâbap. ⁴⁵ Oi nâi zâk nâ nikpap, zo yatik sângonnogip, zo ikpap. ⁴⁶ Nâ kârâp âsakñandâ hânân gewan, zorat nâi zâk nâ nânngâm pâlâtân kwatnibapñâ nâtâtigân mân ândim zobâ gâbap. ⁴⁷ Nâi zâk dinnâ biri nânâ hâuñangât mân sâbat. Nâ a zengât to sagât hâuñâ ziñgâbatkât buñâ. Nâ kubikziñgâm tânzângobatkât gewan. ⁴⁸ Nâi zâk kândâtnom dinnâ biri nâiñâ tosañangât den sâmbâ kwâkâbap. Den sâmbâ zo, zâkñâ narâk patin tosañangât topñâ sapsubap. ⁴⁹ Nâ den zo ninâ umgât mân sâmbâ. Ibâ sângonnogip, zâkñâ sapsumnigi sâmbâ. ⁵⁰ Oi nâ nânngan. Ibânangât diñâ lum ândiândi kâtikñâ muyagibi. Den sâmbâ, zo Ibânandâ sâip dâp sâmbâ.”

13

Yesuñâ arâpñâ kinziñ sañgorip.

¹ Pasowa kendon narâk mâte oi Yesuñâ zikñangât itâ nânngip, “Hân birâm Ibânangâren zâibat kât narâk mate uap.” Yatâ nânngâm hânân arâpñâ umñandâ gâsuniñgâm ândeipñâ yatâ otniñgâm ari ma ko narâkñâ âkip.

² Oi nâtiksâisâi nalem ninam minuindâ Sataññâ mârumbâ Yuda, Simonñâ nanñâ, Karioto kâmânân gokñâ, zâkkât umñan den itâ pâip, “Yesu a sâtnâ tirâpziñgona ekñâ gâsubi.” ³ Yesu zâk itâ nânngip, “Ibânâ, zâk kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem Anutugâren zâibat.” ⁴ Yatâ nânngâm nalem nem tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm pam sângum mem lâip. ⁵ Oi too aam âmanân lokei giari topkwap kore a yatâ op arâp kinniñ sañgorip. Oi sângumñâ sañgori âronñâ oip. ⁶ Yatâ otniñgâm Simonñâ Peterogâren ari itâ sâmbâ dukui, “Kembunâ, gâ gikak kinnâ sañgonbam uat?”

⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Nâ uan zi topñâ mân nânngat. Gâtâm ko

nânngâban.” ⁸ Sâi Peteronñâ itâ sâmbâ dukui, “Kinnâ mânâk sañgonban.” Sâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Nâ mân sañgongiga gâ dabân nâgât siñgi a upan?” Yesuñâ um sañgonsañgon, zorat op den zo sâip. ⁹ Peteronñâ den zorat topñâ mân nânngâm itâ sâmbâ dukui, “Kinnigâk mân sañgonban. Sâknâ aksik sañgonban.”

¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Nâi zâk too sañgonñâ mâtâbân obândim ko kinjik sañgori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziñan gokñâ nâi, zâk zengât dâp mân ândiap.” ¹¹ A sâtnâ zengâren âi tirâpziñgani gâsubi, zorat op nânngâm itâ sâip, “Osetziñan gokñâ nâi zâk zengât dâp mân ândiap.”

Kinziñ sañgorip, zorat topñâ sâmbâ muyageziñgip.

¹² Kinniñâ too sañgonñâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sâmbâ dâtnânngoip, “Nâ kinziñ sañgonsan, zorat topñâ sa nânngânek. ¹³ Zen nâgât Patâ sot Kembu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian. ¹⁴ Nâ Kembuziñ op ândim kinziñ sañgonsan. Ziñak yatik kinziñ sañgonsañgon op kore orañgâm ândine âlipñâ upap. ¹⁵ Tirâpziñguan, zo yatik op ândibi. ¹⁶ Nâ perâkñak dâzângua nânngânek. Kore anñâ patânâ walâm ândiândiñ, zo mân taap. Yatigâk nâgât kore anñâ, zâk nâ mân walânibap. ¹⁷ Zen den zi nânngâm yatingen ândine zengât nânngâ sâtârenjoot upap. ¹⁸ Nâ zengât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorârâk san. Nâ ikâ zo gâsum sâlâpziñgowan, zo nânngan. Kembangât ekabân den nâi ziap, zo bon upap. Den zi itâ,

‘Nâi zâk nâ sot nâlem nimbap, zâkñâ tikootñandâ nobap.’

¹⁹ Zo mân muyagei kânñan dâzânguan. Oi bet muyagei Kembunñâ kândom dâtnânngoip sâmbâ nâgât topñâ nânngâm kwâtâtibi. ²⁰ Nâ perâkñak dâzângua nânngânek. Nâ a nep sâmbâ pinda tuum ândei nâiñâ a zo dâñ galem op ândibapñâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapñâ sângonnogip, Anutu, zâk yatik kore okñangâbap.”

Yesuñâ Yuda sâ muyageip.

(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Yesuñâ den yatâ sâ mñâ um bâlin oi itâ sâ muyageip, “Nâ perâknak sa nângânek. Zengâren gâbâ a nâinâ sâi gâsânobi.” ²² Yesuñâ den yatâ sâi arâpnâ nin nâigât sap sâ mñâ nin senân senân ângâwen. ²³⁻²⁴ Oi nâñâ Yesugât um topñan târâwan. Nâ Yesuñâ umñâ gâsunimâip, nâgâren Simon Peteronâ bikñandâ dâp op sâip, “Mâsikâna dâgogik. Nâigât sap?” ²⁵ Peteronâ yatâ oi nâñâ Yesu gootñan âimñâ sâwan, “Kembu, gâ nâigât sat?” ²⁶ Sa Yesuñâ sâip, “Nalem mem sirogân pam pinda nimbap, a zorat san.” Yatâ sâ mñâ nalem memñâ sirogân pam Yuda, Simon nanñâ, Karioto kamânân gok, zo pindi neip. ²⁷ Nei ko Satanñâ umñan giarip.

Oi Yesuñâ Yuda itâ sâ m dukuip, “Kut nâi upam nângat, zo kek upan.” ²⁸ Den yatâ dukui arâp nâmbutñâ, nen den zorat topñâ mân nângindâ âkip. ²⁹ Oi itâ nângâwen, “Zâk kât mindumindun galem ândiapkât yatâ sap. Zâk kendongât nalem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât zingâbapkât sap.” ³⁰ Oi Yudañâ nalem zo nemñâ zaat âkñan nâitâtigânak arip.

Yesuñâ neule âsakñâ âsagibapkât sâip.

³¹ Yudañâ ari Yesuñâ arâpnâ nâmbutñâ nen itâ sâ m dâtnângoip, “A bonñâ nâgât neule âsakñâ âsagiap. Oi nâgât opñâ Anutugât neule âsakñâ ârândân âsagiap. ³² A bonñâ, nâ Anutugât neule âsakñâ muyagiangât Anutu zâk zikñak a bonñâ nâgât neule âsakñâ muyagibap. Narâk mân kêrep oi kek muyagibap. ³³ Katep gakârâpnâ, nâ narâk pânkânok zen sot ândibat. Oi bet kêrunibi. Oi Yuda a dâzângowan, yatik zen dâzângobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi. ³⁴ Oi zi gurumin den unakñâ dâzângobâ. Ziinak buku orangâm ândibi. Nâñâ buku otzingâm gâwan, zo yatik orangâm ândibi. ³⁵ Zen yatâ op ândine a zinâ zingitñâ itâ nângâbi, ‘Zen buku orangâm ândiegât topzinâ itâ nângen. Zen Yesugât kâmut gakârâpnâ.’”

Yesuñâ Petero um den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³⁶ Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteronâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ikâ âiban?” Sâi Yesuñâ sâip, “Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban.” ³⁷ Sâi Peteronâ itâ sâ m dukuip, “Nâ wangât itârân mân gâbat? Nâ gâgât op ândiândinâ bira bun upap.” Sâi Yesuñâ itâ sâ m dukuip. Gâ nâgât opñâ ândiândigâ birâna bun upapkât sat, zorat nâ perâknak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk anâ diñsâbap.” ³⁸ (-)

14

Yesuñâ sumbemân mirâ kianñiñ kubik ândiap.

¹ Oi Yesuñâ itâ sâ m dâtnângoip, “Zen nângâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm, nâ yatik nângâm pâlâtân kwatnibi. ² Ibânangât kamânân mirâ donbep taap. Yatâ zo mân zei sâi ko dâzângobam. ³ Nâ âim mirâ kianñiñ kubikñâ âburem ga diizinga nâ sot âi ândibi. ⁴ Âibat kât mâtâp, zo nânge.”

⁵ Sâi Tomanâ itâ sâ m dukuip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nângen. Zorat dap op mâtâp zo ek nângânat?” ⁶ Sâi Yesuñâ itâ sâ m dukuip, “Ibâgâren âiâin mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâgâren âiâin, zo mân taap. Den bonñâ sot ândiândi mariñâ, nâ. ⁷ Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekñâ topñâ nânge.”

⁸ Yatâ sâi arâpnâ nengâren gokñâ, a nâi kutñâ Pilipo, zâkñâ itâ sâ m dukuip, “Kembu, Ibâgâ tirâpnângona ekñâ nângindâ âkâbap.” ⁹ Yatâ sâi ko Yesuñâ itâ sâ m dukuip, “Pilipo, nâ narâk kêrep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmât? Nâi zâk nekmapñâ Ibâ ekmap. ¹⁰ Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâgâ tirâpnângona iknâ.’ Ibâ sot net pâlâtân op kânok uet, zo nângat? Den dâzângoman, zo ninâ umgât mân dâzângoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim diñâ sâmap sot nepñâ tuumap. ¹¹ Ibâ sot net pâlâtân op kânok. Den zo nângâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nângâne mân dâp uap oi ko nep tuuman,

zo iknetâ bon oi nâ nângâm pâlâtân kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

¹² “Nâ perâkņak sa nângânek. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnibapņâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik buņâ, walâm tuubap. Wangât, nâ Ibânaņgâren zâim zo Kaapumnâ sângongua zengâren gem ga lâmbamzângobap, zorat. ¹³ Zen nâgât korân sâm ninâu sâm ândine nângâziņgâbat. Zo yatâ ua ko nanņâ nâgât opņâ Ibâ sâm âlip kwâkņanņgâbi. ¹⁴ Zen nâgât korân sâm wan mo wangât ninâu sâne ziņgâbat.

¹⁵ Umziņandâ nâ gâsunimap oi ko sâtnâ lum ândibi. ¹⁶ Oi nâņâ Ibâgâren ninâu sa nâi sângongoi gem mam otziņgâbap. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapungât op san. ¹⁷ Kaapum, zâk den bonņanņgât mariņâ. Den sinņi âlipņâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topņâ mân nângâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziņan ândimâmbap.

¹⁸ Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zengâren âburem gâbat. ¹⁹ Narâk pânķânok ziap. Zo âki a sinņi âlipņâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiândi kâtik ândibi. ²⁰ Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlâtân uet, zo nângâbi. Oi nâ zen sot pâlâtân uen. Nâgât yatâ nângâbi. ²¹ Nâi zâk umņandâ gâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umņandâ gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okņanņgâbap.”

²² Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Karioto kamânân gok buņâ, Yuda nâiņâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ wangât op topkâ neņgâren sapsun um kâtik a zengâren mân sapsun sat?” ²³ Sâi Yesuņâ den itâ mâburem dukuip, “A nâiņâ umņandâ gâsânobapņâ dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umņandâ gâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren gam tâtat mâme utat. ²⁴ Nâi zâk dinnâ mân lubap, zâk umņandâ mân gâsunibap. Oi den sâman, zo ninan gâbâ buņâ. Zo Ibâ sângonnogip, zâkkât den.”

²⁵ Yesu zâk yatâ sâmņâ itâ sâip, “Nâ zen sot ândim den zo dâzângoman. ²⁶ Gâtâm Tirik Kaapum gamņâ mam otziņgâm kut nâi nâi zorat topņâ sapsunziņgâm ândibap. Oi den nâņâ dâzângowan, zo dum dâzângobap. Ibânâ nâgât sâtkât op Tirik Kaapum sângongoi gem mam otziņgâm ândibap.

²⁷ Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ ziņgan. Um kâtik a zengât lumbenâ, zo buņâ. Ninâ zo ziņgan. Zorat nângâ kwâkâ sot kenņgât, zo mân upi. ²⁸ Nâ itâ dâzângua nângâwe. Nâ âimņâ du zengâren âburem gâbat. Zen umziņ nâgâren sângongune sâi ko nâ Ibâgâren zâibat, zo nângâm umâlep upe. Ibâ zâk nâgât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâgât imbaņânandâ Ibâgât imbaņâ ombenān, zorat. ²⁹ Oi zo mân âsagei kânņan dâzânguan, zorat kut nâi nâi zo âsagei ko nângâm pâlâtânziņ kâtigibap.

³⁰ Nâ zi den kârep mân târokwap dâzângobat. Hângât a kutâ Satan, zâk tâmbetnobam gâbapkât narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkât imbaņâ mân tâkņanņap. ³¹ Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diņ sâm nigip, zo wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zo a ziņâ nângâm simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ.”

15

Yesu zâk waiņ nak, nen bâranņâ.

¹ Nâ waiņ nak topņâ âlipņâ. Ibânandâ ko waiņ nep mariņâ. ² Nâgâren gâbâ bâranņâ nâi mân bon oi mânângât pâmbap. Bâranņâ nâi bon oi kubikņanņgâm bonņâ patâ upapkât galem upap. ³ Zen sinņi âlipņâ dâzângowan, zorâņ kubikziņgi salek op ândie. ⁴ Zen nâ sot pâlâtân utne nâ zen sot pâlâtân op ândibat. Waiņ bâranņandâ topņoot mân târoyagom zikņigâk bonņâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân pâlâtân opņâ bonziņ mân upi.

⁵ Waiņ nak topņâ nâ. Zen ko bâranņâ. Nâi zâk nâ sot pâlâtân oi nâ zâk sot pâlâtân ua bonņâ doņbep patâ upap. Ka zen birânim kut nâi utnam kwakpi. ⁶ A zen nâ sot pâlâtân op mân ândine birâziņgâbat. Oi waiņ bâranņâ mânângât pane moi

mindumñâ kârâbân une semap, zo yatâ otziñgâbi.

⁷ Zen ko nâ sot pâlâtân op dinnâ mem ândimñâ wan mo wangât sâne muyagem ziñgâbat. ⁸ Zen bonziñâ patâ op nâgât arâp bonñâ op ândine a ziñ ziñgitne âlip oi Ibânâ sâmbâ âlip kwâkñangâbi. ⁹ Ibânandâ umñandâ gâsânomap, zo yatik umñandâ zen gâsuziñgap. Zen nâgât den, zo nângâm ândine umñandâ gâsuziñgi ândibi. ¹⁰ Nâ Ibânangât den luga umñandâ gâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâgât den lune umñandâ gâsuziñgi ândibi. ¹¹ Nâgât sâtâre, zorân zengâren donbep âsagem zimbapkât den zi dâzânguan. Zen sâtâre kwâkñan ândibigât san.

¹² Nâgât den kâtik itâ dâzângoman. Nânâ umñandâ gâsâzângomap, yatik ziñjak umziñandâ gâsâyagom ândibi. ¹³ Nâi zâk bukurâpñâ tâmbetagogegât ândiândiñ biri buñ upap, a zo bukurâpñâ umñandâ gâsâzângom biranmap. A neñgât orot mâme, zorân zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap. ¹⁴ Nep diñ sâmbâ ziñgan, zo tuune ziñgitsa buku bonñâ upi. ¹⁵ Nâ narâk ziren topkwapñâ kore a mân sâmbâ zângonsâbat. Zen nâgât bukurâpnâ ue. Kore anjâ patâñangât umñan den zemap, zo mân nângâmop. Nânâ kut nâi nâi Ibânangâren nângâwan, zo pisuk patâ sapsûm ziñgâwangât zengât nânga bukurâpnâ ue.

¹⁶ Ziñâ nâ mân gâsum sâlâpnowe. Nânâ zen gâsum sâlâpzângowan. Oi âi nâgât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonñâ muyagibigât sâmbâ ziñgâwan. Oi ziñâ bonziñâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâgât kot sâmbâ Ibâgâren wan mo wangât op ninâu sâne ziñgâbat. ¹⁷ Nâgât den kâtik zi dum dâzângobâ. Umziñandâ gâsâyagom ândibi.”

Yesu birâñangâwe, yatik arâpñâ birâniñgâbi.

¹⁸ Yesu zâk itâ dâtnângom sâip, “Um kâtik a ziñ kâsa otziñgânetâ ko itâ nângâbi, ‘Kembu yatik kâsa okñangâwe.’” ¹⁹ Zen hângât siñgi ândine sâi buku otziñgâbe. Nâ zengât oserân gâbâ gâsum sâlâpzângua

kândâtzângowegât kâsa otziñgâme. ²⁰ Nâ den itâ dâzângowan, zo nângâbi, ‘Kore anjâ patâñâ walâm ândiândiñ, zo mân taap.’ A ziñ kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziñgâbi. Zen nâgât den nângâwe sâi yatik zengât den nângâbe. ²¹ Sângonnogip, Anutu, zâk mân ek nângâmegât nâgât op yatâ otziñgâbi.

²² Nâ um kâtik zengâren mân gemñâ den dâzângowan sâi ko tosaziñ buñ ândibe. Ka nâ gem ga dâzângua tosaziñâ zo dap yatâ sâmbâ kwârakubi? ²³ Nâi zâk kâsa otnibapñâ Ibânâ yatik kâsa okñangâbap. ²⁴ Nâ osetziñan nep patâ tuuwan, a ziñ mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosaziñ buñ ândibe. Kâ nâ gem ga ko nekñâ nâ sot Ibânâ lañ kâsa otnikâme. ²⁵ Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ.

‘Nâ bâliñâ mân ua ko lañ kâsa otnige.’

²⁶ Nâ Ibâgâren âburem âimñâ, mam otziñgâbap, Kaapum, den bonñâ marinñâ, zâk sângongua gem gam topnâ sâmbâ muyageziñgâbap. ²⁷ Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi.”

16

¹ “Zen nebân kin loribegât yatâ sâmbâ dâzânguan. ² Zen mâpâmâpâse namin angân kârâziñgâbi. Perâkñak, narâk nâi mâte upap, zoren a ziñ nen Anutugât nep tuunâ sâmbâ zângone mumbi. ³ Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nângegât yatâ upi. ⁴ Nâ den kânñan dâzânguan, zorat bonñâ muyagei itâ sâbi, ‘Kembuñâ mârumbâ dâtnângoip, zo muyagiap.’ Nâ mârumbâ zen sot tâpat sâmbâ mân dâzângowan. Nârâk zi ko dâzânguan. ⁵ Itârân sângonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zengâren gâbâ a nâiñâ mân mâsikâniñgap, ‘Gâ ikâ âiban?’ ⁶ Âibam ua narâkñâ dâzânguan, zorat umziñ bâliñ uap.”

Kaapumñâ a topziñ sapsûmap.

⁷ “Nâ perâkñak sa nângânek. Âburem zâibat, zo zengâren bonñâ muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otziñgâbap. Ka nâ zâim sângongua gem gâbap. ⁸ Zâk

gem ga a zengât bâliñâziñâ sot târârak ândiândiñ sot hâuñâ mimbî, zorat sapsûm zingâbap. ⁹ Tosaziñangât topñâ itâ nângâbi. Zen nâ mân nângâm pâlâtân kwatnime. ¹⁰ Târârak orotñangât itâ nângâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi. ¹¹ Hâuñangât den sâsân, zorat itâ nângâbi. Hân zirat a kutâ Satan, zâk tosanangât hâuñâ mimbapkat mârûm sâm kwâkâm pindap.”

Kaapum zâk diiningâmap.

¹² Yesu zâk yatâ sâmnâ itâ sâm dâtnângoip, “Den donbep ziap. Narâk ziren zo dâzângua dap op nângâm nangâbi? ¹³ Kaapum, den bonñâ mariñâ, zâk gem gam den bonñâ dâzângobap. Zik umgât den zo mân sâbap. Den nâgâren gâbâ nângâbap, zo yatik sapsûm zingâbap. Oi kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zo sapsûm zingâbap. ¹⁴ Den zo ninan gâbâ mem sâm muyagem zingî kutsingînâ lum zaatpi. ¹⁵ Ibâgâren den bonñâ ziap, zorat mariñâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren gâbâ den mem muyagem zingâbap.”

Yesu zâk âburem gâbap.

¹⁶ “Narâk pânkânok ziap, zo âki aria kârûnibi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap. Zo âki ga nikpi.” ¹⁷ Yesu zâk yatâ sâi arâpnâ nâmbutñâ nen kwakmak op itâ âraguwen, “Den itâ sâp, ‘Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi.’ Oi den nâi itâ sap, ‘Ibâgâren zâibat.’” ¹⁸ Yatâ sâmnâ sâwen, “Narâk pânkânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen.”

¹⁹ Mâsikânam oindâ Yesuñâ ningit umniñan ek nângâm itâ sâm dâtnângoip, “Nâ itâ dâzânguan. Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat âragum te? ²⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. Um kâtik, zing none mua ko arâpnâ âgirâp isem umbâlâ utne a um kâtik, zing sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuñâ sâtâre upi. ²¹ Ambân nâi zâk katep mimbam sâknam patâ nângâbap, zorân katep âsagei sâknam buñ oi sâknangât nelâmkoi

katepkât sâtâre upap. ²² Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumuñan gâbâ zaat zingitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buñ upap.

²³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ mumuñan gâbâ zaatsa zen kut nâi nâigât mân kwakñâ mâsikânibi. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne kutnangât op muyagem zingâbap, zorat. ²⁴ Ândim gawe, zoren kut nâi nâigât nâgât korân mân ninâu sâwe. Narâk zi ko sâtâre kwâkñan ândibigât wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ zâk muyagem zingâbap.”

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

²⁵ “Den sâm gâwan, zo sumbuñik dâzângowan. Narâk nâi mâte upabân den sumbuñâ mân dâzângobat. Ibâgât topñâ, zo muyabâk dâzângobat. ²⁶ Narâk zoren ziñak kutnâ mem ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip nângâzingâbap. Nâ wangât kut nâi zingâbapkat dukubat. Ibâ zâk ninâuziñâ wâratkum âlip zingâbap. ²⁷ Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo nângâm umziñâ gâsânomapkat Ibâ zâk yatik umñandâ gâsâzângomap. ²⁸ Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem zâibâman.”

²⁹ Yesu zâk yatâ sâi arâpnandâ itâ sâm dukuwen, “Zi den sumbuñâ mân sâm, muyap dâtnânguat. ³⁰ Zorat itâ nângen. A zingâ mân mâsikâgine gâ gikak kut nâi nâi zo nângâm nangâmat. Gâ Anutugâren gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien.” ³¹ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen irabot zi nângâm kwâtâtie? ³² Narâk nâi ziap, zo mâte oi nâ birânim siñsururur op mirâziñan âibi. Oi nâbane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimap.

³³ Nâgât um lumbe zengâren zim-bapkat yatâ dâzânguan. Zen hânân sâknam kwâkñan ândibi. Ka nâñâ tâmbetzângobegât imbanñâ zo kuan. Zorat umâlep op ândinek.”

17

Yesuñâ zikñangât ninâu sâip.

¹ Yesu zâk den zo sâmnâ siñâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibâ, âburibatkât narâkñâ mâte uap. Gâ nangâ, nâgât neule

âsaknâ sâna âsagibap. Nângoot yatik gâgât neule âsaknâ sa âsagibap. ² Gâ nangâ nâ hân dâp a zengât marizin nâbarin. A nâgâren zâmbarin, ândiândi kâtik muyagem zingâbatkât sâm nigin. ³ Oi ândiândi kâtik zorat topnâ itâ ziap. Gâ Anutu bonnâ kânok sot sângonnogin, Yesu Kristo, net a zinjâ nikit net sot pâlâtân utne ândiândi kâtik muyagem zingârat.

⁴ Nâ hânân ândim nep sâm nigin, zo tuum kwâkandâ neule âsakkâ muyagiap. ⁵ O Ibâna, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsaknânoot ândiwan, zo yatik narâk ziren mâburem nina mem ândibat.”

Yesunâ arâpnâ zengât ninâu sâip.

⁶ “Hânân a donbep zengâren gâbâ nâgât sinji sâm gâsum sâlâpzângoin, zo sinji dengâ sapsun zingâwan. Zo gâgât sinji ândinetâ nâgât sinji sâin. Oi zen gâgât den nângâm mem ândie. ⁷ Kut nâi nâi zem-nigip, zo gâgâren goknik. Zo zen nânge. ⁸ Den nigin, zo zingâ nângâm umziñan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ gewan, zo nângâm kwâtâtie. Gikak nep diñ sâm nigin, zo nânge.

⁹ Nâ zengât op gâgâren ninâu san. A um kâtik zengât op mân san. A nigin zo, zengât op ninâu san. Zen gâgât sinji ue. ¹⁰ A ambân nâgât sinjiñâ gâgât sinji. Gâgât sinji zorân nâgât sinji. Oi umziñan nâgât âsaknâ muyagem ziap.

¹¹ Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ gâgâren gâbâman.

Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat kut-singiganğât imbanğandâ pâit saazingâna hâlâlu ândibi. Oi zen um kânok op ândibi. Net um kânok ândimet yatik zen um kânok ândibi. ¹² A nigin, zen sot ândim kutsingiganğât imbanğandâ lâmbamzângua ândiwe. Nep diñ zo sâm nigip. Oi dâñ galem otzingâ mân tâmbetagoewe. Gâgât den kulem bon upapkât simğât sinji, zâk kânok tâmbetagoip. ¹³ Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zengâren ari sâtâre kwâkñan ândibi.

¹⁴ Gâgât den zo zingâ mem ândine hângât sinji a, zinjâ kâsa otzingâwe.

Nâ hângât sinji mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât sinji mân ândimegât yatâ otzingâwe. ¹⁵ Arâpnâ hânân gâbâ diizingâm zâibangât mân san. Bâliñâ mariñandâ tâmbetzângobapkât san. Gâñâ galemziñ upangât san. ¹⁶ Nâ hângât sinji bunâ. Zen yatigâk hângât sinji bunâ. ¹⁷ Gâgât den bonnâ umziñan pâna âsagei târârak op ândibi. Gâgât denñâ, den bonnâ. ¹⁸ Gâñâ sângonnona hânân gem nep tuuwan, zo yatik sângonzângua zen um kâtik zengâren nep tuubi. ¹⁹ Zen umziñâ gâgâren pambigât zo yatik nâñâ umnâ gâgâren paan.”

Yesunâ kâmut gakârâpnâ nenğât ninâu sâip.

²⁰ “A zi kinze, zengârâk mân ninâu san. Den sinji âlip sâne nângâm pâlâtân kwatnibi, zengât sot ârândân ninâu sân. ²¹ Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kinmap. Nâñâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik zinjâ nekâren umziñâ kinmap. Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sângonnona gewan, zo nângâm kwâtâtibi. ²² Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsaknâgâ nigin, zo zingâwan. ²³ Nâ umnandâ gâsâzângua gâ yatik umgândâ gâsânona umziñ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâñâ sângonnona gewan, zo nângâm biranñbi. Oi umgandâ nâ kâpinom yatik zen kâpizângomat, zo nângâm biranñbi.

²⁴ Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsaknânâ ikpigât dâgogan. Neule âsaknâ zo umâlepkanğât op hân mân muyageinân nigin.

²⁵ O Ibâ, târârak mariñâ, um kâtik a zen topkâ mân nângâwe. Nâ ko topkâ nângâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâñâ sângonnona gewan, zo nângâme. ²⁶ Nâ gâgât den sinji sâm muyagem zingâwan. Oi sâm muyagem zingâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgandâ zen gâsâzângoi nâ yatik umnandâ gâsuzingâ ândibat.”

18

*Yesunâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)*

¹ Yesu zâk den zo sâm nangâm arâpnâ diiningi Yerusalem kamânân gâbâ gemnâ Kidoroj too nirem hân nâi nak kâlam nâi zeip, zoren zâiwen. ² Yesu sot arâpnâ, nen zoren âsâbân mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip. ³ Zoren ândeindâ Yudanâ tirik namâ kâwali a sot a sâtnâ nâmbutnâ diizingi gawe. Kembangât namâ galem a patâ sot Parisaio a, zinj sângonzângone gawe.

⁴ Oi Yesu zâk kut nâi nâi oknangâbi, zo nangâm arâpnâ nâmbamnâ âi mâsikâzingip, “Zen nâi kârum ge?” ⁵ Sâi zinjâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân goknâ.” Sâne itâ sâm dâzângoip, “Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip. ⁶ Yesunâ sâip, “Nâ zi.” Sâm dâzângoip kândât kândât âim ge kom ziwe.

⁷ Yatâ utne du zagâtnâ mâsikâzingip, “Zen nâi kârum ge?” Sâi zinjâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân goknâ.” ⁸ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ mârûm dâzânguan. Nâ ko zi. Nâ kârunim ge oi ko arâpnâ zi birâzingâne âibi.” ⁹ Yatâ oi mârûm den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otzinga mân tâmbetagowe.”

¹⁰ Oi Simon Peteronâ sâu mem ândeip, zo inzurân gâbâ sâmbum tirik namâ galem a, zâkkât kore a kindap bongen kârâm kwâkip. Kore a zorat kutnâ Maiko. ¹¹ Yatâ oi Yesunâ Petero itâ sâm dukui, “Sâugâ inzurân pâna giarik. Dapkât uat? Dap nangat? Sâknam Ibânandâ nâgât sinji sâip, zo birâbat?” ¹² Oi kâwali a sâtnâ sot Yuda zengât a sâtnâ, zen Yesu gâsum biknâ saawe. ¹³ Saamnâ Hanasigât mirin diim zâiwe.

Narâk zoren a nâi kutnâ Kaipa, zâk Kembangât tirik namâ galem a zengât patâzinâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratnâ meip. ¹⁴ Kâipa zâk mârûm Yuda a sâtnâ itâ sâm dâzângoip, “A kâmut nen tâmbetagobemgât a kânoknâ nenngât hâuniñâ moi âlip upap.”

*Petero zâk Yesu kwâimbânzangip.
(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)*

¹⁵ Yesu diim âine Simon Petero sot buknâ nâi, zet bet molizingâm âiwet. Oi buknâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nangâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândân dâmân kâligen bagiwe. ¹⁶ Petero zâk ko pait âknan mâtâbân kirip. Oi Bukunâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nangi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem pâi Peteronâ pait umnan bageip. ¹⁷ Mâtâp galem ambân, zorân Petero eknâ itâ sâm dukui, “A ândiren zirat arâpnâ zengât kâmurân goknâ, gâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Nâ bunâ.” ¹⁸ Sâi kore a sot kâwali a, zen paten op kârâp om nangâm kinetâ Petero zâk yatik osetzinan kârâp nangâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sâm mâsikâ oknangip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Tirik namâ galem a patânâ Yesu dinâ sâip sot arâpnâ gâsuzingip, zorat sâm mâsikip. ²⁰ Mâsiki Yesunâ den itâ melân dukui, “Nâ den muyap sâman. Tirik namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a zinj mindune dâzângoman. Nâ tik mân sâman. ²¹ Zorat gâ wangât nâ mâsikânigat? Den dâzângua nangâme, zo mâsikâzingâna dinnâ zo dâgone nangâ.”

²² Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zengâren gâbâ a nâi Yesugât pâlomnan komnâ itâ sâip, “Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?” ²³ Sâi Yesunâ itâ sâip, “Den gângoñâ san oi ko zorat topnâ sâna nangâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?” ²⁴ Yesugât biknâ saane kiri Hanasijnâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteronâ Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Oi Simon Petero, zâk kârâp nangâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpnâ zengâren goknâ nâi, gâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ bunâ.” ²⁶ Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a nâi Peteronâ kindapnâ kârâm kwâkip, zâkkât torenandâ itâ sâip, “Gâ kâlamân zâk sot ândina geksan.” ²⁷ Yatâ sâi Peteronâ dum kwâimbi zorenâk kuruknâ dinjâsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Yuda zengât hânân a kutâ nâi ândeip, kutnâ Pilato. Zâk Roma zengât kâmurân goknâ. Hangât nâtiknâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkziñ kubikkubik narâk oip, zorat itâ nângâwe, “Hân nâin goknâ, zorat ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutunâ niñgiri mân dâp upap.” Yatâ sâmñâ a kutâgât namin mân zâiwe. ²⁹ Sombemân kine a kutâ Pilatonâ mirâ gwenduin âi kin mâsikâziñgip, “A zi wan tosağât diim ge?” ³⁰ Sâi ziñâ sâwe, “A zi bâliñ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”

³¹ Sâne Pilatonâ itâ sâm dâzânğoip, “Wangât nâgâren diim ge? Ziñâ gurumin den ziap. Zo wâratkum ziñak sâm kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtnâ, ziñ itâ sâwe, “Nen mumuñan zâmbanzâmbanñangât mâtâp doonğuwe. ³² Sâna poru nagân kumbigât nângen.” (A poru nagân zañgonzânğon, zo Roma a zo ziñâ opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu zikñak poru nagân kune mumbapkât den mârum sâip, zo kâtigeip.

³³ Pilatonâ namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâm mâsikip, “Gâ perâkñak Yuda a zengât a kutâ?” ³⁴ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutñandâ dâgone sat?” ³⁵ Sâi Pilatonâ itâ sâm dukuip, “Nâgât dap dap nângat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”

³⁶ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ a kutâ ândiândi, zo ândian. Oi ko holinâ nâi yatâ ândian. Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ ziñ kâmbam mem galem otnine Yuda a ziñ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ nâi yatâ ândian.” ³⁷ Sâi Pilatonâ sâm mâsikip, “Gâ gikanğât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi Yesuñâ sâip, “Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân ge den bonñâ sâm muyagibatkat âsagiwan. Nâi zâk dinnâ nângâm lubap, zo ko den bonñangât buku upap.” ³⁸ Sâi Pilatonâ sâip, “Den bonñâ, zo dap dap?”

Pilato zâk Yesu mumbapkât sâm kwâkip.

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâmñâ gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâm dâzânğoip, “Nâ a zirât tosağâ kâruan. ³⁹ Zengât orot mâme mâtâpnâ nâi ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a tâk namin ândine zengâren gâbâ nâi olañ ziñğaman. Oi zi nângâne dâp oi Yuda a kutâziñâ olañ ziñga ândibap.” ⁴⁰ Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâm kambânâ sâwe, “Zâk buñâ. Baraba olañ niñğaban.” Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namin pane ândeip.

19

¹ Pilatonâ Yesu diim namin zâimñâ sâi kâwali a ziñâ Yesu inzut kuupñootnâ lapirâwe. ² Zen lapitnâ itâ sâwe. “Gâ nâ a kutâ sâmat, zorat a kutâgât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ sâmñâ tâk sâtmam gonkom kâukñan pane giarip. Oi hâmbâ kuriñâ, a kutâgât hâmbâ giñangâne giarip. ³ Yatâ opñâ um topñan âi kin siñan gem sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” Yatâ sâm bitziñandâ si sângânñan kuwe.

⁴ Oi Pilatonâ Yuda a zengâren dum âi itâ sâm dâzânğoip, “Zen iknek. Nâ zengâren diim gandâ ziñak topñâ nângânek. Nâ tosağâ kâruan.” ⁵ Oi Yesu zâk kâukñâ kâpiwe sot hâmbâ kuriñâ, zo sot gem ga kiri Pilatonâ tirâpzânğom sâip, “A zi iknek.” ⁶ Sâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen eknâ den kambân sâm sawe, “Zâk poru nagân kunek.” Sâne Pilatonâ sâip, “Nâ tosağâ kâruangât ziñak mem poru nagân kunek.” ⁷ Sâi Yuda a ziñ itâ sâwe, “Zikñangât nâ Anutugât nanñâ sâmâp. Zâk Anutu hutkum sâmâp. A yatâ zo mumbigât gurumin dinninjan ziapkât mumbap.”

⁸ Yuda a sâtnâ, ziñâ Yesu zâk zikñangât nâ Anutugât nanñâ sâmâp sânetâ Pilatonâ zo nângâm kenğâtñangât oip. ⁹ Oi Yesu diim mirâ kâligen âim mâsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?” Sâi Yesuñâ den hâuñâ mân sâip. ¹⁰ Yatâ oi Pilatonâ itâ sâm dukuip, “Gâ den mân dâtnobam uat? Nâñâ sa ândiban. Nâñâ sa poru nagân mumban. Zorat imbanâ niwe, zo nângat?”

¹¹ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ yen sâi nâgât den mân sâbat. Nâgât den sâbangât Anutunâ ubâ imbanâ gikipkât sat. Oi

zorat nâbanse, a zorat tosazin gâgât zo walâwalân.”¹² Sâi Pilatonâ den zo nângâm Yesu olanbat sâ mâtâp kârui. Kârui Yuda a ziñ den sâ kambân sâwe, “Gâ a zo olanâ a kutâ patâniñâ Româ kamânân ândiap, kutñâ Sisa, zâkkât buku mân op ândiban. Wangât, a zi zâk zikñangât nâ a kutâ sâmap. Zâk Sisa kâsa okñangâmap, zorat.”

¹³ Yatâ sâne Pilatonâ den zo nângâm sâi Yesu diim gine den sâ kwâkwâkân tâtatñan tâip. Oi tâtatñâ zorat Yuda a ziñâ ziñ denân Gabata sâmarâwe. (Niñ denân ko a patâ zengât kian kâñâ tuutuñ.)¹⁴ Oi Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte oi kut ñâi ñâi kubikkubik narâk oi mirâ bâkñan oi Pilatonâ tapñâ Yuda a itâ sâ dâzângoip, “Iknek. Zi a kutâziñâ, zo ka.”¹⁵ Sâi zen den sâ honjâwe, “Zâk buñ oik. Zâk buñ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatonâ mâsikâm sâip, “A kutâziñâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ ziñâ den itâ dukuwe, “Nengât a kutâ ñâi buñâ, Sisa kânok.”¹⁶ Sâne Pilatonâ nângâziñgâm Yesu poru nagân kumbigât ziñgip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

¹⁷ Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugi hân ñâi kutñâ kâuk siñit (Yuda zengât denân Goligata), zoren âiwe.¹⁸ Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâliñ mâme a zâgât, ñâi toren, ñâi toren poru nagân zâkom kwânângâzikâm Yesu osetzikñan kwânângâwe.

¹⁹ Pilatonâ sâi Yesugât kâuk kwâkñan nagân den itâ kulemgue, “Yesu Nasarete kamânân gokñâ, Yuda zengât a kutâ.”²⁰ Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemgue. Yesu kuwe, hân zo kamân gootñan zeipkât a ambân donbepñâ âim gam den zo sâlâpkuwe.²¹ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ, ziñ Pilato itâ sâ dukuwe, “Yuda zengât a kutâ mân kulemgu. Itâ kulemgu. Zikñak itâ sâip, ‘Nâ Yuda zengât a kutâ.’”²² Yatâ sâne Pilatonâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”

²³ Kâwali a kimembut, ziñ Yesu poru nagân komñâ sâk pâke umñangât

sâkñangât, zo mem kâsâpkum anjâwe.²⁴ Hâmbâ umñan zorat itâ sawe, “Zo mânângârindâ bâliñ opap.” Yatâ sâ wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den kulemgue, zo bon oip. Den zo itâ, “Hâmbânâ kwâkñan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umñan ko zorat wenzu pam ikne muyagei miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.

²⁵ Yesugât poru topñan ambân kirâwe, zo kutziñâ itâ. Mamñâ sot mamñangât gatñâ. Maria, Kelopagât ambinnâ sot Maria, Madala kamânân gokñâ.²⁶ Yesu mamñâ sot anjâ nâ umñandâ gâsumap, net nikiri kiritâ mamñâ itâ sâ dukuip, “Nangâ zi eknan.”²⁷ Yatâ sâmmñâ nâ itâ dâtnogip, “Mangâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamñâ diiga nâgât mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Yesuñâ nepnâ âkap nângâm Kembangât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.”²⁹ Oi hâkop ñâi umñan winiga too kâlakñâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiñkum lâunñan pane neip.³⁰ Yesu zâk too zo nemñâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmmñâ kâuk pindiñsâi kaapumñâ taki moip.

³¹ Yuda zengât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nângâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zengât kendon patâ.) Yatâ nângâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zengât soozin siñit kom namuñne mumbigât sot kâmbârânziñâ mâkâm hanzângobigât Yuda a nângâziñgip.³² Oi kâwali a zen bâliñ mâme a zagât zo soozik siñit kom namuñâwe.³³ Yatâ opñâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ eknâ soonâ siñit mân kom namuñâwe.³⁴ Kâwali a ñâiñâ Yesu parâmñan kâlâunñâ sum kwâpârângi gilâm sot too gem gâip.³⁵ Nâ zo egâwangât perâkñak san. Nâ nâñgan,

den zo bonnâ. Zorat zen nângâne bon upap.

³⁶ Kembangât ekabân mârûm itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den zo itâ,

“Zen sijitnâ mân kom namunbi.”

³⁷ Oi Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Zen sum pâronj parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Kwâknan Yosepe, Arimataia kamânân goknâ, zâknâ Pilatogâren âimnâ Yesugât kâambarân makâbapkât sâip. Sâi Pilatonâ nângânangi âi kâambarân mem ârip. (Mârûm Yosepe zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda a sâtnâ zengât kenjât op zo muyap mân sâm ândeip.) ³⁹ Oi a nâi mârûm nâtigân Yesugâren gâip, kutnâ Nikodemo, zâk kelâk hitom âlip top nâi zagât mâporâwe, irâ patâ kât miminj yâmbâtnâ, zo yatâ zo mem âim Yosepe beknan meip. ⁴⁰ Beknan mei Yesugât kâambarân sanjonjâ sângum kâu sot kelâk hitom âlipnâ, zorân kâpiwet. Yuda a zinj yatâ opmarâwe. ⁴¹ Oi Yesu kuwe, hân zorat ginjan nak kâlam nâi zeip. Zoren kât mâtâp kwâpârângâne zeip. Zoren a nâi mârûm mân zâambarâwe. Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâambarân zo pânkânogân zo parâwet. ⁴² (-)

20

Yesu mumunan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ Yuda zengât kendon âki hangât nâtiknâ Maria, Madala kamânân goknâ, zâk Yesugât kwagân arrip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârûm doonguwet, zo kâbakjine zeip. ² Yatâ eknâ sârârâk kârâm âim Simonj Petero sot Yohane, nâ Yesunâ umnandâ gâsunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembangât kâambarân, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nângen.”

³ Yatâ sâi Petero sot bukunâ nâ, net mirin gâbâ gemnâ kwagân âiwet.

⁴ Mâtâbân sârârâk kârâm âim nâjâ Petero

walâm kek âim kândon takâwan. ⁵ Âi takâm kât mâtâpnjan mân bagim yen pindijsâm eksa sângumâk zeigâwan. ⁶ Simonj Petero, zâk bet gamnâ kât mâtâpnjan bagim sângumâk zeigip. ⁷ Sângum nâi Yesugât kâuknâ kâpiwet, zo zeigip. Sângum zo sângum nâmbut zen sot mân zeip. Ziknik kâpiyagom zeip. ⁸ Yatâ zeigâwan kâdom kwagân âi takâwan, nâjâ bagimnâ yatik ek, zaatsap zo bonnâ sâm zo nângâwan.

⁹ Ombenjan ândiwenân Yesu mumunan gâbâ zaatpapkât Kembangât ekaban den ziap, zo mân nângâm kwâtâtiwen. ¹⁰ Yatâ eknâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.

(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria zâk kwak sâtnan kin iseip. Isem tap ko pindijsâm nâ kwagân egip.

¹² Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârûm zeibân zo tâitâ zikirip. Nâi zâk kâuknâ zeibân, nâi kinâ zeibân tarâwet. ¹³ Oi ziknâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâknâ sâip, “Kembunangât kâambarân mem nâin âine kâruan.” ¹⁴ Yatâ sâm puriksâm Yesu ziknâ egip. Egip, zo Yesu holi nâ mân ek nângip.

¹⁵ Oi Yesunâ mâsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? Nâi kârûm taat?” Oi Mari-anâ a zo kâlam marijandâ kinzap nângâm itâ sâm dukui, “Patânâ, gâ kâambarân mem nâin âi paat oi ko sâna nângâm âi mimbat,” ¹⁶ Sâi Yesunâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niin denân ko, Patânâ).

¹⁷ Yesunâ itâ sâm dukui, “Irobot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zariangât gâ mân gâsum anjân kârâniban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzânjo, ‘Nâgât Ibâ, zengât Ibâ, nâgât Anutu, zengât Anutu, zâkkâren zâibâman.’” ¹⁸ Maria, Madala kamânân goknâ, zâk âburem kamânân âimnâ arâpnâ itâ sâm dâtnânjoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmnâ Yesunâ den sâip, zo arâpnâ dâtnânjoip.

Arâpnâ zen mirâ kâligen mindune zengâren muyageip.

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹ Sirâm zoren n̄atiksâi arâpn̄a nen Yuda a s̄atn̄a zenḡat ken̄gât op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp doon̄gum̄n̄a tarâwen. Tâindâ Yesu zâk osetniñan âsagem kin itâ s̄âm dâtn̄angoip, “Um lumbe zenḡâren zimbap.” ²⁰ Yatâ s̄âmñâ bikn̄a toren toren sot parâmñâ, zo tirâpn̄angoip. Oi arâpn̄a nen Kembu ekñâ umniñ âlip oip. ²¹ Yesuñâ dum zagâtñâ dâtn̄angoip, “Um lumbe zenḡâren zimbap. Ibânandâ s̄an̄gonnogip, yatik n̄angoot zen s̄an̄gonz̄anguan.” ²² Yatâ s̄âmñâ waatniñgâm s̄aip, “Tirik Kaapum minek. ²³ Zen a zenḡat tosaziñ birânetâ buñ upap. Ka tosaziñ zimbapkât s̄ane zemziñgâbap.”

Tomagât den sin̄gi.

²⁴ Yesu arâp kiin zagât, nenḡâren gokn̄a n̄ai kutn̄a Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk n̄ain âi ândei Yesugât arâpn̄a, nen minduindâ muyageniñgip. ²⁵ Oi bet a bukurâpn̄a nen sin̄gi zo Toma itâ s̄âm dukuwen, “Nen Kembu iksen.” Yatâ s̄aindâ Toman̄a itâ s̄âm dâtn̄angoip, “Ninak sinnandâ ekñâ bikñan gutñâ sâlâpnandâ pamñâ parâmñan gâsum dinziñâ n̄anga bon upap.”

²⁶ Yatâ s̄ai ko bet ândim n̄angâ kânok zoren Yesu arâpn̄a, nen Toma sot ârândân̄ mindum mirâ mâtâp doon̄gum̄n̄a tarâwen. Tâindâ Yesuñâ osetniñan muyagem kin itâ s̄âm dâtn̄angoip, “Um lumbe zenḡâren zimbap.” ²⁷ Yatâ dâtn̄angomñâ Toma itâ dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren p̄anan. Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam parâmnan weenan. Oi gâ um zagât mân op n̄angâm pâlâtân̄ kwatni.” ²⁸ S̄ai Toman̄a s̄aip, “Gâ Kembunâ sot Anutunâ.” ²⁹ S̄ai Yesuñâ dukuip, “Gâ neksatkât n̄angâm pâlâtân̄ kwatnigat? A zen mân nekñâ n̄angâm pâlâtân̄ kwatnime, zenḡat n̄anga s̄atâren̄oot uap.

Ekap zirat topñâ.

³⁰ Yesuñâ arâpn̄a nen sot tap kulem top top tuugip, torenñâ zo ekap ziren mân kulemguwan. ³¹ Den kulemguwan, zo itâgât kulemguwan. Zen sâlâpkum n̄angâm Yesu zâk a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât m̄arum s̄asân̄, Anutugât nanñâ. Den zo n̄angâne bon upap. Oi

zikn̄a n̄angâm pâlâtân̄ kwâkñangâm kut-sin̄giñangât opñâ ândiândi kâtik mimbi.

21

Arâpn̄a saruyân ândine zenḡâren âsageip.

¹ Ândim Yesuñâ arâp nenḡâren dum muyageniñgip. Tiberia saruyân itâ muyageniñgip. ² Simon̄ Petero, Toma (booboo a), Natanae, Kana kamân Galilaia hânân gokn̄a, Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot munñâ nâ sot arâpn̄a nâmbutñâ zenḡâren gâbâ a zagât. A yatâ zo mindum ândiwen. ³ Ândeindâ Simon̄ Peteron̄a itâ s̄âm dâtn̄angoip, “Nâ saru zuu mimbam âibâman.” S̄ai niñâ sâwen. “Nen ârândân̄.” S̄âmñâ âi wan̄gâyân zâim n̄atik zoren zuugât nep tuum ândim mân muyagiwen.

⁴ Sâruyân ândeindâ mirâ han̄sâbam oi Yesuñâ sagân ga kirip. Kiri Yesu tobatñâ mân ek n̄angâwen. ⁵ Oi Yesuñâ mâsikâniñgâm s̄aip, “Katep, zen zuu n̄ai mie?” S̄ai niñâ sâwen, “Buñâ.” ⁶ S̄aindâ itâ s̄âm dâtn̄angoip, “Irâ zo bongen pane giari saru zuu don̄bep sândubi.” S̄ai irâ p̄aindâ giari saru zuu don̄bep patâ gam geine sâmbum osiwen.

⁷ Yesu umñandâ gâsunimap, n̄an̄a Petero itâ dukuwan, “Zo Kembu.” Sa Petero zâk Kembu kutñâ n̄angâm nepkât s̄an̄gumâk lap ândeipkât hâmbân̄a mem hurâgum saruyân p̄atan arip. ⁸ Nen kârebân mân ândiwen. Sak gootñan ândiwen. Arâpn̄a nâmbutñâ, nen wan̄gâyâk s̄atñan âinam zuu sot irâ, zo diigindâ tâi âiwen.

⁹ Sagân zâimñâ kut n̄ai n̄ai itâ muyagiwen. Kârâp sisiñan saru zuu sot nalem sem zeip. ¹⁰ Âi takindâ Yesuñâ itâ s̄âm dâtn̄angoip, “Zuu mie, zo torenñâ mem ganek.” ¹¹ S̄ai Simon̄ Petero, zâk wan̄gâyân zâim zuu irâ zo sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu patâ patâ don̄bep 153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân âmbârângip, zorat n̄angindâ metñâ oip.

¹² Yesuñâ itâ s̄aip, “Zen ga nalem ninek.” S̄ai arâpn̄a nen dap yatâ mâsikâbem, “Gâ n̄ai.” Nen Kembu zo n̄angâwen. ¹³ Oi Yesuñâ nenḡâren gamñâ nalem sot zuu kâsâpkum niñgip.

¹⁴ Zo Yesu mumunjan gâbâ zaatnâ muya-
geniŋgi sâp karâmbut oip.

*Yesuŋâ Petero sâp kârâmbut den sâm
mâsikip.*

¹⁵ Haŋgât nalem neindâ ko Yesuŋâ
Simon Petero itâ sâm mâsikip, “Simon,
Yohanegât nanŋâ, Bukurâpkâ zi, zen
umziŋandâ gâsânome. Gâŋâ walâziŋgâm
umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteron sâip,
“Kembu, Nâ gâgât otnimap, zo nâŋgat.”
Sâi Yesuŋâ dukuip, “Gâ râma gwamŋâ
gakârâpnâ galem otziŋgâban.”

¹⁶ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simon,
Yohanegât nanŋâ, gâ perâkŋak umgandâ
gâsânomat?” Sâi Peteron sâip, “Kembu,
nâ gâgât otnimap, zo nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ
dukuip, “Râma gakârâpnâ zenŋat galem
otziŋgâm ândiban.”

¹⁷ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simon,
Yohanegât nanŋâ, gâ perâkŋak nâgât ot-
gimap?” Yesuŋâ sâp karâmbut den yatâ
sâi ko Petero umŋâ bâlei sâip, “Kembu,
gâ kut nâi nâi zo nâŋgâm nâŋgâmat. Oi
nâ gâgât otnimap, zo nâŋgat.” Sâi Yesuŋâ
sâip, “Gâ râma gakârâpnâ galem otziŋgâm
ândiban. ¹⁸ Nâ perâkŋak dâgobâ. Gâ
sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi
âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opŋâ bikâ pâna
kâsarâpkâ ziŋ saagim gobi.” ¹⁹ (Yesuŋâ zo
yatâ sâm Petero mumbapkât den dukuip.
Mumbap, zoren a ziŋâ ekŋâ Anutu sâm
âlip kwâkŋanŋâbigât nâŋgâm sâip.) Den
yatâ sâm dukuip, “Gâ molini.”

²⁰ Oi Petero zâk puriksâm a Yesu
umŋandâ gâsunimap, nâ kândâtŋan ga
negip. Mârum Yesu mân mom arâpnâ
nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu
gootŋan âi itâ mâsikâwan, “Kembu, nâiŋâ
sâi gâsâgobi?” ²¹ Oi nâ bet ga Peteronâ
nekŋâ Yesu nâgât mâsikâm sâip, “Kembu,
a zirâŋ dap upap?” ²² Mâsiki Yesuŋâ itâ
sâm dukuip, “Zâk ândei nâ puriksâbat
mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât
wangât sat? Gâ yen ga molini.” ²³ Yatâ sâi
ko arâpnâ sot bukurâpziŋ Yohane nâgât
itâ sâm gulipkuwe, “A zo mân mumbap.”
Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip. Zâkŋâ
itâ sâip, “Zâkŋâ ândei âburibat mo ândim
mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?”

*Yohanegât bukurâpnâ den murukŋâ
kulemguwe.*

²⁴ A zorâŋ kut nâi nâi zo ek nâŋgâm
sâm muyagem ekap zi kulemgoip. Zâk
kwembiŋ den kulemgoip. Oi nen zâkkât
itâ nâŋgâmen, “Diŋâ zo bonŋâ.”

²⁵ Yesuŋâ kut nâi nâi donbep oip, zo
ekabân mân kulemguwen. Zo ekabân
kulemgum nanŋindâ sâi hân zi piksâi a ziŋ
mân sâlâpkum nâŋgâbe.

Zo yatik.

Aposolo zengât den sinji Lukanâ kulengoip.

Yesunâ Tirik Kaapum zingâbat sâmbemân zariip.

(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârûm den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot sinji âlip sâip, zorat den sinji otgiwan. ² Zâknâ nepnâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumnâ oknangi Aposolo mârûm gâsum sâlâpzânngoipnâ nep diñ sâmbemân zingip. Den zo dâzângom nanji Anutuñâ diim sumbemân zariip. Zorat den sinji mârûm kulemgumwan. ³ Zâk sâknâm nângâm mom zem zaatnâ arâpnâ zen sot sirâm 40, zorat umñan âsagezingâm ândeip. Zen nângâm pâlâtân kwâknangâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topñan ândiândiñangât den dâzângom ândeip. ⁴ Oi zen sot tapnâ den itâ sâmbemân dâzânngoip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut nâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâmbemân dâzângowan. ⁵ Yohane zâk too sanjonzingip. Ka narâk mân kêrep oi nânâ Tirik Kaapum sanjonzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâmbemân mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpnâ molizingâna Isirae niñak dum a kutâ op ândinat?” ⁷ Sâne itâ sâmbemân dâzânngoip, “Ibâ, zâk zinâ narâknâ nângâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanâñangât opnâ narâk zo pâip. Zinâ zo mân nângâbi. ⁸ Zâknâ Tirik Kaapum sanjonngoi zengâren gem gam imbanâ zingip zen nâgât den sinji sâsân a upi. Yatâ opnâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kêrebân aksik, nâgât den sinji zengâren sâne lanj kârâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zariip. Zari unumunumnâ ga doonngoi mem zari mân igâwe. ¹⁰ Oi sumbemân zari arâpnâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet. ¹¹ Oi itâ sâmbemân dâzângowet, “Galilaia goknâ, zen wangât

sumbemân ek kinze? Anutuñâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Baknâ zo Yerusalem kamân gootñan taap. ¹³ Kamânân âimnâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutzinâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaiogât nanñâ, Simon Zelote sot Yuda Jakobogât nanñâ. ¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sâmbemân ândiwe. Yatâ utne Yesu mamnâ Maria sot ambân nâmbutnâ sot Yesu murâpnâ, zen aksik betziñan mem ândiwe.

Yudagât gebâknan a nâi muyagiwe.

¹⁵ Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpnâ ândiwe, 120 yatâ, zorân mindum tarâwe. Oi Peteronâ zaat den itâ sâmbemân dâzânngoip, ¹⁶ “Bukurâp, Yudanâ kâsa diizingip Yesu gâsuwe. Zorat mârûmñan Tirik Kaapumnâ Dawidigât umñan den pâi den zo sâmbemân Kembangât ekabân kulengoip. Zo dap op yen zembap? ¹⁷ Yuda zâk niñan goknâ. Nen sot nep ârândân meip. ¹⁸ Oi a zorân kâmbamgât sângânñâ mem hân nâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmbonj kunziri zem tip gem nanngip. ¹⁹ Den sinji zo Yerusalem a ambân zing aksik nângâm hân zorat kutnâ Akedama sâwe (niñ denân ko kâmbam hân). ²⁰ Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap, ‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap,
‘Zo a nâiñâ gebâknan kinbap.’

²¹ Oi a nâmbutnâ nen sot ândimnâ Kembu Yesunâ nep tuugip, zo ek nanngâwe. ²² Oi Yohanennâ too sanjonngani nepnâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zariip. Oi a zo zengâren gâbâ a nâi, zâk betniñan mei Yesu mom zaarip, zorat den sinji sâindâ lanj kârâbap.”

²³ Peteronâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Nâi kutnâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutnâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutnâ Matia. ²⁴ Muyagezikâm itâ sâmbemân ninâu

sâwe, “O Kembu, a zengât umziñâ ek nângâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ ñâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnângona iknâ. ²⁵ Yudañâ Aposolo nepñâ kwâkâm mâtâp bâliñan arip, zorat ñâiñâ zâkkât gebâkñan ândibap.” ²⁶ Ninâu yatâ sâmñâ wenzu pane Matigât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziñgip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zengât kendon ñâi kutñâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpñâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe. ² Tatne sumbemân gâbâ kwamit ñâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemñâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip. ³ Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbângum kâukziñan ge tap arip. ⁴ Oi Tirik Kaapumñâ umziñan gei piksâm imbanñâ ziñgi den gându ñâi ñâi sâm âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâtâsemarâwe. ⁶ Oi a donbep patâ zen kwamit zo nângâm mindune Aposolo zen dinziñâ dâp sâne nângâm kwakmak op kirâwe. ⁷ Oi imbanñâziñ buñ oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a. ⁸ Dap op den yatâ sâne nângindâ dinniñâ yatâ uap? ⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok. ¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zengât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutñâ nen Roma kamânân gok. ¹¹ Oi nen Isirae sot kamân ñâin gâbâ Anutu mâtâsimen. Nâmbutñâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâñ ândimñâ dinniñâ dâp Anutu kut ñâi ñâi âlipñâ oip, zorat siñgi sâne nângen.” ¹² A zen yatâ sâm imbanñâziñ buñ oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topñâ dap yatâ?” ¹³ Oi a nâmbutñandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteronñâ zorat topñâ dâzângoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpñâ kiin kânok, zen sot kin den kâtikñâ itâ sâm dâzângoip,

“Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutñâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nângânek. ¹⁵ A zi kinze, zengât itâ se, ‘Too kâtik nemñâ um gulip ue.’ Yatâ bunñâ. Mirâ mân kâtigei nen dap op too kâtik nimbem. ¹⁶ Zorat Propete Yoelenñâ den ñâi itâ sâm kulengoip. Den zo bonñâ muyagiap,

¹⁷ ‘Anutuñâ itâ sap, “Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik ziñgâbat. Ziñga ko nan bârarâpziñâ zen Propete ziñâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, ziñâ kut ñâi ñâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, ziñâ uman bonñâ nângâbi. ¹⁸ Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum ziñga Propete a yatâ op den sâbi. ¹⁹ Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagibap. Ombenñan hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorâñ hân kwârakubap. ²⁰ Mirâsiñ sumunkumbap. Kâin siñâ kuriñkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipñâ âsakñoot muyagibap. ²¹ Oi narâk zoren ñâi zâk Kembu konsâbap, zâk bâliñan gâbâ mâkâbap.” ’”

Peteronñâ Yesugât topñâ sâm kâkñan kwâip.

²² Yatâ sâmñâ Peteronñâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzângua nângânek. Anutuñâ Yesu Nasarete kamânân gokñâ mam okñanji osetniñan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorâñâ topñâ sâm muyagei igâwe. ²³ Mârum Anutuñâ zâkkât nâñgi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik zen kut ñâi ñâi okñanñâm Kembugât gurumin den kukuñ a ziñgâne âi poru nagân kune moip. ²⁴ Ka Anutuñâ mumuñanñâ tâk olañ diim sumbemân zariip. Mumuñandâ dap yatâ anñan kârâbap? ²⁵ Zorat Dawidiñâ zâkkât den kânñan sâm itâ kulemguip,

‘Nâ Kembu mâteyâk ek ândiwan. Zâkñâ âsâbâñ bitnâ bongen tâi mân loribat. ²⁶ Zorat ko umnâ âlip

oi nâmbâlamnandâ sâmb sâtâre oknangâman. Sâknandâ mom zaatpapkât mambât ândibat. ²⁷ Anutuñâ, Gâ mân birâniban, zorat ko mumuñâ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momñâ mân alâgibat. ²⁸ Gâ ândiândiñ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkñan ândibat.’ ”

²⁹ Peteronâ yatâ sâmbñâ itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsun zingâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nângâm ândime. ³⁰ Zâk Propete a ândim itâ nângip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ ñâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâmb kâtigeip.’ ³¹ Zo nângâm Kristo zaatzaatnangât itâ sâip, ‘Zâk mumuñâ zengâren ândibapkât Anutuñâ mân birâbap. Momñâ sâkñâ mân alâgibap.’ ³² Oi Anutuñâ Yesu mängei zaari sinniñandâ igâwen. ³³ Oi Anutuñâ Yesu âsannâ bongen a kutâ kwânângi tâi Tirik Kaapum sinji kwatniñgip. Yesuñâ zo mem niñgi kwamit nângâm ikse. ³⁴ Dawidiñâ sumbemân mân zarip op ko lañ den itâ sâip,

‘Kembuñâ nâgât kembu itâ sâmb dukuip, “Nâgât âsannan tâtnan. ³⁵ Tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñganğât kombân upi.” ’

³⁶ Isirae a aksik patâ itâ nângâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuñâ Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârumb sâsân, Kristo, kwânângi ândiap.”

A donbep umziñ melâñne too sanğonziñgâwe.

³⁷ Peteronâ den yatâ sâmb dâzangoi nângâm umziñ bâliñ oi Petero sot bukurâpnâ itâ sâmb mâsikâziñgâwe, “Bukurâpniñ, nen dap oindâ dâp upap?”

³⁸ Sâne Peteronâ itâ sâmb dâzangoip, “Umziñ melâñne Yesu Kristogât korân too sanğonziñgindâ tosaziñ buñ upap. Yatâ utne Anutuñâ Tirik Kaapum zingâbap. ³⁹ Ziiñâ sot kiurâpziñâ sot kârebân ândie, Kembu Anutuñâ diiziñgâbap dâp, Tirik Kaapum zengât sinji sâsân, zo zingâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâmb den târokwap den girem itâ sâmb dâzangoip, “Zen bâliñ mâme a osetziñan gâbâ gane Anutuñâ gâsuziñgâbap.” ⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziñâ Peterogât den nângâm umziñâ gâsui too sanğonziñgâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbân mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen sinji âlip dâzangone nângâm ândiwe. Oi umziñâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbân mindumarâwe. ⁴³ Oi Aposolo ziñ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik keñgât op nanğawe. ⁴⁴ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâwe, zen kut ñâi ñâiziñâ kânogâk zeip. ⁴⁵ Oi hân sot sikumziñ pane sângân mem a giginâ kâsâpkum zingâmarâwe. ⁴⁶ Zen sirâmñâ sirâmñâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziñan nalem ârândân namarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân namarâwe. ⁴⁷ Oi Anutu sâmb âlip kwâkñangâwe. Yatâ utne a ambân, zen zingit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmñâ sirâmñâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâmâip.

3

Peteronâ a ñâi kubigip.

¹ Sirâm ñâin mirâ oi, ninâu sâsân narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet. ² Oi a ñâi mam kâmbon kâligen gâbâ kiñ bâliñâ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpnâ sirâmñâ sirâmñâ lum tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâknoot, zoren pane kât sikumgât oletziñgâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitñâ oletzikip. ⁴ Oletziki zet ek kin Peteronâ itâ sâmb dukuip, “Gâ net nikit.” ⁵ Peteronâ sâi kât niram sabot sâmb sen kwap zikirip. ⁶ Yatâ oi Peteronâ itâ sâmb dukuip, “Kât sikum mân zemni-gap. Kut zi kânok zemni-gap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokñâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.” ⁷ Yatâ sâmb bikñâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâñak kiñ bâliñ zo winziksâi zaat kirip. ⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândân tirik namin zâiwe.

A kiñ bâliñ zo pâtan âim gam Anutu sâam âlip kwâkñanjiñ ⁹ Anutu sâam âlip kwâkñanji a aksik zen ek nânngâwe, zen itâ sâwe. ¹⁰ “A zo tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren tap oletziñgâmap.” Oi a zo kubikñanjiñ, zorat ekñâ imbanâziñ buñ oip. ¹¹ Oi Petero, Yohane zekâren târokwatzi a aksik patâ tirik namâ umñâ ñâi kutñâ Salomo, zoren zekâren mindumñâ sâlâpziñan zim kirâwe.

Peteronñâ a sinji âlip dâzânngoip.

¹² Zen mindum kine Peteronñâ zingitñâ den itâ sâam dâzânngoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opñâ nikit kinze? Zi nikñâ imbanan mân kubikset. Zen dap nânge? Târâknikñanjiñ Anutonñâ kubiksap? ¹³ Yatâ buñâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpniñ, zengât Anutu, zâkñâ kore anñâ Yesu sumbemân a kutâ kwânânji ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtñâ zingâne Pilatogâren diim âine olanbat sâip. ¹⁴ Olanbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a ñâi olanbapkat sâwe. ¹⁵ Ândiândiñ marinñâ kuwe. Kune moi Anutonñâ mângei zaari igâwen. ¹⁶ Oi kiñ bâliñ a ikme zi Yesu kutñâ konsâtâ a zi kubikñanji sâkñâ âlip oi ikse. Yesugâren nânngâm pâlâtân oitâ âlip op zaatsap.

¹⁷ Bukurâpnâ, nâ nânjan. Zen sot patârâpziñâ, zen Yesu topñâ mân nânngâm kuwe. ¹⁸ Yatâ utnetâ Kristo sâknam nânngâm moip, zorat Anutonñâ mârûmñan Propete a zengât lâuyân den pâi sâam kulemguwe. Anutonñâ sâi den kulemguwe, zorat bonñâ âsageip. ¹⁹ Oi zen umziñâ melân ândiândi sângiñâ kândâtkune tosaziñ birâbap. Oi Kembunñâ umziñ mem sândukñan kwatziñgâbap.

²⁰ Kembu Yesu Kristo zingâbap. Zâk zengât sinji sâam gâsum sâlâpkoip. ²¹ Zâkñâ sumbemân ândei kut ñâi ñâi âsagem nanngâbapkat narâk mâte upap. Zorat Anutonñâ mârûmñan den Propete gakârâpñâ lâuziñan pâi sâwe. ²² Mose zâk den itâ sâip, ‘Kembu Anutonñâ bukurâpziñ zengâren gâbâ Propete ñâi, nâ yatâ, muyagem den dâzânngoip nânngâbi.

²³ Oi ñâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutonñâ kom nanngâbap. A zo Anutu a gakârâp zengât oserân mân ândibap.’

²⁴ Oi Samue sot Propete a nâmbutñâ ândim gawe, zen kut ñâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâam kulemguwe.

²⁵ Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziñ zen sot Anutonñâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umñan ândie. Anutonñâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip, ‘Nâ kiurâpkâ mäsop minziñgâbat. Mäsop zorân hânñâ hânñâ a dâpziñ upap.’

²⁶ Anutonñâ kore anñâ Yesu sângongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliñâziñâ birâbigât gem gâip. Zâkñâ diiziñgi bâliñâziñâ birânetâ mäsop minziñgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzânngom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtñâ sot Sadukaio a, zen ârândân zekâren gawe. ² Zet a sinji âlip dâzânngowet. Yesu zâk mumunjan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtñâ zen nânngâne bâliñ oip. ³ A sâtñâ zen gâsuzikâm mirâ mârûm ñâtiksâipkat tâk namin zâpane zeitâ hanjsâip. ⁴ Oi Peteronñâ sinji âlip sâi nânngâwe, zengâren gâbâ donbep ziñâ zo nânngâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tenngâziñâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteronñâ Yesugât kutñâ sâam muyageip.

⁵ Hanjsâi a sâtñâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe. ⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziñâ zen sot minduwe. ⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziñan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mäsikâzikâwe, “Ñâiñâ imbanñâ ziki kulem zi tuugabot? Ñâigât sâtkât uabot?”

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumñâ umñan piksâi itâ sâam dâzânngoip, “Galem a sot a ambân zengât patârâpziñâ, nâ sa nânngânek. ⁹ Net kiñ bâliñ a beknan miet, zorat mäsikânike? A zi dap op âlip uap sâam, zorat op mäsikânike? ¹⁰ Mäsikânike,

gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nângânek. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân goknâ poru nagân kune moi Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanâñangât opnâ a zi âlip op mâteziñan kinzap. ¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun nâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

‘Mirâ tuutuun a zen kunkun nâi eknâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorânâ mem namin kwânângei kunkun patâ kâtiknâ op kinzap.’

¹² Kubikkubik zo zâk ziknik kubikniñgâbap. A nâigât korân sâm orotnâ, zo hânân mân ziap.”

Kembugât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziñan kin mân kenngât op den sâm kiritâ a ziñ zekât itâ nângâwe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nângâm imbanâziñ buñ oip. Oi zet mârûm Yesu sot ândiwet, zo zikit nângâwe. ¹⁴ Oi kin bâliñ kubigâwet, zorân zet sot kiri eknâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.

¹⁵ Den kârûm sâne âkñan gei kiritâ ziiñak den itâ sâm âraguwe, ¹⁶ “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem nâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siñgizik nânge. Zo mân sâm kwâarakunat. ¹⁷ Oi den zo kamân dâp lañ kâri nângâbegât sâm kenngât otzikindâ a ambân den mân dâzângobabot.” ¹⁸ Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzângobabot.”

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melân dâzângowet, “Ziiñak nângâm iknek. Zengât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuñâ nângei dap upap? ²⁰ Kut nâi nâi ek nângâwen, den zo mân tik pânat.”

²¹ Yatâ sâitâ sâm kenngât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nângâm Anutu sâm âlip kwâkñangâwegât a sâtñâ ziñ zengâren kwakñâ Petero sot Yohane kut zo lañ mân otzikâwe. ²² A kubigâwet, zo kendonñâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zengâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zengât a patâ, ziñâ den dâzâkowe, zo aksik dâzângom nanngâwet. ²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nângâm umziñ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariñâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâiziñoot muyageziñgin.

²⁵ Sâna Tirik Kaapungâ zâkñâ sâkuniñ kore agâ Dawidi, zâkkât umñan den pâi itâ sâip,

‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitage? A zen wangât den bon buñ se? ²⁶ Hânñâ hânñâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbâpkât sâsân, Kristo, kâsa otzikânâ ga kinze.’”

²⁷ Yatâ sâmñâ itâ sâwe, “Perâkñak kamân ziren tirik kore agâ kwânângei. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtñâ, zen zâk kâsa okñangânâ minduwe. ²⁸ Mârûm gikak nângâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe. ²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm kenngât dinziñâ ek nângâm kore arâpkâ imbanâ niñgâna kenngât buñ gâgât den sâm ândinat. ³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziñgâm sâna kulem top top muyagibap.”

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapungâ umziñan piksâi kenngât buñ, lâu bâbâlanjâk a ambân Anutugât den dâzângowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut nâi nâi zemziñgip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziñgip.

³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zorat den siñgi imbanâñoot dâzângom ândiwe. Anutuñâ imbanâ ziñgâm tânzângeip. ³⁴ Zengât oserân gâbâ nâi sii nalemgât kârûkârû mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe. ³⁵ Oi Aposolo ziñâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo ziñgâm ândiwe.

³⁶ Oi a nâi ândeip, kutñâ Yosepe. Aposolo ziñâ kutñâ nâi Banaba sâwe (niñ denân

ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân goknâ. ³⁷ A zorânâ hânâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zenğâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât sinji.

¹ A nâi ândeip, kutnâ Anania. Zâkkât ambinnâ Sapira, zâk sot sâm nângâm hânziknâ pâitâ mem sânğân zikâwe. ² Ananiañâ sânğân mem torennâ tik pam torennigâk Aposolo zenğâren pam, zi aksik sâip. ³ Pâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Anania, gâ wangât Satannâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât sânğânñâ torennâ tik paat? ⁴ Hângât sânğân mân mena zemgibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.” ⁵ Yatâ sâi Anania zâk den nângâm kin zorânâk hânân gei zem moip. Oi zâkkât sinji nângâwe, zen kenğât urâwe. ⁶ A sigân, zen kâambarânâ mem kâpim lum âi hanguwe.

⁷ Narâk mân kêrep oi ambinnâ zâk sinji mân nângâm gâip. ⁸ Gâi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Hângât sânğânñâ kât itik miwet?” Sâi zâknâ sâip, “Zo yatik miwet.” ⁹ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Zet wangât den saamnâ Kembugât Kaapum kâitkuabot? Nângâ. Apkâ hangue, zen mâtabân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.” ¹⁰ Yatâ sâi zorenâk kinj topnan gei zem moip. A sigan zinâ mirin gam muyagem lum âi apnâ nângâmñan hanguwe. ¹¹ Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutnâ zen sinji zo nângâm kenğât donbep urâwe.

Aposolo zij kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zenğâren sen mârât kulem top topnâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umnâ nâi kutnâ Salomo, zoren um kânok opnâ mindumarâwe. ¹³ Mindunetâ a nâmbutnâ hurat kwatziñgâm târokwatziñgânem kenğât op birâwe. ¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutnâ, zen Kembu nângâm pâlatân kwâknanğâm Yesugât kâmut zenğâren târokwatziñgâwe. ¹⁵ A ambân zen bukurâpziñâ sisi mâsekziñoot helânân

pam luziñgâm âi mâtabân itâ sâm zâambarâwe, “Peteronâ mâtabân âim gâi sândoknandâ zenğâren ari âlip upi.” ¹⁶ Oi Yerusalem kamân nângâm nângâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziñoot sot wâkeziñoot diiziñgâm gane âlip op nângâwe.

Anutugât sumbam anâ Aposolo tâk namin gâbâ diiziñgip.

¹⁷ Oi kut nâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nângâm Aposolo gâsuziñgâwe. ¹⁸ Gâsuziñgâm tâk namâ patin zâambarâwe. ¹⁹ Zâmbane zinetâ nâtigân Kembugât sumbem a nâinâ ga hângi mem pam diiziñgâm gem itâ sâm dâzânğoi, ²⁰ “Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi unaknanğât den dâzânğom kinbi.” ²¹ Yatâ sâm dâzânğoi nângâm hanğât tirik namin zâim a ambân sinji âlip dâzânğowe. ²² Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ, zen Isirae a sâtnâ aksik minduziñgâne gawe. Oi a nâmbutnâ sânğonzânğom tâk namin âi Aposolo diiziñgâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruziñgâmñâ mân muyageziñgâm âburem gam sâwe, ²³ “Nen âimnâ namâ hângi kâtiknâ kiri iksen. Oi galem a zen hângiyân kinze. Oi hângi mem pam bagim a kâruziñgindâ buj ue.”

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nângâne kwakmak oip. ²⁵ Utinetâ a nâinâ ga sâip, “Nângânek. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzânğom kinze.” ²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpnâ zen Aposolo gâsuziñgânem âiwe. A zinâ kuk op kâtnâ zânğobegât kenğât op mulunâk diiziñgâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân kenğât buj den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diiziñgâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patânâ itâ sâm dâzânğoi, ²⁸ “Mârum den kâtiknâ dâzânğowen. A zorat korân a ambân den mân dâzânğobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân lanj kârip. A kuwe, zorat tosa nenğâren pânem sâme.”

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutnâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap. ³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpniņ zengât Anutu, zâknâ mângei zaarip. ³¹ Zaari Anutuñâ âsan topņan bongen pam a sâtnâ patâ sot kubikkubikniñâ kwânâņgip. Oi Isirae a ambân, zen umziņ melâņne tosaziņ gulipkubapkât sâmap. ³² Kut nâi nâi zo igâwen. Oi zorat siņgi den nen sot Tirik Kaapum, niñâ sâmen. Tirik Kaapum Anutuñâ sât lulu gakârâp ziņgâmap.” ³³ Den yatâ sâm dâzâņgoi kuk opñâ Aposolo zâņgonam urâwe.

Parisaio a nâiñâ bukurâp girem den sâm dâzâņgoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a nâi tâip, kutñâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân ziņ hurat kwâkņanğawe. Zâknâ oksâm kin Aposolo sâi diiziņgâm geiwe. ³⁵ Oi bukurâpñâ itâ sâm dâzâņgoip, “Isirae a, zen a zi kut nâi nâņgâmņik otziņgâbi. ³⁶ Mârum a nâi kutñâ Teuda, zâknâ nâ a kutâziñâ sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi zikñâ kâmbam zigi arâp ziñâ sinsururuņ urâwe. ³⁷ Oi bet a sâlâpzâņgozâņgoņ narâkņan Galilaia gokñâ, a nâi kutñâ Yuda, zâknâ a kutâ kunat sâi a nâmbutñâ arâpñâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpñâ zen siņsururuņ urâwe. ³⁸ Zorat den dâzâņgua nâņgânek. Zen a zi birâziņgâne ândinek. Zen den sot nep zo ziiņ umziņanğât upme oi ko bon buņ upap. ³⁹ Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân buņ upap. Oi zen Anutu kâsa miņanğâbegât.”

Aposolo lapitziņgâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâm dâzâņgoi nâņgâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâknâ lapitziņgâwe. Zâņgomñâ Yesugât kot mân dâzâņgobigât sâm sâņgonzâņgowe. ⁴¹ Sâņgonzâņgone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitziņgâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe. ⁴² Oi sirâmñâ sirâmñâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât siņgi âlip mân birâm dâzâņgom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzâņgowe.

¹ Narâk zoren Yesugât kâmut donjeb muyagem târokwatziņgâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zengât oserân ambân malâ nâmbutñâ zen nalem mân niņgâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nâņgâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe. ² Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpñâ kâmut minduziņgâm itâ sâm dâzâņgowe, “Nen Anutugât den sâsâņ nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap. ³ Zorat a bukurâpniņ osetziņan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nâņgânâņgâziņoot sot Kaapumñâ umziņan piksâsâņ zo ziņgitne âlip oi gâsum sâlâpzâņgonat. Nep zi ziņgindâ tuum ândibi. ⁴ Nen ko ninâu sot den siņgi sâsâņ, zorat nebâk tuum ândinat.” ⁵ Zen den yatâ sâne zen aksik nâņgâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpzâņgowe. Setepano, zâk nâņgâm pâlâtâņoot sot umņan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timoņ, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nâin gokñandâ Yuda zengâren târokwâip. ⁶ A zo diiziņgâne Aposolo zengâren âi kine bitziñâ kâukziņan pam ninâu sâwe. ⁷ Oi Anutugât denñâ laņ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zengâren gâbâ donjebñâ den siņgi âlip nâņgâm luwe.

Setepano den sâkņanâk sâwe.

⁸ Anutuñâ Setepano tângum imbañâ pindi a zengâren sen mârât kulem top top tuum arip. ⁹ Oi a nâmbutñâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutñâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorâņ Setepano sot den âraguwe. ¹⁰ Tirik Kaapumñâ Setepano den nâņgânâņgâ âlip pindi den âlipñâ sâi den hâuñâ mâburinam kwagâwe. ¹¹ Kwakñâ a nâmbutñâ tigâk itâ sâm dâzâņgowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliņ kwatziki nâņgâwen’” ¹² Sâne yatâ utnetâ a yenñâ sot a sâtnâ sot

Kembugât gurumin den zorat galem a, zen den zo nângâmñâ kuk opñâ Setepano kom gâsum a sâtnâ mindumindu patin diim âiwe. ¹³ Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziñgâne Setepanogât den sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembugât gurumin den sâm bâliñ kwâpmap. ¹⁴ Zâk itâ sâi nângâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân gokñâ, zâkñâ tirik namâ zi kom kândañâ gurumin den Mosenâ sâip, zo kândañbap.’ ” Yatâ sâwe. ¹⁵ Oi mindumin-duyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sângânñâ sumbern a yatâ oip.

7

Setepanoñâ sâkurâpziñ zengât sinji sâm dâzângoip.

¹ Tirik namâ galem a patâ, zâkñâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo bonñâ?” ² Sâi Setepanoñâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nângânek. Sâkuniñâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsakñâ mariñâ, Anutuñâ zâkkâren âsagem itâ sâm dukuip, ³ ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ birâziñgâm nânâ hân nâi tirâpgobat, zoren âi ândiban.’ ⁴ Abaram zâk den zo nângâm Kaidai hânñâ birâm Haran kamânân âi ândeip. Zoren ândei ibânñâ moi Anutuñâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândeip. ⁵ Anutuñâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buñâ hân murukñâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât sinjiyâk sâm pâip. Zâk kiun buñ ândeip, zo ko Anutuñâ lañ yatâ sâip.

⁶ Oi Anutuñâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziñ zen hân nâin kendon 4 handeret umñan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpnâ zen sâknam ziñgâne ândibi. ⁷ Kiurâpziñâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuñâ ziñga kiurâpziñ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’ ⁸ Oi Anutuñâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwarâñgip. Oi nannâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbuñan kwabâ kwâkñanñgip. Isakanâ Yakabo yatik kwabâ kwâkñanñgip. Yakobo zâk narâpnâ kiin zagât yatik otziñgip.

⁹ Oi sâkurâpniñâ zen munziñâ Yosepe, zâkkât um kâlak nângâm kât minam Aigitâ

a ziñgâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuñâ zâk sot ândeip. ¹⁰ Anutuñâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkñan gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâteñan nângânângâ âlipñâ pindâm tângoi Paraoñâ a ambân gakârâpnâ aksik galem otziñgâbapkât gâsum sâlâpkoip. ¹¹ Gâsum sâlâpkoi ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpniñ nalemgât kârukâru op ândiwe. ¹² Oi a nâmbutñandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nângâm narâp sângonzângoi âiwe. ¹³ Oi du zagâtñan âine Yosepe zâk topñâ âtârâpnâ sapsûm ziñgip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat sinji nângip.

¹⁴ Oi Yosepnâ sâi ibânñâ Yakobo sot torerâpnâ aksik, a ambân tengâziñ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpnâ zen zoren mom nângâwe. ¹⁶ Munetâ kâmbârâñziñâ Sikem hânân minziñgâm âi hanzângowe. Hân zo Abaramñâ mârûmñan Sikem kamânân Hemo kiurâp, zengâren kwâlip. Zoren hanzângowe.”

Mosegât sinji dâzângoip.

¹⁷ “Oi Anutuñâ Abaram kânñan den sinji dukuip, zo âsagibapkât narâkñâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân donjebep âsagem lañ kârâm ândiwe. ¹⁸ Yatâ op ândine Aigita a kutâ nâi âsageip. Zâk Yosepegât sinji mân nângip. ¹⁹ Oi a kutâ zorânñâ sâkurâpniñ kâitzângom sâknam kwatziñgip. Oi katep mâik gakârâpziñâ, zen mumbigât sâi âkñan zâmbane zem muwe. ²⁰ Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuñâ egi holi tobat âlipñâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip. ²¹ Oi âkñan pane ândei Parao bâratñandâ muyagemñâ mem nannâ sâm galem oi lâmbarip. ²² Parao arâp zen Aigitâ zengât nângânângâ kwâkâm pindâne nângâm kâtigem kut nâi nâi zorat topñâ sâi nângâne imbanâ oip. Oi nep top topñâ tuubam mân kwagip.

²³ Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp ziñgitpam arip. ²⁴ Âi egi Aigita a nâiñâ Isirae a nâi kom tâi ekñâ bukuñâ beknan mem Aigita a zo koi moip. ²⁵ Oi

itâ nângip, 'Bukurâpnâ nâgât itâ nângâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât bikņan gâbâ mâkâziņgâbatkât Anutuņâ sâm nigip.' Ka bukurâpnâ zen mân nângâwe.

²⁶ Sirâm nâin Mosenâ ai egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, 'A zagât, zet buku bukuņâ. Wangât kâsa uabot?' ²⁷ Sâi a kâmbam topkwap bukuņâ koip, zorâņâ Mose mem kâbakņem itâ sâm dukuip, 'Nâiņâ gâ neņgât a sâtnâ mo den kubikkubik a gâbarip?' ²⁸ Muka Aigita a nâi koin, zo yatik nâ nobam sat?' ²⁹ Oi Mose zâk den zo nângâm keņgât opņâ sârârâk kârâm ai Midiaņ hânân ai hân mâirâp zen sot ândeip. Zoren ambân mem nanzatņâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtâņâ, a mân ândiândiņan, bakņâ Sinai zorat topņan ândei sumbem a nâiņâ nak topņan kârâp bâlamân âsageņangip. ³¹ Mosenâ zo ekņâ wanņâ yatâ uap sâm ikpam ari Kembugât diņâ itâ âsageip. ³² 'Nâ sâkurâpkâ zeņgât Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zeņgât Anutu.' Sâi Mose zâk sânmâm sâmbui pindiņsâm kirip. Zo ikpam keņgâtņangât donbep oip. ³³ Yatâ op kiri Anutuņâ itâ sâm dukuip, 'Hân lâņsat, zo tirik hân. Zorat opņâ ko kipâkegâ kwâkâm pânân. ³⁴ Arâpnâ Aigita hânân sâknâm patâ kwatziņgâne isem umbâlâ utne nângâm betziņan mimbam gian, gât ko gâ sângongoga Aigita hânân âiban.'

³⁵ Sumbem aņâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârum Mose birâņangâm itâ dukuwe, 'Nâiņâ gâ a sâtnâ mo den kubikkubik a gâbarip?' Ka Anutuņâ a zo a kutâ sot betziņan mimiņ a upapkât sâm sângongoip. Sumbem a nâiņâ kârâbân muyagem nep zo sâm pindip. ³⁶ Oi sângongoi ai Aigita hânân gâbâ diiziņgâm gâip. Zâk Aigita hânân sot saru kuriņan sot mirâ kamân kâtikņan sen mârat kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip. ³⁷ Oi Mosenâ Isirae a itâ sâm dâzângoip, 'Anutu zâk bukurâpziņâ zeņgât oserân gâbâ Propete nâi, nâ yatâ, muyagem ziņgâbap.' ³⁸ Yatâ sâip. Oi zâkņagâk mirâ kamân kâtikņan sâkurâpniņ zen sot ândei Sinai bâkņan sumbem a nâiņâ den

ziziņ kâtikņâ Anutugât lâuņan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniņ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nângâmņâ den zo mem niņgâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniņ zen Mosegât diņâ kâbakņem birâm Aigita hânân âburinam umziņ patâ kirip. ⁴⁰ Zen Aaron itâ sâm dukuwe, 'Gâ lopio sobim niņgâna, zorâņ kândom otniņgâne âinat. Mose zâk Aigita hânân gâbâ diiziņgâm gâip, zâk ai buņ oip mo dap?' ⁴¹ Yatâ sâm makau dâpņâ lopio sobim zâkkât siņgi sâm nalem om sâm âlip kwâkņangâwe. Bitziņandâ tuuwe, zorat sâtâre opņâ zâkkât siņgi sâm sii nalem uwe. ⁴² Yatâ utne Anutuņâ birâziņgi umziņ gulip oi kâin sângelak mâtâzeziņgâwe. Oi zorat Propete zeņgât ekabân den itâ ziap,

'O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtâņâ, hân mân ândiândiņan ândim nâgât siņgi zuu mo nalem kom om nemarâwe? Buņâ. ⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repangât sângelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâtâsinam sobiwe, gât ko Babiloņ kamân kândâtņan zâmbanbat.' "

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanoņâ Propetegât den sâmņâ itâ sâip, "Mirâ kamân âtâņâ, hân mân ândiândiņan sâkurâpniņâ zeņgâren Anutugât hâmbâ silep tatziņgip. Silep zo Anutuņâ Mose dâpņâ tirâpkoi yatik tuugip. ⁴⁵ Sâkurâpniņ zen silep zo mem gane Yosuaņâ diiziņgi hân ziren ga takâwe. Anutuņâ hân mâirâpņâ zo moliziņgi âine sâkurâpniņ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânângâne kiri ândine Dawidi âsageip. ⁴⁶ Anutuņâ Dawidigât nâņgi âlip oi Dawidiņâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip. ⁴⁷ Oi zikņak buņâ. Salomoņâ Anutugât namâ tuugip. ⁴⁸ Ka u sumbemân patâ, zâk a betņâ tuutuunjan, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete nâi zâk den itâ sâm kulemguip, ⁴⁹ Anutuņâ itâ sâip, 'Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zeņgât kembu op galem otziņgâman. Hân ko kinnâ lân tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ

tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat? ⁵⁰ Nâ bitnandâ hân sot kut nâi nâi, zo muyagewan.’ ”

Setepanonâ den kâtik sâm dâzângoi kuwe.

⁵¹ Sâmnâ Setepanonâ a kâmut zo itâ sâm dâzângoip, “Zen ko umziņ kâtik. Um nângânângâziņ mân pâronșap. Sâkurâpziņ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapungât diņâ kwâkâme. ⁵² Sâkurâpziņâ zen Propete aksik sâknam kwatziņgâwe. Perâkņak, Propete zen târârak mariņâ muyagibapkât den kânņan sâwe, zo aksik zângowe. Oi târârak mariņâ zâk âsagem ândim gâi zen ekņâ neņgât a kutâ buņâ sâmnâ kuwe. ⁵³ Mârum sumbemgât anâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem ziņgip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanonâ yatâ sâm dâzângoi nângâm kuk op kunam urâwe. ⁵⁵ Tirik Kaapumņâ Setepano umņan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakņâ sot Yesu Anutugât âsanņâ bongen kiri ekņâ itâ sâip, ⁵⁶ “Sumbem pâronșâi a bonņâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷⁻⁵⁸ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmnâ kindapziņ dooņgum zâkkâren mindum âim mem kâbakņem geim kamân âkņan geim kâtnâ kuwe. Oi a mâtenâ, zen hâmbâziņ kwâkâm a sigan nâi kutņâ Saulo, zâkkât kiņ topņan parâwe. ⁵⁹ Oi Setepano kâtnâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.” ⁶⁰ Yatâ sâm siminņâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noge zi, zengât tosâ birâ.” Yatâ sâm moip.

8

¹ Kune Sauloņâ nângi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziņgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziņ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziņgâwe. Otziņgânetâ siņsururuņ op Yudaia sot Samaria hânân âim nângâwe. Aposolo ziiņik Yerusalem kamânân ândiwe. ² Oi a târârak nâmbutņâ zen Setepano hangum âgirâp urâwe. ³ Sauloņâ ko Yesugât kâmut kâsa otziņgâm mirâņâ mirâņâ zâim a sot ambân gâsum diiziņgâm tâk namin zâambarip.

Pilipoņâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut siņsururuņ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siņgi âlip dâzângom ândiwe. ⁵ Oi Pilipo zâkņâ Samaria zengât kamân nâi gamņâ Kris-togât siņgi âlip sâm dâzângoip. ⁶ A donbep zen mindum diņâ nângâm âkņâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe. ⁷ Zâkņâ wâke donbep moliziņgip. Wâke zen a umņan gâbâ den kâtik sâm gem âiwe. Oi kin bitziņ mumuņâ zo donbep kubikziņgip. ⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a nâi ândeip, kutņâ Simoņ. Zâkņâ zikņangât nângi zâizâiņ oi kware suņa tuugi Samaria a zen ekņâ imbanâziņ buņ oip. ¹⁰ Oi a zâizâiņ, gigiņ zen zâkkât nângâne zâizâiņ oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukņâ nâi zâkkâren ziap.” ¹¹ Oi kwareņandâ um gulip kwatziņgipkât narâk kârep zâkkâren mindum ândiwe. ¹² Ândinetâ Pilipoņâ ga Anutugât um topņan ândiândiņâ sot Yesu Kristogât den siņgi âlip sâm dâzângoi a ambân zen zorat nângâne bon oi Pilipoņâ too saņgonziņgip. ¹³ Yatâ utne Simoņ yatik siņgi âlip nângi bon oi too saņgone Pilipogât um topņan ândeip. Oi Pilipoņâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbanâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nângâm mem umziņan gine, zorat siņgi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nângâwe. Nângâm Petero sot Yohane saņgonzâkone zengâren âiwet. ¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet. ¹⁶ Ombenân Tirik Kaapumņâ zengâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâm yen too saņgorâwe. ¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikiņâ kâukziņan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simoņ Tirik Kaapum sângân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikiņâ a ambân kâukziņan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simoņâ ekņâ kât mem itâ sâm dâzâkoip,

19 “Zet imbanâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziŋan pa Tirik Kaapum mimbi.”

20 Sâi Peteronâ itâ sâmb dukuip, “Ga Anutonâ imbânâ yen zingâzingân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândân sim kârâbân gei tâmbetagobabot.

21 Anutonâ um sarâgâ eksapkât zirânâ gâgât sinji mân uap. 22 Gâ nânġânġgâgâ bâliŋâ zo birâm umgâ melân ninâu sâban. Kembunâ tosgâ birâbapkât ninâu sâban. 23 Gâ bâliŋanġât kâlaknâ umgan piksâm ziap. Bâliŋandâ saagigap.”

24 Sâi Simonâ itâ sâip, “Ziknak nâgât opnâ Kembugâren ninâu sâitâ den sat, zo bonnâ mân muyagenibap.”

25 Petero sot Yohane zet Kembugât den dâzânġom nanġâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânâ den sinji âlip dâzânġom âiwet.

Piliponâ Aperika a nâi sinji âlip sâmb dukuip.

26 Kembugât sumbem a nâinâ Pili-pogâren muyagem itâ sâmb dukuip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiândiŋan ziap.) 27-28 Yatâ sâmb dukui Piliponâ zaatnâ arip. Mâtâbân âi a nâi egip. Aitiopai hânân ambân kutâ nâi ândeip, kutnâ Kandake, zâkkât a sâtnâ nâi. Zâk kât sikum galem a. Zâknâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimnâ puriksâm gâip. Zâk a lalanâ kwâkŋan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip. 29 Yatâ oi Kaapumnâ Pilipo itâ sâmb dukuip “Gâ zâkkâren âinan.” 30 Sâi Piliponâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtnâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nânġâm itâ sâmb mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topnâ nânġat?”

31 Sâi zâknâ sâip, “Nâi mân dâtnone ninak dap yatâ nânġabat?” Yatâ sâmb sâi Piliponâ zâi zâk sot tâip. 32 Den sâlâpkoi, zo itâ,

“Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anâ râma gwamnâ gâsum sâmot mânânġari diŋ bun tâpmap, zo yatâ diŋ bun oip. 33 Zâkkât nânġâne

giginâ oi den nebân pamnâ den sâknanâk sâwe. Hânân ândiândiŋâ bun oip. Oi kiurâpnâ dap yatâ sâlâpzânġom nanġâbe.”

34 Oi a sâtnâ zâk Pilipo itâ sâmb mâsikip, “Gâ sâna nânġâbâ. Propete zâk nâigât yatâ sap? Ziknanġât sap mo a nâigât sap?”

35 Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ topkwapnâ Yesugât den sinji âlip sâmb dukuip. 36 Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtnandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sanġonniban?”

37 Sâi Piliponâ sâip, “Gâ den san, zo nânġâna bon oi âlip sanġongibat.” Sâi den itâ mâburem dukuip, “Itâ nânġan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanġâ. Zâk nânġâm pâlatân kwâkŋanġan.”

38 Yatâ sâmbnâ kore a dukui biosi saagi a sâtnâ sot Pilipo ârândân toin geiwet. Geim Piliponâ sanġonġanġip. 39 Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembugât Kaapumnâ Pilipo mem ari a sâtnâ zâk dum mân eknâ sâtâre op mâtâbân arip. 40 Pilipo, zâknâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânâ kamânâ den sinji âlip dâzânġom Kaisarea kamânân arip.

9

*Kembunâ Saulo muyagenanġip.
(Apo 22:4-16; 26:9-18)*

1 Saulo zâk Kembugât a ambârâpnâ kâsa otzingâm zânġobatkât umnâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip. 2 Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ galem a, zengât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuzingâm saazingâm nâ diizingâm Yerusalem kamânân gâbam arip. 3 Zâk âimnâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsaknandâ gem gâm zâkkâren âsagem nanġip. 4 Âsagei hânân gei kom den nâi itâ nânġip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?” 5 Sâi Saulonâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ nâi?” Sâi zâknâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu. 6 Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a nâinâ diŋâ dâgobap.”

⁷ Oi a zâk sot âiwe, zen dinziņ buņ oi kirâwe. Zen den zo ko nângâwe. Ka a ko mân igâwe. ⁸ Oi Saulo zâk zaatņâ siņâ ikpâ sâm egi nâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpņâ zen bikņan gâsum Damasiko kamânân zâiwe. ⁹ Oi sirâm karâmbut umņan siņâ nâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananiaņâ Saulo too sanņonņanņip.

¹⁰ Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a nâi ândeip, kutņâ Anania. Oi Kembuņâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananiaņâ sâip, “Kembu, nâ zi.” ¹¹ Sâi Kembuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutņâ târârak, zoren âim a nâi kutņâ Yuda, zâkkât mirâņan zâim zoren a nâi kutņâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap. ¹² Oi uman nâi itâ eksap. A nâi kutņâ Anania, zâkņâ zâkkâren gamņâ siņâ ânâņgâtpapkât bikņâ kâukņan paap.”

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a doņbepņâ sâne nângâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân doņbep tâmbetzâņgoip. ¹⁴ Oi ziren yatigâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaniņgâbapkât tirik namâ galem a patâņâ ekap kulemgum pindâwe.”

¹⁵ Sâi Kembuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ laņ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâkņâ a kâmut nâin nâin sot a kutâziņâ sot Isirae a zeņgâren nâgât den siņgi dâzâņgom ândibap. ¹⁶ Yatâ oi kutsiņginanņgât opņâ sâknam nâņgâbap, zorat tirâpkubat.”

¹⁷ Oi Anania zâk âim mirin zâim bikņâ Saulo kâukņan pamņâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesuņâ mâtâbân muyagegigip, zâkņâ sâņgonņogi gaan. Gâ siņgâ ânâņgâri Tirik Kaapumņâ umgan piksâbapkât sap.” ¹⁸ Yatâ sâi zorenâk siņan gâbâ sâkņâ senâņâ yatâ gem gei siņâ âlip egip. Yatâ okņanņi zaari aritâ too sanņonņanņip. ¹⁹ Yatâ oi Sauloņâ nalem nemņâ kâtigeip.

Saulo zâk siņgi âlip nep topkwâi kâsa okņanņgâwe.

²⁰ Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik nâi ândeip. ²¹ Oi narâk zoren Yuda zeņgât mâtâpâse namin zâim Yesugât siņgi

sâm muyagem itâ sâm dâzâņgoip, “Yesu, zâk Anutugât nanņâ.” Yatâ sâm dâzâņgoi nâņgâwe, zen aksik imbaņâziņ buņ oi itâ sâwe, “Yerusalem kamânân Yesugât kutņâ zo konsâne laņ kâri a zo tâmbetzâņgom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diiziņgâm tirik namâ galem a patâ zeņgâren âibapkât gâip. Zorâņ dap op purikgurik uap?”

²² Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâliņan gâbâ mâkâziņgâbapkât mârur sâsâņ, Kristo.” Yatâ sâm zorat den topņâ sâm muyagem dâzâņgoip. Oi Damasiko kâmurân Yuda a ândiwe, zen diņâ zo nâņgâm kwakmak urâwe.

²³ Yatâ oi ândimņâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtâņ urâwe. ²⁴ Diņâ sâne Sauloņâ den zo nâņgâm ândei Yuda a zen hilâm nâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe. ²⁵ Yatâ utne Yesugât kâmut ziņâ nâtigân Saulo mem âim kamâņgât paņ kâtikņâ saasaņâ, zoren irin gem mem pane âkņan gem arip.

²⁶ Âimņâ Yerusalem kamânân takâmņâ Yesugât arâp zeņgâren târokwâpatkât sâi zen zâkkât keņgât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nâņgâne bon mân oip. ²⁷ Oi Banabaņâ Paulo buku okņanņgâm Aposolo zeņgâren diim arip. Zeņgâren âimņâ Kembuņâ Saulo mâtâbân muyageņanņgâm den dukuip sot Damasiko kamânân Sauloņâ Yesugât den siņgi sâm muyageip, zorat den siņgi sâm dâzâņgoip. ²⁸ Zorat kwâkņan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip. ²⁹ Oi Saulo zâk Kembuņâ korân lâņ kâtigem a zen sot Yesugât topņâ sâm âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo ziņâ kâsa okņanņgâm kunam urâwe. ³⁰ Oi Sauloņâ bukurâpņâ zen den zo nâņgâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenjan ândiwe.

³¹ Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zeņgâren lumbenja zeip. Lumbenja ândim, kâtigem ândim zâimņâ Kembu hurât kwâkņanņgâm uruņsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumņâ mam otziņgi kâmut doņbep urâwe.

Peteronjâ a nji kubigip.

³² Petero zâk kamânjâ kamânjâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengâren takip. ³³ Zoren a nji egip, kutnjâ Ainea. A zo kinj bik mumunâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip. ³⁴ Peteronjâ itâ sâmb dukuip, "Ainea, Yesu Kristonjâ kubikgigap. Zaatnjâ isengâ gikak kubik." ³⁵ Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saronj kamân mâirâp zo igâwe, zen umziņ melâņ Kembangât a urâwe.

Peteronjâ Tabita mângeip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân nji ândeip, kutnjâ Tabita. Grik denân ko kutnjâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziņan mem kut nji nji âlipnjâ op ândeip. ³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opnjâ moip. Moi ko kâmbârânjâ too sanjon mem mirâ umnjâ njin zâi pane zeip. ³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den sinji nânġâm a zagât sâņgonzâkone Peterogâren âi itâ sâmb dukuwet, "Gâ diigigitâ nenġât kamânân kek âinâ."

³⁹ Sâitâ Peteronjâ zen sot ârândânj âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâmbârân zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haamgum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot ġârim zingip, zo Petero tirâpkuwe. ⁴⁰ Peteronjâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâmb nanġâm kâmbârân mâte okņanġâm itâ sâip. "Tabita, ġâ zaat." Sâi sinj kârum Petero ekņâ zaat tâip. ⁴¹ Peteronjâ bikņan ġâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronjâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe. ⁴² Oi zorat sinji Yope kamânân laņ kârâm ari donjbeņjâ Kembangât a ambân urâwe. ⁴³ Oi Petero zâk a nji kutnjâ Simonj, zâk bâu sâkziņ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a njinjâ Konelio muyageņanġip.

¹ Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zengât kutziņâ Italia sâmarâwe. A nji

kutnjâ Konelio, zâkņâ kâwali a kâmut zo zengât a sâtnjâ ândeip. ² Zâk sot a ambârâņjâ, zen Anutu hurât kwâkņanġâm mâpâseņanġâm ândiwe. Zâkņâ a ambân kanpitâ kât nalem ziņġâmâip sot Anutugâren ninâu sâmb ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opnjâ sirâm njin mirâ oi uman nji itâ egip. Anutugât sumbem a njinjâ zâkkâren gam itâ sâmb dukuip, "Konelio." ⁴ Konsâi tâpâk ekņâ kenġâtņanġât op sâip, "Kembu, dapkât sat?" Sâi ko sâip, "Ninâuġâ sot orot mâmegâ Anutuņjâ egi âlip oip." ⁵ Zorat Yope kamânân kore a sâņgonzânġona âi a nji kutnjâ Simonj, kutnjâ nji Petero, zâk diim gabi. ⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziņ lâkum tuumap, kutnjâ Simonj. Zâkkât mirâ saru sâtnjan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap."

⁷ Sumbem anjâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a nji sâņgonzânġoip. Kâwali a zo Anutu mâpâsemâip. ⁸ Den sinji zo dâzânġomņâ Yope kamânân sâņgonzânġoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtabân ziwe. Haņsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâkņan oi Peteronjâ ninâu sâbam mirin zariņ. ¹⁰ Zâi ninâu sâmbnjâ tepņanġât oi nalem une sei zâk uman zem, uman nji itâ egip. ¹¹ Sumbem mâtâp pâroņsâi sumbemân ġâbâ isen patâ nji muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip. ¹² Umņan zuu, mulum mot, nii top top sot kut nji nji ziwe. ¹³ Oi den nji itâ Peterogâren geip, "Petero, ġâ kom gaam ne." ¹⁴ Yatâ sâi Peteronjâ sâip, "Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliņjâ mo mân niniņjâ, zo mân neman." ¹⁵ Sâi ko den dum âsageip, "Anutuņjâ kut nji nji âlipnjâ sâmb paap, zo bâliņjâ mân sâban." ¹⁶ Kut nji zo sâp karâmbut muyagei dum buranņoot sâmbune sumbemân zariņ.

¹⁷ Oi Petero uman egip, zorat nânġâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamņâ Simonġât mirânjâ kârum âim muyagem mirâ sombemân kirâwe. ¹⁸ Kinņjâ mâsikâm sâwe, "Simonj, kutnjâ nji Petero, zâk mirâ

ziren tap?”¹⁹ Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Kaapumñâ itâ sâmb dukuip, “A karâmbut gamñâ gâ kârugige, gât ko gâ geimñâ zen sot âibam kenğât mân upan.²⁰ A zo nânñâ sângonzângua ge.”

²¹ Oi Peteronñâ den zo nângâmñâ zengâren geimñâ sâip, “Wangât nâgâren ge?”²² Sâi a ziñâ dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târarak ândimap. Yuda a zen zâkkât nângâne a âlipñâ opmap. Sumbem kore a nânñâ zâkkâren âsagem gâ mirânñan diigim arindâ diñgâ nângâbapkât sâip,”²³ Yatâ sâne Peteronñâ nângâm sâi mirin zâine nalem ziñgip. Hañsâi zâk sot Yope kamânân gokñâ a nâmbutñâ zen sot âiwe.

Peteronñâ Koneliogât mirin zâim den sâmb dâzângoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpñâ sot bukurâpñâ minduziñgi mambâtziñgâm tatne gawe.²⁵ Gamñâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kin topñan gei zem mâpâseip.²⁶ Zei Peteronñâ mem zaatñâ itâ sâmb dukuip, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.”²⁷ Yatâ sâmb mirâ umñan âim a ambân kâmut patâ muyageziñgâm itâ sâmb dâzângoip,²⁸ “Zen Yuda a neñgât topniñâ nângâme. Nen a kamân nânin gokñâ zen sot buku opñâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nânñâ mâtâp zo doonçoi ziap. Nâ ko Anutuñâ ziñgiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutuñâ umânân nîi zuu bâliñâ sot mân niniñâ burançoot saam pâi gei tirâpnogip.²⁹ Zorat a ziñâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nângânâ.”

³⁰ Yatâ sâi Konelionñâ itâ sâmb dukuip, “Sirâm kimembut ombenñan mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâmb ta a nânñâ hâmbânñâ âsakñânçoot nâgâren muyagem itâ sâmb dâtnogip,³¹ ‘Konelio, Anutuñâ ninâuğâ sot orot mâmegâ nânçgi âlip uap.³² Zorat gâ Yope kamânân a sângonzângona âi Simonç, kutñâ nânñâ Petero, zâk diim gabi. A nânñâ bâu sâkziñ lâkum tuumap, kutñâ Simonç, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânñâ saru sâtñan taap.’³³ Oi nâ zorat a

sângonzângua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuñâ den dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutuğât mâtenñan mindum ten.”

Peteronñâ Konelio sot arâpñâ siñgi âlip sâmb dâzângoip.

³⁴ Petero zâk topkwapñâ itâ sâmb dâzângoip, “Itârân nâ itâ ek nânçan. Anutu zâk a kâmut nânñâ buku otziñgâm a kâmut nânñâ kândâtziñgom mân opmap.³⁵ A kâmutñâ kâmutñâ zengâren gâbâ nâmbutñandâ hurâtkwapñâ târarak ândine, zengât nânçgi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den niñgip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a neñgât Kambu. Anutuñâ zâk sângongoi gem lumbençngât den dâtnângoip, zo nânçge.³⁷ Yohane zâk too sañgonziñgâbapkât den dâzângoip, narâk zoren Yesugât den siñgi âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip.³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân gokñâ zo ko Anutuñâ imbanñâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatziñgip. Oi a ambân Satanñâ saaziñgip, zo aksik olançziñgip. Anutuñâ tângoip nep zo tuugip.³⁹ Oi Yuda a neñgât hânân sot Yerusalem kamânân kut nânñâ nânñâ tuum arip, zo ek nângâwen. Oi a sâtnâ ziñ gâsum poru nagân kune moip.⁴⁰⁻⁴¹ Mom zeirâm karâmbut oi Anutuñâ kwagân gâbâ mânçgeip. Mânçgei neñgâren âsageniñgip. Zorat mârumñan Anutu zâk siñgi kwatniñgip. A nâmbutñâ zengâren mân âsagei igâwe. Zâk mumuñan gâbâ âsagei nalem sot too ârândânç niwen.

⁴² Oi Anutuñâ Yesu a mumuñâ sot gwâlâ neñgât den sâmb kwâkâkwâkânç a kwânânçgip. Oi nen den zo a ambân dâzângonatkât nep diñç sâmb niñgip.⁴³ Oi a ziñç nângâm pâlâtânç kwâkñançgâbi zo, zengât tosa gulipkubap. Den zo Propete ziñç sapsûm nançgâwe.”

Tirik Kaapumñâ a hân nânñâ gokñâ zengâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâmb kiri nângâm tarâwe aksik zengâren Tirik Kaapum gem gâip.⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurânç gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuñâ a hân nânñâ gokñâ Tirik Kaapum ziñgip, zo

eknâ imbanâziñ buñ oip. ⁴⁶ A hân nâin goknâ, zen den gându unaknâ sâm Anutu sâm âlip kwâkñangâwe. ⁴⁷ Oi Peteronâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsageziñgap. Zorat too sanjonsanjon zo a ziñ angân kârâne mân dâp upap.” ⁴⁸ Yatâ sâi ziñâ Yesu Kristogât korân sâm too sanjonziñgâwe. Too sanjonziñgâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteronâ den sinji sâm dâzangoip.

¹ Aposolo nâmbutnâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân nâin goknandâ Anutugât den nângâm luwe, zorat sinji nângâwe. ² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutnâ Mosegât gurumin den zorik zimbapkât kâtigiwe, a zo ziñâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip. ³ Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwârangâwe, zen sot den op nalem nein?”

⁴ Oi Peteronâ kut nâi nâi âsageip, zorat topñan gâbâ itâ sâm dâzangom nanjip, ⁵ “Nâ Yope kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ nâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topñan zeip. ⁶ Gem gâi umñan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umñan ziwe. ⁷ Oi nâgâren den nâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’ ⁸ Oi nâhâ sâwan, ‘Kembu, yatâ buñâ. Zuu bâliñâ mo mân niniñâ mân nemân.’ ⁹ Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtñâ itâ muyageip, ‘Anutunâ kut nâi nâi zo âlipñâ sap, zo gâñâ eknâ bâliñâ mân sâban.’ ¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenpoot sumbemân zari. ¹¹ Kut nâi nâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâziñâ zâk sângonzangoi gawe. ¹² Gane Kaapumñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenjât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm

kâwali a sâtnâ, zâkkât mirin zâiwen. ¹³ Zarindâ den sinji itâ sâm dâtnangoip, ‘Nâgât mirin sumbem a nâinâ muyagem kin itâ sâm dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a sângonzangona âi Simon, kutñâ nâi Petero diim gabi. ¹⁴ Zâkñâ gamñâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât sinji upigât den dâzangobap.” ’ ¹⁵ Oi nâ sinji âlipñâ dâzangua mârurum Tirik Kaapum nengâren geip, zo yatik zengâren geip. ¹⁶ Oi nâ zo eknâ Yesunâ den dâtnangoip, zo nângâwan. Den zo itâ, ‘Yohaneñâ too sanjonziñgip. Nâhâ ko Tirik Kaapum sanjonziñgâbat.’ ¹⁷ Oi nen Kembuniñâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâindâ Kaapumñâ niñgip, zo yatik zen utne ziñgip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkñangâbam?”

¹⁸ Yatâ sâm dâzangoi nângâmñâ umziñ diim gei Anutu sâm âlip kwâkñangâm itâ sâwe, “Opon, Anutunâ a kamân nâin gok umziñ melâni ândiandin kâtikkât sinji upigât kwatziñgip.”

Den sinji âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komñâ Yesugât kâmut zângonetâ sinjururuñ op kamân toren toren âiwe. Nâmbutñandâ Poinike, Kipiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik sinji âlip dâzangom ândiwe. ²⁰ Oi Kipiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimñâ hân nâin gok Kembu Yesugât den sinji dâzangowe. ²¹ Oi Kembunâ imbanâ ziñgi a ambân donjeb patâ zen den sinji âlipñâ nângâm umziñ melân Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâwe.

²² Zorat den sinji Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sângongune Antiokia kamânân arip. ²³ Âi takâmñâ Kembunâ kubikziñgip, zo eknâ umñâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzangoip. ²⁴ Banaba zâk a âlipñâ sot nângâm pâlâtânoot. Tirik Kaapumñâ umñan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donjeb zen Kembugât a urâwe.

²⁵ Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip. ²⁶ Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon

patâ nâigât umņan zoren Yesugât kâmut zengât minduminduyân a donjebep Yesugât den sinji dâzângom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zengât kutz-ijâ Kristo a sâmbuyagiwe.

Kât pane arip.

²⁷ Narâk zoren Propete nâmbutņâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe. ²⁸ Oi zengâren gâbâ a nâi kutņâ Agabo. Zâk Kaapumņâ okņanņi hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânņan sâip. (Roma zengât a kutâ Klaudio ândei pu zo âsageip.) ²⁹ Oi Yesugât kâmut zen den so nângâm kât zemziņgip dâp mindumņâ Yudaia hânân bukurâpziņ ândiwe, zengâren pane âibapkât sâwe. ³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zengât galem a ziņgâwet.

12

Herodeņâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodeņâ Yesugât kâmut a nâmbut zângom tâk namin zâmbarip. ² Oi zâkņâ sâi arâpņâ Yohanegât âtânâ Yakobo gâsum sâunâ kârâne moip. ³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekņâ umziņ âlip oi Herodeņâ zo ekņâ sâi arâpņâ zen Petero gâsune Yuda zengât kendon nâi kutņâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâmbuyagiwe. Herodeņâ itâ nângip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziņan sa kumbi.” ⁵ Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbân zâkkât op Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a nâiņâ Petero muyagenņigip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpzângom kumbatkât sâip, nâtik zoren kâwali a zagât zikņâ Petero tâk kâtikņâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutņâ, zen namâ mâtâbân galem kirâwe. ⁷ Oi Kembangât sumbem a nâi namâ kâligen muyagem kiri âsakņandâ namâ umņan âsagei sumbem a nâi Petero gângemunņan gâsum mângimņâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik

Petero bikņan tâip, zo siksâm geip. ⁸ Oi sumbem a nâi itâ sâmbuyagiwe, “Inzutkâ lapņâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi sumbem a nâi du zagâtņâ sâmbuyagiwe, “Hâmbâgâ pâna giari molini.” ⁹ Sâi Peteroņâ molim âimņâ itâ nângip, “Zi uman eksan.” Sumbem a nâi oip, zo nângi yennâ oip. ¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hângi zo zikņak mem pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik nâi âimņâ sumbem a zorâņ pamņâ buņ op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nângânângânâ pâroņsâi itâ sâip, “Zi nângan. Kumbu zâk sumbem a sângongoi Herode sot Yuda a, zengât bitziņan gâbâ mâkânigap.” ¹² Yatâ nângâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamņâ Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donjebepņâ mindum ninâu sâmbuyagiwe. ¹³ Oi Peteroņâ mirâ hângiyân âi kom kiri kore ambân nâi kutņâ Rode, zâk nâiņâ kwap sâmbuyagiwe. ¹⁴ Gamņâ Peterogât diņ tobat nângâm sâtâre op hângi mân mem pam âburem mirâ kâligen âimņâ Petero ga kinzap sâmbuyagiwe. ¹⁵ Yatâ sâmbuyagiwe dâzângoi nângâm sâwe, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâkņâ ko kâtigem sâip, “Zâk perâkņak ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem a nâi ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam zikņâ ekņâ imbanâziņ buņ oip. ¹⁷ Oi zen den birâbigât bikņandâ dâp oi den birâne Kumbuņâ tâk namin gâbâ olaņ diim gâip, zorat den sinji dâzângoi. Dâzângomņâ sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâgât den sinji dâzângonek.” Ya sâmbuyagiwe dâzângomņâ zâmbam mulukņem nâin tik arip.

Anutunâ Herode hâunâ pindip.

¹⁸ Haņsâi kâwali a zen Petero kârumņâ dap op buņ uap sâmbuyagiwe. ¹⁹ Oi Herodeņâ kârum muyagibigât sâi kârumņâ mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zângone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidon kamân zagât zengât kâsa otziņgip. Oi kamân zorat mâirâpņâ zen mindum den

sâm kubiknam Herodegât a sâtñâ ñâi kutñâ Bilasto den dukune buku otziñgip. Zen Herodegât hânân nalem memarâwe, zo buñ opapkât lumbenâ den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzângobapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipñâ pam a kutâgât tâtatñan tap a ambân den dâzângoip.

²² Den dâzângoi a aksik den kwamit patâ sâm itâ sâwe, “Den zo a den buñâ. A zo Kembu patâ.” ²³ Herode zâk den zo nângâm mân kwâkâziñgipkât Kembugât sumbem a ñâiñâ zorenâk koip. Oi nane ziñâ umñan bagim zine moip.

²⁴ Anutugât denñâ ko lâmbatñâ lañ kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, ziñâ nep diñ sâm zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nañgâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândân ãiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet siñgi âlip nebân âiwet.

¹ Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zenğâren Propete nâmbutñâ ândiwe. Kutz- iñâ itâ Banaba sot Simoñ (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân gokñâ sot a ñâi kutñâ Manaen. Zâk a kutâ Herode tâlañâ. Zet ârândân ândim lâmbarâwet. Oi ñâi Saulo. ² Oi sirâm ñâin zen mindum Anutu mâpâsinam nalem birâm mâpâsem ândine Tirik Kaapumñâ den itâ sâm dâzângoip, “Zen Banaba sot Saulo nep diñ sâm zikâwan, zo tubabotkât sâñgonzâkonek.” ³ Sâi nalem birâm ninâu sâmñâ bitziñâ kâukzikñan pam sâñgonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den siñgi.

⁴ Tirik Kaapumñâ yatâ opñâ sâñgonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtñan âi takâwet. Zo takâm wañğâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmñan âi takâwet. ⁵ Oi zoren kamân patâ kutñâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zenğât mâpâmâpâse namin zâi Anutugât den siñgi âlip sâm dâzânğowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betzikñan mem ândeip.

⁶ Oi hân torenge gâbâ gamñâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a ñâi, kware a sot propete sarânâ ândeip, kutñâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe. ⁷ A zâk galem a ñâi kutñâ Seregio Paulo zâk sot pâlâtân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nângânângânoot. Zâk Anutugât den nângâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirânan zâiwet. ⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâkñâ Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk siñgi âlipñâ mân nângâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutñâ ñâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umñan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâm dukuip, ¹⁰ “Satañgât nanñâ, gâ. Gâ kut ñâi ñâi târârak, zorat kâsanâ. Uman sarâ sot bâliñâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo doongumat. Zo narâk ikâ zoren birâban? ¹¹ Zorat Kembu imbanâñangât kulem ikpan. Gâ siñgâ ñâtâtik kâri narâk ziren âsakñâ mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk siñâ ñâtâtik kâri gâsum birâbirâ op a ñâi bikñan gâsum diibapkât sâip. ¹² Âsagei galem a zo ekñâ Kembugât siñgi âlip, zorat nângi imbanâ oi nângâm pâlâtân kwâip.

Pauloñâ Antiokia kamân ñâin, zoren âim siñgi âlip sâm dâzângoip.

¹³ Paulo sot arâpñâ zen Papo kamân birâm wañğâyân zâimñâ âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip. ¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimñâ Pisidia hânân Antiokia kamân ñâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zenğât kendon oi mâpâmâpâse namin zâi tarâwe. ¹⁵ Oi mâpâmâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zenğât ekabân den sâlâpkumñâ itâ dâzânğowe, “A bukuzat- niñâ zekâren den ñâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

Pauloñâ Antiokia kamân ñâin, zoren âim siñgi âlip sâm dâzângoip.

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatñâ hiriñsâbigât bikñandâ dâp opñâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a sot a nâmbutñâ Anutu mâpâsime, zen aksik den dâzânğua nângâne. ¹⁷ Isirae nenğât Anutu, zâk sâkurâpniñâ gâsum sâlâpzânğone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât

imbanjandâ zobâ diizingâm gâip. ¹⁸ Oi zen hân a mân ândiandinan diizingâm ândei kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip. ¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomnâ hân zo sâkurâpniņ zingi zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe. ²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyageziņgi ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutunâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nannâ Saulu zingip. Zâknâ a kutâ op galem zângoip kendon patâ 40 yatâ ândiwe. ²² Oi Anutunâ zâk kâbakņei zâkkât gebâkņan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nannâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipnâ uap. Nep diņ sâp pindâbat, zo tuum nanğâbap.’ ²³ Oi Dawidigât kiurâpnâ zengâren gâbâ Isirae a nenğât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutunâ sâi Yesu âsageip.

²⁴ Yesunâ nep topkwap mân tuugi Yohanenâ Isirae a ambân umziņ melânņe too sângonzingâbapkât dâzângom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikzingip. ²⁵ Oi Yohane zâk nep zo tuum nanğâm itâ sâip, ‘Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo buņâ. Zikņâ bet gam taap. Zâk patâ oi nânâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.’

²⁶ A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutņâ Anutu mâpâsime, nânâ den sa nânğânek. Kubikkubik den zi nenğât op geip, ziap. ²⁷ Yerusalem mâirâp sot a sâtnâ zinjâ Yesu ekņâ topņâ mân nânğâm mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zengât den kânņan sâsâņ kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip. ²⁸ Zen Yesu tosaņņgât kârum mân muyagem laņ sâne Pilatonâ koi moip. ²⁹ Oi Kembugât ekabân den zeip, zo op nanğâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpņan âi parâwe. ³⁰ Ka Anutunâ mumuņan gâbâ mângei zaarip. ³¹ Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândâņ âiwe, zengâren sirâm nâmbutņan muyageziņgâm ândeip. Muyagei igâwe,

zen ko zâkkât sinđi sâsâņ a opņâ a ambân dâzângom ândie.

³² Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutunâ sâkurâpniņâ kut nâi nâi sinđi dâzângoip, zorat bonņâ âsagiap. ³³ Anutunâ Yesu mângei nenğâren bonņâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm danğon zagât, zoren den itâ kulemguwe,

‘Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.’

³⁴ Yesu mumuņan gâbâ mângei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutunâ den itâ sâip,

‘Nâ Dawidigât sinđi sâwan, zorat bonņâ zinziņ kâtik, zo zingâbat.’

³⁵ Oi Psalm ekabân den nâi itâ ziap, ‘Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.’

³⁶ Dawidigât nânğâme. Zâk Anutunâ nep diņ sâp pindip, zo arâp zengâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zengât kwagân hângune alâgeip. ³⁷ Ka Dawidigât kiunnâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutunâ mumuņan gâbâ mângei zaarip.” ³⁸ Yatâ sâmņâ Paulonâ itâ sâp dâzângoip, “A bukurâpnâ, dâzângua nânğânek. Bâliņâ guligulipkuņ, zo a zorâņ muyageipkât zorat den mâte otzingap. ³⁹ Mosegât gurumin den, zo bâliņâziņ gulipkubam oseip. Yesugâren nânğâm pâlâtâņ kwatne bâliņâziņâ zo gulipkubap. ⁴⁰ Propete zengâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

⁴¹ ‘A zen den nânğâm kwâkâkwâkâņâ zengâren nep top nâi tuubat. Ziņâ zorat nânğâne bon buņ upap. Zen kut nâi zo ekņâ kwakņâ mumbi.’ ”

⁴² Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon nâin yatik dâzângobabotkât sâwe. ⁴³ Oi mindumin-duyân gâbâ gem Yuda a donğep sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutugât lumbenân ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topņâ topņâ zen aksik minduyângâm Anutugât den nânğânam gawe.

⁴⁵ Mindum gane Yuda a zinjâ zingitņâ nânğâm bâliņ kwatziņgâm Paulogât

den mem gei kwarâwe. Oi sâmbâliņ kwâkņangâwe.

Pauloņâ Yuda a kândâtzângom hân nâin gokņâ siņgi âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den keņgât buņâ itâ sâmbâzângowet, “Yuda a zen Anutugât den kândom dâzângonatkat sâsâņ. Ka Yuda a zen kândâtkomņâ ândiândigât siņgi mân utnatkât se, gât ko zâmbamņâ hân nâin gok zen siņgi âlip dâzângonat. ⁴⁷ Kembu zâk zorat itâ sâmbâdâtņangoip, ‘Zen hân toren toren a zengât âsakņâ zâmbarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekņâ zoren âi ândibi.’” ⁴⁸ Yatâ sâitâ hân nâin gokņâ zen den zo nângâm umziņ âlip oi Kembugât den sâmbâbâlaņ kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât siņgi urâwe, zen den zo nângâne bon oip. ⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den laņ kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a ziņâ kamân zorat a sâtnâ sot ambân sikumziņoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa oztikâm molizikâne âiwet. ⁵¹ Âiram kinzikņan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioņ kamânân âiwet. ⁵² Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziņan Tirik Kaapum piksâm ze sâtâre kwâkņan ândiwe.

14

Ikonioņ kamânân den siņgi âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioņ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâimņâ siņgi âlipņâ imbaņâņoot sâmbâzângowet. Dâzângoitâ Yuda a sot hân nâin gok doņbepņâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutņâ zen ko siņgi âlip zo kândâtkom a hân nâin gokņâ den dâzângonetâ Kristogât kâmut kâsa otziņgâwe. ³ Zet zoren narâk kêrep ândim Kembugâren nângâm pâlâtâņ kwap siņgi âlip keņgât buņ sâmbândiwet. Kembuņâ imbaņâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet. ⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutņâ zen Yuda zengât a utne nâmbutņâ zen Aposolo zekât a urâwe. ⁵ Oi Yuda a sot hân nâin gokņâ

zen Aposolo kâtņâ zâkonat sâmbâmindum gawe. ⁶⁻⁷ Gâne nângâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den siņgi âlip dâzângom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a nâi tâip. Zâk kiņ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonan gâbâ zo yatâ muyagem mân lân âim gâmâip. ⁹ Zâk zo zem tâi Pauloņâ den siņgi âlip sâi ek tâi Pauloņâ ekņâ itâ nângip, “A zo sâkņâ âlip upapkât nângâm pâlâtâņ âlip zemņangap.” ¹⁰ Yatâ nângâm den kâtik itâ sâmbâdukuip, “Gâ kiņgandâ lân zaat kin.” Sâi a zo pirindiņ zaat âim gâip.

¹¹ Oi a kâmut patâ zen Pauloņâ sen mârât kulem tuugip, zo ekņâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniņan ga ândiabot.” ¹² Oi Banaba zâk bem nâi kutņâ Dia, zâkkât kutņâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsâņ a oipkât bem nâigât kutņâ Hemesi pindâwe. ¹³ Kamân zoren Diagât namâ nâi kirip. Namâ zorat galem aņâ, zâkņâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a ziņâ aksik a zagât, zekât siņgi makau kom unam urâwe.

¹⁴ Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nângâm pârâkpam hâmbâzik mem giņbololoņ mem a osetziņan âim den kwamit patâ itâ sâwet, ¹⁵ “O a ambân, zen dap ue? Net a yenņâ, zen yatâ. Net den siņgi âlipņâ dâzângoram get. Zen Bem lopio sot kut nâi nâi bon buņ zo kândâtzângom Anutu, ândiândi mariņâ, zâkkât den nângâbigât sâmet. Zâkņâ hân sot sumbem sot saru sot kut nâi nâi top topņâ muyageziņip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nângâziņgi umziņangât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziņgit mân kubikziņip. Topņâ nângâbigât buku otziņgâm sâi map sot maanâ sambe muyageziņgi nem seroņkwap ândiwe.”

¹⁸ A zagât zo den zo yatâ sâmbâkwâkâziņgâm den imbaņâ sâitâ zekât siņgi nalem unat sâmbâurâwe, zo birâwe.

Paulo kâtņâ kuwe.

¹⁹ Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonioᅇ kamânân gâbâ Yuda a nâmbutᅇ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo kâᅇᅇ kuwe. Kune mom zei muap sâm diim kamân ginᅇan gei parâwe. ²⁰ Oi zoren zei Yesugât kâmut zen gam haangum kine Paulonᅇ zaat kamânân arip.

Haᅇsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet. ²¹ Oi kamân zoren den sinᅇi âlip sâitâ a ambân doᅇbep patâ zen nâᅇgâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonioᅇ sot Antiokia kamânân âburem gawet. ²² Antiokia kamânân gamᅇᅇ Yesugât kâmut nâᅇgâm kâtigibigât den dâzâᅇgomᅇᅇ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkᅇan ândim Anutu um topᅇan ândiândiᅇ, zoren takânat.” ²³ Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpâᅇgom naleᅇ birâmᅇᅇ zengât opᅇᅇ Kembangâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembangâren nâᅇgâm pâlatâᅇ kwâkᅇangâwe. Oi Aposolo zet Kambu zâkkâren zâᅇbarâwet.

²⁴ Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet. ²⁵ Zoren takâm Perege kamânân den sinᅇi âlip dâzâᅇgomᅇᅇ Atalia kamânân geiwet. ²⁶ Zoren gei wangâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârumᅇan Yesugât kâmut zen Anutugât um lumbeᅇan zâpan nep diᅇ sâm zikâne nep topkwap tuum âiwet. ²⁷ Zoren takâmᅇᅇ a ambân minduziᅇgâm Anutuᅇᅇ galem otzikâm hân ᅇâin gokᅇᅇ mâtâp mem ziᅇᅇi nâᅇgâm pâlatâᅇziᅇoot urâwe, zorat den ziᅇᅇi sâm dâzâᅇgowet. ²⁸ Narâk kâreᅇ zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

¹ Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutᅇᅇ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sâm dâzâᅇgom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwarangâbi zo ko Kembangât sinᅇi mân upi.” ² Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyangâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutᅇᅇ ziᅇᅇi

Aposolo sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

³ Yatâ sânetâ Yesugât kâmut ziᅇᅇi Paulo sot Banaba sot a nâmbut sâᅇgonzâᅇgone âiwe. Âimᅇᅇ Poinike sot Samaria hânân kamânᅇᅇ kamânᅇᅇ a hân ᅇâin gokᅇᅇ ziᅇᅇi Anutugât a urâwe, zorat den sinᅇi dâzâᅇgom âiwe. Dâzâᅇgone Yesugât kâmut zen nâᅇgâm umâlep patâ urâwe.

⁴ Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sâm sâtâre otziᅇᅇgâwe. Anutuᅇᅇ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den sinᅇi dâzâᅇgowe. ⁵ Den sinᅇi zo dâzâᅇgone Yesugât kâmurân a nâmbutᅇᅇ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân ᅇâin gokᅇᅇ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâm dâzâᅇgobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronᅇ den sâm dâzâᅇgoip.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâᅇᅇᅇ, zen den zo sânam minduwe. ⁷ Mindumᅇᅇ den âragune ko Peteronᅇ za-atᅇᅇ itâ sâm dâzâᅇgoip, “A bukurâpnâ, a hân ᅇâin gok sinᅇi âlip dâzâᅇgowan, zo Anutuᅇᅇ mârumᅇan nâ gâsum sâlâpnogi dâzâᅇgua nâᅇgâm Yesugât kâmut urâwe, zo nâᅇᅇ. ⁸ Oi Anutu zâk a umziᅇ ekmap, zâkᅇᅇ Yuda nen Tirik Kaapum niᅇᅇip, yatikgâk a hân ᅇâin gokᅇᅇ ziᅇᅇi igâwen. ⁹ Zen zâk nâᅇgâm pâlatâᅇ kwatne umziᅇ saᅇon kubik, nen otᅇᅇᅇᅇᅇ, zo yatik otziᅇᅇᅇ. ¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut ᅇâi ᅇâi yâmbâᅇᅇᅇ zo nen sot sâkurâpnᅇᅇ lum osiwen. Zo yatigâk hân ᅇâin gok Yesugât kâmut zengât kwâkziᅇan pânat sâm se? ¹¹ Yatâ buᅇᅇ. Nen itâ nâᅇᅇ. Yuda a sot hân ᅇâin gokᅇᅇ Kambu Yesu um lâklâᅇangât op zâkkât sinᅇi uen.”

¹² Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nâᅇgâm den buᅇ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuᅇᅇ nepzikᅇᅇ galem op hân ᅇâin zengâren kuleᅇ top top tuugip, zorat den sinᅇi otziᅇᅇgâwet.

Yakobonâ den sâm dâzânngoip.

¹³ Zet dâzânngom nanjitâ Yakobonâ den itâ sâm dâzânngoip, “A bukurâp, den sa nânngânek. ¹⁴ Mârumņan Anutuņâ hân nâin gok zeņgâren gâbâ kâmut nâi zâkkât sinji upigât diizingip. Zorat sinji Simonâ sâi nânngen. ¹⁵ Zorat Propete zeņgât ekabân Kembugât den nâi itâ ziap,

¹⁶ ‘Nâņâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat. ¹⁷ Sinjitņâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârunim mâte otnibi. Hân nâin gokņâ zen nâgât sinji sâwan, zen yatik upi. ¹⁸ Kembu zâk den yatik sâip. Zo mârumņan sâm muyageip.’

¹⁹ Oi zorat nâņâ itâ san. Niņâ hân nâin gokņâ zen Anutuġât a upi, zen kut nâi nâi yâmbâtņâ mân zingânat. ²⁰ Ka zen nalem bem mo lopiogât sinji kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmņoot zo mân nimbi. Kut nâi nâi zo birâbigât ekap kulemgum zingânat. ²¹ Moseġât gurumin den zo mârumņan gâbâ sâkurâpniņandâ topkwap kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nângâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniņ sâm gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

²² Oi Aposolo sot a sâtņâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nângâne dâp oi zeņgâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Nâi kutņâ Yuda, kutņâ nâi Basaba sot a nâi kutņâ Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtņâ urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândâņ Antiokia kamânân âibigât sâņgonzâkowe. ²³ Oi ekap nâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniņâ, bukurâpziņâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân nâin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zeņgât sâtâre opņâ ekap zi pen. ²⁴ Nen mân nângindâ ziren gabâ a nâmbutņâ zeņgâren gam den nâi dâzânngone kwakmak urâwe. ²⁵ Yatâ utnetâ nen nângâm umniņ kânok oi a zagât mem sâlâpzkâindâ

bukuzatniņâ Paulo sot Banaba zet sot zeņgâren ge. ²⁶ Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opņâ ândiândizikņâ buņ upapkât mân keņgât op nebân âiwet. ²⁷ Oi zagât Yuda sot Sila sâņgonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikņan gâbâ nângâbi. ²⁸ Tirik Kaapum sot nen nângâm kut nâi nâi yâmbâtņan mân târokwâtnat. Zo yatâ zo ko zingânam sen, zo itâ. ²⁹ Zen nalem bem lopigât sinji sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziņoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

³⁰ Oi a ambân kâmut, zen a zo sâņgonzânngone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduzingâm ekap zo zingâwe. ³¹ Zingâne mem sâlâpkum nângâm umziņ âlip oip. ³² Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetņâ den doņbep sâm dâzânngoitâ a ambân umziņ âlip oi Kembugât den luluyân kâtigiwe. ³³ Oi narâk nâi zet zen sot ândimņâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sâņgonzâkone âburiwet. ³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Paulonâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a doņbep zen Kembugât den a ambân dâzânngom ândiwe. ³⁶ Ândim Paulonâ Banaba itâ sâm dukui, “Net kamânņâ kamânņâ âim Kembugât den dâzânngowet, zoren âim bukurâpniņâ dap yatâ ândie, zo âi zingit nângârat.” ³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diiņanġitâ ârândâņ âibigât sâip. ³⁸ Mareko zâk mârum zet sot âim Pampilia hânân zâpamņâ âbureipkât Paulonâ zâk sot âibam nâņgi mân dâp oip. ³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim wanġâyân zâim Kipiro hânân âiwet. ⁴⁰ Paulonâ ko Sila ġasui Yesugât a kâmut ziņâ Kembuņâ galemzik upap sâm zâpane âiwet. ⁴¹ Âimņâ Siria sot Kilikia hânân

kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut sâm kâtikñan kwatziñgâwet.

16

Paulo Listera kamânân ai Timoteo diigi âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimñâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a ñâi ândeip, kutñâ Timoteo. Mamñâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânñâ Grik a. ² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioñ kamânân ândiwe, zen Timoteogât nâñgâne âlipñâ oi Paulo dukuwe. ³ Dukunetâ Paulonñâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibânñâ Grik a zo nâñgâwe. Paulonñâ zengât opñâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkñanñip. ⁴ Oi Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ ândiwe, zen den Aposolo zinj sâm ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzâñgom âiwe. ⁵ Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ, zengâren nep tuum âine nâñgâm pâlâtânziñ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâm âiwe.

Paulonñâ Makedonia a ñâi egip.

⁶ Oi Asia hânân sinji âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumñâ pâkekoi Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe. ⁷ Âimñâ Misia hân ginñan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumñâ mân âibigât sâip. ⁸ Oi Misia hân murukñan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtñan tâip. ⁹ Zoren takâm ñâtigân Paulonñâ uman ñâi itâ egip. Makedonia a ñâi muyagem itâ sâm dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnâñgobi.” ¹⁰ Paulonñâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den sinji âlip dâzâñgonatkât sap.” Yatâ sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânñâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziñgâwan.)

Lidia Kembugât ambân oip.

¹¹ Oi wañgâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmñan takâwen. ¹² Hañsâi wañgâyân âimñâ Neopoli kamânân takâm wañgâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo

Makedonia hân zoren kamân patâ ñâi. Roma a zinjâ kamân mariñâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutñâ ândiwen.

¹³ Ândeindâ Yuda a zengât kendon oi kamân âkñan too ñâi zeip. Zoren itâ sâm geiwen, “Ziren Yuda a zinjâ ninâu sâme, zorat kabâ ñâi ziap mo bunñâ? Gei iknâ.” Yatâ sâm geimñâ ambân mindum tatne muyageziñgâm ge tapñâ den sinji âlip dâzâñgowen.

¹⁴ Zengât osetziñan ambân ñâiñâ Anutu mâpâsem ândeip, kutñâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân gokñâ. Zâkñâ sâñgum neulenoot pâi kwâlâmarâwe. Ambân zo Kembunñâ okñanñi umñâ pâronñsâi Paulogât den nâñgâm kwâtâteip. ¹⁵ Oi zikñâ sot a ambârâpñâ too sanjonziñgindâ itâ sâm dâtnâñgoip, “Zen nikne nâñgâm pâlâtânñoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniñgi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

¹⁶ Narâk zoren ninâu sânam giarindâ kore ambân ñâi muyageniñgip. Ambân zo wâkeñoot ândimñâ a kwâkñan ândim zâibi, zorat topñâ nâñgâm dâzâñgoi mâirâpñâ kât sikum ziñgâmarâwe. ¹⁷ Ambân zorânñâ muyageniñgâm nen sot Paulo moliniñgâm den itâ sâip, “A zi zinjâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembugât mâtâp, zorat dâzâñgom ândie.” ¹⁸ Den zorik sirâmñâ sirâmñâ sâm zari Paulo den zo nâñgâm âkonziñgi âburem wâke itâ sâm dukuip, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umñan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpñâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp doonñgoip, zo nâñgâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtñâ mâteziñan zâparâwe. ²⁰ Zâpanñâ Roma a sâtñâ itâ sâm dâzâñgowe, “Zet Yuda anñâ nenñgât kamânân gam den sâitâ bâliñâ uap. ²¹ Zet mân orotñâ upi sâm ândiabot. Roma a nenñgâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.” ²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nâñgâzikâne a sâtñâ zinjâ sâne kâwali a zinjâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe. ²³ Donñbep lapitzikâm tâk namin zâpamñâ

galem a zâk hângi doonġum dân galem oztikâbapkat dukuwe. ²⁴ Dukune tâk namâ tânâmġan umġâ ñâin, zoren zâpam kinzikġâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem aġâ Kembugât a oip.

²⁵ Nâtik tânâmġan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nâġġâm tarâwe. ²⁶ Oi wâriġ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâroġsâip. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziġan tâk olaiyaġġip. ²⁷ Oi tâk namâ galem a, zâk umanân ġâbâ nâġġâm zaat egi mâtâp pâroġsâm kiri tâk namâ a âim naġġe sâm petġan zemba sâmbum sâkġâ tâmbetkubam oip. ²⁸ Yatâ upâ sâi Paulonâ den kambâġ sâm sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.” ²⁹ Sâi galem a zâkġâ âsakġaġġât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânm sâmbui Saulo sot Sila kinzik topġan ge zeip. ³⁰ Zemġâ namâ umġan ġâbâ diizikâmġâ mâsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a upat?”

³¹ Oi zet itâ sâm dukuwet, “ġâ Kambu Yesu Kristo nâġġâm pâlatân kwap Kembugât siġi upan. A ambârâpkâ zen yâtik.” ³² Yatâ sâm zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzâġġoip. ³³ Nâtik zorenâk galem aġâ diizikâm mârum kâmbamġâ zâkone use oip, zo saġġonzikâwe. Oi zikġâ sot a ambârâpġâ too saġġonziġġawet. ³⁴ Oi zet mirânġan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nâġġâm pâlatân kwarâwe, zorat umziġ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin ġâbâ gem gawet.

³⁵ Haġsâi a sâtnâ zen kâwali a saġġonzâġġoi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olaġġizikâna arit.” ³⁶ Oi galem a zorân nâġġâm Paulo itâ sâm dukuip, “Nâ olaġġizika âibabotkât a sâtnâ den pane gaap. Zorat zet gemġâ âim um lumbeġan ândibabot.”

³⁷ Sâi Paulonâ kâwali a itâ sâm dâzâġġoip, “Net Roma a bonġâ op ândiet. Den nebân mân nâpanġâ laġ a mâteziġan kâmbamġâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âiratkat se?

Zo yatâ bunâ. Ziġnâ a ambân mâteziġan diinikâm âi nâpâne âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziġnâ âburem âi a sâtnâ dâzâġġone zen a zagât zo Roma a bonġâ op ândiwet, zo nâġġâm pârakparâwe. ³⁹ Pârakpam zekâren gamġâ um lumbe den dâzâkom tâk namin ġâbâ diizikâm gei kamânziġ birâm âibabotkât dâzâkowe. ⁴⁰ Oi zet tâk namin ġâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziġġit Kembugâren kâtigem ândibigât dâzâġġomġâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ñâi tâip. ² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâpâmâpâse namin zâimġâ zen sot den siġi âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topġâ dâzâġġom itâ sâip. ³ “Kristo zâk sâknam nâġġâm mom zaat-papkat den Kembugât ekabân ziap. Oi Yesu kutġâ dâzâġġoman, zâk a bâliġan ġâbâ mâkâniġġâbapkat mârum sâsâġ. Zâk Kristo.” ⁴ Yatâ sâm dâzâġġoi zengâren ġâbâ nâmbutġâ zen den zo nâġġâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziġan Grik a doġbep ziġnâ Kembugât den siġi mârumġan nâġġâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân zâizâiġnâ nâmbutġâ zen târokwatziġġawet.

⁵ A ambân doġbepġâ utnetâ Yuda a zen nâġġâm um kâlak nâġġâziġġâm zen den kwamit patâ sâm Yasonġât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumġâ a zagât ġâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe. ⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâmġâ Yason sot Yesugât kâmut zengâren ġâbâ a nâmbutġâ ġâsuziġġâm a sâtnâ zengâren diiziġġâm âiwe. Âimġâ itâ sâwe, “A zen hânġâ hânġâ ândim den bâliġ dâzâġġom a um gulip kwatziġġame, a zorânġâ nenġâren ge. ⁷ Gane Yasonâ sâi mirânġan tâtat mâme urâwe. Zen Roma

a kutâgât den kom a kutâ uḡakḡâ muya-
giap, kutḡâ Yesu sâme.”⁸ Yuda a ziḡâ
den yatâ sâne kamân a sot a sâḡḡâ zen
Yason sot bukurâḡḡâ kâsa otziḡâm den
kwamit patâ sâwe.⁹ A sâḡḡâ zen Yason sot
bukurâḡḡâ tâk namin mân zâibigât sâ
sâḡḡâ mine zâmbane âiwe.

*Paulo zâk Berea kamânân siḡi âlip sâ
dâzâḡoip.*

¹⁰ Nâḡiksâi Yesugât kâmut zen keḡgât
op Paulo sot Sila sâḡgonzâkone Berea
kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zeḡgât
mâpâmâpâse namin zâi den siḡi âlip
dâzâḡowet.¹¹ Kamân zoren Yuda a zen
a âlipḡâ. Zen Tesalonike a yatâ buḡâ,
gât ko den siḡi âlipḡâ nâḡâm âkḡâliwe.
Dinzikḡâ zo bonḡâ mo sarâ sâ
sirâm dâp Kembangât den ekabân
sâlâpkum nâḡâwe.¹² Oi zeḡgâren
gâbâ doḡbepḡâ Yesugât kâmut
urâwe. Oi Grik a ambân patâ
nâmbutḡâ, ziḡâ zeḡgâren târok-
wârâwe.

¹³ Paulonâ Berea kamânân Anutugât
den sâi siḡi Tesalonike kamânân ari
Yuda a ziḡ nâḡâwe. Nâḡâm Berea
kamânân âim kâsa otzikâbigât a
ambân dâzâḡowe.¹⁴ Yatâ utne
Yesugât kâmut zen zo nâḡâm
zorenâk Paulo sot a nâmbutḡâ
sâḡgonzâḡgone saru sâḡḡan
geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet
kamân zoren ândiwet.¹⁵ Oi a zen
Paulo diim âi Ateḡ kamânân
pane itâ sâ dâzâḡoip, “Zen âi
sâne Sila sot Timoteo zet kek
gâbabot.” Sâi a zen âburem
âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Ateḡ kamânân Sila sot
Timoteo, zekât mambât ândim
eḡ lopio doḡbep tatne ziḡgit
umḡâ kârâp oip.¹⁷ Oi Yuda a
zeḡgât mâpâmâpâse namin
zâim Yuda a sot Grik a
nâmbutḡâ zen Anutu
mâpâsemarâwe, zen sot
âraguwe. Oi sirâmḡâ
sirâmḡâ kamân sombemân
a muyageziḡâm siḡi
âlip dâzâḡoip.

¹⁸ Kamân zoren a nâḡân-
ḡâziḡ patâ, Epikue a kâmut
sot Stoike a kâmut, zeḡgâren
gâbâ a nâmbutḡâ zen Paulo
sot den âraguwe. Oi
nâmbutḡandâ Paulogât
itâ sâwe, “A zi nâḡân-
ḡâziḡ buḡ den laḡ sap.
Zâk wan wan den sâ
sâ taap?” Nâmbutḡandâ
itâ sâwe, “Zâk

lopio uḡakḡaḡgât den sap.”
Paulo zâk Yesugât den
sot mom zaatzaatḡaḡgât
den sâi zen yatâ sâwe.
¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâ
mindumindu sombemân
diim zâimḡâ sâwe,
“Den uḡakḡâ sat, zo
nâḡânatkât sen. Den
mârâḡḡâ, zorat topḡâ
sapsuna nâḡânâ.”
²¹ Ateḡ kamân
mâirâp sot kamân
ḡâin gokḡâ zen sot
ândiwe, zen den uḡakḡâ
nâḡânâ den âragum
ândiwe.

*Paulonâ Kembangât topḡâ
dâzâḡoip.*

²² Paulo zâk Areo den
sâsâḡ sombemân kin a
itâ sâ dâzâḡoip, “Ateḡ
mâirâp, nâ topziḡ ek
nâḡan. Zen lopio doḡbep
sobim bimbi kwatziḡâme.
²³ Nâ kamânziḡan
âim gam lopioziḡâ
ekḡâ lopiogât nale
m pâpanḡan den itâ
zei sâlâpkuwan, ‘Nale
m pâpanḡâ zi bem
lopio ḡâigât siḡi,
kutḡâ mân nâḡen.’
Mân nâḡâm mâpâsime,
zorat topḡâ dâzâḡobâ.

²⁴ Anutu zâk hân
muyagem kwâkḡan
kut ḡâi ḡâi pâip. Zâk
hân sot sumbem zorat
marinâ. Zo namâ a
betḡâ tuutuḡ, zoren
tâtat mâme mân
opmap.²⁵ A zeḡgât
kut ḡâi ḡâi tuume,
kut zo mân kârump.
Zâkḡak a ândiândiniḡâ
sot Kaapum sot kut
ḡâi ḡâi zo niḡgâmap.
²⁶ A hânân ândien
zo sâi a kânokâren
gâbâ muyagem laḡ
kârâm hânân a
kâmutḡâ kâmutḡâ
muyagem laḡ kârâm
âiwen. Oi muyagem
âinat, narâk sot daḡon
zo zâkḡak sâ niḡgip.
²⁷ Nen umniḡandâ
Anutu kârump âim
muyaginatkât yatâ
oip. Zâk kârebân
buḡâ, gootniḡan a
hutnâḡon ândiap.
Den ḡâi itâ ziap,

²⁸ ‘Nen zâkkât
ândiândiḡ umḡan
ândim kut ḡâi ḡâi
upmen.’

Zeḡgâren gâbâ a
nâmbutḡandâ zitâ
sâwe,
‘Nen zâkkâren
gâbâ âsagiwen.’

²⁹ Anutugât nâḡgindâ
lopio yatâ mân upap.
Lopio kât âlipḡâ a
bitziḡandâ sobime.
Oi nen Anutugâren
gâbâ muyagiwenḡâ
nâḡgindâ Anutu zâk
lopio yatâ mân upap.
³⁰ Mârumpḡan
kwakmak ândiwen.
Anutuḡâ niḡgitḡâ
birâm ândeip, zorat
narâk âkip. Irak ko
a aksik umniḡ melâḡ-
natkât sap.³¹ Zâk
narâk pâip, zo ziap.
Zoren hânḡâ hânḡâ
topniḡâ sâ muyagemḡâ
hâḡḡâ niḡgâbap. Oi
a ḡâi, zâk nep zo
tuubapkât ḡâsum
kwânḡgip. Oi

hân a aksik zâkkât nângindâ bon upapkât mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap.”

³² Paulo zâk mumuñan gâbâ zaataat, zorat den sâi nâmbutñâ ziñ mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutñâ ziñ sâwe, “Den zo narâk nâin ko sâna nângânat.” ³³ Yatâ utnetâ Paulonâ zâmbam arip. ³⁴ A nâmbutñandâ Paulogâren pâlatân op Yesugât sinji urâwe. Oi zengât osetziñan kamân zorat a sâtñâ zengât kâmurân gok kutñâ Dionisio. Oi ambân nâi kutñâ Damari sot nâmbutñâ ândiwe.

18

Paulonâ Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

¹ Paulonâ Ateñ kamân birâm Korinti kamânân arip. ² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutñâ Akwila. Zâk Ponto hânân gokñâ. Oi ambinñâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâknâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo molizingip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet. ³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândân tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zengât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe. ⁴ Yuda zengât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a sinji âlip dâzângeoi nâmbutñâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo sinji âlip nep zorarâk nângâm ândei. Zâknâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzângeoi, “A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân, Kristo, zâk Yesu.” ⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diñâ birâm kâsa okñanğâne zâknâ hâmbânğan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzângeoi, “Tâmbetagobi, tosa zo nâgât bunâ. Ziñâ upap. Zorat nâ kândâtzângeom hân nâin gok zengâren âibat.” ⁷ Yatâ sâm a nâi kutñâ Titeo Yusito, zâk Grik anâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkñanğâm ândei, zâkkât mirâ zo Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ginñan kirip. Paulonâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip. ⁸ Mâpâmâpâse galem a kutñâ Kirispo, zâk sot a ambârâpñâ zen aksik sinji âlip nângâm Kembugâren nângâm

pâlâtân kwâkñanğawe. Oi Korinti a zengâren gâbâ donbepñâ sinji âlip nângâm Yesugât kâmut utne too sanğonziñgawe.

⁹ Paulonâ nâtik nâin uman egi Kembunâ itâ sâm dukuip, “Gâ mân kenğât otnan. Sinji âlip sâm mân birâban. Sâmñik ândiban. ¹⁰ Nâ galem otgiga anâ mân gobi. Kamân ziren nâgât sinji a donbep ândie.” ¹¹ Yatâ sâm dukui Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzângeom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkñanâk sâne a sâtñandâ dinziñ birip.

¹² Oi Galion zâk Grik hânân a sâtñâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opñâ Paulo kâsa okñanğâm gâsum diim a sâtñanğâren âiwe. ¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komñâ mâtâp unakñan âim Anutu mâpâsibigât sâmap.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâuñâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâm dâzângeoi, “O Yuda a, a zi bâliñ op tosa patâ muyagei sâi dinziñâ nângâbam. ¹⁵ Zen sâkurâpziñâ zengât den kâtik sot den nâmbutñâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziñak kubikpi. Zo nâgât nep bunâ.” ¹⁶ Yatâ sâm molizingi gem âiwe. ¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutñâ Sostene gâsum lumñâ a sâtñanğât mâteñan kom mem nâi nâi utne ziñgitiñâ mân nângânñgâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziñ kelik Siria hânân âibam arip. Pirisila sot Akwila zet zâk sot ârândân âiwe. Kenkerei kamânân takâm kâukñâ mânânğârip. Zorat mârûmñan Anutu mâteñan den sâm kâtigem kâukñâ mân mânâgât ândei. ¹⁹ Zobâ wañğâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den sinji âlip âraguwe. ²⁰ Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzângeoi, ²¹ “Anutuñâ sâi nâ du zengâren âburem gâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otziñgâm wañğâyân zâim Epeso kamân birâm arip.

22 Âimnâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziņ kelik den dâzângom Antiokia kamânân âburem arip. 23 Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamnâ sinġi âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâmb kâtiknjan kwatziņgâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân sinġi âlip nep tuugip.

24 Oi Epeso kamânân Yuda a nâi gâip, kutnâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nângânângânâ patâ. Zâk Kembugât den ekabân sâlâpkum nângâm nanġip. 25 A zo Kembugât topnâ zo dukune nângâm nanġip. Too sanġon nep ko Yohanegârâk nângipnâ Yesugât sinġi imbanâņoot dâzângom ândeip. 26 Zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâim sinġi den kenġât buņ, lâu bâbâlâņ sâmb dâzângoip. Zoren sinġi âlip sâi Pisisila sot Akwila zet nângâm buku okņanġâm diim âi Anutugât den nâmbutnâ dukum nanġawet.

27 Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap nâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku okņanġâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimnâ Korinti kamânân takâm Anutunâ tângoip Yesugât kâmut itâ betziņan meip. 28 Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzângom sâip, “A bâliņan gâbâ mâkâniņġâbapkât mârumb sâsân, Kristo, zâk Yesu.” Zâknâ minduminduyân den yatâ sâmb Yuda zengât den zo mem ge kwatziņgip.

19

Pauloñâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziņgip.

1 Apolo zâk Korinti kamânân ândei Pauloñâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyageziņgip. 2 Oi mâsikâziņgâm sâip, “Zen Kembugât den sinġi âlip nângâm, nângâm pâlâtân kwapnâ Tirik Kaapum sot urâwe mo buñâ?” Sâi ziņâ sâwe, “Buñâ. Tirik Kaapum ândiâp, zorat sinġi mân

nângâwen.” 3 Sâne itâ sâmb mâsikâziņgip, “Zen nâigât korân too sanġonziņgâwe?” Sâi itâ sâmb dukuwe, “Nen Yohanegât too sanġonziņgâwe.”

4 Sâne Pauloñâ itâ sâmb dâzângoip, “Yohane zâk a umziņ melânġbigât too sanġonziņgâm itâ sâmb dâzângoip, ‘A nâi bet gâbap, zen zâk nângâm pâlâtân kwâkņanġâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.” 5 A zen den so nângâne Kembu Yesugât korân too sanġonziņgâwe. 6 Too sanġonziņgâne Pauloñâ biknâ kâukziņan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembugât den gându uņakņan sâwe. 7 A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânâ urâwe.

Pauloñâ sinġi âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

8 Paulo zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin âsâbân zâimnâ kenġât buņ sinġi âlip dâzângom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topnjan ândiândiņanġât den sâmb bâbâlâņ kwap dâzângoip. 9 Oi a nâmbutnâ zen um kâtik opnâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziņan den bâliņâ sânetâ Pauloñâ birâziņgip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diiziņgâm sirâmñâ sirâmñâ a nâi kutnâ Tirano, zâkkât mirin minduziņgâm zen sot âraguwe. 10 Kendon patâ zagât umņan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topnâ nângâwe.

11 Oi Anutunâ Paulo mam okņanġi sen mârât kulem nâi nâi tuugip. 12 Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândeip, zo mem mâsekziņoot zengâren mem âine gâsune sâkziņ âlip urâwe. Yatâ utne wâkeñâ a umziņan gâbâ takâm âiwe.

Kware suņa a ândiwe.

13 Oi Yuda a nâmbutnâ sâgân sâmbu opnâ hânñâ hânñâ âim gam ândim zâizâiņ op Kembu Yesugât kot zo sâmb wâke moliziņġânat sâmb wâkeziņoot itâ sâmb dâzângowe, “Yesu kutsiņġiñâ Pauloñâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.” 14 Yuda zengât tirik namâ galem a patâ nâi kutnâ Sikewa, zâkkât narâpnâ nâmburân zagât, zen Paulo eknâ yatâ urâwe. 15 Yatâ op sâne wâkeñâ den itâ sâmb dâzângoip, “Yesu sot Paulo zo nângâzikan. Zen ko waniņ

goknâ?” ¹⁶ Wâkenâ yatâ sâi a wâkenjoot zo kâwali imbanâ mem zângom mem kâbakgwâbakne otzingâm hâmbâziņ mem giņbololoņ mei sâk bârak sot gilâmziņoot mirin gâbâ pâtan âiwe. ¹⁷ Zorat den siņgi Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nângâm kenġât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutnâ sâm âlip kwâkņanġawe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zengâren gâbâ doņbep patânâ gam mârurņan gâbâ kware suņa op gâwe, zorat den siņgi sâm kâkņan parâwe. ¹⁹ Kware suņagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziņan kârâp une seip. Oi ekap zorat sângânġâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip. ²⁰ A ziņâ yatâ utnetâ Kembugât denġâ imbanâ mem kâtigemņâ laņ kârâm arip.

Pauloņâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum naņgi Kaa-pumņâ okņanġi Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkat sâip. Oi itâ sâip, “Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.” ²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sângonzâkoi Makedonia hânân kâdom op âiwet. Zâk zikņik zoren mâik nâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen siņgi âlipkât den kwamit patâ urâwe. ²⁴ Zoren kâtnâ lopio tuutuunâ a nâi ândeip, kutnâ Demeterio. A zorânâ Atemis lopio namâ dâpņâ mâik mâik kâtnâ tuugi a ziņâ sângân mine zâk sot nep arâpņâ kât doņbep muyagiwe. ²⁵ Oi Demeterionâ nep a gakârâpņâ minduziņgâm itâ sâm dâzânġoip, “A, zen nânġe. Nepniņâ zorânâ kât sikum muyageniņġamap. ²⁶ Oi a nâi ga ândiap, kutnâ Paulo. Zen zâkkât topņâ nânġe. Zâkņâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a doņbep um gulip kwatziņgâm itâ sâm dâzânġomap, ‘A betņâ lopio tuutuunâ, zo bon buņâ.’ ²⁷ Zâk yatâ oi a ambân zen nepniņanġât nânġane giġiņâ upap. Bemniņâ Atemis zâkkât kutnâ giġiņ oi namânâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutņâ

a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buņ upap?”

²⁸ Demeterionâ den yatâ sâm dâzânġoi nânġâm umziņan kuk op den yu kambân sâm itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnâ patâ.” ²⁹ Yatâ sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opņâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutzikņâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe. ³⁰ Oi Pauloņâ siņgi nânġâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut ziņâ anġân kârânġanġawe. ³¹ Oi kamân zorat a sâtnâ nâmbutņâ Paulo buku okņanġâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkât den pane arip.

³² Mindumindu kabânan a ambân nâmbutņandâ den nâi sâne nâmbutņanġoot nâi sâne den gulip oi doņbep ziņâ den topņâ mân nânġawe. ³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zengât bukuziņâ kutnâ Alesande mem aline a osetziņan kin den dâzânġobam op den mân sâbigât bikņandâ dâp tuugip. ³⁴ Yatâ oi a zen a ândopņâ, Yuda goknâ ek nânġâmņâ zen aksik patâ den yu kambânâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnâ patâ.” Zen narâk kârep den zo sâm kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamņâ sâi hirisâne itâ sâm dâzânġoip, “Epeso mâirâpņâ, kamân zirat Atemis patâniņanġât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nânġe. ³⁶ Gât ko zen umziņ diim gei kut nâi nâi laņ mân upi. ³⁷ A sâkziņanâk se, zen lopioniņanġât namin âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâliņ kwâkņanġe. ³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakânâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusuņ narâkņan a sâtnâ zengâren sâne kubikpi. ³⁹ Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtnâ zengât minduminduyân mem âibi. ⁴⁰ Zen itârân den laņ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutânâ nenġât nânġi mân dâp oi kubikniņġabap.” ⁴¹ Den galem a zorânâ den yatâ sâm dâzânġoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

¹ Den kwamit patâ buņ oi Paulonâ Yesugât kâmut diizingâm den dâzângomņâ kândâtziņ kelikņâ Makedonia hânân arip.

² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den doņbep dâzângomņâ walâzingâm Grik hânân arip. ³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim waņgâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a ziņâ kunam sipkune waņgâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorâņ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanņâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo. ⁵ A yatâ zorâņ kândom âi Taroa kamânân mambâtningâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiangâm betniņan sâne âiwen.) ⁶ Oi Yuda zengât nalem nininangât kendon patâ kutņâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ waņgâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Paulonâ Taroa kamânân katep nâi mu-muņan gâbâ mângeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem ninam minduwen. Paulo zâk haņsâi âibat sâm den dâzângom kiri ma nâtik tânâmņâ oip. ⁸ Mirâ umņâ tarâwen, zoren kârâp âsakņâ doņbep seip. ⁹ Oi katep nâi kutņâ Eutiko, zâk Paulonâ den sâi nângâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo kârep patâ. Um karâmbut kwâkņan topņan. Zoren kwâkņan gâbâ gei koip. ¹⁰ Paulonâ geimņâ katep zo kwârakum lumņâ itâ sâm dâzângoip, “Âgirâp mân utnek. Zâk umņâ mângim ziap. Mân muap.” ¹¹ Yatâ sâmņâ mirâ umņan zâim nalem kâsâpkum nemņâ zen sot âragum tatne haņsâip. Haņsâi zâmbam arip. ¹² A zen katep zo diim mirâziņan zâim umziņ âlip oip.

Paulonâ Milete kamânân arip.

¹³ Nâmbutņâ nen Paulonâ sâi waņgâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen.

Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân waņgâyân zâibam oip. ¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageningâm waņgâyân zâi ningiri ârândâņ âiwen. Âimņâ Mitilene kamânân takâwen. ¹⁵ Zobâ sirâm nâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm nâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm nâin Milete kamânân âi takâwen. ¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zengât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkat sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzângoip.

¹⁷ Milete kamânân gamņâ Paulonâ a sângonzângoip Epeso kamânân âim Yesugât kâmut zengât galem a diizingâne gawe. ¹⁸ Gane Paulonâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ Asia hânân gam zengâren nep tuum gâwan. Zo topņan gâbâ nângâm naņge. ¹⁹ Nâ a ginņandâ Kembugât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâknam kwâkņan ândim isem ândiwan. ²⁰ Oi den dâzângobatkât nâi mân ziap. Zen âlip upigât den siņgi âlipņâ sombemân sot mirin aksik dâzângowan. ²¹ Oi Yuda a sot Grik a, zen umziņ melânâ Anutu mâtenan Kembuniņâ Yesu Kristo nângâm pâlâtâņ kwâkņangâbigât dâzângowan.

²² Irak ko Kaapumņâ umnan saam di-inigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut nâi nâi otnibi, zo mân nângan. ²³ Ka Tirik Kaapumņâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namin nâbane tap sâknam nângâbat. ²⁴ Nâ ândiândinangât nângâm kenġât mân uan. Nâ ândiândinâ mân angân kârâbat. Kembu Yesuņâ nep diņ sâm nigip, zorik tuum âibatkat nângan. Anutu um lumbeņangât den siņgi sa laņ kârâbapkât nep diņ sâm nigip.

²⁵ Oi nâi sa nângânek. Nâ Anutu um topņan ândiândigât den siņgi dâzângom osetziņan ândia nikme, zo dum zagâtņâ sângânâ mân nikpi. ²⁶ Itârâņ dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ nâi tâmbetagobap, zorat tosa nâgâren mân zimbap. ²⁷ Wangât, nâ Anutugât den siņgi âlip zo aksik dâzângowan. Nâi

mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap. ²⁸ Zen ziinjak galem oranjâm kâmut gakâziñâ galemziñ upi. Tirik Kaapumñâ zo zengât galem a sâmbârîp. Kembangât kâmut zo Yesu zâknâ gilâmñandâ kwâlâziñgip, zen galem otziñgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ nângan. Nâ birâziñgâm aria a nâmbutñâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzângonam gabi. ³⁰ Oi osetziñan gâbâ a nâmbutñâ muyagemñâ zen a nâmbutñâ zengât a upigât den bâliñ sâmbârîp. ³¹ Zorat zen galem oranjâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umñan sirâm nâtik zo girem den dâzângom isem gâwan. Zen zorat nângâm ândibi. ³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbenâ den zo nângâm ândibi. Yatâ utne Anutuñâ tânzângoi bonñâ muyagibi. Yatâ opñâ a ambân mem kubikziñgip, zen sot opñâ bonñâ muyagibi.

³³ Nâ a nâigâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan. ³⁴ Ninâ sot arâpnâ nengât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip nânge. ³⁵ Nâ mâtâpnâ dâzângom nangâwan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo ziñgâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opñâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ, 'Kut nâi nâi mimiñ, zo âlipñâ. Ka kut nâi nâi ziñgâziñgân, zorân umâlep zâizâiñ.' "

³⁶ Paulo zâk den yatâ sâmbârîp dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemñâ lum kândât kelikñâ pane arip. ³⁷⁻³⁸ Oi itâ sâmbârîp dâzângoip, "Zen dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi." Yatâ sâi umziñ bâliñ oi zo yatâ lum kândâtñâ kelikñâ diim wangâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam wangâyân zarip.

¹ Oi nen zâmbamñâ tântân âimñâ hân nâi kutñâ Koo, zoren takâwen. Mirâ hanjsâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen. ² Kamân zoren wangâ nâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen.

³ Zobâ âimñâ Kipiro hân egindâ yangâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren wangânâ sikum pam tâip. ⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumñâ otziñgi Paulonâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe. ⁵ Zoren ândeindâ wangâ âiain narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniñgâm kamânân âknan sagân geiwen. Geimñâ simin liim ninâu sâwen. ⁶ Ninâu sâmbârîp âbânangâm zen kamânân zâine nen wangâyân zâiwen.

Propete Agabonâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ wangâyân âiainâ zo âkip. Yesugât kâmut nâtik kânok zen sot ziwen. ⁸ Hanjsâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum ziñgamarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen. ⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembangât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutñâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete nâi kutñâ Agabo, zâk nengâren gâip. ¹¹ Gamñâ Paulogât inzutñâ memñâ zikñâ kiñ bik saamñâ itâ sâip, "Tirik Kaapumñâ itâ sap, 'Inzut zi mar- inñâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziñâ itâ okñangâm kamânân nâin gok zengât bitziñan pambi.' "

¹² Den yatâ sâi nen sot kamânân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen. ¹³ Dukuindâ itâ sâip, "Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op mumbatkât mân kengât uan." ¹⁴ Den dukuindâ mân nângâm kâtigei birâm itâ sâwen, "Kembangât den kâtigibap."

Paulo zâk Yerusalem kamânân zarip.

¹⁵ Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubikanğâwen. ¹⁶ Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zengâren a nâmbutñâ ziñâ diiniñgâm Nason zâkkât mirin nâmbârâwe. Nason zâk mârûmñan Kembangât a oip. Zâk Kipiro gokñâ. ¹⁷ Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ

Yesugât kâmut nâmbutnâ zinjâ sâtâre op buku otniŋgâwe.

¹⁸ Haŋsâi Paulo sot nen ârândân Yakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe. ¹⁹ Gane Paulonâ bitziŋ kom Anutuŋâ mam okŋaŋgi kamân nâin gok zeŋgâren nep tuugip, zorat den siŋgi dâzâŋgom naŋgip.

Paulo zâk zeŋgât den nâŋgip.

²⁰ Paulonâ den siŋgi dâzâŋgom naŋgi nâŋgâm Anutu sâmbâlip kwâkŋaŋgâmŋâ itâ sâmbâ dukuwe, “Bukuniŋâ Paulo, nâŋgat. Yuda a doŋbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie. ²¹ Gâgât den itâ gâi nâŋgâme, ‘Yuda a hân nâin âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzâŋgomap. Zen murarâpziŋâ mân kwabâ kwatziŋgâbigât dâzâŋgomap. Sâkurâpniŋaŋgât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’ ²² Kamân ziren Yuda aŋgâ gâgât yatâ nâŋgâme, gât ko dap utnat?

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat siŋgi nâŋgâm naŋgâbi. Nâŋgâmŋâ mindubi. ²³ Gât ko nen den nâi dâgogindâ zo upan. Neŋgâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâteŋan den sâmbâ kâtigem kâukziŋ mân mânâŋgât ândime. ²⁴ Oi gâ zeŋgâren târokwatgigindâ sii nalembâ kwâlâna om kâukziŋ mânâŋgâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nâŋgâbi, ‘Zâkkât den nâŋgâwen, zo bon buŋâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’ ²⁵ Hân nâin gokŋâ ziŋ Yesugât kâmut urâwe, zeŋgât den itâ sâwen, ‘Zen nalembâ bem lopiogât siŋgi sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziŋoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot.’ Zo yatâ sâmbâ kâtigiwen.”

²⁶ Yatâ sâne Paulo zâk dinziŋâ nâŋgâm a kimembut zeŋgâren târokwâip. Haŋsâi too saŋgonŋâ tirik namin zâiwe. Sâkziŋ kubikaŋgâm Anutugât siŋgi nalembâ pânâmbâ utnetâ Paulonâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Paulonâ tirik namin zari gâsuwe.

²⁷ Nep mâme nâi âkââkâŋan Paulonâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ ziŋâ zâk ekŋâ a aksik kâsa okŋaŋgânâmbâ sâmbâ gâsuwe. ²⁸ Gâsumŋâ den kâtikŋâ sâmbâ sâwe, “O Isirae a, ga betniŋan

minek. A zirân hânŋâ hânŋâ ândim Yuda a kâsa otniŋgâmŋâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâmbâ dâzâŋgomap. Oi tirik namâniŋan Grik a diiziŋgi zâine mân dâp uap.” ²⁹ Paulo zâk Epeso kamânân gokŋâ Toropimo, Yuda a buŋ, zâk sot kamânân âim gâitâ ekŋâ zorat sarâ itâ sâwe, “Paulonâ tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp ziŋ aksik umziŋ bâliŋ oi zatnâ mindum gawe. Oi a nâmbutnândâ Paulo gâsum diimŋâ tirik namin gâbâ âkŋan giwe. Diim gine mâtâp dooŋguwe. Paulo gâsumŋâ kune mumbapkât utne siŋgi zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nâŋgip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague.” ³² Den yatâ nâŋgâmŋâ zorâŋak kâwali a galem patâŋâ arâpŋâ sâtŋâ sot yen gâsuziŋgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane ziŋgit birâwe. ³³ Oi kâwali a galem patâŋâ ga Paulo bitziŋan gâbâ betziŋan mem sâi tâk kâtikŋandâ saawe. Oi Paulogât topŋâ sot kut nâi nâi oip, zorat mâsikâziŋgip. ³⁴ Mâsikâziŋgi a ambân zen den nâi sâne nâmbutnândâ den laŋ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nâŋgâm sâi kâwali a ziŋ gâsu diim namâziŋan âiwe. ³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a doŋbep patâ ziŋâ mindum mâtâp dooŋguwe. Dooŋgune kâwali a ziŋâ Paulo gâsum bitziŋâ kwâkŋanâmbâ mem namin zâiwe. ³⁶ A aksik patâ moliziŋgâm gam den yu kambâŋ sâmbâ itâ sâwe, “A zo kune buŋ oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulonâ kâwali a galem dukum sâip, “Nâŋgânina den nâi dâgobâ.” Sâi kâwali a galemŋâ sâip, “Gâ dap op Grik denân sat? ³⁸ Mârumbâk Aigita a nâiŋâ a kutâ kunat sâmbâ a 4 tausen diiziŋgi hân a mân ândiândiŋan âiwe. Gâ a zo mo nâi?” ³⁹ Yatâ sâmbâ mâsiki Paulonâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo gokŋâ. Gâ nâŋgânina den nâi dâzâŋgobâ.” ⁴⁰ Oi nâŋgânŋaŋgi Paulo zâk tiregân kin a den hiriŋsâbigât bikriŋandâ

dâp oi zen hirinjsâne Yuda ziiņ denân itâ sâm dâzânġoip.

22

Pauloņâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzânġoip.

(Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nânġâneġ.” ² Paulo zâk yatâ sâm Yuda a ziiņâ denân dâzânġoi hirinjsâm den mân sâm tarâwe. ³ Oi târokwap dâzânġoip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbarâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topņan ândia sâkurâpniņanġât gurumin den zo kwâkâm nigî nânġâwan. Oi zen itârânġ ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan. ⁴ Oi Yesugât kâmut zi buņ upi sâm nâ kâsa otziņġâm a sot ambân aksik saaziņġâm tâk namin zâmbam ândiwan. ⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtnġ, zen nâġât topnâ âlip nânġe. Zen bukurâpniņ Damasiko kamânân ândime, zeņġât ekap kulemgum nine itâ sâm âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nânġâm pâlâtânġ kwapme, zen ġâsuziņġâm diiziņġâm Yerusalem kamânân ga hâuņâ sâknâm ziņġâbi.’

⁶ Yatâ sâm mâtâbân âim mirâ bâkņan oi Damasiko mâte ua sumbemân ġâbâ kârâp âsakņâ patâ nânġâren âsageip. ⁷ Âsagei hânân ġei zemņâ den itâ muyagei nânġâwan, ‘Saulo, Saulo, ġâ wangât nom ândimat?’ ⁸ Oi nânġâ sâwan, ‘Kembu, ġâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘ġâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete ġokņâ.’ ⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsakņik ġâwe. Den ko mân nânġâm kwâtâtiwe. ¹⁰ Oi nânġâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembuņâ itâ sâm dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a nâiņâ nep tuubangât dâġobap.’ ¹¹ Oi kârâp âsakņâ patâġât sinnâ bâpsâipkât eksandâ nâtnâtkisâi bukurâpnâ zen bitnan ġâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a nâi ândeip, kutņâ Anania. Zâkņâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nânġâne a âlipņâ oip. ¹³ A zorân nânġâren ga itâ sâm dâtnogip. ‘Bukunâ

Saulo, ġâ siņġâ ânânġârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânânġâri egâwan. ¹⁴ Oi den itâ sâm dâtnogip, ‘Sâkurâpniņanġât Anutu, zâk mârum zâkkât nepņâ tuubangât ġâsum sâlâpgogip. ġâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot diņâ nânġâbangât sâip. ¹⁵ ġâ kut nâi ġein sot zâkkât siņġi den, zo a ambân aksik dâzânġoban. ¹⁶ Oi zi wangât mambât yen ândiat? ġâ zaat Yesu bimbi kwâkņanġâna too sâņġongiga Yesuņâ tosaġâ ġulipkubap.’ ¹⁷ Yatâ opņâ mâik nâi tap nânġâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sâm umânân Yesu egâwan. ¹⁸ Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen ġâġât lâuyân ġâbâ nâġât den siņġi nânġâm birâbi. Zorat ġâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’ ¹⁹ Sâi nâ den hâuņâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyageziņġâm ġâsuziņġâm zânġom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat mariņâ âlip nânġe. ²⁰ Oi ġâġât den sâsânġ a Setepano kunam hâmbâziņ kwâkâm kinnâ topņan pamņâ kune nânġa âlip oip. Oi nâ zeņġât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nânġâm nanġegât ġâġât siņġi âlip dâzânġobat.’ ²¹ Yatâ sa Kembuņâ itâ dâtnogip, ‘ġâ zaat kubikaņġâna hân nâin ġok zeņġâren sâņġongoga âiban.’ ”

Paulo tâkņâ lapitnâ sâm birâwe.

²² A zen kindap kwap Pauloņâ hân nâin ġokņâ ziņâ Anutugât siņġi upiġât sâi nânġâne mân dâp oi den yu kambânġ sâm itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.” ²³ A ziņâ zo yatâ sâm yu kambânġ hâmbâziņ kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim ġeip. ²⁴ Kâwali a galem patânġâ sâi arâpņâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den doņbep se sâmņâ zorat topņâ sâm muyagei nânġânât sâm tâkņâ lapitpiġât sâm ziņġip. ²⁵ Oi zen tâkņâ lapitnamņâ inzutņâ saane ko Pauloņâ a sâtnâziņâ itâ sâm mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diņâ mân nânġâmņâ tâkņâ lapitne dâp upap?”

²⁶ Yatâ sâi a sâtnâziņandâ patâġâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonņâ.” ²⁷ Sâi kâwali a zeņġât galem a

patâ, zâknâ Paulogâren âi mâsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâknak Roma a?” Sâi Paulonâ sâip, “Zo perâknak.”²⁸ Sâi Galem a patânâ itâ sâip, “Nâ a yenjandâ kât donjbe pamnâ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.”²⁹ Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nângâm wangât yatâ uan sâm pârâkpm kenjât oip.

³⁰ Hañsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâknâ Yuda a wangât sâm Paulo nângâm bâlij kwâknange sâm zorat topnâ nângâbat sâm tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâknâ olan diim gâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtnâ zengât minduminduyân den sâip.

¹ Paulo zâk a sâtnâ sen tâpâk zingit itâ sâm dâzânjoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâtenjan târârak ândim gâwan. Anunnangât mân opman.”² Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâknâ a zinjâ lâunjan kumbigât sâip.³ Sâi Paulonâ itâ sâm dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipnâ. Umgâ ko bâlijnâ. Gâ Anutonâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzânjuat.”⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâm bâlij kwâknangât?”⁵ Sâne Paulonâ itâ dâzânjoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nângâm den zo san. Kembugât ekabân den nâi itâ kulemuwe, ‘Gâ a ambân zengât galem a mân sâm bâlij kwâknangâban.’ Nâ den zo nângâman.”

⁶ Oi a sâtnâ kâmut tarâwe, zen nâmbutnâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutnâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nângâm den mem zâi pam itâ sâm dâzânjoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momnâ zaatnat sâmen. Momnâ zaatnatnâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyanjâne kâsâp

muyageip.⁸ Sadukaio a zen mumujan gâbâ zaatnat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nâi nâi zorat nângâne bon opmap.⁹ Oi zorat minduminduzinjan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opnâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembugât gurumin den galem a nâmbutnâ zen zaatnâ den kârâpnoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosanâ buj uap. Sumbem a mo a tabânâ zinjâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpnoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kenjât op sâi arâpnâ kâmut zinjâ geim Paulo osetzinjan gâbâ gâsum diim namâzinjan zâiwe.

¹¹ Nâtik zoren Kembunâ muyagem Paulo gootjan kin itâ sâip, “Gâ mân kenjât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den sinji sâm muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâm muyagiban.”

Yuda a nâmbutnâ Paulo kunam sâwe.

¹² Hañsâi Yuda a nâmbutnandâ den itâ sâm saawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâm Anutu mâtenjan den zo sâm kâtigiwe.¹³ A tengâzin 40 yatâ zorâj den zo sâwe.¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutnandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimnâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien.¹⁵ Zorat gâ sot a sâtnâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât dinâ sâm kubiknat.’ Oi dinzinâ nângâm Paulo sângongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitnandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitnandâ kâmbamgât den zo nângip. Nângâm nâ kâwali a zengât namin bagim aninjâ dukuip. Dukui ko Paulonâ kâwali a zengât a sâtnâ nâi konsâm itâ dukuip, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den nâi dukubap.”¹⁸ Sâi a zorâj katep zo diim patângâren âim itâ dukuip, “A tâk namin taap, kutnâ Paulo, zâknâ noonsâm dâtnogi katep zi diim gaan. Katep zirân den nâi dâgobap.”¹⁹ Yatâ sâm dukui kâwali a galem patânâ katep bikran gâsum

diim ginñan âim mâsikâm sâip, “Den dap dâtnoban?” ²⁰ Mâsiki katepnâ itâ sâm dukuip, “Yuda a zen gâgâren den pane gâbapkât den saage. Mukan Paulo mindu-minduziñan diim âine topnâ sâm muyag-ibapkât dâgobi. ²¹ Dâgone dinziñâ mân nângâban. A 40 yatâ zorâñ Paulo kunam se. Zen nalem birâm ândim Paulo kom nalem ninatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtâbân mambât te.” ²² Katep zorâñ den yatâ sâi kâwali a galemñâ den itâ sâm sângongoip, “Gâ den dâtnogat, zo a nâi mânâk dâzângoban.”

Kâwali a ziñâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

²³ Oi kâwali a galem a patânâ kâwali a sâtnâ zagât diizikâm itâ sâm dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiâiñâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâkñan âiâiñâ 70 sot lingip kâlâu a 2 handeret zorâñâ kubikañgâm nâtikkât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi. ²⁴ Oi Paulogât bâu biosi nâi kwâkñan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem okñañgâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”

²⁵ Oi Kâwali a galem a patânâ Pelikigât ekap nâi itâ kulengoip,

²⁶ “Klaudio Lisia, nânâ a kutâ âlipñânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan.

²⁷ Kâwali a ziñ a nâi diim ge. Zo Yuda a ziñ kune mumbam oi a zo Roma a nângâmñâ sa kâwali anâ sot âimñâ bitziñan gâbâ mâkâwen.

²⁸ Oi denân parâwe, zorat topnâ nângâbat sâm a sâtnâ mindumin-duyân diim âiwan. ²⁹ Diim âim ziñañgât gurumin den sâne itâ nângâwan. Kut nâi nâi oip, zorâñ kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap. ³⁰ Oi a nâmbutñâ ziñâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sângogua gaap. Oi den sâkñanâk sâme, zen sângonzângua gâgâren gam diñâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpnâ ziñgâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumñâ nâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe. ³² Hañsâi kâwali a nâmbutñâ

kamânziñan puriksâne kâwali a biosi kwâkñan tâtat ziñik diim âim Kaisarea kamânân takâwe. ³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikñan parâwe. ³⁴ A kutânâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topñañgât mâsikip. Zâk Kilikia hânân gokñâ nângâm itâ sâip, ³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubik-nat.” Yatâ sâm kâwali a zengât bitziñan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

¹ Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutñâ sot a nâi kutñâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe. ² Âine a kutañâ sâi Paulo diim gane Teatulonâ Paulo tosañañgât den itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipñâ Peliki, gâ âlip galem otningâna lumbeñ ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniñan mena ândiândi âlip ândien. ³ Gâ kâman dâp âlip galem otningâmat, zorat nângindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kârep opapkât nângânina den pânkânok dâgobâ. ⁵ A zirat nângindâ bâliñ opmap. Yuda a hânñâ hânñâ den dâzângom um gulip kwatziñgâmap. A zo Nasarete gokñâ sarâ agât arâpnâ, zengât a sâtnâ ândiap. ⁶ Zâkñâ tirik namin âim mem bâliñ kwapâ sâi gâsuwen. ⁷ Niñâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemñâ Lisia, zâk sot arâpnâ ga diim âiwe. ⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topnâ nângâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a ziñâ bekñan mem zorik sâwe.

Paulonâ Peliki mâteñan den torenñâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikiñâ bikñâ dâp oi Paulonâ itâ sâip. “Gâ Yuda neñgât hân ziren a kutâ op narâk kârep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat. ¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi

mâsikâzingâna dâgonek. ¹² Nâ tirik namin mo mîpâmîpâse namin mo sombemân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ niŋgirâwe. ¹³ Oi a zirânâ den se, zorat bonjâ mân tirâpgobi.

¹⁴ Oi nâi dâgoga nângâ. Mâtâp unakjâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ zengât Anutu mîpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemuwe, zorat nânga bonjâ opmap. ¹⁵ Oi gâtâm Anutuŋâ a orot mâmezîŋ bâliŋâ sot âlipjâ, nen mumuŋan gâbâ mânginiŋgi zaatnat, zo nângâm ândime. Zo yatik nâ nângâm ândiman. ¹⁶ Yatâ opjâ galem oranjâm ândim Anutu sot a zengât mâteziŋan aŋun mân op ândiman.

¹⁷ Yatâ op hân kêrebân ândim bukurâpnangât kât mem Yerusalem kamânân gâwan. ¹⁸ Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikangâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan. ¹⁹ Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutjâ zen tarâwe. Oi a zo ziŋâ nâgât tosa nânge oi ko gâgât mâtegan ga sâm muyaginek. ²⁰ Mo a sâtjâ mindumunduyân nâjâ den sa tosa nâi muyagiwe oi ko a zi ziŋâ gâgât mâtegan sapsunek. ²¹ Nâ a minduminduyân den kânok sâwan. Zo nângâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatzaatjâ den zo sâman, zorat nâmbutjandâ denân nâbanetâ kinzan.”

²² Paulonjâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den zo mân sâm kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp unakjâ zorat den siŋgi nângip, zorat itâ dâzângoip, “Kâwali a galem a Lisianjâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zengât den sâm kwâkâbat.” ²³ Yatâ sâmjâ kâwali a sâtjâ itâ sâm dukuip, “Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân okjângâbi. Bukurâpnâ, zen kut nâi nâi mem ga pindânam utne mâtâp mân doongubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk namin tâip.

²⁴ Sirâm nâmbutjâ zo tapjâ Peliki zâk ambinnâ, Yuda gokjâ, kutjâ Durusila, zâk sot tapjâ Paulo sâi gâm Kristo Yesu nângâm pâlâtân kwâkwatjângât

dâzâkoip. ²⁵ Oi Paulonjâ târârak ândiandinjâ sot âknâlegât kendon ândiandinjâ sot hâuŋâ mimiŋangât narâknâ, zorat den sâi Pelikinjâ kengât opjâ Paulo itâ sâm dukuip, “Âlip âi ândina nenjât kabâ nâi muyagei ko sa gâban.” ²⁶ A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip. ²⁷ Oi kendon zagât âki a kutâ nâi kutjâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziŋ âlip upapkât Paulo tâk naminâk birânjângâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

¹ Pestonjâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zarip. ² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâiŋ, zen zâkkâren gamjâ Paulogât den dukuwe. ³ Zâk nângâziŋgâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziiŋak mâtâbân Paulo tik tap kunat sâm, sâm kâtân urâwe.) ⁴ Sânetâ Pestonjâ itâ sâm dâzângoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman. ⁵ Paulogât tosa sânam zengâren gâbâ a sâtjâ, ziŋâ nâ sot ârândânjâ geimjâ sâbi.”

⁶ Yatâ sâmjâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân giarip. Zoren taki mirâ haŋsâi den sâsâŋ namin zâimjâ sâi Paulo diim zâiwe. ⁷ Paulonjâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ gawe, zen haamgumjâ tosaŋangât opjâ den donbep sâm kirâwe. Den sâwe, zorat bonjâ nâi mân muyageip. ⁸ Sâne Paulonjâ dinziŋâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zengât gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâliŋ kwatzîŋgâman.”

⁹ Sâi Pestonjâ Yuda a umziŋ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “Gâ dap nângat? Gâ diigim Yerusalem kamânân zâim zoren diŋgâ sâm kwâkâbat?”

¹⁰ Sâi Paulonjâ itâ sâm dukuip, “Buŋâ. Nâgât den ziren sâm kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topnâ nângat. Nâ Yuda a mân bâliŋ otziŋgâwan. ¹¹ Nâ tosa patâ muyagem sâi

ko nobâ sâna sâknâ mân anjân kârâbam. Zen nâgât sâknanâk se, gât ko zengât bitziñan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkât san.”¹² Yatâ sâi Pesto sot arâpñâ zen mindum den âragumñâ Pestonjâ Paulo itâ sâm dukuip,

“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanjâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

¹³⁻¹⁴ Sirâm nâmbutñâ âki a kutâ Agripa sot ponñâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okñangâm sirâm nâmbutñâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonjâ Paulogât den sinji a kutâ itâ sâm dukuip, “Pelikiñâ tâk namânan a ñai pam ari zi taap.”¹⁵ Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zengât tirik namâ galem a sot a zâizâiñ zen nâgâren mindumñâ a zo kua mumbapkât sâwe.¹⁶ Oi nâ den torenñâ itâ sâm dâzângowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduziñgindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’

¹⁷ Yatâ dâzângua zen gane hañsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduziñgâwan.¹⁸⁻¹⁹ Oi Yuda a ziñâ zâkkât bâliñâ ñai sâbi sa ko zen Yuda a ziiñangât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumuñâ ñai Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonjâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’²⁰ Nâ den zorat kwakñâ Paulo Yerusalem kamânân zari diñâ sâm kwâkâbatkât dukuwan.²¹ Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patâñâ diñâ kwâkâbapkât sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.”²² Pestonjâ yatâ sâm dukui Agripanjâ sâip, “Nâ a zorat diñâ nanjâbatkât otnigap.” Sâi Pestonjâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diñâ nângâban.”

Paulonjâ a kutâ Agripagât mâteñan kirip.

²³ Mirâ hañsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikñoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâiñ, zen molizikâne ârândâñ zâiwe. Zâinetâ Pestonjâ sâi Paulo diim zâiwe.²⁴ Diim zâine

Pestonjâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzângua nângânek. A kinzap, zirat opñâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tozagât den sâm den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâkñâ ândei mân dâp upap.’²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosanjâ kârua kâmbamgât sinji mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sângongua âibap.”²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemñâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâm kwaksan. Zorat a zi, zengâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâtegan ga kinzap. Oi zâkkât topñâ sâi nângindâ diñâ ekabân kulemguañdâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a ñai tosanangât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sângongua ari mân dâp upap.”

26

Paulonjâ Agripa sot Pesto, zekât mâtezikñan den sâip.

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

¹ Agripanjâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gikak topkâ sâna nângânâ.” Sâi Paulonjâ bikñâ pamñâ den itâ sâm dâzângoip,² “Yuda a ziñâ denân nâbanse, zorat torenñâ a kutâ Agripa mâtegan sâbatkât umnâ âlip uap.”³ Gâñâ Yuda a neñgât orot mâmeniñâ sot kut ñai ñai upmen, zo topñâ nângâm nanjat. Nângânina den sinji kârep patâ sa mân âkon upan.

⁴ Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetziñan ândia orot mâmenâ zo ek nângâwe.⁵ Zen nâgât topnâ ek nanjâweñâ mân se. Nâ Parisaio a zengât oserân ândim lâambarâwan. Sâkurâpniñ zengât gurumin den zo lum ândim kâtigewan.⁶ Nâ tâk namin zeman, zo ñaigât bunâ. Anutuñâ âse sâkurâpniñâ zengât den ñai sâm kâtigeip. Den zo itâ. Nen ândim momñâ zaatnat.⁷ Den zo bonjâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen ñatik sirâm sâm ândime. Nâ den zorat op nângâm ândia Yuda a ziñâ denân nâbarâwe.⁸ Anutuñâ a mumuñâ mângiziñgâmap. Zen wangât zo nângâne mân orotñâ yatâ uap?

⁹ Nâ mâruman itâ nângâm ândiwan. Yesu, Nasarete gokñâ sot arâpñâ kâsa

otzingâm sa buŋ upigât nepnâ tuum ândiwan. ¹⁰ Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donbep tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, ziŋâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep diŋ sâmb nine ândiwan. A zângonatkât den sâne den zo tângum sâmarâwan. ¹¹ Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutnâ sâmb bâliŋan kwapigât zângom sâknam zingâm gâwan. Oi nâ um kâlak otzingâm hân nâin nâin âi zângom sâknam zingâm gâwan.

¹² Yatâ ua tirik namâ galem a patâ ziŋâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan. ¹³ Mâtâbân aria mirâ bâkŋan oi sumbemân gâbâ kârâp âsakŋâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageniŋip. O a kutânâ, mirâsiŋ zerâmap, zo tobat nâi. Zi âsakŋâ patâ, mirâsiŋ zo walip. ¹⁴ Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâinâ wâuŋâ dumunân pam diim âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.’ ¹⁵ Oi nânâ itâ sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu. ¹⁶ Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâpgobat, zorat siŋgi a ambân dâzângom ândiban. ¹⁷ Nâ Yuda a zengât bitziŋan sot hân nâi a zengât bitziŋan gâbâ mâkâgim ândibat. ¹⁸ Nâ sângongoga zengâren âi siŋgi âlipŋangât nep tuuna umziŋ âburibap. Zen nâtâtik ek birâm âsakŋan bagibi. Sataŋŋâ zaaziŋgi ândie, zo birâŋangâm Anutugât a upi. Oi tosaziŋ gulipkoi nângâm pâlâtân kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbengât siŋgi upi.’ Zâk yatâ sâmb dâtnogip.

¹⁹ A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den nângâwan, zo lum ândiwan. ²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânŋâ kamânŋâ âi dâzângowan. Oi hân nâin gokŋâ, zengâren âi nep tuuga umziŋ melânâ Anutu sot pâlâtân op târârak ândibigât dâzângowan. ²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziŋâ tirik namin gâsunim

mumbatkât nowe. ²² Oi Anutu zâk betnan mei siŋgi âlip sâwanŋâ sâmb ândiman. Oi a zâizâiŋâ sot giginâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mârumŋan Mose sot Propete ziŋâ bet a nâi muyagibapkât kânŋan sâwe, zorik sâmb ândian. ²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsânâ. Oi mumuŋâ zengâren gâbâ kândom op zaatŋâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsakŋâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

²⁴ Pauloŋâ yatâ dâzângom tâi Pestonâ den kambânâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den laŋ sat? Ekap donbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.” ²⁵ Sâi Pauloŋâ itâ sâmb dukuip, “A kutâ âlipŋânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonŋâ sot târârakŋâ. ²⁶ Den san, zorat topŋâ a kutânâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap. ²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtat. Zo nângan.”

²⁸ Yatâ sâi Agripaŋâ Paulo itâ sâmb dukuip, “Gâ sâna mân kârep oi Kristo a opam.”

²⁹ Sâi Pauloŋâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutŋâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembuŋâ betziŋan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den siŋgi âlipkât op san.”

³⁰ Yatâ sâi a kutânâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutŋâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe. ³¹ Âi kinŋâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât siŋgi mân oip.”

³² Sâne Agripaŋâ Pesto itâ dukuip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisaŋâ diŋâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olaŋna âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam wangâyân zâiwe.

¹ Italia hânân âinatkât sâne Roma kâwali a sâtnâ kutnâ Yulio, zâkŋâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutŋâ diiziŋgi wangâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.) ² Wangâ zo Adramiteŋai kamânân gâbâ gâip. Zo

Asia hân murukņan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsân. Waņgâ zoren zâim Makedonia a nâi kutņâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen. ³ Mirâ haņsâi Sidon kamânân takâm Yulionâ Paulo buku okņanņâm nâņgânņangi kamânân âimņâ bukurâņpoot nalem niwen. ⁴ Oi zobâ arindâ pibânâ gam mem kâbakņei Kipiro hânân âim hân kândâtņan âiwen. ⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zeņgât saru mâtâp âimņâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren waņgâ nâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorânâ Italia hânân âibam oi Kâwali aņâ sâi zoren zâiwen. ⁷ Zâimņâ mulun âim Kirido kamân gootņan takâwen. Oi Pibânâ mem kâbakņeniņgi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen. ⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimņâ Lasea kamân gootņan saru bikņâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutņâ waņgâ tâtat âlip.

Paulogât den nâņgâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kêrep arindâ Yuda zeņgât kendon narâkņâ âki pibâ narâkņâ mâte oip. Zorat Paulonâ girem den dâzânņgom sâip. ¹⁰ “Bukurâp, zi dum âinatkât nâņga âlip âinatkât dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk buņâ, nen ârândân waņgâ bâliņ oi sâruyân tâmbetagobemgât umnâ gwârâ uap.” ¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtņâ Yulionâ Paulogât den birâm waņgâ marinâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru bikņâ zoren map pibâ gâi waņgânâ tâpapkât dâp mân oip. ¹² A doņbepņâ zorat Keret hânân saru bikņâ nâi kutņâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkât sâwe. Saru bikņâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlan mirâ toren gâbâ gâi umziņ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân naņgâm âiwen. ¹⁴⁻¹⁵ Âim tâindâ pibâ patâ yuaraņâ ga mem kâbakņei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen. ¹⁶ Yatâ opņâ hân nâi kutņâ Kaunda, zorat naņgâmņan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip. ¹⁷ Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi waņgâ

âbâņgubapkât tâk doņbep kâpim saawen. Oi saruyân kât nâi kirip, kutņâ Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibânâ kom kâbakņei mâtâp gulip âiwen. ¹⁸ Pibâ imbaņâ kom zeipkât haņsâi sikum mem pane saruyân giarip. ¹⁹ Sirâm karâmbuņan waņgâgât kut nâi nâi mem pane saruyân giarip. ²⁰ Sirâm nâmbutņan pibâ doņbepņâ koi mirâsiņ sot sâņgelak mân muyagei ekņâ umniņ keņgât oi tâmbetagonamen sâm nâņgâwen.

Paulonâ um âlip kwatziņgip.

²¹ Oi a zen nalem birâm narâk kêrep yen ândine Paulonâ osetziņan kin itâ sâm dâzânņgoip, “Bukurâp, zen nâgât den nâņgâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut nâi nâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap. ²² Zen mân keņgât utnek. Aņâ mân buņ utnat. Waņgâ ko tâmbetagobap. ²³ Nâtigân Marinâ kutņâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâkņâ sumbem kore aņâ sâņgongui gem ga nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogap, ²⁴ ‘Paulo, gâ keņgât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâteņan takâ kinban. Oi itâ nâņgâ. Anutuņâ gâ galem otgigi gâ sot a waņgâyân te, zo mân tâmbetagobi.’ ²⁵ Zorat bukurâp, zen umziņ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nâņgan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’ ²⁶ Waņgânâ hân nâin âi komņâ âbâņgubap.” ²⁷ Adria saruyân laņ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi nâtik tânâmņan waņgâ galem a ziņâ hân gootņan gen sâm nâņgâwe. ²⁸ Yatâ nâņgâmņâ tâk dâp pane saruyân giari kêrepņâ a kânok yatâ oip. Oi mâik nâi âim du pane giari kêrepņâ kiin bâtnâmbut yatâ oip. ²⁹ Oi kât kwâkņan zâibap sâm keņgât op waņgâ tipņan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ haņsâbapkât mambât tarâwe. ³⁰ Tapņâ waņgâ galem a zen keņgât op waņgâ birâm âinam bamin mem pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, “Nen waņgâ sâņgânņan kela yâmbât saanamen.” ³¹ Yatâ utnam utne Paulonâ kâwali a sâtņâ sot arâpņâ itâ sâm dâzânņgoip, “Waņgâ galem a zen âine nen saruyân geim naņgânat.” ³² Dâzânņgoi

kâwali a zen bamingât tâkñâ mânângâtne saruyân giari birâwe.

³³ Mirâ hanşâbapkât mambât tapñâ Paulonâ a aksik nalem ninatkât itâ sâm dâtnângoip, “Zen umziñ kenğât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap. ³⁴ Gât ko nalem nimbigât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkñan zâi ândibi. Sâkziñ mân tâmbetagoi. Zen hâlâuyâk op ândibi.” ³⁵ Yatâ sâi egindâ nalem nâi memñâ Anutugâren sâiwap sâm namuñ neip. ³⁶ Nei ekñâ umniñ bâbâlan op nen aksik nalem niwen. ³⁷ A wañgâyân tarâwen ko tenğaniñ 276 yatâ zorâñ tarâwen. ³⁸ Nen nalem nem âkon opñâ wañgâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari wañgâ bâbâlan op kopgâip

Wañgânâ saru sâtñan âbângoip.

³⁹ Mirâ hanşâi hân nâi ekñâ kwagâwen. Waniñ gien sâwen. Oi saru bikñâ nâi kâtñâ buñ ekñâ zorat sâtñan zâinat sâm urâwen. ⁴⁰ Galem a ziñâ kelagât tâkñâ mânângâtne saruyân giari tâk olanâ pibâgât isen nâi saane zarip. ⁴¹ Wañgâ âimñâ hân murukñan zâim wañgâgât sângânñandâ hânân sum kâtigei saruñâ wañgâ tipñan kom namuñip. ⁴² Wañgâ âbângoi kâwali a ziñâ tâk nâma a zen âibegât zângonam sâwe. ⁴³ Patâziñandâ Paulogât op kwâkâziñgip. Oi sâi nâmbutñandâ saru lâbângum âiwe. ⁴⁴ Ka nâmbutñâ ombon sot nak sâmbañâ kwâkñan âiwe. Zo yatâ opñâ nen aksik saru sâtñan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

¹ Nen hâlâuyâk sagân zâimñâ tâunan zo kutñâ Melite sâne nângâwen. ² Hân mâirâp ziñâ buku otniñgâm map paten op zeî kârâp sândum une sei nângâwen. ³ Paulonâ kârâp tâmbânñoot zo mem pâi sei kârâp zorat umñan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpñan zim kâtigem kirip. ⁴ Oi kamân mâirâp zen zo ekñâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buñ op kopgap, zorat hâuñâ muyageñangop.” ⁵ Paulonâ ko mulum

zo kwititapkoî kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip. ⁶ Yatâ oi hân mâirâp zen bikñâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kârep ek tatne buñ oi itâ nângâwe, “A zi ko bem lopio.”

Paulonâ a sisi mâsekziñoot kubikziñgip.

⁷ Kamân ândiwen, zorat nângâmñan a kutâziñ tâip, kutñâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâñ on galem otniñgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen. ⁸ Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Paulonâ nângâm mirin zâim bikñâ kâukñan pam ninâu sâm kubikñangip. ⁹ Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziñoot zen siñgi nângâm ganetâ kubikziñgâmâip. ¹⁰ Oi zorat hâuñâ a zen umâlip op galem otniñgâne âinam oindâ mâtâpkât kut nâi nâi betniñan miwe.

Paulonâ wañgâ nâin zâim Roma kamânân arip.

¹¹ Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki wañgâ nâin zâiwen. Wañgâ zo Alesandiria kamânân gok. Sângânñan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren wañgâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen. ¹² Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen. ¹³ Zo birâm haamgum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakñeniñgi nâtik sirâm zagât âimñâ Puteoli kamânân takâwen. ¹⁴ Zoren takâm wañgâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen. ¹⁵ Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen nenğât siñgi nângâm Apio kamânân âine kândianğâwen. Oi nâmbutñâ mirâ karâmbut, zoren kândianğâwen. Oi Paulonâ ziñgitñâ umâlep nângip.

Paulonâ Yuda a den dâzângoip.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtñandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâinñâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutñâ ko tâk namin zâambarâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonâ sâi Yuda a sâtñâ zen gane itâ sâm dâzângoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda

a bukurâpniñâ kwerâziñ mân sâwan. Sâkurâpniñ zengât den mân kowan. Oi zen lañ Roma a zengât bitziñan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe. ¹⁸ Roma a ziñâ topnâ sâmñâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe. ¹⁹ Ka Yuda a zen mân birânibigât kâtigine Roma a kutâ patânâ dinnâ sâm kwâkâbapkat sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zengât um kâlak mân nângâwan. ²⁰ Oi nâ zorat ziñgitñâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momñâ zaatzaat den zo nângâm ândimen. Den zorat tâkñâ saanine ga ândian.”

²¹ Yatâ sâm dâzângoï sâwe, “Ândiren Yuda hân topniñan ândie, zen gâgât den ñâi mân kulemgum niñge. Zoren gâbâ a ñâi mân gam sâm bâliñ kwatgigi nângâwen. ²² Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nângânatkât sen. Oi mâtâp unakñâ zorat itâ nângâmen. Hân dâp a ambân, ziñâ sâm bâliñ kwâtziñgâwe.”

²³ Yatâ sâm narâk ñâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topñan ândiândiñangât den hanğât topkwap dâzângom tâi ñâtiksâip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zo Yesugâren bonñâ âsageip. Zorat den dâzângoip. ²⁴ Oi a nâmbutñâ zen diñâ nângâwe. Oi nâmbutñandâ diñâ birâwe.

²⁵ Oi den sâm kâsâpagone Paulonâ itâ sâm dâzângoip. “Tirik Kaapumñâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpniñ den itâ sâm dâzângoip,

²⁶ ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzângonan, “Kindapziñandâ den nângânângân, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângam kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ zo mân ek kwâtâtibi. ²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziñ bâpsâsânâ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Oi umziñ mân melânne ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat.” ’

²⁸ Zorat nâ dâzângua nângânek. Anutunâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân ñâin gok zengât sinji uap. Zen nângâm âkñâlibi.”

²⁹ Yatâ sâm dâzângoï Yuda zen ziñak den sâm mâsikâyanğâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

³⁰ Oi Paulonâ Roma kamânân mirâ ñâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziñâ zâkkâren âim ândiwe. ³¹ Âinetâ Anutugât um topñan ândiândigât den dâzângom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topñâ kengât buñ dâzângom ândeip.

Zo yatik.

Roma zengât ekap Paulonâ kulemguip.

Paulo nepnangât topnâ.

¹ Paulo nâ, Yesu Kristonâ kore a gâsunim Aposolo sâam nim Anutugât singi âlip den sa laŋ kârâbapkât gâsum sâlâpnogip.

² Den singi zo muyagibapkât Anutunâ sâam kâtigemnâ mâruman Propete a sâam muyagemzingi Kembugât ekabân kulemguwe. ³ Kulemgune nannâ Yesugâren âi sugip. Nannâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zengâren gâbâ muyageip. ⁴ Yesu zâk Anutugât nannâ op um salek sot hâlâlu oi Anutunâ nannangât topnâ imbanâŋoot itâ muyageip. Mumunân gâbâ mângei zaarip. Mângei zaatnâ kembu patâniŋâ ândiap. ⁵ Yesu Kristo, zâk kembuniŋandâ tânomnâ aposolo nep sâam nigip. Oi hân dâp a singi âlip dâzângua nângâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nângâm sâip. ⁶ Oi a nâmbutnâ zen ziiŋik buŋâ. Zen sot ârândân Roma a ziŋ Yesu Kristogât arâp upigât diizingip. Zorat nep zo zengâren yatâ tuubatkât sâam nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât singi op ândibigât sot um târârak ândibigât gâsuziŋip. ⁷ Anutu umnandâ gâsuziŋi ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Ibâniŋ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângonŋ sot um lumbe, zo zengâren zimbap.

Paulonâ Roma kamânân âi Kembugât singi a ziŋgitpatkât sâip.

⁸ Roma a zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkŋangâm ândime, zorat singi hân dâp ari nângâne âlip opmapkât zengât op sâiwap sâam. Yesu Kristonâ tânzângoipkât sâiwap sa Anutugâren zâimap. ⁹ Nannangât singi âlip sâam umnandâ Anutu kore okŋanga topnâ nângâmap, zâkkât mâtenan den zi sa nângânek. Nâ ninâu sâam dâp zengât op sâam. ¹⁰⁻¹¹ Nâ zen ziŋgitpatkât otnimap. Zo yatâ ze ândim gâwan. Narâk zi ko kut

nâi nâniŋ saanigi tâpman. Anutunâ nângi dâp oi mâtâp muyagem nigi zengâren gâbatkât dukuman. Nâ gamnâ tânzângua Kaapumnâ imbanâ nâi ziŋgi kâtigem ândibigât sâam. ¹² Nâ itâ sâbâ. Zengâren ga nângâm pâlâtângât bonnâ tirâpagom tânagonat.

¹³ Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzângobâ. Nâ a kâmut nâmbutnâ zengâren opman, zo yatik Roma zengâren gamnâ nep tuum bonnâ muyagibatkât sâam. Oi gabâ sandâ kut nâi nâi nâmbutnandâ saanigi tâpman. ¹⁴ Nâniŋ saru a sot barâ a, a nângânângâziŋoot sot kwakmak ârândânŋ singi âlip dâzângobatkât sâam nigip. ¹⁵ Zorat Roma kamânân a zen singi âlip dâzângobatkât umnandâ bâbalaŋ opmap.

Nângâm pâlâtângât op ândiândi mimbi.

¹⁶ Nâ singi âlipkât nânga anunŋoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbanâŋoot, zorat. Singi âlip zo nângâm Kembugâren nângâm pâlâtân kwapi dâp tânzângom bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbap. Yuda a sot hân nâin gok zen ârândân. ¹⁷ Singi âlibân Anutugât mâtenan târâraknâ utnatkât mâtâp ziap. Zâknâ nângâm pâlâtânziŋoot zo mâtâp zoren diizingâbap. Oi zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nângâm pâlâtân kwâkŋangâm tosaziŋ buŋ urâwe zo, ziŋâ ândiândi mimbi.”

A ziŋâ Anutu birâm nâtâtigân bagiwe.

¹⁸ A Kembu kândâtkom bâliŋ upme, zen bâliŋ utne zorânâ den bonnangât mâtâp zo doongumap. Bâliŋ mâme a ziŋ yatâ upmegât Anutu kukŋangât bonnâ sumbemân gâbâ zengâren muyagem zemap. ¹⁹ Anutunâ hâunâ ziŋgâmap, zorat topnâ itâ. Anutugât topnâ zo muyap ze nângâme. Anutu zikŋak topnâ muyagem ziŋgâmap. Hân muyageibân gâbâ a ziŋ Anutugât topnâ itâ ek nângâm gawe. Anutu zâk anâ mân igiknâ. ²⁰ Oi zâk imbanâŋoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut nâi nâi top top muyagem pâip, zorân topnâ muyagei âlip ek nângâme. Zorat a zen Anutu

kândâtkomņâ bâliņ utne hâuņâ ziņgi ko dap op den hâuņâ sâbi?

²¹ A zen Anutu ândiap nâņgâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkņangâwe. Oi mân sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zen nâņgânâņgâziņan bâliņâ top top muyagem um kâtik utne nâtâtikņâ kâpizâņgoip.

²² Oi a ziņ nen nâņgânâņgâniņoot ândien sâweņâ kwakmak op ândiwe. ²³ Yatâ otziņgi zen Anutu ândiândiņ kâtik, âsakņâ mariņâ, zâk mân hurat kwâkņangâm a sot nii, zuu, mulum, kut nâi nâi buņ orotņâ zorat lopio sobem hurat kwatziņgâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.

²⁴ A zen yatâ utne Anutuņâ ziņgit birâziņgi umņâ sâkkât âkņâle top top nâņgâm bâliņâ op um sâkziņ mem bâliņ kwap piuriyâunzabân bagiwe. ²⁵ Zen Anutugât topņâ nâņgâm kândâtokom sarâ mâte okņangâwe. Oi mariziņâ birâm kut nâi nâi muyageip, zo hurat kwâkņangâm kore okņangâwe. Nen ko itâ nâņgen. Kut nâi nâi muyageziņgip zorat Anutu, zâk sâm âlip kwâkņangâm ândeindâ dâp upap. Perâkņak.

²⁶ A zen Anutu kândâtkuwegât birâziņgi âkņâle bâliņâ muyageziņgip. Oi ambân zen Anutuņâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenņâ ândiândi bâliņan bagiwe. ²⁷ Oi a zen yatigâk ap ambin ândiândiņ birâmņâ umziņan âkņâle bâliņangât kârâpņâ sei a torenņâ sot bâliņ top top muyagiwe. Oi bâliņâziņangât hâuņâ um sâkziņ tâmbetagowe.

²⁸ Zen Anutugât topņâ nâņgâm mân hurat kwâkņangânam utne zâkņâ birâziņgi umziņ gulip oip. ²⁹⁻³⁰ Oi kut nâi nâi bâliņâ top topņâ doņbep urâwe. Bâliņâ sot laņ orotņâ, ziņâ umziņan siksâuk oi sikumgât âkņâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okņangâme, zâizâiņ, sâk mâme, bâliņangât mâtâp muyagime. Ibâ mam zengât den kwâkâme. ³¹ Um nâņgânâņgâziņ buņ ândime. Um lâklâk buņ ândime. A lumbenâ buņâ, buku orot buņâ ândime. ³² Kut nâi nâi yatâ opņâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nâņgâm tâtâlim laņ upme. Oi zorik buņâ.

A nâmbutņâ utnetâ tânzâņgome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipņâ sot bâliņâ zorat sâņgân minat.

¹ Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutņandâ tosa muyagine hâuņangât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nâņgâm bâliņ kwatziņgâmat, zo yatigâk gâ opmat.

² Oi Anutuņâ a yatâ upme, zen hâuņâ ziņgi dâp uap. Zo yatâ nâņgâmen. ³ A, gâ nâmbutņâ zengât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nâņgat? Nâ Anutuņâ hâuņâ mân nibap, yatâ sâm opmat?

⁴ Kembuņâ lumbenâ patâ otgimņâ hâuņangât den kek mân sâi gâ wangât zorat nâņgâna yennâ opmap. Gâ umgâ melâņbangât Anutuņâ lumbenâ otgimap, zo âkon opmat?

⁵ Gâ umgâ kâtikņâ. Umgâ mân melâņna tosagâ kârâp yatâ kwâkņan kwâkņan pam zari kârâp simbap narâkņan, narâk patin, Anutuņâ sâi simbap. Narâk zoren Anutu kukņangât bonņâ âsagegibap.

⁶ Anutuņâ a orot mâmeniaņangât dâp hâuņâ niņgâbap. ⁷ A nâmbutņâ kut nâi nâi âlipņâ tuume, zen sumbemân neule âsakņâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziņgâm ândiândi kâtik ziņgâbap.

⁸ A nâmbutņâ zinnâ op, zâizâiņ opņâ den bonņâ kwâkâm kut nâi bâliņâ mem ândime, zengâren Anutu kukņangât bonņâ muyageziņgâbap.

⁹ Bâliņ mâme a Yuda a sot hân nâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziņgâbap. Yuda a kândom muyageziņgâbap. Bet ko hân nâin gokņâ muyageziņgâbap. Wangât, Yuda zen Kembangât den kândom nâņgâwe, zorat. Hân nâin gok zen bet nâņgâwe.

¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân nâin gok zen neule âsakņâ sot lumbenâ muyageziņgâbap. Yuda a zen kândom. Hân nâin gok zen bet. Yuda a sot hân nâin gok zen âlipņâ sot bâliņâ utne hâuņâ dâbâk otziņgâbap. ¹¹ Kembuņâ hâtubâtu mân otningâbap.

Anutuņâ a hân nâin gokņâ zengât umziņan gurumin den pâip.

¹² A Mosegât gurumin den mân nângâm bâliņ upme, zen aksik gurumin den mân nângâm tâmbetagobi. A gurumin den nângâm ândim bâliņ upme, zen aksik Anutunâ gurumin dengât dâp hâuņangât den sâbap. ¹³ A gurumin den kindapņâ yen nângâme, zen Anutunâ ziņgiri târârak mân upme. Ka a nângâmņâ lum kwâtâttime, zengât târârakņâ sâm ziņgâbap. ¹⁴ Hân nâin gokņâ Mosegât gurumin den mân nângâwe, zen umziņangât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nângâweņâ gurumin denziņoot upme. ¹⁵ Yatâ utnetâ gurumin den umziņan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziņan pâip, zorâņâ um nângânângâziņâ purikgurik op tosaziņangât den sâm kwâkâziņgâmap mo lumbenâ den âlip sâmap. ¹⁶ Zo narâk patâgât siņgi yatâ opmap. Narâk zoren Anutunâ sâi Yesu Kristonâ umniņan kut nâi nâi ziap, zorat topņâ sâm muyagibap. Nâ siņgi âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziņ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutņâ, ziņ Kembangât den zo sâkņak mem ândiwe.

¹⁷ Gâ gikangât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denņâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nângâman. ¹⁸ Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nângâm kwâtâtiman.” Gikangât yatâ nângâm zâizâiņ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nângâm sâlâpkumat. ¹⁹ Oi gikangât itâ sâmat, “Nâ sen bâp âlipņangât mâtâbân diizingâbat. Oi nâttâtigân ândie, zen âlip âsakņâ ziņgâbat. ²⁰ Oi kwakmak a zo âlip kubikziņgâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm ziņgâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonņâ zorat topņâ nângâman, zorat.” ²¹ Gâ gikangât yatâ nângâm ândimatkât den nâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutņâ kwâkâm ziņgâmatņâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutņâ kâmbu mân upi sâm dâzângomņâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat? ²² Ap ambin mân

birâyangâbabot dâzângom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opņâ itâ nângâmat, “Nen lopio gootņan arindâ Anutunâ niņgiri mân dâp upap.” Yatâ nângâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzângom gikâ lopio namin gâbâ kut nâi nâi kâmbu mem, zo ka. ²³ Gâ Anutugât gurumin den nângâm zâizâiņ opmatņâ den kâtik kona a nâmbutņâ ziņâ gekņâ Anutu sâm bâliņ kwapme, zo ka. ²⁴ Zorat ko Kembangât ekabân zengât den nâi itâ kulemguwe.

“Zen bâliņ utne hân nâin gokņâ zen ziņgitņâ yatik Anutu sâm bâliņ kwâkņangâme.”

Kaapumgât tobatņâ umân zei bonņâ sâsâņ.

²⁵ Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yennâ uap. ²⁶ Oi zorat torenņâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâkņangâwe, zâk den kâtikņâ lugi kwabâ kwâkņangâwe, zo yatâ âlip upap. ²⁷ Oi kwabâ mân kwâkņangâne ândimņâ den kâtikât nep tuubapņâ nepņâ zâkkât topņâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtikņâ nângâmņâ mân lume, zengât topziņ yatik sapsubap. ²⁸ Nâi zâk kwabâ kwâkņangâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonņâ? Buņâ. ²⁹ Sâgân den kâtikât tobat mem ândiandij, zo bonņâ buņâ. A nâi umņandâ bâliņâ birâm Kembangât siņgi ândimâp, zâkkât Yuda a bonņâ sânat. Umân Kaapumņâ nep tumap, zo bonņâ. A yatâ zorat a ziņâ buņâ, Anutunâ nâņgi âlip oi sâm âlip kwâkņangâbap.

3

Bâliņâniņandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

¹ Yuda a nen hân nâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatniņgâwe, zo yennâ? ² Yatâ buņâ. Yuda a, nen Anutunâ diņâ niņgip. Nen Anutunâ siņgi den top top dâtnâņgoi zorat mariņ urâwen. ³ Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutņâ zen Anutugât den nângâm kândâtkume, zorat itâ sânat?

“Lolotziñandâ Anutuñâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?”⁴ Buñ kâtikñâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinniñâ sarâ sot bon buñ sâmen. Nengât yatâ sâsân. Zorat Kembangât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, “Kembu, gâ sâm kubikna a ziñ nângâne âlip upap. Gâ sâm kwâkâna a zen diñgâ mân kwâkâbi.”

⁵ Bâliñ oindâ Anutuñâ târârakñangât topñâ sâm muyagemapkât dap sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkât Anutuñâ zobâ hâuñâ niñgi mân dâp upap.” Yatâ buñâ.⁶ Zo agât den. Anutuñâ târârak mariñâ ândiap, zorat Anutuñâ a bâliñâniñangât hâuñâ niñgi dâp upap.⁷ Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonñâ tângoi kutsiñgiñangât wangât nâ bâliñ mâme a sâm hâuñâ nibap?”⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâliñ oindâ Anutuñâ bonñâ muyagibap.” A nâmbutñâ ziñ nengât yatâ sâme. Sâm sâtniñan sâme. Den bâliñâ yatâ zo sâm mâtâp zo lâñme zo, zen ko hâuñâ ziñgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutñâ walâziñgâm tobat ñâi ândien mo? Yatâ buñâ. Yuda a sot hân ñâin gok nen aksik bâliñangât kore upmen.¹⁰ Zorat Kembangât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, “A zengâren gâbâ ñâi târârakñâ mân ândiap.¹¹ Ñâiñâ itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topñâ nângâbâ.’¹² A zen pisuk Kembangât mâtâp birâm bâliñan âiwe. Zengâren gâbâ ñâiñâ âlip mân opmap.¹³ Gânduziñan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziñâ puriksâi sarâ den kopgâmap. Lâuziñâ mulum kâtikñâ yatâ.¹⁴ Lâuziñan den bâliñâ sot um kâlak den piksâm ziap.¹⁵ Kâmbangât bâbâlan op âime.¹⁶ A tâmbetzângom âim tâmbetagome.¹⁷ Lumbenangât mâtâp zorat kwakme.¹⁸ Zen Anutugât kengât mân op ândime.”

¹⁹⁻²⁰ Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nângâmen. Gurumin den zo a ambân aksik nengât op sâi umñan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu

mâtenjan târârak utnat? Gurumin den, zorân tosaniñ sâm muyagemap. Zo a aksik nengât topniñ sâm muyagei dap op hâuñâ sânat? A aksik nengât tosaniñ Anutugâren ziap.

Yesuñâ suupniñ meip, zorat nângâm pâlâtân kwâkñangâm tosaniñâ buñâ upap.

²¹ Mosegât gurumin denñâ mân tânnângomap. Ka narâk ziren gurumin den yen ze Anutugât mâtenjan tosa buñ utnatkât Anutuñâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zengât ekabân siñgiñâ kânñan sâm kulemguwe.²² Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangindâ tosaniñ buñ oi ândiândiñâ mâtâp zo nengât siñgi uap. Zo a topñâ topñâ nengât matâp kânok. Mâtâp ñâi mân ziap.²³ Nen aksik patâ bâliñ urâwengât Anutuñâ niñgiri mân dâp oip. Anutugât âsakñâ neulenjan takânatkât mân uen.²⁴ Ka Yesu Kristo zâk sângânniñ mem suupniñ meipkât Anutuñâ sângân buñ tânnângom hâlâlu minniñgip.²⁵ Zâkñâ nanñâ sângongoi gem gâi a ambân mâteziñan kune moi gilâmñandâ bâliñâniñ sanjorip. Oi zen zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândibiñâ tosaziñ buñ ândibi. Bâliñâ op gawe, zorat tosaziñ Anutuñâ umâlipñangât pâi zeipkât Yesu mumuñan bagei Anutugât mâtenjan tosaniñ buñ orotñangât mâtâp muyageip.²⁶ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâme, zen tosaziñ buñ upme. Zorat topñâ narâk ziren muyagibapkât Anutuñâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu mariñâ ândiap. Oi zorat topñâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlâtân kwâkñangâmengât op tosaniñ buñ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâiñ utnat? Buñâ. Zâizâiñâ zo kândañip. Wangât kândañgip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buñ uen? Buñ kâtikñâ. Nen yen nângâm pâlâtân kwâkñangindâ tosaniñ buñ kwatniñgip, zorat.²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniñangât buñâ. Nângâm pâlâtânngât op tosaniñ buñ upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a nengât Anutuyâk? Buñâ, Zâk hânñâ hânñâ nengât Anutu.³⁰ Zâk Anutuniñ

kânok ândiapkât Yuda a sot hân nâin goknâ ârândân nângâm pâlâtângât op tosanîj buj minningâmap. ³¹ Oi yatâ sâm nângâm pâlâtângât op gurumin den kândanmen? Bujâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangitâ tosazik birip.

¹ Gurumin den zorat nângâm sâkunniņ Abaram, zâkkât dap sânat? ² Zikņâ orot mâmenņangât op tosanâ buj oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâtenjan sâknâ mem zâi pâmbap. ³ Ka Kembugât den nâi itâ ziap, “Abaramņâ Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangip, zorat opņâ Anutuņâ zâkkât nângi tosanâ buj oip.”

⁴ Zorat itâ sa nângânek. Nâi zâk nep tuum sângân mei, zorân yen pindâpindân zo yatâ bujâ. Nepkât sângân uap. ⁵ Oi nâi ko ândiândi târârakņangât nep mân tuumņâ bâliņ mâme zengât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâpap zo ko Anutuņâ nângâm pâlâtânangât op nângi tosanâ buj upap. ⁶ Marumņan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuņâ a nâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosanâ birâbap, zâk sâm âlip kwâkņangâm itâ kulengoip, ⁷ “Kembuņâ tosaziņ birip sot bâliņâziņ gulipkoip, zen sâtâre upi. ⁸ A nâi zâk Kembuņâ zâkkât nângi tosanâ buj opmap, zâk sâtâreņoot upap.”

Abaramņâ nângâm pâlâtânangât opņâ hân anâ anâ kândom otningip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatningâwe, Yuda a neņgârâk? Mo a hân nâin nâin goknâ zengât sot ârândân uap? Kembugât ekabân Abaramgât den nâi ziap. Zo sâlâpkum nângâmen. Zâk Anutuņâ nângâm pâlâtânangât op tosanâ birip. ¹⁰ Narâk ikâ zoren tosanâ buj miņangip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosanâ buj miņangip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosanâ buj miņangip. ¹¹ Zâk kwabâ mân kwâkņangâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangi tosanâ birip. Nângâm pâlâtângât undip zo bet sâkņan pindip. Abaram zâk yatâ opņâ kwabâ mân kwâtziņgâne ândim Anutu nângâm

pâlâtân kwâkņangâne tosaziņ buj oip, zengât kâukņaziņ op ândeip. ¹² Oi kwabâ kwâtningâne ândim nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândiwen, neņgât kâukņâ oip. Zâk nângâm pâlâtângât mâtâp lânip. Mâtâp zorik kiunņâ kiunņâ Abaram zâk kâukņiņâ sâindâ dâp upap.

¹³ Anutuņâ Abaram sot kiurâpņâ hân patâ singi kwâtziņgip, zo gurumin den luluņangât bujâ. Nângâm pâlâtânangât op tosanâ birâm yatik oip. ¹⁴ Oi singi kwatziņgip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nângâm pâlâtângât mâtâp sot Anutuņâ Abaram den dukuip, zo bon buj opap. ¹⁵ Gurumin den bujâ oi sâi ko tosgât hâuņangât den mân muyagebap. Gurumin denņâ tosgât hâuņangât den muyagemap. Zorat a gurumin den luluņangât mâtâbân lân ândimņâ tosaziņ buj mân upi. Bujâ. Kembu kukņangât bonņâ zengâren muyagibap.

¹⁶ Anutuņâ sâm kâtigem kut nâi nâi singi kwatningip, zo nângâm pâlâtânningât op muyagibap. Zo bon buj mân upap. Zinziņ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipņangât op tânzângezânģon, zo pindi Abaramgât kiurâp neņgâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk bujâ. Abaramņâ nângâm pâlâtângât mâtâp lânmen, nen aksik Abaramņâ Anutugât mâtenjan sâkunniņâ uap. ¹⁷ Anutuņâ Abaram den nâi dukumņâ sâm kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulenguwe. Zo itâ ziap,

“Nâņâ gâ a kâmutņâ kâmutņâ zengât ibâziņ upangât sâm giwan.”

Abaram zâk den zo nângâm Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangâm itâ nângip, “Anutu zâk mumuņan gâbâ mânginingâbâ sâm mânginingâbap. Oi kut nâi nâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nângip.

Abaram nângâm pâlâtânâ zâizâiņ zemņangip.

¹⁸ Abaram zâk a kâmut donģep zengât ibâ upap. Den zo nângâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op kiunnâ buj ândiangât dap yatâ kiurâpnâ âsagibi?” Bujâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonņâ

âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâmb dukuipkât, “Kiurâpkâ donbep patâ yatâ muyagibi.”¹⁹ Oi zâk kendonjâ 1 handeret oip. Sâknâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâknâ âron oip, zo ekjâ nângâm pâlâtânjângât um zagât mân oip.²⁰ Anutuñâ singi den dukui, zo nângi mân bon buj oip. Nângâm pâlâtânjângât kâtigem Anutugât nângi zari sâtâre okjângip. Zâk itâ nângâm ândeip.²¹ “Anutuñâ kut nâi muyagibapkât sâip, zorat bonjâ âlip muyagibap.”²² Abaram zâk nângâm pâlâtânj zemjângipkât Anutuñâ nângi tosanjâ buj oip.

²³ Anutuñâ nângi tosanjâ buj oip, den zo Abaram zikjângârâk mân kulengoip. Nengât ârândânj kulengoip.²⁴ Kembuniñâ Yesu mumujan gâbâ mângeip, Anutu, zâk nângâm pâlâtânj kwâkjanjindâ nengât yatik nângi tosanij buj utnat.²⁵ Anutuñâ sâi Yesu kune tosanijngât op moip. Oi tosanij buj upapkât mumujan gâbâ zaarip.

5

Yesuñâ lumbenâ muyageipkât sâtâre utnat.

¹ Yesu Kristonjâ suupnij mem moipkât nen nângâm pâlâtânjângât op tosanij buj urâwengât Yesu Kristogâren pâlâtânj op Anutu sot lumben op ândimen.² Yesuñâk mâtâp mem ningipkât Anutuñâ tânnânjoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât imbanjângât âsakjâ âsagei mem ândinat, zorat nângâm ândim sâtâre upmen.³ Oi zorik bujâ. Sâknâm ândiândinijngât sâtâre upmen. Oi itâ nângâmen. Sâknâmân ândimjâ umnij mân loribap.⁴ Oi yatâ ândeindâ Anutuñâ ningiri âlip upap. Nen nângâm pâlâtânj sot ândim Anutuñâ kut nâi nâi nengât singi sâip, zorat nângâm um bâbâlanj op mambât ândinat.⁵ Nen zo yatâ ândimjâ bonjâ minat. Anutuñâ Tirik Kaapumjâ umnijan pâip. Kaapum zâk den itâ sâmb muyagenijngâm, “Anutugât umjandâ donbep gâsunijngâm tânnânjgomap.”

⁶ Mârum nen imbanjâ buj ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâknâ mâte oi Kristo zâk bâlij mâme a nengât op

moip.⁷ Nen itâ nângâmen. A târârak nâigât hâunjâ op mumujâ, zo a nengâren mân taap. A âlipjâ nâigât op mumujâ, zo ko muyagibap mo dap?⁸ Nen bâlij op ândeindâ Anutu nen umjandâ donbep gâsunijngip. Anutuñâ umâlipjângât opjâ Kristo sângongoi gem hâunijâ moip.⁹ Zâk nengât op moipkât itâ nângâm kwâtâtimen, “Tosanij buj urâwen. Anutu kukjângât bonjâ muyamuyagin narâknan Anutuñâ tosanijngât hâunjâ mân ningâbap.”

¹⁰ A nen mârum Anutu kâsa okjângâm ândiwen. Oi narâk zoren nanjandâ nengât op moip. Oi zorik bujâ. Nengât op moipkât diinijni nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik bujâ. Zâknâ walâm otningâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanjandâ ândim bâlijan bagibemgât tânnânjgobap.¹¹ Oi zorik bujâ. Kembuniñâ Yesu Kristo, zâknâ lumbenâ muyagem Anutu sot târokwatningi buku buku ândien. Zorat nen Anutu sâmb âlip kwâkjanjâmen.

Adamjâ mumuj muyageip. Yesuñâ ândiândi muyageip.

¹² Zorat itâ nângânâ. A kânok Adam, zâkkât opjâ bâlijâ hânân muyageip. Oi bâlijângât op mumujâ muyageip. Oi a aksik zengâren zarip. Wangât, a aksik zen bâlij urâwe, zorat zengâren arip.¹³ Mârum Mosegât gurumin den mân muyagei bâlijandâ kâdom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâlijâ yen zem gâip. Anutuñâ tosazij mân sâlâpkoip.¹⁴ Ka bet gurumin denjâ muyagei a zij tosazij ek nângâwe. Adam zâk bâlij oi mumujandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otzjângâm ândim gâi Mose muyageip. Adamgât tobat mân urâwe, zengâren lanj ârip. Adam zâk mumujângât kâukjâ oipjâ bet nâi ândiândigât kâukjâ muyagibapkât sâsânj, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik nâi nâi.

¹⁵ Anutu umâlipjângât tânzânjgozânjgoj, zorânj den ku zorat dâp bujâ. Zorânj wâlap. A aksik patânjâ Adamgât den kujângât opjâ mom nanjâwe. Oi

Anutugât tânzângoꝯânḡoḡ, zo a kânok Yesu Kristogât tânzângoꝯânḡoḡânḡât op Adamgât den ku walâmḡâ a doḡbep tânnânḡoip. ¹⁶ Kembugâren gâbâ tânzângoꝯânḡoḡ sot toren Adam den kuḡânḡât bonḡâ, zet topzik ḡâi ḡâi. A kânokkât tosanâ simḡât sâm kwâkâkwâkânḡ muyageip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoꝯânḡoḡandâ tosa doḡbep birâm tosanḡ buḡ muyageip. ¹⁷ A kânok Adam den kuḡânḡât op mumuḡâ muyagemḡâ imbanḡâ mem a kutâ otziḡḡip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoꝯânḡoḡandâ walâm tâtalek oi a doḡbep nen tosanḡ buḡ orot, zo mem umniḡan mem gimennḡâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opḡâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

¹⁸ Zorat itâ. Mârum a kânok Adam, zâkḡâ bâliḡ oi a aksik simḡât siḡḡi urâwen. Oi bet zo yatik a kânokḡâ târârak ândei Yesugât siḡḡi a nen doḡbep tosanḡ buḡ oi ândiândi muyagiwen. ¹⁹ Akânok Adam, zâkḡâ bâliḡ oi a doḡbep niḡâ bâliḡ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândeipkât a doḡbep nen Anutugât mâtenḡan târârak op kinat. ²⁰ Adamḡâ bâliḡ oi bâliḡâ hânân muyageip. Bâliḡâ ḡwâlântensâbapkât sot bâliḡânḡât topḡâ muyagibapkât Moseḡât gurumin den muyageip. Oi bâliḡâ muyagem zari Anutugât siḡḡi tânzângoꝯânḡoḡandâ walâm zariḡ. ²¹ Den san, zo itâ. Bâliḡandâ mumuḡâ muyageip. Muyagemḡâ a ambân a kutâ otziḡḡâm ândim ḡâip, zo yatik tânzângoꝯânḡoḡandâ a kutâ op tosa buḡ minniḡâm ândiândi kâtiḡân nâmbanbap. Kembuniḡâ Yesu Kristo nenḡât op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumuḡan târokwatniḡḡip.

¹ Bâliḡâ hânân muyagei Kembugâren gâbâ tânzângoꝯânḡoḡandâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzângoꝯânḡoḡandâ laḡ kârâbapkât bâliḡ doḡbep op ândinat.” ² Yatâ sânat? Kutsiḡḡiḡâ laḡ kârâbapkât yatâ utnat? ³ Yatâ buḡâ. Kristo sot muwen. Too

sanḡonniḡḡawe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumuḡan târokwarâwen. Zo nânḡâme mo? Zo yatâ oi dap op bâliḡan târokwap ândinat? ⁴ Zo yatâ nen too sanḡonniḡḡâne Kristo sot ârândânḡ mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbanḡandâ Kristo mumuḡan gâbâ mânḡei zaariḡ, ândiap. Nen yatik wâḡân op ândiândi uḡakḡâ ḡâi muyageniḡḡi ândinat.

⁵ Nen mumuḡânḡât tobat op târokwarâwengât zaatzaatḡânḡât, zo yatik op târokwâtnat. ⁶ Niḡânḡât itâ nânḡâmen. Um sâḡḡiḡâ Yesu sot ârândânḡ poru nagân kuwe. Zo um sâkniḡan bâliḡânḡât imbanḡâ koi gibapkât sot bâliḡânḡât kore mân op ândinatkât. ⁷ ḡâi zâk moi bâliḡânḡât tâkḡâ olaḡbap. Oi nen yatik Kristogât mumuḡan târokwarâwengât bâliḡânḡât tâkḡâ mân saaniḡḡi ândinat.

⁸ Itâ nânḡâmen. Kristo sot muwennḡâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat. ⁹ Kristogât itâ nânḡâmen. Anutuḡâ zâk mumuḡan gâbâ mem zaariḡkât dum zagâtḡâ mân mumbap. Mumuḡandâ Kristogât a kutâ dum zagâtḡâ mân upap. ¹⁰ Yesu moip, zâk bâliḡâniḡânḡât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuḡâ Yesu mumuḡan gâbâ mânḡei zaatḡâ Anutugât kutsiḡḡi laḡ kârâbapkât nep tuum ândiap. ¹¹ Oi zenḡât yatik. Ziḡânḡât nânḡânetâ bâliḡâziḡânḡât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlâtânḡ op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nânḡâbi.

Bâliḡânḡât kore mân utnat.

¹² Bâliḡandâ sâkziḡan a kutâ upâ sâi mân nânḡâbi. Oi sâkziḡandâ âkḡâle bâliḡânḡât aleziḡḡi zo yatik mân nânḡâbi. ¹³ Oi um sâkziḡâ zo bâliḡânḡât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumuḡan gâbâ mânḡiziḡḡipkât um sâkziḡâ Anutugâren pane zimban. Târârak ândibigât yatâ upi. ¹⁴ Zen Moseḡât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Buḡâ. Gurumin dennḡâ mân tânzâḡḡomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzângoꝯânḡoḡ mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliḡandâ a kutâ mân otziḡḡâbap.

Siḡḡi âlipkât nep a op ândinat.

15 Oi zi dap orot? Anutugât tânzângezângezân bageindâ gurumin dengât pâkenâ siriksâipkât bâliņ utnat? Yatâ buņâ. 16 Zen itâ nânge mo? A kutâ um sâkziņâ zâkkâren pam kore okņangâbiņâ, zâkkât kore a op nepņâ tuubi. Bâliņandâ a kutâziņ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagoobi. Mo Kembu zâk a kutâziņ oi sât luluņ op, zâkkât kore a op ândim âlip upi. 17 Zen bâliņangât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi siņgi âlip kwâkâm ziņgawe dâp umziņ nânngâmņâ lume, zorat Anutu sâm âlip kwapi. 18 Zen bâliņan gâbâ mâkâziņgâm olanziņgi târârak ândiândiņangât kore a op ândie. 19 Um nânngânânngâziņ lotņangât ayân kut nâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzânguan. Zen mârumņan um sâkziņâ pane âkņâle bâliņâ sot bâliņâ zorat kore oi laņ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziņ Kembedgâren pane ândiândi târârakât kore oi um hâlâlu op ândibi.

20 Zen bâliņangât kore op ândiwe, narâk zoren târârakât kore mân ândiwe. 21 Oi narâk zoren wan bonņâ muyagiwe? Kut nâi nâi urâwe, zorat narâk ziren nânngâne aņunņoot opmap. Oi itâ nânngâmen. A kut nâi nâi yatâ zo upme, zen zorat sângân mem mom tâmbetagoobi. 22 Zen ko Kembuņâ bâliņangât dumun olaņi Anutugât kore a op ândie. Oi bonņâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi. 23 Bâliņangât kore upme, zen bâliņangât hâuņâ tâmbetagoagoņ zo mimbi. Ka Anutu um âlipņangât ziņgâziņgâņ zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapungât mâtâp uņakņan ândinat.

1 Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nânngâme, zengât op san. Zen itâ nânngâme? “Gurumin den luluņâ zo mumuņan âkâmap.” 2 Zorat ambân nâi apņâ wâgân ândei birâbirâņ, zo mân taap. Gurumin denân den nâi yatâ ziap. Apņâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikâņ, zo âkâbap. 3 Ambân nâi, zâk apņâ wâgân ândei birâm nâi sot ândei laņ

mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeitâ apņâ moi ko gurumin denņâ saazikip, zo ânângâtpap. Oi ambân zo a nâi mimbap, zo ko laņ mâman yatâ mân upap.

4 Bukurâp, zengât topziņâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumuņan târokwap mune gurumin dengât tâkņâ ânângârip. Oi mumuņan gâbâ kândom zaarip, zâkkât siņgi urâwe. Nen Anutu kore okņangâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip. 5 Ândiândi sângiņâ ândiwen, narâk zoren gurumin denņâ bâliņangât âkņâlegât kârâp waari sâkniņan nep tuugip. Yatâ otniņgi tâmbetagoagoņangât mâtâbân ândiwen. 6 Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sângiņangât tâkņâ zo ânângârip. Oi gurumin dengât mâtâp sângiņâ mân lâņ, Kaapungât mâtâp uņakņâ lâņ Anutu kore okņangâmen.

Bâliņandâ kâitnânngomap.

7 Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâliņâ? Zo buņâ. Gurumin den buņâ sâi ko nâ bâliņangât topņâ mân nânngâbam. Gurumin denân den nâi itâ sapsun niņgâmap, “A nâigât kut nâi nâi laņ mimbat sâm mân ek âkņâliban.” 8 Bâliņandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutņâ zengât kut nâi nâi laņ mimbat sâm ek âkņâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâliņâ yen zembap. 9 Nâ mârumņan gurumin den mân nânngâwan, narâk zoren tosanangât topņâ mân nânngâm laņ ândia bâliņandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâliņandâ umnan laņ kâri topņâ itâ nânngâwan, “Um mumuņ yatâ op ândian.” 10 Gurumin denņâ otnigi ândim zâibatkât sâsâņ, zorâņak mâburei kâmbamnâ oip. 11 Bâliņandâ gurumin denân mâtâp muyagemņâ kâitnogi gurumin denņâ nogi mowan. 12 Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipņâ sot tosaņâ buņâ. Mâbâņgum nâi nâi sâwe, zo tosa buņ sot târârak âlipņâ.

13 Gurumin den âlipņandâ nogi mowan? Yatâ buņâ. Bâliņandâ nogip. Bâliņandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâliņangât topņâ muyagibapkât bâliņandâ nogi mowan. Bâliņangât

nângindâ sumunñâ uap. Nen bâliņangât topñâ yatâ nângânatkât gurumin denñâ sâi mowan.

Um sâkninjan bâliņandâ nep tuumap.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Gurumin den zo Anutugâren gokñâ. Nâ ko hânân gokñâ. Bâliņandâ sângânnâ mei zâkkât kore op ândian. ¹⁵ Orot mâmenangât nânga kwakmak opmap. Nâ kut ñâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut ñâi âkon opman, zo opman. ¹⁶ Gurumin denân pâke den ziap, zorat nânga âlip opmap. Kut ñâi âkon opman, zo opñâ gurumin den âlipñâ zorat topñâ muyageman. ¹⁷ Yatâ opman, zo ninâ umgât buñâ. Bâliņandâ um sâknan zem kâitnogi opman. ¹⁸ Nâ topnâ itâ nângan. Sâk sunumnangât umñan âlipñandâ mirâ kamân mân meip. Kut ñâi âlipñangât zo sâman. Ka bonñâ mân muyageman. ¹⁹ Kut ñâi âlipñâ upat sâmnâ mân opman. Nâ kut ñâi bâliņâ zo mân upat sâm zorâņak opman. ²⁰ Nâ bâliņâ mân upat sâm zorâņak opman. Zo itâgât. Zo ninak buñâ. Bâliņandâ um sâknan mirâ kamân meipkât yatâ opman.

²¹ Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut ñâi âlip upâ sa bâliņandâ mâte otnimap. ²² Nâ umnandâ Anutugât den nângâm âkñâleman. ²³ Oi sâknan ko bâliņandâ ziap, zo um nângânângânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâliņandâ um sâknan ziap, zorâñâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namâņangât a opman. Bâliņandâ tâmbetnobam sâknanâk ândimap.

²⁴ Yei, a umbumamburuk. Nâiñâ tânnângom um sâknan bâliņangât imbañâ koi gibap? ²⁵ Anutugât sâtkât Yesu Kristonñâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangâbat.

8

Kaapumgât den lum mâtâp unjak lânjat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nângânângânandâ Anutugât gurumin den zo kore okñangâman. Sâknandâ ko bâliņangât kore okñangâman.

¹ Ka Yesu Kristo sot pâlâtân op ândimen, neņgâren bâliņangât hâuñâ sâm kwâkâkwâkân mân muyagibap. ² Nen

Yesu Kristo sot pâlâtân oindâ Kaapumñâ ândiândi muyagem niņgâmap. Kaapum zâkñâ bâliņan sot mumuñan gâbâ mâkâniņgip. ³ Mârum um sângiņniñandâ gurumin den zorat imbañâ mem gei neņgâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuñâ itâ op um sângiņniñangât imbañâ koi geip. Nanñâ sângongoi bâliņ mâme neņgât sâk yatâ opñâ neņgât bâliņangât suup meip. ⁴ Gurumin den lum târârak ândiândiñ, zorat Kembuñâ nângi âlip opmap. Oi um sângiņangât mâtâp buñ, Tirik Kaapumgât mâtâp lânmen, nen Kaapumgât imbañan den siņgi âlip zo lum ândinatkat Kristonñâ um sângiņangât imbañâ koi geip.

⁵ A ândiândi sângiņangât mâtâp lânme, zen um nângânângâziñ hângât kut ñâi ñâi zoren pane zemap. Kaapumgât mâtâp lânme, zen ko um nângânângâziñ Kaapumgâren pane zemap. ⁶ Um sângiņangât nângâm ândime, zen tâmbettagobi. Ka Kaapumgât nângâm ândimen, nen ândiândi sot lumbeñâ muyaginat. ⁷ Um sângiñâ nângânângân, zorân Anutu kâsa okñangâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap? ⁸ Oi um sângiñ ândime, Kembuñâ zengât orot mâmeziñâ zorat nângi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumñâ umziñan ziap, zo ko mâtâp sângiñan buñâ, Kaapum sot ândim mâtâp unjakñan uruñsâm ândime. Zen Kaapumgât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumgât a ambân sâsân. Nâi zâk Kristogât Kaapumñâ zâkkât umñan mân zimhap oi ko Kristogât siņgi mân upap. ¹⁰ Zen ko mârum umziñandâ bâliņangât mumuñ yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâlâtân utne um dâpziñâ tosa buñ minziņgipkât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umziñan ândiap. ¹¹ Zen dap nâņge? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtât mâme opmap mo buñâ? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap oi ko Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mângeip, zo yatik Kaapumñâ um dâpziñ mumuñan gâbâ mângiziņgâm ândiândi ziņgâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp

utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sângiņangât kore a mân utnat. Um sângiņandâ wan niņgâmapkât hâuņâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat? ¹³ Zen um sângiņangât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumgât imbanâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumņâ âkom diiniņgi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien. ¹⁵ Anutuņâ Kaapum niņgip, zo kore arâp op kenġât utnatkât buņâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkât niņgip. Kaapumņâ um bâbâlan kwatniņgi Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, “Aboņ.” (Yuda denan Abba sâme. Niņ denân ko Aboņ sâmen.) Nen umniņandâ itâ nâņgâm kwâtâtimen, “Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.” ¹⁶ Yatâ nâņgindâ Kaapumņâ umniņan tâtat mâme op den zo yatik sâm muyageniņgâmap. ¹⁷ Oi itâ nâņgâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândienņâ Anutugât kut nâi nâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândân galem utnat. Hânân ziren zâkņâ sâknam nâņgip, zo yatik sâknam kwâkņan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipņan bagim ândinat.”

A umniņ âlip oi kut nâi nâi yenņâ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren gâbâ kut nâi nâi âsakņâ neulenoot walâwalân muyageniņgâmap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknam zirat nâņga yenņâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut nâi âsakņâ neulenoot donbep muyaginat, zorat. ¹⁹ Anutuņâ gâsuniņgâm nan bârarâp sâm âsakņâ neulenij muyagibapkât a sot kut nâi nâi Anutuņâ muyageniņgip, nen zorat mambât ândien. ²⁰ Kut nâi nâi yenņâ hânân ziap, zo gukupitņâ yen zimbapkât sâm ziņgip. Ziņâ umġât buņâ. Anutuņâ yatâ sâi muyageip. Ka zo zinziņ kâtik zimbigât mân sâm ziņgip. ²¹ Zorat kut nâi nâi yenņâ hânân zen mumuņangât dumun zo olan Anutugât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakņâ mimbi.

²² Nen nâņgâmen. Kut nâi nâi zo zen mârumņan gâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknam nâņgâm ândim gawe. ²³ Oi zenâk buņâ, nen ârândân yatik mambât ândim sâknam nâņgâm ândimen. Anutugât nan bârarâp nen um sâkniņ kubikņâ minniņgâbapkât mambât ândimen. Nen sumbemân gâbâ Kaapumņâ niņgip. Kâdom Kaapumņâ niņgip. Bet ko kut nâi nâi niņgâbap. ²⁴ Nen Anutuņâ um sâkniņ kubikņâ minniņgâbapkât um bâbâlan op mambât ândinatkât diiniņgip. Bonņâ muyagei sâi zorat mân mambâtpem. ²⁵ Bonņâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonņâ mân muyagei ikmengât umņâ nâņgâm mambât ândimen. ²⁶ Kaapum zâk lolotniņangât op betniņan memap. Nen yatâ mo yatâgât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nâņgâmengât Kaapumņâ betniņan mem, yaak mem, anâ mân sâsâņâ, den zo yatâ neņġât op Anutugâren sapsuap. ²⁷ Anutugât Kaapumņâ neņġâren nep zo yatâ tuubapkât op sâm pindip. Oi Kaapumņâ Anutugât umņan den ziap, zo nâņgâm Anutuņâ tânnâņgobapkât den dukuap. Oi Anutu zâk um igikņâ Kaapumgât umņan den ziap, zo nâņgâmap.

Anutu zâk neņġâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum nâņgâbap.

²⁸ Nen itâ nâņgâmen. Wan mo wanņâ muyageniņgâmap, zo Anutuņâ kubigi tânnâņgomap. A umniņandâ Anutu gâsum ândimen, neņġâren yatâ otniņgâmap. Nen zâkņâ diiniņgâbam nâņgi zeipkât diiniņgip, neņġâren yatâ otniņgâmap. ²⁹ A mârum diiniņgâbam nâņgip, nen nanņangât tobat utnatkât sâip. Oi a donbepņâ nanņangât murâp op ândeindâ Yesuņâ âtâniņ upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatkât sâip. ³⁰ Anutuņâ a kânņan nâņgâniņgip dâp, nen diiniņgâm tosanij buņ minniņgip. Tosaniņ buņ minniņgip dâp, nen âsakņâ neule zo nen niņgip.

Kut nâi nâiņâ Anutugât bikņan gâbâ mân mâkâniņgâbap.

³¹ Den zorat topņâ dap dap ziap? Anutuņâ buku otniņgâm galem otniņgâm ândei kâsaniņandâ dap op

tâmbetnângobap? ³² Anutuñâ nanñâ mân anğân kârip. Neņgât op sângongoi gem moip. Zorat dap nanje? Yatâ oipñâ kut ñâi ñâi torenñâ niņgâbap mo mân niņgâbap? Niņgâbap.

³³ Anutuñâ buku otniņgâm tânnângoip, zorat a ikâ zorâņ Anutugât a ambân gâkârâpñâ denân nâmbanbap? Anutu zikñak tosanij buņ minniņgip, zorat a ikâ zorâņ nen tosanijaņgât hâuñâ minatkat sâbap. ³⁴ Yesu Kristoñâ neņgât op moip. Oi moibâk buñâ. Zâk mumuñan gâbâ zaat Anutu âsan bongen zâi tap neņgât op Anutu den dukumap.

³⁵ Kut ñâi ikâ zorâņ Kristogât bikñan gâbâ mâkâniņgâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut ñâi yatâ zo dap op Kristogât bikñan gâbâ mâkâniņgâbap. ³⁶ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, zorat dâp otniņgâme. Den zo itâ,

“Kembu, gâgât op sirâmñâ sirâmñâ nângome. Râma kom gaame, zeņgât tobat yatâ otniņgâme.”

³⁷ Oi kut ñâi yatâ zorâņ mân mem lot kwatniņgâbap. Buñâ. Yesuñâ umñandâ gâsânângomapkât imbañâ niņgi zâkkâren kâtigem ândim walâmen. ³⁸ Zorat nâ itâ nâņgan. Mumuñâ mo ândiândiñâ, sumbem a mo bâlijaņgât a kâukñâ, narâk ziren ziap mo bet muyagibap, zorâņ mo kut ñâi ñâi imbaņoot, zorâņ Yesu Kristo zâkkât bikñan gâbâ mânâk mâkâniņgâbap. ³⁹ Anutu umñandâ gâsuniņgapkât kut ñâi ubâ gâip mo âmbibâ kopgâipñâ, kut ñâi zorâņ mo zorâņ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât bikñan gâbâ mân mâkâniņgâbap.

9

Paulo zâk Yuda a bukurâpñâ, zeņgât op sâknam nâņgip.

¹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonñâ sa nâņgânek. Kaapumñâ umnan den ziap, zorat nâņgi bon uap. ² Yuda a torerâpñâ zeņgât op umbâlâ op sâknam nâņgâm ândiman. ³ Yuda a bukurâpñâ, sâk torerâpñâ, zen Kembugât siņgi upigât opñâ ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ gigiņaņgât nâņga âlip bâbâlâņ opap. ⁴ Zen itâ sâme, “Nen

Isirae. Anutuñâ narâpñâ gâsuniņgip. Oi imbañâ âsakñâ tirâpnângoip. Anutuñâ nen sot târotâro op gurumin den sapsun niņgip. Oi mâte okñaņgânatkât mâtâp tirâpnângoip. Oi kut ñâi niņgâbap, zorat siņgi den kânñan kesap pâroņ den dâtnângoip. ⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zeņgât kiurâpziñâ.” Yuda a bukurâpñâ zen ziiņaņgât yatâ nâņgâm sâme. Oi nen nâņgen. A bâlijaņ gâbâ mâkâniņgâbapkât mârûm sâsâņ, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zeņgât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut ñâi ñâi neņgât Kembu, Anutu, zâk sâm âlip kwâkñaņgindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkñak.

Siņgi âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonñâ.

⁶ Isirae a nâmbutñâ Kembugât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ ziiņgit nâņgi Anutugât den zo loreip mân sânat. Isiraegâren gâbâ muyagiwe, zeņgâren gâbâ nâmbutñâ zeņgât Isirae a bonñâ mân sâsâņ. ⁷ Oi yatigâk Abaramgât kiurâp torenñâ zen kiurâp bonñâ mân urâwe. Oi zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Isakagât kiurâp zeņak Abaramgât siņgi upi.”

⁸ Den zorat topñâ itâ ziap. Sâkñâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen ak-sik patâñâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Buñâ. Siņgi den umñan muyagiwe, zeņak Abaramgât kiurâp bonñâ sâsâņ. ⁹ Kembuñâ siņgi den Abaram itâ sâm dukuip, “Kendon ñâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkñâ nanñâ mimbap.”

¹⁰ Oi zoric buñâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekañâ sâkunniñâ Isaka, zâk sot ândim katep zagât kâmbokoip. ¹¹⁻¹² Oi katep zagât mân muyagem âlip mo bâlijaņ zo mân oitâ Anutuñâ zekât op mamzikiñâ itâ sâm dukuip, “Âtâñandâ munñaņgât kore a op ândibap.”

Zo ko Anutugât den kâtigibapkât nâņgâm zikñak mem kâsâpzâkom den zo sâip. ¹³ Katep zagât zet orot mâmezikiñâ ekñâ mân sâip. Kânñan nâņgâzikâm yatâ

sâip. Zorat den nâi Kembangât ekabân itâ ziap,
 “Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonnigap.”

Anutu zâk ândiândiniņangât buņâ, um lâklâkņangât op galem otniņgâmap.

¹⁴ Anutuņâ nâi kâsa okņangâm nâi buku okņangip, zorat dap sânat? ¹⁵ “Zo bâliņâ.” Yatâ sânat? Buņ kâtikņâ. Zâkņâ den nâi Mose itâ sâm dukui,

“A nâi birâņangâbâ sâm âlip birâņangâbat. Ka a nâi tângubâ sâm âlip tângubat. Lumbe okņangâbâ sâm âlip okņangâbat.”

¹⁶ Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsâņ. Anutu um lâklâkņangât tânzâņgozâņgoņ sânat. ¹⁷ Anutuņâ a kutâ Parao den dukui, zo Kembangât ekabân itâ kulemguwe,

“Nâ gâgâren imbanânâ sâm muyagia kutsiņginâ hân dâp âibapkât sâm kwânâņgâgiwan.”

¹⁸ Oi zorat Anutugât itâ nâņgânat, “Zâk a nâi tângubâ sâm tângubap. A nâi um kâtik oik sâi kâtigibap.”

¹⁹ Nâ yatâ sa itâ sâm mâsikâ niban? “Yatâ op ko Anutu zâk wangât a neņgât nâņgi bâliņ uap. Anutuņâ den nâi sâi aņâ kwâkâbapkât dâp buņâ.” ²⁰ Den yatâ zo sânanâ itâ mâsikâgibat, “Gâ wangandâ Anutu den dukuban. Âmaņâ dap op âmaņ tuutuun a itâ dukubap, ‘Gâ wangât yatâ zo muyagenigin.’” ²¹ Âmaņ tuutuun a, zâk dengop mem toren a zeņgât âmaņ tuubap. Oi torenņâ mem wâu, bâu zeņgât tuugi nâņgindâ bâliņ upap?

²² Oi Anutu zâk âmaņ kukņangât bonņâ zorat siņgi, zo bet kunzit birâbapkât nâņgi ziap. Âmaņ zo zeņgâren kâmbam muyagem kukņangât bonņâ sot imbanânâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap sânat? ²³ Oi âmaņ nâmbutņâ tânzâņgobapkât siņgi, zen kubikziņgâm sumbemân âsak neuleņan tenġâ kwatziņgâbapkât kânņan nâņgi ziap. Âmaņ zo zeņgâren neule âlipņâ gom sâmba ziņgâbapkât diiziņgâm ândiap. ²⁴ Yuda ayâk buņâ. Hân nâin gokņâ ârândâņ âmaņ um lâklâkņangât op zâkkât siņgi utnatkât

diiniņgâmap. ²⁵ Zorat Propete Hoseagât ekabân diņâ itâ ziap,

“Kembuņâ itâ sap, ‘A kâmut mariziņ mân orâwan, zen nâgât siņgi sâbat. Oi umnandâ mân gâsâzâņgowan, zo umnandâ gâsâzâņgobat. ²⁶ Oi a zeņgât nâgât arâpnâ buņâ dâzâņgowan, zeņgât itâ sâbi, ‘Zen Anutu ândiândiniņangât nan bârarâp op ândie.’”

²⁷ Oi Propete Yesaianâ den kâtik sâm Isirae a zeņgât itâ sâip,

“Isiraegât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ doņbep muyagibi. Ka zeņgâren gâbâ bituktâņâ Kembangât siņgi upi.”

²⁸ Kembangât itâ nâņgâmen. Kembu zâk a zeņgât sâm kwâkâmņâ kegâk hâuņâ ziņgâm naņgâbap. ²⁹ Zorat Propete Yesaianâ den nâi itâ sâip,

“Sumbem kâwali a zeņgât Kembu, zâk mân nâņgâniņgi sâi ko kiurâpniņ buņ upe. Mirâ kamânziņ zo Sodom sot Gomora zeņgât tobat yatâ upe.”

(Anutuņâ kamân zagât zo zikiri bâliņ oitâ sâi kârâpņâ zikesem naņgip.)

Yuda a ziņ târârak utnâ sâm osiwe.

³⁰ Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân nâin gokņâ, ziņ târârak mân ândimņâ tosanin buņ utnâ sâm tosaziņ buņ urâwe. Kembangâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm tosaziņ buņ urâwe. ³¹ Yuda a zen ko Mosegât gurumin den lum târârak utnat sâweņâ gurumin den zo lum osiwe.

³² Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nâņgâm pâlâtâņziņ buņâ. Zen yen ândim mâmanziņangât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip, zoren kinziņ luakņime.

³³ Kembangât ekabân diņâ zitâ kulemgune ziap,

“Nâņgâ. Nâ Sioņ bâkņan, Yerusalem kamânân zeņgâren kât nâi paan. Zoren kinziņ luakņibi. Oi kât kâtik nâi paan. Zoren a doņbep patâņâ zâņgobap. Ka nâi zâk nâņgâm pâlâtâņ kwatnibapņâ mân kwakpap.”

10

Anutuñâ Yuda a tosaziñ buñ upigât mâtâp muyagei Yuda a doñbep ziñ kândâtkuwe.

¹ Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umnandâ otnigi zengât op Anutugâren ninâu sâman. ² Zen Anutu kore okñangânam um bâbâlañ ândime. Zo zingitmanñâ san. Ka zen mâtâp mân ek nângâm upme. ³ Zen Anutugâren gâbâ târârak orotñâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziiñak târârak utnatkât nepñâ tuume. Anutugât mâtenñan tosa buñ orotñangât mâtâp, zo mân ek nângâm Kristo kândâtkuwe. ⁴ Nen ko itâ nângen. Anâ nângâm pâlâtangât opñâ tosanin buñ muyaginatkât Kristonâ gurumin dengât mâtâp doongoip.

⁵ Mosenâ gurumin denân den nâi itâ kulengoip,

“A zen gurumin den lum nangâm târârak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nângâm pâlâtangât tosa buñ orotñangât den ko itâ ziap,

“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Nâinâ sumbemân zâimñâ Kristo diim gibap? ⁷ Mo nâinâ âmbi geimñâ Kristo mumuñâ zengâren gâbâ diim kopgâbap.’ ⁸ Yatâ buñâ.”

Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nângânangâgan ziap.”

(Zo nângâm pâlâtangât den kwâkâm zingâmen, zorat sâsân.) ⁹ Yesu, zâk Kembuñâ. Den zo lâugan zimbap oi Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mängeip, zorat umgandâ nângi bon opmap oi ko âlip op sumbengât sinji upan. ¹⁰ Nen itâ nângâmen, “Umñâ Yesu nângâm pâlâtang kwap tosanin buñ utnat. Oi lâuniñandâ Yesu Kembuniñâ sâmñâ sumbengât sinji utnat.”

¹¹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulenguwe,

“Nâi zâk Kembu nângâm pâlâtang kwâkñangâbapñâ kwakmak mân upap.”

¹² Âlip nângen. Yuda a sot hân nâin gok nen kânok uen. Kembu, zâk kânok kembu otningâm ândimap. Kembu zâk hâtubâtu

mân otningâmap. Oi zâk konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo ningâmap.

¹³ Zorat Kembugât ekabân itâ sâsân, “Kembu konsâm ândibi, zen Kembuñâ bâlinan gâbâ mâkâzingâbap.”

¹⁴ Ka a zen ko zâk mân nângâm pâlâtang kwâkñangâmñâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topñâ mân nângâmñâ dap op nângâm pâlâtang kwâkñangâbi? A nâinâ Anutugât sinji den mân dâzangoi ko dap topñâ nângâbi? ¹⁵ Oi Anutuñâ a mân sângonzangoi dap op âi sinji dâzangobi. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Sinji âlip sâsân a, zengât kinziñ kwamitñâ nângâm ko nângâne âlip upap.”

Anutuñâ Yuda a sâm osizingip.

¹⁶ Sinji âlip zo Yuda a nâmbutñandâ nângâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianâ itâ sâip,

“Kembu, sinji den sâindâ mân nângâme.”

¹⁷ Zorat op itâ nângâbi. Nângâm pâlâtang, zo den sinji sâsângangât bonñâ. Oi den sinji âragumen, zo Kristogât sinji âlip den.

¹⁸ Itâ sâm mâsikâzingan. Zen sinji âlip den zo nângawe mo buñâ? Zen nângawe. Den nâi itâ ziap,

“Kembugât dennâ hân dâp âim nangip. Oi diñandâ hân muruk toren toren âim nangip.”

¹⁹ Dum mâsikâzingâm san. Isirae a zen dâñ nângâm kwâtâtiwe mo buñâ? Kândom Mosenâ den nâi itâ kulemgoi nângawe,

“Kembuñâ itâ sap, ‘A yenñâ, hân nâin gokñâ kâmut nâi diizinga Isirae zen nângâne bâlin oi um kâlak otzingâbi. A kwakmak kâmut zo diizinga zen ek kuk upi.’ ”

²⁰ Bet Propete Yesaianâ kengât buñ den yâmbât itâ sâip,

“Kembuñâ itâ sap, ‘Mân kârunim ândiwenñâ muyaginiwe. Topnâ mân sâm kârum ândiwe, zen mâte otzingâwan.’ ”

²¹ Ka Isirae a zengât Kembuñâ den nâi itâ sâi kulenguwe,

“Nâ a kâmut zâizâin sot den kukuñ zi, zen hârânsâm narâk kârep ândinetâ

nâgâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutjandâ um kâtik utnetâ Anutuñâ nâmbutjik gâsuzingip.

¹ Oi zi den nâi mäsikâzingan. Anutuñâ Isirae arâpñâ birâzingip? Buñâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân gokñâ. ²⁻³ Anutuñâ kânjan nângâningip, nen mân birâningip. Zen Propete Eliagât den sinji nâi Kembugât ekabân ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Propete Elia, zâk Isirae a zengât tosazingât den sâm Anutu itâ sâm dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ zângom nanje. Gâgât sinji sâm nalempâpanñâ zo kom kândañawe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.” ⁴ Propete Elianñâ yatâ sâi Anutuñâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ anğân kârâzinga lopio kutñâ Baali, zâkkâren mân âi pindiñsawe.”

⁵ Oi narâk zi yatigâk Anutuñâ um lâklâkñangât opñâ Isirae zengâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpzânğoi arâpñâ op ândie. ⁶ Zen orot mâmezîngât buñâ. Zikñâ um lâklâkñangât op gâsuzîngâm tânzânğoi. Yatâ mân oi sâi tânzânğozânğonğangât bonñâ mân âsagebap.

⁷ Oi dap dap? Isirae a kut nâi zo muyaginat sâwe, zo mân muyagiwe. Anutu zikñak nângâm gâsum sâlâpzânğoi, zenjak kut zo muyagiwe. A nâmbutñâ umzîng kâtigeip. ⁸ Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap, “Anutu zâk umzîng mem gulipkoip. Sinzîng kwâtepkuip. Kindapzîng mem doonğoi. Yatâ otzîngi ândiwenjak ândim ge.”

⁹ A kutâ Dawidinñâ itâ sâm kulemgoi, “Zen Kembugât den sâtnjak lum sii nalempime, ka umzîngandâ Kembu kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalempineta kâsazîng ganeta parâtâk pambi. Hânân gei zânğoi hâuñâ takâzingâbap. ¹⁰ Gâ sinzîng kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtzîng mem namuñna kârîngonğ ândibi.”

Oliwa nagân bâranñâ nâi mem ga târokwâip.

¹¹ Oi den nâi mäsikâzingan. Isirae a zen kârân kinzîng luakñem hânân gei tâmbetagowe? Yatâ buñâ. Zen kubikkubik kândâtkune a hân nâin gokñâ zengât sinji oip. Oi hân nâin gokñâ zen nângâne Isirae a zîng zîngit umbâlâ upi. ¹² Isirae a zen Kembugât den kândâtkune a hân nâin gokñâ zen nângâm lum âlip urawe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umzîng melânğ Kembu sot pâlâtânğ utne bonñâ donğep walâwalânğ muyagezîngâbap.

¹³ Hân nâi gokñâ zen den zi dâzânğua nângâne. Nâ hân nâin gokñâ zengât Aposolo ândimannâ nepnâ tuum kwâtâteman. ¹⁴ Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ alezîng nâmbutjandâ umzîng melânğ âlip upi. Hân nâin gok zen sinji âlipkât bonñâ muyagine Isirae a nâmbutñâ zîng ek nângâm zo yatik minâ sâm umzîng melânğbi. ¹⁵ Anutuñâ Isirae a birâzingi hân nâin gokñâ zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuñâ Isirae a dum gâsuzîngi ko mumuñan gâbâ zaatzaatñâ yatâ upi. ¹⁶ Kândom Kembugât sinji pâpanñâ oi ko du ombenjan âsagine zo yatik zâkkât sinjiyak pâpanñâ. Oi nak topñandâ hâlâlu zei nak bâranñâ sot bonñâ zet yatik hâlâlu zimbabot.

¹⁷ Oi Anutuñâ kamân Oliwa nagân bâranñâ nâmbutñâ mânânğât birâm zorat gebâğân ulinñâ barin gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândânğ kelâk toonandâ tângogip. ¹⁸ Gâ bâranñâ sânginñâ zengât nângâna giginğ oi sâkkâ mân mem zâiban. Yatâ opapkât itâ nângâ. Gânğ ândânğ mân tângum nalempindâmat. Zâkñâ tângom nalempim.

¹⁹ Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuñâ nâ târokwatnibapkât bâran sânginñâ mânânğâtzîngâm birâzingip.” ²⁰ Den zo bonñâ. Zo sinji âlip birâm ândiwegât mânânğât birâzingip. Gâ ko nângâm pâlâtânğangât op zâk zengât kinkin gebâğân kinzat. Zorat gâ sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban. ²¹ Anutuñâ Oliwa bâranñâ sânginñâ zâizâinñâ, zo mânânğât birip. Oi zo yatik gâ zâizâinğ op ândina mânânğât birâgibap. ²² Zorat

gâ Anutu um lâklâkņangât op tângogip sot um kâtik urâwe, zen hâuņâ zingip. Zorat mân nelâm gobap. Um kârâpņangât bonņâ, zo singi âlip kândâtkuwe, zengâren muyagemap. Oi um lâklâkņangât bonņâ gâgâren muyagiap. Oi gâ zâk sot pâlâtân op ândina bonņâ âlip zemgibap. Yatâ mân upan zo ko mânâņgâtņâ birâgibap. ²³ Oi bârannâ sâņņiņâ zen um kâtikziņâ birâne Anutuņâ dum zagâtņâ târokwatziņgâbâ sâm âlip upap. ²⁴ Oi barin gâbâ Oliwa nak bârannâ kamângât Oliwa nagân târokwâkwatņâ, zo mân orotņâ. Ka Kembuņâ barin gâbâ Oliwa bârannâ mingimņâ kamângât Oliwa nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa zikņâ bârannâ mânâņgârip, zo târokwatziņgâbâ sâm mân kwakpap. Zo kegâk târokwatziņgâbap.

Anutuņâ a topņâ topņâ tânzâņgobapkât nâņgâmap.

²⁵ Bukurâpnâ, zen kwakņâ ziiņâ nâņgânâņgâyân singi âlibân bagim nâņgâm gulipkubegât den tikņâ zi sapsun ziņgâbâ. Isirae a nâmbutņâ zen um kâtik op ândine hân nâin gokņâ zen singi âlipkât bagine teņgâziņ mârumņan sâip, zo dâpņan op naņgâbap. ²⁶ Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op naņgâbi. Kembugât ekabân diņâ itâ kulemgune ziap.

“Sion bâkņan, Yerusalem kamânân gâbâ kubikkubikniņâ muyagem Isirae gât kiurâp zengâren bâliņâ ziap, zo gâbarei âibap. ²⁷ Yatâ oi nâ bâliņâziņ saņgonņâ zen sot târotâro upat.”

²⁸ Hân nâin gokņâ, zen singi âlibân bâgibigât Yuda a ziņ narâk ziren Anutugât kâsa yatâ op ândie. Ka Anutuņâ Yuda a sâkurâpziņ mem sâlâpziņgoipkât Anutugât umņandâ zengâren patâ oi ândie. ²⁹ Anutu zâk buku orotņangât den sot di-izingâziņgânangât sâi den zo mân loribap.

³⁰ Hân nâin gok, zen mârumņan um kâtik op ândiwe. Bet, nârâk zi Isirae a zen um kâtik utne ko hân nâin gokņâ zen Anutuņâ tânzâņguap. ³¹ Zo yatik Yuda a zen um kâtik op ândimņâ birânetâ ko Anutuņâ tânzâņgobap. ³² Anutu zâk a aksik patâ bet

tânzâņgobapkât op nâņgâmņâ nâņgâziņgi bâliņandâ saaziņgi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkņangânat.

³³ Opoņ, Anutu zâk singi âlipkât gom sambe tâtalek zemņangap. Zâkkât nâņgânâņgân, zo dap yatâ nâņgâm kwâtâtinat? Zâkņâ walâniņgâm nâņgap. Den sâm kwâkâmap, zorat dap yatâ nâņgâm kwâtâtinat? Nep tuutuunangât mâtâp, zo dap yatâ nâņgâm naņgânat?

³⁴ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembugât umņan den ziap, zo a neņgâren gâbâ nâiņâ mân nâņgâm kwâtâtimap. Zâkņâ den nâi sâi ko dap op beķņan mem sânat? ³⁵ Nâiņâ Kembuņâ kut nâi pindip, zorat tosaņâ ze ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâkņâ a sot kut nâi nâi aksik patâ muyeniņgi. Zâkņâ imbaņâ niņgi ândimen. Oi zâkkât singi op ândimen. Zâk mariniņâ sot kembu patâniņâ ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkņangindâ târokwâi zem zâimâmbap. Zo perâkņak.

12

Um sâkniņâ Anutugâren pâindâ zimbar.

¹ Bukurâpnâ, Anutuņâ umâlipņangât op tânnâņgoipkât kindap pâroņ den dâzâņgua nâņgânek. Mârumņan sii nalem mo zuu bâu Kembugât singi sâm om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziņ Anutugâren panetâ ze egi âlip nâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonņâ okņangâm ândibi. ² Oi ândi mâmanziņandâ um kâtik zengât tobat yatâ mân upap. Zen um nâņgânâņgâziņ Anutugâren pane ze kubikziņgi tobat nâi upi. Zen yatâ utne Anutu diņangât dâp mâtâp âlipņâ sot târârakņâ zo ek nâņgâbi.

Nep sâm niņgi, zo yatik tuum ândinat.

³ Kembuņâ tânnogipkât nâ den sa zen aksik nâņgânek. Gâ Kembugât singi ândiat. Ka gâ gikangât nâņgâna zâizâiņ mân upap. Anutuņâ nepkât imbaņâ gigip, zorarâk nâņgâm tuum ândiban. ⁴ Itâ nâņgâmen. Sâk bonniņâ kânok. Ka kore orotņâ donbeņâ nep top topņâ tuume. ⁵ Oi torenņâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwâindâ bonniņâ kânok uap. Kristo

zâk kâukniñâ upap. Oi nen kin bik op ândim tânagomen. ⁶ Singi âlipkât imbanâ top topñâ niñgip, zo tânnângom niñgip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepñâ tuunat. Zorat a ñâi, zâk Kembugât den sâm muyag-ibapkât imbanâ zemñângap oi ko nângâm pâlâtânâ tâkñangap dâp Kembugât den sâbap. ⁷ Ñâi zâk kore orotñangât nep tuubapkât imbanâ zemñângap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi ñâi zâk den kwâkâm zingâ nep tuubapkât imbanâ zemñângap oi ko zo yatik tuubap. ⁸ Um bâbâlan kwatziñgâziñgân den sâmap, zâk zorat imbanâ zemñangâbabân sâbap. Ñâi zâk kât sikum zingâziñgânangât imbanâ zemñângap, zâk umñâ diim gem umâlip op tuubap. Ñâi zâk a sâtnâ ândibapkât sâm pindâpindân, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Ñâi zâk tânzângobapkât imbanâ zemñângap, zâk umbâbâlanâk upap.

Lumbenangât den.

⁹ Buku orot zo sâkñandik mân upi. Umñâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâliñâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipñâ, zorik upi. ¹⁰ Zen buku bonñâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpñangât nângâna mân gigin upap. ¹¹ Zo um bâbâ lolot buñâ. Kâtigem ândibi. Kaapungât op umziñâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlan op Kembu kore okñangâbi.

¹² Kembuñâ sumbengât singi kwatziñgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam muyageziñgi zorat sâm âkon mân upi. Um bâbâlan op âsâbân ninâu sâm ândibi.

¹³ Kembugât kâmurân gokñâ nâmbutñâ zen kut ñâi ñâi kârum ândine betziñan mimbi. A lombanâ zengâren gane kian kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziñ sâm bâliñ kwatziñgâne zengoot mâsop den sâm dâzângobi. Lâuziñan gâbâ sâit den buñâ, mâsop denâk gibap.

¹⁵ A nâmbutñandâ sâtâre utne zen yatik târokwatziñgâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatziñgâm isebi.

¹⁶ Umziñ mâpotne kânogâk zeî ândibi. Ziñangât nângane zâizâiñ mân upap. Nângânângâziñangât nângâne zâizâiñ mân upap. Oi zen a giginâ buku otziñgâbi.

¹⁷ Ñâi zâk kut bâliñ otgigi hâuñâ mân okñangâban. A ziñ mân orotñâ otziñgâne buku otziñgâbi. Zen yatâ op ândim a ziñ zengât nângâne âlip ñâi upapkât nângâmñik upi, ¹⁸ Zen a pisuk patâ zen sot lumbenâ op ândibigât kâtigibi. A ziñ kâsa otziñgâne lumbenâ den sâm dâzângobi. ¹⁹ Bukurâpnâ, a ziñ kut ñâi mân orotñâ otziñgâne hâuñâ mân otziñgâbi. Hâu kâu mân upi. Tosa zo Kembugât kukñangât singi pane zimhap. Zorat Kembugât ek-abân den ñâi itâ ziap,

“Kembuñâ itâ sap, ‘Tosa mâkâmâkân, zo nâgât nep. Hâuñâ zingâziñgân, zo ninak zingâbat.’ Kembu zâk yatâ sap.”

²⁰ Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalem pindâban. Toogât nângi too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâukñâ kwâkñan pâna simhap yatâ upap.

²¹ Bâliñandâ mân mem gei kwatgibap. Buñâ. Gâ âlip op bâliñâ mem gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zengât den.

¹ A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtnâ zengât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren gokñâ. Hân a kuta sot a sâtnâ zen Anutugât sâtkât ândie. ² Zorat ñâi zâk a kutâ zengât den birâm Anutugât den yatik birâbap. Oi den birâbi, zen yatik hâuñâ mimbi. ³ Orot mâmeziñ âlipñâ zen a kutâ zengât kengât mân upme. Bâliñâ upme, zen ko a kutâ zengât kengât upme. Zorat gâ kengât buñ ândibâ sâm ândi mâmangâ kubikñâ âlipñâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutânâ gâgât nângâgigi âlip upap. ⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziñâ gâlem otginetâ âlip ândibangât sâm ziñgip. Zen kâmbam hâuñâ lañ mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâliñ mâme zengâren nep tuum hâuñâ ziñgâbi. Zorat gâ bâliñ upan zo ko kengât upan. ⁵ A kutâ zengât dinziñâ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât kengârâk buñâ. A kutâ dinziñ lulunangât nângindâ mâtâp âlip ñâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo lân ândinat. ⁶ Anutuñâ galem a sot a kutâ nep sâm ziñgip, zen nep zo tumegât op kât

zenġâren pame. ⁷ Zen kut nâi nâi sâsân dâp otziġġâbi. Kât sikumġât sâsân, zo kât ziġġâbi. Kore otziġġâbigât sâsân, zen kore otziġġâbi. Hurat kwatziġġâbigât sâsân, zen hurat kwatziġġâbi. Dinziġ lubigât sâsân, zen dinziġâ lubi.

Kembuġât den lum buku op tânanonât.

⁸ Kut nâi yenġġġât tosa mâkâne âkâbap. Buku oranġâm ândibigât sâm ziġġip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Nâi zâk a toren buku otziġġâm ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsân. ⁹ Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyanġâm âbânanġâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A nâigât kut nâi laġ mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutġânâ mâpotġânâ kâukġânâ itâ sâsân, “Gikanġât otgimap, zo yatik a torenġânâ zenġât otgibap.” ¹⁰ Buku op ândibapġânâ a nâi bâliġânâ mân onanġâbap. Zorat nâi zâk buku otziġġâm ândibapġânâ gurumin den lum nanġâbap sâsân.

Nen târârâġâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topġânâ nânġâm ândie. Umanân ġâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum sinġi âlip topkwap nânġâwen, narâk zoren sumbemân zâinatġât narâk kârep zeip. Zi ko narâk pânġânok uap. ¹² Mârum hanġâbâmap, zorat nâitâtikkât orot mâme bâliġânâ zo birâm âsakġanġât hâmbâ âmbum kâsaniġ Sataġ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat. ¹³ Sirâmġât sinġi op nâitâtikkât orot mâme bâliġânâ zo birâm târârâk ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot laġ ândiândiġ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi. ¹⁴ Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlâtânġ op ândibi. Oi um sâkziġan âkġâlâle bâliġânâ muyagem bâliġan diiziġġâbâ sâi mân nânġâm kândâtkubi.

14

Sinġi âlip donġep mo bituk zemniġġap, nen ârândânġ Kembuġât sinġi ândinat.

¹ Sinġi âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziġġâbi. Den topġanġât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi. ² A nâmbutġânâ ziġânâ nânġâ

kwâkâ buġânâ nalem top top nime. Oi a nâmbutġandâ nalem nâmbutġânâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime. ³ Nâi zâk nalem top top nemapġânâ bukuġânâ nalem toren mân nemap, zâkkât nânġi ġiġiġânâ mân upap. Oi nâi zâk nalem nâmbutġânâ mân nemapġânâ bukuġânâ nalem top top nemap, zâkkât nânġi mân bâliġ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat. ⁴ Zorat itâ sa nânġânok. Gâ wangandâ a nâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patânanġât mâtenan upap. Oi zâk mân loribap. Patânâ Anutu, zâkġânâ tânġoi kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâmġât zo yatik a nâmbutġandâ itâ nânġâme, “Sirâm kânok, zo Kembuġât sinġi.” Yatâ nânġâm kendon tapme. A nâmbutġânâ, ziġ ko sirâmġât itâ sâme, “Sirâm zo tirik buġânâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nânġânok. Sirâm nâiġânâ mo nâiġânâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nânġâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot. ⁶ Nâi zâk sirâm kânokkât nânġi zâizâiġ oi kendon tâpmap, zo Kembuġât op opmap. Oi a nâi zâk nalem top top nemap, zo Kembuġât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmġânâ nemap. Oi a nâi zâk nalem toren mân nemap, zâk Kembuġât op opmap. Zâk Kembuġâren sâiwap sâm dukumap.

⁷ Âlip nânġen. Nenġâren ġâbâ nâiġânâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zenġât mân nânġânânġâ op zikġanġârâk nânġâm ândibap? Oi dap op zikġanġârâk nânġâm mumbap? Nen Anutugât sinġi op ândimen sot mumen. ⁸ Ândiândi, zo Kembuġât op ândimen. Mumu, zo Kembuġât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembuġât sinġi op utnat. ⁹ Zorat op Kristoġânâ mumuġânâ sot ġwâlâ ârândânġ kembu otniġġâbapġât momġânâ mumuġan ġâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kembu patâniġ ândiap. Zorat den nâi mâsikâziġġa dâtnonek, “Gâ wangandâ bukuganġât den sâm kwâkâban? Mo ġâ wangandâ bukuganġât nânġâna ġiġiġ upap?” Nen aksik patâ Kembuġât mâtenan kirindâ nenġât den

sâm kwâkâbap. ¹¹ Kembangât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap, “Kembunâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topnan gam siminziņ lim kwap pindiņsânibi. Oi aksik patâ zen lâuziņandâ sâm âlip kwatnibi.’”

¹² Zorat nen nângen. Nâran nen aksik patâņâ Anutugâren pindiņsâm topniņ sânatkât sâm niņgip. ¹³ Zorat op ko nen buku zeņgât den hâuņâ mân sâm kwâkânat. Buņâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutņâ umgulip kwatziņgindâ Kembangât mâtâp walâbegât op nângâmņik ândinat. ¹⁴ Nâ Kambu Yesu sot pâlâtâņ op ândimannâ itâ nângâm kwâtâtian. Nalem nâi mo nâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka nâi zâk nalem laņ nem sumunkubat sâm laņ nimbap, zâk perâkņak um sumun upap. ¹⁵ Oi itâ nângan. Gâ nalem nâi nena bukugandâ gekņâ nângi mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Buņâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristonâ zâkkât op moip. Gâ zorat nângâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban. ¹⁶ Zen kut nâi orotņangât nângâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutņandâ sâm bâliņ kwatziņgâbegât galem orangâm ândibi.

¹⁷ Anutugât um topnan ândiândiņ, zo dap yatâ? Zo sii nalem nemņik ândiândiņ? Buņâ. Um hâlâlu sot um lumbeņâ sot Tirik Kaapumgâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândiņ, zorâņâ bonņâ. ¹⁸ A zen yatâ zo ândim Kristo kore okņangânetâ Anutuņâ ziņgiri âlip upap. Oi a ziņâ zeņgât nângâne dâp upap. ¹⁹ Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkât kâtiginat. ²⁰ Gâ nalemgât opņâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nalem aksik zo âlipņik. Ka nâi zâk nemņâ nâmbut tâmbetzângobapkât nep tuubap, yatâ nângâm nei bâliņ upap. ²¹ Gâ bukugâ kâsa okņangâbatkât zâkkât op nalem, waiņ too mo wan wan zo birâna dâp upap. ²² Gâ kut yatâ zo orotņangât um salek ziap, zo Anutu mâtenan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat nâi zâk nalem nemap mo kut nâi nâi opmap, zorat um zâgât mân

upap. Sâtâreņoot upap. ²³ Nâi zâk um zâgât op nalem nei bâliņ upap. Zâk nângâ kwâkâ op laņ nei bâliņ upap. Wangât, zâk nângâm pâlâtâņ kwâkņan mân uap, zorat. Kut nâi zo mo zo nângâm pâlâtâņ kwâkņan mân oindâ tosaņoot upap.

15

Yesugât tobat op niņ nângânângâyân mân ândinat.

¹ Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diizingânat. Oi nen niņangârâk nângânângâyân mân ândinat. ² Nen bukurâpniņ zeņgât nângâm ândim âlip upi sot siņgi âlibân kâtigibigât betziņan minat. ³ Kristo zâk yatik zikņangât nângânângâ mân ândeip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Kambu, gâ sâm bâliņ kwatgiwe. Zeņgât sâm bâliņâ zo nâgâren zariap.”

⁴ Mârumņan den sâm Kembangât ekabân kulemguwe, zo nen siņgi âlip top nângânatkât urâwe. Den zorâņ mem kâtikņan kwatniņgi kut nâi siņgi kwatniņgip, zorat um bâbâlaņ op nângânângâ ândinatkât kulemguwe.

⁵ Zeņgât op Kembangâren itâ sâm ninâu sâman, “Mem kâtikņan kwatniņgâmap, um bâbâlaņ orotņangât mariņâ, zâkņâ diizingi Yesu Kristogât op um kânok op ândibi. ⁶ Oi umziņ sot lâuziņ mindui Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâņâ Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkņangâbi.” Zen yatâ upigât Kembangâren ninâu sâman.

Umņâ gâsâyagom ândibi.

⁷ Zorat op Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât Kristonâ umņandâ gâsuziņgip. Oi zen yatigâk umņâ gâsâyagom ândibi. ⁸ Nâ itâgât dâzâņguan. Anutuņâ sâkurâpniņâ kut nâi nâi ziņgâbapkât siņgi den dâzâņgoip, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a neņgât kore a op ândeip. ⁹ Oi Anutuņâ hân nâin gok zen tânzâņgoi sâm âlip kwâkņangâbigât yatâ oip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “O Kambu, nâ hân nâin gok zeņgâren sâm âlip kwatgim kep mimbat.”

¹⁰ Oi den nâi itâ ziap, “Hân nâin gokņâ, zen Anutugât kâmut zen sot sâtâre upi.”

11 Oi den n̄ai it̄a ziap,
 “H̄an n̄ain gok, zen aksik Kembu s̄am ālip
 kwāk̄n̄an̄ḡabi. A h̄an̄n̄a h̄an̄n̄a, zen
 z̄ak s̄am ālip kwāk̄n̄an̄ḡabi.”

12 Oi Propete Yesaian̄a den n̄ai it̄a kulem-
 goip,

“Nak t̄atop̄n̄an k̄am̄n̄a, Yeseḡat kiun, zo
 tak̄am, z̄ak a h̄an̄n̄a h̄an̄n̄a zenḡat
 kembu pat̄a op kembu otzinḡabap.
 Oi h̄an n̄ain gok̄n̄a zen z̄akk̄aren
 n̄anḡam p̄al̄at̄an̄ kwāk̄n̄an̄ḡabi.”

13 N̄a zenḡat op nin̄au s̄am it̄a
 s̄aman. “N̄anḡam p̄al̄at̄an̄ḡat marīn̄a,
 Anutu, z̄ak̄n̄a diizinḡi n̄anḡam p̄al̄at̄an̄
 kwāk̄n̄an̄ḡam lummben̄a op s̄at̄are
 kwāk̄n̄an̄ āndibi. Yat̄a op āndine Tirik
 Kaapum̄n̄a imban̄a z̄inḡi bet muyagibap,
 zorat n̄anḡam um b̄ab̄alan̄ op āndibi.”
 Zenḡat n̄anḡam yat̄a nin̄au s̄aman.

Paulo nep̄n̄an̄ḡat den.

14 Bukur̄ap̄n̄a, zenḡat n̄anga ālip
 uap. Zen ālip āndim sīnḡi ālipk̄at top̄n̄a
 n̄anḡame. Oi sīnḡi ālip zīn̄ak āragun̄a
 s̄am m̄an kwak̄pi. 15 Oi n̄a Anutūn̄a
 nep̄ s̄am nigipk̄at den n̄ambut̄n̄a kenḡat
 būn̄ d̄az̄anḡom kulemgum z̄inḡan. Zen
 sīnḡi ālip nel̄amz̄anḡobapk̄at kulemgum
 z̄inḡan. 16 Yesu Kristo, z̄ak̄n̄a n̄a um
 k̄atik sīnḡi ālip d̄az̄anḡobatk̄at kore a
 n̄abarip. Kembuḡat tirik nam̄a ḡalem a
 z̄inḡ Kembu kore ok̄n̄an̄ḡame. Oi n̄a zo
 yatik Kembu kore ok̄n̄an̄ḡam sīnḡi ālip
 a um k̄atik d̄az̄anḡoman. N̄a Anutūḡat
 sīnḡi ālip nep̄ tuuga Tirik Kaapum̄n̄a
 um h̄al̄alu kwat̄inḡi Kembuḡat sīnḡi op
 āndibi. 17 N̄a Yesu Kristo sot p̄al̄at̄an̄ op
 Anutu kore ok̄n̄an̄ḡam nep̄ zo tuuman,
 zorat n̄anḡam s̄at̄are opman. 18 Nep̄ zo
 nin̄ak m̄an tuubam yat̄a. Yesu Kriston̄a
 mam otnigi a h̄an n̄ain gok̄n̄a zen sīnḡi
 ālip n̄anḡam lubiḡat l̄aunand̄a sot bitnand̄a
 nep̄ tuuwan. Yesu Kriston̄a m̄an mam
 otnigi nep̄ tuuwan s̄ai ko dap yat̄a s̄am
 s̄at̄are s̄abam? 19 N̄a Tirik Kaapum̄ḡaren
 ḡab̄a imban̄a mem Yerusalem kam̄an̄an̄
 ḡab̄a topkwap kulem sot sen m̄ar̄at tuum
 āim Kristoḡat sīnḡi ālip pisuk, zo a h̄an
 d̄ap d̄az̄anḡom aria Ilurikon̄ h̄an̄an̄ ai ākip.
 20 Oi a n̄ambut̄ z̄inḡ tuuwaȳan̄ tuubanḡat

Kristoḡat kut sīnḡi m̄an arip, zoren
 ūnak̄n̄an̄ āibat̄k̄at otnigip. 21 Kembuḡat
 ekab̄an̄ den kulem n̄ai it̄a ziap, zorat d̄ap
 opman,

“Kembuḡat den sīnḡin̄a m̄an d̄az̄anḡowe,
 zen zo n̄anḡabi. Oi sīnḡin̄a m̄an
 n̄anḡawe, zen top̄n̄a n̄anḡabi.”

*Paulo z̄ak Roma kam̄an̄ wal̄am Sipen
 h̄an̄an̄ āibam s̄aip.*

22 N̄a yat̄aḡat Roma kam̄an̄an̄ gok̄n̄a
 zenḡaren ḡabam nar̄ak d̄ap kwakman.

23 Āndim ḡawan, zo zenḡaren ḡabat s̄am
 umnand̄a n̄anḡam āndiwan. Zi ko h̄an
 toren̄gen zi nep̄ tuuman, zo ākap. 24 Zorat
 Sipen h̄an̄an̄ āibam zenḡaren ḡabat̄k̄at
 n̄anḡan. Ga zen sot t̄at̄at m̄ame op ko
 um̄alip op a n̄ambut̄n̄and̄a zenḡaren ḡab̄a
 betnan s̄ane Sipen h̄an̄an̄ āinat.

25 K̄andom nar̄ak ziren ko Anutūḡat
 sīnḡi a k̄at betz̄in̄an̄ mimbam Yerusalem
 kam̄an̄an̄ āibaman. 26 Makedonia sot Grik
 h̄an̄an̄ Kembuḡat k̄amut z̄inḡ Yerusalem
 kam̄an̄an̄ Kembuḡat sīnḡi a n̄ambut̄n̄a
 kanpit̄a āndie, zen k̄at betz̄in̄an̄ minam
 s̄am k̄atigiwe. 27 Zen um b̄al̄alan̄ op
 k̄at mindunet̄a d̄ap oip. Wanḡat, h̄an
 n̄ain gok̄n̄a zen Yuda a zenḡaren ḡab̄a
 sīnḡi ālip miwe, zorat tosa zenḡaren ziap.
 Oi tosa zo m̄ak̄abiḡat s̄akk̄at kut n̄ai n̄ai
 z̄inḡane d̄ap upap. 28 Den zo bon oi nin̄ak
 mem āim Yerusalem kam̄an̄an̄ z̄inḡam̄n̄a
 āburem Roma kam̄an̄ m̄air̄ap zenḡaren
 ḡabat. Zenḡaren ga tap̄n̄a Sipen h̄an̄an̄
 āibat. 29 N̄a it̄ n̄anḡan. N̄a zenḡaren ḡabam
 bet b̄asan̄ m̄an ḡabat. Kristoḡaren ḡab̄a
 m̄asop den ȳamb̄at̄n̄a mem ga z̄inḡabat.

*Paulo z̄akk̄at op nin̄au s̄abiḡat
 kulemgum z̄inḡip.*

30 Bukur̄ap̄n̄a, n̄a Kembun̄in̄a Yesu
 Kristo, z̄akk̄at op sot Kaapum̄n̄a buku
 orot̄n̄an̄ḡat den umn̄in̄an̄ p̄amapk̄at
 kindap p̄aron̄ den d̄az̄anḡob̄a. Zen
 n̄aḡat op Anutūḡaren don̄bep̄ nin̄au s̄abi.
 31 Betnan mine Yudaia h̄an̄an̄ Yuda a
 bitz̄in̄an̄ ḡab̄a m̄ak̄an̄ibap. Oi Yerusalem
 kam̄an̄an̄ Kembuḡat sīnḡi a kut zo z̄inḡa
 um̄alep upi. 32 Zor̄an̄a bet Anutūn̄a
 n̄anḡi um̄alib̄an̄ zenḡaren gam zen sot tap̄
 um̄n̄a s̄anduks̄abap. 33 Um lumbe marīn̄a,

Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâknjak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zengât nângâm ândeip.

¹ Ambân bukuniñâ Poibe, zen zâkkât topñâ mân nânge, zorat nâ zâkkât itâ sa nângânek. Zâk Kenkerei kamânân kâmut betziñan mem ândimap. Zorat zâk zengâren gâi buku okñangâbi. ² Zen Kembugât sinji ândienâ Kembugât op buku op bekñan mimbi. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okñangi nângânangâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutñâ donbep kore otniñgâm ândeip.

³ Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepñangât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nângânangânâ zekâren ziap. ⁴ Zet nâgât op sâkzikñangât kençât mân urâwet. Zorat nâyâk buñâ, kamân dâp Kembugât sinji a zen sot zekât op umâlip nângâm ândien. ⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâmbâtâre otziñgan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukñan kâdom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nângâmnik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre okñangân. Zâk zengâren nep donbep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândân nâmbarâwe, zekât nângâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zengât kâmurân ândiwet. Nâ mârur Kristo buñ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nânça âlip opmap. Kembugât op zâkkât nângâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân miangâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâmbâtâre âlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonñâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zengât sâmbâtâre âlip kwatziñgan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutñâ Kristogât sinji ândie, zengâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembugât op nep patâ tuuwet sot Peasi

zâk Kembugât op nep yatik tuugip. Zen sâmbâtâre kwatziñgan.

¹³ Kembugât a âlipñâ Rupu sot mamñâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamñâ zâknja mam otnigip.

¹⁴ Asinçirito, Philegon, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziñ sâmbâtâre kwatziñgan.

¹⁵ Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponñâ Olimpa sot Kembugât sinji a ambân zen sot ândime, zengât âksik nânça âlip uap.

¹⁶ Kembugât op ziñâ mindumñâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nângâm ândime.

Kembugât den sâsân a sarâ, zengât girem sâip.

¹⁷ Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorân sinji âlip kwâkâm ziñgawe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orangâm ândibi. ¹⁸ A yatâ zo, zen sot pâlâtân mân upi. A yatâ zo, zen Kambu Kristogât kore a buñâ. Zen tep kâmbosiñangât kore op ândime. Oi den kelâk sâmbâtâre nângânangâziñ giginâ nâmbutñâ kâitziñgom um gulip kwatziñgâme. ¹⁹ Zen ko Kembugât sât lume, zorat sinji sâne kamân dâp âim nançip. Oi nâ zorat umâlip opñâ itâ upigât dâzangobâ. Kut nâi nâi âlipñâ, zo ko nângâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut nâi nâi bâliñâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

²⁰ Narâk mân kârep oi lumben marinñâ, Anutu, zâknâ sâi Satañ mem ge kinziñandâ lân kwândâlibi.

Kambu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzânçozânçongandâ zengâren zimzap.

Buku den sot mâsop den.

²¹ Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yason sot Sosipate, zen zengât nângânangâ ândime.

²² Teatio, nânça den zi Paulogât lâunjan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembugât mâtenjan zengât nângâman.

²³ Gaio zâknâ nâ sot Kembugât kâmut zi galem otniñgâmapñâ zo yatik zengât

nângap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniñâ ñai Kwato, zet yatik zeñgât nângabot.

²⁴ (Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângezângeñandâ zeñgâren zim-bap.)

²⁵⁻²⁶ Anutu zâkkât siñgi âlip sâmman sot Yesu Kristogât den sâm muyageman, zorat dâp nângâm pâlatânziñ tânzângeobapkât imbanâ zemñângap, Anutu, zâk sâm sâtâre okñangânat. Anutu zâk ândeipñak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diñâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâm muyagime. Zo a hân dâp ziñâ nângâm lubigât kânñan Kembugât ekabân sâm muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk nângânângânâ patâ ândimap, zâk sâm âlip kwâkñangâm ândinat. Yesu Kristogât opñâ nen sâtâre okñangindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹⁻² Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniñâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristonâ gâsuzingâm zâkkât sinji hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otzingi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutñâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe. ³ Ibâniñâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzângoziñgoñ zengâren zimbar.

Korinti zengâren den sinji âlipñâ muyagem zeip.

⁴ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne Anutu zâk tânzângoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zengât op Anutu sâiwap sâmb dukuman. ⁵ Zen Kristo sot pâlâtan utne sinji âlip sâsânâ sot nângânângâ topñâ topñâ zingâm nanjip. ⁶ Zingâmñâ Kristogât sâmb âsak denñâ umziñan ândânâ gâsuip. ⁷ Oi Kaapumñâ imbanâ zingip nep top top tuume. Zen Kembuniñ Yesu Kristo âburem gâbapkat um bâbâlan op mambât ândime. ⁸ Zâkñâ Kembuniñâ Yesu Kristo gâbabân mâtenan tosazij buñ hâlâlu kinbigât mem kâtikñan kwatziñgi ândinetâ narâkziñ âkâbap. ⁹ Anutu zâk nanñâ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât diizingipñâ dumñâ den nâi mân sâbap.

Korinti a, zinjâ kâsâpagowe.

¹⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniñâ Yesu Kristo kutñangât op girem den sa nângânek. Zen den top top sâmbñâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo buñâ. Um nângânângâziñ mâpotne kânok oi ândibi. ¹¹ Bukurâpnâ, osetziñan den kâsâp muyagem ziap. Kolozi zâkkât arâpnâ, zengâren gâbâ nâmbutñâ zinj yatâ sâne nângâwan. ¹² Den itâgât san. Zengâren gâbâ nâiñâ itâ sâmap,

“Nâ Paulogât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Nâ Apologât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Na Peterogât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Nâ Kristogât a.” ¹³ Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nâñâ zengât op poru nagân muwan? Mo Paulo nâgât korân too sanjonzingâwe? ¹⁴ Kabik ninak too mân sanjonzingâwan. Krispo sot Gaio zerâk too sanjonzikâwan. ¹⁵ Zen itâ sâbegât, “Zâkkât kutñandâ lonjiniñgi too sanjonningâwe.” Yatâ buñâ. Yatâ mân nângâbi. ¹⁶ Zi nâi nânga. Setepano arâpnâ too sanjonzingâwan. Nâmbutñâ ko mân nângan. ¹⁷ Kristonâ a too sanjonzingâbatkât mân sâmb nigip. Den sinji âlipñâ dâzângom ândibatkat sâmb nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbanâ buñ opapkat a nâmbutñâ den kelâkñoorâk sâmb yatâ sâmb kubikñâ mân sâmban. Nâ sinji âlip den zo bonnik sâmban.

A um kâtik zinj Yesugât den sinji nângâne yen opmap.

¹⁸ A tâmbetagoagonangât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nângâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimennâ ko nângindâ Anutugâren gâbâ imbanâñootñâ opmap. Sinji âlip, zo sâmb kubik mân sâmban. ¹⁹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembunâ itâ sap, ‘Nâñâ sa a nângânângâziñoot zen kwakpi. Nângânângâziñoot, zengât nângânângâ zo doongubat.’”

²⁰ Zen dap nânge? A nângânângâñoot, zo ikâ? A nâi den nângâm simbitkum sâmap, zo ikâ? A narâk zirat topñâ nângâmap, zo ikâ? Nâ sa nângânek. Anutuñâ hân a zengât nângânângâziñ egi yennâ oip.

²¹ A zen ziiñâ nângânângâyân Anutugât topñâ iknam kwagâwe. Wangât, zen yatâ upigât Anutuñâ kânñan nângâm kubigi zeip, zorat. Den sinji âlipñâ dâzângomen. Um kâtik a, zen zorat nângâne yen opmap. Ka Aposolo a, nen den zorat nângindâ bon opmap. Oi nen den sinji zo sâindâ a nâmbutñâ zinjâ nângâm Kembugât sinji upme. Zo Anutuñâ kânñan nângi zeipkat yatâ âsagemap. ²² Yuda a um kâtik ândime, zen kulem top top iknam sâmb.

Grik a, zen ko hân a zengât nângânângâ den zo nângânângâm kâtigime. ²³ Nen ko Yesu poru nagân kuwe, zorat den sâindâ Yuda a ziņ nângâne kwakmak opmap. Oi Grik a sot hân nâin goknâ, ziņâ den zo nângâne den yennâ opmap. ²⁴ Ka a nâmbutnâ Kembunâ gâsuniņgip, Yuda a sot hân nâin gok ârândâņ, nen Kristogât nângâm itâ sâmen, “Anutugât imbanâ sot nângânângânâ zemņangap.” ²⁵ Um kâtik a, zen Anutugât nângânângâ den nângâne yen opmap. Ka Anutugât nângânângâ, zorâņ a zengât nângânângâ wâlap. Oi a zen Anutugât den nângâne lolot uap. Ka Anutugât den, zorâņâ ko a zengât imbanâ wâlap.

A zâizâiņ ziņâ ko bituk, a giginâ ziņâ ko donbep Kembangât sinġi upme.

²⁶ Bukurâpnâ, A ikâ zorâņ Anutunâ diiniņgip? Zo ek nângâne. Osetniņan a nângânângâziņ patâ donbep buņâ. A kutâ donbep buņâ. ²⁷ A mâteziņan a giginâ ândimen, nen Anutunâ diiniņgâm a nângânângâziņoot zo aņun kwatziņgâmap. A um kâtik ândime, zen nângânângâziņangât nângâne aņun upapkât yatâ oip. A zengât mâteziņan a giginâ sot lolot ândimen, nen Anutunâ diiniņgâmņâ a imbanâziņoot aņun kwatziņgâmap. ²⁸ A mâteziņan bâbâ lolot ândimen sot a yennâ ândimen, nen Anutunâ diiniņgâmap. Oi a zâizâiņ upme, zengât imbanâziņ koi yen upme. ²⁹ Zo hân a nen Anutugât mâteņan sâk mâme upemgât yatâ opmap. ³⁰ Korinti a zen Yesu Kristo sot pâlâtân utnetâ Anutunâ ândiândi unaknâ ziņgip. Anutunâ kembuniņâ Yesu Kristo kwânâņgip, zo neņgât nângânângâ sot tosaninġ gulipkukun a sot um salek muyageniņgânângânġ sot neņgât suupniņâ mimiņâ a kwânâņgip. ³¹ Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâi zâk sâtâre den sâbâ sâm Kembunâ oip, zorat sâbap.”

2

Paulo zâk sâm kubikkubik den mân sâmâip.

¹ Bukurâpnâ, nâ zengâren gamnâ Anutugât den sapsun dâzângowan. Zo sâmb kubikkubik den sot a zengât nângânângâ den mân dâzângowan. ² Nâ itâ nângâm kâtigem zengâren gâwan. Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât denâk sapsun ziņgâbat. ³ Oi nâ zen sot tap imbanâ buņ, keņgât op ândiwan. ⁴ Oi sinġi âlip sâsâņ, zo nângânângâ patâ sâmb kubiknâ mân sâwan. Buņâ. Kaapumņâ tânnogi sinġi âlip sa imbanâ muyageziņgi igâwe. ⁵ Den sâwan, zo a zengât nângânângâ patâ den yatâ buņâ. Zen a zengât nângânângâ den zorat nângâne bon opapkât yatâ orâwan. Anutugât imbanâ zengâren muyagei eknâ nângâne bon upapkât yatâ orâwan. Zen Kembangâren nângâm pâlâtân kwâkņangâbigât yatâ orâwen.

Anutunâ nângânângâ bonnâ niņgâmap.

⁶ A Anutunâ kubikziņgi nângânângâziņoot ândime, zen Kembangât nângânângâ den bonnâ dâzângomen. Ka den dâzângomen, zo um kâtik a zengât mo hân a kutâ zengât nângânângâ yennâ buņâ. Hângât a kutâ nângânângâziņangât bonnâ mân muyagem mârumbuņ utname. ⁷ Nen ko den Anutugât nângânângâyân tik zem gâip, zo sâmb muyagimen. Den zo nângâmņâ sumbengât sinġi neule âsaknâ minatkat Anutunâ mârumbuņ, hân mân muyageibân den zo sâmb kâtân oip. ⁸ Hân a kutâ, zen aksik den zo mân nângâwe. Zen den zo nângâm sâi ko Kembu, âsaknâ mariņâ poruyân mân kumbe. ⁹ Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap, “Anutu umziņandâ gâsume, zengât sinġi Anutunâ kut nâi nâi kubigip. Kut nâi nâi zo a sennâ mân igiknâ sot kindapnâ mân nângânângânġ sot a umziņan zo mân nângâwe.”

A Kaapum sot ândim sinġi âlip nângâne bon upap.

¹⁰ Nen ko Anutunâ sâi Kaapumņâ den Anutugât umņan ziap, zo sapsun niņgip. Kaapum zâk den Anutugât umņan tik zemap, zo aksik nângâmap. ¹¹ A nâiņâ bukunangât nângânângâ zo dap yatin nângâbap? Um mariņandik zo nângâbap.

Zo yatik a n̄aiñâ Anutugât n̄angânangâ zo mân n̄angâmap. Anutugât Kaapumñâ zikñik zo n̄angâmap. ¹² Oi Kaapum miwen, zo hânân gâbâ buñâ. Anutu, zikñan gâbâ Kaapum zo miwen. Anutuñâ kut n̄ai n̄ai neñgât sinji sâip, zo n̄angânatkât Kaapumñâ niñgip. ¹³ Anutuñâ Kaapumñâ niñgip. Zorat den Anutugât umñan ziap, zo sâmen. Zo a zeñgât n̄angânangâyân mân sâmen. Buñâ. Kaapumñâ den umniñan pâi sâmen. Kaapumñâ den umniñan pâi sâindâ Kaapum sot ândime, zen dinniñâ zo n̄angâme.

¹⁴ Ka a um kâtik ândime, Kaapumziñ buñ ândime, zen Kaapumgât den sot imbanjâ, zo umziñan mân mem ândie. A yatâ zo, ziñ den zorat n̄angâne yen opmap. Zen dap yatâ n̄angâbe? Den zo Kaapumziñoot ziñik n̄angâme. ¹⁵ A Kaapum sot ândime, zen kut n̄ai n̄ai zorat topñâ n̄angâm sâlâpkume. Oi a Kaapumziñâ buñ ândime, zen kut n̄ai n̄ai zorat topñâ sot a Kaapum sot ândimen, neñgât topñâ mân n̄angâme. ¹⁶ Kembugât ekabân den n̄ai itâ ziap,

“Kembugât umñan den ziap, zo n̄aiñâ n̄angipñâ âlip den n̄ai dukubap? Yatâ Buñâ.”

Nen ko Kaapumñâ Kristogât n̄angânangâ den zo niñgi mem ândimen. Mem ândimñâ kut n̄ai n̄ai zorat topñâ n̄angâm kubikmen.

3

Korinti a ziñ sinji âlibân katep zeñgât holi yatâ op ândiwe.

¹ Bukurâpnâ, nâ zeñgâren gam a kaapumziñoot, zo dabângen dâzângobam? A kaapumziñ buñ, zo dâzângobam. Zen sinji âlibân katep mâik yatâ ândie ² Katep mâik zen nalem kâtik mân nem namâk nime. Zen nalem kâtik dap op nimbe? Oi narâk ziren Korinti a zen katep mâik yatâ sinji âlipkât nalem kâtik nimbigât dâp mân ue. ³ Zen um kâtik. A kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. Zeñgâren den sârek sot kâsâp sot um kâlak muyagei a kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. ⁴ Zen itâ sâme, “Nâ Paulogât a.” Nâmbutñâ ziñ sâme, “Nâ Apologât a.” A yatâ sâme, zen um s̄angijangât mâtâbân ândime.

⁵ Apolo, zâk n̄ai? Paulo, nâ n̄ai? Net kore anjâ Kembugât den dâzângoitâ n̄angâm pâlâtân kwâkñangâwe. Kembuñâ nep diñ sâm nikip yatigâk tuuwet. ⁶ Den sumbuñâ n̄ai sa n̄angânek. Nâ nep kârâm kâmirâwan. Apolo zâk nep galem op hibuk pitip. Kembuñâ ko mäsop mei bonñâ muyageip. ⁷ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitip, nekât bonñâ mân sâbi. Mäsop mei bonñâ muyagemap, Anutu, zâkkârâk sâbi. ⁸ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitâmap, nepnik kânok. Oi zorat s̄angânñâ mia zâk yatik mimbap. ⁹ Net Anutugât berân mâme a. Zen ko Anutugât sin kâlam yatâ. Zen Anutugât namâ.

Kârâpñâ nepkât topñâ sâm muyagibap.

¹⁰ Zen Anutugât namâ yatâ oi Anutuñâ nep sâm nigip dâp nâ mirâ tuutuun a op kunkun kâtik pa giarip. Oi a nâmbutñâ ziñ kunkun kwâkñan târokwap tuume. A yatâ zorân n̄angâmñik tuubi. ¹¹ Kunkun giarip, kinzap, zorat kutñâ Yesu Kristo. Zo sâmbum pam n̄ai pâi geibap, zorat dâp mân taap. ¹² Oi kunkun zorat kwâkñan a n̄aiñâ goide kât mo siliwa mo kât n̄ai âlipñâ, s̄angân patâ mo nak, ogep mo um târokwap tuubap zo ko mirâ tuutuun zorat topñâ muyagibap. ¹³ Narâk patin zorat topñâ muyagibap. Narâk zoren kârâp patâ âbângum simbap. Oi kârâp zorân sem nep zikñik zikñik tuuwe, zorat top sâm muyagibap. ¹⁴ Kârâpñâ a n̄aiñâ nep tuutuun zo mân sei s̄angân mimbap. ¹⁵ Ka a n̄aiñâ nep tuutuun, zo kârâpñâ sei s̄angân buñ upap. Oi zikñâ ko mân tâmbetkubap. Kârâbân gâbâ mâkâm gâbap yatâ upap.

A mân sâm âlip kwatziñgâbi.

¹⁶ Nen Anutugât tirik namâ. Anutugât Kaapumñâ umniñan tâtat mâme opmap. Zo n̄ange mo buñâ? ¹⁷ A n̄ai, zâk Anutugât namâ kiom tuubap zo ko Anutuñâ a zo yatik kiom miñangâbap. Anutugât tirik namâ, zo hâlâlu sâsân. Oi namâ zo, zen.

¹⁸ Zen umziñ mân kâitkubi. Zeñgâren gâbâ n̄ai zâk hân a zeñgât n̄angânangâ zorat n̄angi zâibapkât op girem uan. A zo yatâ, zorân n̄angânangâ zo birâm hân a mâteziñan kwakmak yatâ oi âlip upap. Zâk n̄angânangâ yenñâ zo biri Anutuñâ

zâkkât nângi nângânângâ bonņoot upap. ¹⁹ Hân a zengât nângânângâ zorat Anutuņâ nângi bon buņ opmap. Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A nângânângâziņangât nângâne zâizâiņ opmap, zen Anutugât arâpņâ kâitzâņgonam orot mâme upme. Ka Anutuņâ topziņ nângi bâliņ oi kâbakņezingâmap.”

²⁰ Oi den nâi itâ ziap;

“Kembu zâk a nângânângâziņ patâ zengât den nângi yen, bon buņ opmap.”

²¹ Zorat zen hân a neņgât nângânângâ mo imbaņâ zorat nângâm um zâizâiņ mân upi. Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziņangât nângâne zâizâiņ oi yatâ mân upi. Zi den zorat torenņâ sa nângâne. Kut nâi nâi aksik zo zengât siņgi. ²² Paulo sot Apolo, Petero, nen zengât siņgi. Oi hânân kut nâi nâi mu-muņâ sot ândiândiņâ, zo zengât siņgi. Itârâņ ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zengât siņgi. ²³ Zen ko Kristogât siņgi ândie. Oi Kristo zâk Anutugât siņgi. Zorat zen Kristo sot Kembugât siņgi ândie, zorârâk sâtâre upi. A zengât nângâne zâizâiņ mân upap.

4

Kembuņâ nep a zengât topziņ sâm muyagibap.

¹ Zen neņgât itâ nângâbi. Kristogât nep a sot Anutugât den tik zem gâip, zorat galem a. ² Oi galem a nen dâņ galem op ândinatkât sâsâņ. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap. ³ Oi zi ni-naņgât sâbâ. A minduminduyân nâiņâ nâgât den sâme oi ko zorat nâņga yenņâ opmap. Oi ninak topnâ âlip mân sâman. ⁴ Nâ ninangât nângâm tosanâ mân nâņgan, zorat nâ tosanâ buņ ândian mân sâbat. Topnâ sâbap, zo Kembu kânokņâ ândiap. Zâkņâ tosa ek nângâmap. ⁵ Zen ko ayâk, zorat topnâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikņak gamņâ kut nâi nâi tik ziap, zo mem kâkņan pâmbap. Oi umniņan kut nâi nâi tik ziap, zo aksik âsagem naņgâbap. Oi Anutuņâ a aksik holiziņ

ekmap, zâkņâ a ziņgiri holiziņ âlip oi ko sâm âlip kwatziņgâbap.

Korinti a zen zâizâiņ urâwe.

⁶ Bukurâpnâ, zen Kembugât den mân walâbi. Ziņâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân otniņgabi. Zâizâiņ man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, niikņan kwap san. Zen nekât topnik ek nângâm kwâkâbigât san. Net Anutugât berân mâme ayâk. ⁷ Zâizâiņ upme, zengât sâbâ. Gâ a nâiņâ a patâ upan sâm, sâm gigip? Nângânângâ den zemgigap, zo gikak muyagein mo nâiņâ mem gigip? ⁸ Nâiņâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmat? Zen zâizâiņ op ziņangât itâ nângâme? “Umgât gom sambe neņgâren piksâm ziap. Nen mârûm sikumniņoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo buņâ a kutâ op ândien.” Zen topziņâ yatâ nângâme? Perâkņak, zen a kutâ op sâi ko diiniņgâne zengâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziņangât nângâne zâizâiņ opmap. Ka nâ ko zâizâiņ mân opman. ⁹ Aposolo neņgât itâ nâņgan. Aposolo a nen gigiņâ ândien. Anutuņâ sâi Aposolo a nen kâmbamgât siņgi yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zengât mâteziņan a ziņ nâņgom kut nâi nâi otniņgâne niņgitme. ¹⁰ Nen Kristogât opņâ a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap nângânângâziņ patâ yatâ urâwe? Nen lolotņâ. Zen ko kâtikņâ? Um kâtik a ziņ zen sâm âlip kwatziņgâme? Nen ko sâm bâliņ kwatniņgâme.

¹¹ Nen too nalemgât mom ândiwennâ ândim gen. Hâmbâ alâkņâ mem ândimen. A ziņ nâņgom moliniņgâme. Mirâ buņ ândiwennâ ândim gen. ¹² Betņâ sâknam nep tuumen. A zen sâm bâliņ kwatniņgâne nen den âlipņâ dâzâņgomen. Laņ otniņgânetâ nen hâuņâ mân otziņgâmen. ¹³ Sâm bâliņ kwatniņgânetâ nen buku orotņangât den dâzâņgomen. Nen a doņbep zengâren gâbâ iisak alâ gwapgwap yatâ otniņgâne ândiwennâ ândim gen.

Paulo zâk siņgi âlibân Korinti a zengât ibâziņ oip.

14 Zen aꞑun upigât den zi mân kulemgum ziꞑan. Nan bârarâpꞑâ girem den dâzâꞑobam ekap zi kulemgum ziꞑan. 15 Kristogât berân mâme a kâmut zeꞑgâren ândie. Ka siꝼi âlibân ibâ doꝼbep buꝼâ. Nâ kâdom Yesu Kristogât den siꝼi âlip dâzâꝼgom nâ kânok ibâziꝼi orâwan. 16 Zorat nâgât mâtâp zo lân ândibigât kindap pâroꝼ den dâzâꝼgua nâꝼgânek. 17 Zen nâgât mâtâp lân ândibigât Timoteo sâꝼgongua zeꝼgâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlatân opꝼâ ninâ nannâ âlip yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk sâꝼgungua zeꝼgâren gam nâ Kristo sot pâlatân op orot mâmenâꝼgât siꝼi den, zorat sapsuꝼm ziꝼi nâꝼgâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lân ândibigât dâzâꝼgoman.

18 Korinti zeꝼgâren a nâmbuꝼtꝼandâ zâizâiꝼi op nâgât itâ sâme, “Paulo zâk mân gâbap.” 19 Nâ ko Kembuꝼâ nâꝼgânigi narâk mân kêrep oi kek gâbat. Zeꝼgâren gamꝼâ a zâizâiꝼi op den sâme, zeꝼgât topziꝼi ikpat. Dinziꝼâ zorat mân sâꝼm imbanâziꝼiꝼgât topꝼâ ikpat. 20 Anutuꝼgât um topꝼan ândiândiꝼi, zo denân mo denâk buꝼâ. Zo Kembuꝼgât imbanâꝼan kâtigem ândiândiꝼi. 21 Oi mâsikâziꝼga zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opꝼâ lumbeꝼâ op gâbatkât se?

5

Korinti zeꝼgâren bâliꝼâ muyagem zeip.

1 Zeꝼgât siꝼi den itâ sâne nâꝼgâman. Zeꝼgâren laꝼi mâman nâi ândiap. Oi laꝼi mâman bâliꝼâ zo a um kâtik zeꝼgâren mân muyagemap. A nâiꝼâ ibânâꝼgât ambinꝼoot ândimap, zorat san. 2 Zo yatâ muyagem zeip zen dap op zorat mân nâꝼgânâꝼgâ op tok zâizâiꝼi op ândie? Zo mân orotꝼâ. Zen zorat umbâlâ opꝼâ aꝼâ bâliꝼâ oip, zo osetziꝼan mân tâpapkât molinetâ ari dâp upap.

3 Nâ sâknâ ko kêrebân ândian. Umnâ ko zen sot tapꝼâ yatâ, a bâliꝼâ oip zo, zâkkât den itâ sâꝼm kwâkâwan. 4 Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât imbanâꝼan kâtiginat. 5 A zo um dâpꝼâ kubikkubik opꝼâ Kembu gâbâbân âlip upapkât Sataꝼgât bikꝼan

pâindâ um sâkꝼaꝼgât âkꝼâlê bâliꝼâ zorân tâmbetkubap.

Kut nâi nâi kâlakꝼâ zo birâm samꝼâ mem ândibi.

6 Bâliꝼâ yatâ zo osetziꝼan zeip mân nâꝼgânâꝼgâ op zâizâiꝼi utne nâꝼga mân dâp uap. Zuu usiꝼandâ nalemân giari une kâlak op nâꝼgâmap. Zo nâꝼge. 7 Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zeꝼgât kâlakziꝼi betziꝼan meip, zorat kâlak buꝼi ândibi. Mârum Yuda a ziꝼi Pasowa kendon tâtnam râma nâi kuwe. Oi zo yatik neꝼgât Pasowa râma kuwe, zo Kristo. 8 Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâliꝼâ zorat kâlakꝼâ birâm kut nâi nâi salek sot târârakꝼâ zo mem ândinat.

9 Nâ mârum ekap nâi itâ kulemgum ziꝼgâwan. Zen laꝼi mâman a ambân zen sot nalem kânok niniꝼi sot tâtat mâme mân upi. 10 Den parâwan, zo um kâtik zeꝼgât mân sâwan. Um kâtik a zen laꝼi ândime. A zeꝼgât kut nâi nâi âkꝼâlê op kâmbu upme. A lopio hurat kwap ândime. A um kâtik yatâ zo birâziꝼiꝼgât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap yatâ zâmbam nâꝼgâbi. Zen hân birâm sumbemân zâim zâmbanbi, zorik. 11 Nâ itâ zorat kulemgum ziꝼgâwan. Nâiꝼâ Yesugât kâmurân ândim bâliꝼi mem ândiap, mo a nâiꝼgât kut nâi nâi âkꝼâlê op laꝼi memap mo den bâliꝼi sâꝼm ândimap, mo lopio hurat kwâpmap, mo too kâtik nem um gulip opmap, mo kâmbu opmap. Kembuꝼgât kâmurân a bâliꝼâ zo yatâ mem ândie, zen zot tâtat mâme mân upi. Oi nalem ârândân mân nimbi. 12 Yesugât kâmut âkꝼan ândie, zeꝼgât den mân sâꝼm kubikziꝼiꝼgâbat. A Yesugât kâmurân ândie, zeꝼgât tosaꝼgât den sâꝼm kubikziꝼiꝼanetâ dâp upap. 13 A âkꝼan ândie, zeꝼgât tosaꝼgât den hâuꝼâ zo Anutuꝼnâ sâbap. Zen ko bâliꝼi mâme a zo zeꝼgât osetziꝼan gâbâ diim âi âkꝼan pambi. Zâk osetziꝼan mân ândibap.

6

Den muyagei ziꝼiꝼak mân sâꝼm kwâkâwe.

1 Zeꝼgâren gokꝼandâ nâiꝼâ bukuꝼaꝼgât kuk den mem ândibap, oi den zo Yesugât kâmut a sâꝼtꝼâ zeꝼgâren mân sâꝼm um kâtik

a patâ zâkkâren sâbap? Zen zorat dap nânge? Zo âlipnâ orotnâ? ² Yesugât kâmut a nen nâran a um kâtik zengât den sâm kwâkânat. Zo nânge? Oi zi Yesugât kâmurân gok zengâren den mâik nâi muyagei ziiñak mindumindu op sâm mân kwâkâbi mo? ³ Nâran nen sumbem a zengât den sâm kwâkânâ mân kwaknat. Zo nânge? ⁴ Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâm kwâkânat. Zorat wangât kut nâi yenñangât den muyagei a um kâtikziñ zengâren mem âinetâ sâm kwâkâme. ⁵ Zen den zo nângâm anjun upigât dâzânguan. Zen dap nânge? Zengâren a nângânângânoot nâi mân ândiap? Zengâren den nâi muyagei zâkkâren mem âine sâm kubikpap. ⁶ Nângânângânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buñâ. Yesugât kâmurân goknâ nâinâ buku nâi sot den muyagei a um kâtik zengâren mem âine sâm kwâkâme.

⁷ Zengâren den âsagemap, zorân sinji âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp nâi, zorat sa nângânek. A nâinâ kulem bâlinâ otgigi denân mân pam tosanâ birânangâna yen zimbap. Tosa muyagei um kâtik a zengâren mân pâmban. Nâ zorat nânge mâtâp âlip nâi uap. Zen wangât yatâ mân upme. ⁸ Zen ziiñak bâlinâ op bukurâpziñangât kut nâi nâi betziñan mime. Zo nâin goknâ buñâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziñ zen sot ârândân upme.

⁹⁻¹⁰ Den zi nângâm biranbi. Bâlin mâme a ambân zen Anutugât um topñan mân ândibi. Zen umziñ mân kâitkunek. Lañ mâman a sot kware suña mem ândiandin. Ambân mem birâ sot bâlin upme, Kâmbu orot sot sikungât âkñâlîme, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâlin sâme sot kâmbam ku. A yatâ zorân Anutugât um topñan mân bagibi. ¹¹ Oi zengâren gâbâ a nâmbutnâ ziñ yatâ op ândiwe. Ka zen Kembunâ umziñ sanjorip. Kembunâ um hâlâlu minziñgip sot tosa buñ minziñgip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutunangât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziñgip.

Bâlinangât girem den.

¹² A nâmbutnâ ziñ itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotnik ziap.” Ka nânâ sa nângânek. Kut nâi nâi nâmbut orotnâ zorânâ mân betniñan memap. Kut nâi nâi, zo orotnik ziap, Ka zobâ nâinâ kembu otnibâ sâi zâkkât kore mân upat. ¹³ Nalem, zo tep kâmbogât sinji. Oi tep kâmbu, zo nalemgât sinji. Bet Anutunâ sâi nalem sot tep kâmbu zo ârândân buñ upabot. Sâkniñ zo mâtâp ambân zen sot ândiandin mo ambân nâmbutnâ zen sot lañ ândiandinangât sinji buñâ. Zo Kembugât sinji. Kembu zâk sâkkât mariñâ op ândiap. ¹⁴ Anutunâ Kembu Yesu muñan gâbâ mângei zaarip. Zo yatik imbanangandâ mânginiñgâbap.

¹⁵ Nângâm biranbi. Kembugât kâmut nen Kristogât sâk bonñâ op ândien. Kristo zâk kâukniñ ândiap. Oi nen kiñ biknâ yatâ op ândien. Oi zen dap nânge? Kristo sot pâlâtân op ândien, nengâren gâbâ nâinâ âi mâtâp ambân sot pâlâtân op ândei dâp upap? Buñ kâtiknâ. ¹⁶ Zen itâ nângâm biranbi. “A nâinâ ambân lañ mâman nâi sot pâlâtân oitâ zet sâk kânok upabot.” Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zet zagâtñâ kânok op ândibabot.”

¹⁷ Nen âlip nânge. Nâi zâk Kembu sot pâlâtân oi um dâpziñkâ kânok upabot. ¹⁸ Zen lañ mâman ambân zo kândâtzângobi. A nâinâ bâlinâ nâmbutnâ upap, zorân sâknâ mân tâmbetkubap. Ka nâi zâk zik ambin birâm nâi sot ândibap, zâk ziknâ sâknâ tâmbetagobap. ¹⁹ Zen zitâ nângâme? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziñ zo Tirik Kaapumgât namâ. Zâk zengât um sâkziñan ândibapkât Anutunâ sângongoi geip. Zen sâkziñangât mariñâ buñâ. ²⁰ Kembunâ mârum sângânziñ mei zâkkât sinji urâwe, ândie. Zorat zen sâkziñâ târârak galem op ândine a nâmbutnâ ziñâ ziñgitnâ Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

7

Ap ambin zengât den.

¹ Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâunâ sa nângânek. Nâ itâ nânge. A nâinâ ambân mân mem yen ândei sâi

ko âlip opap. ² Ka bâliņangât mâsimâsikâ gâi bâliņ upegât anjâ ambân mem zâk sot pâlâtâņ op ândibap. ³ Oi agât sâkņâ ambin mân anjân kârâņangâbap. Oi ambân zâk yatik sâkņâ apņâ mân anjân kârâņangâbap. ⁴ Ambân zâk sâkņangât mariņâ zikņik mân ândiap. Zo apņangât siņgi. Oi apņâ zo yatik sâkņangât mariņâ zikņik mân ândiap. Zo ambinņangât siņgi. ⁵ Zorat ap ambin zen sâkziņ mân anjân kârâyangâbi. Yen ninâu sâm ândim den saam yatâ utne dâp upap. Sataņgât mâsimâsikâyân loribegât narâk pânkânogâk yatâ ândibi. ⁶ A ambân mianjâbigât op san, zo sâm kâtigemņâ mân san. ⁷ Anutuņâ imbanjâ nigî ambân mân mem yen ândian. Nâ ândian, yatik ândibigât otnigap. Ka Anutuņâ imbanjâ njai zikņik zikņik niņgâmap. Nen dâbâk bujâ, njai itâ, njai yatâ. Zorat a ambân âlip mianjâbigât san.

⁸ A ambân sigan sot malâ, zengât itâ san. Zen nâ yatâ op yen ândine âlip upap. ⁹ Ka zen umziņan âkņâlezîņandâ diiziņgi bâliņan bagim tâmbetagobegât op mianjâm ândibi.

¹⁰ Ap ambin zengât den sa nâņgânek. Den zi nâgât bujâ. Kembugât den. Zengâren gâbâ ambân njaiņâ apņâ mân birâbap. ¹¹ Oi ambinņandâ apņâ mârum birip oi ko a bujâ, yen ândibap mo dum apņoot mianjâm ândibabot. Oi yatik a njaiņâ ambinņâ mân birâbap.

¹² Nâmbutņâ zengât den zi sa nâņgânek. Kembugât den bujâ. Zi ninâ den uap. Kembugât kâmurân a njai âmbinņâ um kâtik ândibap, oi ambân zorâņ zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹³ Mo Yesugât kâmurân gokņâ ambân njai zâkkât apņâ um kâtik ândibap, oi a zorâņ zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹⁴ A um kâtik zo ambinņâ Kembugât siņgi, zâkkât mâsop zorâņ zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apņâ Kembugât siņgi, zâkkât mâsop zorâņ zâkkâren arip. Oi yatigâk murârâpziņ Kembugât siņgi op ândibi. Zo buj sâi um kâtik ândibe. ¹⁵ Um kâtik a mo ambân njaiņâ birâbam sâi mân anjân kârâņangâbi. Zorat pake mân ziap. Anutuņâ lumenjân ândibigât diiziņgi.

¹⁶ Ambân, gâ apkâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo bujâ? Zo nâņgat?

A, gâ ambingâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo bujâ? Zo nâņgat?

¹⁷ Zen zikņik zikņik kinkin zoren mo zoren kine Kembuņâ ândiândi muyageziņgip sot nep sâm ziņgip, zo yatik siņgi âlibân ândibi. Nâ den zo Yesugât kâmut kamân dâp dâzâņgoman. ¹⁸ Zengâren njai zâk kwabâ kwâkņangâne ândei Kembuņâ diiņangip, zâk mân birâbap. Oi a njai zâk kwabâ mân kwâkņangâne ândei Kembuņâ diiņangip, zâk kwabâ kwâkņangâbigât mân sâbap. ¹⁹ Kwabâ kwatziņgawe mo kwabâ mân kwatziņgawe, zorat nâņgâne bon mân upap. Anutugât den luluņ, zorâņ bonjâ uap. ²⁰ Njai zâk kinkinņâ zoren mo zoren kiri Kembuņâ diigip, kinkinņanâk zo kinbap. ²¹ Gâ kore mâman a ândina Kembuņâ diigigipkât nâņgâm kwâkâ mân upan. Olanjînâ sâne mân kwâkâban. ²² Njai zâk kore a op ândei Kembuņâ bâliņangât tâgân gâbâ olanjâņgi Kembugât a bonjâ op ândibap. Njai zâk a bonjâ ândei Kembuņâ gâsui Kristogât kore a op ândibap. ²³ Kembu zâk sâņgânziņ meipkât zâkkât kore a op ândie. Zorat a njaiņâ kembu otziņgâbâ sâi mân nâņgâbi. ²⁴ Bukurâpnâ, njai zâk kinņâ siņgi âlip nâņgip, teņgâ zorenâk narâk ziren kinņâ Anutu sot pâlâtâņ upap.

A ambân sigan, zengât den.

²⁵ A ambân sigan, zengât den sa nâņgânek. Zi Kembugât den bujâ. Kembuņâ tânnogi siņgi âlip mem ândimanņâ ninâ nâņgânâņgâyân den zi dâzâņgua nâņgânek. ²⁶ Narâk zi mâte uap, zoren sâknam patâ muyagibapkât a njai zâk ambân buj ândibat sâm âlip upap. ²⁷ Ka ambân mein oi ko mân birâban. Ambân mân sâm giwe oi ko ambângât mân sâban. ²⁸ Gâ ambân mimbâ sâm mena mân bâliņ upap. Oi ambân sigan njaiņâ a njai mei mân bâliņ upap. Ka mianjâbi, zen sâkkât nep tuum sâknam nâņgâbi. Nâ zorat nâņgâm itâ san. Zen yen sigan ândine âlip upap.

²⁹ Bukurâpnâ den zi sa nâņgânek. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap. Zorat

a ambirâpziņoot ândimeņâ ândinetâ ambirâpziņ buņ yatâ upap. ³⁰ Oi umbâlâ op isem ândimeņâ ândine umbâlâ buņ yatâ upap. Oi sâtâre op ândimeņâ ândine sâtâre buņ yatâ upap. Oi kut nâi nâi kwâlâmeņâ ândine sikum buņ yatâ upap. ³¹ Oi kut nâi nâi aņgâgwaņgâ upmeņâ ândinetâ yen ândime yatâ upap. Hângât kulem zi ek nâņgâme, zo buņ upap. Yesu takâbapkat narâk pârķânok uap, zorat den zo san.

³² Zen hânân ândim kut nâi yenņaņgât mân nâņgâm kwâkâm ândibigât san. A, ambân buņandâ Kembangât denâk nâņgâm ândimap. Kembuņâ zâkkât nâņgi âlip upapkât nâņgâmap. ³³ Ka a ambinņootnâ ko sâkkât kut nâi nâi zorat nâņgâmap. Oi ambinņandâ zâkkât nâņgi âlip upapkât nâņgâmap. ³⁴ A yatâ zo sâkkat kut nâi nâi sot Kembangât nepkât nâņgâm um zagât opmap. Ambân sigân zen Kembangât nepkârâk nâņgâme. Oi um sâkziņâ Kembangât siņgi upapkât nâņgâme. Oi ambân a sotņâ sâkkât kut nâi nâi zorat nâņgâm ândibap. Apņandâ zâkkât nâņgi âlip upapkât nâņgâbap. Ambân zo yatâ zorâņ sâkkât kut nâi nâi sot Kembangât nepkât nâņgâm um zagât opmap. ³⁵ Zen âlipņâ ândim kwâtâtibigât den zi dâzâņguan. Mâtâp pâke kwatziņgâm mân san. Um nâņgânâņgâziņ zo Kembangâren pane zei ândibigât otnigi yatâ san.

³⁶ Oi a nâi zâk bâratņâ a mimiņaņgât dâp oi aņgân kârâbâ sâm upap. Oi bet nâņgi mân dâp oi ayân pâmbâ sâm pâi mân bâliņ upap. ³⁷ Nâi zâk umņandâ itâ nâņgâbap, “Bâratnâ yen ândibap.” Yatâ sâm um zagât mân upap. Yatâ sâm kâtigei dâp upap. ³⁸ Zorat itâ sa nâņgâne. Nâi zâk bâratņâ ayân pâi âlip upap. Ka a nâi zâk sâi bâratņâ yen ândei âlip nâi upap.

Malâ zengât den.

³⁹ Ambân nâi zâk apņâ ândei mân birâm ândibap. Apņâ moi ko a nâi mimbâ sâm âlip mimbap. A zo Kembangât a ândiap oi ko âlip miangâbabot. ⁴⁰ Ka ambân zorâņ apņâ buņ yen ândibat sâm yen ândibap. Zorat nâņga âlip upap. Zo yatâ nâņgan. Oi den zo ninâ umgârâk buņâ. Anutugât Kaapumņâ nâņgânâņgânâ zo nigi san.

8

Lopiogât siņgi nalem, zorat den.

¹ Lopiogât siņgi sii nalem, zorat sâbâ. Korinti a zen itâ nâņgâme, “Nen aksik top nâņgânâņgâniņoot ândien.” Ka nâ itâ sa nâņgâne. Top nâņgânâņgâ zorâņ zâizâiņ muyagemap. Oi zen mân zâizâiņ upigât otnigap. Buku op ândiândiņ zo ko berân miangâm âlip ândibi. ² Nâi zâk buku orot mân op ândimņâ Anutugât topņâ nâņgâm kwâtâtian sâmap, zâkkât itâ sânat, “Zâk mân nâņgâm kwâtâtiap. Nâņgânâņgâ bonņâ mân zemņangap. ³ Nâi zâk umņandâ Anutu gâsubap, zâk Anutuņâ buku okņaņgâbap.”

⁴ Lopiogât siņgi sii nalem, zorat itâ nâņgâmen, “Lopio zâk bonņâ buņâ. Zâk wâgân mân ândiap. ⁵ Anutu zâk kânokņâ bonņâ ândiap.” Nen yatâ nâņgâmen. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu donbep ziap.” ⁶ Nen ko itâ nâņgen, “Anutu Ibâniņ, zâk kânok ândiap. Zâkkâren gâbâ kut nâi nâi muyagem naņgip. Oi nen zâkkât siņgi ândien. Oi Kembu kânok, Yesu Kristo. Anutuņâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut nâi nâi aksik muyageniņgip. Oi zâkņâ galem otniņgi ândien.”

⁷ Kembangât kâmurân a nâmbutņâ zen topņâ yatâ zo mân nâņgâm ândie. Zen mârumņan gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen siņgi âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nâņgâne bon oi um kâtik, ziņ nalem lopiogât siņgi sâne zo nemņâ umziņ sumunkomap. ⁸ Nâ den sa nâņgâne. Anutu zâk nalemgât opņâ nâņgi mân zâizâiņ uap. Nen sii nalem birindâ neņgât mân nâņgi geibap. Mo nalem neindâ mân nâņgâniņgi zâibap. Buņâ. Nalem, zo yenņâ. ⁹ Zengâren gâbâ nâmbutņâ ziņâ nalemgât topņâ nâņgâm nalem nem tatne bukurâpziņ siņgi âlip bituktâ zemziņgâp, zen ziņgitņâ bâliņ upegât galem oraņgâm ândibi. A lolot yatâ zo lopiogât siņgi nalem nemņâ umziņ sumunkomap. ¹⁰ Gâ lopio zâk bon buņ sâm lopio namin zâim nalem nem tâtna bukugâ nâi lotņâ, um oset a ga gekņâ niapkât nimbâ sâm zo yatik nemņâ umņâ

sumunkumbap. ¹¹ Bukugâ sinji âlip bituktâ zemñangap, zâk Kristo gilâmñandâ sângân meip. Zâk gâgât kâtikkangât lorebapkât girem uan. ¹² Zen lopiogât sinji nalem nemñâ bukurâpziñ um oset ândime, zen umziñ mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap. ¹³ Zorat nâ sii nalem nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkât nângâm kwâkâ op sii nalem birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

9

Paulo zâk nepñangât den sâip.

¹ Korinti a zen nâgât dap nânge? Nâ Aposolo bunâ? Nâ yatâ mo yatâ upatkât otnigi saanine dumunân ândian? Nâ Kembuninâ Yesu Kristo mân egâwan? Korinti a zen ziiñak topnâ nângâm birañbi. Nepñangât bonñâ Kembangât mâsobân muyageip, zorat ko zen sinji nângâ a ambân urâwe, zo. ² Kamân nâin gok nâmbutñâ zen nâgât Aposolo mân sâme motñâi. Zen ko topnâ âlip nânge. Nâ perâkñak zengât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo nepñangât bonñâ Kembangât mâsobân zen Kembangât a ambân urâwe.

³ A ninâ topnangât sâme, zen den itâ mâburem ziñgan. ⁴ Zengâren gâbâ nâmbutñâ zen nen nepniñangât sângân zengâren gâbâ too nalem mân minatkat sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutñâ zen mâtâbân âim gane too nalem ziñgâme. ⁵ Aposolo nâmbutñâ sot Petero sot Kembangât murâpñâ, zen ambirâpziñoot kamân toren toren âim gane nalem mot ziñgâne aposolo nep tuume. Oi nâmbutñâ nen yatâ mân utnatkat sâwe. ⁶ Nâ sot Banaba, net betñâ nep tuum ândim kat muyagem sâkkât kut nâi nâi sângân mem ândiratkât se. Net yatik op ândim mân birâratkat se. ⁷ Den nâi mâsikâziñga sânek. Kâwali a nâinâ zikñâ nalem sot kut nâi nâi muyagemap? A nâinâ nep kârâm kâmiri bonñâ muyagei mân mem nimbap? Mo nâinâ noniñ makau nepñâ tuumñâ zengât nam mân mâsan nimbap?

⁸ Den zi a den san? Bunâ. Kembangât gurumin den ekabân den yatik ziap.

⁹ Mosenâ Kembangâren gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap,

“Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân pindâna mân dâp upap.”

¹⁰ Oi dap nânge? Den zo Anutuñâ wâu zengârâk nângâm sâip? Mo nengât nângâm sâip? Den zo a nengât op sâip. Nâi zâk nepñâ kârâm kâmitmap, zâk bonñâ oi nimbatkât nângâm nep zo tuumap. Oi yatigâk nâi zâk nebân hibuk pitâbap, zâk bonñâ muyagei nimbatkât nângâm tuubap. Anutu zâk yatâ nângi ziap.

¹¹ Nen zengâren umgât nep tuumñâ zengâren gâbâ sâkkât kut nâi nâi minatkat nângâne yâmbâremap? ¹² A nâmbutñâ ziñ zengâren gâbâ nalem sikum minetâ nen zengâren nep topkwap tuuwennâ mân minatkat se?

Nâ itâ sa nângânek. Nen Kristogât sinji âlip lañ kâri pâke pambemgât zengâren gâbâ nalem sikum mimiñâ sâsâñ, zo birâm betñâ sâknam nep tuum nalem mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zengâren gâbâ sângânñâ mân meip, zorat sâtâre oip.

¹³ Kembangât sinji nalem uunâ a tirik namin nep tuum ândime, zen namin nalem mem nime. Oi Anutugât sinji nalem kut nâi nâi pâpanñâ, zoren tuume, zen zoren gâbâ nalem nâmbutñâ mem nem ândime. ¹⁴ Kembu zâk sinji âlip sâsâñ a, nen yatik sinji âlip sâindâ betniñan mimbigât sâip.

¹⁵ Nâ ko mâtâp zo mân lânman. Kât sikum mân meman. Oi zen yatik ot-nibigât ekap zi mân kulemgum ziñgan. Nâ zengâren gâbâ kât mot mân meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nângâm kâtigian. Nâ yatik op ândim ma ko mumbat. A nâinâ kât nigi ko nâ dap yatâ zâizâiñ op sâtâre den dum sâbat? Zorat kât mot zengâren mân mimbap. ¹⁶ Nâ sinji âlip den dâzângom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâiñ den sâbat? Nep zo Anutuñâ kwâknan pâip. Den sinji âlip zo mân dâzângobat oi ko, yei, Kembunâ dap otnibap? ¹⁷ Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sângân membam. Ninâ umgât mân tuumangât zâizâiñ mân upat. ¹⁸ Zâizâiñ opman, zorat topñâ itâ. Nâ sinji âlip mem ândiman, zo a dâzângom

ândim zengâren gâbâ sângân mân meman. Nâ zorat sâtâre opman. Oi sinji âlip sâman, zo sângânâ sâkkât kut nâi nâi mimban sânetâ birâman.

Paulo zâk a top top zengât kore a oip.

¹⁹ Nâ a aksik zengât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwanâ laj kore otzingâm ândian. A donbep ziñ sinji âlip nângâm Kembangât sinji upigât yatâ op ândian. ²⁰ Yuda a zen sot ândim Yuda zengât orot mâmegât tenjâyân ândiwan. Zo Yuda a ziñ Kembangât sinji upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo lum kore upme, zen sot ândimnâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ gurumin dengât kore a bujandâ a kore upme, zen Kembangât sinji upigât orâwan. ²¹ Um kâtik a, Kembangât den mân nângâme, zen sot ândim ziñ ândime, zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kembangât sinji upigât yatâ orâwan. Nâ Anutugât mâtenjan gurumin den mân nângâm ândim buj. Nâ Yesu Kristogât den kâtik, zo mem ândiman. ²² A sinji âlip bituktâ zemzingap, zen sot ândim orot mâmezij yatâ op ândiwan. Zen Anutugât sinji âlip nângâm Kembangât sinji upigât yatâ orâwan. A top topnâ zengâren ândim zengât holiyâk mem ândiman. Zo nâmbutnâ ziñ Anutugât sinji upigât yatâ op ândiwan. ²³ Zo yen bujâ. Sinji âlip laj kârâm âibapkât yatâ opman. Oi sinji âlip bonjâ zo nâgâren sot zengâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginat.

²⁴ Zen itâ nângâme mo? Dâp orotnangât sombemân a katep zen aksik sârârâk kârâbi. Ka neule mimiñ, zo ko a kânokjak kâtigem âi mimbap. Oi zen yatik sumbemân neule mimbigât kâtigibi. ²⁵ Katep zen imbanâziñangât dâp op kendon ândime. Zen neule yennâ, zinziñ kâtik buj, zorat yatâ upme. Nen ko sumbemân neule zinziñ kâtik, zorat yatâ utnat. ²⁶ Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo ekñâ târâragâk âiman. Nâ kâlâunâ yennan mân lum pâman. ²⁷ A sinji âlipnâ dâzângom ândia Anutunâ nâgât nângi mân dâp oi kâbakñenigi ginñâ opangât

sâknangât âkñâle zo mem gei kwap kubikñâ sâknangât a kutâ op ândiman.

10

Isirae a zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâñ giremniñ uap.

¹ Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpniñâ kut nâi nâi urâwe, zorat sa nângânek. Zen aksik Mose sot unumunum ombenan âim saru nirem nâmbut âiwe. ² Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunum ombenan âim saru nirewe. Too zorâñ too sanjonzingip yatâ oip. ³ Oi Anutunâ nalem muyagem ziñgi zen aksik niwe. ⁴ Oi too Anutunâ muyagem ziñgi, zo zen aksik niwe. Too zo Anutugât kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutnâ Kristo. Kristo zâk hân kabâñan too ziñgi, zorat dâp galem otzingâm ândeip. ⁵ Ka zengâren gâbâ donbep patâ Anutunâ ziñgiri mân dâp oi mirâ kamân kâtikñan kâbakñezijgi mom nanjâwe. ⁶ Zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâñ giremniñ uap. Zen bâliñ urâwe, zo nen yatik upemgât. ⁷ Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutnâ zen lopiogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpnâ, zen Kembangât nelâmzângoi lopio sobim sâtâre urâwe. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “A zen ge tap sii nalem nemnâ zaat kep kom kirâwe.”

⁸ Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutnâ zen laj op ândiwe. Nen a ambân laj ândiândiñ zo yatâ mân utnat. Zen bâliñ urâwegât sirâm kânogân 23 tausen yatâ zo ziñ muwe. ⁹ Nen ko Kembangât mâtenjan bâliñâ mân utnat. Zâizâiñ mân utnat. Zengâren gâbâ nâmbutnandâ zâizâiñ utne Anutunâ sâi mulumñâ ziñgi muwe. ¹⁰ Oi nen Kembangâren âkon den mân sânat. Zo zengâren gâbâ nâmbutnandâ âkon den sâmbu sâmbu bâliñ kwâknangâne tâmbet tâmbet mariñandâ tâmbetzângoip.

¹¹ Zengâren kut nâi nâi âsageip, zorâñ giremniñâ uap. Hângât narâknâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, neñgât den zi sâmbu giremniñ kulemguwe. ¹² Zorat Korinti a zengât girem den nâi dâzângua nângânek. Nâi zâk zikñangât nângi zâizâiñ op itâ sâmap, “Nâ a kâtikñâ.” Yatâ sâbap

zo ko lorebapkât galem orangâm ândibap. ¹³ Zengâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a donjbeziņangât dâp muyagemap. Oi Anutuņâ sâi kâtigemap, zâk mâsimâsikâyân mem bâbâlân koi imbanâziņangât dâp mân walâbap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp nâi tirâpzanġoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Satangât nalem ninij, zo mân taap.

¹⁴ Zorat opņâ bukurâpnâ, zen lopio sot lopiogât sinġi sii nalem, zo kândâtkom ândibi. ¹⁵ Zen nângânângâziņoot ândime, zorat den zi sa ziņak nângâm iknek. ¹⁶ Waiņ hâkobân zeip, zorat sâiwap sâmņâ nemņâ Kristo gilâmņangât op târotâro upmen. Nalem namuņ nemņâ Kristogât sunum sot târotâro upmen. Zo nângâm biranġi. ¹⁷ Nalem kânok zo nemņâ a donjbepe nen kâmut kânok upmen. Kristo sot pâlatân op kâmut kânok upmen.

¹⁸ Zen Isirae a ziņ upme, zo nângâne. Kembugât tirik namin Kembugât sinġi nalem uunġa a ândime, zen nep zo tuum ândim Kembu sot târotâro upme. Oi zen kâmut kânok op Anutugât sinġi nalem pâpanņan nep tuum zobâ nalem nâmbutņâ mem nem ândime. ¹⁹ Den san, zorat topņâ dap yatâ? Lopiogât sii nalem ninijâ, zorat nângâne bon upapkât san mo? Mo lopio zikņangât nângâne bon upapkât san? ²⁰ Yatâ buņâ. Den san, zorat topņâ itâ. Um kâtik a, zen ko lopiogât sii nalem ume, zo Anutugât sinġi buņâ. Zo Satan sot wâke, zengât sinġi uap. Oi nâ Korinti a zengât itâ san. Zen Satan sot wâke zen sot târotâro mân upi. ²¹ Kembugât hâkobân gâbâ too nem wâke zengât hâkobân gâbâ too ninijâ, zo mân taap. Oi Kembugât nalem nemņâ wâke zengât nalem ninijâ, zo mân taap. ²² Kembu zâk kuk otniņgâbapkât yatâ utnat? Mo dap nânġe? Neņġât imbanandâ zâk wâlap? Yatâ buņâ.

Nâi zâk zikņangât nânġi zari ândei mân dâp upap.

²³ A ziņ itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotņik ziap.” Ka nâ itâ sa nângâne. Kut nâi nâi nâmbutņâ oindâ zorânâ mân betniņan mimbap. ²⁴ Nâi zâk zikņangât

mân nângâm bukuņangât nângâbap zo ko âlip upap.

²⁵ Anġâgwangâ minduminduyân zuu bâu sângân minâ sâm âlip mimbi. Um oset mân upi. Zi lopiogât sinġi sâm mân mâsikâziņgâbi. ²⁶ Wangât, Kembuniņâ zâk hân sot kut nâi nâi piksâm ziap, zorat mariņâ ândiap, zorat.

²⁷ A um kâtik nâiņâ buku otziņġâm mirânan zâinâ sâi zâibi. Oi sii nalem ziņi zorat topņâ mân mâsikâm nimbi.

²⁸ Ka nem tatnetâ bukuziņâ nâiņâ ga dâzangobap, “Bâu zi lopiogât sinġi sâsâņan gokņâ.” Yatâ sâbap oi ko mân nimbi. Zo sâm muyagem ziņgâbap, a zâkkât op nângâm birâbi. ²⁹ Zo nine umziņ sumun opapkât buņâ. Nalem zo ninetâ sâi ko bukuziņâ niegât nimbâ sâm nem um sumun opapkât. Nâ yatâ sa zengâren gâbâ nâiņâ itâ sâbap? “Ninâ umnâ nângâm kwâka mân zei upâ sa bukunâ nâiņâ pâke pâmbap? ³⁰ Nâ Anutugâren sâiwap sâm nia wangât bukunâ nâiņâ nângâm bâliņ kwatnibap?”

³¹ Nâ zorat itâ sa nângâne. Zen sii nalem ninam mo kut zo mo zo utnam a ziņ ziņġitņâ Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât nângâmņik upi. ³² Zen Yuda a sot Grik a sot Anutugât kâmut zengât mâteziņan tosaziņ buņ ândine âlip upap. ³³ Nâ yatigâk a top topņâ zen niknetâ dâp upapkât nângâm ândiman. Nâ ninangât nângâm buņâ. A donjbepe, zengât nângâm opman. Zen Kembugât sinġi âlip nângâm âlip upigât nep tuuman.

11

¹ Nâ Kristogât mâtâp lânman. Zen zo yatik orot mâmenâ ek nângâm wâratkum ândibi.

A ambân topniņâ.

² Zen kut nâi nâi orâwan sot den dâzangowan, zorat nângâm lum upme. Zorat nânġa âlip opmap. ³ Oi zi den nâi sa nângâne. Kristo zâk agât kâukņâ. Anġa ambângât kâukņâ. Oi Anutu zâk Kristogât kâukņâ. ⁴ Minduminduyân a nâi zâk kâuk pâkeņâ tâi ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Yatâ oi kembu patânġa aņun upap. ⁵ Minduminduyân ambân nâi

zâk kâuk pâke buŋ ândim ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Zâk yatik oi opŋâ anun upap. Ambân yatâ zo, zâk ambân laŋ ândiândiŋ kâukziŋ sâmot miminâ, zen yatâ anun upap. ⁶ Ambân nâi kâuk pâke mân pam ândei kâukŋâ mânânŋât nanŋâne anun oi dâp upap. Ka ambân zo yatâ okŋanŋâbigât anun opŋâ kâuk pâke pam ândibap. ⁷ Minduminduyân a zâk kâuk pâke mân pam ândibap. A, zâk neule âsakŋâ mariŋâ, Anutu, zâkkât holi tobat sot wikin yatâ. Ambân ko, zâk agât wikin.

⁸ A, zâk ambânŋâren gâbâ mân muyageip. Ambânŋâ agâren gâbâ muyageip. ⁹ A, zâk ambânŋât opŋâ mân muyageip. Buŋâ. Ambân, zâk agât opŋâ muyageip. ¹⁰ Ambân, zâk agât ombenŋan ândiapkât kâuk kâpim ândibap. Yen ândei sumbem a ziŋ iknetâ bâliŋ opapkât sâsân.

A sot ambân, nen ârândân Kembangât mâtenŋan kinat.

¹¹ A, zâk zikŋik Kembangât mâtenŋan mân kinbap. Ambân, zâk zikŋik Kembangât mâtenŋan mân kinbap. ¹² A ambân ârândân kinbapot. Ambân, zâk agâren gâbâ muyageip. Zo yatik a nen ambân zenŋâren gâbâ âsagimen. Nen sot kut nâi nâi zo Anutugâren gâbik gawen.

¹³ Zen ziŋak nânŋâm iknek. Minduminduyân ambân nâi kâuk pâke buŋ ândim Anutugâren ninâu sâi dâp upap mo buŋâ? ¹⁴ Oi a nâi zâk kâuk sâmotŋâ kârep mem ândei ikne dâp upap mo buŋâ? Zorat topŋâ mârum siŋgi âlip mân mem ândiwe, zen zoren nânŋâm ândiwe. ¹⁵ Oi ambân nâi kâuk sâmot ilimbam tâi ikne âlip opmap. Anutuŋâ kâuk sâmot ilimbam ziŋgâmap, zo kâuk pâkeziŋ. Kâuk sâmot ilimbamŋâ zo zâkkât neulenâ. ¹⁶ Nâi zâk den zi birâbâ sâm itâ nânŋâbap. Zo birâbirân, zo nen sot Anutugât kâmut nâmbutŋâ nen mân upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

¹⁷ Zen mindumŋâ kut nâi ziŋ upme, zorat nânŋa mân dâp oi girem dâzânŋuan. Zen âlip mân opŋâ bâliŋ op ândime. ¹⁸ Yesugât kâmut zen mindunetâ kâsâp muyagemap. Zen ziŋak kâmutŋâ

kâmutŋâ sâm kâsâpagome. Yatâ sâm dâtnone nânŋa perâkŋak yatâ uap. ¹⁹ Oi kâsâp zo yen buŋâ. Zenŋâren gâbâ nâmbutŋandâ den siŋgi âlip mem kâtigie, zenŋât topziŋ muyagibapkât âsagiap. ²⁰ Ka zen nalem ninam mindumŋâ Kembangât nalem kâtik nem gulipmalip upme. ²¹ Nalem mem gamŋâ ziŋâ kâsâpkum zikŋik zikŋik nime. Nâi zâk tepŋanŋât opmap. Nâi zâk âkon buŋ nemap. Nâi zâk too waiŋ doŋbep nemŋâ um gulip opmap. ²² Wangât yatâ upme? Ziŋ mirâ kârum ko yatâ upme? Zen nalem too ninâ sâm mirâziŋan nimbe. Zen wangât Anutugât kâmut zenŋât nânŋâne gigiŋ oi a kanpitâ sot nalem buŋ ândime, zen anun kwatziŋgâme? Zorat wan den dâzânŋobâ? Nâ sâm âlip kwatziŋgâbat? Buŋâ. Nâ zirat mân sâm âlip kwatziŋgâbat.

Kembangât nalem niniŋ, zorat den.

²³ Nâ Kembangâren gâbâ den mewan, zo ziŋgâwan. Zo itâ. Kambu Yesu zâk Yudanâ tirâpzânŋoi gâsuwe, zo mân âsageip, narâk zoren Yesu zâk arâpŋâ sot tap nalem meip. ²⁴ Nalem nâi memŋâ sâiwap sâm namuŋ itâ sâip, “Zi sunumnâ. Zi zenŋât siŋgi san. Nâgât nânŋâm nalem zi itâ nem ândibi.” ²⁵ Nalem ninetâ Yesuŋâ waiŋ too hâkop memŋâ itâ sâip, “Hâkop ziren târotâro irakŋanŋât gilâmnâ taap. Gilâmnandâ narâk ziren târotâro irakŋâ âsageziŋgâbap. Nimbi dâp nâgât nânŋâm yatik nem ândibi.” ²⁶ Zen nalem sot too zo nimbi dâp Kambu moip, zorat siŋgi sâm muyagem ândine âburibap.

²⁷ Zorat nâi zâk mân orotŋâ opŋâ Kembangât nalem sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap. ²⁸ Zorat nalem sot too zo ninâ sâm umziŋanŋât topŋâ ek nânŋâmŋâ Anutugâren sâm muyagemŋâ nimbi. ²⁹ Nâi zâk Kembangât sunum egi yenŋâ oi nimbap, zâk hâuŋâ mimbap. ³⁰ Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutŋâ lolot sot nâmbutŋâ sisi mâsek sot nâmbutŋâ mârum muwe. ³¹ Niŋak um topniŋ ek nânŋâm kubigindâ sâi ko Kambuŋâ hâuŋâ mân niŋgâbap. ³² Ka gulip okŋanŋindâ Kambuŋâ hâuŋâ niŋgâm kubikniŋgâmap. Um kâtik,

zen sot tâmbetagobemgât op zo yatâ kubikningâmap.

³³ Bukurâpnâ, zen nalem ninam mindum tatnetâ aksik gam nanngânetâ ko topwkap nimbi. ³⁴ Nâi zâk tepnangât oknangi ziknâ mirin nalem nimbap. Zen mindum Kembugât nalem kâtik nem gulipkune hâunâ muyageziŋgâbapkât yatâ upi.

Den nâmbutnâ zo ninak gam dâzângobat.

12

Kaapumnâ nenngâren nep tuumap.

¹ Bukurâpnâ, Nen nep top top tuunat, zorat Kaapumnâ imbanâ ningâmap. Zorat kwakpegât dâzângua nânngânek. ² Zen mâruman um kâtik ândine a ziŋ di-izingâne lopiio diŋ buŋ, zâkkâren pâlâtâŋ op ândiwe. Zen lopiogât kembuniŋâ sâm kiŋ topnâŋ ândim gulipmalip op ândiwe. ³ Zorat torennâ nâi itâ sâm dâzângua nânngânek. Nâi zâk Anutugât Kaapumnâ mam oknangi dap op itâ sâbap? “Yesu, gâ sâm bâliŋ kwatgigan.” Oi nâi zâk Tirik Kaapumnâ mam mân oknangi dap op itâ sâbap? “Yesu, zâk Kembu patâ.”

⁴ Anutugât umâlepnanngât op sâi Kaapumnâ imbanâ niŋgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok. ⁵ Kore orotnâ top top ziap, zo donbep. Nep mariŋâ, zo Kembu kânok. ⁶ Siŋgi âlipkât mâtâp topnâ topnâ ziap. Imbanâ mariŋâ Anutu kânok. Zâk imbanâ muyagem ningâmap. ⁷ Kembugât kâmurân nen ârândâŋ âlip ândinatkat Kaapum zâk a kânok kânok imbanâ muyagem ningâmap. Nâi zâk Kaapumnâ mam oknangi kut nâi nâi âsagemap, zorat topnanngât den nânngâm sâmap. ⁸ Nâi zâk Kaapumnâ mam oknangi den nânngânangâ zo sâmap. Nep zagât, zo mariŋâ Kaapum kânok. ⁹ Nâi zâk Kaapumnak mam oknangi nânngâm pâlâtâŋ patâ op ândimap. Nâi zâk Kaapumnak mam oknangi a sisi mâsek kubikzingâmap. ¹⁰ Oi nâi zâk sen mârât kulem tuubapkât imbanâ pindâmap. Nâi zâk Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkât imbanâ pindâmap. Nâi zâk Kaapumnâ imbanâ pindi den sot kut nâi

nâi zorat topnâ nânngâm kubik sapsuamap. Zâk itâ sâmap, “Zo Kembugât Kaapumân gok.” Mo itâ sâmap, “Zo wâke sot Sataŋ, zengâren gok. Zo bâliŋâ.” Nâi zâk siŋgi âlip den gându unaknâ sâbapkât imbanâ pindâmap. A nâi den gându unak zo nânngâm a dinniŋan melânjbapkât imbanâ pindâmap. ¹¹ Nep top top zo Kaapumnak tuumap. Kaapum zâk ziknak nânngâm nep zo mo zo a mariŋ dâp kâsâpkum ningâmap.

Sâkniŋ ko kânok, kore mâman donbep.

¹² A nen sâkniŋandâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo donbep. Oi zen donbepnâ mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik. ¹³ Kaapum kânoknak tooyân mâpotniŋgi kâmut kânogâk urâwen. Yuda a sot hân nâi gok, Kore a sot a kutâ, nen aksik Kaapum kânok zorigâk miwen. Kaapumnâ umniŋan piksâm zimbapkât miwen.

¹⁴ Oi sâkkât kore, zo kânok buŋâ. Zo donbep. ¹⁵ Oi ki zâk dap op itâ sâbap? “Nâ bet buŋâ. Nâ sâkkât torennâ mân uan.” Den yatâ sâmnâ dap op sâk birâm ziknik ândibap. ¹⁶ Mo kindap zâk dap op itâ sâbap? “Nâ sen buŋâ. Nâ sâkkât torennâ mân uan.” Yatâ sâmnâ dap op sâk birâm ziknik ândibap. ¹⁷ Sâgân sinniŋâ zeŋ sâi ko sâknâ kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine sâi sângân kârubap. ¹⁸ Anutu zâknâ yatâ nânngi zeŋpkât sâkkât kore nep top top sâm ziŋgip. ¹⁹ Sâkkât kore mâman zen nepziŋ kânok oi sâi sâk zâk bâliŋ opnâ buŋ opap. ²⁰ Zi ko kore mâman donbep, ka sâk ko kânok.

²¹ Sennâ dap op bet itâ dukubap? “Nâ gâ buŋik âlip ândibat.” Mo kâuknâ dap op ki itâ dâzâkobap? “Nâ zet buŋâ âlip ândibat.” ²² Yatâ mân ziap. Sâkniŋangât torerâpnâ lolotnâ zen buŋ utne sâi âlip mân ândibem. ²³ Oi sâkniŋangât torerâpnâ gigiŋâ ziŋâ galem otzingâmen. Oi sâkniŋangât torerâpnâ mân igiknâ zo ekap zângoindâ âlipnâ yatâ ândime. ²⁴ Sâkniŋ torerâpnâ muyap zime, zo yatâ neule mân pam ândimen. Oi Anutunâ sâk muyagem torerâp nâmbutnâ gigiŋâ zen nep patâ sâm ziŋgip. ²⁵ Zo sâkniŋangât torerâp kâsa mân op kore orangâm ândibigât yatâ

oip. ²⁶ Zorat torenjâ nâinjâ sâknam nângi nâmbutjâ, zen ârândân nângâbi. Mo nâinjâ sâtâre oi nâmbutjâ zen yatik sâtâre op nanjâbi.

Nep a topjâ topjâ ândie.

²⁷ Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonjâ yatâ ue. Kristo zâk kâukziñ ândiap. Oi zikjik zikjik sâkñangât kore mâman ue. ²⁸ Oi Anutu zâk kâmut gakârâpnâ, nengâren a itâ nâambarip. Aposolo gâsum sâlâpnângoip. Ombenjan Anutugâren gâbâ den mem sâsâñ a. Ombenjan den siñgi âlip kwâkâm zingâzingân a. A sisi mâsek kubikzingâzingân, berân mâme a sot a sâtjâ, oi a den gându mârâtñan sâsâñ. Zo yatâ nâambarip. ²⁹ Nen Aposoloyâk nâambarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm zingâzingân a nâambarip? Nen aksik sen mârât tuutuñangât imbanjâ niñgip? Zo yatâ bujâ. ³⁰ Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubikñangât imbanjâ niñgip? Mo den gându uñakñan sânatkât imbanjâ niñgip sot den zo nângâm melâñnatkât imbanjâ niñgip? Yatâ bujâ. ³¹ Zorat itâ sa nângânek. Zen Kaapungât imbanjan Yesugât kâmut mem kâtikñan kwatzingânam op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nâjâ mâtâp âlipjâ nâi, zorat dâzângua nângânek.

13

Umniñandâ mân gâsâyagom nep âlip tuugindâ mân dâp upap.

¹ Nâ Kaapum imbanjan a gânduyân mo sumbem a zengât gânduyân Kembangât den sâbam ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap zo ko sa lâmun kâmam yatâ den kwamitjik opap. ² Nâ Propete op ândim kut nâi nâi âsagemap, zorat topjâ nângâbam sot siñgi âlipkât topjâ nângâm kwâtâtebam oi bakjâ sa âbâñgubapkât zorat nângâm pâlâtân imbanjâ zemnigi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap, zo ko nâ a yennâ opam. ³ Oi kut nâi nâinjâ zemnigap, zo a kanpitâ zingâm nanjâm

sâknâ bira kârâpkât siñgi opap, oi umnandâ bukurâpnâ mân gâsuzingâbap zo ko nâ a yennâ op nanjâbat. Kut nâi nâi zo ua sâi zorânâ âlipñan mân kwatnibap.

Buku opjâ mâtâp âlipjâ lâjnat.

⁴ Nâi zâk umñandâ bukurâpnâ gâsuzingâmapjâ lumbenjâ ândibap. Bukurâpnâ, zen kuk mân otzingâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâiñ mân upap. ⁵ Kut nâi mân orotjâ zo mân upap. A zo zikjâ kutjâ mân mem zaatpâp. Um kâlak bujâ. A zengât tosa mân mem ândibap. ⁶ Bâliñandâ lañ kâri umbâlâ upap. Oi den bonñandâ lañ kâri zorat umâlep upap. ⁷ A umñandâ bukurâpnâ gâsâzângomap, zâknâ bukurâp zengât nângi zâizâiñ opmap. Oi bukurâpnâ ziñ kulem bâliñâ okñangâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut nâi nâi bâliñâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutunâ gâtâm tânnângobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotjâ, zorânj mân buñ upap.

⁸ Umñâ buku orotjâ, zo mân buñ upap. Ka Kembangât den sâsâñ, zo buñ upap. Oi den gându nâin nâin sâsâñ, zo buñ upap. Den topjâ nângânângân, zo buñ upap. ⁹ Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torenjik nângâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torenjik opmap. ¹⁰ Gâtâm hângât narâknâ âkâbabân bonjâ muyagei orot mâmenij kwakjâ, zo buñ op nanjâbap. ¹¹ Nâ katep ândiwanân katep den sâwan. Oi katep um yatâ nângâm ândiwan. Bet ko lâmbatjâ a opjâ katep nângânângân, zo birâwan. ¹² Narâk ziren kut nâi nâi ikmen, zo tooyân egindâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonjâ ek nângânat. Narâk ziren torenjik nângan. Gâtâm bonjâ ek nângâbat. Anutunâ nek nângâmap, zo yatâ ek nângâbat.

¹³ Zinziñ kâtik zimbi, zo nângâm pâlâtân, um bâbâlañ op mambât ândiândij sot umñâ gâsâyagom buku orotjâ, zen karâmbut. Buku orotjâ, zo patâziñâ uap.

14

Anutugât den sâm muyamuyagiņ, zorâņâ nep patâ.

¹ Zen umziņandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumņâ nep top top niņgâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsâņ nep, zorat nâņgâne zâizâiņ upap. ² Nâi zâk den gându uņakņan sâmap, zo a mân dâzâņgom Anutu dukumap. Zâk Kaapumņâ mam okņangi den gându uņakņan sâi a zen kwakme. ³ Ka nâiņâ a denân Kembugât den sâm muyagemapņâ a kâtigibigât betziņan mimbat. Zen um bâbalaņ upigât dâzâņgomap. ⁴ Nâi zâk den gându uņakņan sâmapņâ zik umņâ Kambu sot pâlâtân op kâtigibapkât sâmap. Ka nâi zâk a kâmut zeņgât mâteziņan Kembugât den muyap sâm muyagemapņâ kâmut ziņ siņgi âlibân kâtigibigât sâmap. ⁵ Zen aksik patâ den gându uņakņan sâne nâņga âlip upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nâņga âlip nâi upap. A nâi zâk Kembugât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându uņakņan sâmap, zo walâbap. A nâi minduminduyân den gându uņakņan sâmņâ melâņ a denân dâzâņgoi âlip upap. Zâk yatâ opņâ Kembugât den muyap dâzâņgomap, zo yatâ upap. Yesugât kâmut zen Kembugât den nâņgâm âlip upigât otnigi yatâ san. ⁶ Bukurâp, nâ zeņgâren gam den gându unakņan den sâm dâzâņgom dap op betziņan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den nâi mân mem ga muyap dâzâņgobat, zo dap op betziņan mimbat? Nâ nâņgânâņgâ den mo sâm kwâkâziņgâziņgâ den mo Kembugât den nâi mân mem ga dâzâņgobat, zo dap op betziņan mimbat?

Kembugât den ekapņoot mân sâbi.

⁷ Kut nâi yenņâ kâmam sot uluwet zo kune diņâ muyap mân sâi dap op nâņgâbi. ⁸ Mo lâmun waatne kwamitņâ muyap mân sâi dap opņâ kâmbamgât kut nâi kubikņâ âi pâiziņgâbi? ⁹ Oi zen yatik gându uņakņan den ekapņoom sâne a nâmbutņâ dap op nâņgâbi? Dinziņâ zo yenņan âibap. ¹⁰ Hân dâp a den gându top top zem ariap. Mâirâp ziņak dinziņâ zo nâņgâme.

¹¹ A nâiņâ den gându nâi sâi nâņga kwakmak upap. Den zorat mariņandâ nâgât nâņgi kamân nâi gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nâņga zâk kamân nâin gokņâ upap.

¹² Oi zeņgâren topņâ yatik ziap. Kaapumgât imbaņâ zeņgâren muyagibapkât nâņgâm sâme. Zo âlipņâ. Ka nâ itâ sa nâņgânek. Zen Kaapumgâren gâbâ imbaņâ mem Yesugât kâmut mem kâtikņan kwatziņgâbigât otziņgi ândibi.

¹³ Zorat den gându uņakņan den sâbapkât imbaņâ zemņâņgap, zâk den zorat topņâ nâņgâm mâburibapkât imbaņâ zorat Kembugâren ninâu sâi bekņan mimbat. ¹⁴ Nâ den gându uņakņan ninâu sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi nâņgânâņgânâ zo mân nâņgâm kubiksa yen zimbap. ¹⁵ Zorat nâ dap upat? Itâ upat. Nâ um dâpnandâ ninâu sâbat sot nâņgânâņgânandâ nâņgâm lâunandâ ninâu sâm sapsuga âlip upap. Um dâpnandâ kep mimbat sot nâņgânâņgânandâ nâņgâm simbitkum kep mimbat. ¹⁶ Gâ um dâpkandâ den gându uņakņanâk Kembugâren sâiwap sâna a kândâtņan gokņâ diņgâ mân nâņgâmņâ dap op perâkņak sâbap? ¹⁷ Gâ sâtâre den bonņâ zo sâban. Oi a zorâņ kwagi dap dap yatâ oi zorâņâ tângubap? ¹⁸ Zen den gându uņakņan sâne nâ walâziņgâm sâman. Zorat Anutu sâiwap sâm dukuman. ¹⁹ Ka nâ itâ sa nâņgânek. Den gându uņakņan sâsâņaņgât nâņga bon oi sâi minduminduyân den gându uņakņan den kârep patâ sâbâ sâm sâbam. Nâ zorat nâņga giap. Ka Kembugâren den memņâ minduminduyân muyap sâm muyagigiņ, zorat nâņga zariap.

Kembugât den âragunam katep tobat mân upi.

²⁰ Bukurâpnâ, den nâņgâm kubikkubikņangât nâņgânâņgâziņandâ katep yatâ mân upi. Nâņgânâņgâziņandâ lâmbatlâmbatņâ zeņgât dâp upap. Bâliņâ nâņgâbi, zo ko umziņandâ katep mâik yatâ upap. ²¹ Mârumņan Yuda a ziņ um kâtik ândine Kembuņâ den nâi itâ sâip. Zen zo Kembugât gurumin den ekabân kulemgune ziap,

“Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân nâin goknâ sângonzângua kâmut zi zengâren gam den gându nâin nâin nâgât den dâzângone laŋ mân nângâbi.’”

²² Oi zorat torenjâ sâbâ. Gându uŋakŋan den sâsâŋ, zo top lâkulâku nâi uap. Oi zo Yesugât kâmut zengât siŋgi mân uap. Zo um kâtik zengât siŋgi. Oi Anutugâren gâbâ den mem muyapnâ sâm muyamuyagiŋ, zo top lâkulâku nâi uap. Zo a um kâtik zengât siŋgi buŋâ. Zo Yesugât kâmut zengât siŋgi.

²³ Yesugât kâmut zen aksik mindum aksik gându uŋakŋan den sâne sâi a yenjâ, a um kâtik zâk ziŋgitnâ sâbe, “Um gulip otziŋgap.” ²⁴⁻²⁵ Um kâtik ziŋ ziŋgitnâ sâi zorat nângâne Kembugât top lâkulâku nâi mân opap. Yesugât kâmut mindumnâ Anutugât den muyap sâm muyagem tatne a yenjâ, um kâtik nâi zengâren gam den sâbi, zo nângâbap zo ko aksik umŋangât topnâ sâm muyagine den zo umŋan giari umnâ melâŋbap. Oi umŋan kut nâi nâi tik zemap, zo muyagei umnâ melâŋi hânân gei pindiŋsâm zem Anutu mâpâsem itâ sâbap, “Anutu zâk perâkŋak zen sot ândiap.”

Bet bâsaŋ mân mindubi.

²⁶ Bukurâp, zorat dap dap? Zen mindunâ sâm um bet bâsaŋ mân gabi. Nâi zâk sâtâre kep nâi mem gâbap. Nâi zâk kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ den mem gâbap. Nâi zâk Anutugât den uŋaknâ. Nâi zâk den gându uŋakŋan sâbâ sâm sâbap. Nâi zâk den gându uŋaknâ zorat top sâsâŋ sâbâ sâm sâbap. Zo Kembugât den laŋ kârâbapkat upi. ²⁷ Den gându uŋakŋan den sâna sâm doŋbepnâ buŋâ, zagât mo karâmbutnâ sâbi. Doŋbepnâ mân walâm sâbi. Oi zikŋik zikŋik sâne a kânoknâ mâburem topnâ sâbap. ²⁸ Ka mâbumâbure a nâi mân tâi ko minduminduyân den gându uŋakŋan mân sâbi. Nâi zâk sâbâ sâm zâk zikŋik Anutugâren sâbap. ²⁹ Anutugât den muyap sâsâŋ, zo a zagâtnâ mo karâmbutnâ sâbi. Oi nâmbutnâ zen den zo nângâm sâlâpkum sâbi. ³⁰ Nâi zâk tâi Kaapumjâ umŋan den pâi sâbam oi a den kândom sâbap,

zo birâbap. ³¹ Anutugât den sâm muyamuyagiŋ zo utnâ sâm upi. A nâiŋon sâm nângâm ge tâi a nâigoot sâm dâzângobap. Sâm mânângât dâzângobi, zorâŋ âlip upap. Oi sâne a nâmbutnâ ziŋ nângâm umziŋ bâbâlaŋ upap. ³² Anutugât den sâsâŋ a zen Kaapumgât den sânam otziŋgi sâbi. Mân sânam otziŋgi birâbi. ³³ Anutu zâk gulipmalipkat Anutunâ buŋâ. Zâk lumbenjan orotŋangât Anutu. Anutu kânok, diŋâ kânok. A kânokŋak pâtârâŋak sâbap. Ambân zen minduminduyân den hirisâm tapi.

³⁴ Yesugât kâmut kamân dâp zen mindum ambân zen hirisâm tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp upap. Ambân zen yatâ opnâ giginâ ândibigât neŋgât orotnâ yatâ ziap. Oi zo yatik Kembugât gurumin denân ziap. ³⁵ Ambân zen den nâi mâsikâm nângânam mirâziŋan âi arâpziŋ mâsikâziŋgâbi. Ambân nâiŋâ minduminduyân den sâi aŋunŋoot upap. ³⁶ Korinti a zen zâizâiŋ upme, zengât sa nângâne. Zen dap nânge? Anutugât denjâ zengâren topkwap muyageip, mo zen ziŋŋik nângâwe?

³⁷ Zengâren gâbâ nâiŋâ zikŋangât nâŋgi Propete mo a Kaapumŋoot upap zo ko den kulemgum ziŋgan, zo Kembugât sâtkât kulemguan, yatâ nângâbap. ³⁸ Nâi zâk den zi nâŋgi bon mân upap, zo zâkkât nângindâ Anutugât den sâsâŋ a mân upap. ³⁹ Zorat bukurâpnâ itâ sa nângâne. Zen Anutugât den muyap sapsusuŋ, zorat kâtigibi. Den gându uŋakŋan sâsâŋ, zorat pâke mân kwapi. ⁴⁰ Minduminduziŋan gulipmalip mân op, orotŋigâk utnetâ a nâmbutnâ ziŋ ziŋgitnetâ dâp upap.

15

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaatnâ arâpnâ zengâren muyageziŋgi.

¹⁻² Bukurâpnâ, siŋgi âlip den dâzângua nângâwe. Oi zo mem ândime. Siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwan, zo yatik mem ândie oi ko âlip kubikziŋgâbap. Mo dap nânge? Siŋgi âlip dâŋ mân mem ândinetâ umziŋan bonjâ mân âsageziŋgâbap?

³ Zen sinji âlip nângâm ândibigât dâzângua nângânek. Sinji âlip nângâwan, zo dâzângowan. Zorat kâuknâ itâ sâm dâzângowan. Kembu Yesu, zâk den sinji Kembangât ekabân ziap, zorat dâp opnâ bâlijanngât suup mem moip. ⁴ Oi Kembangât ekabân den ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ zeî sirâm karâmbunjan Anutuñâ mângêi zaarip. ⁵ Zaatnâ Peterogâren muyageip. Zobâ arâpnâ nâmbutnâ zengâren muyageip. ⁶ Oi Yesugât kâmut tengânâ 5 tausen walip, zo mindum tatne muyagei igâwe. Zengâren gâbâ donbepnâ tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutnâ muwe. ⁷ Oi Yakobogâren muyageip. Oi Aposolo aksik zengâren muyageizingi igâwe.

⁸ Paulo nâ zengât tengâyân mân ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi nep a orâwan. Nâ bet, katep mân kubikanngâm âsageip yatâ nâ laj nâgâren muyagei egâwan. Aposolo zinjâ kot ninetâ mân dâp uap. ⁹ Nâ Aposolo nâmbutnâ zengât ombezingan. Nâ Anutugât a ambân kâmut zângom gâwan, zorat Aposolo kot ninetâ mân dâp uap. ¹⁰ Nâ Aposolo orâwan, zo Anutuñâ um lâklâk otnim tânnogi Aposolo op ândian. Oi zâknak tânnogi zorânâ nâgâren bon buj mân oip. Buñâ. Aposolo nâmbutnâ zen nep tuune walâzingâm sâknam nep tuum kâtigewan. Oi zo Anutuñâ tânnogip, zorânâ mem kâtiknan kwatnigi sinji âlipkât nep tuum kâtigeman. ¹¹ Nâ orâwan sot zinj urâwe, zorat mân sâbat. Yesu moip sot zaarip, zorat sinji sâm den sinji âlip sâm muyagimen. Oi Korinti a zen yatik mem ândie.

Yesu zâk mumuñan gâbâ zaaripkât zaatnat.

¹² Yesu mumuñan gâbâ zaarip. Den yatâ sâm dâzângoindâ wangât zengâren gâbâ nâmbutnandâ mumuñan gâbâ zaatnaat, zo mân ziap sâme? ¹³ Mumuñan gâbâ zaatnaat, zo kwâimbâmñâ Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zo kwâimbâbi. ¹⁴ Oi Kristo mumuñan gâbâ mân zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buj opap. Oi nângâm pâlâtânziñ zo yatik bon buj opap. ¹⁵ Oi zorik buñâ. Nen Anutugât itâ sâwen, “Zâknâ Kristo mumuñan gâbâ

mângei zaarip.” Oi mumuñan gâbâ zaatnaat mân zeî sâi ko Anutuñâ Kristo mân mângêi zaarip opap. Zorat den sâwen, zo Anutugât den târârak mân sâm sarâ sâbem. ¹⁶ A mumuñan gâbâ zaatnaatnâ mân zeî sâi ko Kristo mumuñan gâbâ mân zaarip opap. ¹⁷ Kristo mân zaari sâi nângâm pâlâtânziñ yennâ opap. Oi tosaziñ tok zemzingâbap. ¹⁸ Oi Kristo nângâm pâlâtân kwap muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap. ¹⁹ Nen hânân narâk ziren Kristo nângâm pâlâtân kwâknangâmen, zorat bonñâ mârûm miwen sot sumbemân mân mimbem sâi ko umbâlâ patâ muyagebap.

Mumuñan gâbâ zaatnaat, zo tengâyâk zaatnat.

²⁰ Kristo, zâk perâknak mumuñan gâbâ zaarip. Zâk a mumuñâ kândom otzingâm zaat ândiap. ²¹ Zo itâgât. A nâinâ mumuñâ topkwapningip. Zo yatik a nâinâ mumuñan gâbâ zaatnaat, zo topkwapningip. ²² Nen aksik Adamgât kiurâp opnâ munat. Zo yatik Kristo sot târotâroniñ ziapkât zaat nanngânat. ²³ Oi tengânâ sâi ziap, zo yatik zaatnat. Kândom Kristo mumuñan gâbâ zaarip. Oi Kristo âburem takâbap, narâk zoren zâkkât sinji a nen zaatnat.

²⁴ Âkââkân narâknan Kristo zâk a kutâ sot zâizâiñ sot imbanâziñoot aksik mem gei kwatzingâm kembu nepnâ zo Anutugât biknan pâi narâknâ âkâbap. ²⁵ Kembu Yesu, zâk kembu nep tuum kâsarâpnâ kiñ gobetnan kâbaknezizingâm nanngâm nepnâ tuum nanngâbap. ²⁶ Kâsanâ boinâ tâmbetkubap, zo mumuñâ. Mumuñâ zo buj upap. ²⁷ Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât giginâ zâambarip. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik mem gei kinangât gobetnan kwatzingi mân walâbe yatâ.”

Den zo nângindâ Anutuñâ nângi Kristogât ombenan giginâ upapkât mân sâip. ²⁸ Nanñâ zâk a sot kut nâi nâi nen mem gei kwatningâmñâ Anutu Ibânangât ombenan op ândibap. Yatâ oi ko Anutu ziknak a sot kut nâi nâi nenngât kembu patâniñ op ândibap.

Mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko bâliñ upem.

²⁹ Korinti a zengâren a nâmbutñandâ a mumuñâ zengât op too sanjonme. Zo mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi dap dabân yatâ upe? ³⁰ Oi nen ko wangât sâknâm kwâkñan ândiwennâ ândim gen? ³¹ Bukurâpnâ, Zen Kembuniñâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândie, zorat sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumuñandâ mâte ot-nigi ândian. ³² Den sumbuñâ sa nângânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot agowan. Ka mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko wan bonñâ membam? Den zo sumbuñâ san. Mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko itâ sa dâp opap, “Mukan munat. Zorat mân nângânângâ op itârân sii nalem om nem sâtâre utnâ.” Nâ sa nângânek. Zen yatâ mân nângâbi.

³³ Zen umziñ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ a ñâi a lan ândiândiñâ zengâren pâlâtân upap zo ko orot mâme âlipñâ zo gulipkubap. ³⁴ Zen umziñ kubikñâ ândiândi bâliñâ birâbi. Zengâren gâbâ a nâmbutñandâ Anutu kândâtkume. Zo nângâm anjun upigât dâzânguan.

Zaatzaat top top zaatnat.

³⁵ Nâmbutñandâ itâ sâbi? “A mumuñâ zen dap op zaatpi? Sâkziñ tobat dap op muyagibi?” ³⁶ Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut ñâi kendâme, zo yen mân zaatmap. Keetñâ zo pane kâmñâ âlip taki keetñâ zo alâgem buñ opmap. ³⁷ Zen keetñâ kendâme, zo ñâi. Bonñâ ko ñâi. Keetñik kendâme. Segon mo kut ñâi kendâne kâmñâ sot bonñâ bet takâmap. ³⁸ Oi Anutu zâk nângâm kwâtâtemñâ sâm pindip, bonñâ yatik takâmap. Keet dâpñan bonñâ tobat ñâi ñâi âsagemap. ³⁹ Zo yatik sâkkât topñâ kânok mân ziap. A nengât sunum, zo ñâi. Bâu zuu zengât sunum, zo ñâi. Saru zuu zengât sunum, zo ñâi. ⁴⁰ Oi sumbem a, zen sâkziñ tobat ñâi. Hân a, nen sâkniñ tobat ñâi. Sumbem a zengât neule, zo ñâi. A nengât neule, zo ñâi. ⁴¹ Mirâsiñ, zâk âsakñâ tobatñâ ñâi. Kâin, zâk âsakñâ tobatñâ ñâi. Sângelak, zen âsakziñ tobatñâ ñâi. Oi sângelak âsakziñ

tobatñâ kânok buñâ. Tobatziñ ñâi ñâi zem ariap.

⁴² Mumuñan gâbâ zaatzaat, zorat topñâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk buñ upapkât siñgi. Zaatpap, zorân mân buñ upap. ⁴³ Hân sâk hangume, zo bon buñâ. Zo yennâ. Zaatpap, zo bonñâ sot âsakñâ neulenoot. Hân sâk hangume, zo lolotñâ. Zaatpap, zo imbanâñoot. ⁴⁴ Hangugunandâ hân sâk sot. Zaatzaatñandâ sumbem sâk sot. Hân sâk ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A sanjiñâ Adam sot a unakñâ Kristo.

⁴⁵ Kembangât ekabân den ñâi itâ kulemgune ziap,

“A kândom muyageip, Adam, zâk um dâpñoot op zaat ândeip. A bet muyageip, zâk ko Kaapum sot ândiândi marinâ op ândiap.”

⁴⁶ Sumbemân gâbâ gok, zâk kândom hânân ge mân ândiap. Hânân gokñâ zorânâ kândom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip. ⁴⁷ A kândom muyageip, zâk Anutuñâ hânñâ tuugip, zorat hân a oip. A bet muyageip, zâk sumbemân gokñâ. ⁴⁸ Anutuñâ hân memñâ Adam tuugip. Zâkkât kiurâpñâ nen yatik hânân gokñâ muyageniñgâniñgân. Sumbemân gokñâ a ândiap, yatik sumbengât siñgi op ândinat. ⁴⁹ Nen hânân gokñâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân gokñâ, zâkkât tobat minat.

Yesuñâ taki sumbem sâk minat.

⁵⁰ Bukurâpnâ, den ñâi zitâ sa nângânek. Hân sâk zirânâ Anutu um topñan, sumbemân mân zâi ândibap. Alâlâgiñ zo ziñziñ kâtikñâ mân zimbap.

⁵¹ Nângânek. Den ñâi tik zeip, zo sapsun ziñgâbâ. Nen mân mom nanjindâ Kembu Yesuñâ taki tobatniñ ñâi op hâukwâtnat. ⁵² Lâmun diñ sâi kegâk, sinniñâ kwilitikpamen yatâ, tobat ñâi utnat. Lâmun diñ sâi mumuñandâ zaatñâ ândiândi kâtik ândibigât sâkziñ hâukwapi. Oi gwâlâ ândinatñâ hâukwap tobat ñâi utnat. ⁵³ Sâkñâ lolot, zinzin kâtik buñ, zi ândiândi kâtik hâmbâ yatâ gwagori geibap. Mumuñangât siñgiñâ ândiândi

kâtik gwagori geibap. ⁵⁴ Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap,

“Kembuñâ mumuñangât imbanâ koi geip.

⁵⁵ ‘O mumu, gâ imbanâgâ ikâ? Mumu, gâ nângobangât imbanâgâ ikâ taap?’ ”

⁵⁶ Mumuñandâ nângobapkât bâliñandâ imbanâ pindâmap. Oi Kembugât

gurumin denñâ bâliñâ imbanâ pindi gwâlanteñsâmap. ⁵⁷ Ka mumuñandâ

mân kembu otniñgâm ândibapkât Anutu sâtâre okñangânat. Anutuñâ Yesu Kristo sângongoi gem tânnângoi ândiândi kâtik muyagien. Zorat sâm âlip kwâkñangânat.

⁵⁸ Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbân Kembugât nep tuum kâtigibi. Itâ nângâm tuubi, “Kembugât opñâ nep tuugindâ bon buñ mân upap.”

16

Yerusalem zengât sinji kât mindubigât sâip.

¹ Kembugât sinji a zengât kât mindunam Galata hânân a kâmutñâ kâmutñâ dâzângowan. Zo yatik upi. ² Kendon dâp kât tatziñgap dâp mirin panetâ tâpap. Yatâ op ândine nâ zengâren ga kâtkât diñâ mân sâm kârubi. ³ Nâ zengâren ga a nângâziñgâne âlip oi zo ekap ziñgâm sângonzângua kât zo mem Yerusalem kamânân âibi. ⁴ Mo nânga âlip oi ninoot ârândân âinat.

Paulo zâk Korinti zengâren âibam narâknâ ziñgip.

⁵ Nâ Makedonia hânân âi walâm zengâren gâbat. Makedonia hânân narâk kârep mân ândibat. Yen walâbat. ⁶ Korinti zengâren gam tâtat mâme upat motñâi. Zen sot ândia map narâknâ âkâbap. Oi ziñâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat. ⁷ Nâ narâk ziren yen ga ziñgit zâmban âibatkat mân otnigap. Zorat Kembuñâ nângi âlip oi zengâren gam mâik nâi tâpatkât san. ⁸ Nâ narâk ziren Epeso kamânân ândia Pentekos kendon âkâbap. ⁹ Ziren Kembuñâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi sinji âlipkât a kâsa doñbep ândie.

¹⁰⁻¹¹ Timoteo zâk zengâren gâi buku okñangâne kenğât mân op ândibap. Nâ Kembugât nep tuuman, yatik tuumap. Zorat zâkkât nângâne mân gibap. Mulin galemgum sângongune um lumbe op nâgâren gâbap. Nâ zâk sot buku nâmbutñâ zen ârândân gâbigât mambât ândian.

¹² Bukuniñâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutñâ, zen sot zengâren gâbâpkât dukum sângongua mân bâbâlañ oip. Narâk ziren buñâ, narâk nâin mâtâp muyagemñâ zengâren gâbap.

Kembugât den sâsân a hurat kwatziñgâbi.

¹³ Zen galem orañgâm sinji âlip mem kâtigibi. Kenğâtziñ buñâ kâtigem ândibi.

¹⁴ Kut nâi nâi upme, zo umziñandâ gâsâyagom upi.

¹⁵ Oi bukurâpnâ, den nâi sa nângânek. Zen Setepano sot kâmut gakârâpnâ, zengât nângâme. Zen Grik hânân kâdom Kembugât sinji urâwe. Oi zen Kembugât sinji a kore otziñgâm ândime. ¹⁶ A zo sot a nâmbutñâ ziñ yatik nep tuume, zen ziñgit hurat kwatziñgâbi.

¹⁷ Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâgâren gane umnâ âlip oip. Korinti zen kârebân ândine zen gebâkziñan nâgâren gam umâlep kwatniwe. ¹⁸ Nâ sot Korinti a zen ârândân umâlep kwatniñgâwe. Zorat zen a yatâ zo zengât nângâne âlip upap.

¹⁹ Asia hânân Yesugât kâmutñâ kâmutñâ zen Korinti a zengât nângâm ândie. Akwila sot ambinñâ Pisisila sot zekât mirin mindume, zen Kembugât opñâ sâm sâtâre otziñgâme. ²⁰ Bukurâpnâ nâmbutñâ, zen yatik sâtâre otziñgâme. Zen buku muyageyangâm luyangâm upi

²¹ Paulo, nâ den zi sa bukunâ nâiñâ lâunan gâbâ mem ekabân kulemgum ândim gâi zi nâ ninak bitnandâ simbup mem den murukñâ zi kulemguan.

²² Nâi zâk Kembugât âkonzigi simğât sinji upap.

Kembuniñâ Yesu gâ gâban. ²³ Kembu Yesugâren gâbâ tânzângozângon zorân zengâren zimnap. ²⁴ Nâ Yesu Kristogât op umnandâ gâsâzângomap.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâtâre den.

¹ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan, nâ Paulo sot bukuzinj Timoteo, net Korinti kamânân Anutugât kâmut sot Grik hânân Kembugât sinji a ândie, zengât ekap zi kulemgum zinget.

² Anutu Ibâniñâ sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoziñgozñgozñ sot um lumbe zengâren zimbap.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâniñâ Anutu sâmb âlip kwâkñangânat. Zâk tânzângoziñgozñ sot um diim giginâ mariñâ ândiap. Sâknam umbâlâ upmen dâp mem sândukñan kwatningâmap.

⁴ Anutuñâ sândukñan kwatningâmap, zo yatik bukurâpniñâ sâknam ândine sândukñan kwatziñgânatkât opmap.

⁵ Kristo sot pâlâtân oindâ Kristo sâknam nângip, zo yatik sâknam kwâkñan ândimen. Oi nen zâk sot pâlâtân oindâ Anutuñâ mem sândukñan kwatningâmap.

⁶ Neñgâren sâknam muyagemap, zo zengâren um sânduk sot kubikkubik muyagibapkât neñgâren muyagiap. Um sândukñâ zo tânzângoziñgozñ sâknam neñgâren muyagemap, zo yatik zengâren muyagei kâtigem ândine umniñ sânduksâbap. ⁷ Nen zengât nângâm itâ sâmen, “Zen nen sot sâknam ândime, zo yatik nen sot um sânduk nângâbi.”

Kembuñâ Paulo sot bukurâpñâ mumuñan gâbâ mâkâziñgip.

⁸ Bukurâpnâ, nen Asia hânân sâknam nângâm ândim gawen. Zen zorat kwakpegât sa nângânek. Zoren kut ñâi ñâi yâmbâtñâ kwâkniñan zari ândiândiniñâ buñ upap nângâwen. ⁹ Nen mumuñangât sinji uen sâmb nângâwen. Oi yen mân muyageip. Niñ imbanâniñangât nângindâ yen oi Anutuñâ a mumuñan gâbâ mângiziñgâmap, zâk kânok nângâm

pâlâtân kwâkñangânatkât zo yatâ muyageningip. ¹⁰ Oi zâk mumuñan gâbâ mâkâniñgipñâ yatik mâkâniñgâbap. Zâkkât itâ nângâmen, “Sâknam muyageningi mâkâniñgâbap.” ¹¹ Korinti a zen ko ninâniñâ betniñan minetâ Anutuñâ mâkâniñgi zen sot a nâmbutñâ aksik patâ zorat zâkkâren sâiwap sâne âlip upap.

Paulo zâk um târârak ândeip.

¹² Nen niñangât nângindâ âlip opmap, zo itâgât. Nen mân kâitzângomen. Nen um salek ândeindâ umniñandâ hân a yenñâ, zengât nângânangâ mâtâp, zo mân nângâm ândiwen. Buñâ. Anutuñâ tânnângoziñgozñ âlipniñâ ândiwen. Zo a torenñâ zengât mâteziñanâk buñâ, Korinti a zengâren yatik ândimniñâ kâtigiwen.

¹³⁻¹⁴ Yesu gâbap, narâk zoren zen neñgât op sâtâre upigât sot neñgoot yatik zengât op sâtâre utnatkât den zi kulemgum zingen. Oi den kulemguen, zorân yâmbâtñâ buñâ. Aksik sâlâpkum nângâbi. Nâ nângan. Zen den zo aksik nângâbi. Zo den muyap. Mârum torenñâ âlip nângâwe.

Paulonâ sarâ mân sâmbâip.

¹⁵ Kâdom nen buku op ândinat sâmb nângâm nâ zengâren gam umâlep kwatziñgâbatkât sâwan. ¹⁶ Oi ga zingitñâ Makedonia hânân âibatkat sâwan. Oi zoren ândim puriksâmb Korinti a zengâren dum gam umâlep kwatziñga ziñâ sângonnone Yudaia hânân âibatkat nângâwan.

¹⁷ Korinti a zengâren gâbat sâmbâniñâ mân gâwan. Zorat nâgât dap nânge? Nâ um zagât op den yatâ sâwan? Nâ um kâtik a yatâ op um zagât opniñâ zengâren gâbat sâmbâniñâ birâm mân gâwan? Nâ yatâ buñâ. Nâ mem birâbirâ mân opman.

¹⁸ Ibâniñ Anutu, zâkñâ sâi kâtikkâtigiñ ândiapkât den sâindâ dap op bon buñ upap? ¹⁹ Anutugât nannâ Yesu Kristo, zâkkât den sinji nâ sot Siliwano sot Timoteo, niñâ dâzângowen. Zo bonñâ sot nâmbutñâ yenñâ mân oip. Buñâ. Yesugât den bonñigâk. Yesuñâ den sâi kâtigemap. ²⁰ Anutuñâ den sâmb kâtigeip, zorat bonñâ Yesugâren ziap. Zorat op

Yesugât perâkṅak sâṁ Anutu sâṁ âlip kwâkṅaṅgâṁen. ²¹ Anutuṅâ sâi nen sot zen ârândâṅ Yesu sot pâlatâṅ op kâtigimen. Anutu zâk zikṅak gâsum sâlâpnâṅgoip. ²² Oi zâkṅak târotâronṅaṅgât undip Kaapumṅâ umniṅan pâip. Oi Kaapumṅâ umniṅan ândim Kembuṅâ tânnâṅgobapkât den umniṅan sâṁ muyagemap.

²³ Zengâren gâbat sâṁṅâ mân gâwan, zorat sa nâṅgânek. Nâ Korinti kamânân ga den nep zingâm umbâlâ kwatzingâbatkât mân gâwan. Den zo Anutuṅâ nâṅgi perâkṅak san. ²⁴ Niṅâ zengât a kutâ utnatkât mân sâṁen. Zengâren umâlep muyagibapkât berân miaṅgâm nep tumen. Zen nâṅgâm pâlatâṅân kâtigem kinze, zo nâṅgan.

2

Pauloṅâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

¹ Umnandâ itâ nâṅgâwan, “Zen umbâlâ upegât zengâren dum zagâtṅâ mân gâbat.” ² Nâ itâ nâṅgâwan, “Nâṅâ den sa umbâlâ utne waniṅ zij umâlep kwatnibi?” ³ Nâ zengâren ga umâlep kwatnibigât otnigip. Ka zengâren ga umbâlâ kwatnibegât um girem den kulemgum kwatzingâwan. Umnandâ itâ nâṅgâwan, “Umnan sâtâre muyagei zengâren zo yatik sâtâre muyagibap.” ⁴ Ka umnâ bâliṅ oi isemṅâ ekap zo kulemgum zingâwan. Sâknam sot umbâlâ kwatzingâbatkât buṅâ. Umnâ zengâren kinmap, zorat topṅâ tirâpzâṅgobatkât orâwan.

A ṅaiṅâ bâliṅ oip, zorat den.

⁵ A ṅai bâliṅ op umbâlâ muyageip, zorat ninâ umbâlâ orâwangât mân san. Korinti a nâmbutṅâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziṅan zariṅ. ⁶ A donbepṅâ a zo kubikṅaṅgâwe, zorat nâṅga âkap. ⁷ A zo umbâlâ ândim tâmbetagobapkât tosanâ birâm um diim gibapkât den dukubi. ⁸ Buku okṅaṅgâbigât san. ⁹ Nâ mâsikâm topziṅ ikpatkât ekap kulemgum zingâwan. Zen dinnâ lubi mo mân lubi sâṁ kulemgum zingâwan. ¹⁰ Itâ sa nâṅgânek. A ṅai

zâk nâṅâren bâliṅ mân oip. Nâ dap dabân yatâ tosanâ birâbat? Zâk tosanâ buṅâ. Ka zen a ṅaiṅât tosa birâne nâṅgoot yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâtenjan tosa zo biran. ¹¹ Sataṅṅâ kâitnâṅgom tâmbetnâṅgobapkât yatâ upmen. Zâkkât orot mâṁeṅâ, zorat mân kwakmen. Âlip nâṅgen.

Singi âlip, zo wârân âlipṅâ yatâ.

¹² Nâ Taroa kamânân gam Kristogât singi âlip sâbatkât umnâ bâbalaṅ oip. Kembuṅâ nep zo muyagem nigi, zo tubat sâṁ kubikaṅgâwan. ¹³ Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zengâren gâbâ mân kek âbureipkât umnâ âbamgwâbam oi unṅeunṅe orâwan. Yatâ op a zâmbamṅâ Makedonia hânân âiwan.

¹⁴ Opon, Kristo sot pâlatâṅ op kâtigem ândim Yesugât singi âlip, zo a dâzâṅgom nanṅindâ a donbep nâṅgâne zâkkât itomṅandâ a hânṅâ hânṅâ zengâren laṅ kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembugâren okṅaṅgânat. ¹⁵ Nen Kristogât itomṅâ âlip yatâ upmen. Anutuṅâ zo nâṅgâmap. Oi a Kembugât singi ândie sot a simṅât singi ândie, zen ârândâṅ nâṅgâbi. ¹⁶ Simṅât singi, zen singi âlip zo kândâtkom itom zo nâṅgâne mumuṅaṅgât kârokṅâ yatâ oi birâme. Oi a ândiândiṅaṅgât singi, zen itomṅâ âlipṅâ zo nâṅgâne ândiândigât wârân yatâ oi ândime.

Yesugât singi sâsâṅâ, zo nep zâizâiṅ sot nep yâmbâtṅâ. Nen niṅ imbanan nep zo tuugindâ yâmbâtṅâ upap. Ka Kembugât Kaapumṅâ betniṅan mei nep zo tuugindâ bâbalaṅ upap. ¹⁷ Nen a nâmbutṅâ zinjâ upme, yatâ mân upmen. A donbepṅâ zen anṅâṅwanṅâ a yatâ op kât minam Anutugât den sâṁe. Nen ko um târârak ândim Anutugât sâtkât Anutu mâtenjan Kristogât den singi târârak sâṁen.

3

Korinti a zen ekap Pauloṅâ kulemgoiṅ, zo yatâ.

¹ Zen nenṅât dap nâṅge. Zen nenṅât dum zagâtṅâ itâ se? “Zâizâiṅ op den se.” A nâmbutṅâ upme, zo yatâ op zengâren

gam topniņangât ekap tirâpžânjonatkât se? Mo zen topniņangât ekap kulemgune ñai pindânatkât se? ² Yatâ mân utnat. Topniņangât ekap, zo zen. Niņâ Korinti zeņgâren nep tuugindâ bonņâ âsagei a zen ek nâņgâme. Nep zorat bonņâ topniņangâm. Den Korinti a zeņgât umziņan kulemguwen, zo a aksik ziņ ek sâlâpkum nâņgâme. ³ Nen umniņandâ saaziņgâm zeņgâren nep tuugindâ Kristogât ekap yatâ urâwe. Topņâ muyap ziap. Ekap zo simbupņâ mân kulemguwen. Zo Anutu ândiândi mariņâ, zâkkât Kaapumņâ kulengoip. Kârân mân kulengoip. A umņan kulengoip.

⁴ Kristogât op Anutu nâņgâm pâlâtân kwâkņangâm zeņgât yatâ nâņgâmen. ⁵ Siņgi âlip nep, zo zâizâiņ. Niņak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat niņak itâ mân sânat, “Niņ imbanâyân tuugen.” Buņâ. Anutuņâ tânnâņgoi tuumen. ⁶ Kembugât nep a ândimen, zo itâgât. Anutuņâ târotâro uņakņangât nep a mem kubikņiņgip. Târotâro uņakņâ, zo sâņgiņâ simbupņâ kulengoip, zo yatâ buņâ, Kaapumgât nep. Gurumin den Mosenâ mârumņan kulengoip, zorâņ nâņgomap. Ka Kaapumņâ ândiândi muyagem niņgâmap.

⁷ Târotâro sâņgiņâ, zo kârân kulengoip. Zo âsakņoot muyagei Mosenâ meip. Zorat Mose si sâņgânņâ âsakņoot oi Isirae a, ziņâ dap op ek naņgâbe? Oi âsakņâ zo zinziņ kâtik buņâ. ⁸ Târotâro uņakņangât âsakņâ zorâņ sâņgiņâ wâlap. Târotâro uņakņâ zorat mariņâ Tirik Kaapum. ⁹ Târotâro sâņgiņandâ tosanij sapsuņap, zo âsakņâ giginâ. Ka târotâro uņakņâ, zorâņâ târârakņâ muyageniņgâmap. Oi zorat âsakņandâ walâm ba zariap. ¹⁰ Târotâro sâņgiņangât âsakņâ zo âsagei uņakņangât âsakņandâ âsagem kwâtepkoi buņ uap. ¹¹ Zinziņ kâtik buņ, zo mârum âsakņoot âsageip. Oi zinziņ kâtikņâ, zorat âsakņandâ walâmņâ patâ uap.

Um ekapniņ zo Kembuņâ olaņmap.

¹² Târotâro uņakņangât âsakņâ zo zinziņ kâtik zem zâimâmbap sâm um bâbâlaņ op siņgi âlip keņgât buņ sâmen. ¹³ Mose

yatâ mân upmen. Mosenâ târotâro sâņgiņangât den zo Kembugâren gâbâ memņâ Sinai bâkņan gâbâ gem a ziņâ âsakņâ zinziņ kâtik buņâ, zo mân ikpigât si sâņgân kwâtepkoi. ¹⁴ Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sâņgiņâ ekapņoot sâlâpkum topņâ mân nâņgâm ândim gawe. Oi ekap zo um kâtik zeņgât umziņan tok ziap. Kristo kânokņâ ekap zo olaņbap. Kristoņâ ekap zo olaņi nâņgânâņgâziņ pâroņsâi Kembugât den zorat topņâ âlip nâņgâbi. ¹⁵ Perâkņak, Isirae a zen um kâtik op mârumņan gâbâ Mosegât den sâlâpkum gawe. Oi umziņan ekapņoot ziap. ¹⁶ Kembugât ekabân Mosenâ oip, zorat den ñai itâ ziap,

“Kembu mâte okņangâbâ sâm si sâņgânņâ kwâtepkoi, zo mem pam Kembu mâte okņangâmâip.”

Zorat itâ nâņgâmen. A ñai Kembugâren mâte oi Kembuņâ a zorat um nâņgânâņgânâ mâtâp mimbap. ¹⁷ Kembu san, zo Kaapumgât op san. Oi Kembugât Kaapum a ñaigâren tâi dumun buņ ândibap. ¹⁸ Oi Kembugât siņgi a, nen aksik si sâņgânņiņ ekap buņ ziapkât Kembugât âsakņâ ek nâņgâmen. Kembugât holi tobat yatâ utnatkât kubikņiņgâm ândiap. Kubikņiņgâm âsakņâ ka âsakņâ niņgâm zâibap. Kembuņâ nep zo neņgâren tuumap. Oi Kembu san, zo Kaapumgât op san.

4

Siņgi âlip zo ekapņâ buņ.

¹ Kembu zâk tânnâņgom Kristo âsakņangât den siņgi âlip zo sânatkât sâm niņgip. Nep yatâ zo sâm niņgipkât umniņandâ mân lorimen. ² Kut ñai ñai aņunņoot, mân orotņâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutugât den mân gulipkumen. Buņâ. Nen Anutugât mâtenan den bonņâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutņâ ziņâ topniņâ ek nâņgâme. ³ Den siņgi sâmen, zo ekapņoot uap oi ko tâmbetagoaņangât siņgi zeņgât umziņan ekapņoot opmap. ⁴ A nâņgâm pâlâtânziņ buņâ zen hân zirat a kutâ, Sataņņâ umziņ dooņgoi dap yatâ Kristo âsakņangât den siņgi âlip zo

nângâbe. Nen itâ nângâmen. Kristo zâk Anutugât holi tobat yatâ ândiap. ⁵ Den dâzângomen, zo niij sinji bujâ. Yesu Kristo zâk Kembuniñâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opñâ zengât kore mâman a op ândien. Nen zo yatâ dâzângomen. ⁶ Mârumñan hân nâtâtik zei Anutuñâ sâi âsakñandâ âsageip. Oi yatigâk umniñan âsakñâ pâip. Oi Kristogât si sângânñan Anutugât âsakñâ zei ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

⁷ Imbanjâ zi niñan buj, Anutugâren ziap. Zorat topñâ âsagibapkât umgât gom sambe âsakñâñoot zo âmañ hânñâ tuutuuj nenğâren pâip. ⁸ Oi nen sâknam top top kwâkñan ândim mân lorimen. Gin mandu yatâ ândim mân nângâm kwâkâ upmen. ⁹ Nen itâ nângâmen, “A zen nângom sâknam niñgâne Anutuñâ mân birâniñgap. A zinj nângom mem nâi nâi otniñgâne mân mumen.” ¹⁰ Yatâ opñâ sâkniñan Yesugât mumuñâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiândiñ, zo yatik sâkniñan muyagibapkât zo yatâ âsagiap. ¹¹ Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opñâ a zinj gwâlâ nângom hannânğonam sâme. Yesu ândiândiñgât imbanjâ zo sâkniñan muyagibapkât yatâ otniñgâme. ¹² Oi itâ ziap. Korinti a zengâren Yesu ândiândiñgât imbanjandâ nep tuugi bonñâ âsagibapkât nen mumuñgât sinji yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kembu sot pâlatâñ op nepkât âkon mân oip.

¹³ Nen sinji âlipkât nep tuum sâknam nângâm sândâdenj kârâm tuum ândimen. Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâ Kembu nângâm pâlatâñ kwâkñangâm den sâman.”

Oi nen den kulem zorat dâp Kaapumñâ aleniñgi Kembu nângâm pâlatâñ kwâkñangâm den sâmen. ¹⁴ Nen itâ nângâm kwâtâtimen. Kembuñâ Yesu mângep, zâk zo yatik Yesu sot mânginiñgâm Korinti a zen sot ârândâñ zikñâ kinj topñan nâmbari ândinat. ¹⁵ Nen zo zengât sâm nep yatâ upmen. Kembugât den lañ kârâm ari a donbepñâ nângâm Anutu sâtâre okñangâne zorânjâ târokwaï

târokwaï zem zâibap. Yatâ utne Anutugât kutsiñganiñandâ patâ op sambâlem lañ kârâbap.

Hânân sâknam, zorânj giginjâ.

¹⁶ Hânân sâknam kwâkñan ândim umniñ mân lorimen. Bujâ. Nen itâ nângâmen. Nen hânân zi ândim imbanjaniñ diim gei sâkniñ loremap. Umniñ ko Kembuñâ sirâmñâ sirâmñâ tângui kâwaliñoot kinmap. Kubigi uñakñâ opmap. ¹⁷ Hânân sâknamniñjâ zo narâk kârep bujâ. Sâknam zo kubikniñgi bet hâuñâ âlipñâ, yâmbâtñâ sot zinzinj kâtikñâ, âsakñoot, zo zemniñgâbap. ¹⁸ Kut nâi nâi muyap, zoren umniñjâ mân pâmen. Kut nâi nâi tik ziap, zoren umniñjâ pâindâ muyageniñgâbap. Kut nâi nâi ikmen, zen zinzinj kâtik bujâ. Kut nâi nâi mân igikñâ, zorânj zinzinj kâtikñâ uap.

5

Silepniñ kândañjâ Kembuñâ mirâ kâtikñâ muyagem niñgâbap.

¹ Nen itâ nângâmen. Nen hân sâkniñ mem ândimen, zi silep yatâ dâñduñsâi birânat. Oi Anutuñâ mirâ kâtikñâ sumbemân muyagem niñgâbap. Mirâ zo betñâ mân tuutuujâ. Zinzinj kâtik nâi zo muyagem kinzap. ² Oi nen sumbemân mirâ zo minatkât âkñâle opñâ zorat nângânângâyâk ândien. ³ Um dâpniñgât sâk pâkenjâ buj opapkât nângâmen. Sumbemân sâk uñakñâ minatkât nângâm ândimen. ⁴ Hân sâkniñoot ândim nângâm kwâkâ upmen. Hân sâkniñ zi buj upapkât mân otniñgâmap. Bujâ. Sâk uñakñâ hâukwatnatkât otniñgâmap. Sâkniñ mumuñâ zi tâi ândiândigât sâk uñak hâukwatnat sâmen. ⁵ Nen yatâ utnatkât Anutuñâ kubikniñgap. Zâk târotârogât undip Kaapumñâ niñgip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

⁶ Nen zorat op nângâm ândimen. Oi itâ nângâmen. Nen hân sâkniñan zi ândim Kembu sot mân ândimen. ⁷ Narâk ziren umñâ nângâm pâlatâñ kwap ândimen. Bonñâ mân ek nângâmen. ⁸ Oi lañ nângâm bâbâlañ kwap ândimen. Hân sâkñâ hân kwande ândiândiñ, zo birâm

Kembu sot ândiândiņ, zorat âkņâlîmen.
⁹ Hân kwande ândiândiņ mo zâk sot ândinat zo ko itâ nâņgâm ândimen. Kembuņâ niņgiri âlip upapkât târârak ândinat.
¹⁰ Itâ nâņgâmen, “Kembu Kristo zâk den sâm kwâkâkwâkâņ târârân tâi nen pisuk patâ mâtenjan kirindâ hâuņaņgât den sâm mâkâniņgâbap. Âlipņâ mo bâliņâ zorat hâuņâ zikņik zikņik niņgâbap. Hân sâgân ândim kut nâi nâi upmen, zorat dâp hâuņâ niņgâbap.” Zo yatâ nâņgâm orot mâmenîņ kubikņâ târârak ândinat.
¹¹ Oi Kembangât keņgât op ândeindâ a orot mâmeziņ kubik Kembu sot buku upigât dâzâņgomen.

Anutuņâ umniņâ ek topniņ nâņgâmap. Oi Korinti a zen yatik umziņandâ topniņ nâņgâbigât otniņgap.
¹² Nen itâ mân nâņgâmen. Nen niņ kutniņâ mem zaatnat. Oi ziņâ nâņgâniņgâne a âlip upap. Yatâ buņâ. A dinnâ mân lum zâizâiņ upme, zeņgât mâteziņan Korinti a, zen neņgât siņgi sâm aņun mân upigât den zi sâm kulemgum ziņgen. Zâizâiņ a yatâ zorâņ a topziņ mân nâņgâm sâtnak sâme. Zen neņgât dum zagâtņâ itâ se? “Sâk mâpâmâpâse den sâme.” Zen ko topniņ âlip nâņge.
¹³ A ziņ topniņ mân nâņgâm niņgiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepņaņgât op um gulip upmen. Mo a ziņ neņgât nâņgâne umniņ târârak ziap yatâ oi zeņgât op upmen.

¹⁴ Nen itâ nâņgâmen. Kânokņâ aksik neņgât hâuniņâ moip. Zo nâņgâmņâ itâ nâņgâm kwâtâtîmen. Kristo umņandâ donbep gâsânâņgom ândeipņak ândiap. Oi zo yatâ nâņgâmņâ dabân yatâ kwâimbâņaņgâm kândâtkunat? Zo yatâ utnatkât dâp buņâ. Kristo, zâk neņgât hâuniņ moipkât nen aksik muwen yatâ uap.
¹⁵ Aksik neņgât hâuniņ moip, zorat topņâ itâ. Ândiândi ândinat, zo niņaņgât opņâ buņâ. Hâuniņâ momņâ zaarip, zâkkât op ândinat.

¹⁶ Zorat narâk ziren a laņ mân ziņgitņâ umņâ birâziņgâziņgâņ, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat ekņâ topņâ mân nâņgâm sâtnak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A nâigât topņâ mân nâņgâmņâ sâtnak mân sânat.
¹⁷ Nen itâ

nâņgen. A nâi Kristo sot pâlâtâņ opmap, zâk a uņakņâ opmap. Kut nâi nâi sâņgiņâ zo buņ oi Anutuņâ uņakņâ muyageip.
¹⁸ Kut nâi zo Anutuņâ sâi muyageip. Zâkņâ sâi Kristoņâ diiniņgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuugindâ a nâmbutņâ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâm niņgip.
¹⁹ Nep zorat diņâ dâzâņgomen, zo itâ. Anutuņâ Kristo sot ândimņâ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosanîņ birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzâņgom ândinatkât nep diņ zo sâm niņgip.
²⁰ Zorat nen Kristogât den sâsâņ a op Anutugâren gâbâ den mem a itâ dâzâņgomen, “Zen Kristogât opņâ Anutu sot buku upi.”
²¹ Neņgât opņâ Anutuņâ sâi Kristoņâ bâliņâniņ mem tosaņoot oip. Itârâņ nen zâk sot pâlâtâņ opņâ Anutu târârak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

6

Paulo zâk Anutugât a ândim nepņâ tuugi bon âsageip.

¹ Nen Anutugât berân mâme a ândimņâ itâ dâzâņgomen. Anutugâren gâbâ tânzâņgozâņgoņ zo zeņgâren bon buņ opapkât umziņ galem oraņgâm ândibi.
² Anutuņâ itâ sâi Kembangât ekabân kulemguwe,

“Narâk parâwan, zoren nâņgâgiwan. Bâliņan gâbâ mâkâziņgâziņgâņ narâkņan bekan mewan.”

Nâņgânek. Narâk pâip zo zi sot bâliņan gâbâ mâkâziņgâziņgâņ narâkņâ zi.

³ A ziņ nen sot nepniņ sâm bâliņ kwatniņgâbegât Kembangât mâtâbân bagibegât pâke mân pamen. A pisuk ziņâ Kembangât siņgi upigât otniņgâmap.
⁴ Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topņâ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkņan ândim mân lorîmen. Kiom minniņgâne sâsâlîm ândimen.
⁵ Kâmbamņâ nâņgone sâsâlîm ândimen. Tâk namin nâmbane tapmen. Kâsa osetziņan ândimen. Nepkât sâknam zo nâņgâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buņ ândimen.
⁶ Tosa buņ ândimen. Nâņgânâņgâniņoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otziņgâmen. Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otziņgâziņgâņ bonņâ ândimen.

⁷ Den bonjâ sâmen. Anutugât imbanjan ândimen. Târarak ândiândiñangât kâlâu bongen mem yangâgen sâiwa mem kinmen. ⁸ Sârn âlip sot anun oserân ândimen. A nâmbutñandâ neñgât nângâne sarâ opmap. Ka nen sarâ a buñâ. A bonjâ. ⁹ A zinj neñgât nângâne gei kutsinginiñoot ândimen. Zen neñgât mumuñangât singi ândie sâne nen gwâlâ ândimen. Zinj nângone mân mumen. ¹⁰ Zen neñgât nângâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen neñgât nângâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutñâ kut ñâi ñâi betziñan mimen. Zen neñgât nângâne yenñâ opmap. Ka umgât gom sambe patâ zemniñgap.

Paulo zâk Korinti a zengât umñâ kirip.

¹¹ O Korinti a, umniñâ zengârâk kiri lâuniñ bâbâlâñ uap. ¹² Umniñandâ sipapzângowen. Zen ko umziñ doonjune zengâren buku orotñâ zo bituktâ ziap. ¹³ Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzângobâ. Zen umziñangât mâtâp mem pane patâ op zimbap.

Bâliñâ sot âlipñâ, zet buku buku mân upabot.

¹⁴ A um kâtik zen nakziñ lune mân betziñan mimbi. Târarak sot gâñgonâ, zet dap op buku buku upabot? Mo âsakñâ sot ñâtâtik, zet dap op târotâro upabot? ¹⁵ Kristo sot Satañ, zet dap op um kânok upabot? Yesugât kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi? ¹⁶ Mo Anutugât namâ sot lopiogât namâ, zet dap op târoyagobabot? Nâñge. Anutugât ândiândiñangât namâ, zo nen. Kembangât singi a nen lopiop mâtâpâsime, zengâren mân târokwatziñgânat. Zorat Anutuñâ itâ sâi Kembangât ekabân kulemguwe,

“Nâ osetziñan sot umziñan tâtat mâme upat. Oi nâ Anutuziñâ op ândia zen arâpnâ op ândibi. ¹⁷ Zorat um kâtik zen sot pâlâtâñ mân ândibi. Zen umziñ sumun opapkât galem orañgâm upi. Yatâ utne nâ gâsuziñgâm galem otziñgâbat. ¹⁸ Oi nâ zengât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.’ Kambu, imbanjan mariniñandâ den yatâ sap.”

7

Paulo zâk Korinti a umziñ mân angân kârâbigât dâzângoip.

¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ yatâ sârn, sârn kâtigeipkât kut ñâi ñâiñâ umniñ sumunkomap, zo sanjon kubikñâ târârakât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkñangâm um salek ândinat. ² Korinti a, zen umziñandâ mân angân kârâniñgâbi. Nen zengâren kut ñâi ñâi bâliñ, zo mân urâwen. Oi kut ñâi ñâiziñâ mân tâmbetkuwen. Oi kut ñâi ñâiziñâ mân kâmbu miwen. ³ Nâ den sârn bâliñ kwatziñgâm mân san. Nâ mârur itâ sârn dâzângowan. Umniñandâ kâpizângomen. Zen sot munat mo ândinatkât nângâmen. ⁴ Umnandâ itâ nâñgan. Zen âlipñâ upi. Nâ zengât op sâtâre den sârn. Nâ yatâ nângâm umnâ diim giap. Sârnknam kwâkñan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zengât singi nângâm umñâ âlip oip.

⁵ Makedonia hânân gamñâ Korinti a zengât umniñ giremâk oi nângâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâkniñangât singi kâmbam sot sârnknam. Umniñangât kengât. Kut ñâi yatâ zo muyageniñgâwe. ⁶ Ka mandu betziñan memap, Anutu, zâkñâ Tito sângongoi Korinti a zengâren gâbâ âburem gâi umniñ diim geip. ⁷ Oi âbureip, zorarâk buñâ. Ziñâ umâlip den dukuwe, zo mem gâi nângâm zâk sot umniñâ âlip oip. Zen nâgât den nângâm a bâliñâ oip, zorat umbâlâ op ândiwe sot nâgât opñâ nepziñ tângune zaatmap. Zorat singi dâtnogi nângâm umâlep patâ orâwan.

Korinti a zinj umbâlâ mâik ñâi nângâmñâ âlip urâwe.

⁸ Nâ mârur ekap kulemgum zingâm umbâlâ muyageziñgâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemguwan, zorat perâkñak umbâlâ nângâwan.) Zi ko nâñgan. Narâk pânkânok umbâlâ muyageziñgâwan. ⁹ Umâlip nâñgan, zo umbâlâ urâwe, zorat buñâ. Zen umbâlâ op umziñ melâñgâwe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlâñ nângâmñâ umziñ kubikanji âlip upigât Anutuñâ nângâziñgi

âlip oip. Dinniḡandâ zengâren âi mân bâliḡ oip. ¹⁰ Wangât, umbâlâ bâbâlaḡ zorâḡ agât umziḡ melâḡi aḡâ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapḡâ bet nâḡi mân bâliḡ upap. Umbâlâ bâliḡâ ko zorâḡâ um kâtik a muyageziḡi tâmbetagobi.

¹¹ Nâḡḡânek. Umbâlâ nâḡḡâwe, zorâḡ zengâren bonḡâ muyageip. Umziḡ bâliḡ oi um kârâp muyagiwe. Zorat topḡâ itâ. Top lâku sot tosa hâuḡaḡgât keḡgât opḡâ kubikaḡḡâwe. Nen zengât nâḡḡindâ âlip upapkât a zo kubikaḡḡâwe. Kut ḡâi zo yatâ muyageip, zo bâliḡâ kwâimbâkwâimbâḡ zo zengâren mân ziap, zorat topḡâ muyageip.

¹² Mârum ekap kulemgum ziḡḡâwan, zo a bâliḡâ oip, zâkkât buḡâ. Mo bâliḡâ okḡaḡḡâwe, zâkkât op buḡâ. Den dâzâḡḡoindâ Anutu mâteḡan sât luluziḡaḡgât topḡâ muyagibapkât ekap zo kulemgum ziḡḡâwan. ¹³ Oi zen yatâ op umniḡ diim giwe.

Korinti a ambân ziḡ Tito umâlep kwâkḡaḡḡâwe.

Oi umniḡ sânduksâip, zorik buḡâ. Zen Tito umâlep kwâkḡaḡḡâne âburei nen doḡbepḡâ nâḡḡâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opḡâ Tito umḡâ diim giwe. ¹⁴ Nâ mârumḡan sâm bâbâlaḡ kwatziḡḡâm Tito itâ sâm dukuwan. Oi den zo bon buḡ mân oip. Zengât op den sâwen, zo bonḡâ op naḡḡip. Zo yatik Tito zengât sâm âlip den dukuwan, zo bonḡâ oip. ¹⁵ Tito zâk zengâren ḡâi sâk kâik urâwe. Yatâ opḡâ hurat kwâkḡaḡḡâm sâtḡâ lum buku okḡaḡḡâwe. Zâk zorat nâḡḡâm umḡandâ zengârenâk kinmap. ¹⁶ Nâ ko zengât opḡâ um girem mân op ândibat, zorat umnâ âlip uap.

8

Makedonia hânân Yesugât kâmut ziḡ kât minduwe.

¹ Bukurâpnâ, Makedonia hânân kâmutḡâ kâmutḡâ Anutuḡâ tânzâḡḡoi bukuziḡ betziḡan miwe, zorat siḡḡi dâzâḡḡonâ. ² Zen sâknam sot mâsimâsikâyân ândim sâtâre op ândiwe. Kut ḡâi ḡâi doḡbep mân ândim kanpitâ ândimḡâ laḡ

bukurâpziḡ betziḡan minam kât doḡbep minduwe. ³ Nâ zengât nâḡḡan. Zen tâtziḡḡip dâp parâwe. Zen ziḡḡik um bâbâlaḡâk urâwe. ⁴ Niḡâ mân sâindâ ziḡḡak Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziḡan mimbigât sâm kâtigem dâtnowe. ⁵ Oi kut ḡâi ḡâi bâbâlaḡ upi sâindâ zen walâm uḡânâk itâ urâwe. Kâdom umziḡâ Kembugâren pane kiri nen aksik Anutuḡâ opḡâ umziḡâ neḡḡâren pane kirip.

Yerusalem kamânân umâlep muyageziḡḡâwe.

⁶ Yatâ utnetâ Titoḡâ Korinti a zengâren ga kât mindumindu nep tuum toren birip, zo tuum naḡḡâbapkât sâm pindien. ⁷ Oi nâḡḡâm pâlatâḡ sot siḡḡi âlip den sâsâḡ sot den top nâḡḡânâḡḡâḡ sot nepkât kâtigime sot buku otniḡḡâme. Kut ḡâi ḡâi zorat bonḡâ muyagiwegât yatik bukurâpziḡ kamân ḡâin ândie, zengât siḡḡi kât mindunam um bâbâlaḡ op tuubi.

⁸ Den mâtâpḡâ mân ziḡḡan. Yesugât kâmut nâmbutḡâ zen um bâbâlaḡ op kât minduwe. Korinti a zengâren buku orotḡâ zo dap dap ziap, zorat topḡâ âsagibapkât san. ⁹ Zen ko Kembuniḡâ Yesu Kristo zâkkât topḡâ nâḡḡâme. Zâk gom sambe mariḡâ ândim neḡḡâ op zo birâm kanpitâ oip. Kanpitâ oip, zo nen gom sambe patâ utnatkât yatâ oip.

¹⁰ Oi zi ninâ den dâzâḡḡobâ. Zo lune âlip upap. Zen kendon ombenḡan kât mindunam bâbâlaḡ op topkwarâwe. ¹¹ Oi zi târokwap op naḡḡâne bâbâlaḡ urâwe, zorat bonḡâ muyagibap. Kut ḡâi ḡâi zemziḡḡap, zorat dâp pane muyagibap. ¹² Um bâbâlaḡ op panetâ Anutuḡâ zengât nâḡḡi âlip upap. Pambi zo itâ. Nâi zâk patâ tâkḡaḡḡâbap, zâk zo yatik pâmbap. Mâik ḡâi tâkḡaḡḡâbap, zâk zo yatik pâmbap. Zen yatâ upi zo ko Kembuniḡâ nâḡḡi âlip upap.

¹³ Zen kâtziḡ aksik pam naḡḡâbigât mân san. Zâk zenâk tânzâḡḡobigât mân san. Zâk zen mo ziḡḡâ ârândâḡḡak gom sambe muyagibigât san. ¹⁴ Korinti zengât sikumḡâ narâk ziren Yudaia zengât pu molei kut ḡâi ḡâi ârândâḡḡâk zimbapkât san. Oi narâk ḡâin Yudaia zengât gom

sambenâ Korinti a betziñan mei yatigâk ârândânâk dâp kânok upi. ¹⁵ Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Donbep patâ sânduwe, zorânâ sambe mân muyagiwe. Bituk sânduwe, zorân pu mân urâwe.”

Tito sot bukuzatnâ buku otziñgâbigât den.

¹⁶ Umnandâ Korinti a zengât gâsâzângomâp, zo yatik Titonâ umñandâ gâsâzângomâp. Anutunâ sâi yatâ âsagiap. Zo yatâ Tito zâkkâren muyagiapkât sâtâre utnat. ¹⁷ Nen sâindâ nângip, zorik bunâ. Zikñak umñandâ bâbâlan oi zengâren gâbam sap. ¹⁸ Yesugât kâmurân goknâ bukuniñâ nâi, zâk ârândân sângonzâkoindâ gabot. A zo Yesugât kâmutnâ kâmutnâ, zengâren sinji âlip nep tuumap. Zorat zâkkât nângâne âlip opmap. Zâk sot Tito ârândân sângonzâkoindâ gabot. ¹⁹ Yesugât a kâmutnâ kâmutnâ, zinâ a zo betniñan mimbapkât gâsum sâlâpkuwe. A zin Anutu sâm âlip kwâkñangâbigât Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziñan minam kât mindumindu nep zi tuum ândien. Umnin zengâren kinzap, zorat nep zi tuumen.

²⁰ Sâm gulip muyagebapkât kât patâ zo a mâteziñan dâñ galem upmen. ²¹ Nen yatâ oindâ Kembangak niñgiri âlip upapkât bunâ. A zin ârândân nengât nângâne âlip upapkât sâmen.

²² Nen a zagât zet sot bukuniñâ nâi sângonzângoindâ ge. A zo narâk nâmbutñan mâsikâm egindâ kâtigeip. Narâk ziren zengât op nepnâ tuugi âlip op walâm kâtigiap.

²³ Zen Titogât topnâ nânge. Zâk betnan mei ârândân nep tuum kore otziñgâmet. Bukuzatniñâ zekât nângâme. Zet kâmut zinâ sângonzâkowe. Zet nep tuugitâ Anutu sâm âlip kwâkñangâme.

²⁴ Nen Korinti a zen sâm bâbâlan kwatziñgâmen. Den zo bonñoot upapkât a zo ganetâ buku otziñgâne Yesugât kâmut kamân toren toren ândie, zin zo ek nângâbi.

9

Kât kânñan pam bet kubikpigât dâzângoip.

¹ Kembangât sinji a Yudaia hânân ândie, zen buku otziñgâm kât zingâbi, zorat âlip nânge. Zorat wangât op donbep kulemgum zingâbat? ² Korinti kamânân gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen kendon ombenjan bâbâlan op kât mindunam urâwe. Zorat sinji Makedonia a dâzângua donbepnâ zengât sinji nângâm umzin bâbâlan oip. ³ Nâ Korinti a zen sâm bâbâlan kwatziñgâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ sângonzângua Korinti a zengâren gane kât zo mindune âkâbap. ⁴ Ninak bet Makedonia a nâmbutnâ zen sot ga kât pâpanñangât kwakne dinnâ giginâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândân añun upem. ⁵ Zorat a sângonzângua kâdom op ge. Ga takâne umâlepkât kât pambigât dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtñangât bunâ. Kât zo umâlepkât Kembangât sinji sâm pambi.

Umâlebân kut nâi pâpan, zo Anutunâ nângi âlip opmap.

⁶ Den sumbunâ nâi sa nângâne. Nâi zâk nebân kut nâi ariknâ bituk pâmbap, zâk zo yatik bâbâlanâk mem nimbap. Oi nâi zâk nepñan kut nâi yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtnik mem nimbap. ⁷ Zorat itâ upi. Nâi zâk nângâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân pâmbap. Kât zo ziknâ um bâbâlanñangât op pâmbap. A yatâ zo zengât Anutunâ nângâziñgi âlip upap. ⁸ Anutu zâk imbanâ mariñandâ imbanâñangât mâsop minziñgi gom sambe muyageziñgi ziinâ mem nemnâ a zingâziñgânñangât op mân kwakpi. ⁹ Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Añâ sikumñâ kâsâpkum a kanpitâ zingâmap zâkkât orot mâmenâ âlipnâ zo âkââkânâ buñ zem zâibap.”

¹⁰ Anutunâ ariknâ muyagem zingâ kârâm kâmitme sot bonñâ muyagem zingâ nime. Zinâ kârâm kâmitpigât ariknâ muyagem zingâm mâsop mei um bâbâlan op a nâmbutnâ zingâbigât gom sambe

muyagem zingâbap. ¹¹ Yatâ âsagei gom sambeziñoot opñâ Kembangât sinji a Yudaia hânân ândie, zengât sinji sâm kât neñgâren pane Yerusalem kamânân mem âinat. Zen yatâ utnetâ Kembangât kâmut Yudaia hânân ândie, ziñ zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpâsibi. ¹² Ziñâ Kembangât a kâmut yatâ otziñgânetâ pu zo molibap, zorarâk buñâ. Zorânâ sâiwap sâm mâpâsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi subap. ¹³ Zen Kristogât sinji âlip nângâm lum ândim umâlepziñangât op kât zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembangât kâmut sot a nâmbutñâ Korinti a zen buku târotâro kânok op Anutu sâm âlip kwâkñangâbi. Oi zengât itâ sâbi, “Korinti a zen sinji âlip lunat sâwenâ lum buku otniwe.” ¹⁴ Oi Korinti a zengâren Anutu nepñangât bonñâ donbep muyagiapkât umñâ sipapzangom zengât op Anutugâren ninâu sâbi. ¹⁵ Opon, Anutuñâ imbanâ tânnangoip. Nen zorat nângindâ walâwalan uap. Nen waniññangât op yatâ otniñgap? Zorat mâpâsem sâiwap sâna.

10

Hângât kut ñai ñai, zorân nep bonñâ mân uap.

¹ Zi Paulo nânâ, Kristo um sândukñâ op ândeip, yatik um sânduk sot um giginâ op itâ dâzangua nângânek. Zengâren gâbâ nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Paulonâ zi nen sot ândim lumbenâ den dâtnangoip. Ka kârebân âi tap kenğât buñ den kâtikñâ kweraniñ sâm kulemgum kwatniñgâmap.” ² Zengât sa nângânek. Bukurâp, zengâren ga ândim den kâtik dâzangom kubikziñgâbatkât mân otnigap. Zengâren gâbâ a nâmbutñandâ neñgât itâ sâme, “Paulo zâk hângât kut ñai ñai, zorat nângâm ândimap. Oi hângât imbanâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzangom kubikziñgâbatkât umnâ bâbâlan uap. ³ Nen hânân ândiândiniñ zo perâkñak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op ândiândiñ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen. ⁴ Kâwali opñâ ândiândi nep tuumen, zo hânân gokñâ buñâ. Zo Anutugât imbanâ

kâtikñâ zorânâ kâsa zengât paset kâtikñâ zo kândanmen. Anutugât imbanan kâtigem a um kâtik zengât den bâliñâ sot sarâ zo koi gemap. ⁵ Oi zâizâiñ denñâ Anutugât den walâmap, zo kom kâbakñimen. Kristogât sât luluñ zorik zimbapkât nângânangâ top topñâ saam pamen. ⁶ Zen sât lulugât bâbâlan utne a nâmbutñâ zen den birâbirâziñangât zangom kubikziñgânatkât mambât ândimen.

A ñaiñâ Paulogât sâi giginâ oip.

⁷ Mâteziñan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut ñai zorarâk nângâne bonñâ opmap? Zengâren gâbâ a ñaiñâ zikñangât itâ nângâbap? Zâk zikñik Kristogât a bonñâ ândiap. Zâk itâ nângâbap. Nen yatik Kristogât a ândien. ⁸ Kembuñâ nep tuunatkât gâsum sâlâpnangoip, zo zen tâmbet zangonatkât buñâ. Zengâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep nigip, zorat nânga zâizâiñ oi zâizâiñ den sâwan. Zorat sâm anun mân upat.

⁹ Nâ ekap kulemgum zingâman, zorat nângâne kenğât den mân upap. ¹⁰ Nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Ekabân den yâmbâtñâ sot kâtikñâ kulemgum niñgâmap. Ka mâte otniñgap, zo kakbak. Oi den sâsânâ, zo giginâ sâmap.” Nâgât yatâ sâme. ¹¹ A yatâ zo, ziñâ itâ nângâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum zingâmen, den zorat bonñâ osetziñan ga ândim muyageziñgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

¹² A sâk mâme ândime, zengâren nen yatâ zorân dap op târokwap sâk mâme utnat? A yatâ zorân neñgât nepkât mân nângâm ziñangârâk nângâne zâizâiñâ oi sâk mâme op den lan sâme. A nângânangâziñ buñandâ yatâ upme.

¹³ Nen ko Anutuñâ nep sâm niñgip, danjon zo mân walâm Korinti a zengâren gâwan. Zorat nângâmñâ sâm bâbâlan den sâm zâizâiñ den donbep mân sâmen. Walâm den lan mân sâmen. ¹⁴ Nen nepniñangât târokwap mân sâmen. Nep danjonniñâ zo perâkñak zengâren ziap. Nen kâdom zengâren gam Kristogât sinji âlip dâzangowen. ¹⁵ A nâmbut zengât nebân âi lan kin sâk mâme den mân

sâmen. Zengât ita nângâmen. Nângâm pâlâtânziñâ lañ kârâm ari nepniñangât bonñâ sambâlem lañ kârâm âibap. Zo perâkñak nângâm ândimen. ¹⁶ Zen yatâ utnetâ a kândâtziñan ândime zo, zengâren sinji âlip nep tuum âinat. Ka a nâigât nepkât galem op zâizâin den zo mân sânat. ¹⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Nâi zâk zâizâin den sâbâ sâm Kembuñâ oip, zorat sâbap.”

¹⁸ Nâi zâk zikñangât nângi zâizâin oi Anutuñâ zâkkât nângi gibap. Ka a nâi Anutuñâ egi âlip oi hurat kwâkñangâbap.

11

Sinji âlip mârâtñâ nâi mân ziap.

¹ Nâ um gulip den mâik nâi dâzângua lañ nângâbi. Den zo sa nângânek. ² Nâ zengât op kâuk birâman. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutugâren gok. A nâiñâ bârâtñâ sigan ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotziñgâwan. Nâi sot mân mâpotziñgâwan. ³ Zi ko mulumñâ Ewa kâitkoi bâliñ oip, zo yatâ zen a nâmbutñandâ kâitzângone umziñ gulip oi Kristo mâik nâi birâbegât umnâ girem oi san. ⁴ A nâiñâ zengâren gam Kristogât top sinjiñâ dâzângomen, zo birâm nâi dâzângomap. Oi zen zâkkât den nângâm Kaapum miwe, zo buñâ, uñakñâ nâi mine sinji âlip neñgâren gâbâ miwe, zo buñâ, sinji nâi dâzângomap. Dâzângoi zo mân birâm yen nângâne dâp opmap.

⁵ Nâ itâ sa nângânek. Nâ ninangât nânga Aposolo nâmbutñâ zâizâin upme, zengât ombeziñan mân op ândian. Zen ziinangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a bonñâ zâizâin ândien.” Ka zen aposolo sarâ a ândie. ⁶ Korinti a nâmbutñâ, ziñâ nâgât itâ sâme. Den sâm kubik sâsân âlip, zo nâgâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nângânek. Nângânângâ patâ, zo nângâman. Oi zorat topñâ sapsûm dâzângom nanğâwen.

Sinji âlip nep a sarâñâ.

⁷ Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutugât sinji âlip sângân buñ dâzângowan. Zorat dap nânge? Zo bâliñ orâwan? ⁸ Yesugât kâmut nâmbutñâ zengâren gâbâ

zo perâkñak kât mem Korinti a zengâren kore otziñgâm nep tuuwan. ⁹ Nâ Korinti a zen sot ândim kut nâi kârûm zengâren gâbâ kut nâi mân mewan. Buñâ. Bukurâpnâ ziñâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zengâren yen ândia kut nâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zengâren ga ândim kut nâi nibigât mân san. ¹⁰ Kristogât den bonñâ zo nâgâren ziap, zo perâkñak. Oi yatik Grik hânân gok nâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâm kâtigian. Nâ sâtâre den zo mân birâbat. ¹¹ Dap nânge? Umnandâ mân gâsuziñgi san? Yatâ buñâ. Umnandâ gâsuziñgap, zo Anutuñâ nângap.

¹² Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen buñâ. A nâmbutñâ Paulogât dâp nep tuumen sâm umziñ mem zâibegât yatâ op ândibat. ¹³ A yatâ zo, zen aposolo sarâñâ. Nep a bonñâ buñâ ândim Kristogât Aposolo bonñâ neñgât tobat yatâ upme. ¹⁴ Oi Korinti a ziñ zorat nângâne mârâtñâ mân upap. Satañ zikñâ sumbem a imbanñâ âsakñâziñoot, zengât tobat yatâ opmap. ¹⁵ Oi zorat a gakârâpñâ zen yatigâk târâkñangât kore ândimen, neñgât tobat ândinetâ nângindâ mârâtñâ mân upap. Nen itâ nângen. Satañgât a gakârâpñâ zo, zen nepziñangât dâp hâuñâ mimbi.

¹⁶ San, zo dum sâbâ. Nâgât nângâne um gulip a mân upap. Oi lañ dâtnonâ sâm dâtnonek. Yatâ nângânimñâ lañ dinnâ nângâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam zâizâin den sâbat. ¹⁷ Nâ um gulip den zi Kembugât sâtkât mân sâbat. Yatâ upatkât Kembuñâ mân sâm nigip. Ka lañ kwakmak a yatâ opñâ zâizâin den zi sâbat. ¹⁸ Korinti zengâren a donbepñâ sâkkât kut nâi nâi zorat zâizâin den sâme. Nâ yatik sâbat. ¹⁹ Oi top nângânângâ zen nâmbutñandâ kwakmak den dâzângone nângâne dâp opmap. ²⁰ Oi a zo, ziñ kore a gâsuziñgâne yatik nângâne dâp opmap. Mo kut nâi nâiziñâ betziñan mimbi mo kâitzângobi mo zâizâin op pâlomziñan zângobi, zo zen nângâne dâp op nanğâbap. ²¹ Nen ko a lolotñandâ zo dap yatâ otziñgâbem. Zo anun op san,

A nâmbutñâ ziñ wan mo wangât zâizâin

upi, zo nâ yatik upâ sâmbâ âlip upat. Nâ kwakmak a yatâ op den zo laj san. ²² A nâmbutnâ zo, zen ziiŋaŋgât itâ sâmbâ, “Nen Yuda a.” Yatâ sâmbâ. Oi nâ zo yatik. Ziiŋaŋgât Isirae a sâmbâ. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramgât kiurâp sâmbâ. Nâ yatik. ²³ Zen nen Kristogât kore a sâmbâ. Nâ laj um gulip den sâmbâ. Nâ Kristogât nep a tobat nâi. Nâ nepkât sâknâm nâŋgâman, zo tobat nâi. Oi tâk namin tâpman, zorâŋ walâziŋgap. Oi kâmbam nome, zo yatik. Oi tâmbetnonam utne opman, zo yatik. ²⁴ Yuda a um kâtik ziŋâ sâp bâtnâmbut tâkŋâ lâpitnine tenŋâziŋ 39 oip. ²⁵ Sâp karâmbut kâmbamŋâ nowe. Nâi ko kâtnâ nowe. Sâp karâmbut waŋgâyân âi âbâŋgoi saruyân geiwan. Oi sirâm nâtik nâi waŋgâ bâlei saruyân op ândiwan.

²⁶ Mirâ mâtâp sindâweyân âim gam ândiwan. Too uurubân âim gam ândiwan. Kâsa osetziŋan âim gam ândia nonam urâwe. Yuda a osetziŋan ândia nonam urâwe. Um kâtik osetziŋan ândia nonam urâwe. Kamân patin ândia nonam urâwe. Mirâ kamân kâtikŋan sâknâmân ândiwan. Saru kwâkŋan keŋgât op ândiwan. Buku sarâ zeŋgât oserân ândim sâknâm ândiwan. ²⁷ Yatâ ândim nep sâknâm tuum ândiwan. Oi nâtigân uman wâgân ândiwan. Tepkât mom hutuk ândiwan. Too nalem buŋâ. Pateŋ opnâ hâmbâ mot buŋ. Mirâ namânâ buŋ ândiwan. ²⁸ Oi zorik buŋâ. Sirâmŋâ sirâmŋâ Yesugât kâmut, zeŋgât nâŋgâm kwâkâ op ândiwan. ²⁹ Dabân Yesugât kâmurân zeŋgâren gokŋâ nâiŋâ bâbâ lolot ândei nâŋgâm tâtâlim ândibam? Dabân Yesugât kâmurân gâbâ nâi bâliŋ oi nâŋgâm tâtâlim ândibam? ³⁰ Oi nâ wannâŋgât sa zâibap? Bâbâ lolotnâŋgât sa dâp upap. ³¹ Kambu Yesu, zâkkât Ibâ Anutu, zâkkât mâtenŋan den perâkŋak san, zo nâŋgap. Zâk sâmbâ âlip kwâkŋaŋgâm zâinat.

³² Damasiko kamânân a kutâ, kutŋâ Arereta, zâkkât a sâtnândâ tâk namin nâbanbam kâwali a kamâŋgât mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe. ³³ Ka kamân zoren bukurâpnâ, ziŋ irin ginim kamâŋgât poŋ kâtikŋâ âkŋan nâbane gei zem zaat âiwan.

12

Pauloŋâ kut nâi sen pup ek nâŋgip.

¹ Sâk mâmbâ den sâindâ mân dâp upap. Oi laj sâmbâ. Kambuŋâ umanân tirâpnogip sot den dâtnogip, zorat den siŋgi sâmbâ. Zo den sumbuŋâ sâmbâ. Muyaŋnâ mân sâmbâ. ² Nâ, Kristogât a nâi, zâkkât itâ nâŋgan. A zo, zâk Kambuŋâ mem zari sumbem tenŋâ karâmbut, zoren zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimembut zorâŋ ombenŋan zâi ândeip. Zo sâk sot mo um dâpŋoot zariŋ, zo mân nâŋgan. Zo Anutuŋâ nâŋgap. ³⁻⁴ A zo Kambuŋâ kamân âlipŋâ, Paradisi, zoren pâi ândim anâ mân nâŋgânâŋgân sot anâ mân sâsâŋâ, zo nâŋgip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk sot oip mo hân sâk zo birâm oip, zo mân nâŋgan. Zo Anutuŋâ nâŋgap. ⁵ A zo zâkkât op sâtâre den sâmbâ. Ninâŋgât sa mân dâp upap. Ka sâmbâ sâmbâ lolotnâŋgât op sâmbâ. ⁶ Sâtâre den sa sâi sâmbâ gulip a mân opam. Zen nâgât nâŋgâne zâizâiŋ opapkât mân upat. Kut nâi nâi ua ek nâŋgâmbâ, zorik zimban.

Paulo zâk sâknâm nâŋgâm ândeip.

⁷ Kambuŋâ kut nâi sen mârât tirâpnogip, zorat umnâ zâizâiŋ opapkât sâknâm nâi kwâknân pâip. Zo Sataŋgât kore a nâi. Zâk umnâ zâizâiŋ opapkât sâknâm nim ândimâp. ⁸ Sâknâm zo birânibapkât sâp karâmbut Kambu dukuwan. ⁹ Ka Kambuŋâ den itâ sâmbâ dâtnogip, “Nâ tângobat. Imbanânâ zorâŋ dâpkan upap. Nâgât imbanânâ zorâŋ lolotkâ zo tângoŋi kâtigiban.” Zâk yatâ sâmbâ dâtnogip. Zorat bâbâ lolotnâ zorat nâŋga zari sâtâreŋoot upap. Zo yatâ op ândia Kristogât imbanânâ nâgâren zeŋi kâtigibat. ¹⁰ Kristogât op bâbâ lolot upat mo kâmbam nibap mo sâknâmân ândibat mo sâmbâ bâliŋ kwatninetâ ândibat mo mem nâi nâi otnine ândibat. Nâ bâbâ lolot ândia Kambuŋâ tânnogi kâtigeman, zorat umâlip nâŋgâman.

Pauloŋâ Aposolo nepŋaŋgât top muyaŋgeip.

¹¹ Zi kwakmak den san, zo ziiŋâ nâ yatâ sâbatkât kâtigine den zo san. Ziŋâ sâmbâ âlip kwatnine dâp opap. Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ a yen ândiman sâmbâ. Nâ ko itâ sa nâŋgânek. A zen

ziinangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a zâizâin ândien.” Nâ a yatâ zo zengât ombeziñan mân ândiman. ¹² Nâ Korinti a zengâren nep bâbâlanjâk tuum gâwan. Tu-uga kut nâi nâi sen mârât muyagei zorânâ Aposolo nepnanngât topnâ sâm muyageip. ¹³ Korinti a zen nâgât dap nânge? Zen nâgât itâ sâme? “Yesugât kâmut dâp dâbâk mân otningâmap.” Korinti a zen dap otziñgâwangât nângâne bâlin uap? Nâ kut nâi nâiziñâ mân betziñan mewan. Kât zengâren mân mewan, zorarâktâ nângâne bâlin oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zengât umñâ kirip.

¹⁴ Nâ sâp zagât zengâren gâwan. Oi dum gâbam otnigap. Gamñâ orâwan, zo yatigâk sâkkât nâlem mot, zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziñangât buñâ, ziinangât otnimap. Katep mâik ziñâ ibâ mamziñ galem otziñgâbi, zo mân taap. Ibâ mam ziñâ katep mâik galem otziñgâne dâp upap. ¹⁵ Nâ um dâpziñ âlip upapkât, kât sikumâk buñâ, kore otziñgâm ândim ândiândinâ buñ upapkât nânge âlip uap. Nâgât umnâ zengâren donbep kinzapkât zengât umziñandâ nâgâren mâik nâi kinbap?

¹⁶ A nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Kut nâi nâi muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnângom kut nâi nâi mem neip.” ¹⁷ Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sângonzângua zengâren ga kut nâi miwe? ¹⁸ Tito zot bukuñâ nâi sângonzâkua zengâren gawet. Tito zâk gamñâ zengâren kut nâi betziñan meip? Mo kâitzângom um gulip kwatziñgawe? Zen nekât dap nânge? Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziñ melânbigât girem dâzângoip.

¹⁹ Den sâm gamen, zo nângâne sâk mâme den uap? Yatâ buñâ. Nen Kristo sot ândim Anutugât mâtenjan den sâmen. Bukurâp, den zo nâi mo nâigât buñâ. Zen aleziñindâ kâtigibigât dâzângomen.

²⁰ Nâ zengâren ga ziñgitsa mân dâp opapkât sot zen nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zengâren kâsa,

um kâlak, kuk, senân kwâten, sarân sâsân, den uman pâpan, zâizâin, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo zeï muyagebamgât umnâ girem uap. ²¹ Nâ zengâren gam a nâmbutñandâ um sumun, lanj mâman, kut nâi lanj orot zo opnâ umziñ mân melânme. Oi yatâ op ândine zengâren ga Anutunandâ mem gei kwatniñgi a yatâ zo zengât isem umbâlâ opamgât nângâm kwâkâ uan.

13

Tosagât op den sâsân muyagibap.

¹ Zi Korinti zengâren du ga sap karâmbut upap. Den nâi sa nângânek. A kânokñâ a nâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutñâ a nâigât tosa sânetâ denân pam kubikñangâbi. ² A mârum bâlin urâwe sot nâmbutñâ sâp zagât zengâren gâwanân girem dâzângowan, zengât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâlinâ mem ândine dum zagâtñâ zengâren gam mân birâziñgâbat. ³ Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo. Zâkkât kâwalinâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zengâren nepñâ âkon buñâ imbanâñoot tuumap. ⁴ Mârum perâkñak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbanâñoot zaat ândiap. Yesunâ hânân lotñâ sot lumbenâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlatân oindâ Anutugât imbanandâ mem kâtikñan kwatniñgi zengâren ga nep tuum kubikziñganat.

Girem den.

⁵ Zen nângâm pâlatânziñoot ândime mo buñâ, Zorat umziñ mâsikâm zorat topnâ ikpi. Mo Yesu Kristonâ umziñan ândimap, zo mân nânge? Yatâ upme oi ko sâkñak Kembangât a ândie sânat. ⁶ Nen ko sâkñak Kembangât a mân ândimen. Zen zo yatâ mân nângâniñgâbigât nângâmen. ⁷ Anutunâ galem otziñgi zen bâlin mân upigât Anutugâren ninâu sâm ândimen. Nen niñgitne Kembangât a bonñâ utnat mo buñâ, zorat mân sâmen. Zen Kembangât den lum târârak upi, zorarâk sâmen. ⁸ Nen yatâ zorân dabân den bonñâ kâsa miñangânat? Nen lunat, zorik taap.

⁹ Nen imbanjâ kârum ândeindâ zen imbanjâziŋoot upi? Zo yatâ âsagei ko âlip upap. Umziŋ lâmbari âlip upigât Kembugâren ninâu sâmen. ¹⁰ Nâ zeŋgâren ga den nep tuubamgât kârebân tapŋâ giren den zi kulemgum ziŋgan. Zen den zo nâŋgâm umziŋ kubikpi. Nâ zeŋgâren ga nep tuubat. Kembugât imbanjâ nigip, zorâŋâ tâmbetzâŋgobatkât buŋâ. Nâ tânzâŋgobatkât imbanjâ nigip.

Den murukŋâ.

¹¹ Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmŋâ den itâ sâbâ. Kelikmelik tapi. Oi girem den zo nâŋgâm umziŋ sot ândi mâmanziŋ kubikaŋgâm ândibi. Zen um kânok op um lumbe ândibi. Anutu, zâk buku sot um lumbe mariŋâ. Zâk zen sot ândibap.

¹² Zen buku op luyaŋgâm ândibi.

¹³ Kembugât siŋgi a ambân nâmbutŋandâ ziŋ Korinti a zeŋgât nâŋgâme.

¹⁴ Kambu Yesu Kristogâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot Anutugâren gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi Tirik Kaapumŋâ betziŋan mei zâk sot ândim zâimambi. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Galata a zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ ziknangât topnâ sâ muyagezingip.

¹ Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A zing Aposolo ot mân sâ niwe. Yesu Kristo sot Anutu Ibânâ, zâk mumunjan gâbâ mängeip, ziknâ nep zo sâ niwet. ² Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zengât topzing nângâm ekap zi kulemgum zingen.

³ Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, ziknâ tânzângom um lumbenâ muyagem zingâbabot. ⁴ Yesu zâk Ibâninangât sâtkât nen ândiândi bâlinâ zi ândimenân gâbâ mâkâningâbap sot tosanin buj upapkât ândiândinâ mân angân kârip. ⁵ Zorat narâknâ narâknâ Anutu sâ m âlip kwâknangindâ zimzap. Perâknak.

Nâi zâk sinji âlip sâ gulipkum nâi sâbap, zâk simgât sinji upap.

⁶ Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtân utnetâ tânzângoi ândibigât diizingip. Diizingi zâk sot ândine mân kârep oi zâk kândâtkom sinji âlip nâi zorat kindap kwap ândime. Zorat nângâm pârâkpan. ⁷ Zorat itâ sa nângânek. Sinji âlip top nâi bonjoot zo mân ziap. Bunâ. Ka a nâmbutnandâ Yesu Kristogât den sinji âlip zo tâmbetkunam op um gulip kwatzingâme. ⁸ Sinji âlip dâzângowen, zo zinziñ kâtik. Zorat nen mo sumbem a nâinâ sinji âlip dâzângowen, zo birâm nâi dâzângonatkat sâ sâi ko tâmbetagonatkât sinji upem. ⁹ Den mârûm sen, zo dum sâbâ. A nâinâ sinji âlip kwâkâm zingâwen, zo birâm nâi dâzângobap, zâk tâmbetagobap. Oi nâ zorat nânga dâp upap.

¹⁰ Oi dap dap? Den san zi a zingâ nâgât nângâne âlip upapkât san? Mo Anutu zâk nâgât nângi âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nângâne âlip upapkât nep tuuman sâi ko Kembu Kristogât kore a mân opam.

Paulo ziknâ topnangât den.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ den nâi dâzângua nângânek. Den sinji âlip dâzângowan, zo ayân gâbâ bunâ. ¹² A zo zingâ mân dâtnowe. Zo zingâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo ziknâk sâ m muyagenigip.

¹³ Nâ mârûmjan Yuda a zengât den kâtik Mosenâ sapsûm zingip, zo lum ândiwan. Zo nânge. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbanâ zângom tâmbetzângom ândiwan. ¹⁴ Oi sâkurâpninangât den gei kombapkât sâ m kâtigem tâlarâpnâ nâmbutnâ walâzingâm kâtigem ândiwan. ¹⁵ Ka Anutu zâk mârûm mamnâ kâmbonjan gâbâ zâkkât sinji upatkât nângi zeip. Yatâ nângi zeipkât tânnobam diinigip. ¹⁶ Nannangât den sinji hân nâin goknâ zengâren âim dâzângobatkât nannangât topnâ sâ m muyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân orâwan. ¹⁷ Oi Aposolo a kândom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot sinji âlipnangât den mân âraguwen. Zengâren mân âiwan. Arabia hânân âi ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

Paulonâ Yerusalem kamânân zâi ândeip.

¹⁸ Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâ m Yerusalem kamânân zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan. ¹⁹ Zâk sot Kembangât munnâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutnâ mân zingirâwan. ²⁰ (Den kulemguan, zi sarâ bunâ. Anutu mâtenjan perâknak sâ m kulemguan.) ²¹ Yatâ opnâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan. ²² Oi Kristogât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen si sângânnâ mân nigâwe. ²³ Zen nâgât sinjiyâk itâ nângâwe, “Anâ nângom moliningip, zâk sinji âlip tâmbetkumâipnâ sinji âlip a dâzângom ândimap.” ²⁴ Yatâ nângâm nâ nâgât op Anutu sâ m âlip kwâknangâwe.

2

Paulonâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutnâ zingirip.

¹ Oi kendon patâ kiin kimembut âki Yerusalem kamânân dum zâibam Banaba sot Tito diizika ârândân zâiwen. ² Oi zo yen bunâ. Kembunâ den sapsûm

nigi lum zâiwan. Yesugât kâmurân a zengât a sâtnâ sâme, zengâren âim sinji âlip hân nâin goknâ dâzângoman, zorat sapsun zingâwan. Nâ sinji âlip sâm ândiwan, zorat a sâtnâ neburâpnâ zen sapsun zinga nângânetâ âkâbapkât ziinik tatne den zo dâzângowan. ³ Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda a bujâ, Grik a oi a sâtnâ zinjâ kwabâ kwâknanngâbigât mân sâwe. ⁴ Ka a sarânjandâ kâmurân bagimnâ Yesu Kristo sot pâlâtân op dumun buj ândeindâ tigân ningitnâ Mosegât gurumin den, zorânâ saaningi ândinatkat Tito kwabâ kwâknanngâbigât sâwe. ⁵ A zo, zinj mem ge kwatningânam sâne mân loriwen. Buj kâtiknâ. Sinji âlip mân tâmbetkune Galata a, zengâren hâlâluyâk op zimbapkât mân nângâzingâwen.

Aposolo a nâmbutnâ zinj Paulo nepnanngât nângâne dâp oip.

⁶ (Oi a, zengât a sâtnâ sâme, zen mârûm dap mo dap op ândiwe, nâ zorat nânga tobat nâi mân uap. Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.) A sâtnâ zo, zinjâ den unaknâ mân târokwatniwe. ⁷ Bujâ. Itâ nângâwe. Anutunâ Petero Yuda a zengâren sinji âlip dâzângobapkât nep dinj sâm pindip, yatigâk nâ hân nâin goknâ zengâren den sinji âlip dâzângobatkât nep dinj sâm nigip. ⁸ (Oi Petero mam oknanngi nepnâ tuugi bon oip, zâk ziknâ yatik mam otnigi nep tuuga bon oip.) ⁹ Oi Kembujâ nep tânnogip, zo eknâ Yakobo sot Petero sot Yohane, zen Yesugât kâmut zengât patâ ândiwenâ nâ sot Banaba buku otnikâm bitnik kuwe. Oi net hân nâin goknâ zengâren den sinji âlip nep tuugitâ zinjâ Yuda a zengâren tuunat sâwe. ¹⁰ Oi kanpitâ a ambân kut nâi nâi zingânam zorarâk dâtnowe. Oi nâ zorat den mârûmnan sâm kâtigiwan.

¹¹ Oi Peteronâ Antiokia kamânân gam bâlinj oi eknâ a ambân mâteziñan kin den yâmbâtnâ dukuwan. Wangât, zâk bâlinjâ oip, zorat op ko. ¹² Zâk hân nâin goknâ zen sot nalem ârândân niwe. Yatâ nem ândei Yuda a, Yakobogât arâpnâ zen gawe. A zo, zinj Mosegât den lum ândim hân nâin gok, zen sot nalem mân nemarâwe. A zo, zen gane Peteronâ zingitnâ kenngât opnâ a

hân nâin gok birâzingâmñâ Yuda a zen sot nalem neip. ¹³ Nâin âi tapâ tapâ oi Yuda a nâmbutnâ, zinjâ târokwanngâne Banaba zâk yatik zengâren târokwaip. ¹⁴ Oi sinji âlipkât mâtâp walâm utne a ambân zengât mâteziñan Petero itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân nâin goknâ zengât tobat opmatnâ dap op hân nâin goknâ zinjâ Yuda a nenngât tobat upigât sâmat?”

¹⁵ Yuda a nen hân nâin goknâ zen yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a. ¹⁶ Ka nen itâ nângâmen. Anâ Mosegât gurumin denâk lune Anutunâ zingiri tosazinj buj mân upap. Ka anâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâknanngâme, zen Anutunâ zingiri tosazinj buj upap. Zorat op ko nen Kristo nângâm pâlâtân kwâknanngâmen. Nen itâ nângen. Gurumin denâk lum tosaninj buj orot, zo mân taap. A zinjâ gurumin den lum ândine Anutugât mâteñan tosazinjoot kinbi. ¹⁷ Oi nen Kristo sot pâlâtân opnâ tosaninj buj upapkât sâmenngâ bâlinjâ upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristonâ betniñan mei bâlinj upmen.” Yatâ mân sânat. Buj kâtiknâ. Yatâ mân ziap.

¹⁸ Nen gurumin sânginjâ lulunngât mâtâp birâmñâ zoren puriksâm ândinat. Zorânâ topniñâ itâ sapsunap. Nen den kuku ândiwen. ¹⁹ Gurumin den sânginjâ lubatkât nângâm lum osim ândia nogi mowan. Anutu sot pâlâtân op ândibatkât gurumin denñâ nogi mowan. ²⁰ Nâ Kristo sot poru nagân none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ bujâ. Kristonâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândinj ândiman, zo Anutugât nannâ nângâm pâlâtân kwâknanngâm ândiman. Zâknâ umñandâ gâsânogi ândiândinjâ nâgât op buj oip. ²¹ Anutugât tânzângozângoñanngât den sinji âlip zo mân tâmbetkuman. A nen gurumin den lugindâ Anutunâ ningiri tosaninj buj opabân Kristo zâk yen moip opap.

3

Gurumin dengât mâtâp lângâwe.

¹ O Galata a, zen nângânângâziñ bujâ. Dap dap op um gulip kwatziñge? Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât sinji

muyap sâ muyegezingâwen. ² Nâ den nâi mâsikâzingâ dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo dap op miwe? Mosegât den kâtik lumnâ miwe? ³ Nângânângâziņ buņ? Kaapum sot pâlâtâņ urâwenâ zo birâm mâtâp sânģiņan bagie? ⁴ Zen Kembangâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangânetâ Kembangât imbanâ muyagei igâwe. Kut nâi nâi zo ek nângâne yenņâ uap? Kaapumņâ zengâren nep tuugi bon mân âsagiap? ⁵ Zen sânek. Anutu zâk Kaapum zingâmņâ sâi sen mârât zengâren âsagemap, zo gurumin den luluziņangât mo nângâm pâlâtâņziņangât otziņgap?

Abaramgât mâtâp lâņnat.

⁶ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm Kembangât den nâņģi bon oi Anutuņâ tosanâ buņâ sâip.” ⁷ Zorat itâ nângâne. A Kembangâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimen, nen Abaramgât kiurâp bonņâ ândien. ⁸ A hân nâin gokņâ zen Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâne tosaziņ buņ upapkât sâip. Zorat mârumņan nângâmņâ siņģi âlip den Abaram itâ sâ m dukui, “Gâgât mâsop zorâņ a hânņâ hânņâ zengâren âibap.”

⁹ Abarâmņâ Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangip. Oi a Kembangâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimen, nen Abaramgât mâsobân bagimen.

Nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândiengât ândiândi minat.

¹⁰ A zen Mosegât den kâtikņâ lum tosanin buņ ândim sumbemân zâinatkat sâme, zen tâmbetagoagonangât siņģi upi. Wangât, Kembangât ekabân gurumin siņģiņangât kulemguwe, ziap, zorat, “Nâinâ gurumin den ekabân den zem âriap, nâmbutņâ zo lum ândim den nâi birâbap, zâk um dâpņâ tâmbetagobap.”

¹¹ Gurumin den lum ândim Anutugât mâteņan tosanin buņ orot, zo mân ziap. Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Nâi zâk nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimap, zâk Anutugât mâteņan

tosanâ buņ opņâ ândiândi kâtik muyagem ândibap.”

¹² Gurumin denân ko nângâm pâlâtâņgât mân sâwe. Den nâi itâ sâwe, “Nâi zâk gurumin den lum kwâtâtibapņâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk nengât opņâ sâknamân kirip.

¹³ Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A nagân zângom kwânângâzingâbi, zen bâliņangât siņģi.”

Oi Kristo zâk yatik nengât opņâ bâliņandâ kwâkņan zari. Bâliņan gâbâ mâkâningâbapkât suupņiņâ meip. ¹⁴ Oi zorat hân nâin nâin gokņâ, zen Yesu Kristo sot pâlâtâņ op Abaramgât mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum nengât siņģi sâip, zo nângâm pâlâtâņ sot op minatkat yatâ âsageip.

Siņģi âlipkat bet sâwât, zorat den.

¹⁵ Bukurâpnâ, a niņan dâpkwap sâbâ. A nâinâ mumbamņâ bet boi zo kâsâpkum zingâbap. Zorat kwâkņan a nâinâ komņâ den nâi mân sâbap. ¹⁶ Anutuņâ Abaram den kânņan dukui, zo Abaram sot kiunņâ zekât siņģi sâip. Kiurâp donbep zengât mân sâip. Kânokkat sâip, zâk Kristo. ¹⁷ Nâ itâgât op san. Anutu, zâk mârumņan Abaram sot târotârogât den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Mosegâren gâip. Gurumin den bet gâip, zorâņ den kâdom sâsâņ, zo mân kom gulipkoip. Târotâro den kâdom muyageip, zo kâtigem ziap. ¹⁸ Anutuņâ Mose gurumin den dukui, zo tosanin buņ oi sumbemân zâizâiņangât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buņ opap. Ka Anutuņâ siņģi âlipkat bet sâwât den, zo umâlepņangât op Abaram kânņan sâ m pindip.

¹⁹ Gurumin den Mosenâ sâ m muyageip, zo wangât sâsâņâ? Zo bâliņâziņâ zo mem kabâņan pâmbapkât Kambuņâ sâkurâpniņ sâ m zingip. Zo ziniņ kâtik zimbapkât buņâ. Abaramgât kiunņâ Anutuņâ mârum zâkkât den kânņan sâip, zâk muyagei siriksâbapkât sâsâņâ. Gurumin den zo sumbem aņâ Anutugâren gâbâ mem Mose bikņan parâwe.

²⁰ Mindumindu a Mose zâk kânokkât bujâ, toren toren zengât. Zâknâ minduzingâm kirip. Ka Anutuñâ den Abaram kândom dukuip, zo zikñak dukuip.

Gurumin denñâ a umziñ mân melânjbap.

²¹ Dap dap sânat? Gurumin denñâ Anutuñâ den Abaram kândom dukuip, zo wâlâp? Yatâ bujâ. Gurumin denñâ a umziñ mân melânjbap. Zo yatâ orotñâ sâi ko gurumin dengât op a tosaziñ buj orot, zo muyagebap. ²² Bâliñandâ a aksik patâ saaniñgi ândimen. Topniñâ zo yatâ Kembugât ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwapñâ Anutuñâ Abaram den dukuip, zorat bonñâ âlip minat.

Mârum dumunân ândiwen.

²³ Yuda a nen mârum nângâm pâlâtânñiñ buj ândeindâ gurumin denñâ saaniñgi dumunân ândeindâ nângâm pâlâtânğât den âlipñâ, zo âsageip. ²⁴ Oi zorat gurumin denñâ galem otniñgâm Kristogâren nâambarip. Zo Kristogâren nângâm pâlâtân kwâkñanğâm tosanñ buj upapkât yatâ oip. ²⁵ Neñgât nângâm pâlâtânñiñğât mâtâp muyagei zoren lânindâ gurumin dengât dumun zo ânânğârip.

²⁶ Oi zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñanğâwegât Anutugât nan bârarâp op ândie. ²⁷ Zen too sanğonziñğâne Kristogâren târokwarâwe, zen aksik Kristo sot pâlâtân op ândie. ²⁸ Oi zorat Yuda a sot hân nâin gok, a zâizâiñ sot giginâ, a sot ambân, a kâsâpkum nen niñjik niñjik zo mân sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtân opñâ kâmut kânok urâwe. ²⁹ Zen Kristogât siñgi urâwenâ Abaramğât kiurâp bonñâ op ândie. Oi zorat Anutuñâ mârum Abaram siñgi den bonñâ dukuip, zorat bonñâ mem ândibi.

4

Anutugât nan bârarâp urâwen.

¹ Itâ sa nânğânek. Katep mâik nâi ibânâ moi bet boi zo zâkkât siñgi oi dâñ mân galem upap. Zo kanpitâ yatâ ândibap. ² Oi zâkkât torerâpñandâ zâkkât bet sâwât zo galemğum ândine lâmbatñâ ibânandâ narâk sâip, zo oi galem upap. ³ Kristogât siñgi a ândien, neñğaren zo yatik ziap.

Mârumñan umniñan katep yatâ oi hânğât kut nâi nâi zorat kore op ândiwen. ⁴ Oi bet narâknâ sâsânâ zo mâte oi Anutuñâ nanñâ sângongoi ambân sigan nâigâren gem gâi kâmbonñâ opñâ meip. Zâknâ âsagemñâ Moseğât gurumin den lum kore op ândeip. ⁵ Zo ko nen gurumin dengât dumunân gâbâ olañningâbapkât yatâ oip. Nen Anutugât nan bârarâp utnatkât yatâ oip.

⁶ Oi nen Anutugât nan bârarâpñâ uengât Anutu nanñanğât Kaapumñâ umniñan sângongui gei Anutu itâ sâm konsâmap, “Aboñ, Ibânâ âlipñâ.” ⁷ Zorat nen kore a bujâ, narâpñâ ândimen. Oi nanñâ ândimñâ Anutu umâlepñanğât bet sâwât mariñâ op ândinat.

Kut nâi nâi bon buj kândâtkuwe, zo mân mâte utnat,

⁸ Zen mârumñan Anutu mân nânğânğâm ândim lopio sot kut nâi nâi yenñâ, zengât kore op ândiwe. ⁹ Narâk ziren ko Anutuñâ ziñgit buku otziñgi zengoot zâk ekñâ topñâ nânge. Yatâ opñâ wangât sâkurâpziñanğât pat siñgi mem ândiwe, zo dum mâte otziñğânam kore otziñğânam ue. ¹⁰ Zen kendon top top zorat nânğâne bonñâ oi tapme. ¹¹ Zorat nepnandâ zengâren tuuga bon buj opapkât nânğâm kwâkâ opman.

Galata a ziñ Paulo birânğânânam urâwe.

¹² Bukurâpnâ, nâ dâzânğua nânğânek. Nâ zengât tobat yatâ orâwan. Zorat ko zengoot nâgât tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâliñâ mân otniwe. ¹³ Zen nânğâme. Nâ mârum kamân nâin âibam ua mâsek otnigi birâm zen sot tap den siñgi âlipñâ dâzânğom ândiwan. ¹⁴ Nâ mâsek patâ op ândia zen âkonñâ buj on galem otniwe. Oi mân nikne bâliñ oip. Bujâ. Zen niknetâ Anutugât sumbem a yatâ orâwan. Opon, niknetâ Yesu Kristo yatâ ua galem otniwe. ¹⁵ Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo dap op buj uap? Zen mârum sinziñ keetñâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo yatâ tânnonam urâwe. Zo perâkñak nânğâmñâ san. ¹⁶ Narâk ziren ko dap dap yatâ den bonñâ dâzânğua niknetâ kâsaziñ yatâ uan?

17 A nâmbutjandâ den kelâkroot sâme. Ziñâ zen kândâtnom zengât a upigât yatâ sâme. Zen den kelâk sâsânâ zo âlipjengât buñâ. 18 Kut nâi âlipjengât den kelâk sâsânâ, zorânj âlipjâ. Zo zengâren ga ândiayâk buñâ, zâmbamjâ aria utne âlip upap. 19 Murarâpnâ, nâ zengât op sâknam op tâpman. Oi zorik nângâm Kristogât tobat zengâren muyagibapkât sâknam zo nângâm zâibat. 20 Nâ zengât nângâmjâ zengâren gamjâ den dâzângobatkât otni-gap. Nâ zengât op nângâm kwâkâ uan.

Sera sot Haga nanzatzikjâ topzikjâ, zikjik zikjik.

21 Den nâi mâsikâzinga dâtonek. Gurumin dengât kore utnat sâme, zen zorat ekap sâlâpkum nângâme mo buñâ. 22 Zoren itâ kulemguwe. Abaramgât nanzatjâ âsagiwet. Nâigât kutjâ Ismael. Zâk kore ambân zâkkâren gâbâ âsageip. Nâi ko kutjâ Isaka. Zâk zikjâ âmbinjandâ meip. 23 Oi kore ambânjâ meip, zo ko yennâ muyageip. Ambinjandâ meip, zo Anutuñâ den kânjan sâip, zo kâtigei âsageip. 24 Oi den zorat torenjâ itâ ziap. Ambân zagât zo singi âlip târotâro zagât, zorat dâp urâwet. Anutuñâ Sinai bâkjan târotâro nâigât den Mose dukui. Târotâro zorat arâpnâ zen kore a ambân urâwe, zorat dâp Haganâ oip. 25 Haga zâk Sinai bakjâ Arabia hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi Yerusalem mâirâp sot Sinai bakjâ, zen dâpziñ kânok ue. Zen kore a ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin den zo kore kwap ândime. 26 Oi Yerusalem kamân unakjâ u sumbemân taap, zâk Sera yatâ kore buñ. Oi kamân zorânjâ mamniñ uap. Yesugât kâmut ândimen, nen Yerusalem unakjâ sumbemân taap, zorat kâmut. 27 Kembangât ekabân Yerusalem kamân sânginjâ sot unakjâ marirâp, zengât den nâi itâ ziap, “Ambân kâpin, katep mân miminjâ, gâ umâlep nângâ. Katep âsaâsagingjâ sâknam mân nângâmat, gâ sâtâre ot. Ambân apjâ buñâ, zâk katep donbep minziñgap. Ambân apjoot, zâk murarâ bituk minziñgap.”

28 Bukurâpnâ, Anutuñâ den kânjan sâip, zorat bonjâ nen nan bârarâp urâwen. Oi zorat dâp Isaka âsageip. 29 Mârum katep yennan âsageip, Ismael, zâknâ nâi Kaapumgât sâtkât âsageip, Isaka, zâk kâsa miñjagip. Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât gurumin den kore ândime, ziñ Kristogât kâmut nen kâsa otni-gâme. 30 Oi Kembangât ekabân den dap yatâ ziap? Den nâi itâ ziap, “Kore ambân sot nanjâ molizikâna âibabot. Kore ambângât nanjandâ bet boi zi mân galem upap. Zikjâ ambinjengât nanjandâ bet boi zo galem upap.” 31 Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore ambângât kiun buñ. Nen ambinjengât kiurâp uen. Zorat op ko Anutugât nan bârarâp op ândien.

5

Olanjngipkât dumunân mân zâinat.

1 Nen dumun buñ ândinatkat Kris-tonjâ olanjngip. Zorat a nâmbutjandâ saaningânam sâme mân nângânat.

2 Nâ Paulo itâ dâzângua nângânek. A nâmbutjandâ itâ sâme, “Anutugât mâtenjan tosaziñ buñ upigât Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâme nângâzingâne kwabâ kwatziñgâne ko Kristogât nep zo zengâren bon buñ upap. Wangât, zen singi âlipkât mâtâp birâwe upap, zorat. 3 Dum dâzângua nângânek. Nâi zâk kwabâ kwâkñangâbi, zâk gurumin den pisuk lum kwâtâtem ândibapkât sâsân. Ka zâk dap yatâ lum kwâtâtibap? 4 Den kâtik lum ândim tosanij buñ utnat sâme, zen Kristo sot târotâro urâwe, zo mânângâtse. Oi Anutugâren gâbâ tânzângozângonjandâ, zo zengâren bon buñ uap. 5 Nen ko Kaapumjâ diiningi Yesu Kristo nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm um bâbâlanj op Anutu mâtenjan tosanij buñ kinatkât mambât ândimen. 6 Nen Yesu Kristo sot pâlâtâñ opjâ itâ nângâmen, “Kwabâ zângozângonj sot daanjoot ândiândij, zo bon buñâ uap. Kembangâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândiândij sot buku orotjâ, zorânj bonjâ uabot.”

Sâm gulip a, zengât den.

⁷ Zen sinji âlipkât mâtâp topkwap âlip lânâwe. Zoren âinetâ ko nâinâ pâke pâi den bonņangât mâtâp walâwe? Wannâ um gulip kwatziņgi mâtâp zo bire? ⁸ Anutuņâ diiziņgiņâ zen yatâ upigât mân sâip. ⁹ Bâu usiņandâ âbâņgum sirogân giari aksik kâlak op naņgâbap. ¹⁰ Nâ itâ nâņgan. Kembuņâ diiziņgi nâņgânâņgâziņâ nâgât yatâ upap. Oi aņâ um gulip kwatziņgâmap, zâk Kembangâren gâbâ hauņâ mimbap.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ kwatziņgâbigât dâzâņgoman sâi dap op kâsa otnibe. Nâ yatâ dâzâņgoman sâi ko poru nakkât sinji zo nâņgâne mân bâliņ opap. ¹² A um gulip kwatziņgânam kwabâ kwatziņgâbigât sâme, zengât itâ nâņgâman. Zen ziin sâkziņ kâriangânetâ sâi dâp opap.

Dumunniņ buņ ândim laņ gulip mân utnat.

¹³ Bukurâpnâ, zen dumun buņ ândibigât Anutuņâ diiziņgi. Oi nen dumun buņ ândien sâm um sâkkât âkņâle bâliņâ zo mân lum ândibi. Umziņandâ gâsâyagom kore oraņgâm ândibi. ¹⁴ Den kâtikņangât kombâņâ, zo itâ, “Gâ gikaņgât otgimap, zo yatik a torenņâ zengât otgigi betziņan mem ândiban.” ¹⁵ Zen ko sâtziaņandâ ziaņgâm agom buņ upegât girem dâzâņguan.

Laņ gulip ândiândiņ, zorat bonņâ sot Kaapum wâratkum ândiândiņ, zorat bonņâ.

¹⁶ Sa nâņgânek. Zen Kaapum wâratkum zâkkât imbaņan kâtigem ândibi. Oi um sâkkât âkņâle, zo mân upi. ¹⁷ Um sâkkât âkņâleņâ Kaapum komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen kut nâi utnam upme, zo mân bâbâlaņ opmap. ¹⁸ Zen Kaapum wâratkune diiziņgi Mosegât den kâtikņandâ mân saaziņgâbap.

¹⁹ Um sâkkât âkņâle nep tik mân ziap. Zo itâ muyagemap. Laņ ândiândiņ, bukuņangât ambân laņ mimiņ, aņunziņ buņ laņ orot. ²⁰ Lopio hurat kwâkwat, kware suņâ, kâsa kâsa, sârek den, um kâlak den, kuk suņguruk, a zikņangât nâņgi zâizâiņ, um kâsâp op kâsâpagoagon. ²¹ A nâigât kut nâi nâi âkņâle op laņ

mimiņ, too kâtik nem um gulip orotņâ, sii nalem nemņik ândiândiņ sot kut nâi nâi nâmbutņâ. Zorat mârum dâzâņgowan, oi zi dum dâzâņguan. Aņâ bâliņâ zo upiņâ Anutuņâ um topņan mân ândibi.

²² Ka Kaapumņâ umziņan ândei wâratkum ândime, zo zengâren bonņâ itâ muyagemap. Umņâ gâsâzâņgomap, sâtâre, um lumbe, um sânduk, buku op ândiândiņ, den luluņ, ²³ Um diigi gei ândiândiņ, umņâ kendon ândiândiņâ. Kaapum den wâratkum ândine bonņâ zo zengâren muyagem zimmap. Gurumin denân kut nâi nâi âlipņâ zo mân utnatkât den nâi mân ziap. ²⁴ Oi a ambân Yesu Kristogât sinji ândime, zen ândiândi sâņgiņâ sot um sâkkât âkņâle bâliņâ zo buņ upapkât poru nagân kune kinzap.

²⁵ Kaapumņâ ândiândi niņgi ândimengât Kaapumgât holi wâratkum zâkkât imbaņan kâtigem ândinat. ²⁶ Sâkņâ zâizâiņ mân utnat. A torenņâ mân mem gei kwatziņgânat. A nâigât kut nâi nâi laņ âkņâle mân utnat.

6

¹ Bukurâpnâ, a nâiņâ tosa muyagei zen Kaapum wâratkum ândime, zen um sânduk okņangâm sâm kubikņangâbi. Oi gikâ mâsimâsikâyân loribatkât gasâgâ kârâm ândiban. ² Kut nâi nâi yâmbâtņâ zo berân mianğâbi. Zo yatâ op Kristogât den kâtik zo lum ândibi. ³ Nâi zâk kut nâi bonņâ zo mân opņâ zikņangât nâņgi zâizâiņ opmap, a yatâ zo umņâ kâitkuap sâsâņ. ⁴ Zorat zâk zikņangât ândi mâmanņâ ek nâņgâm kubikpap. Yatâ opņâ a torenņâ mân mem ge kwatziņgâbap. ⁵ Nepkât yâmbât kâsâpkukuņ zo a mariņâ dâp lum kinbi.

⁶ Den sinji âlip kwâkâm ziņgâme, a zo ziņ betziņan mem kut nâi nâi kâsâpkum ziņgâbi.

Nâran orot mâmeniņangât bonņâ minat.

⁷ Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ op Anutu kâitkuban? Aņâ Anutu kâit kunatkât dâp buņâ. Aņâ kut nâi nâi kârâm kâmitnat, zorat bonņâ yatik minat. ⁸ Nâi zâk um sâkkât âkņâle bâliņâ, zorat nepņâ tuubap, zâk yatik um sâkkât âkņâle bâliņâ,

zorat bonḡâ tâmbetagoagonḡ muyagibap. Ka ḡâi zâk Kaapungât nep tuubap, zâk yatik Kaapungât bonḡâ ândiândi kâtikḡâ muyagibap. ⁹ Kut ḡâi ḡâi âlipḡâ tuum ma ko âkon mân utnat. Nen mân lorem nep yatâ tuunarân bet sumbemân nep zorat bonḡâ muyaginat. ¹⁰ Zorat itâ sa nâḡḡânek. Mâtâp muyagei a eluḡ patâ kut ḡâi ḡâi âlipḡâ otziḡḡânat. Den siḡi âlip zo lum Yesugât kâmut zo kut ḡâi ḡâi mem zâi pam otziḡḡânat.

Girem sot mâsop den.

¹¹ Zen kulem zi iknek. Den nâmbutḡâ zo yen sa bukunâ ḡâi kulemguap. Ka âkââkâḡ zi Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziḡḡân. ¹² A nâmbutḡandâ zen kwabâyagobigât sâme. A zo, zen sâkḡandik den siḡi âlip ziap. Zen Kristo poru nagân sâknam nâḡḡâm moip, zorat den siḡi sâne a ziḡ sâknam ziḡḡâbegât yatâ upme. ¹³ A zo, zen zâizâiḡ op zeḡḡât a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A kwabâ agowe, zen den kâtik mân lum kwâtâtime.

¹⁴ Nâ ko kut ḡâi ḡâi yenḡḡâḡât buḡâ, Kembuniḡâ Yesu Kristo, zâk nenḡḡât op poru nagân sâknam nâḡḡâm moip, zorarâk nâḡḡâm sâtâre op ândiman. Yesu zâk nenḡḡât op poru nagân moip, zorat opḡâ hâḡḡât kut ḡâi ḡâi eksa yenḡâ opmap. Oi hân a um kâtik ândime, zen kândâtnom mân nâḡḡâḡâḡâ upme.

¹⁵ Kwabâ agom ândiândiḡ mo yen ândiândiḡ, zorâḡ bon buḡâ. Yesu sot pâlatâḡ op ândiândi uḡâkḡâ, zorâḡ bonḡâ. ¹⁶ A den zi lum ândime, zen Anutugâren ḡâbâ um lumbenḡâ sot tânzâḡḡâḡâḡâḡâ zimzap. Anutugât kâmut zeḡḡâren zimzap.

¹⁷ Bet aḡâ sâknam mân nibigât otnigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op sâknam nep tuum ḡâwan. Oi a ziḡ nonetâ gut dârâbut sâknan doḡbep ziap, zorat.

¹⁸ Bukurâpnâ, Kembuniḡâ Yesu Kristogâren ḡâbâ um lumbenḡâ umziḡḡân zem zimzap. Zo perâkḡâk.

Zo yatik.

Epeso zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwanjâ Epeso kamânân Yesu Kristogât kâmut nângâm pâlâtân kwâknanjâm kâtigem ândime, zengât ekap zi kulemgum zingip.

² Ibâniñ Anutu sot Kembuniñ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozânjonj sot um lumbe zengâren zimbar.

Anutunâ mârumanj sumbemgât sinji kwatningip.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâknâ sumbemân gâbâ sinji âlipkât mâsop topnâ topnâ Kristogât opnâ ningip. Zorat nen sâmb âlip kwâknanjânat. ⁴ Zâk mârumanj hân mân muyageibân nen zâkkât mâtenjan um hâlâlu sot tosaninj buñ kinatkât Kristogât sinji kwatningip. ⁵ Zâknâ umnâ gâsânângomnâ kânjan nângi zeipkât Yesu Kristogât opnâ nan bârarâp utnatkât sâmb kâtigem ningip. ⁶ Ziknâ nannanjât opnâ tânzângozânjonjâ sângân buñ ningipkât sâmb sâtâre oknanjânat.

Yesugât gilâmmandâ sângânnin meip.

⁷ Nannâ Yesu, zâkkât gilâmmandâ sângânnin meipkât tosaninj gulipkukunj muyageip. Anutugâren gâbâ tânzângozânjonj, zorat nângindâ imbanjâ opmap. ⁸ Zâknâ imbanjâ patâ tânnânjoip. Tânnânjom nângânângâ bonjâ sot top nângânângânâ ningip. ⁹ Oi ziknik den kânjan nângi âlip oi itâ mem kwânângip. Zo itâ sâmb muyageip. Den zo mârumanj ekapnoot zeip. Den zo itâ, ¹⁰ “Narâknâ nângâwan, zo gâtâm mâte oi Kristonjâ a sot kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo mâpotzingâmñâ kâukzinj sot patâzinjâ upap.”

¹¹ Anutunâ kut nâi nâi aksik umnanjârâk sâmb kâtigem muyageizingâmap, zâimâmbap.

zâk mârumanj ningit nângâm Kristogât opnâ nen zâkkât a ambân gakârâpnâ utnatkât sâip. Oi nen sinji âlipkât bonjâ minatkat sâip. ¹² Zorat op kândom Kristogâren nângâm pâlâtân kwâknanjâm ândimen, nen Anutu sâmb sâtâre oknanjâm ândinat.

¹³ Zen yatigâk zâk sot pâlâtân urâwe. Zen den bonjâ nângâne zorânjâ kubikzingi Yesugâren nângâm pâlâtân kwâknanjâm Anutunâ undipnâ Tirik Kaapum zingip. Anutunâ Tirik Kaapum ningâbapkat mârumb sâmb kâtigeip. ¹⁴ Sumbemân zarindâ kut nâi nâi ningâbap, zorat undipninjâ Kaapum ningip. Anutu kut-sinjinjât sâtâre patâ muyagibapkat zâkkât arâpnâ nenjâren Kaapumñâ kubikkubik nep zo tuumb nanjâbap.

Sinji âlip zengâren zimbarpât Paulonjâ ninâu sâip.

¹⁵ Zen Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâknanjâm Kembugât sinji a buku otzingâme, zorat den sinji nângâwan. ¹⁶ Zorat nâ zengât op narâk dâp nângâmñâ Kembugâren sâiwap sâmb, sâmb âlip kwâknanjâman. ¹⁷ Kembunjâ gâsuzingipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zengât op ninâu itâ sâmb dukuman.

Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsaknâ neule marinjâ, zâknâ Kaapum zingi zorânjâ nângânângâ zingâm Kembugât topnâ sâmb muyagei nângâm biranji. ¹⁸ Oi umzinj ânângâri Kembunjâ gâsuzingâm sumbemgât sinji kwatningip, zorat nângâm, nângâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpnâ zen sumbemân kut nâi nâi âsaknâ neulenoot zingâbap, zorat nângâne bon upap. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtânningoot, nenjâren imbanjâ patâ zorânjâ nep tuumbap, zorat topnâ nângâbi. ²⁰ Imbanjâ zorat bonjâ igâwe. Zorânjâ Kristo mumunjan gâbâ mângim diim sumbemân zâim Anutugât âsanjâ bongen pâip. ²¹ Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbanjâningoot zengât a kâukzinjâ pâipkât hânân sot sumbemân kotsinji ziap, zorânjâ koi giap. Narâk zirenâk buñjâ. Zo yatâ zem

²² Anutuñâ a sot kut ñâi ñâi aksik Kristogât ombenjan zâmbamñâ kâukziñ upapkât sâmbâm kâmut gakârâp neñgât kembuniñ kwânâñgip. ²³ Zâkkât kâmut zo kiñ bikñâ oindâ giniñgâm neñgât kâukniñ op ândiap. A sot kut ñâi ñâi dâpnianâk niñgi meindâ dâp op âimap.

2

Mârumñan lan gulip ândiwen.

¹ Zen mârum bâliñ top top opñâ um munñâ op ândiwe. Ka Kristonñâ mumunñan gâbâ mângiziñgi ândie. ² Mârum zen hân a zeñgât mâtâp lân ândim âi wâke zeñgât a kutâ, Satan, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâkñâ siñgi âlip den ku a mam otziñgi ândie. ³ Nen mârum zeñgât tobat yatâ op ândim sâkkât sot um nângânâñganiñangât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kukñangât bonñâ muyaginatkât siñgi op ândiwen.

Anutuñâ mânginiñgâmñâ sumbemgât siñgi sâip.

⁴ Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umñâ gâsum birañniñgipkât buku otñiñgip. ⁵ Bâliñâniñangât op um munñâ op ândiwen, nen Kristo sot mânginiñgip. (Zen nâñge. Umâlepñangât op kubikniñgip.) ⁶ Zâk Yesu Kristo sot mânginiñgâm zâk sot ârândân a kuta tâtarân tâtnatkât sumbemân nâmbariñ. ⁷ Itâ muyagibapkât oip. Tânzâñgozâñgoñangât gom sambe, zo Yesu Kristo umâlepñangât op mâbâlâkñem niñgâbap. ⁸ Zen nâñge. Zâk tânzâñgomñâ nâñgâm pâlatânziñangât op kubikziñgip. Zo ziñangât bunâ. Anutu umâlipñangât op sâñgân bun yatâ otziñgip. ⁹ Nep ñâi tuuwegât yatâ otziñgâbap, zo bunâ. Zorat a ñâiñâ sâkñâ mem zari mân dâp upap. ¹⁰ Nen Anutugât bikñan gok. Zâk Yesu Kristogâren muyageniñgip. Oi mâtâp âlipñangât nep tuum ândinatatkât Anutuñâ sâmbâm niñgip. Mâtâp zo mârum kubigipkât zoren lân ândinat.

Barin gokñandâ kamânân gawe.

¹¹ Mârumñan um kâtik ândiwe, zorat nâñgâm ândibi. Zen Yuda a bunâ, kamân ñâin gokñâ. Oi Yuda a ziñâ kwabâ kwarañgâmñâ ândiwenñâ kwabâ ulin sâmbâm

dâzâñgomarâwe. ¹² Narâk zoren Kristo bun ândiwe. Oi Isirae a zen Anutugât kâmut ândine zen kwande ândiwe. Isirae a zen Anutu sot târotâro opñâ zâkkât siñgi den mem ândine, zen Anutu kârum bet bâsan ândiwe. ¹³ Narâk ziren ko zen barin ândiwenñâ Yesu Kristogâren târokwap Kristo gilâmñangât op kamânân ândie.

Yesuñâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

¹⁴ Yesu zikñak lumbenâniñ ândimap. Zâk a nakñâ zagât osetniñan kâsa op pâke kâtik zeip, zo kândañâ Isirae a sot hân ñâin ñâin gok minduniñgi kâmut kânok urâwen. ¹⁵ Zâkñâ Yuda neñgât pâke den zeip, zo tâmbetnâñgobapkât imbanñâ zemñangip, zo koi geip. Oi a kâmut zagât nekât kinkin gebagân kâmut unakñâ kânok zâk zikñak muyagem kin lumbenñâ muyageip. ¹⁶ Zâk poru nagân moibân a nakñâ zagât zo bonñâ kânokgâk mâpotniñgâm Anutu sot buku utnatkât kâsa koi geip. ¹⁷ Oi zâk gamñâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbenñangât siñgi den dâtnâñgoi nâñgâwen. ¹⁸ Oi nen aksik zâk sot pâlatân urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte okñangâmen.

A nen Kembugât namâ yatâ utnat.

¹⁹ Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembugât siñgi a nâmbutñâ zen sot Anutugât kamân mariñ op Anutugât kâmut opñâ zâkkât namâ op ândie. ²⁰ Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Ziñâ laningâne ândien. Ka Yesu Kristo ko kunkunniñ uap. ²¹ Zâkkâren anñâ anñâ târokwâindâ Kembugât hâlâlalu namâ muyagem zâimap. ²² Kaapumñâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziñgi Anutugât namâ ue.

3

Kembuñâ den tikñâ zeip, zo Paulo sâmbâm muyagem pindip.

¹ Zorat opñâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân ñâin gok zeñgâren siñgi âlip nep tuum ândimangât tâk namin nâbane ândian. ² Zen nâgât siñgi nâñgâwe. Anutu tânzâñgozâñgoñangât op zeñgâren siñgi âlip nep tuubatkât sâmbâm niñgip. ³ Sâmbâm niñgâ

tik den sâ m uyagem nigip. Den zorat pânkânok kulemguan. ⁴ Kristogât den tiknâ zeip, zo ek nânngâman. Zen den zi sâlâpkumñâ nâgât yatâ nânngâbi. ⁵ Den tik zeip, zo a mâr um ândiwe, zengâren mân sâ m uyageip. Narâk ziren ko tirik Aposolo sot Propete nenngâren Kaapumñâ sâ m uyageip. ⁶ Den tik zeip, zo itâ. A hân nâin nâin goknâ, zen sinji âlip nânngâmñâ lum Yuda a nen sot kâmut kânok op Yesu Kristogât op sinji den zorat bonñâ ârândân minat.

⁷ Oi sinji âlip zorat kore a ândibatkat Anutuñâ umâlepñangât imbanñâ patâ nigip.

Den tikñangât bonñâ Yesuñâ muyageip.

⁸ Nâ Kembugât sinji a nâmbutñâ ombeziñan a giginâ op ândiman. Ka lañ Kristogâren umgât gom sambe mân igiknâ ziap, zorat den a hân nâin goknâ sâ m uyagem zingâbatkat Kembuñâ sâ m nigip. ⁹ Anutuñâ a sot kut nâi nâi muyageningipñâ den tik pâi zeip, zo narâknâ narâknâ mân sâ m uyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutuñâ zo sâ m uyagemñâ den zorat bonñâ sâ m uyagem zen sot a nâmbutñâ aksik patâ dâzângobatkât sâip. ¹⁰ Narâk ziren Anutuñâ kâmut gakârâpñâ nenngâren nânngânângânâ bonñâ mâbâlaknei kulem top topñâ muyagei sumbem a sot a imbanâziñoot sumbemân ândie, zen ek nanngâbi.

¹¹ Anutu zâk mâr um hân mân muyageibân den sâ m kâtigeip, zorat bonñâ Kembuniñâ Yesu Kristo sângongoi gem muyageip. ¹² Oi zâknâ mâtâp mem niñgi nânngâm pâlatân kwap kenngât buñ Anutu mâte okñangâmen. ¹³ Zorat nâ itâ dâzângua nânngânek. Nâ zengât op sâknam kwâkñan ândia umziñ mân yâmbâribap. Buñ. Zen zorat nânngânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zengât op ninâu sâip.

¹⁴⁻¹⁵ Zorat op ko sumbemân sot hânân a kâmut ândien, niññâ Ibâ bonñâ, zâkkâren pindiñsâm zengât op ninâu itâ sâman. ¹⁶ Anutu zâk sâi Kaapumñâ umgât gom sambe imbanñâ muyagem zingâ umziñ lâmbat kâtigibap. ¹⁷ Oi Kristo nânngâm

pâlâtân kwâkñangâne umziñan tâtat mâme upap. Nak ândânandâ hânân gei kinmap, zen zo yatâ buku orotnâ, zo gâsum kâtigem kinbi. ¹⁸ Oi zen Kembugât sinji a nâmbutñâ zen sot ârândân Kristo zâk umñâ gâsâzângomap, zorat toren toren mâpot nânngâm kwâtâtibi. ¹⁹ Oi Kristo umñâ gâsâzângomap, zorânâ a nânngânângâziñ walâmap, zo lañ nânngâm biranbi. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorânâ zengâren âi piksâbap. Nâ zengât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.

²⁰ Imbanñoot nenngâren nep tuomap, zâk Anutu. Kut nâi nâi zorat nânngâm ninâu sâmen, zorigâk buñâ. Kut nâi nâi walâwalân upapkât kâwali tâkñangap. Zorân ninâu sot nânngânângâniñ walâmap. ²¹ Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtârenñâ narâknâ narâknâ zem zâimâmbap. Perâknak.

4

Kaapumñâ minduniñgi kâmut kânok urâwen.

¹ Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum ziñan. Zorat zen itâ nânngânek. Kembuñâ gâsâzângomñâ târârak ândibigât sâ m ziñgip, zorat dâbâk ândibi. ² Giginâ sot um sânduk ândim buku orangâm hâuñangât den mân sâbi. ³ Oi Kaapum zâk lumbeñangât tâknâ mâpotzingâm saaziñgip, zo mânângâtpegât galem orangâm ândibi. ⁴ Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât sinji, zorat sinji kwatziñgâm diiziñgip. ⁵ Kembu kânok. Nânngâm pâlatân kânok. Too sanjon kânok. ⁶ Anutu zâk Ibâniñ kânok. Zâk aksik patâ walâniñgâm kembuniñâ op ândiap. Oi um dâp imbanñâ niñgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembuñâ sinji âlip nepkât a top top nâambarip.

⁷ Kristo zâk nep sâ m niñgip dâp imbanñâ niñgâmap. ⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe, ziap, “Zâk u sumbemân zarip, narâk zoren tâk namâ a donjep diiziñgâm zarip. Oi

a umgât gom sambe sot imbanâ zingip.”

⁹ Yesu zâk u zarip, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombenjan geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zarip. ¹⁰ Zâk geip, zâkñagâk sumbemñâ sumbemñâ walâm zarip. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zarip. ¹¹ Oi zâkñagâk a nep sot imbanâ zingip, zo itâ. A nâmbutñâ Aposologât nep sâm zingip. Nâmbutñâ Propete zâambarip. A nâmbutñâ singi âlip mem hân nâin âiâinangât sâip. Nâmbutñâ kâmut zengât galem a. Nâmbutñâ singi âlip kwâkâm zingâ a. ¹² Zo zâkkât singi a gakârâpñâ mem kubikzingâm ândinat kât sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonñâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâambarip.

Singi âlibân mân lorinat.

¹³ Zo yatâ op singi âlip topñâ sot Anutu nanñangât topñâ nângâm kwâtâtem um kânok utnat. Singi âlibân ândim lâmbatnat kât sâip. Lâmbatñâ Kristogât tobat yatâ op ândinat. ¹⁴ Nen katep maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a ziñ um gulip kwatningânâ upme, zorat. Sarâziñandâ pibâ yatâ mân mem kâbakñeniñgi kâtigem kinat. ¹⁵ Itâ op ândinat. Nen umniñandâ a gâsâzângom den bonñigâk dâzângonot. Yatâ op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpñangoi zoren ândim kâukniñ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat. ¹⁶ Zâkkâren târokwâindâ sânamniñandâ sipapagoi sâkniñ kânok opmap. Oi torerâpñâ opñâ imbanâ zemniñgap sot nep sâm niñgip dâp nep tuumñâ umñâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

¹⁷ Kembangât op tâk namin nâbarâwe, nâ den nâi dâzângobâ. Um kâtik a, zen nângânângâziñ kut nâi nâi yenñan pane zemap. Zen ko zengât tobat yatâ mân upi. ¹⁸ Um kâtik a, zengât um nângânângâziñ nâtâtik oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe. ¹⁹ Oi um nângânângâziñ buñ sii nalem lañ nemñâ âkñâlê sot bâliñ top top âkon buñ upme.

²⁰ Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm zingâwen. Kristogât topñâ sâm dâzângom ândiwen. ²¹ Den topñâ kwâkâm zingâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nângâwe. ²² Zen ândiândi sângiñâ kândâtkum umziñâ sângiñâ âkñâlê sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi. ²³ Oi Kaapum nângânangâne umziñ mârgei unakñâ upi. ²⁴ Oi ândiândi unakñâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opñâ târârak sot hâlâlu muyageip.

Bâliñâ top top birânat.

²⁵ Zorat zen sarâ birâm den bonñigâk sâm âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat. ²⁶ Kugân bâliñ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiñ geibap. ²⁷ Satangât tirek mân kwâpan. ²⁸ Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betñâ nep tuum kât nalem muyagemñâ a kanpitâ âlip tânzângobi. ²⁹ Den bâliñâ lâuziñan gâbâ mân gibap. Den âlipñigâk tânagom sânetâ zorânâ a tânzângom umziñ kelikpap.

³⁰ Anutugât Tirik Kaapumñâ umbâlâ opapkât diñâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zengâren undip pâip, ziap. Gâsuzingâbapkât narâkñâ mâte oi Anutunñâ zo ekñâ gâsuzingâbap. ³¹ Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut nâi nâi sumunñâ zo zengât osetziñan mân zimbap. ³² Zen buku opñâ âlip orangâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosaziñ birip.

5

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹ Zen nan bârarâpñâ op ândie, zorat Anutunñâ opmap, yatik op ândibi. ² Oi buku op umziñâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otniñgâm nengât opñâ ândiândiñâ birip. Zo Anutunñâ egi âlip yatâ oip. Kembangât singi nalem une sei nângi âlip opmâip, zo yatâ.

³ Lañ mâman sot kut nâi bâliñâ, mân orotñâ sot a nâigât kut nâi nâi zorat âkñâlê op lañ mimiñ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi. ⁴ Den anunñoot, den lañ sâsanñâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliñ upap. Sâiwap den sot sâm âlip den sâne dâp upap.

⁵ Zen itâ nângânek. Laŋ mâman a, den sumunŋâ sâme. A nâmbut zengât kut nâi nâi âkŋâle op laŋ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topŋan tâtatŋâ zo kârubi. A nâmbutŋâ zengât kut nâi nâi zorat âkŋâle op laŋ upme, zen a ziŋ lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziŋ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap.

Tik kut nâi nâi aŋunŋoot mân utnat.

⁶ Kâitzângom sarâ den dâzângone nângâne bonŋâ mân upap. Bâliŋâ top top zorat Anutu kukŋaŋgât bonŋâ zo den ku a zengâren muyagibap. ⁷⁻⁸ Zoren zen mân betziŋan mimbi. Zen mârumŋan nâtâtik sot ândiwe. Zi ko Kembugâren gam âsakŋâ op ândie. Zorat âsakŋaŋgât kiurâp op zâkkât tobat op ândibi. ⁹ Âsakŋaŋgât bonŋâ muyagemap, zo itâ. Umâlîp ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkŋak den sâsân. ¹⁰ Kut zo mo zo utnam Kembuŋâ nâŋgi âlip upap mo buŋâ, zen zorat nângâm sâlâpkum ikpi.

¹¹ Nâmbutŋâ nâtâtikkât kut nâi nâi utne mân betziŋan mimbi. Buŋâ. Bâliŋâziŋâ sâm kâkŋan kwatziŋgâbi. ¹² Um kâtik zen kut nâi nâi tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian. Zo sâm muyagia sâi ko aŋunŋoot opap. ¹³ Kut nâi yatâ, zo sâm kâkŋan pâindâ âsakŋandâ zeri zorat topŋâ muyagibap. Oi kut nâi muyapŋâ ziap, zoraŋ âsakŋoot upap. ¹⁴ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Uman zematŋâ zaat. Mumuŋan gâbâ zaat. Kristoŋâ âsakŋâ muyagem gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkumat.

¹⁵ Zorat op ko zen ândiândiziŋaŋgât galem op ândibi. Oi mân nângâm nângâm yatâ buŋâ. Um nângânângâziŋoot ândibi. ¹⁶ Narâk ziren bâliŋandâ laŋ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tuubi. ¹⁷ Zorat um nângânângâziŋ buŋâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuŋâ nâŋgi âlip upap mo buŋâ, zorat nângâm sâlâpkum ikpi.

¹⁸ Oi too kâtik nem um gulip orotŋâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoaŋaŋgât nep. Kaapum ko nângânângâne umziŋan

piksâi ândibi. ¹⁹ Kaapumŋâ mem bâbâlan kwatziŋgi mâpâmâpâse kep mem um aŋgâgwanŋâ upi. Oi umziŋandâ Kembugât kepŋâ mem sâm sâtâre okŋaŋgâbi. ²⁰ Oi Kembuniŋâ Yesu Kristogât opŋâ narâk dâp Anutu Ibâ kut nâi nâiŋât sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.

²¹ Zen Kristo hurat kwâkŋaŋgâm umŋâ âwe kwaranŋâm ândibi.

A ambân zengât den.

²² Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziŋ zengât op ândibi. ²³ Apŋandâ ambinnângât kâukŋâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zengât kâukziŋ uap. A ambân gakârâpŋâ zen kiŋ bikŋâ ândie. Oi zâk kiŋ bikŋaŋgât kubikkubik uap. ²⁴ Oi kâmutŋâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziŋaŋgât den lum ândibi.

²⁵ Kristo zâk umŋâ kâmut gâsuningâm buku otniŋip. A ziŋ zo yatik umziŋ âmbirâpziŋ gâsuziŋgâm buku otziŋgâbi. Kristo zâk kâmutŋâ buku otniŋgâm neŋgât suup meip. ²⁶ Zâkŋâ kâmut diŋâ sot too sanŋonniŋgâm kubikniŋgi salek op Anutu mâtenan hâlâlu kinatkât yatâ oip. ²⁷ Oi kâmutŋâ sanŋon kubikniŋgi hâlâlu sot tosanîŋ buŋ sot neulenîŋoot mâtenan nâmbanbapkât sâm pindip. ²⁸ Oi a zen ziŋ sâkziŋ galem upme, yatigâk âmbirâpziŋ galem otziŋgâbi. Nâi zâk ambinnâ dâŋ galem upap, zo zikŋâ sâk yatik galem oraŋgâbap. ²⁹ A zikŋâ sâkŋâ mân kâsa okŋaŋgâmap. Buŋâ. On galem oraŋgâm ândimap. Kristoŋâ kâmutŋâ otniŋgâmap, zo yatâ. ³⁰ Kristo zâk kâukniŋâ ândiap. Oi nen kiŋ bikŋâ, sâkŋaŋgât torerâp ândiengât yatâ galem otniŋgâm ândimap. ³¹ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zorat a nâiŋâ ibâ mamŋâ zâpam ambinnângâren âi pâlatân oi zet um sâk kânok op ândibabot.”

³² Den zo den sumbuŋâ. Den zorat topŋâ itâ nângan. Kristo sot kâmut, zengât op sâip. ³³ Oi den zorat topŋâ nâi itâ. Ap ambin, zengât op sâip. A aksik zen sâkziŋ buku otziŋgâme, zo yatik âmbirâpziŋâ buku otziŋgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpziŋ hurat kwatziŋgâm ândibi.

6

Ibâ mam sot katep, zengât den.

¹ Katep zen Kembugât op ibâ mam zengât den lubi. Zorânâ mâtâp âlipnâ.

² “Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâuknâ zo Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi den nâi itâ târokwap sâsânâ, ³ “Yatâ op hânân narâk kârep ândim kwâtâtiban.”

⁴ Ibâ zen nan bârarâpziñ um kâlak muyagibegât kut nâi kârâpñoot lañ mân otziñgâbi. Kembugât den dâzângom kubikziñgâm galem otziñgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zengât den.

⁵ Kore a zen hân a patârâpziñ hurat kwatziñgâm umziñ kânok zeï Kristo kore oknangânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpziñ bimbi kwatziñgâm zengât sâtziñ lum ândibi. ⁶ Hân a patârâpziñâ mâte pirik otziñgâne ziñgitne âlip upapkât buñâ. Nen Kristogât kore a sâm Anutuñâ mâtâp sâm ziñgip, zo lâñbi. ⁷ Zen itâ nângâbi, “Nen a zengârâk kore buñâ.” Yatâ nângâm Kembugât nângâm nepziñ âkon buñ tuubi. ⁸ Zen nângâme. Nâi zâk kore a mo a patâ ândim kut nâi nâi âlipnâ op ândibap, zâk Kembuñâ hâuñâ yatik pindâbap.

⁹ Oi a patâ zen kore arâpziñ yatik galem otziñgâm ândibi. Oi mân zângom ziñgitsâbi. Kârâpñoot mân otziñgâbi. Kore a sot a patâ, zengât patâziñâ sumbemân kembu patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân otziñgâbap, zo nângâm ândibi.

Kâsa mân igiknâ ândime.

¹⁰ Sâm kwâkâm sâbâ. Kembugâren târokwatne imbanâñâ zengâren zeï zo mem kâtigem ândibi. ¹¹ Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ mot mem ândine Satangât kâwali arâpñandâ kâitzângonam gane kâtigem kinbi. ¹² Zen nângâme. Kâsarâpniñ, zo hân a buñâ. Zen a mân igiknâ. Zen Satañ sot wâke gakârâpñâ. Zen bâliñ op ândime. Nâtâtikkât nep a, a kutâ sot a imbanâziñoot. Nen zen sot kâsa upmen. ¹³ Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk, narâk

bâliñan kâtigem kirindâ kâsarâpniñ ziñ osiniñgâm birâm âibi.

Kâwaligât kut nâi nâi mem ândinat.

¹⁴ Nen itâ kinat. Den bonñandâ inzutniñ oi mem lap ândinat. Târârak ândiândiñandâ hâmbâniñ oi akum ândinat.

¹⁵ Lumbeñangât siñgi âlip mem kinat. Zorânâ kipâke gine giari lâñ kâtigem kinbi.

¹⁶ Oi mamñâ patâ ko nângâm pâlâtânâ dugumniñ oi mem kirindâ kâsa, bâliñâ mariñangât liñgip kâlâuñâ zo gâi kom kâbakñibap. ¹⁷ Oi pindok kâtik kutñâ kubikkubik, zo kâukniñan akumat. Oi Kaapungâren gâbâ sâu patâ, Anutugât den, zo mem kinat. ¹⁸ Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembugâren ninâu sâm mâpâsem ândinat. Oi lañ gulip mân ândim, âkon buñ galem orangâm ândinat. Oi kamân dâp Kembugât siñgi a zengât op ninâu sâm ândinat.

¹⁹ Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembuñâ lâunâ mem bâbâlanñkoi siñgi âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat. ²⁰ Na zorat siñgi sâsân a ândiangât tâk namin nâbane zeman. Zen nâgât op ninâu sâne kenñgât buñ siñgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den muruknâ.

²¹ Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâknâ zengâren gamñâ zorat den siñgi otziñgâbap. Tikiko, zâk bukuniñ âlipnâ, Kembugât kore a sât luluñoot. ²² Zâknâ nenñgât den siñgi otziñgâm umâlep kwatziñgâbapkât sângongua gaap.

²³ Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, ziknâ zen lumbe muyageziñgâm nângâm pâlâtânziñ mem kâtigei buku orangâm ândibi.

²⁴ A umziñandâ Kembu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi, zengâren tânzângozângoñ zimbap.

Zo yatik.

Pilipi zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât singi a sot galem a sot a sâtnâ, zengât ekap zi kulemgum pet.

² Ibânij Anutu sot Kembunij Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoziŋgoŋ sot um lumbenâ zengâren zimbap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zengât op Kembugâren ninâu sâip.

³ Nâ zengât nângâman dâp Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁴⁻⁵ Zen singi âlip nângâmñâ nen sot pâlâtâŋ urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândâŋ nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâman dâp, zengât umâlep op Kembugâren sâiwap sâm ninâu sâman. ⁶ Oi itâ nângâm kâtigian. Anutuñâ nep âlip zengâren topkwâipñâ tuum âim ândei Yesu Kristo taki bonñâ muyagibap. ⁷ Nâ zengât yatâ nângâman. Zo topñâ itâgât. Nâ zoren singi âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saazingâmap. ⁸ Yesu Kristonâ tânnogi umnandâ saazingâmap, zo perâkñak dâzâŋgua Anutuñâ nâŋgi bon uap.

⁹ Oi buku orotziŋandâ sot um nângânângâziŋ kubikaŋgâm lâmbari kut ñâi ñâi bâliñâ sot âlipñâ zo târârak ek nângâm kubikpigât ninâu sâman. ¹⁰ Oi zen kut ñâi bonñâ ek nângâm Kristo gâbapkât um salek sot tosa buŋ bâbâlaŋ op mambât ândibi. ¹¹ Oi Yesu Kristonâ tânzângozi ândiândi târârakkât bonñâ muyagine Anutuŋât sâtâre sot sâm âlip muyagibap.

Nâmbutñandâ pabâtgwabât op singi âlip sâwe.

¹² Bukurâpnâ, zen kwakpegât dâzângobâ. Ziren kut ñâi ñâi muyagenigip, zorâŋ singi âlip laŋ kârâbapkât muyageip. ¹³ Nâ Kristogât opñâ tâk namâ a orâwan. Tâk namâ zorat singi orâwan, den zorâŋ

a kâukñâ sot kâwali a sot a torenñâ ziren ândie, zengât kindapziŋan giarip. ¹⁴ Oi tâk namin yatâ ândim kâtigiangât bukurâpniñâ doŋbep mârûm kenğât urâwe, zen zo birâm Kembugâren nângâm pâlâtâŋ kwap Anutuŋât den kenğât buŋ sâme.

¹⁵ A nâmbutñâ zen um kâlak otnim sâknam ninam Kristogât den zo um kâlagân sâme. A nâmbutñandâ ko umâlep otnim sâme. ¹⁶ Umâlep otnim sâme, zen nâ singi âlip galem op tâk namin zeman, zorat umziŋandâ gâsânogi sâme. ¹⁷ Nâmbutñandâ ko zâizâiŋ op kâsa otnim Kristogât kot sâne laŋ kârâmap. Zo tâk namâ kwâkñan um sâknam muyageninam upme. ¹⁸ Oi yatâ mo yatâ, sâm gulipkum sâbi mo perâkñak sâbi, zorat wangât doŋbep sânat. Kristogât den laŋ kârâm âibap, zorarâk sâtâre opman.

Paulo zâk mumuñâ sot ândiândiñâ, zorat ârândâŋ okŋaŋgip.

¹⁹ Oi itâ sâm umâlip nângâm ândibat. Zen nâgât op ninâu sâne Yesu Kristogât Kaapumñâ betnan mei olaŋnine ândibat. ²⁰ Nâ itâ upatkât otnigi ândian. Nâ narâk ziren kenğât sot aŋun sâsâli mân upat. Umnâ zâkkâren pam kore okŋaŋgâm ândibat. Op gâwan, zo yatâ op ândibat. Nâ wâgân ândibat mo mumbarân a ziŋâ nikne âlip oi Kristo sâm âlip kwâkñangâbi. ²¹ Nâgât ândiândiŋ, zo Kristo. Nâ mumbat mo ândibat? Ñâi mo ñâigât ârândâŋ ot-nigap. Mumbatñâ kut ñâi âlipñâ mimbat. Hângât kâbâ yâmbât zo birâm sumbemân kut ñâi âlip zo mimbat. Zorat nâŋga sâtâreŋoot uap. ²² Ka hânân târokwap ândibat zo ko hânân nep tuuga bonñâ muyagibap. Zorat nâ um zagât uan. Ñâi mo ñâigât bâbâlaŋ upâ. ²³ Ñâi mo ñâigât ârândâŋ otnigap. Hân zi birâm Kristo muyagem zâk sot ândibatkât âkñâlian. Zâk sot ândibat, zorat nâŋga sâtâreŋoot uap. ²⁴ Ka zen mandu upegât hânân târokwap ândia âlip upap. ²⁵ Oi zorat itâ nâŋgan. Nâ mân mom zen sot ândibat. Nâ betziŋan mem ândia nângâm pâlâtâŋziŋ gwâlânterŋsâi sâtâre op ândibi. ²⁶ Zengâren

gamñâ ândia nâgât op Yesu Kristo sâmbâ âlip kwâkñangâm ândim zâibi.

Tânagom ândiândiñ nep tuunat.

²⁷ Zen umziñ mindum ândibi. Oi saagua op Kristogât sinji âlip zo târârak mem kinbi. Zen Kristogât a gakârâpñâ ândie, zorat yatâ op ândine dâp upap. Zen um kânok opñâ tânagom kin sinji âlipkât ândiândi nep tuune ga zingitpat mo kârebân ândim singiziniñ nânnga âlip upap. ²⁸ Tânagom kin kâsarâpziñâ zengât kengât mân op ândibi. Zen yatâ utne Anutuñâ zâk kâsaziñ birâziñgâm zen gâsâzângobap, zorat topñâ muyagei ek nângâbi. ²⁹ Anutuñâ zen Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâbigât sâip. Oi zorik buñâ. Zâkkât opñâ sâknâm nângâm kore okñangâbigât nângâziñgip. ³⁰ Nâ mârumbâ sâknâm nep topkwap tuum ândia nigâwe. Oi irak zi yatik sâknâm kwâkñan tuuga sinjinâ nângâme. Oi zen yatik sâknâm kwâkñan sinji âlip nep tuum ândim kâtigibi.

2

Um Kânok op buku utnat.

¹⁻² Zengâren gâbâ Kristogât opñâ umziñ tânagom sot Kaapum sot op târotâro sot buku orot zo yatâ ziap? Um bâbâlan orot zo yatâ ziap? Mo zen Kristo sot pâlâtân utnetâ umziñ saamñâ kâtikñan kwapmap? Zo yatâ ziap oi ko um nângânângâziñ mâpotpi. Oi umziñ kânok oi zorarâk nângâm ândibi. Zen yatâ utnetâ sâtâre kwâkñan ândibat. ³ Zen zâizâiñ op sâk mâmeyân mân upi. Gâ gikâ umgâ mem gemñâ bukugangât nângâna zâibap. ⁴ Gâ gikangât kut nâi âlip upapkât buñâ, bukurâpkâ zengât kut nâi âlip upapkât ârândân nângâban.

Yesuñâ mâtâp lâñip, zo yatik lâñnat.

⁵ Yesu Kristogât nângânângâ zeip, zo yatik zengâren zimbap. ⁶ Zâk Anutuyâk op ândeipñâ Anutu tobat ândian sâmbâ mân angân kârip. ⁷ Zâkñâ kut nâi zo kwâkâm pam kore a zengât tobat op a tobat yatâ muyageip. ⁸ Oi tobatñâ ikne a tobat yatâ oip. Zâk a giginâ op

ândim sât luluñ mâtâpñâ lâñ ândimñâ moip. Mumuñâ mâte oi poru nagân mumbapkât mân angân kârip. ⁹ Yatâ oipkât Anutuñâ mem zâi a zâizâiñâ patâ kwânângip. Kwânângâmñâ kut sinjinâ lan kârâm a zengât kotsinji, zo mâpot mem kinbapkât sâmbâ pindip. ¹⁰ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenân ândime, nen aksik patâ Yesugât kot nângâm hânân gei pindiñsânat. ¹¹ Oi lâuniñandâ itâ sânat, “Yesu Kristo, zâkñâ Kambu patâniñâ ândiap.” Yatâ sâmbâ Anutu Ibâ sâmbâ âlip kwâkñangânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

¹² Bukurâpnâ, zen âsâbân sâtnâ lume. Zen sot ândiyâk buñâ, kârebân ândia zo yatik otnime. Zo yatâ op kubikkubikziñangât bonñâ muyaginam zikñik zikñik kâtigibi. Zorat umziñ kengât op sânam kwâtkwât op kâtigibi. ¹³ Wangât, Anutu zikñak umziñan nep tuugi um bâbâlan op sâtnâ lubigât imbanâ zingâmap, zorat. ¹⁴ Zen kut nâi nâi upme, zo âkon sâmbâ sot um zagârân mâsimâsikâ mân upi. ¹⁵ Zen yatâ opñâ Anutugât nan bârarâp tosa buñ sot um salek op ândibi. A gângonñâ narâk ziren ândie, zengât osetziñan âsakñâ yatâ op ândibi. ¹⁶ Âsak yatâ op ândiândigât den ziin mem ândim a ambân dâzângobi. Yatâ utne Kristo takâtakân narâkñan itâ sâmbâ zengât sâtâre upat, “Sâknâm nângâm nep tuuwan, zorat bonñâ muyagiapkât sâtâre upat.” ¹⁷ Zen nângâm pâlâtânziñâ Anutugât sinji sâmbâ pane ziap. Nâ zo yatik sâknâ zâkkât sinji sâmbâ mumbat, zorat umâlep sâtâre opñâ zen sot umâlep nângâbat. ¹⁸ Oi zen yatik sâtâre op nâgât umâlep nângâbi.

Timoteogât den.

¹⁹ Kambu Yesuñâ nânji dâp oi Timoteo kek sângongua zengâren gâbapkât san. Oi zengâren gâbâ den sinji mem âburem ga zengât sinji den dâtnogi umnâ diim gibap. ²⁰ A yatâ zo nâi mân ândie. Zâk perâkñak zengât nângâmñâ umñandâ tânzângobap. ²¹ Nâmbutñâ zen ziinangât nângâm Yesu Kristogât nep zo dâñ mân

tuume. ²² Timoteo ândiândiņangât topņâ âlip nânge. Nanņandâ ibânâ beknjan memap, zo yatik nâ sinji âlip nebân betnan memap. ²³ Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyagibat, zo nânġâmņâ zâk sâņgongua gâbap. ²⁴ Oi Kembuņâ nânġânigi ninak zeņġâren kek gâbat.

Epaporidito, zâkkât den.

²⁵ Nâ kut nâi kârum ândia zen Epaporidito sâņgongune ga tânnogip. Zâk bukunâ op betnan memap sot kâwali a bukunâ ândimap. Zâk mâburem ziņġâbam san. ²⁶ Oi zâk mâsek op ze zen sinġiņâ nânġâwe. Zâkkât nânġâm kwâkâ upegât umņâ zeņġâren tâi nânġâm ândiap. Zâk zeņġâren gam ziņġitpapkât okņangap. ²⁷ Zâk mâsek donbep op mumbam oip. Oi Anutuņâ tângum beknjan meip. Oi zorik buņâ. Nâġâren umbâlâ muyagebapkât beknjan meip. ²⁸ Zen ekņâ umâlip upigât sot nâ yatik nânġâm kwâkâ mân ândibatkat zâk mân aņġân kârâm sâņgongua gâbap. ²⁹ Zorat zeņġâren ġâi zen umâlip nânġânangâm Kembuġât op buku okņangâbi. Zen a yatâ zo hurat kwatziņġâbi. ³⁰ Zâk Kristogât nepkât mumbam op zeip. Zeņġât hâuņâ kore otnibapkât sâkņâ mân aņġân kârip.

3

Sinji âlip kukuņ a zo zeņġât galem utnat.

¹ Bukurâpnâ, den nâi sâbâ. Kembuġât opņâ umâlibân ândibi. Den zo mârum sâm dâzânġowan. Dum zorigâk kulemgum ziņġâbam nânġâm mân kwaksan. Wangât, zorâņâ tânzânġobap, zorat.

² Zen wâu ulin zeņġât galem ândibi. Zen bâliņangât nep tuume. Sâkziņâ mânânġâtme, a yatâ zo zeņġât galem oraņġâm ândibi. ³ Zo zen kwabâ kwarangâm nen Kembuġât a sâme. Zo yenņâ. Nen ko Anutuġât a bonņâ ândimen. Kaapumņâ otniņġi Kembu kore okņangâmen. Oi Yesu Kristo sot pâlâtân upmen. Oi nânġâm pâlâtânņiņâ zo sâkkât zoren mân pamen. ⁴ Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip opam. A nâmbutņâ zen sâkkâren târokwapme. Nâ yatâ upâ

sâm walâziņġâbam. ⁵ Zorat topņâ sâm muyagibâ. Nâ muyagem sirâm nâmburân zagât zia karâmbuņan kwabânowe. Nâ Isirae a kâmurân gokņâ, Benyamingât kiunġâ. Nâ Yuda a, Yuda zeņġâren ġâbâ âsagiwan. Nâ Parisaio a op Moseġât gurumin den lum ândiwan. ⁶ Kâtiknaņġât op Kembuġât kâmut, zeņġât kâsa orâwan. Kembuġât gurumin den zo perâkņak lum kwâtâtewan. Oi târârak mâtâp lân ândiwan.

Pauloņâ Kristogât op kut nâi nâi birip.

⁷ Oi nâ mârum kut nâi nâi mem ândim nânġa bon oip. Bet ko Kristogât opņâ nânġa yenņâ oip. ⁸ Perâkņak, nâ Kembuġâ Yesu Kristo, zâkkât topņâ ek nânġa bon oi kut nâi nâi mârum orâwan sot nâmbutņâ pisuk patâ, zorat nânġa yenņâ uap. Nâ Kristo sot pâlâtân upat sâm kut nâi nâi sâņġiņâ eksa iisâk yatâ oi birâwan. ⁹ Nâ gurumin den lum târârak upatkât buņâ. Kristogâren nânġâm pâlâtân kwap tosanâ buņ ândiândiņ, zorat otnigap. Nânġâm pâlâtân zo Anutuġâren gok. Zâkņâ nânġi tosanâ buņ upapkât san. ¹⁰ Nâ Kristo sot pâlâtân ua zaatzaatņangât imbaņâ nâġâren muyagei zâk sâknam nânġip, yatik nânġâbat. Yatâ opņâ moip, zorat holi muyagibat. ¹¹ Yatâ op âim mumuņan ġâbâ zaatpat, zorat otnigap.

Kâtigem âim kikerân âi ġâsunat.

¹² Nâ ninangât itâ mân san, “Paulo nâ sârârâk kârâm mârum kikerân ga ġâsuan.” Buņâ. Ka Yesu Kristoņâ nâ ġâsunigipkât kiket ġâsubam sârârâk kârâm âiman. ¹³ Bukurâp, kiket muyagem ġâsuan, ninangât nânġa yatâ mân uap. Zitâ opman. Kut nâi birâwan, zo kândâtkoman. Oi kut nâi mâtenan kinzap, zo mimbatkât kâtigeman. ¹⁴ Oi Anutuġâ Yesu Kristogât op diinigi sumbemân âibatkat op kiket âi ġâsubat.

¹⁵ A um nânġânânġâniņ lâmbarip, nen aksik zo yatâ nânġâm ândinat. Oi a nâmbutņandâ kut nâiġât nânġâne mâtâp nâi opmap oi ko Anutuġâ mâtâp âlip tirâpziņġoi ek nânġâbi. ¹⁶ Mâtâp lân ġawen, zorik lân âinâ.

Nen sumbem kamângât bonjâ ândinatkat ninjip.

¹⁷ Bukurâp, nâ mâtâbân kândom otzinga zen yatik mâtâp zirenâk molinim lânbi. A nâmbutjâ yatik ândim kândom otzingâme, zenjâren sinziŋ ek ândibi. ¹⁸ A donjebp zenjât dâzângom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzângobâ. Zen Kristo poru nagân kukujâ, zâk kâsa miŋaŋgâme. ¹⁹ A zo, ziŋ tâmbetagoagoŋaŋgât sinji ue. Zen tep kâamboziŋandâ kembu otzingâmap. Oi aŋunŋoot zorâŋ umâlip kwatziŋgâmap. Hângât kut nâi nâi, zorarâk nâŋgâm ândime. ²⁰ Nen ko sumbem kamângât bonjâ. Oi zoren gâbâ nenjât kubikkubik a, Kembu Yesu Kristo, zâkŋâ ga gâsânâŋgobapkât mambât ândimen. ²¹ Zâk a sot kut nâi nâi mem gemjâ zikŋâ ombenjan nâmbanbapkât imbanâ zemŋaŋgap. Zâkkât imbanâ zorâŋâ sâkniŋ giginâ melâŋi zik sâk yatâ neule âsakŋoot upap.

4

Paulogât berân mâme a, zenjât den.

¹ Bukurâpnâ, nâ ga ziŋgitpatkât nâŋgan. Umnâ zenjâren kinzap. Nâ zenjât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtâŋ op kâtigem ândibi.

² Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembugât op um kânok op ândibabot.

³ Oi betnan memmat, gâ ambân zagât zo betzikŋan mimban. Zet sot Kelemento sot buku nâmbutjâ, zen sinji âlipkât nep tânnone tuuwen. Kutziŋâ ândiândi kâtikkât ekabân ziap.

Sâm bâbâlaŋ den.

⁴ Zen Kembugât op umâlip nâŋgâm sâm âlip kwâkŋaŋgâm ândibi. Nâ dum sâbâ. Zen sâtâre op ândibi. ⁵ Zen um lumbenâ sot um lâklâk ândine a ziŋ ziŋgit nâŋgâbi. Kembu takâtakâŋaŋgât narâk mâte otningap. ⁶ Kut nâi nâi zorat mân nâŋgâm kwâkâ upi. Umziŋan den topŋâ topŋâ zeŋ Anutu dukubi. Oi sâiwap sâm dukubi. ⁷ Oi Anutugâren gâbâ um lumbenâ, zo a nâŋgânâŋgâniŋ walâmap. Yesu Kristogât op um lumbenâ zorâŋâ nenjâren kwâlâlâksâm zimbap.

⁸ Oi bukurâp, den nâi sâbâ. Kut nâi nâi bonjâ sot hurat kwâkwat, kut nâi nâi târârakŋâ sot salekŋâ, kut nâi nâi tobat âlip sot hikpârâkŋoot, kut nâi op kwâtâkwâtâtiŋ sot umâlip muyagime. Kut nâi nâi zo aksik nâŋgâm ândibi.

⁹ Nâ den dâzângom tirâpzâŋgua ek nâŋgâwe, zorik op ândine Anutu, lumbenâ mariŋandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

¹⁰ Zen betnan miegât Kembugâren umâlip patâ nâŋgan. Zen mârûm nâgât nâŋgâm betnan minam mâtâpkât kwagâwe, zo nâŋgan. ¹¹ Nâ kut nâi kârûm mân san. Nâ kut nâi nâi kârûmŋâ yen ândian, zorat nâŋga mân bâliŋ opmap. ¹² Nâ gigin op ândiândiŋ mo gom sambe zemnigi ândiândiŋ, zo yatâ âlip ândibam. Tepkât op ândiândiŋ mo gomsambe kwâkŋan ândiândiŋ mo puyân ândiândiŋ, zorat topŋâ aksik nâŋgâman. Zo yatâ mo yatâ ândia âlip opmap. ¹³ Yesu Kristonâ imbanâ nigi kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ zo ândia âlip opmap.

¹⁴ Nâ sâknâmân ândia zen betnan miwe, zorat nâŋga âlip uap.

Paulo kut nâi nâi pindâwe.

¹⁵ Pilipi kamânân gok a ambân, zen nâŋge. Nâ sinji âlip nep topkwap Makedonia hân birâwan, narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut zen yen ândine zen ziiŋik nâ sot târotâro op betnan miwe. ¹⁶ Oi Tesalonike kamânân ândia sâkkât kut nâi nâi zo sâp zagât nim tânnowe. ¹⁷ Nâ kât sikum nibigât mân san. Sinji âlip bonjâ zenjâren muyagibapkât san. Oi bonjâ zo zenjâren laŋ kârâbap. ¹⁸ Ziŋâ nâ kut nâi muyagem niwe, zorat sâiwap dâzângobâ. Nine gom sambe op ândian. Epaporiditonâ zenjâren gâbâ kut nâi zo mem ga nigi gom sambe op ândian. Ziŋâ nâ kut nâi otniwe, zorat nâŋga Kembu okŋaŋgâwe yatâ uap. ¹⁹ Oi Kembuŋâ zorat nâŋgi âlip uap. Oi Anutu, zâk gom sambe muyagemapŋâ Yesu Kristogât op kut nâi nâi donjebp ziŋgi kut nâi mân kârûm ândibi. ²⁰ Oi Anutu Ibâniŋâ, zâkkâren sâm âlip zinzin zem zâimâmbap. Perâkŋak.

Den murukhâ.

²¹ Yesu Kristogât opñâ nângâziŋgan.
Zo Yesugât siŋgi a dâzângom naŋgâbi.
Bukurâp nâ sot ândime, zen nângâziŋge.

²² Kembugât siŋgi a Roma a kutâ Sis-
agât kiŋ top ândie sot Kembugât siŋgi a
nâmbutñâ, zen aksik nângâziŋge.

²³ Kambu Yesu Kristogâren gâbâ
tânzângoziŋgoŋandâ um dâpziŋan zim-
bap. Perâkñak.

Zo yatik.

Kolosai zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹⁻² Bukurâpniknâ, Kembugât singi a Kolosai kamânân Kristo sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zinget. Paulo nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net zengât ekap zi kulemgum zinget. Anutu Ibâniñangâren gâbâ tânzângozângoñ sot um lumbe zengâren zem zimbap.

Kolosai zengât op sâiwap sâmarâwet.

³ Ninâu sâmet dâp net Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibânâ Anutu, zâkkâren zengât op sâiwap sâm ninâu sâmet. ⁴ Zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâwe sot Kembugât singi a kamân nâmbutñan gâbâ gane buku otzingâme, zorat sâiwap sâmet. ⁵ Sumbemân ândiândi kâtik zengât singi pâipkât zo minam um bâbâlan op mambât ândime. ⁶ Anutugât tânzângozângoñangât den, den bonñâ, zo zengâren gâi nângâne zengâren bonñoot oip. Zo yatik singi âlip zo hân dâp muyagem lan kârâm âim bon opmap.

⁷ Bukuniñâ âlipñâ Epapara, Kristogât kore a op ândim den sâmap. Zo yatik opmap, zâknâ singi âlip dâzângoï nângâwe. ⁸ Oi Kaapumñâ umziñ kubigi umziñâ gâsâyagom ândie. Epapara zâk zorat singiñâ dâtnâkoip. Zâk zengât op nep tuumap.

Kolosai zengât op ninâu sâwet.

⁹ Oi net zengât den singi zo nângâm zo-bik topkwap zengât op ninâu sâm gamet. Anutunâ sâi Kaapumñâ den topñâ sot nângânangâ zingî Anutugât den nângâm kwâtâtibigât ninâu sâmet. ¹⁰ Kembunâ yatâ otzingi Kembugât a târârak ândine zingiri dâp upap. Oi âlipñangât nep top top, zo tuum bonñâ muyagibi. Oi Anutugât topñâ nângâm birañbi. ¹¹ Anutu zâk imbanâ mariñâ. Zâk imbanâ âsakñoot zorân kâtikñan kwatziñgi kâtigem ândine

kwâkziñan kut nâi nâi yâmbât zari mân lorem kin um bâbâlanâk op sâiwap sâm dukubi. ¹² Oi Ibâniñ u âsakñan ândiap, zâknâ ândiândi kâtikñat singi kwatniñgip. Zo Kembugât singi a nengât singi upapkât sâi ziap. Zen zorat nângâm um bâbâlanâk op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet. ¹³ Anutu zâk nâtkâtik mariñangât bikñan gâbâ mâkâniñgâm nanñangât kiñ topñan nâambarip. ¹⁴ Nanñâ zâk tosanñangât sângânñâ pam bâliñan gâbâ mâkâniñgip.

¹⁵ Anutu Ibâ, zâk mân igikñâ. Ka nanñâ Anutugât holiñâ sot topñâ muyageip. Mârum hân kwâkñan kut nâi nâi mân muyagei nanñâ kâdom muyageipkât kâukniñ ândiepnak ândiap. ¹⁶ Anutunâ sâi nanñandâ a top topñâ sot kut nâi nâi sumbemân sot hânân zo muyageniñgip. Igikñâ sot mân igikñâ. Sumbem a âlipñâ imbanâziñoot sot Satañ sot sumbem arâpnâ bâliñâ imbanâziñoot. A kutâ sot zâizâiñ zo aksik patâ nanñangât imbanandâ muyageziñgip. Oi zo zâkkât singi muyageziñgip. ¹⁷ Mârumñan a sot kut nâi nâi mân muyagei zeï nanñâ kâdom muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat galem a sâtnâ op ândiap. A sot kut nâi nâi zo zâkkât bikñan zem gâmap. ¹⁸ Kiñ bitniñangât kâukñâ ândiap, zo yatik Yesugât kâmut ândien, nen Yesugât kiñ bikñâ ândeindâ zâk kâukniñâ ândiap. Zâk ândiândi niñgi zâkkât kâmurân ândien. Nanñâ zâk mârumñan gâbâ kâdom op mumuñan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut nâi nâi aksik zorat kâukñâ upapkât mumuñan gâbâ kâdom otningâm zaarip.

Yesunâ nen Anutu sot buku utnatkât diiniñgip.

¹⁹ Anutunâ zikñâ imbanâ sot ândiândiñâ sot holiñâ nanñangâren dâbâk zimbapkât nângi dâp oip. ²⁰ Oi a sot kut nâi nâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa okñangâm ândiwen, nen Anutu sot buku utnatkât nanñâ sâm pindi poru nagân moi gilâmñandâ lumbeñâ muyageniñgip.

²¹ Kolosai a ambân zen mârum Anutu kâsa okñangâm ândiwe. Zen Anutu kândâtkum ândiwe. Nângânangâziñ bâliñ

oi laj gulip ândim bâlinâ top top op ândiwe. ²² Ka Kristonâ um salek kwatziŋgi Anutu sot buku op zâkkât mâtenan hâlâlu sot tosa buj ândibigât a yatâ opnâ poru nagân moip. ²³ Zorat zen Yesugâren nângâm pâlâtân kwâkŋanġâm kâtigem kinbi. Den siŋgi âlip muyagem ziŋgip, zo gulip opapkât mân loribi. Siŋgi âlip zorat bonnâ minam um bâbalaŋâk op mambât ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesunâ diiziŋgi Anutugât mâtenan anjun buj kinbi.

Siŋgi âlip a hân dâp zengâren laj kârâm ariap.

Siŋgi âlip zo zen Eparanâ dâzânġoip. Oi zenâk bujâ. Siŋgi âlip zo a kamân dâp dâzânġom arindâ nângâwe. Paulo nâ nep zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zengât op sâknam kwâkŋan ândiman.

²⁴ Kristonâ a kâmutnâ nengât kâukniŋ ândiap. Oi nen ombenjan kiŋ biknâ yatâ ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ nengât op sâknam nângip. Sâknam torennâ nâi nângânângân ziap, zo kwâknan zâibapkât sâip. Zorat nâ umâlip op zengât op sâknam kwâkŋan ândiman. ²⁵ Anutunâ nep sâm nigi zâkkât kâmut zengâren kore op ândiwan. Kore otziŋgâm ândibat sot a hân nâin goknâ siŋgi âlip dâzânġom nanġabatkât sâm nigip. ²⁶ Siŋgi âlip den zo narâknâ narâknâ ekapnoot zeî mân nângâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu zikŋak zâkkât siŋgi a nen sâm muyageniŋgip. ²⁷ Oi den mârum tik zeip, zo a hânâ hânâ muyageziŋgâbapkât Anutunâ nângi âlip oip. Den zo bonnoot sot âsaknoot. Oi den zorat topnâ itâ. Kristogât Kaa-punnâ umziŋan ândiapkât sumbemân zâim neule âsaknoot ândibigât mambât ândie. ²⁸ Nen a ambân Kristogât topnâ sâm muyageziŋgâmen. Oi girem den dâzânġomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlâtân op mem kâtigem nângânângâziŋ yâmbârem gwâlantenâbapkât yatâ up-men. ²⁹ Zen Kristo sot pâlâtân op kâtigem upigât Kristonâ imbanâ nigi kâtigem sâknam nep tuuman.

2

¹ Kolosai zengât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzânġua nângânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kâmanân ândie, zengât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigâwe sot a mân nigâwe ârândân. Zengât op nebân sâknam patâ nângâman. ² Zen Anutugât den tiknâ zeip, zorat topnâ nângâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nângâm kwâtâtem umziŋandâ gâsâyagoi um bâbalaŋ op kengât buj ândibi. ³ Yesu Kristogâren den nângânângâ sot top nângânângân mamnâ ziap. Oi zâk nângânângâ niŋgi den bonnânġât topnâ nângâmen. ⁴ A nâmbutnâ ziŋ um gulip kwatziŋgâbegât yatâ san.

⁵ Nâ zengât nângâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nângâm pâlâtân kwâkŋanġâm târoyagom ândine ziŋgitnâ umnâ âlip uap. ⁶ Zen Kristo sot pâlâtân urâwe, zo yatik zâk sot pâlâtân op ândibi. ⁷ Den bonnâ mem ândim zâkkâren pâlâtân op kinbi. Zen yatâ opnâ topnâ nângâm kwâtâtibi. Mâtâp tirâpzânġowe, zo lâŋ kâtigem sâiwap sâm ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlâtân op ândim umgât gom sambe mân kârûnat.

⁸ A ziŋâ zo zengât arâpziŋâ upigât den kelâknoot dâzânġom um gulip kwatziŋgâbegât umziŋ galem orangâm ândibi. Den zo ayân gâbâ nângânângâ den, sarâ, yenjâ. Den zo sâkurâpziŋânġât den pat yatâ. Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân muyageip.

⁹ Kristogât sâknan Anutugât holiŋâ sot ândiândiŋ sot imbanâ piksâm zeî ândimâp. ¹⁰ Kristo zâk a kutâ zâizâiŋ sot kembu patâ otningâm ândiap. Sumbem a âlipnâ sot bâlinâ sot wâke top topnâ imbanâziŋnoot, zen ombenjan ândie. Oi zâkkât siŋgi a nen zâk sot pâlâtân oindâ ândiândi nengâren piksâm sambâlem ziap, zorat zen umgât kut nâi nâi zorat mân kârume. ¹¹ Zen Kristo sot pâlâtân utne umziŋan bâlinâ zeip, zo sanġorip. Zen sâgân kwabâyagowe, zorat bujâ. Zen ândiândi

sânjinâ sâmbum pam Kristogâren pâlâtân urâwe. ¹² Tooyân sanjonziŋgâwe, zorânâ Yesugât mumuŋan târokwatziŋgip. Oi Anutu zâk imbanŋgât Kristo mumuŋan gâbâ mângeip. Imbanâ zo yatik nânŋâm pâlâtân kwapme, zeŋgâren zari Yesugât zaatzaatŋan târokwatziŋgip.

¹³ Zen mârum bâliŋâ op um mumuŋâ ândine Anutuŋâ tosaziŋ birâmŋâ Kristo sot mânŋiziŋgi ândie. ¹⁴ Oi tosaziŋgât den ekabân zeip, zo moloŋâ poru nagân mândi buŋ oip. ¹⁵ Yatâ opŋâ Satan sot wâke zâizâiŋ sot imbanâziŋoot timbâ kâmbamziŋ mem kom sâmbum a ambân mâteziŋan topziŋ sâmbuyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A ziŋ um gulip kwatniŋgâbegât gasâniŋ kârâm ândinat.

¹⁶ A ziŋ nalemb nâmbutŋâ birâm ândibigât mo Yuda zeŋgât kendon patâ mo mâik tâtatŋanŋât, zorat den sâkziŋan sâne mân nânŋâbi. ¹⁷ Wangât, kendon zo bonŋâ buŋâ. Bonŋâ bet muyagibap. Zorat bet muyagibap, zorat dâp zorân kâdom gâip. Bonŋâ ko Kristogâren ziap. Oi zen zâk sot pâlâtân upme. ¹⁸ A nâmbutŋandâ sâkkât âkŋâle bâliŋâ pâke kwâtnam sâkkât kendon ândim sumbem a mâpâsibigât sâme. A yatâ zo, ziŋ kut nâi nâi uman ekŋâ zorat nânŋâne bon opmap. A yatâ zo, zen sâkziŋ laŋ mem zâi pam den bon buŋ, zo dâzâŋgom ândime. Nânŋânŋâziŋâ zo ko ayân gâbâ âsageip. A zo, zen Kristo sot pâlâtân mân upme. ¹⁹ Kristo zâk kâukniŋâ. Nen kiŋ bikŋâ yatâ. Oi kâukŋan gâbâ sânamŋandâ pâuksâm gem bonŋâ mem kâtikŋan kwap saaniŋgâmap. Oi Kristo zâk um dâpkât nalemb niŋgâm tânnânŋoi lâmbatnatkât imbanâ zemŋânŋap. Anutu zâk yatâ nânŋâm kubigi ziap.

Kâsâp den a umân muygeip, zo mân nânŋânat.

²⁰ Zen Kristo mumuŋan târokwapŋâ hânŋât den kândâtkuwe. Oi ândiândi sânŋiŋâ kândâtkomŋâ dabân hânŋât a yenŋâ yatâ ândim agât den lume? ²¹ A ziŋ den itâ sâne lume, “Zi mân gâsuban. Zi mân nimban. Zi mân mimban.” ²² Kut nâi nâi zo buŋ opmap, zo mân tâmbetgobap.

Zorat opŋâ wangât mân nimbi, mân mimbi sâme? Den yatâ zo Anutugât den buŋâ. Den zo a ziŋ umziŋan nânŋâm sâmbuyageip. Zorat a ziŋ den yatâ zo sâne mân nânŋâbi. ²³ A yatâ zorân den nânŋânŋâ tobat upme. Ka den sâme, zo bonŋâ buŋâ. Zo top nânŋânŋânŋânŋât den buŋâ. Zen sâkkât âkŋâle zorat pâke kwâtnam sâkkât kendon ândime. Sâkziŋ mem geinam sâne den zorân den bonŋâ yatâ opmap. Ka yatâ zorân bon buŋâ. Zorânâ sâkkât âkŋâle pâke mân kwâpâp.

3

Sumbemân zâim ândiândiŋ, zorat nânŋânat.

¹ Kristo zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ sumbemân zâi ândiap. Oi zen Kristo zaatzaatŋan târokwarâwe. Zorat urâ Anutugât âsanŋâ bongen Kristonâ den nânŋâm ândiap, zorarâk nânŋâm ândibi. ² Hânân den sâmbuyageip, zorat buŋâ. Sumbemân den âlipŋâ nânŋâm ândie, zorat nânŋâm ândibi. ³ Zen Kristo mumuŋan târokwarâwegât a mumuŋâ yatâ hân a zeŋgât den bâliŋâ zo mân nânŋâm ândibi. Wangât, ândiândiziŋ zo Kristo sot Anutugâren tik ziap, zorat. ⁴ Oi Kristo zâk ândiândiŋ mâriŋandâ taki zen yatigâk zâk sot ârândân âsakŋâ neulenŋan muyagem ândibi. Zen zorat op nânŋâm ândibigât san.

Um sânŋiŋâ lândim pânat.

⁵ Zen sâkkât âkŋâle bâliŋâ zorat kendon ândim kut nâi nâi itâ zo birâbi. Laŋ mâman, kut nâi nâi mân orotŋâ sot sâkkât âkŋâle bâliŋâ. A nâigât kut nâi nâi zorat âkŋâle mân upi. (A nâigât kut nâi nâiŋanŋât âkŋâle orot, zo Anutu kândâtkum umziŋ nâigâren pâpanŋâ yatâ.) ⁶ Um kâtik a ziŋ bâliŋâ zo aksik upmegât Anutuŋâ hânŋâ ziŋgâbap. Oi Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen mârum kut nâi bâliŋâ top top zo op ândiwe.

⁷⁻⁸ Narâk zi ko kut nâi nâi bâliŋâ zi aksik birâbi. Kuk sot den sârek, um kâlak, mem ge kwâkwat den sot den bâliŋâ. ⁹ Sarâ mân sâbi. Um sânŋiŋâ sot orot mâme gâŋŋonŋâ zo lândim pegât zo aksik birâbi.

¹⁰ Oi um unaknâ zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um unak Anutuñâ muyageip, zo kubigi nângânângâ sot opnâ ziknâ holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topnâ nângâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip. ¹¹ Zorat kâsâp ândiândiñ zo âkip. Yuda a sot Grik a, kwabâ kwarangâwe sot mân kwabâ kwarangâwe, saru a mo barâ a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kristonâ mâpotniñgâmñâ kâukniñâ ândiap. Oi nen aksik zâkkât ombenjan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot pâlâtân urâwengât sinji âlip lum ândinat.

¹² Anutuñâ umñandâ gâsuziñgâm buku otziñgâm gâsum sâlâpzângoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku upi. Zen umziñ giginâ oi um sânduk ândibi. Sinji âlip lum ândim âkon mân upi. ¹³ A ziñ bâliñ otziñgâne zorat hâuñâ mân otziñgâbi. Osetziñan tosa nâi muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kembuñâ tosaziñ birip. Zen yatik bukurâpziñangât tosaziñ birâbi. ¹⁴ Oi kut nâi nâi zo opnâ walâm umziñandâ gâsâyagom ândiândiñ, zo mem kâtigem ândine zorânâ mâpotziñgi um kânok upi. ¹⁵ Oi Kristo sot pâlâtân op ândine zâkkâren gâbâ um lumbe zorânâ umziñan nep tuubap. Zen lumbe opnâ um kânok op ândibigât Anutuñâ diiziñgip. Oi zâkkâren sâiwap sâm ândibigât nângip. ¹⁶ Kristogât den osetziñan lañ kârâbapkât kâtigibi. Oi nângânângâ den top topnâ kwâkâyangâm galem orangâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaapumñâ mem bâbâlan kwatziñgi mâpâmâpâse kep sângiñâ sot sinji âlipkât kep mimbi. Umziñandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkâyangâm mimbi. ¹⁷ Zen Kristogât kâmut gakârâpñâ ândie, zorat nângâm den mo nep utnam dâñâk upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kembu Yesugât kutsiñgânâ lañ kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristonâ imbanâ ziñgâbap. Zorat Anutu Ibâniñ sâiwap sâm dukubi.

¹⁸ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân urâwenjâ ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziñangât ombeziñan ândim sâtziñ lum ândibi. ¹⁹ A zen âmbirâpziñ buku otziñgâm ândibi. Ambirâpziñ kârâpñoot mân otziñgâbi.

²⁰ Katep zen ibâ mamârâpziñ den nâi mo nâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziñandâ nângi âlip upap. ²¹ Ibâ mam zen nan bârarâpziñ ziñgit um kâlak upegât kubikziñgânâ kut nâi kârâpñoot walâwalân mân otziñgâbi.

²² Kore a sot nep a, zen patârâpziñ zengât sâtziñ lubi. Zo a ziñ ziñgitne âlip upapkât buñâ. Kembu hurat kwâkâyangâm utne dâp upap. ²³ Nep aksik zo a patâ zengârâk opnâ buñâ. Kembugât op bâbâlanâk tuubi. ²⁴ Zen itâ nângâbi. Zen hânân Kembu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sângânñâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi. ²⁵ Ka nâi zâk bâliñangât nep tuugi zo yatik hâuñâ yâmbâtñâ mimbap. Kembuñâ kore a sot a patâ dâbâk otziñgâmap. Zâk hâtubâtu mân otniñgâmap.

4

¹ A patâ zengât den sa nângânek. Patâziñâ Kembu zâk sumbemân ândiap, zorat zen zâkkât nângâm kore a gakârâpziñ kut nâi nâi târâragâk dâpziñan galem otziñgâbi.

Ninâu sâsânangât den.

² Kolosai a, zen âsâbân ninâu sâm ândibi. Oi um wâgân ândim sâiwap sâm ninâu sâm ândibi. ³ Oi neñgât op ninâu sâne Anutuñâ sinji âlip sânatkât mâtâp muyageniñgi Kristogât den mârûm tik zeip, zo sâm muyaginat. Nâ den zo dâzângom ândiwangât um kâtik, ziñ kâsa otnim gâsânom tâk namin nâbane ândian. ⁴ Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuñâ betnan mine bâbâlan op Kembugât den zo sâm muyagia dâp upap.

⁵ Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtñan gok, zen sot kândiangâm gulip ândiândiñ mân op kut nâi nâi nângâmñik upi. Kembugât den dâzângonam ândibi. ⁶ Dinziñâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzângobi. Zen yatâ opnâ a den melân dâzângonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

⁷ Nâgât den sinji zo Tikikoñâ otziñgâbap. Zâk Kembugât nebân bukunâ oi umñandâ gâsumap. Berân

mâmeninjâ sot Kembangât kore a sât luluṅoot. ⁸ Zâk zeṅgâren gam den siṅgi otziṅgâbapkât sâṅgongua gaap. Um bâbâlaṅ kwatziṅgâbapkât op zeṅgâren gaap. ⁹ Oi bukuniṅâ Onesimo, Kembangât sât luluṅ a zeṅgâren gokṅâ, zâk ârândâṅ sâṅgongua gamṅâ kut ṅâi ṅâi ziren âsagiap, zorat den siṅgi dâzâṅgom naṅgâbabot.

¹⁰ Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepâṅâ Mareko sot Yusito, kutṅâ ṅâi Yosua, ziṅâ nâṅgâziṅge. (Marekogât den mârûmṅan dâzâṅgowan. Zâk zeṅgâren gâi buku okṅaṅgâbi.) ¹¹ Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut zo, ziṅâ Yuda a zeṅgâren gâbâ muyagiwe. Ziṅâ Anutu um topṅan ândiândiṅâ muyagibapkât nep betnan mime. Yuda a nâmbutṅâ Yesu sot pâlâtâṅ urâwe, zeṅgâren gâbâ ṅâi mân betnan mime.

¹² Oi Kolosai zeṅgât kamânân gokṅâ a ṅâi, Epara, Kristogât kore a, zâkkât nâṅgânâṅgâṅ Kolosai a zeṅgâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlâtâṅ op Anutugât diṅaṅgât topṅâ nâṅgâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbâṅ ninâu sâm kâtigemap. ¹³ Zâkkât topṅâ nâṅgâmangât itâ dâzâṅgobâ. Zâkṅâ zeṅgât opṅâ sot Laodikea kamânân gok sot Hierapoli kamânân gokṅâ Kembangât siṅgi a ambân kâmut ândie, zeṅgât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.

¹⁴ Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniṅâ Luka, zet nâṅgâziṅgobot.

¹⁵ Oi Laodikea kamânân bukuniṅâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât mirin mindume, zeṅgât nâṅgâm sâtâre opman. Den zo sapsun ziṅgâbi.

¹⁶ Ekap zi a ambân sâlâpkum nâṅgâm naṅgâne ko Laodikea kamânân kâmut ândie, zeṅgâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zeṅgât ekap ṅâi kulemguan, zo yatik zen ziṅgâne sâlâpkubi.

¹⁷ Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembangât gigip, zo mulunâk tuum biranṅban.”

¹⁸ Den nâmbutṅâ zo yen sa bukunâ ṅâiṅâ kulemgup. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi

kulemgum paan. Nâ tâk namin ândian, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren gâbâ tânzâṅgozâṅgoṅâ zeṅgâren zem sambâlem zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ zengât op Anutugâren sâiwap sâip.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo zet sot pâlâtânj upme, zengât ekap zi kulemguen. Tânzângezângeonj sot um lumbernâ zengâren zimbap.

² Nen âsâbânj zengât op Anutugâren sâiwap sâam dukumen. Ninâu sâmen dâp zengât nânngâm ândimen. ³ Zen nânngâm pâlâtânjzângeonj op Kembu kore oknânngâm. Zen umzânngânj Anutu gâsum pâlâtânj kwap nep tuume. Kembuninâ Yesu gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândie. Zen yatâ upme. Zorat nânngâm Ibâninâ Anutu zâkkâren ninâu sâmen. ⁴ Bukurâpnâ, nen itâ nânngen. Anutunâ umnâ gâsum sâlâpzângeoi gâsum sâlâpzângeoi.

⁵ Yatâ otzânngipkât den sinji âlip mem ga dâzânngoinâ den yennâ mân oip. Zo imbanângeonj sot Kaapum sot oip. Den zo nânngâm umzânngânj giarip. Nen zen sot ândim kut nânngâm urâwen, zorat topnâ ek nânngâm. Zengât op yatâ op ândiwen, zo nânngâm.

⁶ Nengât orot mâme ek nânngâm yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot mâme zo eknâ yatik moliwe. Zen sinji âlip nânngâm mem ândiwe. Sinji âlip sâknâm kwâknân mem ândine Tirik Kaapumnâ mem bâbâlanj kwatziingi sâtâre op nânngâm. ⁷ Zen Kembugâren nânngâm pâlâtânj kwâknânngâm Makedonia sot Grik hânân sinjizij nânngâm yatik urâwe.

Tesalonike a zengât den sinji kamân dâp arip.

⁸ Zengâren gâbâ Kembugât den lanj kârâm âi Makedonia sot Grik hânân muyageip. Oi zorik bunâ. Zen Anutu

nânngâm pâlâtânj kwarâwe, zorat den sinji kamân dâp ari nânngâm ninâ mân dâzânngowen. ⁹ Zen zânngâm nen zengâren ga nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat den sinji dâtnânngome. Oi zen lopio yennâ, anâ tuutuun, zo kândâtkom Anutu, ândiândi marinâ bonnâ mâte oknânngâm arâpnâ urâwe. ¹⁰ Oi nanngâ Yesu mumunjan gâbâ mângeip, zâk gâtâm sumbemân gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu kuknânngât bonnâ zo sâi nengâren mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândime. Nen zengâren nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat sinji zânngâm nânngâm nâ zo yatâ sâam dâtnowe.

2

Paulo zâk Kembunâ egi âlip upap, zorat sâip.

¹ Bukurâpnâ, zengâren ga nep tuugindâ bon bunj mân oip, zo zânngâm nânngâm. ² Mârum Pilipi kamânân nânngom mem nânngâm nânngâm otnânngâm, zo nânngâm. Yatâ otnânngâm Anutunâ betninjan mei kengât bunj zengâren gam ândiwen. Oi a donjbepp kâsa otnânngâm lanj Anutugât den sinji zo sapsam zânngâm. ³ Um bâbâlanj den sâmen, zo nânngâm gulipkum mân sâmen. Den sarâ mân sâmen. ⁴ Zorat op Anutunâ ninngiri âlip opmap. Den sinji âlip sânatkât sâam ninngip, zorat dâp sâmen. A zij ninngitne âlip upapkât bunj. Anutunâ nengât nânngâm âlip upapkât sâmen. Anutu zâk umnânngât top ekmap. ⁵ Zen nengât topnij nânngâm. Nen mân kâitzânngomen. Mân elakzânngomen. Oi zengâren kât sikumgât âknânngâm mân urâwen. Zo Anutunâ nânngâm ko san.

⁶ A kutâ otzânngânakât mân sâwen. Kristogât Aposolo op ândim kut nânngâm nânngâm sâindâ dâp upap. Zo nânngâm nânngâm zen mo kamân nâmbutnâ zen a kutâ otzânngânat mân sâwen. ⁷ Bunj. Ambân nânngâm murârâpnâ on galem otzânngâm, zo yatâ nen zengâren ândim galem otzânngâm. ⁸ Nengât âknânngâm zengâren zeipkât Anutugât sinji âlip dâzânngonatkât zorik bunj. Nen kore otzânngâm ândinam urâwen. Umnânngâm zengâren kirip, zorat.

⁹ Bukurâpniñâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nânge. Zengâren gâbâ kut nâi nâi zo mân minam nâtik sirâm nep kârâpñoot tuum ândiwen. Kanpitâ mân kwatziñgânatkât zengâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât den siñgi âlipnâ dâzângowen, zo nângâme. Oi Anutu zâk yatik topniñ nângap. ¹⁰ Nen um salek sot târâraknâ, tosa buñ ândim Kembangât kâmut op ândie, zengâren nep tuuwen. ¹¹ Nâi itâ nângâme. Ibânandâ murarânâ den dukumap, zo yatik niinâ den dâzângowen. Um bâbalañ den sot girem den dâzângowen. ¹² Anutuñâ zâkkât um topñan sot âsakñan ândibi sâm diiziñgâmap. Oi zen zâkkât a bonñâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzângowen.

Kembangât den lunetâ kâsa otziñgâwe.

¹³ Nen Anutugât den dâzângoindâ nângâne a den mân oip. Zo âlip nângâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nângâm mem umziñan pane nep tuumap. Oi zorat nen âsâbân Anutugâren sâiwap sâmen.

¹⁴ Bukurâpnâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren pâlâtân urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen Yuda a ziñâ kâsa otziñgâm sâknam ziñgâwe, zo yatik zengâren kamârâpziñandâ zângom sâknam ziñgâwe. ¹⁵ Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zângone muwe. Oi nen yatik nângom moliniñgâbi. Zen Anutuñâ ziñgiri mân dâp uap. Zen a kâmutnâ kâmutnâ kâsa otniñgâme. ¹⁶ A hân nâin goknâ den siñgi âlip nângâbe sâm pâke kwatziñgâme. Hân nâin goknâ zen Kembangât siñgi a upigât âkonziñgap. Tosaziñâ târokwap utne patâ oi tosaziñgât op Anutugât kuk zo zengâren âsageziñgap.

Paulo zâk zengât op umñâ sisiwalon oip.

¹⁷ Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen. Sâkniñandâ ziren mâik nâi ândien. Umniñâ ko zen sot tap ziñgitnatkât otniñgap. ¹⁸ Oi zo ga ziñgitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk nâin nâin gâbam ua Sataññâ mâtâp pâke kwap gâip. ¹⁹ Kembu Yesuñâ gâi ko nen

mâtenjan kin wan mo wangât sâtâre utnatkât nângen. Nen zengâren gam nep tuugindâ bonñâ âsageip, zorat sâtâre utnat. ²⁰ Zengât op sâtâre sot umâlip upmen.

3

Paulonâ Timoteo sângongui arip.

¹ Net zengât nângâm kwâkâ op net nikjik Ateñ kamânân tâtat sâwet. ² Oi net Timoteo sângongoitâ zengâren gâip. Zâk bukuniñâ Anutugât nep a ândim Kristogât siñgi âlip sâmap. Zâknâ zengâren gam nângâm pâlâtânziñ mem kâtikñan kwâpam gaap. ³ Zen sâknamân ândimñâ loribegât yatâ urâwen. Zen nânge. Siñgi âlip zo sânduknâ ândim nângânatkât mân sâm niñgip. ⁴ Nen zen sot ândim den kânñan itâ dâzângowen, “Nen sâknam nângâm ândinat.” Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nânge. ⁵ Sarâ mariñandâ kâitzângoi nep zengâren tuuwen, zo bon buñ opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sângungua gaap. Siñgi âlip dâñ mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nângâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

⁶ Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nângâm pâlâtân sot buku orotziñgât den siñgi dâtnângoip. Oi zen nenñgât doñbep umâlip nângâme. Oi nen ziñgitnat sâmen. Zengoot yatik nen niñgitnatkât sâme. ⁷ Bukurâpniñâ, nen ziren sâknam kwâkñan ândim zengât nângâm kwâkâ op umniñ gwârâ oip. Nen yata ândimñâ nângâm pâlâtânziñgât siñgi nângâm umniñ diim gei ândien. ⁸ Zen yatâ op Kembu sot pâlâtân op kâtigem ândine umniñ diim gei ândinat.

Kembangât den zengâren zimbapkât Paulonâ ninâu sâip.

⁹ Zengât op Anutu mâtenjan umâlip patâ nângâmen. Oi Anutu sâiwap patâ dukoindâ dâp upap. ¹⁰ Nen zengâren ga ziñgitnâ Kembangât den nâmbutnâ tânzângomñâ târokwap ziñgânatkât âsâbân ninâu kâtiknâ sâmen. Nângâm pâlâtânziñâ nâiyân pâton opapkât gwârâ uan. ¹¹ Oi Zorat Anutu Ibâniñâ sot Kembuniñâ Yesu zikñak diiniñgi zengâren

gânat. ¹² Zengâren ko Kembuñâ tânzângoï buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlântensâi ziiñâ sot a nâmbutñâ zen buku upi. Nen yatik zengât upmen. ¹³ Oi Anutuñâ tânzângoï umziñ mân loribap. Oi Kembuñâ Yesu, zâk sot sinji a târârakñâ, zen sot gâi zen Anutu Ibâniñangât mâtenjan um salek, tosaziñ buñ kinbi.

4

Um sumun buñ, um salek ândibi.

¹ Bukurâpnâ, Kembu Yesu sot pâlâtân op den ñâi sa nângânek. Zen ândi mâmanziñ kubik ândine zingiri âlip upap, zorat dâzângowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi.

² Nen Kembu Yesugât sâtkât den dâzângowen, zorat mân kwakme. ³ Anutuñâ itâ sâmap, “Bâliñâ birâm um salek ândibi.” Oi zorat sa nângânek. Zen lañ mâman a ambân, zengât mâtâp mân lânbi. ⁴ Zen ñâi zikñjik zikñjik Anutugâren târârak ândim zikñâ ambinnjik mem galem upap. ⁵ Um kâtik a zen Anutu mân nângâñangâm âkñâleziñangârâk ambân lañ minziñgâm birâziñgâme. Zen zo yatâ mân upi. ⁶ Ñâi zâk danjon walâm bukunangâren kâmbu oi Anutuñâ zorat hâuñâ pindâbap. Den girem zo mârûmñan sâmap muyagem dâzângowen. ⁷ Nen um sumun ândinatkat buñâ, um salek ândinatkat Anutuñâ diiniñgip. ⁸ Zorat ñâi zâk den zo birâbap zo ko agât den buñâ, Anutugât den zo birâbap. Anutuñâ Tirik Kaapum umziñan pâmap, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

⁹ Kembu zikñak buku upigât den umziñan pâmap. Zorat zen buku upigât den donbep mân sâmap kulemgunat. ¹⁰ Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen yatik op târokwap ândine gwâlântensâbapkat dâzângowen. ¹¹ Oi den itâ sâmap dâzângowen, “A ambân âkon op yen tap den lañ sâlâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziiñangât nângâne giginâ oi bitziñandâ nepziñâ tuum kâtigem ândibi.” ¹² Zen bitziñandâ nepziñ tuum kâtigem ândim

sambe kwâkñan ândim mân kwakpi. Oi um kâtik a ziñâ orot mâmeziñ zo ekñâ hurat kwatziñgâbi.

Yesu gâbapkat den.

¹³ Bukurâpnâ, zen muwe zengât a um kâtik ziñâ isem umbâlâ upme, zo yatâ upegât dâzângonâ. ¹⁴ Nen, Yesu mom mumunjan gâbâ zaarip, den zo nângâm itâ nângânat, “Yesu mom zaarip, zorat Anutuñâ zâkkât kâmut op muwe, zo mângiziñgâm diiziñgâm zâibap.” ¹⁵ Oi ñâi zi Kembugât den dâzângonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembuñâ gâbap, narâk zoren niñâ a muwe, zo mân kâdom otziñgâm zâinat. ¹⁶ Narâk zoren Anutugât lâmun kwamit sot Kembugât den kwamit sot sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembuñâ sumbemân gâbâ gem gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtân op muwe, zen kâdom op zaatpi. ¹⁷ Zaatnetâ bet wâgân ândinatñâ nen minduniñgâm zengâren târokwatniñgâm unumunmân diiniñgâm zari sumbem kabâñan Kembu sot kândiñangânat. Oi Kembu sot ândim zâimânat. ¹⁸ Zen den zo sâmap âragum nângâm umziñ diim gei ândibi.

5

Kembugât narâk kek mâte upap.

¹ Bukurâpnâ, narâkñangât den zo wangât donbep kulemgum ziñgânat? ² Ziiñak itâ nângâme, “Mân nângâm ândine kâsâziñ ñâtigân game yatik Kembugât narâk patâ zo mân nângindâ âsagibap.” ³ Oi a zen âlip lumbenjan ândinat sâne narâk zorenâk tâmbetagoagon zo muyageziñgâbap. Ambân kâmbonoot ñâi, zâk katep âsaâsagin narâkñâ mân nângi âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zengâren zo yatâ muyagibap. ⁴ Zen ko ñâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa ziñâ game yatâ gâi mân kwakmak upi. ⁵ Zen âsakñâ sot maagât kâmut op ândie. Zen ñâtik sot ñâtâtikkât kâmut buñâ.

Narâk mân nângengât um gwâlâ op nebân ândinat.

⁶ Zorat a nâmbutñâ ziñ uman zine zen zo yatik mân zimbi. Nen galem

oraŋgâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat. ⁷ Uman zânze, zen nâtik uman zime. Too kâtik nem um gulip upme, zen yatik nâtigân too nem bâliŋ top top muyagime. ⁸ Nen ko sirâmgât siŋgi op ândienŋâ umniŋ galem op ândinat. Oi nâŋgâm pâlâtân sot buku orotŋâ, zorân kâmbamgât hâmbâniŋ upap. Oi kubikŋâ diiniŋgâmap, zorat nâŋgânat. Zorânâ kâmbamgât irâmarâkniŋâ oi akum ândinat.

⁹ Zo itâgât. Anutuŋâ nenŋât kukŋaŋgât siŋgi mân sâip. Kembuniŋâ Yesu Kristoŋâ kubikniŋgi zâkkât siŋgi utnatkât sâmâp. ¹⁰ Zâkŋâ nenŋât op moip. Zorat nen momŋâ mo gwâlâ ândim zâk sot pâlâtân utnatkât yatâ oip. ¹¹ Zorat zen siŋgi âlip mem kâtigem ândibigât dâzâŋgone âragwârâgu op ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtŋâ hurat kwatziŋgâm a nâmbut tânzâŋgobi.

¹² Bukurâpnâ, nen den kâtikŋâ nâi dâzâŋgonâ. Zeŋgâren sâknâm nep tu-ume sot Kembangât kâmurân patâziŋ op ândime, zen hurat kwatziŋgâbi. Zen den dâzâŋgome, zo zeŋgât sâtziŋ lubi. ¹³ Zen nepziŋaŋgât op buku otziŋgâm nâŋgâziŋgâne zâibap. Oi zen um lumbe op ândibi.

¹⁴ Bukurâp, nâ kindap pâron den dâzâŋgua nâŋgânek. A konam ândime, zen girem dâzâŋgobi. Siŋgi âlibân lorem ândie, zo tânzâŋgobi. Oi bâbâ lolot ândime, zen yatik tânzâŋgobi. Zo yatâ a otziŋgâm ândim um taan mân nâŋgâbi.

¹⁵ Bâliŋ otziŋgâne hâuŋâ mâkâbegât galem oraŋgâm ândibi. Ziŋâ sot a nâmbutŋâ zen kut nâi nâi âlipŋik oraŋgâm ândibi. ¹⁶ Sâtâre op ândibi. ¹⁷ Âsâbân ninâu sâm ândibi. Mân birâbi. ¹⁸ Kut nâi nâi zeŋgâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât Anutuŋâ sâm ziŋgap.

¹⁹ Tirik Kaapumgât kârâp zo mân lâmuŋbi. Kaapumgât den mân kwâkâbi. ²⁰ Anutugât den zo sapsune nâŋgâne yenŋâ mân upap. ²¹ Den zo nâŋgâm kâsâpkubi. Âlipŋâ oi mem ândibi. ²² Bâliŋâ top topŋâ zo birâbi.

Mâsop den.

²³ Lumbeŋâ mariŋâ, Anutu, zikŋak sanŋonziŋgâm kubikziŋgi um salek op nanŋâbi. Oi kaapum sot um dâpziŋ sot sâkziŋ hâlâlu zei Kambu Yesu Kristo, zâkkât takâtakâŋan tosaziŋ buŋ kinbi. ²⁴ Gâsuziŋgiŋâ sâi kâtigemâp, zâk zorat nep tuum nanŋâbap.

²⁵ Bukurâp, zen nenŋât op ninâu sâbi.

²⁶ Yesugât kâmut zen Kembangât op buku buku op luyâŋgâbi.

²⁷ Nâ Kembangât mâtenan dâzâŋgobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik sâlâpkum ziŋgâne nâŋgâbi.

²⁸ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkŋâ tânzâŋgoi um lumbe zeŋgâren zimbap. Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Ibâniñ Anutu sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zingen.

² Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ um lumbe zengâren zimbat.

³ Nen zengât op narâk dâp Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ oindâ nângâm pâlâtânziñâ zo gwâlântesâmap. Oi buku orotñâ, zorân zengâren sambâlem zemap. Oi zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp upap. ⁴ Oi um kâtik a, zen sâknam zingânetâ sâknamân ândim nângâm pâlâtânziñ mân lorei kâtigem ândime. Nen zengât nângindâ âlip opmap. Oi zorat den sinji kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp dâzângomen.

Kembu zâk hâuñangât den târârak sâm kwâkâbap.

⁵ Zen sâkziñan muyagezingâmap, zorat itâ sâbi, “Anutuñâ den hâuñâ sâsân narâkñan kut ñâi patâ otningâbap, zorat dâp zi muyagiap.” Wangât, Anutuñâ zengât nângi dâp oi um topñan bagim ândibigât sâknam kwâkñan ândie, zorat. ⁶ Oi gâtâm Anutuñâ nângâm kubigi târârak ziap, zo yatâ otzingâbap. Sâknam zingâme, zen hâuñâ yatik sâknam zingâbap. ⁷ Narâk ziren Tesalonike a ambân, zen sâknam nângâme. Ka bet ko zen nen sot yatik sândukñan ândinat. Zo itâ muyagibap. Kembu Yesu, zâk sumbem a kâmut patâ imbanâziñoot, zen sot sumbemân gâbâ gem gâi muyagibap. ⁸ Zâk kârâp mem gem a Anutu mân nângânangâme sot Kembu Yesugât sinji âlip nângâm birâme, zen hâuñâ zingâbap. ⁹ A yatâ zo, zen Anutu mâtenjan gâbâ

kâbakñezingâne sâknamân geim Anutu imbanangât âsakñâ mân ek ñâtâtigân ândim zâimambi. ¹⁰ Oi narâk zoren kâmut gakârâpñâ neñgâren âsakñâ muyagibap. Oi a ambân zâkkâren nângâm pâlâtân kwarâwe, zen aksik zâkkât nângâne imbanâ oi mâpâsibi. Zen den sâm muyagem dâzângowen, zo nângâm kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziñ upigât Paulonâ ninâu sâip.

¹¹ Zorat zengât op narâk dâp itâ ninâu sâmen. Anutuniñâ zâk gâsuzingip dâp kubikzingi ândibigât tânzângobap. Oi imbanâñandâ tânzângom kut ñâi ñâi âlipñâ nângâm, nângâm pâlâtângât nep bonñâ muyagibi. ¹² Yatâ utnetâ Kembuniñâ Yesu Kristo, kot zorat âsakñâ zengâren âsagibap. Oi zengoot zâk sot pâlâtân op âsakñoot upi. Zo Anutuniñâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ yatâ âsagezingâbap.

2

A nâmbutñâ ziñâ den sinji âlip birâne Yesu gâbap.

¹ O bukurâpnâ, Kembuniñâ Yesu Kristo gâi mindum kândiangânatkât den dâzângua nângânek. ² A nâmbutñâ, zen Kembugât narâk mârûm gaap sâm Kaa-pungâren sâm mândâbi. Zo a lâuziñandik sâm târokwapi mo ekap neñgâren gaap sâm mândâbi. Zo um gulip kwatziñgânâ yatâ sâbi. Yatâ sânetâ kwakmak sot kenğât mân upi. ³ Sarâ den yatâ mo yatâ sâm um gulip kwatziñgâbegât galem orangâm ândibi. Kembugât narâkñâ mâte upâ sâi a donbep patânâ sinji âlip birâbi. Oi Anutugât den kukun a imbanoot, zâkñâ muyagibap. A zo simân tâmbetagobapkât sinji. ⁴ Zâkñâ zâizâiñ op Anutu sot kut ñâi ñâi anâ mâpâsime, zo kâsa otzingâbap. Oi Anutugât tirik namin zâi tâtatñan tap zikñangât sâbap, “Nâ Anutu.”

⁵ Nâ mârûm zengâren ga ândim zorat dâzângowan, zo nânge. ⁶ Narâk ziren pâke ziap, zo nânge. Pâke zo bun oi zâkkât narâkñâ zo muyagibap. ⁷⁻⁸ Narâk ziren ko bâliñandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke

kwap zo siriksâi Anutugât den kukun a, zo âsagibap.

Sarâ imbanâ muyagibap.

⁹ A zo Satanjâ mam oknanngâm imbanâ pindi kulem sot sen mârât sarâ topnâ topnâ tuubap. ¹⁰ Oi a nâmbutnâ den bon nângâm âlip orot zo birâm tâmbetagoagonngât sinji upme, zen bâlinandâ mem um gulip kwatziingâbap. ¹¹ A zen yatâ upmegât Anutunâ sâi sarâ mamnâ muyagei sarâ denân pâlâtân op mem ândibi. ¹² Zo yen bunâ. Den bonnâ zo birâmngâ kut nâi nâi bâlinâ zorat âknâlîme. A zo zen hâunâ ziingâbapkât yatâ muyagibap. Anutugât den kukun a zo âsagei Kembu Yesugât lâunân gâbâ Kaapumngâ gamngâ tâmbetkubap. Yesu takâbap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kembugât den sot ninâu mân birâbi.

¹³ Bukurâpnij, zen Kembunâ mârûm buku otziingâm gâsuziingip. Kaapumngâ um salek kwatziingi den bonnâ mem ândim zâkkât sinji upigât sâip. Zorat âsâbân zengât op Anutugâren sâiwap sâmen. ¹⁴ Zen yatâ upigât sâi den sinji âlip dâzânngoinâ nângâm Kembuninâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsaknâ upigât di-izingip. ¹⁵ Zorat bukurâp, zen kâtigemngâ den dâzânngowen sot ekabân kulemgum ziingâwen, zo mem kâtigem ândibi.

¹⁶ Kembuninâ Yesu Kristo zot Anutu Ibâninâ, zâknâ umngâ gâsuningâm umâlepnanngât op umâlep zinziing kâtik muyagem niingip. Oi bonnâ biken minat, zorat nângâm um bâbâlan op mambât ândinatkat sâip. ¹⁷ Oi zâknâ umziing diim gem tânzânngoi nep âlip sot den âlip mem kâtigem kinbi.

3

A zij Paulo bekjan mem ninâunâ tângubigât sâip.

¹ O bukurâp, den nâi itâ ziap, zo nângânek. Nengât op ninâu sâne Kembugât den laj kârâm âibap. Oi zengâren kâtigem bon oip, zo yatik a zengâren op âibap. ² Anutunâ galem otningi bâlin mâme a zij mân nângogigât ninâu sâbi. A

donbep zen Kembu mân nângâm pâlâtân kwâknjanngâme, zorat.

³ Ka Kembu zâk sâi kâtigemap, zâknâ galem otziingâm tânzânngoi bâlin marijandâ mân tâmbetzânngobap. ⁴ Zen den dâzânngoinâ nângâm lum ândimejâ ândibi. Nen Kembugât op zengât um zâgât mân upmen. ⁵ Kembunâ umziingâ diigi Anutu umjandâ gâsâzânngomap, zo nângâm Kristonâ kâtigem ândeip, zo yatik kâtigem ândibi. Zen yatâ upigât ninâu sâmen.

Konam a, zengât den.

⁶ Bukurâp, Kembuninâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzânngoinâ nângânek. Osetziingân gâbâ buku nâmbutnâ nepziing tuum ândibigât dâzânngowen. Den zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ, zen sot mân ândibi. ⁷ Nen mâtâp topkwap lâjâwen, zo yatik moliniingâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapnâ konam a mân urâwen. ⁸ Nen zengâren gâbâ nalem sângân bun mân nem ândiwen. Bunâ. Kanpitâ mân kwatziingânam yatâ urâwen. Nalem sot sikumgât betnâ muyaginatkat sirâm nâtik nep tuum ândiwen. ⁹ Oi yatâ utnatkat Kembunâ mân sâm niingip. Nep a nepnâ tuumngâ sângâm mimbap, zorânâ bâbâlan. Ka nen zengâren yatâ mân urâwen. Zen niingitnâ yatâ upigât yatâ urâwen. ¹⁰ Nen zen sot tap itâ dâzânngowen, “Nâi zâk konam ândibap zo ko nalem mân pindâne nimbap.”

¹¹ Oi zi zengâren gâbâ den sinji itâ gâi nângâwen, “A nâmbutnandâ nep birâm konam ândime. Zen nep mân tuum yen âim ga takâtakâ op den laj sâlâpkume.” ¹² A yatâ zo, zen Kembu Yesu Kristogât sâtkât girem den itâ dâzânngoinâ nângâbi. Zen urunngâm nepziing tuune bon oi ziingân gâbâ mem nem ândibi.

¹³ Bukurâp, zen ko âlipnanngât nep tuum ândim âkon mân upi. ¹⁴ Ekabân den zi kulemgum ziingân, zo a nâinâ biri topnâ sâm muyagem birâne ziknik ândim anun upap. ¹⁵ Kâsa upigât mân san. Bukuninâ sâm buku oknanngâm den girem dukubi.

16 Kambu zâk lumbegât mariñandâ lumbe muyageziñgi narâk dâp, dâp op zimbat. Oi Kembuñâ zen sot ândibat.

17 Den nâmbutñâ zo yen sa bukunâ ñâiñâ kulemgup. Ka âkââkâñan zi ko Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziñgan. Ekap kulemguman dâp yatâ opman.

18 Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkñâ tânzâñgoi um lumbe zeñgâren zem zimbat.

Zo yatik.

Timoteogât ekap kânok Paulonjâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikkubikniñâ sot Yesu Kristo gâbapkât mambât ândimen, zet Aposolo nep sâm niwet.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozañgoñ, buku orotñâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zengât den.

³ Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâmbutñâ, zinjâ den sinji âlip sâm gulipkume, zen kwâkâzingâna birâbi. ⁴ Zen den pat yennâ sâm a tengânâ tengânâ ândim gawe, zo zengât sinji sâm kwâkâyangâme. Anutu kubikkubikkât dennâ, zo nângâne yennâ opmap. Zen kut nâi nâi zo birâm ândibigât dâzângoban.

⁵ Sinji âlip sâmen, zorat bonñâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nângâm pâlâtânziñoot ândim umziñandâ gâsâyagobi. ⁶ A nâmbutñandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buñ sâm âragum mem ândie. ⁷ Oi ziiñangât itâ sâme, “Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm zingâzingân a utnat.” Yatâ sâmñâ dinziñâ sot gurumin den zorat topñâ mân nângâm lañ sâme.

Gurumin den zo bâliñ mâme a zengât sâsânâ.

⁸ Kembugât gurumin den Mosenâ sâip, zorat itâ nângâmen. Zo den âlipñâ. Zo sâlâpkum nângâm ândim ândiândiniñ ku-bikañgâm ândeindâ dâp upap. ⁹ Zorat topñâ itâ ziap. Gurumin den zo a târârakñâ zengât sinji buñâ. A itâ zo zengât sinji. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâliñ mâme a, um sumun a, a

zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nângâne zâizâiñ opmap. Ibâ mam tâmbetzângozañgoñ, kâmbam ku. ¹⁰ Lañ mâman a, añandik ayân bâliñ mâme. Anâ katep diim âim añgân kârâmñâ katepkât torerâpñâ zengât kât sângân nine ko katep zo zingâbat sâme. Sarâ sâsân a, Kembugât mâtenan sarâ sâm kâtigime. Kut nâi nâi Kembugât den bonñâ kâsa miñangâmap. Kut nâi nâi yatâ upme, zengât op Kembugât gurumin den ziap. ¹¹ Kembuñâ zâkkât den bonñâ sapsun zingâm ândibatkât sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangâmen, zâkkât sinji âlip neule âsakñoot zo a dâzângoman.

Yesuñâ Paulo tosañâ birâm nep diñ sâm pindip.

¹² Imbañâ nim mem kâtikñan nâbarip, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâkñâ nângânigi dâp oi nep diñ sâm nigip. ¹³ Nâ mârurnan zâk sâm bâliñ kwâkñangâm arâpñâ zângom kâsa minzingâwan. Nâ nângâm pâlâtânñâ buñâ. Kembugât topñâ mân nângâm lâñ orâwangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip. ¹⁴ Kembuniñangâren gâbâ tânzângozañgoñandâ nâgâren piksâi Kristo Yesu sot nângâm pâlâtân opñâ um kânok orâwan.

¹⁵ Yesu Kristo zâk bâliñ mâme a kubikningâbam hânân geip. Den zo bonñâ. Den zo a pisuk patâ zinjâ nângâm simbitkubigât âsageip. Oi bâliñ mâme a zengât patâziñâ, zo nâ. Nâ mârurnan yatâ op ândiwan. ¹⁶ Nâ bâliñ op ka op ândia mân birânigip. Buñâ. Yesu Kristo zâk âlip tânnogip. Zorat topñâ itâ. Tânzângozañgoñ, zo nâgâren pâi a zen zo ekñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiândi kâtikñan bagibigât otnigip. ¹⁷ Ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mumuñâ sot mân igikñâ, Anutu kânok, zâkkât kutsiñiñâ zo âsak neuleñoot zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Paulonjâ Timoteo sinji âlipkât kâwali nep tuubapkât sâip.

¹⁸ Nannâ Timoteo, mârurnan a sâtnâ zen gâgât op Kaapumgâren gâbâ den sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den

zo nângâm kâwali nep tuum kâtigem ândiban. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtângâ kâtigem zeî umgâ galem otna salekkom zimbap. A nâmbutņâ zinjâ um salek ândiândij birâmņâ nângâm pâlâtânziņ lorei gulipkuwe. ²⁰ Zo zengâren gâbâ nĥai Heme-naio sot nĥai Alesande. A zagât zo Yesugât kâmurân gâbâ Satangât bikņan zâparâwan. Oi Satangĥâ sâknam ziki den bâliņzikņâ zo birâbobotkât zâparâwan.

2

Ninâugât den.

¹ Den nâmbutņâ dâzângobâ. Kândom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap den zorâņ ziiņâ sot a nâmbutņâ zengât op Anutugâren ninâu sâm ândibi. ² A kutâ sot galem a ârândâņ tânzângom zengât op ninâu sâbi. Oi galemnângone târârak ândim lumberĥâ op sândukņan ândinat. ³ Zorâņ âlip upap. Kubikkubikniņâ Anutu, zâkņâ zorat nâņgi dâp upap. ⁴ Zâkņâ a aksik patâ den bonņâ nângâm sumbe-mgât siņgi upigât nângâmap. ⁵ Anutu kânokņak ândiap. Oi Anutu sot a osetniņan a kânokniņâ ândiap, Yesu Kristo. Zâkņâ a pisuk patâ nen sumbe-mgât siņgi utnatkât mâtâp kubigi ziap. ⁶ Zâkņâ ândiândiņâ birâm aksik patâ neņgât supniņ meip. Zorat den siņgi sâsâņ narâk mâte oi sâne laņ kârâm ariap. ⁷ Zorat siņgi sâsâņ sot Aposolo ândibat-kât gâsum sâlâpnogip. Oi hân nĥain nĥain gokņâ den bonņâ sot nângâm pâlâtângât topņâ kwâkâm zingâbatkât sâm nigip. (Den zo sarâ buņâ, bonņâ san.)

A ambân zengât den.

⁸ A zengât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zeî Anutugâren ninâu sâbi.

⁹ Zi ambân zengât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorâņ neuleziņ upap. Oi neule top top sâņgân zâizâiņ mân pam ândibi. ¹⁰ Ambân Kembugât siņgi ândinat sâmeņâ orot mâme âlipņâ utne dâp upap. ¹¹ Ambân zen giginâ ândim kindap kwatne a zen Kembugât den sâne nângâbi. ¹² Ambânĥâ a Kembugât den kwâkâm zingâbap mo a walâziņgâm

den nĥai sâbap, zorat nâņga dâpņâ mân uap. Zâk yen uruņsâm ândibap.

¹³ Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet. ¹⁴ Oi sarâ mariņandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoi bâliņ oip. ¹⁵ Ambân, zâk katep mimiņangârâk ândibap, zo ko nângâm pâlâtâņ sot buku orot sot um salek sot gigin op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutuņâ gâsâzângobap.

3

Yesugât kâmurân a satņâ ândie, zengât den.

¹ Nĥai zâk Yesugât kâmurân a sâtņâ ândibat-kât sâbap, zâk nep âlipņangât okņangap sâsâņâ. Den zo perâkņak. ² A zâk târârak ândimņâ ambân kânok sot pâlâtâņ ândimap. A yatâ zo a sâtņâ kwânângâban. Oi umņangât kendonagom ândibap. Mân op gulipkum, orotņik opmap. A lomba buku otziņgâm kwâkâm ziņgâziņgâņ nep zo târârak tuubap. ³ Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A lumberĥâ op ândibap. Kât sikumgât âkņâle mân upap. ⁴ Ambâ murarâp dâņ galem otziņgâbap. Murarâp girem den dâzângoi sât lulu op ândibi. ⁵ Nĥai zâk ambâ murarâp dâņ mân galem otziņgâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otziņgâbap? ⁶ Oi a nĥai um kâtik ândeipņâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwaip, zâk a sâtņâ mân kwânângâbi. A yatâ zo, zâk zâizâiņ oi Satangĥâ kâitkui kek birâbap. ⁷ A kândâtņan ândie, ziņâ a nĥigât nângâne dâp upap, a zorâņ a sâtņâ ândibap. Ziņ sâm bâliņ kwâkņangâne Satangĥâ ârâmbâgân gâsubap-kât san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zengât den.

⁸ Galem a zen yatik hâlâlu ândibi. Lâu purikgurik mân sâm ândibi. Waiņ too donbep mân nimbi. Kât sikumgât âkņâle mân upi. ⁹ Den siņgi âlip zem gâip, zo um salegân pane zimbap. ¹⁰ Zen kâņjan mâsikâziņgâm Yesugât kâmurân nep tuune âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâm ziņgâbi. ¹¹ Ambân Yesugât kâmut zengâren nep tuume, zen yatigâk hâlâlu

ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi. Umziņangât kendon ândim den sânetâ bonņâ upap. ¹² Galem a nâi, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtâņ ândibap. Zâk murarâpņâ sot kut nâi nâi gakâņâ dâņ galemziņ upap. ¹³ Galem a nâi, zâk nepņâ tuugi âlip oi a ambân ziņ sâm âlip kwâkņangâbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtâņ opņâ kenġât buņ nepņâ kâwaliņoot tuubap.

Sinġi âlip zorat den kombâņâ.

¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbat sâm den zi kulemgum gigan. ¹⁵ Nâ kut nâi nâiņâ saanigi kârep oi Anutugât kâmut zenġât oserân nepkât mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi mariņâ, Kembu Anutu, zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonņâ sot kombâņâ mem ândien. ¹⁶ Sinġi âlipniņangât topņâ yâmbâtņâ tik pam zeip, zo Anutuņâ sâm muyageip. Zo âlipņâ sot sâtâreņoot. Den zo itâ.

“Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumņâ topņâ sâm muyageip. Sumbem a ziņâ igâwe. Hânņâ hânņâ a zenġâren sinġiņâ sâm muyagiwe. Hân dâp a zen nâņġâm pâlâtâņ kwarâwe. Neule âsakņan mem zarip.”

4

Sataņņâ a umziņ mem gulipkoi sinġi âlip kumbi.

¹ Kaapum zâk kânņan itâ sâm muyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutņandâ sinġi âlip birâm um gulip op Sataņ sot wâke, zen sot pâlâtâņ op zenġât den nâņġâbi. ² Zo ko sarâ aņâ umziņâ heban oipkât a kâitziņangom itâ dâzâņġobi, ³ “Ambân mân memņâ sigan ândibi sot nalemem nâmbut mân nem kendon ândibi.” Nen ko den bonņâ itâ nâņġâmen. Anutuņâ nalemem top top pam naņġip. Oi nen zâkkâren nâņġâm pâlâtâņ kwapņâ nalemem zorat sâiwap sâm ninatkât sâip. ⁴ Anutugâren gâbâ kut nâi nâi muyageip, zo âlipniġâk. Oi sâiwap sâm mem nem ândimen oi ko zorat kwâkâkwâkâņâ mân

ziap. ⁵ Anutugât denņâ sot ninâuņandâ nalemem zo mâsop mem hâlâlu pâip.

Um bâbâlaņân nep tuunat.

⁶ Yesugât kâmut den zo dâzâņġoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nâņġâm pâlâtâņ den sot sinġi âlip topņâ nâņġâm lum gâin, zorâņ umġan zem tângogi ândiban. ⁷ Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlâlulu sâme, zo birâban. Gâ Kembugât mâtâbân târârak ândim umġa kubikaņġâm ândiban. ⁸ Sâkniņâ kubikaņġâm ândiândi, zo bâbâlaņ sot yenņâ yatâ. Kâ Kembugâren nâņġâm umniņ kubikaņġâm ândiândiņ, zorâņ bonņâ. Zorâņ hânân sot sumbemân ândiândi muyageniņġâbapkât sâsâņâ. ⁹ Den zo bonņâ. A aksik nâņġâm naņġânat. ¹⁰ Oi nep zorat bonņâ minatkât sâknam nep tuum ândimen. Oi Anutu, ândiândi mariņâ, zâkkât nâņġânâņġâyân upmen. Zâkņâ a hân dâp nen kubikniņġâbapkât imbaņâ zemņanġi ândiap. A nâņġâm pâlâtâņniņoot, zâkņâ perâkņak neņġât kubikkubikniņ op galemniņ opmap.

Timoteo ândi mâmanņangât den.

¹¹ Den san, zi aksik dâzâņġoban. Kut nâi nâi zo nâņġâm upigât girem dâzâņġoban. ¹² Gâ a sigan op ândiatkât a ziņ gâgât nâņġâne giġiņâ mân upap. Gâ diņġâ sot ândi mâmangâ sot buku orotkâ, nâņġâm pâlâtâņ sot um salek ândim Yesugât kâmut zenġât mâteziņan ândim mâtâp âlipņâ lâņ tirâpziņġona gekņâ yatik upi. ¹³ Nâ gâbatkât mambât ândim sinġi âlip sâlâpkum ziņġâm dâzâņġom ândiban. ¹⁴ A sâtņâ zen Kaapumġâren gâbâ gâgât den sâm muyagem bitziņâ kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop zo gulip opapkât mân loriban. Kâtigem nep tuuban. ¹⁵ Gâ zorat nâņġâ kwâkâ op nepkâ imbaņâ tuuna bonņâ muyagei ek nâņġâbi. ¹⁶ Gâ um sâkkâ galem op sinġi âlip sâsâņ nep sâm giġip, zo ârândâņ galem upan. Gâ nep zo âsâbâņ tuum ândiban. Yatâ upan zo ko diņġâ nâņġâme sot giġâ ârândâņ ândiândi âlipņan âibi.

5

Sâm kubikkubik den.

¹ A sombâ n̄ai dukubam den kârâp̄ņoot mân dukuban. Ibânâ sâm mulunâk dukuban. A katep âtâ murâpnâ sâm den dâpziņanâk dâzâņgoban. ² Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ sâm diim gem den dâzâņgoban. Ambân sâk wâgân sot sigan, zen ponârâpnâ sâm sâkkâ galem op târârak kin den dâzâņgoban.

Ambân malâ, zengât den.

³ Ambân malâ sombâ, zengât den tânguban. Ambân malâ sombâ kanpitâ, zengât op san. ⁴ Malâ n̄ai nan bârarâp sot bagirâp ândibi oi ko ziņâ Kembangât den mem kin âse âlarâpziņ galem otziņgâbi. Oi ombenjan kut n̄ai n̄ai ziņgâwe, zorat tosa zo ziņâ mâkâbi. Anutuņâ zorat n̄angi dâp upap. ⁵ Ambân malâ sombâ zâk zikņik ândim Anutugâren n̄angâm pâlâtâņ kwap wâratkubap. Oi âsâbâņ kut n̄ai n̄aigât kwakņâ zorat zâkkâren ninâu sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zengât op san. ⁶ Ka ambân malâ sâk wâgân ândime, zengât girem den itâ sâban, “Zen laņ ândibi zo ko mumuņangât siņgi op ândibi.” ⁷ Ambân malâ den so dâzâņgom kâtigena tosa buņ ândibi. ⁸ A mo ambân n̄ai, zâk torerâp̄ņâ mo ibâ mam, ambân murarâp, zo dâņ mân galem otziņgâbap, zo ko zâk siņgi âlip birâm um kâtik uap sânat. Wangât, zâk um kâtik a nâmbutņâ walâziņgâm bâliņâ oip, zorat.

Malâ topziņ n̄angâbi.

⁹ Malâ n̄ai zâk kendonņâ 60 ândeip. Oi a kânok sot pâlâtâņ op ândeip, zo yatâ zo kutņâ malâ zengât ekabân pane zimbap. Malâ n̄ai nan bârarâp buņ sot torerâp buņ, zâk Yesugât kâmut ziņâ on galem upigât kutņâ kulemgum galem upi. ¹⁰ Oi ambân zo sât lulu nep tuugip mo buņâ, zorat topņâ n̄angâbangât sâm mâsikâziņgâban. Nan bârarâp minziņgâm dâņ galem otziņgip mo buņâ? Zâkņâ lomba a ambân buku otziņgip mo buņâ? Yesugât siņgi a on galem otziņgip mo buņâ? A sâknam n̄angâne betziņan meip mo buņâ? Nep âlip top top zo tuugip mo buņâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topņâ ekabân kulemgubi.

¹¹ Malâ sâk wâgân zen kutziņâ malâ zengât ekabân panâ sâne kwâkâziņgâban. Zen yatâ zorâņ laņ ândiândiņangât otziņgi a minam Kristo kândâtkubi. ¹² Oi mârur Kembangât nep tuubigât den sâwe, zo loņgiņne tosaņoot opmap. ¹³ Oi zorik buņâ. Nepkât mân n̄angâm mirâ lâkņan nem obândime. Oi zorik buņâ. Den bon buņ sot den bâliņâ laņ sâme. ¹⁴ Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân ziņ a dum mem murarâ minziņgâm mirâ umņan ândie, zen on galem otziņgâbi. Yatâ op ândine kâsa ziņ sâm bâliņ kwatniņgânam den kârur birâbi. ¹⁵ Malâ nâmbutņandâ mârur mâtâp âlipņâ birâm Satangât mâtâbân âiwe, zorat nâ yatâ san. ¹⁶ Yesugât kâmurân ambân n̄ai zâkkât toren malâ n̄ai ândibap zo ko zâk on galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp ândie, ziņâ galem upi. Ka malâ n̄ai torerâpziņ buņâ zo ko kâmut ziņ galem otziņgâbi.

Galem a, zengât den.

¹⁷ Galem a, ziņâ Kembangât nep kâtigem tuune âlip oi kut n̄ai mem zâi pam otziņgâbi. Siņgi âlip sâme sot kwâkâm ziņgâme, a zo yatâ otziņgâbi. ¹⁸ Galem a ziņ nepkât sâņgân mimbi, zorat Kembangât ekabân den n̄ai itâ ziap, “Wâugandâ zuu zigi mem ko kembi mân pindâna mân dâp upap.”

Oi den n̄ai itâ,

“Nep a zâk nepkât sâņgân mei dâp upap.”

¹⁹ A kânokņâ galem a n̄ai denân pambâ sâi mân n̄angâbi. A zagât mo karâmbut ziņâ den sâsâņangât sâne nepņâ tuuban. ²⁰ Galem a n̄aiņâ bâliņ op mân biri a kâmut zengât mâteziņan den sâm kubikņangâna nâmbutņâ ziņâ ekņâ kenġât upi.

²¹ Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpņâ zengât mâteziņan itâ sâm kâtigian. Den dâgogan, zi dâņâk galem otna n̄ai mân gibap. Oi umgâņgârâk a ambân laņ mân otziņgâban. Hâtubâtu mân otziņgâban. ²² Gâ a nepkât mâsop kâukziņan bikâ kek mân pâmban. Zâk zengât tosaņâ gâgâren zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliņangât den.

²³ Gâ umgan mâsek âsâban muyagemap, zorat tooyak mân nimban. Wainj too mâik nâi nena âlip upap.

²⁴ Narâk ziren a nâmbutnâ bâlinâ utne sinninjandâ ikmen. Eknâ hâuñâ mimiñangât sinji sâmen. A nâmbutnâ ko bâlinâzinâ tik ziap. Zo beknan muyagei hâuñâ mimbi. ²⁵ Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap. Zo bet muyagem nanğâbap.

6

Kore mâman a, zeñgât den.

¹ Kore mâman ândime, zen patârâpziñâ hurat kwatziñgâm dinziñ lubi. Anutugât den sot kutnâ sâmbâlinj kwapegât yatâ upi. ² Kore a nâmbutnâ patârâpziñâ Kembugât sinji ândime, zen mân mem gei kwatziñgâbi. Zen Kembugât opnâ buku kânok uen sâmbâlinj mân mem gei kwatziñgâbi. Patârâpziñâ zen Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâne buku otziñgâm, zorat opnâ um bâbâlanjân kore otziñgâne dâp upap. Gâ den zi dâzângona nângâm yatik op ândibi.

Kât sikum lañ mân mimban.

³ A nâi, zâk sâmbâlinj den nâi sâmbâlinj Yesu Kristo, zâkkât den âlipnâ birâm nâi sâmbâlinj, zâkkât itâ sâmbâlinj, ⁴ “Zâk um gulip op sâmbâlinj mem zâmbâlinj den bon mân nângâm den yennâ lañ sap.” Den zorat bonnâ itâ. Den sâmbâlinj, um kâlak, sâmbâlinj kwâkwat, den sâmbâlinj sâmbâlinj. ⁵ Oi den sâmbâlinj kwâkwâknangân muyagemap. A zo umziñ gulip oi nângânangâziñ buñ oi kât sikum muyageniñgâbap sâmbâlinj Kembugât kâmburân ândie.

⁶ Kembu sot pâlâtân oindâ tânnângoi nângindâ umniñ âkâbap. ⁷ Nen itâ nângâmen. Nen muyagem hânân bet bâsan gawen. Oi zo yatik momnâ bet bâsan âinat. ⁸ Zorat hânân zi nalem sot sâk pâke zemniñ nângindâ âki ândinat.

⁹ Kât sikum patâ minatkât sâmbâlinj, zen sarâ marinangât ârâmbâgân zâmbâlinj. Oi kut nâi yennâ sot bâlinâ top topnangât âknâle muyagem zorat nângânâ sâmbâlinj tâmbetagogi.

¹⁰ Kât sikumgât âknâleñâ bâlinâ top top zorat topnâ uap. Oi a nâmbutnâ zorat

opnâ sinji âlip kândâtkom zoren bagim umbâlâ muyagiwe.

Ândiândi kâtiknangât kâtigibi.

¹¹ Anutugât sinji a, gâ kut nâi nâi zo birâban. Gâ âlip opnâ târârak ândiândiñ sot sinji âlip sot nângâm pâlâtân sot buku orot, kâtiginiñ sot lâlon kwatziñgâziñgânangât kâtigiban. ¹² Oi gâ nângâm pâlâtânangât nep âlip tuuban. Tuum âim ândiândi kâtiknâ gâsuban. Gâ zorat op diigigip. Gikak yatâ upangât a donjeb mâteziñ sâmbâlinj kâtigena nângâwe.

¹³ Anutunâ kut nâi nâi ândiândi muyageziñgâm, zâkkât mâteñ sot Yesu Kristo a kutâ Pontio Pilato mâteñ sâmbâlinj kâtigeip, zekât mâteziknâ itâ sâmbâlinj kâtigem dâgobâ. ¹⁴ Gâ den kâtik sâmbâlinj gigip, zo mem târârak kinna Kembuniñâ Yesu Kristo gâbap. ¹⁵ Zorat narâknâ mâte oi imbanâ marinâ, a kutâ sot a zâmbâlinj aksik zeñgât Kembu patâziñ, Anutu, zâknâ hanji mori Kembuniñâ Yesu takâbap. ¹⁶ Anutu zâk ziknik mumunâ buñâ. Zâk âsâknâ umñân ândiap. Gootñân mân âibemgât dâp. Anâ mân igâwe. Zâk mân ikpemgât dâp. Sâmbâlinj sot Kembu nepnâ memnâ ândim zâmbâmbap. Perâknak.

Kombânâ ziniñ kâtik muyaginat.

¹⁷ A kât sikum patâ zemziñgap, zen girem dâzângona sâmbâlinj mân mem zâmbâlinj. Kut nâi nâi buñ orot, zorat nângâne zorân kombânziñ oi zoren mân kâtigibi. Anutunâ gom sambe muyageniñgi mem nem sâmbâlinj op ândien, zorat nen zâkkâren nângâm pâlâtân kwâknangâm ândinat. ¹⁸ Oi sâmbâlinj zingâna âlipnangât nep tuum umâlepkât op kut nâi nâmbâlinj kâsâpkum a kanpitâ zingâm ândibi. Oi sinji âlipkât bonnâ muyagibi. ¹⁹ Yatâ opnâ kombânziñ nâi ziniñ kâtik memnâ ândiândi mimbi. Ândiândi zo bonnâ.

Timoteogât girem den

²⁰ O Timoteo, gâ Kembugât den gigip, zo dâñ galemum mem ândiban. Oi a nâmbutnâ nen nângânangâniñoot sâmbâlinj den yennâ mo bon buñ zo sâmbâlinj nângâm kubik birâban. ²¹ A nâmbutnâ den

zoren mândâm nângâm pâlâtângât mâtâp
birâwe.

Anutugâren gâbâ tânzângozângon zo
zeŋgâren zimbap.

Zo yatik.

Timoteogât ekap zagâtñâ Paulonñâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kris-tonñâ ândiândi muyageip, zorat den sa lanj kârâbapkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângo-zângoñ, buku orotñâ sot um lum-beñâ gâgâren zimbap.

Timoteo nângâm pâlâtân bonñâ zemñangip.

³ Ibâ âserâpnâ zen hâlâlu ândim Anutu kore okñangâm gane kiunziñâ nâñâ yatik opmanñâ sâiwap dukumñâ nâtik sirâm ninâu sâm gâman. Gâgât nângâm ninâu sâman. ⁴ Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbân nângâman. Oi gâ gekñâ umâlip patâ nângâbatkât otnimap. ⁵ Oi nângâm pâlâtân bonñâ zemgigap, zorat nângâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kambu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiat, zo nângan.

Kâtigem sinji âlip nep tuuban.

⁶ Oi nâ zorat nângâm itâ dâgobâ. Nâñâ bitnandâ kâukkan pa Anutuñâ imbanñâ gigip, zo ona sei kârâpñoot upap. ⁷ Itâ nângâban. Kaapum Anutuñâ niñgip, zo kenñat mân utnatkât niñgip. Kaapum zo imbanñâ sot buku orot zorat mariñâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkat Kaapum niñgip.

⁸ Zorat gâ Kembuniñangât den sinji sâm muyagibam anjun mân upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den sinji sâbam anjun mân upan. Anutuñâ imbanñâ gibap dâp, nâ yatik, sinji âlipkât op sâknam kwâkñan ândiban. ⁹ Anutu zâknâ kubikniñgâm hâlâlu ândinatkat diiniñgip. Zo âlip urâwen zorat buñâ. Zikñak nângi

zeip sot um lâklâkñangât op yatâ otniñgip. Zo mârûm hân mân muyageibân Yesu Kristogât op sinji kwatniñgip. ¹⁰ Oi zorat bonñâ narâk ziren muyageip. Kubikkubikniñâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâknâ mumuñangât imbanñâ koi gei ko ândiândiñ zinziñ kâtik muyageniñgip.

¹¹ Oi nâ zorat sinji sâsân sot Aposolo nep tuubatkât sâm nigip. ¹² Nâ zorat sâknam kwâkñan ândiman. Ka anjun mân opman. Nâ nângâm pâlâtân kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nângâman. Imbanñangootñâ sinji âlip nep sâm nigip, zâknâ dâñ galem otnigi Yesu takâtakñangât narâk mâte upap.

¹³ Den bonñâ zorat mâtâp tirâpgowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm umgâ gâsui yatâ upan. ¹⁴ Tirik Kaapumñâ umniñan ândimap, zâknâ mam otgigi den bonñâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

¹⁵ Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetziñan Pigelo sot Hemogene, zet ârândân. ¹⁶ Onesiporonñâ tâk namâ a nâgât mân anjun op umâlep kwatnim ândeip. Zorat Kembuñâ Onesiporogât kâmut gakânñâ tânzângobap. ¹⁷ Zâk Roma kamânân takâmñâ um bâbâlanjâk kârûnim muyagenigip. ¹⁸ Zorat Kembuñâ nângâm narâk patin um lâklâkñangât okñangâbap. Zâk Epeso kamânân kore orotñâ imbanñâ tuum ândeip, zo gikak nângat.

2

Kembugât kâwali nep tuuban.

¹ Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtân ândina tângogi ândim kâtigiban. ² A donbep patâ zengât mâteziñan den dâgom ândiwan, zo Kembugât sinji a sât luluñoot nâmbutñâ dâzângom ândiban. Oi a zo, zen kâwaliziñoot a nâmbutñâ dâzângom ândibi.

³ Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât kâwali a kâtik op ândim zâkkât op sâknam nângâm mân âkongibap. ⁴ Nâi zâk kâwali nep tuubapñâ dap op sâkkât nep top top zorat umñâ pâi zimbap? Zo kâwali a osetziñan pâip, zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap.

⁵ Katep zinj kut n̄ai minam s̄ârârâk kârâme. Zengâren gâbâ n̄aijâ mâtâp birâm n̄ain gâbâ âibap, zo s̄ângân mân mimbap. ⁶ N̄ai zâk nep kârâm kâmit sâknam upapn̄â nalem bonn̄â kâdom mem nei dâp upap. ⁷ Den sumbuñâ dâgogan, zo n̄ângâm kwâtâtiban. Kembu zâk s̄ai umgâ pârons̄ai topn̄â n̄ângâm kwâtâtiban.

Mân loriban.

⁸ Gâ Yesu Kristogât n̄ângâm n̄ângâm ândiban. Zâk Dawidigât kiunn̄â mumuñan gâbâ wâgân op zaarip. Zâkkât sinji âlip yatâ sâman. ⁹ Sinji âlipkât op sâknam n̄ângâman. Oi um kâtik zinj n̄âgât n̄ângâne bâliñ mame ua yatâ kin bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembugât sinji âlip den, zo dap op saane yen tâpap? ¹⁰ Nâ Anutugât sinji a zengât op sâknam patâ n̄ângâm tâpman. Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne kubikzinci neule âsakn̄â zinzinj kâtik mimbigât yatâ opman.

¹¹ Den itâ ziap, zo bonn̄â,
“Nen zâkkât mumuñan târokwarâwen. Zorat op nen zâk sot ârândâñ zaat ândinat. ¹² Nen zâk sot sâknam n̄ângâm kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân tâtnat. Nen zâk kwâimbânjandâ s̄ai ko zâkoot yatik nen kwâimbânjagâbap. ¹³ Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko zâkkât denn̄â bon upap. N̄ai sâmn̄â n̄ai sâsânâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Sinji âlipkât sâm gulip.

¹⁴ Gâ den zo sâm Anutugât mâtenan sâm dâzângom ândina den yenn̄â mân sâm âragubi. Sârek den mân âragubi. Zen den yenn̄â, bon buñâ, zo âragum ândibi zo ko den zorânâ zen tâmbetzângobi.

¹⁵ Anutuñâ gâgât n̄ângi dâp upapkât nep kâtigem tuum ândiban. Oi den bonn̄â tântân sâm ândiban zo ko Anutugât mâtenan anun mân upan. ¹⁶ Den yenn̄â sâne mân betzinan mimban. Zen yatâ op ândim um gulip op sinji âlip birâbi. ¹⁷ Sarâ den ârâgume, zo use kâtik yatâ op lañ kârâbap. A yatâ zo zengâren gâbâ n̄ai Hemenaiio sot n̄ai Pileto. ¹⁸ Zet den bon birâm itâ sabot, “Mumuñan gâbâ zaatzaat, zorat topn̄â itâ. Yesuñâ mumuñan

gâbâ zaat ândiândi unakn̄â m̄arum muyageningip. Narâk patin sâk unakn̄â mân minat.” Zet yatâ sâmn̄â a n̄ambutn̄â zengât n̄ângâm pâlâtânzinj mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonn̄â.

¹⁹ Anutuñâ kât tandâ pâi giarip, zo kâtigem kinzap. Zorat den kulem n̄ai itâ ziap,

“Kembuñâ sinji arâpn̄â zingit n̄ângâmap.”

Oi den n̄ai itâ ziap,
“Kembugât sinji a ândien sâme, zen aksik bâliñâ kândâtkubigât sâip.”

²⁰ A kutâgât namâ patin hâkop top top goide kât sot siliwa kât tuutuun, zorik buñâ. Nak sot hânñâ tuutuun, zo ziap. Hâkop n̄ambutnan kut n̄ai s̄ângân patâ zorân geibap. N̄ambutn̄â ko kut n̄ai n̄ai yennandâ geibap. ²¹ Hâkop n̄ai zâk kut n̄ai bâliñâ buñ, umñâ salek op neulenoot upap oi hâkop s̄ângân patâ. Oi namâ mariñandâ egi hâlâlu zei nep âlipn̄â pindâbap. Den sumbuñâ zi a nenngât op san. Umniñ salekkoi hâlâlu ândinat san.

Kembugât a ândinat.

²² A sigan kut n̄ai n̄ai bâliñâ ek âknâlime, zo birâban. Oi umzinj salek opn̄â Kembu sâm m̄apâsime, zen sot âlip orotn̄ângât sot n̄ângâm pâlâtân sot um lumbenâgât kâtigiban. ²³ Den yenn̄â sot sârek den zo birâban. Gâ âlip n̄ângat. Den yatâ sâne kâsâp sot um kâlak muyagemap. ²⁴ Oi Kembugât kore an̄â den sârek op mân kwâkâyanğabi. Ziñâ a aksik buku otzিংgâm sinji âlip târârak kwâkâzিংgabi. Oi a zinj bâliñ otzিংgânetâ zorat hânñâ mân otzিংgabi. ²⁵ Oi Kembugât den birâme, a zo mulunâk dâzângobi. Anutu zâk ziknak mem gei kwatzinci umzinj melân den bonn̄â n̄ângabi sâm mulun dâzângobi. ²⁶ Oi umzinj pârons̄ai Satangât ârâmbâgân zângoip, zoren gâbâ mâkâzিংgâbap. Zen Satangât den lum ândiwenñâ umzinj pârons̄ai kândâtkubi.

3

Sinji âlip gulipkukun a, zengât den.

¹ Gâ itâ n̄ângâban. Narâk patâ mâte upâ s̄ai bâliñandâ lañ kârâm kâbâ yâmbât

mem zaa kwap mem ge kwap imbanjoot niŋgâbi. ² A itâ zo, ziŋ ândibi. Ziŋaŋgât nâŋgâne zâizâiŋ, kâtkât âkŋâle, den kârâpŋoot sâsâŋ, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne a, aŋâ Anutu hurat mân kwâkŋaŋgâme. ³ Lumbe den mân sâsâŋ, tosa mem ândiândi, sârân sâsâŋ, nem gulipkukun, a zinnâ, kut nâi nâi âlipŋâ âkon upi. ⁴ Kâsa zeŋgâren tirâpzanŋozanŋon, laŋ orot, zâizâiŋ upme. Sâkkât âkŋâle mem ândim Anutugât âkŋâle mân nâŋgâbi. ⁵ Sâkŋandik siŋgi âlip nâŋgâbi. Ka siŋgi âlipkât imbanjâ mân zemziŋgâbap. A zo yatâ ândine ziŋgit kândâtzanŋoban.

⁶ Narâk ziren a nâmbutŋâ zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân nâŋgânâŋgâziŋ lolot zeŋgât mirin zâim um gulip kwatziŋgâme. Oi ambân zo tosa top top muyagemŋâ umbâlâ upme sot âkŋâle top top otziŋgi laŋ âim game. Aŋâ ambân zo yatâ zorâŋ zeŋgât upigât sâm lolot otziŋgâme. ⁷ Ambân zo yatâ, zorâŋâ narâk dâp den zorat topŋâ kârûm mân nâŋgâm kwâkâme. ⁸⁻⁹ Mârûmŋan Yane sot Yambere zet Mose kâsa okŋaŋgâwet. Yatigâk a san, zen den bonŋâ kâsa okŋaŋgâme. A zo, zen nâŋgânâŋgâziŋ bâliŋâ sot nâŋgâm pâlatânziŋ buŋâ. Dap dabân bâliŋandâ laŋ kârâbap? A yatâ zo, zen sarâziŋaŋgât topŋâ muyagei ek nâŋgâbi. Wangât, kut nâi nâi ziŋ upme, zo topziŋ sâm muyagei a aksikŋâ ek nâŋgâm kândâtzanŋobi, zorat. Yane sot Yambere, a zagât zekâren muyageip yatâ.

Paulo sâkŋan sâknam donbep muyagenanŋâ

¹⁰ Gâ nâ sot ândim gâin. Kut nâi nâi orâwan, zo ek nâŋgâm ândein. Siŋgi âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nâŋgâm pâlatânŋâ, buku orotnâ, kâtigem ândiândinâ zo ek nâŋgâm ândein. ¹¹ None sâknam nâŋgâwan. Antiokia kamânân, Ikonioŋ sot Listera kamânân none sâknam donbep nâŋgâwan. Yatâ otninetâ Kembunâ bitziŋan gâbâ mâkânigip. ¹² A nâmbutŋâ Yesu Kristo sot pâlatân op târârak ândibi, zen pisuk patâ yatik zânŋone sâknam nâŋgâbi. Zo perâkŋak. ¹³ Narâk ziren bâliŋ mâme a sot sarâ a ziŋ

bâliŋ upme. Bet ko walâm sarâ sot bâliŋâ zorâŋ tuune laŋ kârâbap. Umziŋâ gulip oi a nâmbut um gulip kwatziŋgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nâŋgâm ândibi.

¹⁴ Gâ ko den kwâkâm giwen, zo sot pâlatân op ândiban. Den zo nâigâren mein, zorat mân kwaksat. Nâ den siŋgi zo giwan. Oi gâ topnâ nâŋgâmat, zo ka. ¹⁵ Oi gâ katepkan gâbâ tirik ekap sâlâpkum nâŋgâm gâingât zorâŋ umgâ kubigi Yesu Kristo nâŋgâm pâlatân kwap sumbengât siŋgi op ândiban. Gâ zo yatâ ândibangât Kembugât ekap sâlâpkum ândina imbanjâ gibap. ¹⁶ Den tirik ekabân ziap, zo pisuk Anutugât Kaapungâren gâbâ muyageip. Oi den zo sâlâpkum nâŋgindâ siŋgi âlipkât topŋâ kwâkâm niŋgâmap. Oi zorâŋ topniŋ sâm muyagem umniŋ melâŋi târârakât tenŋâyân ândinat. Târârak mâtâp tirâpnâŋgomap. ¹⁷ Yatâ op diiniŋgi Anutugât arâp op kut nâi nâi âlip orotŋaŋgât nep top top zo âlip tuum ândinat.

4

Târârak ândim siŋgi âlip nep tuunâ.

¹ Nâ Anutugât mâtenan sot Yesu Kristo, zâk kembu imbanjâŋootŋâ gamŋâ a gwâlâ sot mumunâ dinniŋâ sâm kwâkâbap, zekât mâtezikŋan sâm kâtigem dâgoga nâŋgâ. ² Gâ den siŋgi âlip sâban. Oi a zorat otziŋgâbap mo buŋâ, zorat kâtigem sâban. Oi a um girem den sot kâwat den kwâkâziŋgâm nep mulunân âkonŋâ buŋ tuuban. ³ Narâk nâi mâte oi siŋgi âlip den zo a nâmbutŋâ nâŋgâne pat palaŋ oi birâbi. Zo birâmŋâ den nâi nâŋgânatkât kindapziŋ hetâmkwapi. Kwâkâm ziŋgâziŋgân a muyageziŋgâbi. Umziŋ dâp oi yatik, zorik muyageziŋgâne kwâkâziŋgâbi. ⁴ Den bon zo birâm den pat yenŋâ zoren âi pâlatân upi. ⁵ Gâ ko narâk dâp sâknam kwâkan zari kândâtkom kâtigiban. Oi siŋgi âlip sâsâŋ nep tuum ândiban. Nep sâm gigip, zo tuum biranŋban.

Paulogât narâkŋâ pânkânok oip.

⁶ Kembangât sinji râma kom uwe, nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap. ⁷ Nâ Anutugât ândiândi nep kâtigem tuum ga âkap. Sero kabânan katep zinj sârâarak kârâme yatâ nâ mârûm sârâarak kârâm kâtigem kikerân tâkan. Nâ nangâm pâlatânâ galemgua mân loreip. ⁸ Narâk ziren târaraknangât sângân mimbatkât mambât pâi ziap. Gâtâm narâk patin Kembu, top likuliku a târaraknâ, zâknâ sângân nibap. Oi nâyâk bunâ. Yesugât takâtakânangât âknâlîme, zen ârândân zinjâbap.

A nâmbutjandâ Paulo pam âiwe.

⁹ Gâ kek nâgâren gâbangât kâtigiban. ¹⁰ Dema zâk hângât kut nâi nâi zorat âknâlî op nâbam Tesalonike kamânân arip. Kereske zâk Galatia hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia hânân arip. ¹¹ Zi Luka sot niknik ândiet. Gâ Mareko muyagena ârândân gâbabot. Zâk nep âlip betnan mimbap. ¹² Tikiko zâk sângongua Epeso kamânân arip.

¹³ Gâ gâbamnâ mâtâpkât hâmbâ Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin parâwan, zo mem gâban. Oi ekap topnâ sot ilumnâ zo aksik mem gâban. Ilumnâ mân birâban.

¹⁴ Lingip kâlâu mot kâtnâ tuutuun a, Alesande, zâk bâliņ donbep otnigip. Zorat Kembunâ hâunâ pindâbap. ¹⁵ Zâknâ dininâ donbep koip. Zorat gâ zâkkât kenġât upan.

¹⁶ Denân nâbane tarâwan, narâk zoren buku nâinâ den mân betnan meip. Bunâ. Zen aksik birâniwe. Zorat tosa mân zemzingâbapkât nângan. ¹⁷ Kembunâ ko betnan mei sinji âlip um kâtik a, hân nâin goknâ zengâren sa tânnogi sâm nangâwan. Oi zâknâ zuu kâtik Laionġât lâunân gâbâ mâkânigip. ¹⁸ Kembu zâk bâliņâ top top zoren gâbâ mâkânim sumbemân Kembangât kiņ topnân nâbanbap. Zâkkâren imbanâ âsaknâ zem zâimâmbap. Zo perâknak.

¹⁹ Nâ Pirisila sot apnâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nangâzingan. Zo dâzângoban. ²⁰ Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan. ²¹ Gâ map narâknâ mân oi kek gâbangât kâtigiban.

Eubulunâ nangâgigap. Puleņ sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutjâ, zen yatik nangâgige.

²² Kembunâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembangâren gâbâ tânzângozângon zorân zengâren zimbap. Zo yatik.

Titogât ekap Paulonâ kulemgum pindip.

Sâm muyamuyage den sot mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kristogât Aposolo orâwan. Zâknâ gâsunimnâ zorat nep diñ sâmp nigip. A ambân Anutugât sinji sâip, zen den bonnâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknangâbi sot diñâ lubigât nep zo sâmp nigip. ² Oi ândiândi kâtikkât sinji den, zo bonnâ. Anutuñâ sarâ mân sâmap. Zâknâ mârumpnan hân mân muyageibân itâ sâip, “Ândiândi kâtik zengât sinji sâmp kâtigian, zorat mambât ândibi.” ³ Narâk mâte oi diñâ zo sâmp muyagemnâ Anutu kubikkubikzinandâ nânâ sâmp muyagibatkat nep diñ sâmp nigip.

⁴ Nâ sot sinji âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgâren zimbap.

Galem a sot a sâtnâ, zengât den.

⁵ Nep torennâ ziap, zo tuum nanğâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpzângoban. ⁶ A nâi, zâk tosa buñâ, ambân kânok sot pâlâtân op ândibap. Oi nan bârarâp zen den sinji âlip mem ândibi. Nan bârarâpñâ gulipkukun sot zâizâin buñ ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban. ⁷ A sâtnâ nâi, zâk Anutugât nep a ândimapnâ tosa buñ ândibap. Zâk zâizâin mân upap. Kuk lañ mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukunangât âknâle mân upap. Kât sikumgât âknâle mân upap. ⁸ Zâk a buku otzîngâm kut nâi nâi âlipnangât âknâle nângâmap. Sâkkât âknâle mân nângâbap. A târâraknâ. A hurat kwatziñgâmap. Sâkkât kendon ândibap. ⁹ Den bonnâ sâmp dâzângowan, zo dâpnan mem ândibap. Oi zorânâ imbanâ pindi den bonnâ âlipnâ a kwâkâm zîngâm ândibap. Oi Kembugât den ku a, zengât den mem ge kwâpap.

Den ku a sot sarâ a.

¹⁰ A donbep zen zâizâin op ândime. Zen den yenñâ sot sarâ sâmp a um gulip kwatziñgâme. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutnâ umzin patâ Mosegât den sinji sânginjan ari sâknandik Yesugât sinji nângâme, zen zo yatâ op ândime. ¹¹ A zo kât sikumgât opnâ den sarâ sâmp a nâmbutnâ ambân murârâpzinoot zo um gulip kwatziñgâme. A yatâ zo, zengât lâuzin doongunat. ¹² Keret a zengât den sâsân a nâinâ itâ sâip,

“Keret a zen sarâ sâmp. Zen a konam op nalem nemjik ândime. Zuu bâlin yatâ kut nâi nâi lañ nime.”

¹³ Den zo nânga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzângona sinji âlip târârak mem kâtigem kinbi. ¹⁴ Zen Yuda a zengât den yenñâ sot den ku a zengât den zo mân nângâbigât girem dâzângoban.

¹⁵ A um salek ândimenâ kut nâi nâigât nângâne salek opmap. Ka a nângâm pâlâtânzin buñ, zen nângânângâzin sot umzin sumunkoi kut nâi nâigât nângâne mân salekmap. Wangât, umzin sumunkoip, zorat. ¹⁶ Zen itâ sâmp, “Nen Anutugât topnâ nângâmen.” Sâtnak yatâ sâmp orot mâmezîñâ kwâimbâmap. Zen bâlin mâmp a. Den kukun a. Anutuñâ zîngiri tepbâurep opmap. Den ku a zo, zin âlipnangât nep mân tuume.

2

A ambân patâ, zengât den.

¹ Gâ ko den âlipnâ ziap, zorat dâp dâzângom ândiban. ² Oi sânanâ a patâ zinâ kendonbandon sot hâlâlu ândibi. Umzin bimbi kwapi. Nângâm pâlâtân sot buku orot zo mem kâtigem kinbi.

³ Oi ambân patâ zo, zen yatigâk dâzângona sinji âlip nângâm sarân mâmp sot den umân pâpan mân sâmpnâ too kâtik lañ mân nem ândiândi âlip zo wâratkum ândibi. ⁴ Oi ambân sâk wâgân dâzângone ap murârâpzin galem otzîngâm biranbi.

⁵ Oi anun op lañ mân ândibi. Kendonbandon op mirin kut nâi nâi kubiknâ abârâpzin sâtzin lubi. A kândâtnan ândie zo, zinâ zîngitnâ Anutu sâmp bâlin kwapegât yatâ op ândibi.

A sigan sot kore a zengât den.

⁶ A sigan yatik sâna kendonagom ândibi.

⁷ Oi gikak kut nâi nâi âlipnâ zo op mâtâp tirâpzângona eknâ yatik upi. Sâknak mân tuuban. Kembugât den zo târârak wâratkum bonnik zo a ambân dâzângom ândiban. ⁸ Den âlipnâ târâraknâ sâna kâsa zen nângâm nâ anun op Yesugât kâmut nen den mân sâmbâliņ kwatningâbi.

⁹ Kore a dâzângona patârâpziņ zengât den lum kore âlip otziņgâne sâtâre upi. Oi patâ zengât sâtziņan mân sâbi. ¹⁰ Oi kâmbu mân op ândim kut nâi nâiziņ yen ek galem upi. Yatâ opnâ Anutu kubikkubikniņ diņangât neule âlip upi.

Sanjon kubikniņgipkât ândiândi âlipnâ ândinat.

¹¹ A hân dâp âlip utnatkât Anutugâren gâbâ tânzângoziņgona, zo muyageip.

¹² Zorânâ betniņan mem kubikniņgi um kâtik zengât ândiândi sot sâkkât âknâle bâliņâ zo birâm ziren kendonbandon ândim Anutu ziknâ yatâ târâraknâ op ândinat. ¹³ Yatâ ândim Anutu patâ sot kubikkubikniņâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsaknâ muyagei ândiândi âlipniņan âinatkat um bâbâlan op nângâm ândinat.

¹⁴ Zâknâ nengât suupniņ mem bâliņan gâbâ mâkâniņgip. Oi zâkkât arâpnâ opnâ âlipniņgât nep tuum ândinatkat sanjon kubikniņgip. ¹⁵ Gâ den zo dâzângom kubikziņgâm kâtigiban. A ziņ gâgât nângâne giņiņâ mân upap.

3

Tirik Kaapumgâren gâbâ a unaknâ âsagiwen.

¹ Gâ a ambân Yesugât kâmurân ândie, zen dâzângona a kutâ sot zâizâiņ hurat kwatziņgâm dinziņ lubi. Oi nep âlip top topnâ ziap, zo bâbâlan op tuubi. ² Oi sâmbâliņ kwâkwat sot den sârek mân sâbi. Buņ kâtiknâ. Zen lumbeņ ândim a pisuk umâlep kwatziņgâbi.

³ Nen mârumņan um gulip op den kom ândiwennâ âknâle top top, zorat kore op kuk sot um kâlak muyagem um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op ândeindâ a ziņâ nengât âknâle mân op ândiwe.

⁴ Ka Anutu nâ umņandâ gâsânângomnâ kubikniņgip. ⁵ Nen târârak ândim nep âlipnâ nâi tuuwengât buņâ. Um lâklâkniņgât op too sanjonniņgâm sâi Tirik Kaapum nâ ândiândi unaknâ niņgip. ⁶ Zâk kubikkubikniņâ Yesu Kristogât opnâ Kaapum niņgip. Zo bituktâ mân niņgip. ⁷ Zo nen Anutugât mâtenan tosanini buņ kin nâ ândiândi kâtikkat siņgi utnatkât yatâ ot niņgip. Um lâklâkniņgât op yatâ ot niņgip. Den zo perâknak.

Den bon buņ, zo birâbi.

⁸ Gâ itâ dâzângom kâtigem ândiban. “Anutu nângâm pâlâtâņ kwapme nâ âlipniņgât nep tuum kâtigibi. Nep âlipnâ zo tuune a betziņan mimbap. Yatâ op ândine âlip upap.

⁹ A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziņ kutziņangât den sot den sâmbâliņ kwâkâyan gâme sot den kâtikkat den sârek zo birâbi. Den top top zo yen, bon buņâ.”

¹⁰ A nâi den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân nângi birâniņgâna ziknik ândibap. ¹¹ Gâ nângat. A yatâ zo bâliņangât nep tuumap. Orot mâmenandâ tosanâ sâmbâliņ muyagemap.

Den muruknâ.

¹² Nâ Atemis mo Tikiko sângongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga muyageniban. Nâ kamân zoren map narâknan ândibat san.

¹³ Apolo sot gurumin den nângânângâ a Zena, zet sângonzâkona hân nâin âibabot. Mâtâpkât nalemb zikâna mân kwakpabot.

¹⁴ Kâmut gakârâpniņâ zen âlipniņgât nep tuum umziņ upap. Oi a nâmbutnâ pu utne betziņan mine nepziņâ zo bon upap.

¹⁵ A nâ sot ândime, zen aksik gâ nângâgige. Gâgâren a buku ot niņgâme, zorat sot den dâzângoban.

Kembugâren gâbâ tânzângoziņgona, zorâņ zengâren zimbap.

Zo yatik.

Pilemongât ekap Paulonâ kulemgum pindip.

Sâm muyage den sot mâsop den.

¹ Nâ Paulo Yesu Kristogât opnâ tâk namin ândian. Nâ sot bukuniñâ Timoteo, net Pilemon nep betnikñan memmat, gâgât ekap zi kulemgum giget. ² Oi ambân bukunikñâ Apia sot kâwali anikñâ Arikipo sot Yesugât kâmut Pilemon gâgât mirin mindume, zengât ârândân pet.

³ Ibâniñ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzânngoñgoñ sot um lumbe zo zengâren zimbap.

Paulo zâk Pilemongât op Anutu mâpâseip.

⁴ Nâ ninâu sâbam gâgât nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁵ Gâ Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâm Kembugât sinji a zengâren umgâ kinmap. Oi zengât nângâm ândimat. Nâ zorat sinji nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁶ Oi nângâm pâlâtângâ nen sot kânok uap. Kut nâi nâi âlipñâ Kristogâren gâbâ muyagem gâip, zo nângâbangât ninâu sâman.

⁷ Bukunâ, gâ Kembugât sinji a buku otziñgâm umâlep kwatziñgâmat, zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

⁸ Gâ a buku otziñgâmatkât itâ dâgobâ. Gâ kut nâi upangât Kristogât opnâ sâbâ sâam âlip sa nângâm upan. ⁹ Ka buku orotñangât itâ dâgobâ. Nâ Paulo, a sombâ, Yesu Kristogât op tâk namin ândian. ¹⁰ Nâ katepnâ nâi Onesimo tâk namin ta ga muyagenigip, zâkkât dâgobâ. ¹¹ Mârum zâk gâ sot ândim mân bekan mem ândeip. Narâk zoren ândiândiñâ mân dâp oip. Narâk ziren ko zâk Kembugât a opnâ gâgât sot nâgât ârândân ândei dâp uap.

¹² A zo sângongua gâgâren gaap. Zo nâgât kâmbiamnâ, zo sângongua gâgâren gaap. ¹³ Nâ sinji âlipkât op tâk namin ta zâkñâ gâ gebâkkan betnan mem ândibapkât sâwan. ¹⁴ Oi gâ mân nângâna nâ yatâ upatkât nânga mân dâp oi

mâburem gigan. Gâ gikak nângâm nibâ sâam niban.

¹⁵ Zâk birâgigi gikik mâik nâi ândein, zo topnâ itâgât motnâi. Âburem ga gâ sot ândim zâibap. ¹⁶ Zâk kore ayâk bunâ. Yesu sot pâlâtân op buku otgibam gaap. Nâgâren yatâ op ândeip. Gâgâren ko walâmñâ otgibap. Zo itâgât sâkñandik gâgâren ândeip. Zi ko Kembugât a opnâ gâgât a bonnâ uap. ¹⁷ Gâ nâgât nângâne bugugâ oi ko zâk diina gâi nângâna Paulo upap. ¹⁸ Zâkñâ kut nâigâ gulipkoip? Gâgât tosa nâi zâkkâren ziap, zo nâgât sinji sâban. ¹⁹ Paulo ninak den zi kulemgum gigan. Perâkñak, Nâ hâuñâ melân gibat. Ninâ tosa gâgâren patik ziap, zorat wangât sâbat? Gâ nâgâren a unakñâ âsagein, zorat san. ²⁰ Bukunâ, gâ Kembugât opnâ kut nâi zo bâbâlanâk nibangât otnigap. Kristogât opnâ umâlep kwatniban.

Den murukñâ.

²¹ Sât lulu a ândiat, zorat nângâm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nângan. Den dâgogan, zo sot walâm târokwap tuuban.

²² Zen nâgât op ninâu sâne Kembunâ nângâmñâ sâi zengâren gâbatkât nângan. Zorat nâgât sinji kian kubikpan.

²³ A bukunâ Epapara, zâk Yesu Kristogât opnâ nâ sot tâk namin ândiap. Zâk zengât nângap. ²⁴ Oi nep betnan mimiñ a, Mareko sot Aristako sot Dema sot Luka, zen yatik gâgât nânge.

²⁵ Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzânngoñgoñ, zorân umziñan zimbap.

Zo yatik.

Hebiraio a zengât ekap.

Yesu zâk Anutugât topnâ sâ muyagem ningip.

¹ Anutu zâk mârumnan Propete ziknâ topnâ dâzângoï zinjâ sâkurâpnij den holiñâ top topnâ dâzângom gawe. ² Bet narâk muruknan ândien zi sâi nanñandâ diñâ dâtnânngoip. Mârumnan Anutuñâ sâi nanñâ hân sot kut nâi nâi aksik muyageip. Zorat nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat marinâ upapkât sâ m pindip. ³ Anutuñâ sâi nanñangâren zik holi tobat âsaknâ muyagem ziapkât ândiândiñangât dâp ândimap. Oi imbanâ diñandâ kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo tângoï zemap. Zâknâ bâliñâniñâ sanjon kubiknâ sumbemân zâimnâ Anutu kâwali boriboriñoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiap. ⁴ Zâk sumbem a walâziñgâm ândiap. Zâk kot patâ memnâ kutnâ sumbem a zengât walâziñgip, ândiap.

Sumbem a zen giginâ. Nanñâ zâk zâizâin.

⁵ Nanñâ zâk zâizâin ândiap. Sumbem a zen ombenân ândie. Sumbem a zengât mâsikâziñgâm sâbâ. Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukuip?

“Gâ nannâ. Nâ itârânj gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

Mo sumbem a nâigât itâ sâip?

“Nânâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâknâ nannâ op ândibap.”

Buñâ. Anutuñâ sumbem a nâigât den yatâ zo mân sâip. ⁶ Ka Anutuñâ nanñâ kânok sângongui hânân gâi Anutuñâ zâkkât den itâ sâip,

“Sumbem a zen nannâ mâpâsibi.”

⁷ Anutuñâ sumbem arâpnâ zengât itâ sâip,

“Nânâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam upme.”

⁸ Ka nanñangât itâ sâip,

“Anutu, gâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbanâgâ zo zinzij kâtik zimbap. A kutâ tângâ zo mem

târârak ândim a ambân kembu otziñgâm ândiban. ⁹ Târârakñangât otgimap. Bâliñâ âkon opmat, zorat Anutu, gâgât Anutu sâtâregât kelâk sanjongigip. Zo bukurâpkâ sanjongziñgip, zengât dâp buñ, walâziñgip.”

¹⁰ Anutuñâ nanñangât den nâi itâ sâip, “Kembu, gâ topkwâkwatnan hân muyagein. Oi sumbemñâ sumbemñâ muyagein. ¹¹ Hân sumbem, zet buñ upabot. Gâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet hâmbâ yatâ sânginâ upabot. ¹² Hâmbâ yatâ sânginâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmñâ uñaknâ muyagezikâban. Gâ ko ândimat yatik ândim zâiban. Gâgât narâk zo mân âkâbap.”

¹³ Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukoip? “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kinğangât kombân upi.”

¹⁴ Sumbem a nâi den yatâ mân dukoip. Sumbem a zen Kembugât kore a ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniñan mimbigât sâsân. Anutuñâ sumbem a sângonzânngoï a sumbemgât sinji ândien, neñgâren gam betniñan mime.

2

Kubikkubik den mân birânat.

¹ Zorat nen den sinji âlip nânğâwen, zo tâpâkum lorem birâbemgât nânğâm kâtiginat. ² Anutuñâ sâi sumbem arâpnâ diñâ sâkurâpnij dâzângowe. Oi den sâwe, zo âsagemñâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâuñoot opmâip. ³ Narâk ziren ko Kembu ziknak kubikkubiknangât den sâ muyageip. Oi kindapziñandâ nânğawe, zen den zo dâtnânngone kâtigeip. Zorat dap dabân den kubikniñgâbapkât imbanâ zemñânğap, zo birindâ hâuñâ buñ upap? ⁴ Anutu ziknâ imbanâ sen pup sot sen mârât muyagem den zo tângoip. Sâi Tirik Kaapumñâ nânğip dâp imbanâ kâsâpkum ningip.

Yesu zâk narâk pânkânok sumbem a ombeziñan ândeip.

⁵ Narâk bet muyagibap, zorat sâna. Narâk zoren Anutuñâ a nâi kembuniñâ patâ kwânângâbap. Sumbem a patâ op ândibigât mân sâip. ⁶ Agât op sâip. Kembangât a nâiñâ zorat den sâm muyageip. Den zo itâ,

“Anutu, gâ wangât a zengât op nângâmat? Agât kiurâp wangât ek galem otzingâmat? ⁷ Zen narâk pânkânok sumbem a zengât giginâ ândibigât sâm zingin. Gâ a nâmbutñâ zengât mâteziñan imbanâ zingâna hurat kwatzingâme. ⁸ Gâ kut nâi nâi aksik bitziñan zâambarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”

Anutu zâk kut nâi nâi a bitziñan zâambarip, zo mân kâsâpkum pisuk pirâzingip. Narâk ziren ko kut nâi nâi aksik patâ a nengât bitniñan pâip, zo mân âsagei iksen. ⁹ Yesu ko a kembu op ândei iksen. Zâk narâk mâik nâi sumbem a zengât ombeziñan ândim sâknam nângâm moip. Sâknam nângâm moipkât neule âsakñâ sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnângobapkât sâi Yesuñâ a pisuk nengât op mumuñangât sâknam patâ nângip.

Yesu zâk nengât murâpnâ sâbam nângi mân kwakmak oip.

¹⁰ Kut nâi nâi zo zâkñâ muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp donbep sumbem âsakñan diiningâm zâibapkât nângâm ândeip. Oi kubikkubikniñangât a patâ, Yesu, zâk sâknam nângâm moipkât kubikkubik a bonñâ ândibapkât Ibânâ nângi âlip oip. Nângi dâp oip. ¹¹ Oi a um hâlâlu kwatzingâmap, Yesu, zâk sot um hâlâlu kwatzingi ândie, zen ârândân Ibâziñ kânok. Zorat zikñâ murâpnâ sâbat sâm nângi mân kwakmak oip. ¹² Zorat diñâ itâ ziap,

“Anutu, gâgât kutsingigâ murâpnâ sâm muyageizingâbat. Kembangât kâmut osetziñan kep mem sâm sâtâre otgibat.”

¹³ Oi den nâi itâ ziap,

“Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândibat.”

Oi den nâi itâ ziap,

“Zi nâ sot Anutuñâ katep nigip, nen ârândân ândien.”

Yesu zâk nengât tobat oipkât âlip betniñan mimbap.

¹⁴ Oi katep nen sip kelâkniñoorâk ândiengât Yesu zâk zorik meip. Zo zikñâ mumuñandâ mumuñâ mariñâ, Satañgât imbanâ koi geip. ¹⁵ A zo, ziñ munat sâm kengât op ândine Sataññâ tâkñâ saazingi narâk dâp mumuñangât kengât op tâpmarâwe, zen olañzingâbam yatâ oip. ¹⁶ Yesu zâkñâ sumbem a betziñan mimbam mân geip. Zâk Abaramgât kiurâpnâ nen betniñan mimbam geip. ¹⁷ Oi zorat murâpnâ nen sot dâp kânok upapkât Anutuñâ zâk sâm pindip. Zâk yatâ opñâ a patâ op Anutu mâteñan kore okñangâm a ambân tânnângom niñangât bâliñâ sanjonbapkât sâm pindi yatâ oip. ¹⁸ Yesu zâk zikñak sâknam nângâm mâsimâsikâyân bageipkât a mâsimâsikâ muyageniñi âlip betniñan mimbap.

3

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombenjan.

¹ Zorat op ko Kembangât singiyân a bukurâpnâ sumbengât singi ârândân diiningip, zen Yesugât nângâm ândibi. Yesu zâk Aposolo op Anutu kore okñangâm ândimap. Ândei niñâ nângâm pâlâtân kwâkñangindâ zâkñâ patâniñâ op ândiap. ² Anutuñâ gâsum sâlâpkoi sât luluñ ândeip. Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ osetziñan sât lulu ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.

³ Mirâ tuumap, zâkkât kotñâ mirâgât singi walâmap dâp yatik Yesugât kut-singinâ Mosegât wâlap. ⁴ (Mirâ mot zo anñâ tuutuunñâ. Ka kut nâi nâi muya-muyaginñâ, zo mariñ Anutu kânok.) ⁵ Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ zengât osetziñan ândim kore a op sât luluñ nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagibapkât op kore op ândeip. ⁶ Kristo ko nannandâ Anutu a ambân gakârâpnâ nengât kâukniñâ ândiap. Zâk Ibânangât sât luluñ ândiap. Oi nen sumbengât singi kwatniñgip, zorat nângâm um bâbâlan op âinatkat mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân gakârâpnâ bonñâ op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

⁷⁻⁸ Zorat Tirik Kaapumñâ Kembangât den itâ sâip. Zo nengât sinji sâip, “Zen itârân Anutugât diñâ nângâm mâruman sâkurâpziñâ um kâtik urâwe, zo yatik mân upi. Sâkurâpziñâ mirâ kamân kâtikñan ândine mâsimâsikân muyagei um kâlagân lañ urâwe. ⁹ Sâkurâpziñ hân zoren kut ñâi ñâi orâwan, zo kendon 40 umñan ek ândiwe. Ekñâ umziñ mân âburei lañ zâizâiñ otnim mâsikâniwe. ¹⁰ Oi nâ zorat nânga bâliñ oi zengât itâ sâwan, ‘Zen umziñandâ gulip op gâmap. Zen nâgât mâtâp mân lânme.’ ¹¹ Yatâ op ândine kuk otziñgâm itâ sâwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mânâk bagibi.’ ”

¹² Bukurâpnâ, zengâren gâbâ ñâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu kândâtkobapkât galem orangâm ândibi. ¹³ Itârân Kembangât diñâ nângâmñâ mân birâbi sâip. Itârân sâip, zo narâk zirat op sâip. Zorat sirâmñâ sirâmñâ umziñandâ kâitzângobapkât den sâm galem orangâm ândibi. Bâliñangât mâsimâsikânñâ zengâren gâbâ a ñâi okñangi um gulip otziñgâbapkât op sâip.

Isirae a zengât sinji nângâm kengât utnat.

¹⁴ Nen Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm kâtigem ândinat. Oi topkwap nângâm pâlâtân kwarâwen, zo âsâbân mem ândimñâ kikerân âi takâm Kristo sot bonñâ minat. ¹⁵ Kembangât ekabân den ñâi itâ ziap, “Zen itârân Anutugât diñâ nângâm zâizâiñ op um kâtik urâwe, zo yatik mân upi.”

¹⁶ A ikâ ziñâ diñâ nângâm tâtâlim um kâlak muyagiwe? Zo ñâin gokñandâ buñâ. Mosenâ kândom otziñgi Aigita hânân gâbâ diiziñgi, a zo aksik ziñâ. ¹⁷ Mo a ikâ zengât Anutuñâ nângi sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliñâ op ândim mirâ kamân kâtikñan mom nangâwe, zengât op yatâ oip. ¹⁸ Oi ikâ ziñâ zengât itâ sâm kâtigeip, “Nâgât ândim nângâ kamânân

mân âibi?” Diñâ birâm ândiwe zo, zengât op sâip. ¹⁹ Zorat itâ nângâmen. Zen mân nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat ândim nângâ kamânân mân âiwe.

4

Ândim nângâ kamânân takânatkât sâm niñgi.

¹ Ândim nângâ kamânân âinat sâsânâ. Sinji den zo mân gulipkoi buñ oip. Zorat nengâren gâbâ ñâiñâ mâtâbân gulip opapkât um girem utnat. ² Sinji âlip den sâkurâpniñâ dâzângowe, zo yatik nen dâtnângowe. Ka sâkurâpniñâ zen den zo nângâm umziñan mân pane zeipkât zengâren bon buñ oip.

³ Sinji âlip nângâm umniñan pamen, nen ko ândim nângâ kamânân bagimen. Anutuñâ sâkurâpniñangât itâ sâip, “Nâ kuk otziñgâm itâ sâm kâtigiwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi. Zen nâ sot ândim nângâ mân upi.’ ”

⁴ Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mâruman hân mot muyageip, narâk zoren Anutuñâ nepñâ tuum kwâkâm kendon tap nângip. Anutuñâ sirâm nâmburân kânok umñan a sot kut ñâi muyageziñgi. Sirâm nâmburân zagât, zorat Kembangât ekabân den ñâi itâ ziap, “Anutu, zâk kut ñâi ñâi muyagem nangâm sirâm nâmburân zagât, zoren kendon tap nângip.”

⁵ Oi bet Isirae a mirâ kamân kâtikñan um kâtik ândine Anutuñâ den ñâi u ziap, zo yatik zengât op itâ sâip, “Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi.”

⁶ Mâruman ândiwe, zen sinji âlip nângâm diñâ birâm mân bagiwe. Ka a nâmbutñandâ ândim nângâyân bagibigât mâtâp ziap. ⁷ Wangât, bet narâk ñâin Anutuñâ narâkñâ du sâip. A kutâ Dawidigât lâuyan den san, zo pâi itâ sâip, “Zen itârân diñâ nângâme oi ko um kâtik mân ândibi.”

⁸ Zorat op ko Yosua zâk mâruman ândim nângâ kamân bonñâ muyagem ziñgi sâi bet Anutuñâ narâkñangât dum mân

sâbap. ⁹ Zorat itâ nângâbi, “Anutu hân mot muyagem nanngâmñâ kendon tap nanngip, zo yatik Anutugât a ambân nenngât ândim nângâ kendon nâi tok ziap. ¹⁰ Anutu zâk nep tuum nanngâm ândim nângip, zo yatik a niñâ Anutugât ândim nângâyân baginatñâ nep birâm ândim nângânat.”

Anutu dinngât topñâ.

¹¹ Oi niñan gâbâ nâiñâ lorem Isirae a mârûm mâtâp bâliñ lâñâwe, zorik lâñbapkât ândim nângâ kamânân âinatkat kâtiginat.

¹² Anutugât den, zo ândiândiñâ sot imbanñoot. Oi sâu nâi umñâ kândâtñâ sâtñoot zorat dâp walâm sât kâtik zo nem giari umniñâ sot um dâpniñâ zo nem mânânngâtmap. Oi um nângânânngâniñâ sot umñâ nângâm kubikkubik zorat topñâ muyagibapkât sâsâñ. ¹³ Kut nâi nâi, zo aksik muyagemap. Nâiñâ Anutugât mâtenan tik mân zemap. Zâkkâren kut nâi nâi muyap sot ekap buñ zemap.

Patâniñâ Yesu um bâbâlan op mâte okñangânat.

¹⁴ Anutugât tirik namâ galem a patâ nâi ândiniñgap. Anutugât nanñâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapkât Kembu patâniñâ sâm nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândinat. ¹⁵ Oi tirik namâ galem a patâniñâ zâk loreindâ nângâniñgâm mân nângânânngâ mân opmap. Nenngâren mâsimâsikâ muyagemap, zo yatik mârûm zâkkâren mâsimâsikâ top top muyageip. Oi zâk bâliñâ mân oip. ¹⁶ Zorat nen um bâbâlan op zâkkâren arindâ tânnânngomâmbap. Oi kut nâi zo mo zo mâte otniñgi zâkkâren arindâ umâlipñangât op tânnânngobap.

5

Yesu zâk sâknam nep tuugipkât Anutuñâ tirik namâ galem a patâ kwânânngip.

¹ Hânân nenngâren Anutugât tirik namâ galem a gâsum sâlâpzanngop zo, zen a zengât opñâ Anutu mâtenan muyagem a zengât tosgât bâu mot Kembugât sinji sâm kom umbigât zâmbarip. ² Tirik namâ galem a yatâ zo, zâk zikñak a lotñâ ândiapkât kwakmak a sot gulip ândiândiñ

zo âlip mulun kwatziñgâbap. ³ Topñâ yatâgât a zengât tosa sot zikñâ tosa ârândân Kembugât sinji nalem umbapkât sâsâñâ.

⁴ Nep zâizâiñ zo a nâi zik umgât mân tuubap. A nâi Anutuñâ gâsum sâlâpkum nep diñ sâm pindip, a zo zâkñak tuubap. Anutuñâ Aaron yatâ gâsum sâlâpkuip.

⁵ Oi Kristo zâk zo yatik zik umgât nângi zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuñâ gâsum sâlâpkumñâ itâ sâm nep diñ sâm pindip,

“Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

⁶ Oi den itâ sâip,

“Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâiban.”

⁷ Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemñâ mumuñan gâbâ mâkâbapkât imbanñâ zemñangip, Anutu Ibâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâkñangipkât Anutuñâ nângânangip. ⁸ Yesu zâk nannâ ândeip oi lan sâknam nep tuum âim sat lulu topñâ nângip. ⁹ Kut nâi nâi op nanngipñâ sât lulu a ambân zen kubikziñgi ândiândi kâtik ândim zâimambi. ¹⁰ Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkasidek, zâk mârûmnan Kembugât sinji nalem om kore okñangâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapkât Anutuñâ sâm pindip.

Katep zengât nângânânngâ yatâ mân ândibi.

¹¹ Zorat den donbep ziap. Oi zen kin-dapziñ kâmbâk ândiegât dâzânngobat, zorat nânnga yâmbâriap. ¹² Zen narâk kârep sinji âlip nângâm gawe. Zorat op ko zen sinji âlibân lâmbatñâ a nâmbutñâ kwâkâm ziñgâne dâp opap. Ka zen sinji âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo sinji âlipkât den mâtenâ kwâkâm ziñgâbigât dâp ue. Zen nalem kâtikñangât dâp buñâ. Zen nam nânegârâk ândie. ¹³ Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorânñâ dap op den bonñâ zorat topñâ sâlâpkum nângâbi. ¹⁴ Nalem kâtikñâ zo lâmbarâwe zengât sinji. Um nângânânngâziñ muyagei âlipñâ sot bâliñâ nângâm kâsâpkume, zengât sinji.

6

Anutu birânjangâm um melânjmelân, zo mân taap.

¹ Zorat nen Kristogât den mâtenjâ zo birindâ zeï den yâmbâtñjâ zo târokwap sânat. Kembangât den top kwâkwatñjâ zo birânat. Zo itâ. Um melânjmelân sot ândiândi sângiñjâ bon buñ zo birâbirâñ sot Anutu nângâm pâlâtân kwâkwat. ² Yesugât korân yatâ mo yatâ too sañgonziñgâziñgân sot bet kâugân pâpan sot mumunjan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâunâ minat, zorat den. ³ Anutuñjâ nângâniñgi den nâmbutñjâ târokwatnâ.

⁴ A sinji âlip den mem umziñ pâi âsakñan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nângâm âkñaliwe sot Tirik Kaapum sot urâwe. ⁵ Oi Anutugât den zorat nângâne âlip oi narâk patâgât imbanjâ zo nângâm âkñaliwe. ⁶ A yatâ zo sinji âlip kândâtkom Anutugât nanñjâ du poruyân kumbe yatâ upap. Zen yatâ utne a nâmbutñjâ ziñjâ Yesugât nângâm bâliñ kwapme. A yatâ zo dap op umziñ melân sinji âlibân ga gibi?

⁷ Zorat den sumbuñjâ ñai sa nângâne. Hân ñai mapñjâ âsâbân gâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zengât nalem muyagemap. ⁸ Ka hân zorenâk hibuk bâliñjik muyagemap, zo bon buñangât Anutuñjâ sâmbâliñ koi kârâpñjâ simbap.

Kwik târârak kinkinjangât diñjâ.

⁹ Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo tâmbetago bigât buñjâ. Zen sinji âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nângâm san. ¹⁰ Anutu zâk gulip orot buñjâ. Zen zâkkât opñjâ arâpñjâ betziñjan mem buku otziñgawe. Oi upme, zorat dap yatâ nelâmkubap? Buñjâ. ¹¹ Zen itâ upigât otnigap. Zen aksik patâ sinji âlibân kâtigem sumbemân âbigât um bâbâlan op mambât ândine narâk âkâbap. ¹² Oi mân lorem sinji âlip a nângâm pâlâtân sot kâtigem ândim kut ñai ñai nengât sinji sâip, zo galem upme, zo zengât mâtâp lânbi.

Sumbemgât sinji kwatniñgipkât mân kenjât utnat.

¹³ Anutuñjâ Abaram sinji den dukum patâ ñaigât mâtenjan sâmbâkâtigibat sâmbâkârurnjâ zikñan kwap sâmbâkâtigeip. ¹⁴ Oi itâ sâip, “Nâ perâkñak mâsop mingiga kiurâpkâ lanj kârâm ândibi.” ¹⁵ Oi Abaram zâk den zorat bonñjâ muyagibapkat mambât âkonñjâ buñjâ ândim bon muyageip.

¹⁶ Anjâ a patâ ñai zâkkât mâtenjan sâmbâkâtigem sâne sâmbâ kwâkâkwâkân orot zo mân muyagibap. ¹⁷ Zorat Anutu zâk a sinji kwatziñgi um zagât upegât umñandâ kâtigei sâip. Zorat topñjâ muyagei sinji den zorat kwâkñan sâmbâ kâtik den sâmbâ târokwaip. ¹⁸ Anutu zâk sarâ buñjâ. Den zagât sinji den sot sâmbâ kâtik den zo kwânângâzikâm nengâren tâmbetagoagonjâgât sâi zâkkâren âiwen. Oi nengât sinji kut ñai sâip, zo kâtigem minatkat yatâ oip. ¹⁹ Sinji kwatniñgawe, zorat bonñandâ ândiândiniñangât ândâniñ kâtikñjâ, zo muyap buñjâ. Oi ândâniñ zorânjâ tirik namîn sângum umñan tik pane ziap, zoren âi gâsum kâtigemap. ²⁰ Sângumñan zo Yesunjâ kâdom otniñgâm bageip. Zâk Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a op ândimapñjâ yatâ oip.

7

Melkasidekât topñjâ

¹ Melkasidek zâk Salem kamân zengât a kutâ. Anutu u patâ, zâkkât tirik namâ galem a op ândeip. Abaramñjâ a kutâ kâsarâpñjâ zângomñjâ âburem gâi Melkasidekñjâ mâtâbân muyagem mâsop miñangip. ² Oi Abaramñjâ sikum meip, zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ Melkasidek kânok pindip. Melkasidek zâkkât kutñjâ niñ denân itâ, “Târârakñjâ a kutâ.” Salem a kutâ, zo niñ denân itâ, “Lumbenjâ a kutâ.” ³ Melkasidek zâk ibâ mam zekât kutzikñjâ Kembangât ekabân mân ziap, zorat topñjâ mân nângâmen. Zâk sâkurâp kutziñjâ ekabân mân ziap. Zâk âsaâsagiñ narâk ekabân mân ziap sot mumbapkat narâk ekabân mân ziap. Zâk Anutu nanñjâ zâkkât dâp upapkat sâsânj. Zorat narâk dâp tirik namâ galem a op ândeip.

Melkasidek zâk tirik namâ galem a nâmbutnâ ândiwe, zo walâziņgip.

⁴ Zi nânġânek. Melkasidek zâk a zâizâiņ nâi. Zâkñâ sâkunniņâ Abaram walip, zorat Abaram zâk sikum âlipnâ zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok zo pindip. ⁵ Bet Mose ândeip, zoren gâbâ Lewigât kiurâp nâmbutnâ zen tirik namâ galem upigât sâsârñâ. Zen Abaramgât kiurâp nâmbutnâ torerâpziņâ zeņġâren gâbâ sikum kut nâi nâi bâzagârân gâbâ ma kânok mem ândiwe. Zen zo yatâ upigât den nâi Mosegât gurumin den ekabân ziap. ⁶ Ka Melkasidek zâk zeņġât kâmurân gâbâ mân muyageip. Zâk mâruman ândeip. Oi zâk Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ kânok meip. Anutuņâ Abaram siņgi den kwâkñanġip. Abaram zâk a patâ oip. Melkasidek ko zâk a zâizâiņ nâi op Abaram mâsop miņanġip. ⁷ Zorat itâ nânġânek, “A zâizâiņandâ ġiġiņâ mâsop memap.” Den zo bonnâ. Zo nâiņâ dap op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ nânġâmen. Melkasidekñâ Abaram walâm ândeip. ⁸ Narâk zi tirik namâ a buņ orotñandâ sikum bâzagârân gâbâ ma kânok mime. Ka narâk zoren ko Melkasidek zâk ândiândi kâtik ândibapkât sâsârñ, zâkñâ sikum Abaramgâren meip. Lewi mân âsageip, narâk zoren sâkunñâ Abaramñâ sikum kâsâpkum Melkasidek pindip. ⁹ Zorat op ko nâ zorat nânġa itâ uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma kânok memapñâ sâkunñâ Abarâm zâk sot Melkasidek sikum zo pindip. ¹⁰ Sâkunñâ Abaram mâtâbân ġâi Melkasidek zâk sot kândiaņġâwet, narâk zoren Lewi zâk mân muyageip. Zorat itâ nânġânat. Lewi zâk sâkunñanġâren gok, zorat op sikum kâsâpkum bâzagârân gabâ ma kânok Melkasidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zeņġât nep zo mân dâp oip.

¹¹ Lewigât kiurâp, Aarongât kâmut, ziņ tirik namâ galem upigât Mosenâ gurumin den ekabân sâm ziņgip. Lewigât kiurâpñâ zeņġâren tirik namâ galem urâwe, zo âlip oi sâi wangât bet tirik namâ galem a nâi Melkasidek yatâ muyagebap? ¹² Oi tirik namâ galem a kâmut sâņġiņâ zo

siriksâi a uņakñandâ galem upap. Yatâ oi sâņġiņanġât den kâtik zo siriksâi uņakñâ nâi muyagibap. ¹³ Anutuņâ a nâi Melkasidek yatâ upapkât sâip. Zâk Lewigât kâmurân mân muyageip. Zâk nâin gokñâ. Mârum zâkkât kâmut zo, zeņġâren gâbâ nâiņâ tirik namin nep mân tuubigât sâip. ¹⁴ Kembuniņâ Yesu, zâk Yudagat kiurâp zeņġâren gâbâ muyageip, zo nânġen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ galem upigât Mosenâ den mân sâip.

¹⁵ Oi zorat topñâ itâ muyagiap. Tirik namâ galem a nâi Melkasidek, zâkkât dâp muyagibapkât sâsârñ. ¹⁶ A zo ândiândi kâtikât imbaņan tirik namâ galem op ândeipñâ ândiap. Zo sâkunziņanġât den kâtik zeip, zorat dâbân buņâ. ¹⁷ Oi zâkkât den Kembuņâ itâ sâm muyagei Kembuġât ekabân ziap,

“Ġâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâimâmban.”

Yesu zâk târotâro bonñanġât nakñâ.

¹⁸ Gurumin den sâņġiņâ mârum zeip, zo lolot sot bon buņâ oipkât birâbirârñ. ¹⁹ (Den kâtik zorârñâ kut nâi mân kubikñanġip.) Oi zorat hâuñâ Kembuņâ mâtâp âlipnâ muyagei zorârñ diiniņgi Anutu âlip mâte okñanġâmen. ²⁰ Uņakñâ muyageip, zo sâm kâtik den buņ mân muyageip. ²¹ Sâņġiņâ, zen sâm kâtik den buņâ tirik namâ galem a urâwe. Uņakñâ zi ko den kâtik kwâkñan namâ galem a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kembuġât ekabân itâ kulemgune ziap, “Kembuņâ den sâm kâtigeip, zo mân birâbap. Zâk itâ sâip, ‘Ġâ tirik namâ galem a op ândim zâimâmban, kâtikñâ.’”

²² Yatâ opñâ topñâ itâ nânġânat. Yesuñâ târotâro bonñâ muyageip.

²³ Tirik namâ galem a sâņġiņâ, zen ko donbep, zinzin kâtik buņâ. Zen ândim momarâwe. ²⁴ Uņakñâ, zâk ko ândiândi kâtik ândibapkât tirik namâ galem nep zo tuugiapkât zem zâimâmbap. ²⁵ Zorat narâk dâp a Anutu mâte okñanġânam Yesugâren ġâindâ âlip betniņan mem tânnânġomap. Zâk ândiândi kâtik ândiapkât âsâbân zeņġât op Anutuġâren ninâu sâmap.

Yesu zâk tirik namâ galem a bonjâ.

²⁶ Tirik namâ galem a patâ, zâk hâlâlu sot tosa buņ, salekņâ, bâliņ mâme a zen yatâ mân op ândiândiņ. Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ op ândiap. Yatâ zorâņ neņgât op Anutu mâtenjan kin ândei dâp uap. ²⁷ Zâk tirik namâ galem a sâņgiņâ yatâ buņâ. Sâņgiņâ, zen sirâmņâ sirâmņâ ziinâ bâliņaņgât opņâ Kembugât sinji nalem omarâwe. Omņâ bet a ambân zeņgât op omarâwe. Kristo ko neņgât op sâp kânok Kembugât sinji sâm ândiândiņâ pâi âkip. ²⁸ Mosegât den kâtik ekabân a yenņâ, umziņ lolotņâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet ko Anutuņâ nanņâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlu op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâm kâtigeip.

8

Yesu zâk u sumbemân tirik namin nep tuumap.

¹ Den zorat keetņâ itâ. Tirik namâ galem a patâniņâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbanâ mariņâ, zâkkât âsan bongen zarip. ² Zâk hâlâlu namâ bonjâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo aņâ buņâ, Kembu zikņak muyageip.

³ Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembugât sii nalem umbigât sâm ziņgip. Zorat tirik namâ galem a patâniņâ Yesu, zâk dâp op Kembugât sinji kut ñâi pâmbapkât sâsâņ. ⁴ (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembugât sinji nalem uuņ ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap. ⁵ Hânân a zen nepziņâ tirik namâ yenņâ sot dâp zoren upme. Bonjâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tuubam oi Kembuņâ itâ sâm dukuip, “Nâņgat. Dâp bâkņan tirâpgowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban.”

Târotâro uņakņaņgât den.

⁶ Kristoņâ târotâro bonjâ muyageip, zorâņ sâņgiņâ wâlap. Zo yatigâk tirik namin nep tuumap, zorâņ sâņgiņâ wâlap. Târotâro uņakņan kut ñâi ñâi Anutuņâ neņgât sinji sâip, zorâņ sâņgiņâ wâlap.

⁷ Mârum târotâro sâņgiņâ zeip, zorâņ bon oi sâi bet ñâi muyagibapkât diņâ mân âsagebap. ⁸ Anutu zâk a zeņgât nâņgi mân dâp oi itâ sâip,

“Gâtâm narâk ñâin Isirae a kâmut sot Yuda a kâmut, zen sot târotâro uņakņâ ñâi muyagibat. ⁹ Mârum sâkurâpziņâ Aigita hânân gâbâ di-iziņgâm gam bitziņan gâsum zen sot târotâro orâwan. Târotâro uņakņâ ko târotâro sâņgiņâ zo yatâ buņâ. Mârumņan târotâro zo mân lune nâ kândâtzâņgowan.”

¹⁰ Oi Kembuņâ itâ târokwap sâip.

“Bet Isirae a zen sot târotâro upat, zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ umziņan pa geibap. Oi umziņ kâligen kulemgua zimbap. Oi nâ zeņgât Anutu ândibat. Oi zen kâmut gakârâpnâ ândibi. ¹¹ Oi a ñâiņâ a bukuņâ mo torenņâ itâ mân sâm kwâkâm pindâbap, ‘Hâiyop, gâ Kembugât topņâ nâņgâ.’ Buņâ. Zen gigiņâ sot zâizâiņ pisuk topnâ nâņgâm kwâtâtibi. ¹² Itâgât topnâ nâņgâm kwâtâtibi. Nâ tosaziņ birâbat. Bâliņaziņaņgât dum mân nâņgâbat.”

¹³ Oi Kembu zâk târotâro uņakņaņgât den sâmņâ mârum zeip, zorat sâņgiņâ sâm birip. Oi kut ñâi sâņgiņâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsâņ.

9

Mârum Kembu mâte okņaņgâwe, zo yenņâ.

¹ Târotâro sâņgiņan Kembu mâte okņaņgâbigât mâtâp zeip. Oi zorat Kembugât hâmbâ silepņâ hânân zeip. ² Silep zo itâ tuuwe. Umņâ ñâi mâteyâk hâlâlu namâ sâwe. Zoren kârâp sisiņ zo kirip. Oi zoren tâtatņâ ñâi tâip. Zorat kwâkņan Kembugât sinji nalem hâlâlu sâsâņ, zo tâip. ³ Umņâ ñâi sâņgumņâ kom mânâņgâtne zeip. Zo hâlâlu kâtikņâ sâne zeip. ⁴ Zoren kâbak hitom âlip uuņâ goide kâtnâ tuutuun, zo tâip. Oi târotârogât ombonâ nakņâ tuutuun, zo sâkņan goidenâ kâpine tâip. Oi Aaronġât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmaņ goide

kâtnâ tuutuun, zorat umñan nalem kutñâ Mana, zo zeip. Oi târotârogât gurumin den kârân kulengoip, zo zeip. Kut ñâi ñâi zo omboñ umñan ziwe. ⁵ Ombon kwâkñan sumbem a dâpnâ zagât abâtzikñandâ ombon kwâkñan pam kirâwet. Osetzikñan tosazin buñ upapkât namâ galem aña bâu gilâm lokimarâwe. Ziren kut ñâi ñâi zorat den kârep mân sâbat.

⁶ Kut ñâi ñâi zo kubikne zeï namâ umñâ mâteyâk zoren tirik namâ galem a zen âsâbân zâim nepzin tuumarâwe. ⁷ Ka namâ umñâ ñâi zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikñik kendon patâ ñâigât umñan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buñ mân âimâip. Bâu gilâm sorâk âim zikñâ sot a ambân zengât tosgât lokimâip. Mân nângâm tosa muyagiwe, zo buñ upapkât yatâ opmâip. ⁸ Zorat topñâ Tirik Kaapumñâ itâ tirâpnânguap. Tirik namâ galem a zin umñâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umñâ ñâi hâlâlu kâtik sâme, zorat bagibaginângât mâtâp mân âsageip. ⁹ (Den san zi den sumbuñâ. Narâk zi topñâ nângâbigât san.) Hâmbâ silebân nalem sot zuu unñâ, zorân dap op a zin Anutu mâte okñangâwe, zengât umzin salekkobap? ¹⁰ Zo sâkkârâk den kâtik. Nalem sot toogât sot sâk sañgon zorat den zeip, zo yatâ. Zo zinzin kâtik mân sâsânâ. Bonñâ muyagei zo birâbirân.

Kristo zâk tirik namâ nep bonñâ tuugip.

¹¹ Kristonñâ ko kut ñâi ñâi bonñâ muyagibap sâsânâ. Zorat zâkñâ tirik namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat ñâi, bonñâ, betñâ mân tuutuun, hânân mân ziap, zoren bageip. ¹² Zâk nonin makau zengât gilâm sot buñâ. Zikñâ gilâmñâ hâlâlu namin sâp kânok bagei gilâmñandâ sângâniñ meip. Sângâniñ meipkât zâkkât sinji urâwengât zâkkât sinji op zâimânat. ¹³ Nonin makau zengât gilâm, zorân a sâkzin salekkubapkât aam sâkziñan pane hâlâlu minzini Kembu mâte okñangâmarâwe. Makau kârâbân sem simbup oip, zorat kâunñâ zorân sâkziñan sañgori Kembu mâte okñangâmarâwe. ¹⁴ Kaapumñâ ândeiñâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam okñangi zâkñâ um

sâkñâ salek op Anutugât sinji sâm ândiândinñâ biri gilâmñâ geip. Oi Kristonñâ gilâmñandâ umniñ sañgorip. Nen orot mâmeniñ gukupitñandâ tuugindâ umniñ sumunkoip, zo Kristonñâ sañgori salekkoip. Gilâmñâ umniñ sañgori Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâmñandâ kut ñâi ñâi sângân meip.

¹⁵ Zorat Kristo zâk târotâro unakñangât nakñâ oip. Târotâro sânginñan ândim tosa muyagiwe, zo buñ upapkât moip. Oi zorat zâkkât sinji a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zengât sinji sâip, zo âlip mimbi.

¹⁶ Bet sâwâtkât mâtâp itâ ziap. Mariñandâ moi ko galem upme. ¹⁷ Wâgân ândei bet sâwât den sâsân zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonñâ muyagibap. ¹⁸ Zorat târotâro sânginñâ zo gilâm buñ mân muyageip. ¹⁹ Mose zâk den kâtigân den top top minduminduyân a dâzângom nañgâm makau sot nonin gilâm too sot mâpotñâ râma sâmotñandâ zoren saam zorânâ gilâmân kwândenñâ Kembugât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip. ²⁰ Zâkñâ itâ dâzângoip, “Anutunñâ târotâronñâ sâm kâtigem zinñip, zorat gilâm zi.” ²¹ Yatigâk hâmbâ silep sot âmañ mot gilâmñâ kwititapkoï sañgonzinñip. ²² Zorat den kâtikñan sâsânangât kut ñâi ñâi âksik sañgon nañganangân sot gilâm buñ, zorân tosa guligulipkuñ mân ziap.

Kristo zâk sângâniñ mei dâp oip.

²³ Sumbemân kut ñâi ñâi bonñâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yennandâ kut ñâi ñâi sañgonbapkât sâsânâ. Uren bonñâ ko Yesu zikñâ sângânñâ patâ sañgonbapkât mâtâpnâ muyageip. ²⁴ Zorat opñâ Kristo zâk tirik namâ hânân, betñâ tuutuun, u bonñâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonñâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâtenñan ândim niñangât op nep tuumap.

²⁵ Tirik namâ galem a zen kendon dâp nonin makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâkñâ sâp kânok um sâkñâ zo Kembugât sinji sâm zâi pâip. ²⁶ Kristo zâk tirik namâ

galem a nâmbutnjâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknam nângâm gâbap. Zâk yatâ mân opnâ narâk muruknan zi suupniņ mem tosanij gulipkubapkât muyageip. ²⁷ Anâ kânok munatkât sâm niņgip. Oi zorat kwâknan dinniņâ sâm kwâkâbapkât sâsâņâ. ²⁸ Oi Kristo zâk yatik a donbep neņgât tosanâ kwâknan zari sâp kânok moipņâ dum ga bâliņâ sanjonbap, zo buņâ. Zâk gâbapkât um bâbâlan op mambât ândimen, nen minijgâbapkât gâbap.

10

Mosegât den kâtik zo bonņangât dâpņâ.

¹ Den kâtik Mosenâ sâm muyageip, zo bonņâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Buņâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonņâ buņâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendonņâ kendonņâ Kembangât sinji nalem om ka om gane ma Anutu mâte okņangâme. Zen âlip mân um hâlâlu minziņgâmap. ² Yatâ oi sâi Kembangât sinji kut nâi nâi uunâ, zo buņ opap. Zoren Anutu mâte okņangâme, zengât tosa buņ oi sâi tosaziņangât nângâ kwâkâ dum mân upe. ³ Kembangât sinji uunâ, zo kendonņâ kendonņâ muyagei tosaziņangât nângâme. ⁴ Noniņ makau gilâmņâ, zorâņ dap op tosaziņ gulipkubap? Zo buņâ.

⁵ Zorat Kristonâ hânân gibam Ibâgâren den itâ sâip,

“Kut nâi nâi gâgât sinji ume, zorat mân otgimap. Sâk ko muyagem nigat.

⁶ A ziņ umziņ mân kubikangâm zuu kâmbâk, zo kâmbukņâ uunâ sot bâliņangât tosa buņ upapkât kut nâi utnetâ gâ zorat nângâna mân dâp uap. ⁷ Zo nângâm itâ sâwan, ‘O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembangât ekabân nâgât den kulemguwe, zorat dâp muyagenibap.’”

⁸ Den itâ sâip, zo ziap, “Kembu, gâgât sinji nalem uunâ sot zuu kâmbâk bâliņangât tosa buņ upapkât pâpan, zorat mân otgimap. Zorat âkongimap.” ⁹ Oi den nâi itâ târokwap sâip. “O Anutu, gâgât

den lubam gewan.” Yatâ sâmņâ kut nâi sângiņâ kâbaknem unakņâ nâi kwânângip. ¹⁰ Zorat Anutugât dengât opnâ Yesu Kristo sâkņandâ suupniņ mei um salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat ziniņ kâtikņâ ziap.

Yesu zâk neņgât suup meip.

¹¹ Tirik namâ galem a, zen sirâmņâ sirâmņâ nepziņ tuum Kembangât sinji nalem om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumap. ¹² Kristonâ bâliņangât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen zarip, ândiap. ¹³ Oi zâk zoren kâsarâpņâ kiņangât kombâņ upigât mambât ândiap. ¹⁴ Um hâlâlu orotņangât mâtâp ândimen, neņgât umniņ sâp kânok memņâ kubikkubikniņangât nep tuum naņgip. ¹⁵ Oi Tirik Kaapumņâ den sapsu minjgâmap. Den itâ sâi ziap,

¹⁶ “Kembuņâ den sap, zo itâ, ‘Nâ dinnâ kâtikņâ umziņan pa geibap. Oi umziņan kulemgua zimbap.’”

¹⁷ Oi den nâi itâ târokwaip, “Nâ tosaziņ birâbat. Bâliņaziņangât dum mân nângâbat.”

¹⁸ Tosaniņ buņ oi zorat Kembangât sinji noniņ makau kom uunâ zo buņ upap.

Sarâņâ buņ Anutu mâte okņangânat.

¹⁹ Bukurâp, Yesu zâk gilâmņandâ mâtâp mem niņgipkât nen hâlâlu namin zâinam umniņ bâbâlan uap. Yesugât op tirik namâ umņâ nâi, hâlâlu kâtik sâme, zoren âlip baginat. ²⁰ Yesu zâk zorat mâtâp unak, zo muyageniņgip. Zâk zikņak ândiândiņ unakņâ muyagem niņgip. Zâk sângum kom mânâmânangât zo walâm umņâ nâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip.

²¹ Zâkņâ Anutugât tirik namâ bonņâ zorat galem a ândiap. ²² Zorat nen nângâm pâlatâņ kwâkņangâm um hâlâlu sot um bâbâlan op mâte okņangânat. Zo umniņâ tosanâ sumunkoip, zo gilâmņandâ sanjori salekkoi sâkniņâ too salekņâ sanjori mâte okņangânat. ²³ Oi sâi kâtikâtiņandâ kut nâi sinji kwatniņgipkât sinji den zorik mem ândim kâtiņinat. ²⁴ Oi galem orangâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagom kin nep tuunat. ²⁵ Oi a nâmbutnjâ sinji âlipkât minduminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat.

Narâk patâ mâte otniņgap. Zo yatâ nâņgâm kâtigemņâ tânagom kinat.

Bâliņagât nâņgâm bâbâlaņ orot, zorat den.

²⁶ Nen den bonņandâ umniņan âsagei bâliņâ bâbâlaņâk oindâ zorat nâiņâ suup mei gulipkubap? Buņâ. Yatâ mân ziap. ²⁷ Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuņâ yâmbâtņâ sot kârâp patâ zorâņ mambâtņiņgâm zembap. Kârâp zorâņâ Kembugât siņgi a kâsarâpziņ zo ziņgesibap. ²⁸ A nâiņâ Mosegât gurumin den zo nâņgâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziņâ tosaņâ sâm muyagine a ambân ziņâ a zo tosaņaņgât kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsâņ. ²⁹ Oi a nâi, zâk Anutugât nannâ mem ge kwâkwat okņaņgâbap, zâk hâuņâ mimbap. Târotâro uņakņaņgât gilâm zorat nâņgi yenņâ opmap, zâk hâuņâ patâ mimbap. Oi nâi zâk buku orot mariņâ, Kembugât Kaapum sâm bâliņ kwâpap, zâk hâuņâ walâwalâņ mimbap sâmen.

³⁰ Anutugât topņâ nâņgâmen. Zâkņâ den mâtâp nâi itâ sâi ziap, “Tosagât hâuņâ ziņgâziņgâņ, zo nâgât nep. Hâuņâ mâkâmâkâņ, zo nâņâ upat.”

Oi Kembugât den nâi itâ ziap, “Kembu nâ arâpnaņgât den sâm kwâkâbat.”

³¹ Zorat itâ nâņgânâ, “Anutu ândiândiņ, zâkkât bikņan âiâiņ, zo yâmbâtņâ.”

Siņgi âlip mem birâ mân utnat.

³² Zen mârum kut nâi opmarâwe, zo nâņgâbi. Narâk zoren siņgi âlip gâi umziņâ haņsâi sâknam kwâkņan ândim sâknam nep tuum kâtigiwe. ³³ Narâk nâin nâmbutņâ zen a mâteziņan diiziņgâm mem nâi nâi otziņgâm sâknam ziņgâm sâm bâliņ kwatziņgâwe. Oi zeņgâren gâbâ nâmbutņâ zen bukurâpziņâ yatâ otziņgâne sâknam ârândâņ nâņgâwe. ³⁴ Zen bukurâpziņâ tâk namin zâine zeņgât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziņan mine sikum bonņâ zinziņâ kâtik zo neņgât siņgi sumbemân pâi ziap sâm, nâņgâne âlip oip.

³⁵ Oi um bâbâlaņ op kâtigem ândim zâkkâren sâņgân patâ mimbi. ³⁶ Zorat zen kâtigem Anutugât den lum ândim, Anutu zâk kut nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ mimbi. ³⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zorat narâkņâ pâņkânok ziap. zo âki gâbapkât sâsâņâ, zo mân tap nâņgâm kek gâbap.”

³⁸ Oi den nâi itâ ziap,

“A âlipnandâ nâņgâm pâlâtâņgât op ândiândi mimbi. Ka a zen loribi oi ko zeņgât nâņga mân dâp upap.”

³⁹ Nen ko lorem tâmbetagoagoņan âiâiņ, zorat siņgi buņâ. Nen nâņgâm pâlâtâņ kwâkņaņgindâ um dâpniņ hâlâlu zimbap, zorat siņgi.

11

Nâņgâm pâlâtâņgât den.

¹ Kut nâi siņgi kwatniņgip, zorat nâņgâm um bâbâlaņ op mambât ândiândiņ, zorâņâ nâņgâm pâlâtâņ uap. Kut nâi nâi mân igikņâ umņâ aņgân kârâm mem ândiândiņ, zorâņâ nâņgâm pâlâtâņ uap. ² Kembugât siņgi a sâņgiņâ, zen nâņgâm pâlâtâņziņoot ândine Anutuņâ ziņgiri âlip oip. ³ Hân sumbem zo Anutugât sâtkât muyageip. Zo nâņgâm pâlâtâņ sot ândim nâņgâm kwâtâtimen. Kut nâi nâi igikņâ, zo mân igikņan gâbâ muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zeņgât den.

⁴ Abeņâ Kembu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņaņgâm ândim Anutugât siņgi râma kom oi sei Anutuņâ egi âlip oip. Âtâņâ Kain ko nalem Kembugât siņgi om pâi Anutuņâ birip. Abe zâk nâņgâm pâlâtâņaņgât Anutuņâ egi a âlipņâ oi nalem zâkkât siņgi oip, zo mem Abegât a târârakņâ sâip. Abe zâk nâņgâm pâlâtâņoot ândeipkât nâņga mumuņandâ mâtâp âlipņâ tirâpnâņgoi ziap.

⁵ Henok zâk Kembu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņaņgâm ândeip. Zorat mumuņan mân âibapkât Anutuņâ gwâlâ mem zari a ziņ kâruwe. Oi mân mem zariņ, narâk zoren Anutuņâ Henokât topņâ itâ sâm muyageip, “Henok eksa âlip uap.” ⁶ Mân nâņgâm pâlâtâņ kwâkņaņgâm ândeindâ

Anutuñâ ningiri âlip orot, zo mân taap. Nâi zâk Anutu mâte okñangâbap, zâk kândom itâ nângâbap, “Anutu ândiap. Oi Anutu mâte okñangâm konsâm ândibi, zen bonñâ muyagem zingâbap.”

⁷ Noa zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât kut nâi bet âsagibap, zorat Anutuñâ den kânñan dukui. Dukui Noanâ hurat kwâkñangâm zikñâ sot ambâ murarâpnâ gwâlâ ândibigât wangâ tuugip. Yatâ oi a nâmbutñâ, bâliñ mame a zengât topziñ muyageip. Oi Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât tosa buñ orot, zorat bonñâ meip.

Abaram.

⁸ Abaram zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât hânñâ birâm nâi galem upapkât diñâ muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat sâip, zo mân nângâm sât lulu op lum arip. ⁹ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât hân sinji kwâkñangip, zoren âimñâ kwande ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân tâtat mâme oip. Hân zo Isaka sot Yakobo, zekât ârândân sinji kwatzikip. Oi zet zo yatik urâwet.

¹⁰ Abaram zâk kamân nâi zinziñ kâtikñâ Anutuñâ muyageip, zorat nângânângâyâk ândeip. ¹¹ Sera, zâk zo yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimñâ ambân sombâ ândim imbanâ muyagem kâmbonâ oip. Kiungât sinji kwâkñangip, zâkkât diñangât nângi bon oip. ¹² Zorat a sombâ op imbanâ buñ oi zâkkâren gâbâ kiun donbep muyagiwe. Kiurâp zo sumbemân sângelak tap arie, tengâziñ zorat dâp oip. Oi saru sâtnan sak ziap, zo anâ mân sâlâsâlâpkun, zorat dâp muyagiwe.

¹³ A zo, zinâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândim mom nangâwe. Kut nâi nâi sinji kwatzingip, zorat bonñâ mân memñâ âkñan ândi zeikñâ mâpâsem ândiwe. Yatâ opñâ topziñ itâ nangâwe, “Nen hânân yen kwande ândien.” ¹⁴ Den yatâ sâm hân kâuk nâi muyaginam nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ziñâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nângâ kwâkâ mân urâwe. Zorat otziñgi sâi âburinâ sâm âlip âburibe. ¹⁶ Zen mirâ kamân nâigât

âkñâle urâwe. Mirâ kamân âlipñâ nâi sumbemân ziap, zorat âkñâliwe. Yatâ urâwe, zorat op Anutuñâ, zâk zengât Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nângi mân bâliñ opmap. Wangât Anutu, zâk zikñak kamân patâ nâi muyagem zengât sinji sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.

¹⁷ Abaram zâk Anutuñâ mâsiki nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât nanñâ Isaka Kembugât sinji sâm kumbam oip. Abaram zâk sinji den memñâ nan kânok zo buñ upapkât Anutugât sâtnâ lugip. ¹⁸ Anutuñâ mârûm Abaram itâ sâm dukui, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ âsagem lanj kârâm ândibi.” ¹⁹ Abaramñâ itâ sâm nanñâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumuñan gâbâ mângizingâbapkât imbanâ zemñangap.” Yatâ sâipkât nanñâ mumuñan gâbâ yatâ mâburem pindip.

²⁰ Isaka zâk Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimñâ imbanâ mem Yakobo sot Esau mâsop minzikâm kut nâi bet muyagibap, zorat den kânñan dâzâkoip. ²¹ Yakobo zâk yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât mumbam op Yosepe nanzatñâ mâsop minzikip. Zâk tânñâ gâsum pindiñsâm tap Anutu mâpâsemñâ mâsop minzikip. ²² Yosepe zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât mumbapkât narâkñâ mâte oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat nângâmñâ sinjtnâ mem âibigât den kânñan dâzângoip.

Mose sot Yosua.

²³ Mose muyagei ibâ mamñâ zet Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâgât den zorat mân kenjât op kâin karâmbut katêp tik pâitâ zeip.

²⁴ Mose zâk lâmbatñâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât a kutâ Parao bâratñangât nanñangâren sinji sânat sâne kwâkâzingip. ²⁵ Zâk Anutugât a ambân gakârâp zen sot umbâlâ sot sâknam nângâbapkât sâlâpagoip. Zâk Aigitâ a osetziñan ândim narâk pânkânok um sâkkât âkñâle bâliñâ zo lum sâtâre upapkât nângi mân dâp oip. ²⁶ Oi Aigitâ hânân gâbâ kât sikum zorat nângi

gigiņ oip. Oi Kembuņâ a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât sâsâņ, zâk yatik sâknam nâņgâm ândibapkât nâņgi bon oip. Zo gâtâm sâņgân mimbapkât yatâ nâņgâm oip.

²⁷ Zâk Kembu nâņgâm pâlâtân kwâkņanņgâm ândeipkât a kutâ kukņâ zorat keņgât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikņâ, zo sennâ eknâ yatâ zâkkâren pâlâtân oip. ²⁸ Mose zâk Kembu nâņgâm pâlâtân kwâkņanņgâm ândeipkât sâi sumbem a kâwaliņoot zâk mân zâņgobapkât Pasowa kendonân râma kom gaam gilâmņandâ mirâ hâņgiyân saņgorâwe. Sumbem a kâwaliņoot zorâņ murarâpziņ, kândom kêtep, zo tâmbetzâņgobam ga eknâ walâziņgip.

²⁹ Oi Isirae a zen Kembu nâņgâm pâlâtân kwâkņanņgâm ândiwegât saru kuriņan mâtâp âsagei lân âiwe. Aigitâ a ziņ yatâ utnâ sâne saruņâ gwâkâziņgip.

³⁰ Isirae a zen Kembu nâņgâm pâlâtân kwâkņanņgâm ândiwegât Yeriko kamânân paņ patâ kirip, zo haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki amuņ gei giligâlsâip. ³¹ Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembugâren nâņgâm pâlâtân kwâkņanņgâm ândeipkât Isirae a hân ek mânâņgârâwet, zet buku otkikip. Yatâ oipkât den kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutņâ, zengât den.

³² Den kêrep mân târokwap sâbat. Gideon, Barak, Simson, Yepita, Dawidi sot Samue sot Propete a nâmbutņâ zengât den sâm arindâ sâi kêrep opap. ³³ Zen aksik Kembu nâņgâm pâlâtân kwâkņanņgâm ândiwegât a kâmut patâ mem ge kwatziņgâwe. Kubikkubik nep tuum biraņâwe. Kut nâi nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ miwe. Zuu kâtik Laioņ lâuziņ dooņguwe. ³⁴ Kârâp kâligen zâmbane Anutuņâ mem sândukņan kwatziņgip. Aņâ sâuņâ kârâziņgânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweņâ imbaņâ mem ândiwe. Kâmbamân a kâwaliziņoot ândiwe. Hân toreņgen kâsaziņ zâņgom moliziņgâm ândiwe. ³⁵ Ambân nâmbut zengât narâpziņâ mumuņan gâbâ za-atne galem otziņgâwe. A nâmbutņâ a

ziņ sâknam kwatziņgâm mem nâi nâi otziņgâwe. Oi siņgi âlip birâne mân zâņgonat sâne ândiândi kâtikņan zaatpigât nâņgâm den zo birâwe.

³⁶ A nâmbutņâ a ziņ den bâliņ top top sâm dâzâņgom lapitziņgâwe. Oi nâmbutņâ kin bitziņ saam tâk namin zâambarâwe. ³⁷ Nâmbutņâ kâtņâ zâņgowe. Nâmbutņâ nak gaaņâ gaaziņgâwe. Nâmbutņâ kâmbamņâ zâņgom gânduziņ mânâņgârâwe. Nâmbutņâ kanpitâ ândim noniņ râma sâkņâ akum ândiwe. Mandu yatâ op sâknam kwâkņan ândiwe. ³⁸ Hân a nâmbutņâ ândiwe, zengât dâp mân ândiwe. Zen a âlipņâ. Zen mirâ kamân kâtikņan sot barâ kâtikņan ândiwe. Kât kiyân sot hân mâtâpņan ândiwe.

³⁹ Zo zen aksik Anutu nâņgâm pâlâtân kwâkņanņgâwegât Anutuņâ ziņgiri âlip oip. Oi kut nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ mân muyagiwe. ⁴⁰ Topņâ itâgât. Anutu zâk neņgâren kut nâi zâizâiņ pâmbapkât nâņgi zeip. Zorat nen buņan ândiândi âlip ândibigât mân nâņgâziņgip.

12

Yesu zâk kândom otniņgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

¹ A sâņgiņâ kâmut patâ yatâ zorâņ haamnâņgom niņgit tegât kut nâi yâmbât sot bâliņanņgât tâkņâ kâpinâņgomap, zo mânâņgât birânat. Oi mâtâp tirâpnâņgowe, zorik âkonņâ buņ sârârâk kârâm âim kikerân takânat. ² Oi Yesu, nâņgâm pâlâtânņgât mariņâ sot bon muyamuyage, zâkkâren sen kwap ândinat. Zâk sâtâre muyagibapkât sâsâņâ, zorat nâņgâm poru nagân sâknam nâņgâm moip. Oi zorat aņun kwâkņan zari nâņgi yenņâ oip. Yatâ opņâ Anutu, imbaņâ mariņâ, zâkkât âsan bongen zariņ, ândiap. ³ Bâliņ mâme zen kâsa okņanņgâm mem nâi nâi okņanņgâne nâņgâm tâtâlim kâtigeip. Zen ko umziņ loribegât zâkkât nâņgâmņâ âkonņâ buņ kâtigibi.

Anutuņâ kubikniņgâmap, zorat den.

⁴ Zen bâliņandâ lotņan kwatziņgâbâ sâi kâtigem um sâkziņ kubikaniņgâm kinkin, zo

yatâ op ândiwe. Ka bâliḡandâ kâtigem tâmbetzâḡobot sâi ko dap upi?

⁵ Anutuḡâ narâpḡâ zâḡonsâm itâ sâip. Den zo nelânzâḡuap? Den zo itâ sâip, “Nannâ, Kembuḡâ kubikgigi nâḡgâna mân giginâ upap. Kubikgigi umḡâ mân loribap. ⁶ Anutu zâk a umḡâ gâsuziḡâm zeḡgât narâpnâ sâmap, zen zâḡgom kubikziḡgâmap.”

⁷ Zorat op ko Kembuḡâ kubikziḡgâbam sâi mân keḡgât upi. Anutu zâk ziḡgiri nan bârarâp utne yatâ otziḡgâmap. Zeḡgâren ibârâpziḡandâ yatik narâpziḡ kubikziḡgâme. ⁸ Anutuḡâ zen kubikziḡgâmap. Mân kubikziḡgi sâi ko lanḡân gâbâ âsagiwe sâbem. ⁹ Oi ḡâi sâbâ. Hânân ibârâpniḡ zen nâḡgom kubikniḡgâne dinziḡâ lum hurat kwatziḡgâmen. Oi sumbem mariḡâ, um dâpniḡḡgât Ibâ, zâk yatik hurat kwâkḡḡḡgâm ândeindâ dâp upap. Yatâ op ândim, ândim kwâtâtinat. ¹⁰ Hânân ibârâpniḡ ziḡ narâk pâḡkânok âkḡâleziḡâ dâp nâḡgom kubikniḡgâme. Sumbem Ibâniḡandâ ko âlip op ândinatkât kubikniḡgâmap. Zikḡâ hâlâlu ândiândiyân târokwatnatkât opmap. ¹¹ Kubikkubik muyagibap dâp, zo nâḡgindâ umâlip mân oi sâknam nâḡgâmen. Oi bet ko kubikkubigân ândim kâtigimen, neḡgâren bonḡâ muyagemap. Kubikkubikkât bonḡâ zo târârak ândiândiḡ sot um lumbeḡâ.

Kâwali muyagem tânagobi.

¹² Zorat zen bitziḡâ lolot sot pabutziḡ bâliḡâ zo kubikḡâ kâtigibi. ¹³ Oi kinziḡ lâḡbigât mâtâp zo kubikḡâ zeḡgâren pabutziḡ bâliḡâ zo âlip oi lâḡ âlip upi.

¹⁴ Zen a aksik patâ zen sot lumbe ândiândiḡḡgât nep tuubi. Oi um hâlâlu op ândibigât kâtigibi. Um sumun sot ândim Kembu igikḡâ, zo mân ziap. ¹⁵ Zeḡgâren gâbâ ḡâiḡâ Anutugât tânzâḡgozâḡḡḡ, zo walâbapkât galem oraḡgâm ândibi. Oi osetziḡan um kâlak dengât kârâpḡandâ ziḡgesebapkât galem oraḡgâm ândibi. ¹⁶ Oi zeḡgâren gâbâ ḡâiḡâ Esaugât mâtâbân lâḡ lâḡ ândiândiḡ sot a hurat mân kwâkwat mân upap. Esau zâk nalem kânok zorarâk op kâdom âsaâsagiḡḡgât bet sâwât zo birip. ¹⁷ Zen zâkkât nâḡgâme.

Zâk bet mâsop mimbâ sâi aḡgân kârip. Kut ḡâi oip, zorat isem umbâlâ op um melânmelânḡḡḡgât mâtâp mân muyageip.

Nen Sinai bakḡâ buḡâ, Sioḡ bakḡâ mâte urâwen.

¹⁸ Narâk ziren zen bakḡâ ḡâi gâsum mâsâsuatme. Kârâpḡoot, zoren mân âiwe. Oi ḡâtâtikḡâ, sasa sot pibâ zorat umḡan mân bagiwe. ¹⁹ Oi lâmun diḡâ patâ sot den kwamit patâ zo mân nâḡgâwe. Mârum ko sâkurâpziḡâ mirâ kamân kâtikḡan ândim den zo hiriḡsâbapkât ninâu sâwe. ²⁰ Den itâ muyageip, zorat nâḡgâne imbaḡâ oip, “A mo zuu ḡâiḡâ bakḡâ zo lâḡi kâtḡâ kune mumbap.” ²¹ Kut ḡâi zo sânam kwâtkwâtḡoot muyagei Moseḡâ sâip, “Nâ keḡgât op sânamnâ sâmbuap.”

²² Mârum yatâ âsageip. Narâk zi ko zen bakḡâ yatâ zoren buḡâ. Zen Sioḡ bakḡâ, Anutu ândiândiḡ, zâkkât kamân patin sumbemân, Yerusalem kamân uḡakḡan ga giwe. Oi sumbem a doḡbep, a mân sâlâpziḡḡgozâḡḡḡ sot sâtâre mindumindu patâ. ²³ Anutugât narâpḡâ kutziḡ sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte otziḡgâwe. Oi a aksik patâ neḡgât den sâm kwâkâkwâkâḡ a patâ, Anutu sot a hâlâlu minziḡgip, zeḡgât um dâpziḡâ, zeḡgâren târokwarâwe. ²⁴ Oi Yesu târotâro uḡakḡḡḡgât nakḡâ, zâkkâren gamḡâ gilâm saḡonsaḡon mâte urâwen. Gilâm zorâḡ Abegât gilâmḡâ tosa sâm muyageip, zo yatâ buḡâ. Yesugât gilâm zorâḡâ saḡoniḡgâbapkât geip.

Anutuḡâ hân sot sumbem mâḡgizikâbap.

²⁵ Zen den dâzâḡḡobap, zo zâk kândâtkubegât galem oraḡgâm ândibi. Mârumḡan hânân ge Sinai bâkḡan gâbâ sâkurâpziḡâ den dâzâḡḡoi birâne hâuḡâ muyageziḡgip. Zi sumbemân ândim den dâtnâḡgomap, zâk kândâtkom dap yatâ hâuḡâ buḡ ândinat? ²⁶ Anutuḡâ Sinai bâkḡan den sâi diḡandâ hân mâḡgeip. Oi zi ko du âsagibapkât sâm kâtigeip. Anutuḡâ itâ sâip,

“Nâ narâk ḡâin dum hân mâḡgimḡâ sumbem ârândâḡ mâḡgibat.”

²⁷ Dum mâḡgibat sâip, zo ko kut ḡâi ḡâi muyageip, zo mâḡgei buḡ upapkât

nângâm sâip. Buñ oi zinziñ kâtik zo muyagem yen zimbi.

²⁸ Nen Anutugât um topñan ândinatkat sinji kwatningip, zo zinziñ kâtikñâ. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okñangânat. Oi pindiñsâm hurat kwâkñangâm keñgât op mâpâsinat. ²⁹ Wangât, Anutuniñâ, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpñâ kut ñâi ñâi bâliñâ sem nañgâbap, zorat san.

13

Um den.

¹ Buku orañgâm ândime, zo zen mân birâne gibap. ² A hân ñâin gâbâ gane zingit mân nângânângâ mân upi. Mârumñan a ganetâ buku otziñgânâ sâm topziñ mân nângâm sumbem a buku otziñgâwe.

³ Bukurâpziñ tâk namin zâambarâwe, zeñgât nângâm, nângâne ârândânñ ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpziñ a ziñ zângone sâknam kwâkñan ândime, zeñgât nângâm ândibi.

⁴ Ap ambin ândiândiñ, zorat nângâne bon oi mân mem bâliñ kwapi. Oi itâ nângâm ândibi. Lanñ ândim târotâro mânângât ândime, zen Anutuñâ hâuñâ ziñgâbap.

⁵ Umziñandâ kât sikumgât âkñâle mân upap. Oi kut ñâi ñâi tatgigap, zorat mân sâm mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nângânângâ mân upat.” ⁶ Zorat nen um bâbâlanñak itâ sânat,

“Kembu zâk betnan memap. Zorat a ziñ kâsa otnim yatâ mo yatâ otninâ sâne mân keñgât upat.”

Sinji âlip kwâkâm niñgâwe, zo mem ândim Yesu molinat.

⁷ A sâtñâ gakâziñ Anutugât den dâzângom ândiwe, zeñgât nângâm ândibi. Zen mâtâp âlip lânñ ândim muwe. Mâtâp zorik ekñâ moliziñgâm Kembugâren nângâm pâlâtânñ kwâkñangâm ândinat.

⁸ Yesu Kristo, zâk ândeipñâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikñâ.

⁹ A ziñ den uñakñâ top top dâzângone zorânñâ umziñ mân gulipkubap. Umziñan Anutugâren gâbâ tânzângozânñangandâ tângui kâtigem kiri âlip upap. Kut ñâi ñâi ninñandâ mân mem tângubap.

Anâ mâtâp zo lânngâwe, zen bonñâ mân muyagiwe. ¹⁰ Neñgâren Kembugât sinji nalem pâpanñâ taap. Zo hâmbâ silep galem upme, ziñ nimbigât mân sâsânñâ. ¹¹ Zen nângâme. Zuu kom gaamñâ gilâmziñ tirik namâ galem a patânñâ bâliñangât tosagât namin mem zari bonñâ kamân kândâtñan mem gei kârâbân ume. ¹² Zo yatik Yesu zâk gilâmñandâ a um hâlâlu miniñgâbapkât kamân kândâtñan kune moip. ¹³ Zorat nen yatik kamân kândâtñan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik bâliñ otningâbi. ¹⁴ Itâ nângâm utnat. “Kamân zinziñ kâtikñâ ziren mân taap. Nen kamân kâtikñan, zinziñ kâtik zimnap, zorat nângâm mambât ândien.” ¹⁵ Zorat nen Yesu sot pâlâtânñ opñâ târotâroniñangât opñâ Anutu mâpâseindâ zorânñ tâbaniñ upap. Zâk hurat kwâkñangâm ândim lâuniñandâ sâm sâtâre okñangânat. Kutñâ sâm bâbâlânñ kwâkñangânat.

Ninâu sâm betniñan mimbi.

¹⁶ Orot mâme âlipñâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nângi zâkkât sinji kut ñâi ñâi pame, zo yatâ utne bonñâ upap.

¹⁷ A sâtñâ gakârâpziñ, zeñgât sâtziñ lubi. Zen um dâpziñ galem upmeñâ nepziñangât topñâ Anutu mâteñan sâm muyagibi. Zorat nepziñ umâlibân tuune dâp upap. Umbâlâyân tuune zeñgâren kut ñâi âlipñâ mân upap.

¹⁸ Zen neñgât op ninâu sâm ândibi. Nen umniñan tosa kârûm ândimen. Kut ñâi ñâi utnam oindâ târârâk upapkât otningâm. ¹⁹ Ninâuñâ betnan mine Kembuñâ melânñigi zeñgâren kek gâbatkât dâzânguan.

²⁰ Lumbeñangât mariñâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniñ Yesu târotâro zinziñ kâtik zorat gilâmngât mumuñan gâbâ mângei zari. ²¹ Anutu zâk imbanñâ sot kâwali ziñgâmñâ mem bâbâlanñ kwatziñgi diñâ lum nepñâ tuum kwâtâtibi. Oi zikñak nângi dâp opmap, zo Yesu Kristogât opñâ zeñgâren muyagibap. Zâkkâren sâm âlip kâtikñâ zem zâimâmbap, zo perâkñak.

²² Bukurâp, den kêrep ñâi mân kulemgum zîngan. Oi zen den girem zo nângâne mân bâliñâ upapkât sâm zîngan.

²³ Oi nâ dâzângua nângânek. Bukuniñâ Timoteo, zâk tâk namin gâbâ olañawe. Oi zâk kek gâbap oi ko zâk sot gârat.

²⁴ A sâtñâ gakârâpziñ sot Kembangât siñgi a ambân aksik nângâziñgan. Italia hânân ândie, zen yatik nângâziñge.

²⁵ Kembangâren gâbâ tânzângoziñgonñâ aksik zeñgâren zimbap.

Zo yatik.

Ekap Yakoboŋâ kulemgoip.

Mâsimâsikâgât bonŋâ.

¹ Nâ Yakobo, Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekât kore aŋâ. Kembugât a kâmut gakârâp siŋsururuŋ op âi ândie, zen sâm sâtâre otziŋgâm ekap zi kulemguan.

² Bukurâpnâ, zeŋgâren mâsimâsikâ top top muyagei nâŋgâne sâtâreŋoot upap. ³ Zen itâ nâŋgâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zeŋgâren kâtigigiŋ, zo muyag-ibap. ⁴ Oi kâtigigiŋ, zo zeŋgâren bonŋâ muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum tosaziŋ buŋ op hâlâlu ândibi.

Nâŋgânâŋgâ kârum Kembugâren ninâu sânat.

⁵ Zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ nâŋgânâŋgâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâm bâliŋ den zo mân dâtnâŋgom um bâbâlaŋŋangârâk nâŋgânâŋgâ âlipŋâ niŋgâmap. ⁶ Zorat a um zagât opŋâ buŋâ, Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋangâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbâŋgum âim gâmap, zo yatâ upap. ⁷⁻⁸ A yatâ zo Kembugâren ninâu gât hâuŋâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimap, yatâ zorâŋ mân pindâbap.

Sikumziŋ zâizâiŋ zorâŋ bonŋâ buŋâ.

⁹ A ziŋ a kanpitâ zâkkât nâŋgâne gigiŋâ opmap. Ka Anutuŋâ a zo a bonŋâ kwânâŋgi sâtâre patâ upap. ¹⁰ Oi yatigâk a ziŋ a sikumŋoot zâkkât nâŋgâne zâizâiŋ opmap. Ka Anutuŋâ a yatâ zo zâkkât sikumŋoot zorat nâŋgi gigiŋâ opmap. Pâliŋpâliŋ neule bâloŋâ kek âmbârâŋgâm gemap, zo yatik a sot sikumŋâ kek buŋ opmap. ¹¹ Mirâsiŋ takâmŋâ hibuk bâloŋâ egi âkâm gem neulenâ buŋ opmap. Zo yatik sikum a nepziŋâ tânâmŋan birâm neule yatâ op buŋ upi.

¹² Nâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zâk kâtigem umŋâ oi ândei Kembuŋâ sâŋgânŋâ pindi

ândiândi kâtik ândibap. Zo umziŋâ zâkkâren kinzap, zeŋgât siŋgi sâip.

Mâsimâsikâgât den.

¹³ A ŋâi, zâk bâliŋangât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, “Anutuŋâ bâliŋangât mâsikâniŋap.” Bâliŋangât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâkŋâ a ŋâi bâliŋangât mân mâsikâbap. ¹⁴ Mâsimâsikâ zo itâ muyagemap. Nâi zâk zikŋak âkŋâleŋandâ diimap. ¹⁵ Oi âkŋâleŋâ kâmbu kwap katep mimbap, kutŋâ bâliŋâ. Bâliŋandâ lâmbatŋâ sâk sot um ârândâŋ mumuŋ op simgât siŋgi upabot.

¹⁶ Bukurâpnâ, um gulip upegât gasâziŋ kârâm ândibi. Bâliŋâ, zo hânân gâbâ âsagemap. Âlipŋâ, zo sumbemân gâbâ âsagemap. ¹⁷ Kut ŋâi ŋâi âlipŋâ top top, zo uren gâbâ âsakŋâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâtep mân ziap. ¹⁸ Anutuŋâ nâŋgâm sâlâpkuipkât den bonŋandâ nan bârarâp muyageniŋip. Oi zâkkât arâp zeŋgât teŋgâyân kâdom op kinatkât yatâ otniŋip.

Den nâŋgânâŋgâŋ zorâŋâ buŋâ, lulunâ zorâŋ bonŋâ.

¹⁹ Bukurâpnâ, zen nâŋgâne. Aŋâ den nâŋgânatkât bâbâlaŋ utnat. Den sâsâŋ sot kuk den sâsâŋ, zorat yâmbârinat. ²⁰ A kuk orotŋâ, zo Anutugât târârak mâtâp zo wâlâp. ²¹ Zorat zen um sumun sot gâŋgonâ zo birâm mulunân ândim siŋgi âlip den umziŋan pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâŋâ um dâpziŋ kubikpapkât imbanâ zemŋangap.

²² Zen den kindapŋak mân nâŋgâbi. Buŋâ. Nâŋgâm lubi. Nâi zâk kindapŋak nâŋgâbap zo ko umŋâ kâitkum simgât siŋgi upap. ²³ Nâi zâk den nâŋgâm mân lubap, zâk aŋâ si sâŋgânziŋ niniŋgurân ikme, zo yatâ upap. ²⁴ Zen si sâŋgânziŋ ekŋâ birâm âim tobatziŋ nelâmzâŋgomap. ²⁵ Nâi zâk Kembugât gurumin den bonŋâ nâŋgâm lum kâtigem ândibapŋâ bonŋâ ek âkŋâlem op ândibap.

Siŋgi âlibân ândiândigât den.

²⁶ Nâi zâk siŋgi âlibân ândiman sâm lâu sâput mân galemguŋap, zo ko umŋâ

kâitkumap. A yatâ zorân sîngi âlibân ândiândiņ zo yenņâ upap. ²⁷ Malâ mandu umbâlâ op ândine zîngit on galem otzîngâbi. Oi hânân bâliņâ ziap, zo umzîņ sumunkombapkât kândâtkubi. Zen yatâ op ândinetâ Anutuņâ zîngiri âlip oi itâ sâbap, “Sîngi âlip mem ândie.”

2

Sikumzîņoot sot kanpitâ zo dâbâk otzîngâbi.

¹ Bukurâp, zen âsakņâ mariņâ, Kembuniņ Yesu Kristo, zâkkâren nâņgâm pâlâtân kwâkņangâmeņâ a zâizâiņ giginâ kut nâi nâi hâtubâtu mân otzîngâbi. ² Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut mindumin-duziņan a nâi, lomba a, kamân nâin gokņâ zâk hâmbâ neulenoot sâņgân zâizâiņ gâi a nâi, lomba a, kamân nâin gokņâ hâmbâņâ alâkņâ pam kândâtņan gâbap. ³ Oi zen a hâmbâ neulenoot zo ekņâ itâ sâm dukubi, “Gâ zi ga. Tâtat âlipņâ mâteyân zi ge tat.” Yatâ sâm a kanpitâ itâ dukubi, “Gâ ândi kin mo kian ginņan ge tat.” ⁴ Zen a zengât holiziņâ mân nâņgâm yatâ upme. Zen zo yatâ osetziņan hâtubâtu otzîngâme. Yatâ op Kembangât mâtâp gulipkume.

⁵ Bukurâpnâ, den sa nâņgânek. Anutuņâ a dap yatâ zo gâsum sâlâpzâņgoip? Hânân a kanpitâ ândime, zen nâņgâm pâlâtânân umgât gom sambe opņâ Anutu um topņan ândibigât gâsum sâlâpzâņgoip. Zo a umzîņandâ zâkkâren kinmap, zengât sîngi sâip. ⁶ Oi zen ko a kanpitâ sinziņ ginņandâ zîngitme. A ikâ zîņ denân zâmbanme? A sikumzîņ patâ zorân kâsa otzîngâm denân zâmbanme. ⁷ Oi a sikumzîņoot zîņ Yesugât kutsîngi âlip kwâkniņan zarip, zo sâm bâliņ kwapme.

Den nâi lum nâi birâbirâņ, zo mân dâp uap.

⁸ Gikangât opmat, yatik bukugangât upan. Den kâtik kombâņâ zo yatâ Kembangât ekabân kulemgune ziap. Zo lune perâkņak âlip upap. ⁹ Ka a sât hâtubâtu otzîngâbi zo ko bâliņ utne gurumin den zorâņâ topziņ sâm muyagibap. ¹⁰ Nâi zâk gurumin den nâmbutņâ lumņâ nâi birâbap, zo den ku a upap. ¹¹ Zorat sâbâ.

A nâigât ambân, zâk sot mân ândiban sâip, zâkņagâk gâ kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ a nâigât ambân sot mân ândimņâ a kâmbam kumban zo ko gâ den ku a upan. ¹²⁻¹³ A nâi um lâklâk buņ otzîngâmap, zâk gâtâm Anutuņâ yatigâk um lâklâk buņ okņangâbap. Ka a um lâklâk op buku otzîngâbap, zâkkât topņâ Anutuņâ sâm muyagei Kembangât mâteņan keņgât buņ kinbap. Zorat gurumin den zorâņ topniņ sâm muyagibap. Zo nâņgâm kwâtâtemņâ um lâklâk op târârak op ândibi.

Nâņgâm pâlâtân bon buņâ sot gukupitņâ.

¹⁴ Bukurâpnâ, a nâi nâ nâņgâm pâlâtân sot ândian sâbap, oi buku mân otzîngâbap, zâk nâņgâm pâlâtânņâ zo dap op tâmbet agoagoņan gâbâ mâkâbap? ¹⁵⁻¹⁶ A mo ambân nâiņâ hâmbâ, sâk pâke mo nalem kârum ândei kâmut zengâren gâbâ nâiņâ mân beķņan memņâ itâ dukubap. “Gâ âlip âi ândiban. Gâ pateņ opatkât sâkkâ kâpiban. Gâ nalem nem âkon upan.” Nâi zâk lâuņandik yatâ sâm dap op beķņan mimbap? ¹⁷ Zorat a nâi nâņgâm pâlâtân sot ândian sâm buku mân otzîngâbap, zâkkât nâņgâm pâlâtân zo mumuņâ sânat.

¹⁸ Mo a nâiņâ itâ sâbap? Gâ nâņgâm pâlâtân zemgigap. Nâ ko buku orotņâ zemnigap. Nâņgâm pâlâtânğâ buku orotņâ buņâ, zo tirâpnona ikpâ. Oi nâ buku orotņangât nep tuum nâņgâm pâlâtânņangât bonņâ tirâpgobat. ¹⁹ Anutu kânok ândiap, den zo nâņgâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ nâņgâm kwâtâtem sumbengât sîngi uan sâmat. Ka zitâ sâ nâņgâ. Wâke zîņâ zo yatâ nâņgâm Anutugât keņgât op sânamziņ sâmbumap. ²⁰ Gâ a um kwamen, nâņgâm pâlâtân sot buku orot buņâ. Nâņgâm pâlâtânğâ zo yenņâ.

Abaram sot Rahaba zet nâņgâm pâlâtân op bonņâ muyagiwet.

²¹ Nâņgâm pâlâtân bonņâ zorat sa nâņgâ. Sâkunniņâ Abaram, zâkkât nanņâ Kembangât sîngi sâm kumbat sâi Anutuņâ nâņgi tosaņâ buņ oip. Zo orot mâmeņangât yatâ oip. ²² Oi itâ nâņgâ. Abaramgât nâņgâm pâlâtân zo orot mâmeņandâ beķņan meip. Oi nâņgâm

pâlâtânâ târokwaî patâ oip. ²³ Oi zorat Abaramgât den kulem nâi itâ ziap, “Abaram zâk Anutugât diñâ nângi bon oipkât Anutuñâ zâkkât nângi târârak oip.”

Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, “Zâk Anutugât buku kânok.” ²⁴ Iknek. Anutu zâk a nâi nângâm pâlâtânñangârâk egi tosanâ buñ mân upap. Egi buku orotñangât nep mâpot tuugi tosanâ buñ upap.

²⁵ Oi yatik narâk nâin Anutuñâ Kanaan hân zo Isirae zengât sinji sâi lañ mâman ambân Rahaba, zâkñâ Anutugât den nângi bon oi Isirae a zagât hân ek mânângârâwet, zet zâkkâren gâitâ buku otzikâm tik mâtâp zâpari âiwet. Rahaba zâk buku orotñangât nep tuugipkât Anutuñâ nângi tosanâ buñ oip. ²⁶ Zorat itâ ziap. Sâk zâk kaapumñâ buñ op mumuñâ muyagemap, zo yatigâk buku orotñâ buñ oi nângâm pâlâtânâ zo mumuñâ opmap.

3

Nâmbâlamniñ galem utnat.

¹⁻² Bukurâpnâ, nen aksik patâ sâm tâpâkumen, zorat zengâren gâbâ donbepñâ um bâbâlañ kwâkâziñgâziñgân nep tuunat mân sâbi. Nângânek. Den sâm kwâkâkwâkân narâkñan Kembuñâ kwâkâziñgâziñgân a nen den bâliñâ sâm ândimen, zorat hâuñâ yâmbâtñâ niñgâbap. Nen aksik patâ âsâbân sâm tâpâkumen. A nâiñâ den bâliñ mân sâbap, zâkkât a âlip, târârak sâsân. Yatâ zorân um sâkñangât âlip upapkât nep tuubap. ³ Bâu patâ biosi zen dinniñâ lubigât lâuziñan tâk kâtik pamen. Zo pam kwâkñan tap mem purikgurik tuugindâ âime. ⁴ Wangâgât yatik nângâme. Zen patâ oi pibâ kâtikñandâ kom alei âime. Oi mâbugwâbure tuutuñâ mâiktârâ zo mem mâburine mâtâp âiain dâp âimap. ⁵ Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ, zo kut nâi nâi yâmbâtñâ op zâimap.

Nânge. Kârâp zâk mâiktârâ. Yatâ zorân hibugân pâindâ sem nanğâmap. ⁶ Nâmbâlamziñ zo kârâp yatâ. Zâkñâ sâk toren walâziñgâm bâliñangât mam op nep tuumapñâ um sâkniñ sumunkomap. Oi

ândiândiniñâ oi semap. Zikñâ ko sim kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap. ⁷ Zuu top top saruin sot hânân sot nii, mulum, zo anâ mem sândukñan kwatziñgâmen. ⁸ Nâmbâlam ko a nâiñâ dap op mem sândukñan kwâpap? Zâk âkonñâ buñâ, purikgurik op bâliñâ memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ. ⁹ Nâmbâlamniñandâ Kembu Ibâniñ sâm âlip kwapmen. Oi nâmbâlamniñandik a Anutugât holi tobat sâm bâliñ kwatziñgâmen. Lâu zobik den âlip sot bâliñâ gemap.

¹⁰ Bukurâpnâ, yatâ zorân mân dâp uap.

¹¹ Dabân yatâ too sinñan zobigâk naamñâ sot kâlakñâ mâpot gem gâbabot?

¹² Bukurâp, koserân dap yatâ koliñ muyagibap? Mo samân dap yatâ zâlâli muyagibap? Mo saruñâ samñâ upap?

Nângânângâ uren gok sot âmbiren gok.

¹³ Zengâren gâbâ nângânângâ a mo nângâm upme, zo ândie? Zâk lumbenâ ândim orot mâme âlip muyagem ândei nângânângânangât topñâ muyagei a ikpi.

¹⁴ Oi zengât umziñan um kâlak sot um zâizâiñ zeî sâkziñ mem zâim den bon nângen sâne sarâ upap. ¹⁵ Nângânângâ mâtâp zo ubâ gâip mân sâsân. Buñâ. Nângânângâ zo hânân gokñâ. Ayân gok. Satañgâren gok. ¹⁶ Kâsa kâsa, um kâlak sot zâizâiñ zimbap, zo yatik kâsâp sot sumunñâ zo zem zâibap.

¹⁷ Nângânângâ uren gokñâ, zorânâ ko mâtâp âlip itâ muyagemap. Um salek, lumbenâ, sât lulu, buku orot sot sinji âlipkât bonñâ nâmbutñâ. Um zagât mo sarâ ândiândiñ buñâ. ¹⁸ Lumbenangât nep tuume, zen arikñâ kâmitne târârakñangât bonñâ muyageziñgâmap.

4

Sâknam nep tuum bon mân muyagin.

¹ Zengâren kâsa sot kâmbam zemap, zo top wangât? Sâkkât âkñâle zemap, zorân kâmbangât nep tuumap. ² Zen um sâkkât âkñâle op kut nâi mân mime. Kâmbam kom kâsa op kut nâi mân mime. Zen ninâu buñ ândime, zorat. ³ Oi zen kut nâigât ninâu sâm âim ma ko mân

mime, zo ko umziñan den bâliñâ zeî ninâu sâme. Zen itâ nângâme, “Kut ñai zo muya-geñiñgi kâtigem um sâkñiñangât âkñâlê zorat bonñâ muyaginat.”

Umniñandâ ñain ñain mân nângânat.

⁴ Haai, târotâro mânâmânangât zen. Hânân kut ñai ñai ziap, zorat siñgi ândibanñâ Anutu kândâtkuban. Zo nânge mo buñâ? Zorat ñai zâk hânân kut ñai ñai ziap, zo buku okñangâbapñâ Anutu kâsa okñangâbap. ⁵ Mo den kulem ñai ziap, zo nângâne yen opmap? Den zo itâ, “Umniñan Kaapum pâip, zo zâkkât siñgiyâk ândibapkât kâtigemap.”

⁶ Den kulem ñai ko itâ ziap, “Tânñangonangon, zo donbep niñgâmap.” Zorat den ñai itâ ziap, “Anutu zâk a zâizâiñ zengât tân kwâkâmap. Ka a ziñangât nângâne gemap, zo ko tânzângoziñgân zo ziñgâmap.”

⁷ Zorat Anutu um topñan gigiñ op ândibi. Oi Satañ kâsa minñangâne birâziñgâm âibap. ⁸ Zen Anutu mâte okñangâne zâkoot zen mâte otziñgâbap. Bâliñ mâme a ambân, zen bâliñâziñâ sañgon birânek. Âi kom ga kom upme, zen umziñ sañgone salek oik. ⁹ Zen topziñ nângâm biraññâ isem umbâlâ upi. Girâñziñâ zo melân umbâlâ upi. Oi sâtâzeziñ zo melân girâp isebe. ¹⁰ Kembugât mâteñan umziñ diim ge ândine zâkñâ mem zaatziñgâbap.

Kembu mân walâm ândinat.

¹¹⁻¹² Bukurâpnâ. Gurumin den mariñâ sot sâm kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikziñgâm birâziñgâbap, zorat imbanñâ zemñangap. Zen ko sâm bâliñ mân upi. Ñai zâk bukuñâ sâm bâliñ kwap hâuñangât den sâbap, zâkñâ gurumin den sâm bâliñ kwap kândañbap. Gâ gurumin den sâm bâliñ kwap kândañban zo ko sât luluñ a mân op, sâm kwâkâkwâkân a upan. Gurumin den mariñâ sot sâm kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikziñgâm birâziñgâbap, zorat imbanñâ zemñangap. Gâ wangandâ bukugangât den hâuñâ sâban? Zo Kembugât nep.

Kembuñâ nângâniñgi kut ñai utnat.

¹³⁻¹⁶ Bâi, itâ nângânek. Zen itâ sâme, “Itârân mo mukan kamân zoren âi kut ñai ñai angâgwanğâ op kât sikum mem ândeindâ kendon zi âki âburinat.” Zen zâizâiñ den sâm sâkziñ mem zâime. Zâizâiñ den zo bâliñâ. Mukan zo mo zo muyagibap, zo zen mân nânge. Mo ândiândiziñâ zo dap yatâ? Zo kaapum yatâ. Zo mâik ñai muyagem zorâñak buñ upap. Zorat itâ sânetâ dâp upap, “Kembuñâ nângâniñgi wâgân ândim yatâ mo yatâ utnat.” ¹⁷ Ñai zâk mâtâp âlipñâ zo ekñâ lañ birâbap zo ko tosa muyagibap.

5

A kât sikumgât âkñâlê upme, zengât den.

¹ Kât sikum a zen sâknam muyageziñgâbap, zorat kânñan isem umbâlâ utnek. ² Irâ sikumziñ alâgem buñ upap. Oi pet hâmbâziñ mem ândime, zo hângât siñgi. ³ Narâk pânkânok oi zen sikum motziñ minduwe, zo birâbi. Goide kât sot kâtziñâ zo bâliñ opñâ hân oi zorâñâ topziñâ sapsubap. Kârâpñâ yatâ ziñgesei sâknam nângâbi. ⁴ Nângânek. A nepziñ hibuk urine kâitzângom nep sângân diim gei ziñgâwe. Oi kâlamziñan bon mimiñ nep tuuwe, zen yatik otziñgâne isene sumbem kâwali a zengât Kembu kindapñan giarip. ⁵ Sikum a ziñ hânân sâknam kâbâ yâmbât buñ ândim âkñâliwe. Nen bâu nalem ziñgindâ nem lâmbatne zângom om nimen. Zen zo yatâ sii nalem patâ nem ândimñâ kâmbamgât siñgi op narâk patin bâu yatâ zângom tâmbetzângobi. ⁶ Sikum a ziñ a târârak diñâ sâm kwâkâm lañ kâmbamân parâwe. Zâk sâkñangât hâuñâ mân sâip.

Sâknam kwâkñan ândim Kembu patâniñ gâbapkât mambât ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, zen Kembu gâbapkât mambât âkon buñ ândibi. Nânge. Nep mariñâ ñaiñâ nep kârâm kâmit nalem bonñâ âsagibapkât mambât ândimap. Oi maa sot map dâbâk oitâ bonñâ lâmbatpapkât nângâm ândimap. ⁸ Oi Kembugât narâkñâ pânkânok uapkât zen

âkon buñâ mambât ândim umziñ tângune kâtigibap.

⁹ Bukurâp, zen a torenñâ mân sâmbâliñ kwatziñgâbi. Kuk den mân dâzângobi. Patânâ gam hâuñâ ziñgâbapkât. Nângânek. Patâniñâ zâk hângi kândâtñan ga kinzap.

¹⁰ Bukurâpnâ, Propete Kembangât sâtkât den sâweñâ sâknam kwâkñan ândim kâtigime. Zengât mâtâp zo lânbi. ¹¹ Nânge. Sâknam kwâkñan kâtigem ândiwe, zengât nângindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkñan ândim mân loreip. Zâkkât den siñgi nânge. Oi Kembuñâ um nângâm bet kut ñai ñai âlipñâ pindip, zo nânge. Kembangât tânzângoziñgoñ sot buku orotñâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

¹² Bukurâpnâ, den ñai zi sa nângânek. Zen sumbemân mândâm den sâmbâliñ kâtigime. Zen hânân kwap den sâmbâliñ kâtigime mo kut ñai ñaiyân kwap den sâmbâliñ kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziñâ perâkñakkât bonñâ perâkñagâk âsagibap. Mo buñâ sâne buñ upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut ñai upi.

¹³ Zengâren gâbâ a ñaiñâ sâknamân ândibap, zâk Anutugâren ninâu sâbap. Ñai zâk sâtâre op ândibap, zâk mâtâpâpâse kep mimbap. ¹⁴ Zengâren a ñai mâsek upap, zâkñâ Yesugât kâmut a sâtñâ sâi gam zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembangât kot sâmbâliñ kelâk too sanjonñangâbi. ¹⁵ Zen nângâm pâlâtânân ninâu sâsân, zorân mâsekñâ kubikpap. Kembuñâ a zo tângoi âlipñâ upap. Tosanâ oip, zo gulipkubap. ¹⁶ Zorat zen âlip upigât bâliñâziñâ sapsam ninâuñâ tângobi. A târârak ñai ninâu sâi imbanoot upap. ¹⁷ Propete Elia, zâk a nen yatâ. Zâk map mân gibapkât kâtigem ninâu sâi. Ninâu sâi kendon patâ karâmbut sot kân nâmburân kânok zorat umñan map mân gem zeip. ¹⁸ Oi bet dum ninâu sâi sumbemân gâbâ map gei hânân kut ñai ñai kâmñâ takip.

Gulip orotñâ zo diiziñgâne gabi.

¹⁹⁻²⁰ Bukurâp, zengâren gâbâ ñai zâk den bonñâ zorât mâtâp, zo birâm walâm

ari buku ñaiñâ diigi âburem gâbap, zo ko zâk itâ nângâbap, “Ñai zâk bukunâ mâtâp bâliñan gâbâ diimñâ Anutugâren pâi Anutunâ a zorat tosa donbep gulipkubap. Oi a zo um dâpñâ mumunangât siñgi oibân gâbâ mâkâbap.”

Zo yatik.

Ekap kânok Peteronjâ kulemguip.

Mâsop den.

¹ Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândiannâ Anutuñâ a diizingip, Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zengât ekap zi kulemguan. ² Anutu Ibânâ nângi zeipkât gâsum sâlâpzângoip, zen Kaapumñâ um hâlâlu kwatziñgâbap sot Yesu Kristogât diñâ lunetâ zâknâ zengât op moipkât um salek kwatziñgâbapkât diizingip. Zengâren um lumbenâ sot tânzângozângoñ patâ op sambâlem zim-bap.

Sumbemân kut nâi âlip zorat sâtâre ut-nat.

³ Nen Anutu, Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâmbâ âlip kwâkñangânâ. Zâknâ Yesu Kristo mumuñan gâbâ mânggeipkât tânnân gom um bâbâlan op ândiândi bonñangât nângâm nângâm ândinatkât mânginingip. ⁴ Oi sumbemân nengât singi kut nâi zinziñ kâtik, buñ orot buñâ, zo pâi nengât mambâtningâm ziap. Zo minatkât yatâ otniñgip. ⁵ Anutu zâk imbanânootñâ galem otniñgi nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonñâ muyag-ibap.

⁶ Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pânkânok ziren Anutuñâ sâi sâknam sot kâbâ yâmbât top sot umbâlâ kwâkñan ândine zorânâ mâsikâziñgâbap. ⁷ Zorat den nâi sâbâ. Goide kât zo yenñâ, kârâbân pane sei topñâ muyag-ime. Zengâren yatik topziñ âsagibapkât sâknam sot kâbâ yâmbât âsageziñgâmap. Nângâm pâlâtânziñ bonñâ mo buñâ, zorat topñâ muyagibapkât âsagime. Zen nângâm pâlâtânziñ zo bonñâ, zorat sâknam kwâkñan ândine Yesu Kristo gâbabân zengât sâtâre sot sâmbâ âlip zo muyagibap. ⁸ Zen Yesugât holi tobat mân igâwenâ umziñ zâkkâren kinmap. Oi narâk ziren sinziñâ mân

igâwenâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândie. Oi zorat sâtâre patâ, zo anñâ mân nângânângân, zo nângânangâm. ⁹ Nângâm pâlâtânziñgât bonñâ, um dâpziñ sumbemân zâizâiñ, zorat mâte otziñgâpkât sâtâre ue.

Propete zen den kânñan sâwe, zo bon muyageip.

¹⁰ Propete ziñ Anutugâren gâbâ tânzân gozân goñâ zi dap dap muyagibap sâmbâ zorat topñâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, nengâren tânzân gozân goñ zo muyagibapkât den kânñan sâwe. ¹¹ Propete ziñ itâ sâwe, “A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât sâsân, Kristo, zâk âsagem sâknam nângâmñâ ko neule âsâkñan zâi mem ândibap.” Kaapumñâ den zo umziñan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatin Kristo zo yatâ muyagibap sâmbâ, nângâm ândim gawe. ¹² Oi den sâwe, zorat bonñâ ziñan buñâ, nengâren muyagibapkât sâsân, zo sâmbâ muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonñâ muyageip. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ sângongui sumbemân gâbâ gem Kembugât singi a mam otziñgi singi âlip dâzân gowe. Singi âlip zo den bonñâ. Oi sumbem a ziñâ den zorat topñâ iknatkât nângâm ândiwe.

Ândiândi sângiñâ zo kândâtkubi.

¹³ Zorat zen um nângânângâziñ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristonñâ muyagemñâ tânzân gobap, zorat nângâm nângâm um bâbâlan op mambât ândibi. ¹⁴ Ândiândi sângiñâ sot lan gulip ândiândiñ mem ândiwe, zo narâk ziren mân mem ândibi. Buñâ. Anutugât diñâ lum ândibi. ¹⁵ Um hâlâlu mariñandâ diizingipkât zen zâk yatâ târârak op ândibi. ¹⁶ Kembugât den nâi itâ kulemgune ziap, “Nâ târârak ândiangât zen târâragâk ândibi.”

Yesu Kristogât gilâmñandâ sângâniñ meip.

¹⁷ Zen Ibâniñ sâmbâ mâpâsime, Anutu zâk hâtubâtu mân opmap. Ândiândiñangât tobatniñâ nângâm dinniñ sâmbâ kwâkâbap. Zorat zen kwande ândim hurat kwâkñangâm

ândibi. ¹⁸ Zen itâ âlip nângâme. Nen sâkurâpnîjâ zengât mâtâp lân ândeindâ kut nâi yennâ, goide kât yatâ, zorân mân sângânîj meip. Buñâ. ¹⁹ Kristogât gilâmñandâ sângânîj meip. Zâk râma gwamñâ sâkñâ âlipñâ zo yatâ op ândeip. ²⁰ Anutu zâk mârurnjan hân kombânâ mân muyageibân nep zo nanñâ sâm pindip. Nânñangât muyamuyagiñ ko bet narâk murukñan zi neñgât op muyageip. ²¹ Zâkñâ nen Anutugâren târokwatniñgip. Anutuñâ mumunjan gâbâ mângim neule âsakñâ giñangi giarip. Zorat nen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândien.

Den sinji âlipñandâ mânginiñgip.

²² Zen den bonñâ lunetâ um dâpziñ salekkoip. Oi buku bonñâ upigât yatâ muyageip. Zorat umñâ gâsâyagom ândibi. Umziñ nep zoren pane buku orot âsagem kâtigibap. ²³ Zen âsaâsagiñ urakñâ. Buñ orotñan buñâ, mân buñ orotñâ. Anutugât den ândiândiñ sot zinziñ kâtik, zobâ muyagiwe. ²⁴ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “A zen hibuk yatâ. Oi neuleziñ zo hibuk neule bâlonñâ yatâ. Hibuk neule zo âmbârângâm gemap. ²⁵ Anutugât den ko zo zinziñ kâtik. Zo zem zâimâmbap.”

Sinji âlip den dâzângowe, zo ko zi.

2

Nen Yesugâren pâlâtân op kâtiginat.

¹ Zen bâliñâ sot sarâ sot kâsâp, umân pâpan, mem ge kwâkwat den zo birâm nanñgâbi. ² Birâmñâ katep mâik namgât otziñgâmap, zo yatik zen um dâpziñangât nalem, Anutugât den, zorat yatik otziñgâbap. Zo nemñâ sinji âlibân lâmbat kâtigem kinbi. ³ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembunñâ tânzângoi nângâm âkñâle urâwe, zorat op zâkkât den nângâmñâ lunam upi.

⁴ Kembuniñâ Yesugât den nâi itâ ziap. Zâk mirâ kunkunñâ ândiândiñ. Anñâ ek birâne Anutuñâ zâkkât nângi zari mem sâlâpkoip. ⁵ Zorat zen hâambo ândiândiñ op zâkkâren târokwap kin zâimñâ Kaapungât

namâ upi. Oi Kembugât tirik namâ galem a yatâ umziñâ Kembugâren pane zeï kore okñangâbi. Zo Yesu Kristogât op nângi âlip upap. ⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Nângâ. Nâ Sioñ bâkñan, Yerusalem kamânân kunkun nâi kwânângan. Kunkun zo gâsum sâlâpkuwan, zo sângân patâ. Anñâ zâkkâren nângâm pâlâtân kwapi zo ko mân kwakpi.”

⁷ Oi zen zâk nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândime. Zen zâkkât nângâne bonñâ uap. Ka a nâmbutñâ nângâm pâlâtânziñ buñâ, zengât itâ sâip, “Mirâ tuutuun a kunkun ek âkon op birâwe, zorân kunkun zinziñ kâtik op kinzap.”

⁸ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “A zen kunkun zoren kom tâmbetagobi.”

A sinji âlip birâmñâ zoren kumbigât sâsân zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

⁹ Zen ko Anutugât kâmut gakânñâ sot tirik namâ galem a gakânñâ sot târârak a ambârâpnñâ. Yatâ zo zen ko nâtâtigân gâbâ diiziñgâm ga âsakñan zâmbarip. Kut nâi nâi âlipñâ opmap, zorat sinji den sâne lan kârâbapkât gâsuziñgip. ¹⁰ Zen mârurnjan zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut ândie. Mârurnjan kwakmak ândiwe. Zi ko tânzângoi ândie.

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângâne. Zen hânân kwande sot lomba ândimeñâ um sâkziñangât âkñâle bâliñâ zo kândâtkubi. ¹² Wangât, um sâkziñangât âkñâle bâliñâ zo um dâpziñangât kâsa yatâ uap, zorat. Yatâ ândimñâ um kâtik osetziñan târârak ândibi. Yatâ ândine um kâtik a ziñâ zengât lan bâliñ mâme sâmñâ topziñ ek nângâmñâ Anutuñâ takâbabân orot mâme nepziñangât Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

A kutâ zengât den lunat.

¹³⁻¹⁴ Kembugât op a kutâ sot a sâtnâ top top zengât sâtziñ lubi. A kutâ patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâmbarip, zengât den kâtik ârândân lubi. Ziñâ bâliñ mâme a hâuñâ ziñgâbigât sot a

âlipnâ ândie, zen sâmb âlip kwatziŋgâbigât sâmb ziŋgip. ¹⁵ Zen ko nep âlip zi tuumnâ a um kâtik sâmb gulip muyagime, zengât den mem gei pambigât Anutuŋâ sâmb ziŋgap. ¹⁶ Zen olaŋziŋgipkât dumun buŋ ândie. Oi ândiândi zorânâ bâliŋâ mân ekap kubap. ¹⁷ Târarak ândim Anutu kore okŋaŋgâbi. ¹⁸ Zen a aksik zengât nâŋgâne giginâ mân upap. Bukurâpziŋ umziŋandâ gasâzâŋgoi ândibi. Anutu hurat kwâkŋaŋgâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum ândibi.

Kore a, zengât den.

¹⁹ Kore a, zen patârâpziŋ hurat kwatziŋgâm sâtziŋ lum ândibi. A patâ âlipnâ sot sânduk ândiândiŋ, zenâk buŋâ. Kârâpŋâ ândiândiŋ, zen ârândân sâtziŋ lum ândibi. ²⁰ Zen Kembugât nâŋgâm âlip utnetâ laŋ sâknam ziŋgâne âkon den mân sâmb ândine ko Anutuŋâ zengât nâŋgi âlip upap. ²¹ Ka zen tosa muyagine lapitziŋgâne Anutuŋâ dap yatâ nâŋgi âlip nâi upap? Zen târarak ândim kâmbam ziŋgi hâuŋaŋgât den mân sâmb ândine Anutuŋâ zengât nâŋgi âlipnâ upap.

Yesugât mâtâbân lâŋ âinat.

²² Zen yatâ upigât sâmb ziŋgip. Wangât, Kristo zâk yatik zengât op sâknam nâŋgâm kândom otziŋgip. Oi zen mâtâp zo ekŋâ yatik lâŋ âibi. ²³ Yesu zâk bâliŋâ mân oip. Sarâ lâuŋan gâbâ mân gâip. ²⁴ Zâk sâmb bâliŋ kwâkŋaŋgâne hâuŋâ mân sâip. Sâknam pindâne hâuŋaŋgât den mân dâzâŋgoip. Buŋâ. Den sâmb kwâkâkwâkân nep bonŋâ tuumap, Anutu, zâkkâren nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândeip. ²⁵ Nengât bâliŋandâ zâkkât sâknâ kwâkŋan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliŋâ birâm ândiândi târarak ândinatkat yatâ oip. Zâkkât useŋâ zorân zengât use zo gulipkoi so gei âlipziŋ urâwe. Zen râma yatâ laŋ gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziŋaŋgât galem a, Yesu, zâknâ diiziŋgi zâkkâren ga ândie.

3

A ambân zengât den.

¹⁻² Ambân zengât yatik sâbâ. Zen abârâpziŋ zengât giginâ ândibi. Oi

abârâpziŋ nâmbutŋâ zen Kembugât den kom ândine zen den mân dâzâŋgomŋâ diim gem ândine abârâpziŋ zengât orot mâme âlip zo ekŋâ umziŋ melânbi. ³ Ambân zen sâkkât neule kâukziŋ mem kubik kwâlak sâŋgân zâizâiŋ gânduziŋan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nâŋgâne yenŋâ upap. ⁴ Neule bonŋâ zo itâ. Umziŋan tik zem muyagemap, zo neule ziziŋ kâtik muyagei Anutuŋâ nâŋgi zâizâiŋ upap. Um lumbe sot um sânduk ândiândiŋ, zorat san. ⁵ Kembugât siŋgi ambân mârûmŋan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândim abârâpziŋ sâtziŋ lumarâwe. ⁶ Seranâ Abaramgât den zo lum ândeip. Oi patânâ sâmb ândeip. Oi zen kut nâi nâi âlipnâ opŋâ kengât buŋ ândim Seragât bârarâp op ândibi.

⁷ A zengât yatik sâbâ. Ambân zen imbanâziŋ giginâ. Zorat op ambirâpziŋ zen nâŋgâmŋik kut zo otziŋgâm ândibi. Oi ândiândi kâtikât ârândân ândibigât sâip. Zorât a ziŋ ambirâpziŋ gâlem otziŋgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziŋâ pâŋsâsân buŋ, hâlâluyâk zâibap.

⁸ Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziŋ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torenŋâ, zengât bukurâpniŋâ sâmb umziŋandâ gâsâyagom lumbenâ op um nâŋgânâŋgâyân ândibi. ⁹ A ziŋ kut nâi bâliŋâ otziŋgâne hâuŋâ bâliŋik mân otziŋgâbi. A ziŋ sâmb bâliŋ kwatziŋgânetâ hâuŋâ sâmb bâliŋ den mân dâzâŋgobi. Buŋâ. Zen sâmb âlip kwatziŋgâbi. Anutuŋâ mâsop minziŋgâbam diiziŋgipkât a mâsop minziŋgâbi.

¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ zaip,

“Nâi zâk ândiândigât âkŋâlemap sot narâk âlip muyagibapkât nâŋgâmap, zâk lâuŋâ galem oi den bâliŋâ mân takâbap. Oi lâuŋan gâbâ sarâ den mân gâbap. ¹¹ Bâliŋ top top zo kândâtkom kut nâi nâi âlipŋik upap. Oi lumbenâ mâtâp kârum muyagem nepŋâ tuubap. ¹² Kembuŋâ a târarak zen ziŋgiri âlip opmap. Konsâm mâtâpâsime, zorat kindapkwap tâpmap. Bâliŋ

mâme zen ko Kembuñâ zingitñâ kâsa otzingâm ândimap.”

Sâknamgât den.

¹³ Zen ko kut ñâi âlipñangât nângâm nep tuum kâtigem ândine anjâ dap dabân tâmbetzângobi? ¹⁴ Bâliñ mâme a nâmbutñâ ziñ kâsa otzingâne sânam kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipñangât sâknam kwâkñan zâibi zo ko Anutuñâ zengât nângi âlip upap. Kâmbam zângonam utne sânamziñ mân sâmbubap. Kenjât mân upi. ¹⁵ Umziñ mem kubikne Kristonjâ ko kembuziñ ândibap. Oi nângânângâziñandâ Kembangâren nângâm ândime, zorat mâsikâzingâne um bâbâlan op topñâ sapsubi. ¹⁶ Oi den zo mulunângen sâmñâ umziñan bâliñâ ñâi mân muyagei sâbi. Hurunângen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlâtân op ândim kut ñâi ñâi upme, zorat sâmbâliñ kwatzingâme, a zo zen sarâzingânjât top muyagei ek anjun upi. ¹⁷ Kristogât sinji a zen kut ñâi ñâi âlip op ândine Anutuñâ nângi âlip oi kâmbam sot tâk namin zâmbanbi, zorat nânga âlip uap. Ka bâliñ utne sâknam zingâbi, a zo zengât nânga giap.

¹⁸ Kristo zâk târârak op ândimñâ a nâmbutñâ zengât bâliñâziñangât opñâ sâp kânok moi âkip. Târârakñandâ gângonjâ nenjât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapkât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mângei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zengât den.

¹⁹ Yesuñâ Kaapum sot ândimñâ um dâpziñ tâk namin zeip, zengâren âim sinji âlip dâzânngoip. ²⁰ Zen mârurnjan Noa zâk wanjâ tuum ândei Anutuñâ um lumbenâ otzingâm, a zo, zen diñâ lubigât mambâtzingâm ândei diñâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburân karâmbut yatâ, zengak wanjâyân zâine toonjâ mân gwâkâzingi ândiwe. ²¹ Too uurup taki Noa sot a ambân gakânjâ wanjâyân zâim hâlâlu ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpñâ toonjâ too sanjonzingâme yatâ. Too zo sâkziñan gwapwap zo mân sanjobapkât upmen. Buñâ. Yesuñâ mumunjan gâbâ zaripkât opñâ zen Anutu mâtenjan

hâlâlu sot tosanjâ buñ kinbigât too sanjonzingâmen. ²² Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâiñ sot imbanjâziñoot aksik patâ zen zâkkât giginjâ ândie.

4

Yesuñâ sâknam nângip, yatik nângâmñâ bâliñâ birânat.

¹ Kristo zâk sâknam nângip. Zen zo yatik upigât Kristogât nângânângâ yatâ upi. Oi itâ nângâbi, “Ñâi zâk sâknam nângâmñâ bâliñâ kândâtkubap. ² Oi sâk sot ândiândiñ narâk ziap, zoren sâkkât âkñâle bâliñâ zo mân lumñâ Anutugât denâk lum ândibap.” ³ Mârurnjan itâ op ândiwe. Lanj ândiândiñ, âkñâle bâliñâ, too kâtik nem um gulip orot, nalem nemjik ândiândiñ, lopio sarâ kore okñangâwe. Zen kut ñâi ñâi zo um kâtik a zen sot op gawe. ⁴ Oi narâk ziren um kâtik a zen sot lanj gulip mân ândimegât nângâne ñâi oi sâmbâliñ kwatzingâme. ⁵ Njâran ko ândiândiñ sot mumunjâ, nenjât den sâmbkwâkâbapkât sâsânjâ, Anutu, zâkkât mâtenjan pindiñsâm kin topziñ sâmbmuyagibi. ⁶ Oi topñâ itâgât. Yesuñâ a mumunjâ sinji âlip dâzânngoip, zen mârurnjan hânân sâk sot ândim mumunjanjât sinji ândiwe. Ka Yesuñâ moip, narâk zoren sinji âlip dâzânngoi um dâpziñ sumbemân zâim ândiândi kâtik ândibigât mâtâp âsageip.

Narâk pânkânok uapkât buku op berân miangânat.

⁷ Hânân kut ñâi ñâigât narâknjâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlu sot um wâgân kin ninâugât bâbâlan upi. ⁸ Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Umziñâ zo nep zoren pane zeï kâtigibi. Yatâ op ândine tosa birâbirânj zengâren âsagibap. ⁹ Zen âkonjâ buñâ, buku oranjâm ândibi. ¹⁰ Anutuñâ zen sinji âlipkât imbanjâ top top zen zingip, zo anjâ anjâ zemzingap. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi. ¹¹ Njâi zâk sinji âlipkât minduminduyân den sâbap, zâk Kembangât den zorik sâbap. Njâi zâk bukurâpnjâ kore otzingâbapkât sâmbpindiñ, zâk nep zo tuum ândibap. Zo Anutuñâ imbanjâ pindi tuubap. Zen yatâ utne

Yesu Kristonâ tânzângoi ândimegât a zen Anutu mâpâsem sâmbâlip kwâkñangâbi. Zâkkâren neule âsakñâ sot imbanâ zeipñâ zem zâimâmbap. Perâkñak.

Yesugât op sâknam nângâmñâ umâlep muyaginât.

¹² Bukurâpnâ, zengâren sâknam kârâpñoot muyagem ziap, zorat op mân pârâk pambi. Sâknam zo zen mâsikâzingâbapkat âsagiap. ¹³ Kristo sâknam nângip, zen yatik nângâm ândie. Oi bet zâkñâ neule âsakñoot muyagei zâk sot sâtâre patâ upi. ¹⁴ Zen Kristogât a op ândiegât sâmbâlip kwatzingâne nângâne âlip upap. Wangât, neule âsakñâ mariñâ, Anutugât Kaapumñâ, zâk zen sot ge ândiap, zorat. ¹⁵ Zengâren gâbâ a nâiñâ den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâiñ op sâi ko zorat hâuñâ sâknam mem anjun upap. ¹⁶ Ka zengâren gâbâ nâi zâk Kristogât a op târârak ândiapkat kâmbam mo tâk namîn pane zorat nângi anjunñoot mân upap. Buñâ. Zâk Kristo sâknam nângip yatik sâknam nângap, zorat Anutu sâtâre okñangâbap. ¹⁷ Nângânek. Anutuñâ top lâkulâku nep zo arâpñâ nengâren topkwap tubapkat narâkñâ mâte uap. Nep zo nengâren topkwap tuum âimñâ sinji âlip birâme, zengâren tuum dap otzingâbap? ¹⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Hâuñangât den sâsâñ narâkñan a târârak zing sumbemân bagibaginâ, zo yâmbâtñâ oi ko bâliñ mâme sot sinji âlip birâme, zen dap upi?”

¹⁹ Zorat Anutuñâ nângi âlip oi sâknam kwâkñan zâibi, zen âlip orotñangât nep tuum ândim Kembuñâ tânzângobapkat um bâbâlâñ op mambât ândibi. Wangât, Kembugât den zo kâtigemap, zorat.

5

A sâtñâ ândiândigât den.

¹ Zengâren galem a ândie, zen nâ galem a bukuziñandâ den dâzângobâ. Kristonâ sâknam nângip, zo sinnâ bonñandâ egâwan. Oi ândimñâ zâk sot neule âsakñâ mimbat, zorat op ko nâ den zi dâzângua nângânek. ² Galem a zen Anutugât râma

kâmut zi galem otzingâbigât sâmbâlip. Zo um yâmbât buñâ, um bâbâlâñak galem otzingâbi. Nep yatâ zo tuum kât sikum mimiñangât buñâ, nep zorat umziñ kiri tuubi. ³ Oi a kembu otzingâm buñâ. Zinñâ râma kândom otzingâm mâtâp âlipñâ zo tirâpzingobi. ⁴ Yatâ op ândine ko gâtâm râma galem a patâñ gam sângân neuleñoot, zinzin kâtik zo zingî mem ândibi.

⁵ A sâk wâgân ândime, zen yatik dâzângobâ. Zen a patâ zengât giginâ ândibi. Oi zen aksik patâ nepkat sângum, kutñâ um giginâ, zo lapñâ kore orângâm ândibi. Zen nânge. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâiñ kâbakñezingâmap. Ka a um giginâ ândime, zen tânzângomap.” ⁶ Zorat op ko zen um gigin op ândim Anutu imbanâ mariñâ, zâkkâren pindiñsâm ândibi. Yatâ utne nângi narâk mâte oi zâkñâ tânzângobap. ⁷ Kut nâi nâigât nângâ kwâkâ upme, zo Anutugât bikñan pam birâbi. Zâk umñâ zengâren kinzap. Zâkñâ on galem otzingâmap. Zorat nângâ kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

⁸ Zen um kendon ândim gasâziñ kârâm ândibi. Kâsaziñ Satañ, zâk zuu kâtik Laion yatâ op nâi mo nâi zibâ sâmbâlip takâm, ga takâm obândimap. ⁹ Oi zen Kembugâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm kâtigem kin, Satañ zâk kânzâratñangâne âibap. Oi itâ nângâbi. Bukurâpziñ hân dâp zengâren yatik sâknam sot mâsimâsikâ muyagem ziap. ¹⁰ Oi Anutu, tânzângozângon mariñâ, zâk neule âsakñâ zinzin kâtik zo zemñangap, zâkñâ zen Kristo sot pâlâtâñ op ândiegât neule âsakñan bagibigât diizingipñâ sâi narâk pârñkânok sâknam nângânetâ ko melâñ kubikzingâmñâ mem kâtikñan kwatzingâbap. ¹¹ Yatâ mo yatâ tuubapkat imbanâ zo zâkkâren zeipñâ zem zâimâmbap, kâtikñâ. Zo perâkñak.

Den murukñâ.

¹² Nâ den zo Siliwano dukua ekabân kulemgum zingap. Nâ zâkkât nânga buku bonñâ uap. Zen um bâbâlâñ op sinji âlip mem kâtigem ândibigât den

pâŋkânok zi dâzâŋguan. Itâ nâŋgâm ândibi. Siŋgi âlip nâŋgâm ândiwe, zo Anu-tuŋâ tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den bonŋâ. Zorat zen zorat umŋan bagim kâtigem kinbi.

¹³ Kembuŋâ gâsuziŋgip, yatik Babilon kamânân ândie, zeŋgâren kâmutŋâ gâsuziŋgi ândie. Oi zo ziŋ zeŋgât nâŋge. Oi nannâ Mareko zâk ârândâŋ. ¹⁴ Zen buku buku op luyangâbi.

Kristogât siŋgi ândie, zeŋgâren um lumbe zimbap.

Zo yatik.

Ekap zagât Peteronjâ kulemguiip.

Mâsop den.

¹ Simonj Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nânjâ nen sot târârak marinjâ, Anutu sot kubikkubikniñjâ Yesu Kristo, zekâren nângâm pâlâtân kwatzikâm ândibigât diizingip, zengât ekap zi kulemgum zingân. ² Zen Anutu sot kembuniñjâ Yesu, zet sot pâlâtân op ândiegât um lumbenjâ sot tânzângoazângoñ walâwalân zengâren zem zâibap.

Singi âlipkât bon muyagem âibi.

³ Yesu zâk imbanjandâ nen um hâlâlu sot târârak ândinatkat imbanjâ ningi ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakñan ândinatkat diiningâm zâkkât topñjâ muyageningi zâk sot pâlâtân urâwen. ⁴ Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ ningâbap, zorat singi sâip. Den zi nângindâ zorat bonjâ niñan muyagei hânân âknâlegât tâmbetagoagonjâ ziap, zo kândâtkom Anutu sot pâlâtân op holî tobat kânok utnatkat sâip.

⁵ Zorat zen nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândie, zen kâtigine târârak ândiândizing muyagibap. Târârak ândiândizingandâ top nângânângâzing muyagibap. ⁶ Nângânângâzingandâ um kendon muyagibap. Um kendonjâ kâtikkâtiginjâ muyagibap. Kâtikkâtigizingandâ singi âlip sot ninâugât bâbâlanjâ orotñjâ muyagibap. ⁷ Singi âlip sot ninâugât bâbâlanjâ upmenjâ buku op ândiânding muyagibap. Buku op ândiândingandâ tânagoagonjâ muyagibap.

⁸ Kut nâi zo aksik zengâren muyagem zeî kembuniñjâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândim nep tuune bon buñ mân upap. ⁹ Ka nâi zâk kut nâi zo buñ ândibap, zâkkât itâ sâsân. Zâk siñ bâpsâsân sot um kâtik. Mârumñan sanjon kubigip, zo nelâmkoi ândiap. ¹⁰ Bukurâp, zen Kembunjâ gâsum sâlâpzângoip, zorat kâtigem Kembu sot pâlâtân ândibi. Zo zengâren bon upapkat

kâtigibi. Zen yatâ op ândimjâ mân lorem birâbi. ¹¹ Kâtigem op ândine kubikkubikniñjâ, Kembu Yesu Kristo, zâkñâ diizingi sumbengât kinj topñan bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânñan nângip.

¹² Zen den zo aksik kwâkâm zingâwe, zo nângan. Oi zen den bonjâ nângâmñâ mem kâtigem ândie, zo nângâm lanj den zorik dâzângom ândibat. ¹³⁻¹⁵ Nâ hân sâk birâbatkat narâkñâ itâ nângan. Zo mân kêrep uap. Den zo kembuniñjâ Yesu Kristonjâ sapsun nigip. Oi nâ birâzinga den zo nângâm ândim zâibigât ekap zi zingân. Nâ itâ nângan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzângom ândia dâp upap.

Peteronjâ Kembugât neule âsakñâ egip.

¹⁶ Den singi dâzângowen, zo bonjâ. Zo den pat mo singi yennâ a niñ nângânângâyân gâbâ mân dâzângowen. Nen Kembugât neule âsakñâ sot imbanjâ igâwen. Zo yatâ ekñâ imbanjâ sot takâtakânjâ zorat den singi dâzângowen. ¹⁷ Nen Yesu sot bâkñan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsakñâ zâkkâren gâi Anutu Ibânjâ sâm âlip den dukuip. Oi Yesugât itâ sâip, “Zi nannâ. Umnandâ zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nânga âlip nâi uap.” ¹⁸ Nen zâk sot ârândânjâ tirik bâkñan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi nângâwen. ¹⁹ Oi zorat nen Propete a zengât den nângindâ bon opmap.

Den zo kârâp âsakñâ nâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine amirâ hansâbap. Oi umzingan sângelak patâ, Yesu, zâkkât âsakñandâ maa yatâ âsagibap. ²⁰ Den patâ zi sa nângânek. Propete a, zing kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat sâm Kembugât ekabân kânñan kulemguwe. Zorat topñjâ anjâ zikñâ umgât mân sâbap. ²¹ Den zo a zing umzingangârâk mân sâwe. Buñâ. Tirik Kaapumñâ den zo Anutugâren gâbâ mem umzingan pâi den zo sâwe. Zorat anjâ zik umgât den zorat topñjâ mân sâbap. Tirik Kaapumñâ den zorat topñjâ sapsunangip âlip sâbap.

2

Singi âlip ku a, zengât den.

¹ Mârumņan Isirae a zeņgâren propete a sarâņâ nâmbutņâ zo muyagem ândiwe. Oi narâk ziren zeņgâren yatik kwâkâm ziņgâ a sarâņâ muyagibi. Zen siņgi âlipkât sâmb gulip tigâk muyagei zeņgâren kâsâp muyagibap. Oi a yatâ zo Kembuņâ tosaziņgât op mom sângâziņ meip, zâk kwâimbâņgâbi. Yatâ utne tâmbetagoagon muyageziņgâbap. ² Oi zen laņ mâman ândiâdiņ nep tuune a doņbep ziņ ziņgit wârâtziņgobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâmb bâlîj kwapi. ³ Zen kât sikumgât âkņâle opņâ den sarâ sâmb kut ñâi ñâi zo laņ betziņan mimbi. Ka zen ko itâ nâņgâbi, “Mârumņan gâbâ zeņgât hâuņgât sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzâņgobapkât sâsâņ, zo tâmbetzâņgobapkât mambâtziņgâm ândiap.”

A mârumņan hâuņâ ziņgip, zorat den.

⁴ Anutugât nâņgâmen. Zâk sumbem a nâmbutņâ bâlîj utne mân birâziņgip. Buņâ. Simân kâbakņezîņgi ñâtâtigân tâk namin geiwe. Zoren den hâuņâ sâsâņgât narâkņâ mambât ândie.

⁵ Anutu zâk mârumņan bâlîj mâme a mân birâziņgip. Noaņâ ândiâdi târârakât mâtâp zorat a ambân dâzâņgomâip. Zâk sot a ambân nâmburân zagât zen waņgâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâlîj mâme a zeņgâren too uurup patâņâ takâm gwâkâziņgip.

⁶ Narâk ñâin Sodom sot Gomora kamân yatik buņ upabotkât sâi kârâp zikesei buņ urâwet. Zo bâlîj mâme a bet muyagem ândibi, zeņgât girem sâmb yatâ oip. ⁷ Ka a târârakņâ, Loti, zâk bâlîj mâme a ziņ laņ gulip ândine zorat nâņgi mân dâp oi Kembuņâ kâmut zobâ gâsui. ⁸ (Loti zâk a târârakņandâ osetziņan ândei zen bâlîj top top utne sirâmņâ sirâmņâ ek nâņgâm umņâ bâlîj oi ândeip.) ⁹ Zorat itâ sâbâ. Kembuņâ a târârakņâ mâsimâsikâyân loribegât op tânzâņgomap. Oi bâlîj mâme a zen hâuņgât narâgân sâknam ziņgâbapkât tâk namin zâmbanmap. ¹⁰ A umziņ bâlîjgât kinmap, zen laņ mâman opņâ Kembu sot sumbem a zâizâiņâ sâmb bâlîj kwatziņgâme. Kembuņâ a yatâ zo

tâk namâ kâtikņan zâmbanbap. A yatâ zorâņ keņgât buņâ den kwâkziņan sâmb sumbem a âsakņâ sot imbaņâziņoot zen sâmb bâlîj kwatziņgâme. ¹¹ Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbaņâ sot kâwali top ñâi zemziņgapņâ Kembugât mâtenņan mân sâmb bâlîj kwatziņgâme.

¹² Ka laņ mâman a zo, ziņâ um nâņgânâņgâziņ buņ, zuu zâņgom nime, zo yatâ. Kut ñâi ñâigât topņâ kârumb den laņ sâme. Zen zuu yatâ zâņgobap. ¹³ A zo bâlîjâziņgât sâņgân mimbi. Zen aņun buņ sirâmân kamân sombemân sâkkât âkņâle lum bâlîjâ upme. Zen âkon buņ sii nalem sot kep kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetziņan ândim um gulip kwatziņgânam yatâ upme. Ziņ osetziņan mân orotņâ op sii nalem nine zorat nâņga aņunņoot uap. ¹⁴ A zo, zen sinziņâ laņ ek nâņgâm âkņâle upme. Oi bâlîjâ âkonņâ buņ upme. A lotņâ zen kut ñâi yatâ zorat mem um gulip kwatziņgâme. Kât sikumgât âkņâle op umziņ oip. A zo, zen simgât siņgi. ¹⁵ Zen mâtâp târârak zo kândâtkom a sâņgiņâ, Bileam Berorogât nanņâ, zâkkât mâtâp bâlîjâ zo lâņme. Bileam zâk bâlîjgât sâņgân mimbatkât laņ oip. ¹⁶ Zâk bâlîjgât op siņan geip. Oi doņgi diņ buņandâ a den yatâ sâmb Propete a Bileam zâk den kârâpņoot dukui.

¹⁷ Bâlîj mâme a zo, zen too kârâksâsâņ yatâ. Oi pibâņâ saru kom kâbakņei âim gâmap, zo yatâ. A yatâ zo, ziņ ñâtâtikkât siņgi upigât sâsâņ. ¹⁸ A zo, zen zâizâiņ den sâme. Oi a nâmbutņâ bâlîjgât mâtâp birâm âlipņgât mâtâp âinam utne kâitzâņgom laņ ândiâdiņâ mâtâbân di-iziņgâne âine bâlîjgât nep ârândâņ tu-ume. Ziņâ a itâ sâmb dâzâņgome, ¹⁹ “Zen yatâ opņâ dumun buņ ândim kwâtâtibi.” Zo ziiņâ bâlîjgât dumunân zem sarâ yatâ sâme. Nen ko itâ nâņgen. A ñâiņâ wan mo wangât kore upap, zâk zorat dumunân zimbap.

Mâtâp sâņgiņan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

²⁰ Nâņge. Siņgi âlip buņâ, zeņgât baņet kândâtkom Kembu Yesu Kristo mâte okņgâgâm zâk sot pâlâtâņ urâweņâ

puriksâm mâtâp sânjiñan âinetâ bâliñ kâtikñâ upap. ²¹ A yatâ zo Kembangât târârak mâtâp mân ek lânne sâi bâliñ bituk opap. Zen târârak mâtâp zo lânâwenâ den kâtikñâ kwâkâm zingâne zo birâm mâtâp sânjiñan âine bâliñ kâtikñâ upap. ²² A yatâ zo, zengât den sumbuñâ itâ sâme. Zo bon opmap, “Wâunâ mogatñâ zorik âburem dum nemap. Bâu zâk banjerân sanjon dum zagâtñâ sanjomap.”

3

Kembangât den zo yenñâ mân upap.

¹ Bukurâpnâ, zengât ekap zi kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziñ mângia Kembangât den nângâm kwâtâtibigât kulemgum zingân. ² Kembangât singi a Propete, zen mâruman den sâwe, zorat nângibigât otnigap. Oi Aposolo gakârâpnâ nen kubikkubikniñâ, Kembu Yesu, zâkkât den kâtik dâzângowen, zorat ârândân nângâm kwâtâtibigât otnigap.

³ Kânñan itâ nângâm kâtigibi. Hângât narâk âkâbâ sâi den ku a muyagem bâliñangât nep tuum ândim itâ sâbi, ⁴ “Kembu gâbap sâme, zorat bonñâ ikâ? Sâkurâpniñ ândim muwe sot kut ñâi ñâi hân muyageibân gâbâ zem gaap, zo ka.” ⁵ Zen topñâ itâ nângâm tâtâlim den zo sâme. Anutuñâ sâi sumbem zâk mâruman ñâi âsageip. Oi hân, zâk yatik. Zo Anutu diñangât tooyân gâbâ muyagem too sot zeip. ⁶ Oi bet toonandik a sot kut ñâi ñâi gwâkâzingâm nanjip. ⁷ Oi hân sot sumbem zi ziabot, zo Anutugât denñâ saaziki kârâpkât singi op ziabot. Hâuñâ mimiñ narâk mâte oi bâliñ mâme a tâmbetagogigât mambât ziabot.

Kembu zâk nenñât op narâk mem kârep pâmap.

⁸ Bukurâpnâ, kut ñâi zirât mân kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât nângi narâk kârep patâ yatâ opmap. Oi narâk kârep patâ zorat nângi sirâm kânok yatâ opmap. ⁹ A nâmbutñâ zen Kembangât itâ sâme, “Kembu zâk den sâip, zo bonñâ muyagibapkât kwakñâ narâk mem kârep kwâpmap.” Zen ko nângâne yatâ mân

upap. Buñâ. A nâmbutñâ tâmbetagogigât Kembangât zengât mambât ândim. Zâk a pisuk patâ umziñ melânâ zâkkâren mâte okñangâbigât nângâmap.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

¹⁰ Kembangât narâk zo kâsa takâme yatâ muyagibap. Muyagei sumbem kwamit patâ op buñ upap. Oi kut ñâi igikñâ zo aksik kârâp sem nanjâbap. Oi hân sot hân kwâkñan kut ñâi ñâi muyageip, zo kârâpñak simbap. ¹¹ Kut ñâi ñâi zi buñ op nanjâbap, zorat zen um hâlâlu sot târârak ândim singi âlip mem ândibi. ¹² Yatâ op Anutugât narâk mambât ândibi. Oi narâk zo kek âsagibapkât nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte oi sumbem zo kârâp simbap. Oi kut ñâi ñâi igikñâ zo kârâp bâlamân zingeseem too yatâ opñâ buñ upi. ¹³ Nen ko sumbem unakñâ sot hân unakñâ muyagibapkât sâip, zorat mambât ândimen. Zoren târârak ândiandinj dâp op zimbap.

Den murukñâ sot mâsop den.

¹⁴ Bukurâp, zen kut ñâi yatâ zorat mambât ândim Anutu mâtenjan um hâlâlu sot tosa buñ ândibigât umñâ hâbam op lumbeñâ ândine zingiri dâp upap. ¹⁵ Oi Kembuniñandâ narâk mem kârepñan pâi itâ sâbi, “Kubikniñgâbam yatâ uap.”

Bukuniñâ, Kembangât Tirik Kaapumñâ Paulo um bâbâlan kwâkñangi nângânangâ zo wâratkum den zo kulemgum zingip. ¹⁶ Zâk ekap kulemgumap dâp den zo sapsun zingâmap. Ekapan den nâmbutñâ ziap, zo den muyap buñâ. Oi den yatâ zo a kwakmak sot lolot zo, zingâ sâmb gulipkume. Oi zâkkât ekap zorik buñâ. Kembangât ekap nâmbutñâ zo yatik opñâ tâmbetagome.

¹⁷ Bukurâpnâ, den girem kânñan dâzânguan. A lanj ândiandinj zengât sâmb gulipñâ umziñan giari loribegât gasâziñ kârâm ândibi. ¹⁸ Oi kubikkubikniñâ, Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzângozângoñan sot top nângânangân kâtigem kinbi. Zâkkâren neule âsakñâ zemñangap. Oi yatik zemñangâm zâibap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Ekap kânok Yohaneñâ kulengoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Topkwap mârumpnan gâbâ zem gâip, oi kindapniñâ nângâwen sot sinniñandâ igâwen. Ek nângâm kwâtâtemñâ bitniñandâ gâsuwen, zo ândiândigât den sât. ² Ândiândi mariñâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtikñangât sinji den dâzângomen. Ândiândi kâtikñâ zo Anutu Ibâgâren zem gamñâ neñgâren gâip. ³ Zorat kut ñâi ñâi ek nângâwen, zorik zen dâzângomen. Zen sot nen sot Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâmen. ⁴ Yatâ muyagei sâtâre kwâkñan ândinat kât ekap zi kulemgum ziñgan.

Âsakñan ândiândiñ.

⁵ Den sinji Yesugâren gâbâ nângâwen, zo dâzângomen. Zo itâ. Anutu, zâk âsakñâ. Nâtâtik zâkkâren mân ziap. ⁶ Nen nâtâtigân ândim Anutu sot pâlâtân urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap. Oi den bonñâ mân mem ândibem. ⁷ Anutu zâk zik âsakñan ândiap, zo yatik nen âsakñan ândinat zo ko kâmut kânok opñâ nanñâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmñandâ sanjonniñgi umniñ salek upap. Yatâ oi tosaninñâ zo aksik gulipkubap.

⁸ Nen bâliñâ mân upmen sânat, zo ko umniñ kâitkunat. Oi den bonñâ neñgât umniñan mân zimzap. ⁹ Ka nen bâliñâniñâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târârak mariñandâ tosaninñ birâm umniñ sanjori salek op kwâtâtinat. ¹⁰ Nen bâliñâ mân upmen, yatâ sâm sâi ko Anutugâren sarâ a ândimen yatâ opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniñan mân zembap.

2

Kristonñâ tânnângobap.

¹ Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliñ upegât den zi kulemgum ziñgan. Neñgâren gâbâ ñâinñâ bâliñâ

upap, zo ko Ibâgâren berân mâme a, Yesu Kristo, zâk târârakñâ mariñâ ândiap, zâkkât nângâbap. Zâk betniñan mem Ibâñâ dukui tosaninñ birâbap. ² Yesu Kristo zâk bâliñâniñangât suupniñ meip. Oi neñgârâk buñâ, hân dâp ândie aksik, zengât supziñ meip.

³ Nen itâ nângen. Nen Anutugât diñâ lum ândim zâk sot pâlâtân utnat. ⁴ A ñâi, zâk Anutugât diñâ mân lumñâ itâ sâbap, “Nâ Anutu sot pâlâtân opman.” Zâk sarâ a. A yatâ zorat umñan den bonñâ mân zemap. ⁵ Nâi zâk Anutugât den nângâm lubap, zâk perâkñak umñâ Anutugâren kinbap. Nen yatik Anutugât den nângâm lum ândimñâ itâ nângânat, “Irak ziren Anutu sot pâlâtân op ândien.” ⁶ Nâi zâk Anutu sot pâlâtân op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp wâratkum ândei dâp upap.

Buku buku opñâ âsakñan ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, nâ den unakñâ ñâi mân kulemgum ziñgan. Den zo mârumpnan gâbâ nângâm gawe, zorik. ⁸ Oi den kulemguan, zo den unakñâ oi Yesugâren sot zengâren ârândân bon uap. Zo topñâ itâgât. Nâtâtik buñ oi âsakñâ bonñâ muyagem ziap.

⁹ Oi a ñâi, zâk bukunñâ kâsa okñangâmapñâ âsakñan ândian sâbap, zâk tok nâtâtigân ândiap. ¹⁰ Oi ñâi zâk bukunñâ umñandâ gâsubap, zo ko âsakñan ândimap. A zo bâliñan mân tâmbetagobap. ¹¹ Ka a ñâi, zâk bukunñâ kâsa okñangâbap, zo ko nâtâtigân ândim nâtâtikkât mâtâp âibap. Nâtâtigân âi sinñâ egi nâtiksâi mâtâp mân ek kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den nângâbi.

¹² A ambân katep, zen Yesunñâ zengât suupziñ meip, zorat op tosaninñ gulipkumapkât den zi kulemgum ziñgan.

¹³ Ibârâp, zen mârumpnan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân op ândiegât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen bâliñâ mariñâ kâsa okñangâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

A ambân katep, zen Ibâgâren pâlâtân urâwegât den zi kulemgum ziñgan.

¹⁴ Ibârâp, zen mârûmñan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân urâwegât zeñgât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziñan ziap. Zen bâliñâ mariñâ kâsa okñanğâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

Umniñâ hângât kut ñai ñaiyân mân zim-bap.

¹⁵ Umziñ hânân mo hângât kut ñai ñaiyân mân pane zim-bap. Ñai zâk umñâ hângât kut ñai ñaiyân pâi zim-bap, zo ko umñandâ Anutu Ibâ mân gâsubap.

¹⁶ Nânge. Hânân kut ñai ñai bâliñâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkñâle, senñâ ekñâ âkñâle, sot umñâ zâizâiñ. Zo Ibâgâren gâbâ buñâ. Zo hânân gokñâ. ¹⁷ Hân zâk âkñâleñoot zo buñ upap. Ka ñai zâk Ibâgât den nânğâm lubap, zâk tâmbânâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, narâk pânkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliñoot gâbapkât sâsân, zo nânge. Oi narâk ziren kâsarâpnâ donbep muyagem gam ândie. Narâk pânkânok uap, zo nânge. ¹⁹ A zo, zen osetniñan âsagiwe. Oi neñgât buku zo mân ândie. Zen neñgât buku ândim sâi nen mân birâniñgâbe. Zen birâniñgâwe, zorat topñâ itâ. Zen neñgât buku buñâ.

²⁰ Zen ko tirik a Yesuñâ Kaapumñâ ziñgipkât nânğânânğâziñoot ândie. ²¹ Zen den bonñâ mân nânğâme sâm ekap zi mân kulemgum ziñgan. Buñâ. Zen den bonñâ nânğâmegât opñâ den zi kulemgum ziñgan. Den sarâ, zo den bon mariñanğâren gâbâ mân gâmap.

²² Yesugât kâsa, zo ñai? Yesu, zâk a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbap mârûm sâsân, Kristo, zo buñâ. A ñaiñâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. Ñai zâk Ibâ sot nanñâ kwâimbâzikâbap, zâk Kristogât kâsa. ²³ Ñai zâk nanñâ kwâimbâbap, zâk Ibâ birâñanğâbap. Ka ñai zâk Yesu zâk bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân sâbap, zâk Ibâ sot pâlâtân upap.

²⁴ Mârûmñan gâbâ Kembangât den nânğâm ândim gawe, zo nânğâne umziñan zeñ nânğâm ândibi. Zen yatâ op ândim nanñâ sot Ibânâ, zet sot pâlâtân op

ândibi. ²⁵ Yesuñâ kut ñai niñgâbapkât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikñâ.

Kaapumñâ sanğonniñgi Yesugâren sâtârem kinat.

²⁶ A ziñ um gulip kwatziñgâbegât ekap zi kulemgum ziñgan. ²⁷ Zeñgât itâ san. Kaapum ziñgip, zo zeñgâren ziap, zorat wangât a ñaiñâ den dâzânğobap? Kaapum ziñgip, zâkñâ kut ñai ñaiğât den dâzânğomap. Den topñâ dâzânğomap. Zâkkât den zo sarâ buñâ, zo bonñâ. Oi zen Kristo sot pâlâtân op ândibigât dâzânğoi, zo yatâ upi.

²⁸ Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlâtân op ândibi. Yatâ op ândine zâk âsagem gâi kenğât sot anun mân op mâteñan âi kinbi.

²⁹ Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nânğâme. Zorat a ñai, zâk târârak ândei ekñâ sâbi, “Zâk Anutugâren gâbâ muyageip.”

3

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topñâ.

¹ Nânğânek. Ibâniñandâ neñgât umñâ donbep kinzap. Kiri neñgât nan bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku otningâme, zorat topñâ itâ. Zen Anutu mân buku okñanğâme.

² Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap muyaginâ? Zo mân nânğen. Ka itâ nânğâm kwâtâtien, “Kembuniñâ takâm gâi tobatñâ ekñâ yatik utnat.” ³ Ñai zâk zo yatâ nânğâm um bâbâlan op ândi mâmanñâ kubikñâ târârak ândibap. Zâk Kembu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâliñ op Satangât orot.

⁴ Ñai zâk bâliñ memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukunâ, zo bâliñâ bonñâ uap. ⁵ Yesugât itâ nânğâme, “Zâk bâliñâ maatibam geip. Oi zâk bâliñâ mân oip.” ⁶ Oi ñai zâk Yesugâren pâlâtân op ândimapñâ bâliñ mân opmap. Ka ñai zâk bâliñ opmap, zâk zo Yesu mân ek nânğâmap.

⁷ Nan bârarâpnâ, ñaiñâ um gulip kwatziñgâbâ sâi mân nânğâbi. Ñai zâk

târarak mâtâbân âibap, zâk târarak a. Yesu târarak ândimap, zo yatâ ândibap. ⁸ Ka a nâi, zâk bâliņ opmap, zâk Sataņgât a. Sataņ zâk topņan gâbâ bâliņâ tuum ândim gâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nanņâ zâk Sataņgât nep kândanbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâliņ mân orot.

⁹ Anutuņâ kâmut gakârâpņâ ândiândigât kâwali ziņgip, zorat zen dap dabân yatâ bâliņâ mem ândibi? Zen Anutugâren gâbâ gokņâ, zorat bâliņâ mân upme.

¹⁰ Anutugât nan bârarâp sot Sataņgât nan bârarâp, zengât topziņâ itâ muyagei iknat. Nâi zâk ândiândi târarak mân ândibap, zâk Anutugâren gâbâ gokņâ buņâ. Oi nâi zâk bukuņâ kâsa okņangâbap, zâkkât yatâ Sataņgâren gokņâ sâsâņ.

¹¹ Kembugât den mârumņan gâbâ nângâm gawen, zo itâ, “Umziņandâ gâsâyagom ândibi.” ¹² Adamgât nanņâ Kain, zâkkât mâtâp mân lânņat. Zâk bâliņ mariņangâren gâbâ gokņâ, zorat munņâ koi moip. Zo itâgât. Zikņâ ândiândiņâ, zo bâliņâ. Munņangât ândiândiņâ, zo âlipņâ. Zorat op ko koi moip.

Yesuņâ buku otniņgipkât buku oranğânat.

¹³ Bukurâpnâ, um kâtik ziņâ kâsa otziņgâne nângâne nâi mân upap. ¹⁴ Nen bukurâpniņ buku otziņgâm ândiengât niņangât itâ nângâmen. Mumuņan gâbâ ândiândiyân bagiwen. Nâi zâk bukuņâ buku mân okņangâbap, zâk tok mumuņan ândibap. ¹⁵ Oi nâi zâk bukuņâ kâsa okņangâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nângâme, “Kâmbam ku a zengât umziņan ândiândi kâtik mân muyagem ziap.” ¹⁶ Yesu zâk neņgât op ândiândiņ biri buku orotņangât topņâ ikxen. Oi nen yatigâk bukurâpniņ zengât op ândiândiņ birindâ dâp upap. ¹⁷ Ka a nâi hângât sikum zemņangi bukuņâ wan mo wangât kwakpap oi ekņâ mân nângânangâbap, zâk dap yatâ umņandâ Anutugâren kinbap? Zo buņâ.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, buku orotņâ, zo den mo sâtnak mân sâsâņ. Betņâ sot umņâ utnat. ¹⁹ Yatâ oindâ den bonņangât

kâmurân ândien, zorat topņâ muyagei nângânat. Oi Anutu mâteņan umniņâ keņgât buņ ândinat. Anutu mâteņan umniņâ keņgât opapkât itâ nângânat. ²⁰ Umniņandâ keņgât oi itâ sânat, “Anutu zâk umniņangât dâp buņâ. Zâk tobat nâi ândim kut nâi nâi aksik zo nângâm nângâm.” Zorat nen keņgât kândâtkum zâkkâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândinat. ²¹ Bukurâpnâ, umniņandâ keņgât mân oi Anutu mâteņan umâlip ândinat. ²² Oi diņâ lumņâ zâkkât mâteņan kut nâi nâi oindâ egi âlip opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ niņgâm. ²³ Zâkkât gurumin den itâ ziap, “Nanņâ Yesu Kristo nângâm pâlâtâņ kwapņâ umziņandâ gâsâyagom ândibi.” Nen yatâ utnatkât Yesuņâ sâm niņgip.

²⁴ A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlâtâņ op ândime. Zâkoot zen sot pâlâtâņ opmap. Anutu zâkņâ Kaapumņâ niņgip, zorâņ sapsun niņgi nângâmņâ itâ nângen, “Anutu zâk nen sot ândimap.”

4

Tirik Kaapum sot wâke, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân nângâbi. Den zorat topņâ nângâm sâlâpkum ikpi. Den zo Sataņgâren gokņâ mo Anutugâren gokņâ, zo nângâm ândibi. Wangât, propete a sarâņâ donbep muyagem ândie, zorat. ² Den Anutugât Kaapumân gokņâ, zen itâ ikpi. A nâi, zâk itâ sâbap, “Yesu zâk a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât sâsâņ, Kristo, zo zâk hânân muyageip.” Den zo yatâ sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip. ³ Oi a nâiņâ Yesugât itâ sâbap, “A bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârum sâsâņ zo, zâk buņâ. Zâk a yenņâ op hânân muyageip.” Den zo yatâ sâbap, zo ko den zo Anutugâren gokņâ buņâ. Den zo Kristogât kâsaņâ yatâ opap. Kâsa zâkkât itâ nângâme. Kâsa zâkkât imbanâ hânân muyagibapkât sâsâņ, zo mârum zi muyagiap.

⁴ Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren gokņâ, zorat ziņâ propete sarâņâ zen sot agom kâtigemņâ kâsa otziņgâwe. Oi

zenġât umziġan ândiap, zorâġâ propete a sarâ zenġât umziġan ândiap, zo walâmap. ⁵ Propete sarâġâ zen hânân gokġâ, zorat hânġât den sâne um kâtik a ziġâ nânġâme. ⁶ Nen ko Anutugâren gokġâ. A Anutugât den nânġâme, zen dinniġâ nânġâbi. Ka ġâi zâk Anutugâren gok buġandâ dinniġâ mân nânġâbap. Den bon mariġâ, Kembuġât Kaapumġâ sot Satarġ arâpġâ, zenġât topziġ yatâ âsagei iknat.

Anutuġâ buku otniġġip, zorat topġâ.

⁷ Bukurâpġâ, nen umniġandâ ġâsâyagom ândinat. Buku orotġâ, zorat topġâ Anutu. ġâi zâk bukurâpġâ buku otziġġâmap, zâk Anutugâren ġâbâ muyageip sot Anutu sot pâlatânġ opmap. ⁸ ġâi zâk bukurâpġâ mân buku otziġġâmap, zâk Anutu mân ek nânġâmap. Buku orotġânġât topġâ Anutu. Anutu umġandâ ġâsânânġgom buku otniġġâmap. ⁹ Anutuġâ nanġâ kânok ândiândi muyageniġġâbapkât sânġongoi hânân ġem ġâip. Anutu umġandâ ġâsânânġgom yatâ otniġġip. ¹⁰ Buku orotġânġât topġâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku okġânġâwen. Zâkġâ buku otniġġâm nanġâ sânġongui ġemġâ bâliġânġânġât suupġâ mem moip. Zorat nen Anutu mâteġan um salek kinat.

Anutuġâ buku otniġġâmap yatik neġġoot buku otziġġânat.

¹¹ Bukurâpġâ, Anutuġâ buku otniġġipkât neġġoot yatik umġâ buku buku oraġânat. Nen yatâ oindâ dâp upap. ¹² A sinniġandâ Anutu mân igâwen. Um buku oraġâm ândinat oi ko Anutu zâk nen sot pâlatânġ oi buku orotġâ bonġâ neġġâren muyagem kwâtâtibap. ¹³ Zâk Kaapumġâ niġġip, zorat itâ nânġen. Zâk nen sot pâlatânġ opmap. Nen zâk sot pâlatânġ upmen.

¹⁴ Ibâ zâk nanġâ hân dâp a nen kubikniġġâbapkât sânġongoi ġeip. Oi nen sinniġandâ igâwengât den zo sâm muyagem dâzânġomen. ¹⁵ Oi a ġâiġâ, Yesu zâk Anutugât nanġâ sâbap, zâk Anutu sot pâlatânġ upap. Oi Anutuġâ zâk sot pâlatânġ upap. ¹⁶ Zo yatâ oi itâ nânġen, “Anutu umġandâ ġâsânânġgomap.” Zo ek nânġâm kwâtâtien.

Anutu zâk buku orot zorat mariġâ. ġâi zâk buku upapġâ Anutu sot pâlatânġ upap. Oi Anutuġâ zâk sot pâlatânġ upap.

Buku op kenġât mân utnat.

¹⁷ Biken den sâm kwâkâkwâkân narâkġan kenġât buġ kinatkât Anutuġâ buku otniġġip. Oi Yesuġâ buku otniġġâm ândimap, zo yatik hânân zi buku oraġâm ândinat. ¹⁸ Kenġât sot buku, zet buku buku buġâ. Buku bonġandâ kenġât molibap. Kenġât, zo tosaġât hâunġâ zo nânġâm upme. ġâi zâk kenġât mem ândibap, zâkkâren buku mân muyagiap sâsânġ.

¹⁹ Nen ko Anutuġâ kândom buku otniġġipkât buku op ândimen. ²⁰ ġâi zâk Anutu buku okġânġâman sâm bukuġâ kâsa okġânġâbap, zâk sarâ a. Nânġânek. ġâi zâk bukuġâ sennâ igikġâ buku mân okġânġâmġâ dap op Anutu mân igikġâ, zo buku okġânġâbap? ²¹ Yesuġât den itâ ziap, “Anġâ Anutu buku okġânġâmġâ bukuġâ buku okġânġi dâp upap.”

5

Anutu sot pâlatânġ op ândinat.

¹ A ġâiġâ, Yesu zâk a bâliġan ġâbâ mâkâniġġâbapkât mârum sâsânġ zo, sâm nânġâm pâlatânġ kwâkġânġâbap, zâkkât Anutugât nanġâ sâsânġ. Oi ġâi zâk Ibâ muyamuyagiġ buku okġânġâbapġâ Ibâġât kiurâp yatik buku otziġġâbap. ² Nen Anutugât nan bârarâp buku otziġġâmen? Buku otziġġâmen, zo ko Anutu buku okġânġâm, zâkkât den lugindâ, zorâġâ topniġ sapsubap. ³ Anutu buku yen mân okġânġânat. Diġâ lum buku okġânġânat. Anutugât den zo yâmbâtġâ buġâ. ⁴ Anutugâren ġâbâ muyagiwen, nen um kâtik a zenġât orot mâme walâziġġâmen. Itâ opġâ walâziġġâmen. Nen Kembuġâren nânġâm pâlatânġ kwâkġânġâm ândim hânġât imbanġâ zo kom birâm walânat. ⁵ ġâiġâ kâtiġem kin hânġât âkâk ġâlâk zo koi ġibap? A ġâi zâk, Yesu zâk Anutugât nanġâ sâm, nânġâm pâlatânġ kwâkġânġâbap. A zorâġ bonġâ upap.

⁶ Yesu Kristo zâk sumbemân gâbâ hânân geip. Hânân ândim toin giari Yohanejâ sanjonjagip. Oi a zij poru nagân kune gilâmjâ gem gâip. Tooyâk bujâ. Too sot gilâm ârândâj. ⁷ Oi Kaapumjâ Yesugât topjâ sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk den bonjagât marijâ. Sarâ mân sâmmap. ⁸ Karâmbut zijâ tânagom kin topjâ sâm muyagime, zen Kaapum sot too sot gilâm. Karâmbut zen zâkkât den kânok sâme. ⁹ A zij tânagom den sâne nângindâ bonjâ opmap. Oi Anutuñâ den ñai tângoi walâmap. Anutuñâ den ñai sâi bonjâ opmap. Anutugât tân den zo nanjagât den zo sâi muyageip. ¹⁰ Ñai zâk Anutu nanjâ nângâm pâlâtâj kwâkjanjagâbap, zâk Anutugât den bonjâ nângâmmap. Ñai zâk Anutugât den mân nângâbap, zâk Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorâj Anutuñâ nanjagât den tângoip, zo nângi bon buj upap. ¹¹ Oi Anutu nanjagât den tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk ândiândij kâtik muyagem ñingip. Ândiândi kâtik zo nejjât siji sâi nanjandâ galem oi ziap. ¹² Ñai zâk nanjoot pâlâtâj upap, zo ândiândi kâtik mimbap. Ka ñai zâk nanjâ sot pâlâtâj mân upapjâ ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâlijagât den.

¹³ Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nângâbigât ekap zi kulemgum zijgan. Zen nanjagâren nângâm pâlâtâj kwatne ândiândi kâtik zemzijgap. ¹⁴ Nen itâ sâm Anutu umâlep nângânanjagâmen. Nen wan mo wangât zikjak nângi ziap, zorat ninâu sâindâ nângânjagâbap. ¹⁵ Zorat opjâ wan mo wangât ninâu sâindâ nângânjagâbap. Zorat nângâm itâ nângânat. Kut ñai ñai zo nejjât siji sap.

¹⁶ Ñai zâk bukujandâ bâlij oi ikpap, (Bâlijâ zo simgât siji mân muyagibap.) zo ekjâ zâkkât opjâ ninâu sâi ândibap. Bâlijâ nâmbutjâ opjâ simgât siji mân upi. Bâlijâ yatâ zorat san. Oi bâlijâ ñai opjâ simgât siji orotjâ, zo ziap. Yatâ zorat ninâu sâbigât mân san. ¹⁷ Ândiândi bâlijâ top top zo bâlijik. Oi bâlijâ torenjâ zo simgât siji mân uap.

¹⁸ Nen itâ nângâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipjâ bâlijâ mân opmap. Anutugât nanjandâ galem oi bâlijâ marijandâ mân tâmbetkubap.

¹⁹ Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâlij marijagât bikjan ândie. Zo yatâ nângâmen.

²⁰ Anutugât nanjâ, zâk gemjâ um nângânângâ muyagem ñingipkât den bonjâ marijâ nângâm pâlâtâj kwâkjanjagâmen. Oi den bon marijâ sot nanjâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtâj op ândimen. Zâkñâ Anutu bonjâ sot ândiândi kâtik marijâ.

²¹ Nan bârarâpnâ, zen Bem lopio kândâtzângom ândibi. Zo yatik.

Ekap zagât Yohaneņâ kulengoip.

Ândiândigât den sâmbuyageip.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtņâ, nâ ambân Kembu Anutuņâ gâsum sâlâpgogip, gâ sot nan bârârâpkâ, zeņgât ekap zi kulemgum ziņgan. Nâ umnâ gâsâzâņgomap. Oi nâņak buņâ, den bonņâ nâņgâme, zen yatik otziņgâme. ² Kembangât den bonņâ umniņan ziap. Oi neņgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op ândinat. ³ Anutu Ibâ sot nanņâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe neņgâren sambâlem zimbap. Zet tânnâņgoitâ zekât den bonņâ sot buku buku zo neņgâren sambâlem zimbap.

Umņâ buku orot, zorat den.

⁴ Nan bârârâpkâ nâmbutņâ zen Anutu Ibâgât den bon zo lum mem ândie. Nâ zorat siņgi nâņgâmņâ sâtâre patâ orâwan. ⁵ Oi zi ambân sâtņâ, gâ den bonņâ ñâi dâgoga nâņgâ. Den uņakņâ buņâ. Mârumņan gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku oraņgâm ândibi. ⁶ Oi buku orotņangât topņâ itâ. Nen umniņandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândinat. Anutugât gurumin den mârumņan gâbâ zei nâņgâm gawe, zo mem ândim buku oraņgâm ândibi.

Sarâ a, zeņgât den.

⁷ Nâņgat. Sarâ a doņbep muyagem ândie. Zen Yesu Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme. A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsâņ. ⁸ Nen zeņgâren nep tuugindâ bonņâ muyageip, zo gulip opapkât galem oraņgâm ândibi. Yatâ ândim ma ko sâņgân patâ mimbi. ⁹ Ka ñâi zâk Kristogât den mân mem ândim birâbap, zâk Anutu sot pâlâtâņ mân upap. Ka ñâi zâk Kristogât den nâņgâm mem ândibapņâ Ibâ sot nanņâ, zet sot pâlâtâņ upap. ¹⁰ Ka ñâi zâk Kristogât den mân mem ândibapņâ zeņgâren gâi mirâ aņgân kârâm buku mân okņangâbi. Zâk mân lum mâņganbi. ¹¹ Nâi zâk a yatâ

zo buku okņangâbap, zâk bâliņangât nep tângubap.

Den murukņâ.

¹² Den nâmbut doņbep ziap. Oi simbupņâ ekabân kwânâņgâbatkât mân otnigap. Nâ zeņgâren kek gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ utnat.

¹³ Gatkâ Kembuņâ gâsum sâlâpkoi, zâkkât nan bârârâp ziņâ nâņgâgime Zo yatik.

Ekap karâmbun Yohanenâ kulemguip.

Umâlep den.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtnâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkñak otnimap.

² Bukunâ, umgâ Kembangâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman. ³ Gâ den bonñâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutñâ zen ga den sinji zo dâtnone nângâm umnâ âlip uap. ⁴ Nan bârarâpnâ zen den bonñangât mâtâp lânme. Den zo yatâ nângâm umâlep patâ nâi nângâman.

Kembangât nep a hurat kwatziñgâban.

⁵ Bukunâ, gâ buku otziñgâmat. Oi kamân goorânâk bunâ, kârebân gâbâ gane buku otziñgâmat. Zo âlip opmat. ⁶ A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegangât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutñangât opñâ buku otziñgâmñâ zâmbana âine âlip upap. ⁷ Zen kutñangât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zeñgâren ândim kât sikum mân mimegât betziñan meindâ dâp upap. ⁸ Yatâ buku otziñgâm betziñan meindâ den bonñangât nep ârândân tuunat.

Diotrepe zâk a buku mân otziñgip.

⁹ Nâ Yesugât kâmut zeñgât ekap nâi kulemguwan. Oi Diotrepe zâk zikñangât a sâtnâ ândibat sâmñâ dinnâ birâmap. ¹⁰ Zorat opñâ nâ zeñgâren gamñâ ândi mâmannangât topñâ sâm muyagibat. Zâk neñgât sarâ sâm, sâm bâliñ kwatniñgâmap. Oi zorigâk bunâ. Bukurâpniñâ nâmbutñâ zeñgâren ganetâ zâk mân buku otziñgâmñâ a nâmbutñandâ buku otziñgâne mân upigât sâm kâmurân gâbâ moliziñgi sâkñangât sinji upme.

Demeterio zâkkât nângâne âlip oip.

¹¹ Bukunâ, gâ a ziñâ kut nâi bâliñâ utnetâ zeñgât mâtâp mân lânban. Nâi zâk kut nâi nâi âlipñâ opmap, zâk Anutugâren gokñâ. Ka nâi zâk kut nâi nâi bâliñâ

opmap, zâk Anutu mân ek nângâmap sâsân.

¹² Demeterio zâkkât topñâ a aksik patâ ziñ sâm muyagiwe. Zâk a âlipñâ op ândiap. Zâk Kembangât den bonñâ mem ândimap. Orot mâmeñandâ topñâ sapsuwap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkñangâmen. Oi den bonñâ sâmen, zo âlip nângâmat.

Den murukñâ.

¹³ Den donbep ziap. Oi simbupñâ kulemgubatkât mân otnigap. ¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

¹⁵ Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniñâ zen nângâgige. Nâ yatigâk bukurâpniñâ gâgâren ândie, zen nângâziñgan. Zorat dâzângoban.

Zo yatik.

Ekap Yudañâ kulengoip.

Mâsop den.

¹ Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore a, Yakobogât munñâ. Anutu Ibânâ umñâ a ambân gâsâzângom diizingi Yesu Kristonâ galem otzingâmap, zengât ekap zi kulemguan. ² Zengâren buku sot um lumbe sot tânagoagon muyagem zimbap.

Sarâ a, zengât den.

³ Bukurâpnâ, Nen ârândân sinji âlip umñan bagim ândien. Sinji âlip den zorat kulemgum zingâbatkât otnigi ândiwan. Ka zi girem den nâi kulemgum zingân. Zen den sinji âlipñâ birâbegât opñâ ekap zi kulemgum zingân. Sinji âlip zo mem kâtigem ândim zâinatkat Anutugât sinji a sâm niñgip. Zo gulip opapkât den zi kulemgumñâ zingân. ⁴ A nâmbutñâ zen osetziñan tik bagiwe. Mârumñan zengât topziñ itâ sâm kulemguwe, “A yatâ zo, zen tâmbetagoagonan bagibi.” A zo, zen um kâtik op Anutugât den sinji âlip zo târârak mân sâm kut nâi nâi bâliñ lañ op patâniñâ Yesu Kristo kwâimbânangâme.

⁵ Anutugât diñâ birâme, zen hâuñâ zingâmap. Zo âlip nânge. Oi zorat sa nângeñek. Kembu zâk Isirae a Aigita hânân gâbâ mâkâzingip. Oi zengâren gâbâ nâmbutñandâ zâkkât diñâ birâwe, zo ko tâmbetzângoip. ⁶ Oi sumbem a nâmbutñâ zen nep diñâ birâm mirâ kamânziñ birâwe. Yatâ utnetâ ko Anutu zâknâ zen tâk kâtikñandâ saazingâm nâtâtigân zâmbari narâk dâp zem zâimambi. Anutunâ sâi zen narâk patin hâuñâ mimbigât mambât zie. ⁷ Oi Sodom sot Gomora sot kamân nâmbutñâ zem arip, zen yatigâk bâliñâ lañ opñâ kut nâi nâi mân orotñâ muyagine kârâp tâmbânjan zâmbari gei ândie. Nen zo ekñâ yatâ mân utnatkât oip.

Kembugât den ku a, zengât den.

⁸ Oi bâliñ mâme a osetziñan bagim ândie, zen umânân nânngâm yatigâk kut nâi nâi bâliñâ zo upme. Oi sâkziñandâ bâliñâ muyagime. Oi zen a patâ mân hurat kwatzingâm sumbem a âsakñâziñoot zo

sâm bâliñ kwatzingâme. ⁹ Bâliñ mâme a ziñ a imbanâziñoot lañ sâm bâliñ kwatzingâme. Ka sumbem a zengât patâ Mikai, zâknâ yatâ mân oip. Zâk Mose kâmbârânangât Satañ sot sârek âragumñâ Satañ den bâliñ dukubatkât nânngi mân dâp oi itâ dukuip, “Kembunâ hâuñâ gibap.” ¹⁰ Ka bâliñ mâme a zi, zen kut nâi nâi topñâ mân nânngâm lañ sâm bâliñ kwatzingâme. Zen zuu yatâ nânngânangâziñ buñ lañ op tâmbetagoime. ¹¹ Yei, Zen gâtâm dap upi? Zen Kaingât mâtâp lânme. Oi kât sikumgât opñâ Propete Bileamgât mâtâp bâliñâ lânme. Oi Kora zâk zâizâiñânangât op tâmbetagoip, zen yatigâk zâizâiñâziñangât op tâmbetagoime.

¹² A nâmbutñâ zuu bâugât op sinji âlip minduminduyân takâme. A zo, zen añunziñ buñandâ yatâ upme. Yesugât sii nalem ninam mindune a zo osetziñan tapñâ añun buñ lañ nime. Zen ziñangât nânngâne zari upme. A zo, ziñ sasa yatâ. Pibânâ sasa mem âim gâi sâbâyân buñ opmap. Zen âup sasa barâ kwâkñan memap yatâ, bon buñ. A zo, zen nak keet kwânâkwânânngân narâkñan keet buñ kinetâ kârâm sâmbum birâbirân yatâ. Topziñ zo yatâ. ¹³ A zo yatâ, zo sarunâ kom lum âim gâmap. Kut nâi nâi bâliñâ kom gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen sângelak gulip âim gâmap yatâ. A zo, zen nâtâtigân âi ândim âimambigât sinji sâip.

Henokñâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.

¹⁴ Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zengât itâ sâip, “Iknek. Kembu zâk tirik arâpñâ donbep patâ zen sot gâbâmap. A aksik zengât topziñ sâm muyagei um kâtik a bâliñâziñangât topñâ sâm muyagem zingâbap. ¹⁵ Bâliñ mâme a zen den bâliñ top top sâm Anutu sâm bâliñ kwâkñangâwe, zorat hâuñâ zingâbap. ¹⁶ A yatâ zo, zen kut nâi nâi âsagei nânngâne bâliñik oi Anutu sâm bâliñ kwâkñangâme. Âknâleziñangârâk kut nâi nâi nânngâme, zorat mâtâp lânme. Oi zen ziñangât

nângâne zâizâiņ oi kutziņâ lum zaatme. Oi ziņâ a nâmbutņâ zeņgâren kut ņâi ņâi minam kelâk pame.

Girem den.

¹⁷ Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembuniņ Yesu Kristogât Aposolo ziņâ den kândom sâwe, zo nângâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ dâzâņgom ândiwe, “Narâk pâņkânok oi Anutugât den kukuņ a zo, ziņâ bâliņâziņaņgât nep tuum ândim ziņaņgât nângâne zâibap.” ¹⁹ A yatâ zo, ziņâ a kâsâpzâņgobi. Zen hâņgât âkņâle zorat nângânâņgâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buņ.

²⁰ Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapumgâren gâbâ nângâm pâlâtâņ bonņâ zorâņ mam otziņgi kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wâratkum ninâu sâm ândibi. ²¹ Yatâ utne Anutuņâ umņandâ gâsâzâņgoi zâk sot pâlâtâņ op ândibi. Oi Kembuniņâ Yesu Kristo lumbeņâ muyagei ândiândi kâtik muyagibigât mambât ândibi. ²² Oi a nâmbutņâ Kembangât den minâ birânâ mem ândime, zo tânzâņgone mem kâtigibi. ²³ Oi a nâmbutņâ sim kârâbân geinam utne zeņgât umbâlâ op gâsum mâkâziņgâbi. Oi zeņgât bâliņâ zo zeņgâren âibapkât keņgât op galem oraņgâm ândibi.

Den murukņâ.

²⁴⁻²⁵ Galem otziņgi mân tâmbetagom ândine zâkkât âsakņan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât imbaņâ zemņâņgap, Anutu kânok sot Kembuniņâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniņâ ândiapņâ âsakņâ neule sot imbaņâ mârumņan gâbâ zem gâip sot zemņâņgap, oi zem zâibap. Zo perâkņak.

Zo yatik.

Yohaneĵa den tiknĵa zo sĵm muyageip.

Sĵm muyage den.

¹ NarĀk mĀn kĀrep oi kut nĵi nĵi muyag-ibap sĀsĀn, zo Yesuĵa kore arĀpnĵa sĀm muyagem dĀtnĀngobapkĀt Anutuĵa Yesu dukuip. Yesu zĀk sumbem anĵa nĵi sĀngongoi mem gem Yohane nĀgĀren gam dĀtnom tirĀpnogip. ² Oi Yohane nĀnĵa AnutugĀt den sot Yesu KristogĀt topnĵa ek nĀngĀwan, zo sot kut nĵi nĵi nĀmbutnĵa egĀwan, zo sĀm muyagiwan.

³ Oi den kĀnĵan Āsageip, zi nĵi zĀk a mĀteziĵan sĀlĀpkum ziĵgĀbap, ziknĵa sot den sĀlĀpkoi nĀngĀm mem Āndibi, zengĀt nĀnga sĀtĀreĵoot uap. WangĀt, kut nĵi nĵi ekap ziren kulemguan, zi ĀsagibapkĀt narĀknĵa pĀnkĀnok uap, zorat.

KĀmut nĀmburĀn zagĀt, zengĀt mĀsop den.

⁴⁻⁵ Yohane nĀ Asia hĀnĀn KristogĀt kĀmut nĀmburĀn zagĀt Āndie, zengĀt ekap zi kulemguan.

Anutu zĀk Āndeipnĵa Āndiap sot gĀbap, zĀkkĀren gĀbĀ sot Kaapum imbanĵa nĀmburĀn zagĀt zĀkkĀren tĀkĵanĵgĀmap, zĀkkĀren gĀbĀ sot Yesu Kristo zĀkkĀren gĀbĀ um lumbeĵa sot tĀnzĀngozĀngon zengĀren zimhap.

Yesu Kristo zĀk sĀi bonnĵa opmap, zĀknĵa kĀndom otningĀm mumuĵan gĀbĀ zarip. Oi hĀn dĀp a kutĀ, zengĀt Kambu patĀ op Āndiap. ZĀknĵa umĵandĀ gĀsuniĵgi gilĀmĵandĀ tosanĵnĵa gulipkoip. ⁶ ZĀknĵa nen um topnĵan nĀmban IbĀnĵa Anutu kore okĵanĵgĀm ĀndinatĀt gĀsum sĀlĀpnĀngoi kĀmut gakĀrĀpnĵa urĀwen. ZĀkkĀren neule Āsaknĵa sot imbanĵa zemĵanĵgapnĵa zem zĀimĀmbap. ZĀknĵa kambu otningĀm Āndim zĀimĀmbap. Zo perĀknĵak.

⁷ NĀngĀnek. ZĀk unumunum kwĀkĵan gĀi a aksik patĀnĵa sinziĵandĀ ikpi. Oi a sum pĀron parĀwe, zen ĀrĀndĀn ikpi. Oi hĀn dĀp a kĀmutnĵa kĀmutnĵa, ziĵnĵa zĀkkĀt umbĀlĀ op iseĀi. Den zo perĀknĵak.

⁸ Kambu Anutu, zĀk itĀ sap, “NĀnĵak kĀndom sot bet. NĀ Āndiwanĵnĵa Āndian. Oi nĀ gĀbat. NĀ imbanĵa marĵnĵa.”

Yohane Patimo tĀunanĀn tĀk namin tap sen pup egip.

⁹ NĀ zengĀt buku Yohane. Nen ĀrĀndĀn Yesu sot pĀlĀtĀnĵ Āndimnĵa sĀknam Āndim kĀtigem Anutu um topnĵan Āndimen. NĀ AnutugĀt den sot YesugĀt siĵgi sĀm muyagewan, zorat Patimo tĀunanĀn tĀk namin nĀbanetĀ tarĀwan. ¹⁰ Oi tap nĀngĀ kendon oi Tirik Kaapumĵa umnan mĀtĀp meip. Oi kĀndĀtnan den patĀ lĀmun yatĀ muyagei itĀ nĀngĀwan. ¹¹ “Kut nĵi nĵi ikpan, zo ekabĀn kulemgumĵa YesugĀt kĀmut nĀmburĀn zagĀt Āndie, zengĀren pĀna Āibap. KĀmut zo kamĀnziĵnĵa itĀ, Epeso, Simirina, Peagamon, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamĀn.”

Yohaneĵa YesugĀt holi tobat egip.

¹² Oi nĀ a den dĀtnogip, zo ikpam puriksĀwan. PuriksĀm itĀ egĀwan. KĀrĀp Āsaknĵa nĀmburĀn zagĀt goide kĀtnĵa tuutuunĵ egĀwan. ¹³ KĀrĀp Āsaknĵa osetziĵan nĵi kiri egĀwan. ZĀk tobatnĵa a yatĀ. HĀmbĀnĵa kĀrep gei kirip. Oi dimĀnĵan mĀpanĵ goide kĀtnĵa tuutuunĵ zo zeip. ¹⁴ KĀuk sĀmotnĵa zo kĀukĀu, kĀu pula yatĀ. Siĵnĵa tobatnĵa kĀrĀp bĀlam semap yatĀ. ¹⁵ Kiĵnĵa ko Āin kĀt kĀtiknĵa kĀrĀpnĵa sem kuriĵkomap yatĀ. Oi diĵnĵa too sĀmbon kwamit yatĀ. ¹⁶ Oi bik bongen sĀngelak nĀmburĀn zĀgĀt mem kirip. LĀuĵan gĀbĀ sĀu patĀ nĵi sĀtnĵa toren toren ga kirip. Oi si sĀngĀnĵnĵa mirĀsiĵ takĀ zeri Āsagemap, zo yatĀ Āsagem zeip.

Yesuĵa Yohane lumbeĵa den dukuip.

¹⁷ NĀ tobatnĵa yatĀ eknĵa kiĵ topnĵan gem mumuĵ yatĀ op zewan. ZiandĀ bik bonnĵandĀ kwĀkĵan pam itĀ sĀm dĀtnogip, “GĀ mĀn keĵgĀt ot. NĀ kĀndom sot bet. ¹⁸ Oi ĀndiĀndi mĀriĵnĵa, nĀ. NĀ momĵnĵa zaarĀwanĵnĵa Āndim zĀimĀmbat. Oi mumuĵa sot sim mĀtĀp doodoonĵunĵ, zo nĀnĵa mem Āndian. ¹⁹ Kut nĵi nĵi eksat, zo sot kut nĵi zo itĀrĀnĵ muyagibap sot bet muyagibap, zorat siĵgi ĀrĀndĀn kulemguban. ²⁰ Oi bitnĀ bongen sĀngelak

nâmburân zagât sot âsaknâ nâmburân zâgât goide kâtnâ tuutuuj, zo aksik ek nângat, zorat topnâ dâgoga nângâ. Sângelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zengât galem a. Oi kârâp âsaknâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât.”

2

Buku orotjandâ mân buj upap.

¹ “Epeso kamânân a kâmut zinjâ galem a, zinjângât den itâ kulemgu, ‘Sângelak nâmburân zagât bik bongen mem kinnâ kârâp âsaknâ nâmburân zagât goide kâtnâ tuutuuj zorat osetzinjaan âim gâmap, zâknâ gâgât den itâ sap, ² “Zen narâk dâp âkon buj nepzinja tuum kâtigime, zo sot orot mâmezinja zorat den sinji gâi nângan. Zen bâliņ mâme a zengât âkonzinja gâmap. Oi zorat a nâmbutjâ zen nen Aposolo sâme, sarâzinja ngât topnâ muyagiwe. ³ Epeso a zen nâgât op kâtigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nângâm ândian.

⁴ Oi nâ itâ zorat zengât nânga bâliņ opmap. Zen mârumjan umzinja ndâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân ziap. Zo birâwe. ⁵ Mârum op ândiwe, zo nângâm umzinja melâņbi. Oi ândiwe yatigâk dum op ândibi. Zen umzija mân melâņne zengâren gam kârâp âsaknâzinja, zo lum pâmbat.

⁶ Nâi ko kut nâi âlipnâ utne nânga âlip opmap. Mem gulip kwâkwat a, Nikolau, zâkkât arâpnâ kut nâi utne eknâ âkon upme. Zo nâ yatik âkonimap.

⁷ Kaapumjâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapzinjaootnâ nângâm kwâtâtibi. Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemân Anutugât kâlam kutnâ Paradisi, zoren ândiândi nakkât bonjâ zemap, zo pinda nimbat.” ’ ’ ”

Kembugât den mem ândim mumuņâ.

⁸ Yatâ sâmnâ itâ sâip, “Simirina kamânân a ambân kâmut zinjâ galem a, zija ngât den itâ kulemgu, ‘Bet sot kâdom, momnâ zaaripnâ gâgât den itâ sap. ⁹ “Zen sâknam kwâkjan hânân a giginâ ândime, zo nângan. (Oi zen umgât gom sambe imbanjâ zemzija ngap.) Oi Yuda

a nâmbutjandâ den bâliņ dâzângome, zo yatik nângan. Oi a zo, zen Yuda a bonjâ bujâ. Zen Sataņgât kâmurân goknâ.

¹⁰ Zen sâknam dum nângâbi, zorat mân kengât upi. Nângânek. Sataņ zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap. Zengâren a nâmbutjâ tâk namin zâmbanbap. Oi zengâren sâknam patâ sirâm bâzagât yatâ zimbap. Oi zinjâ Kembugât den mem kâtigem ândine zângone munetâ zorat sângânjâ zija ngâbat.

¹¹ Kaapumjâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapzinjaootnâ nângâm kwâtâtibi. Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zo ko mumuņâ zagât, sim, zoraņ mân tâmbetkubap.” ’ ’ ”

Bâliņ ngât mâtâp mân lânbi.

¹² Yatâ sâmnâ itâ sâip, “Peagamon kamânân kâmut zengât galem a, zija ngât den itâ kulemgu, ‘Sâu sâtnâ toren toren mem ândimapnâ gâgât itâ sap, ¹³ “Zen kamân ândie, zo âlip nângan. Zoren Sataņjâ nep kâtiknâ tuumap. Zen kutsinja inâ târârak mem ândime. Oi den sâwan, zo lume. Um kâtik zinjâ kore anâ Antipa kuwe, narâk zoren nâgât den mem ândim mân loriwe.

¹⁴ Oi nâ zengât nânga mâik nâi bâliņ uap. Zengât kamânân a nâmbutjâ ândie, zen Bileamgât mâtâp lânme. Propete Bileam, zâk a kutâ Balaknâ Isirae a kâitzângo i bâliņ upigât dukuip. Oi zen lopiogât sinji nalem nem kâmbu konda sot piuriyâunzabân bagiwe. ¹⁵ Oi zengât kâmurân a nâmbutjâ zen mem gulip kwâkwat a Nikolau, zâkkât arâpnâ zengât mâtâp lân yatik urâwe. ¹⁶ Zorat zen umzija melâņbi. Zen yatâ mân utne nâ zengâren kek gamjâ a yatâ zo kâsa otzija ngâm lâunajngât sâunajndâ kârâzija ngâbat.

¹⁷ Kaapumjâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapzinjaootnâ nângâm kwâtâtibi. Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemgât nalem kutnâ Mana, tik zeip, zo pindâbat. Oi kât kâukâu nâi pindâbat. Kât zoren kot unaknâ nâi zei mârinja ndâ zikņik ek nângâbat.” ’ ’ ”

Isebegât mâtâp mân lânbi.

¹⁸ Yatâ sâmņâ itâ sâip, “Tiatira kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgu, ‘Anutu nanņâ sinâ tobat kârâp bâlam yatâ. Oi kinâ kât âin kârâpnâ sei kurinķomap, zo yatâ, zâkņâ gâgât itâ sap,
¹⁹ “Nâ orot mâmezîņâ nânğan. Zen a buku otziņgâme. Zen nânġâm pâlâtâņ kwatnim nepkât kâtigime, zorat topņâ ek nânğan. Mârum nep tuum loriwe. Ka narâk zi ko nep tuum kâtigie, zo nânğan.

²⁰ Oi nâ itâgât op zengât nânġa mâik nâi bâliņ uap. Zen ambân nâi ambân kutâ Iseba mârum ândeip, zo yatâ zengâren ândei mân nânġânġgâ urâwe. Zâk sarâ ambân. Zâk nâ Propete ambân sâm arâpnâ den dâzâņgoi laņ mâman op lopiogât siņgi sâm nalemm nemarâwe. ²¹ Zâkņâ umņâ melânġbapkât mambât ândiwan. Kâ zâk umņâ mân melânġ bâliņâ mân birâmap.

²² Nânġânek. Zorat sa sisi mâsek okņanġi zimġap. Oi a zâk sot laņ ândime, zen umziņ mân melânġne ârândâņ sâknam ziņġâbat. ²³ Oi ambân zorat nan bârarâpnâ zo zâņġua mom nanġâbi. Yatâ ua kamân dâp Kembugât kâmut zen nâgât itâ nânġâbi. Nânġâ um nânġânġgâziņ ek nânġâman. Oi nâ aksik patâ ândi mâmanziņangât topņâ ekņâ hâuņâ melân ziņġâbat. Nâgât yatâ nânġâbi.

²⁴ Tiatira kamânân a nâmbutņâ zen sarâ den zo birâme. Zen Sataņġât den mân nânġâme. Zengât den sa nânġânek. ²⁵ Kut nâi nâi mem ândie, zo dâņ mem ândine ġâbat. Nep nâi yâmbâtņâ kwâkziņan mân paan.

²⁶ Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem nâgât orot mâme zo op ândim zari narâk âki nânġâ imbaņâ pinda a hân nâin nâin gokņâ zengât a sâtņâ upap. ²⁷ Zâk tân kâtikņâ zo bikņan mem a kutâziņ upap. Oi âmaņ kunzirindâ âbâņġumap, zo yatâ zâņġobap. Nâ Ibânandâ imbaņâ nigip, zo yatik zâk pindâbat. ²⁸ Oi sâņġelak patâ zâkkât haņsâbâ sâi tâkap sâme, zo pindâbat.

²⁹ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņġuap, zo kindapziņootņâ nânġâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

3

Um mumuņâ mân ândibi.

¹ Yatâ samņâ itâ sâip, “Sarġe kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgu, ‘Anutugât Kaapum imbaņâ nâmburân zagât zâkkâren tâkņangap sot sâņġelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâkņâ gâgât itâ sap, “Nâ orot mâmegangât top nânğan. A ziņġitnetâ wâġân ândie yatâ uap. Umziņâ ko mumuņâ ziap. ² Zorat zen zaatņâ zengâren a torenņâ munam ue, zo umziņâ kom mânġibi. Nânġânek. Anutu mâteņan orot mâmezîņâ eksa mân dâp uap. ³ Zen umziņ melân den dâzâņġowan, zo dâņ mem ândibi. Yatâ mân utne kâsa ziņ game yatâ nâ zengâren ġâbat. Oi zorat narâkņâ mân nânġâbi.

⁴ Zengâren a nâmbutņâ ândie, zen hâmbâziņ baņerân mân saņġonme. Zen bâliņ mân upme. Oi a yatâ zorâņ hâmbâ kâukâu mem ândim nâ sot tâtat mâme upi. Zen yatâ upigât nânġâziņġa dâp uap.

⁵ Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândei hâmbâ kâukâu pinda mem ândibap. Oi kutņâ ândiândigât ekabân ziap, zo mân gulipkubat. Buņâ. Nâ kutņâ Ibânangât mâteņan sot sumbem arâpnâ, zengât mâteziņan sâm muyagibat.

⁶ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņġuap, zo kindapziņootņâ nânġâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

Kembugât den mem târârakņâ op ândibi.

⁷ Yatâ sâmņâ itâ sâip. “Piladelpia kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgu, ‘Dawidi zâk Yerusalem kamân mariņâ ândeip, zo yatik Kembuņâ Yerusalem uņakņangât mariņâ ândiap. Zâkņâ hânġi mem pâi nâiņâ mân dooņġubap. Oi zâkņâ mâtâp zo dooņġoi nâiņâ mân mem pâmbap. Tirik a sot sâi bon opmap, zâkņâ gâgât itâ sap. ⁸ “Nâ orot mâmezîņangât topņâ nânğan. Nânġânek. Nâ mâteziņan mâtâp mem parâwan, zo a nâiņâ dooņġubapkât imbaņâ mân tâkņangap. Zen imbaņâziņ bituktâ zemziņġap, zo nânğan. Oi dinnâ lum mem ândim kutsiņġinâ mân birâwe.

⁹ Nânġânek. Sataņġât kâmurân gokņâ a nâmbutņâ, zen Yuda a bonņâ buņâ. Zen sarâ a ândime. Zen otziņġa ġâġâren ġam umziņ topņan pindisâm itâ nânġâbi,

‘Nā umnandā gāsuziņgām āndiman.’ Zo nāņgām biranĭbi.

¹⁰ Zen ākon buņ nāgāt denān mem kātigem āndiwe, zo ko sa sāknam narāk a hān dāp topziņ muyagibapkāt āsagibap, zo zēņgāren mān āsagibap. ¹¹ Nā kek gābat. Zorat kut nāi nāi mem āndie, zo dāņ mem āndine a nāiņā āndiāndiziņaņgāt hāuņā zo mān betziņan mimbap.

¹² Nāi zāk Sataņ sot agom kātigem āndibap, zāk Anutugāt tirik namin hambo yatā kwānāņga zoren kinkin kātik kinmāmbap. Oi zākkāren Anutunaņgāt kutņā kulemgubat. Oi Anutugāt kamān, Yerusalem kamān uņakņā Anutugāren gābā sumbemān gokņā zo gibap, zorat kutņā kulemgubat. Oi ninā kutnā uņakņā zo zākkāren kulemgubat.

¹³ Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzāņguap, zo kindapziņootņā nāņgām kwātātibi.” ’ ”

Mān lorebi.

¹⁴ Yatā sāmņā itā sāip, “Laodikea kamānān kāmūt zēņgāt galem a, ziņaņgāt den itā kulemgu, ‘Den bon mariņā sot sapsusuņā bonņā sot sāi kātikkātigiņ, Anutugāren gābā kut nāi nāi muyageip, zorat topņā āndiap, zākņā gāgāt itā sap, ¹⁵ “Nā orot māmēziņaņgāt topņā nāņgan. Nāgāt ākņāle mān nāņgāme. Pateņā sot kārāpņā oset āndime. Zen um oset āndime, zo nāņgan. Zen pateņ mo kārāpņā upigāt otnigap. ¹⁶ Kārāp sot pateņ osetzikņan āndimegāt too bāliņā yatā lāunan gābā mogatziņga gibi.

¹⁷ Zen ziņaņgāt topņā mān nāņgām laņ itā sāme, ‘Nen gom sambe zemniņgap. Nen kut nāi nāi doņbep miwen, zorat kut nāi nāigāt mān kārūnat.’ Zo sarā. Zen topziņā mān kārūm laņ yatā sāme. Nā ziņgitsa zen a gigiņā, kanpitā, laņ āndim sinziņ bāpsāsāņ sot sāk bārak āndime. ¹⁸ Zorat dāzāņgua nāņgānek. Zen nāgāren gābā kune sāņgān memņā sikumziņoot upi. Oi hāmbā kākūkāu kwālām sākziņ kwātepkune aņunziņ buņ upap. Oi sinziņaņgāt kelāk kwālām sinziņ saņgonņā sinziņā ālip ikpi.

¹⁹ Nāņgānek. A ambān nā umnandā gāsāzāņgoman, zo zāņgom kubikziņgāman. Zorat zen umziņ melāņā um wāgān op kātigem āndibi.

²⁰ Nāņgānek. Nā umgāt mātāp hāņgi ākņan kin kom kinzan. Oi nāi zāk dinnā nāņgām hāņgi mem pāi zākkāt mirin zāi tap nalem ārāndāņ nindat.

²¹ Nāi zāk Sataņ sot agom kātigem walām āndibap, zāk nā sot a kutā tātārān tātāt. Nā yatigāk Sataņ sot agom kātigem walām āndiwāngāt Ibānandā zāk sot tātārān tāpatkāt diinigip.

²² Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzāņguap, zo kindapziņootņā nāņgām kwātātibi.” ’ ”

4

Yohanēņā Anutugāt neule tātātņā egip.

¹ Nā kut nāi nāi zo ek nāņga sumbem pāroņsāi egāwan. Oi den kwamit patā lāmūn yatā āsagei nāņgāwan, zo sumbemān gābā dum muyagemņā itā dātņogip, “Gā ziren kopgāna kut nāi nāi muyagibap, zorat tirāpņoga eknan.” ² Yatā sāi Kaapumņā mem hābamņan kwatņigi sumbemān neule tātātņā nāi tāi kwākņan nāiņā tāi egāwan. ³ Oi zo tāip, zākkāt tobatņā kāt kutņā Yaspa sot Konelian, kāt kulem ālipņā, kuriņā yatā. Oi tātātņā toren toren mulum mogat yatā kāt kutņā Emerali, kāt kulem ālip zoren kirip, holiņā gwālā. ⁴ Oi neule tātātņā 24 zorāņ haamgum tarāwe. Tātātņā zorat kwākņan a patā 24 tarāwe. Zen hāmbāziņ kākūkāu pamņā tarāwe. Oi kākūkziņan pindokziņ pulimātamņā tuutuūņ zo pam tarāwe. ⁵ Oi neule tātātņā patā zobā hānpān sot kaņkundundūņ āsagem zeip. Oi tātāt sāņgāņņan kārāp āsakņā nāmburān zagāt sem tāip. Zo Anutugāt kaapum imbaņā nāmburān zagāt tākņaņgap, zorat kārāp. ⁶ Oi tātātņā sāņgāņņan saru nāi beloņoot yatā zeip.

Oi tātātņā toren toren zuu patā ālipņā kimembūt tarāwe. Oi zo zen umziņen kāndātziņen sinziņ doņbep. ⁷ Zuu ālip kimembūt zēņgāren gābā zuu nāi, zuu kātik Laiōņgāt tobat. Nāi ko bāu makau yatā. Nāi zāk si sāņgāņņā a yatā. Nāi

zâk nii utak yatâ. ⁸ Oi zuu kimembut zen abâtziñâ nâmburân kânok. Oi zuu zo umziñan kândâtziñan sinziñ donbep. Oi ñâtik sirâm kep itâ mime,

“Tirik, hâlâlu, hâlâlu, hâlâlu. Kembu Anutu, imbanjâ mariñâ, Zâk hâlâlu op ândiap. Zâk ândeipñâ ândiap. Oi dum gâbap.”

⁹ Oi zuu kimembut ziñâ Kembu, ândiândi mariñâ, zâk sâiwap sâm, sâm âlip kwâkñangâm kutñâ mem zaatme. ¹⁰ Zo yatâ utnetâ a 24 tâtat âlipñan tapme, zen ândiândi mârîñâ zâkkât um topñan pindiñsâm sâm âlip kwâkñangâm neule pindokziñ zo um topñan pam itâ sâm mâpâsime,

¹¹ “Kembuniñâ Anutu, gâ kut ñâi ñâi aksik muyageziñgin. Gâ sâna kut kiñ kiñ zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakñâ sot sâm âlip den sot imbanjâ, zo gâñâ galem otna dâp upap.”

5

Yohaneñâ ekap ñâi sâbânjâ om doongudoongun zo egip.

¹ Oi neule tâtatñâ patin tâpmap, Kembu, zâk bik bongen ekap mem tâi egâwan. Ekap zo umñan kândâtñan kulemgum gonkune zeip. Oi sâbâ nâmburân zagât zorâñ pane gâsum kâtigeip. ² Oi sumbem a patâ kâwaliñoot tâi egâwan. Zâk den kâtikñâ itâ sâip, “Ñâi târârak ândimñâ ekap sâbânjâ zo mem moloñi dâp upap?” ³ Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombeñan gâbâ ñâiñâ ekap zo moloñ sâlâpkubap mân muyagiwe. ⁴ Ñâiñâ âlipñâ yatâ ândim ekap zo moloñâ sâlâpkubapât dâp mân muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan. ⁵ Yatâ ua ko a patâ zeñgâren gâbâ ñâiñâ itâ sâm dâtnogip, “Mân ise. Nângâ. Yudagât kiurâp zeñgâren gâbâ a ñâi zuu kâtik laioñ yatâ ñâi muyageip. Zâk Dawidigât kâmñâ. Zâkñâ Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walâziñgip. Zâkñâ ekap sâbânjoot nâmburân zagât zo âlip moloñbap.”

Yohaneñâ Râma egip.

⁶ Oi na eksandâ tâtatñan zo zuu âlipñâ kimembut sot a patâ 24, zeñgât osetziñan râma gwamñâ ñâi kune kiri yatâ egâwan. Kâukñan goonjâ nâmburân zagât, siñâ nâmburân zagât. Oi siñâ nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum. Oi Anutugât kaapum imbanjâ nâmburân zagât tâkñangap. Zâk hân dâp sângonzângoi âi ândie. ⁷ Oi Râma zâk âi neule tâtatñan tâip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo meip. ⁸ Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topñan âi ziwe. Zen kâmam wâlönziñoot sot hâkop goide kâtñâ tuutuun, zo ârândân mem gei ziwe. Hâkop umñan gâbâ hitom âlipñâ âsagem gâip. Hitom âlip, zo Anutugât tirik a zeñgât ninâu. ⁹ Oi zen kep unakñâ ñâi itâ miwe, “Gâ gonetâ gilâmgandâ hân dâp a kâmutñâ kâmutñâ, den gându ñâi ñâi suupziñ mena Anutugât siñgi urâwe. Zorat gâ ekap mem sâbânjâ zo moloñna dâp upap. ¹⁰ Gâ minduziñgâna Anutugât um topñan tirik a kâmut urâwe. Oi zen hânân Anutu kore okñangâm a ambân zeñgât a kutâ yatâ op ândibi.”

Sumbemân sâtâre patâ muyageip.

¹¹ Oi nâ sinnandâ eksa sumbem a donbep patâ mân sâlâpzângezângeñ, kâmutñâ kâmutñâ neule tâtatñâ patâ zo haamgum kin sâtâre op kirâwe. Oi zuu âlipñâ kimembut sot a patâ zen osetziñan kin betziñan mine kep itâ miwe,

¹² “Râma kuwe, zâk imbanjâ sot sikum, gom sambe, nângânângâ sot kâwali, kot patâ sot sâm âlip den zo galem oi dâp upap.”

¹³ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombeñan sot saruyân ândiwe, ziñâ itâ sâne nângâwan, “Neule tâtatñan taap, zâk sot Râma ârândân sâm bâbâlan sot kot patâ sot imbanjâ zemzikapñâ zem zâibap.” ¹⁴ Oi zuu kimembut, ziñâ itâ sâwe, “Perâkñak.” Sâne a patâ ziñâ Kembugât um topñan gei zem den sâm mâpâsiwe.

6

Bâu patâ biosi kimembut, zeñgât den.

¹ Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbânjoot nâmburân zagât zeip,

zo mem sâbâ nâi mem moloņip. Moloņi ko zuu kimembut zeņgâren gâbâ nâiņâ den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.” ² Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu nâi gâi egâwan. Kwâkņan a nâi tâip, zâk timbâņoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op kâmbamân zâņgom kâwâliziņ mem ge kwâpam arip.

³ Oi Râmaņâ ekap sâbâ zagât moloņi zuu nâiņâ den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁴ Sâi bâu patâ biosi kuriņâ nâi gâi egâwan. A kwâkņan tâip, zâk hânân lumbenâ buņ oi a kâsa kâsa upigât Kembuņâ imbaņâ pindip. Oi Kembuņâ a zo sâu patâ pindip.

⁵ Oi Râma zâk ekap sâbâņâ karâmbuņ moloņi zuu karâmbuņandâ sâip, “Gâ zi ga.” Oi nâ sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun nâi gâip. A kwâkņan tâip, zâk nalemgât yâmbâtņanġât dâpņâ mem tâip. ⁶ Oi zuu âlip kimembut osetziņan gâbâ den nâi itâ âsagei nâņgâwan, “Sibit keet hâkop zagât, sâņgânņâ bâzagât. Oi segoņ kin zagât, sâņgânņâ bâzagât. Oliwa nak sot waiņ nak zo mân tâmbetkune bonņâ muyagibap.”

⁷ Oi Râmaņâ ekap sâbâ kimembuņ moloņi zuu kimembuņâ zorâņ den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁸ Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu nâi gâip. Oi a kwâkņan tâip, zâkkât kutņâ Mumuņ. Oi nâi kândâtņan gâip, zâkkât kutņâ Sim. Oi hânân danġon kimembuņanġâren gâbâ karâmbut zo yen zei nâi zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikņandâ a ambân tâmbetzâņgom nanġâbigât imbaņâ zekâren zikip.

A sinġi âlipkât op zâņgowe, zeņġât den.

⁹ Râmaņâ ekap sâbâņâ bâtnâmbuņ moloņip. Oi a Anutugât den mem ândine zâņgowe sot Yesugât sinġi sâm muyagem ândine zâņgowe, zeņġât um dâpziņ Anutugât sinġi pâpanņâ zorat topņan zine ziņġirâwan. ¹⁰ Zen den kâtik sâm itâ sâwe, “O kutâniņâ patâ, hâlâlu op ândiat. Sâna bon opmap. Kembuniņâ, gâ wangât narâk mem kârep pam gilâmniņanġât tosa a hânân ândie, zeņġât hâuņâ mân mâkâm ziņġat?” ¹¹ Yatâ sâne hâmbâ kâukâu ziņġâm itâ dâzâņgowe,

“Kore a bukurâpziņ nâmbutņâ zâņgonetâ teņġâziņâ dâpņan upapkât umziņ diim gei mambât mâik nâi ândibi.”

Narâk patin kut nâi nâi muyagibap, zorat den.

¹² Oi itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâ nâmburân kânok moloņi wâriņ patâ meip. Oi mirâsiņ sumunkom âmaņ sâkņâ yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririņ kârâm tobatņâ gilâm yatâ oip. ¹³ Oi sâņgelak zen pibaņâ nak ilumņâ kwâmbârâņġi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe. ¹⁴ Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpianġâm buņ oip. Oi bakņâ hânân sot saruyân, zo âbâņgum aleyanġâm âiwe. ¹⁵⁻¹⁶ Kut nâi nâi yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sâtnâ sot kâwali a sot sikum a sot zâizâiņ, gigiņ, zen aksik hân kât mâtâpņan âi tik pam bakņâ sot sim, zeņġât itâ sâwe, “Ge kwâratnâņgonek. Ge kwâratnâņgonetâ neule tâtatņan tâpmap, zâk mân niņġitpap. Oi Râmagât kuk nâņġap, zorat bonņâ zo mân gâi iknat. ¹⁷ Kukzikiņanġât narâkņâ oi a nâi mâtezikiņan kâtigem mân kinbap.”

7

Isirae a kâmut Kembuġât sinġi urâwe.

¹ Oi nâ sumbem a kimembut ziņġirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ ġâmap, zo ġâsum kirâwe. Pibâ nâi hânân mo saruyân mo nagân mân ġâbapkât yatâ urâwe. ² Oi mirâsiņ takâtakâņan gâbâ sumbem a nâiņâ gâi egâwan. Oi ândiândi mariņâ, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan nâi mem ândeip. Zâkņâ sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut nâi nâi tâmbetkubigât sinġi ândiwe, zen zâņgonsâm itâ dâzâņgoip, ³ “Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâņgobi. Nen Anutugât undip zi kore arâpņâ zeņġât mâteziņan pânat.”

⁴ Yatâ sâi a mâteziņan undipņoot zeņġât teņġâ itâ sâne nâņgâwan, “Isirae a kâmut kâmutņâ, zeņġâren ġâbâ l44 tausen mâteziņan undip zo parâwe. ⁵⁻⁷ Yuda kâmurân ġâbâ l2 tausen zeņġât mâteziņan undip parâwe. Reubenġât kâmurân ġâbâ

12 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Aseregât kâmurân gâbâ 12 tausen. Naptaligât kâmurân gâbâ 12 tausen. Manasegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Simeongât kâmurân gâbâ 12 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ 12 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ 12 tausen. 8 Sebulongât kâmurân gâbâ 12 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Benyamingât kâmurân gâbâ 12 tausen. A yatâ zo mâteziñan undip parâwe.”

A kâmut donjbeñâ Anutu mâteñan kirâwe.

9 Kut ñai ñai zo ek nanğâm ñai egâwan. Hân dâp zorat sâkziñ tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ ñai, a ñaiñâ tenğâziñâ mân sâlâpkubap yatâ, zen tâtatñan tâpmap sot râma, zekât umzik topñan kine ziñgirâwan. Oi hâmbâziñ kâukâuyâk. Zen gâlañgât sot lâkom iinñâ bitziñan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe, 10 “Neule tâtatñan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikniñâ.”

11 Oi sumbem a aksik ziñ neule tâtatñâ sot a patâ sot zuu âlipñâ kimembut haamzângom kirâwe, zen umziñ topñan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe. 12 “Perâkñak sot sâm âlip sot neule âsakñâ, sâiwap, imbanñâ, nângânâñgâ, kot patâ, zo Anutuniñâ zâkkâren ziapñak zem zâibap. Zo perâkñak.”

Sâknam kwâkñan ândiwe, zengât den.

13 Oi a patâ zengâren gâbâ ñaiñâ mâsikânim sâip, “Dap nângat? Hâmbâziñ kâukâu zo, zen waniñ gâbâ ga kinze?”

14 Mâsikânigi den itâ sâm mâburem dukuwan, “Patâ, nâ mân nângan. Gâ nângat.” Sa dâtnogip, “Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziñ Râma gilâmñandâ sanğone kâukoip. 15 Zorat zen Anutu um topñan ândim ñâtik sirâm zâkkât namin kore okñanğâm ândime. Oi neule tâtatñan tâpmap, Kambu, zâk zen sot tap galem otziñgâbap. 16 Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maanñâ mân zângobap. Sâknam mân muyageziñgâbap. 17 Râma tâtatñan tâpmap, zâkñâ diiziñgi ândiândi too sinñan âim ândibi. Oi

si sângânziñan sinziñ toon zo Anutuñâ sanğori isem umbâlâ mân op ândibi.”

8

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziñgâwe.

1 Râma zâk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloñi sumbem hiriñsâm mâik ñai zeip. 2 Zo âki sumbem a nâmburân zâgât Anutugât um topñan kinme, zen ziñgitsa lâmun nâmburân zagât ziñgâwe.

3 Oi sumbem a ñaiñâ hâkop ñai goide kâtnâ tuutuunñâ, zo mem gamñâ Kembugât sinği nalem pâpanñan zoren âi kiri kut ñai wârân âlip donjbeñ zo pindip. Oi zâk zo mem Anutugât sinği nalem pâpanñâ zorat kârâpñan pâi sem wârânñâ zarip. Anutugât sinği a zengât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânñâ zarip. Zo tâtatñâ gootñan kirip. 4 Wârân âlip bikñan kirip, zorat kâbakñâ zo Anutugât sinği a zengât ninâu bekñan mem Anutu mâteñan zarip. 5 Sumbem a zo yatâ opñâ Kembugât sinği nalem pâpanñan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giarip. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânpan sot wâriñ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

6 Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikañgâwe.

7 Oi sumbem a kânok zâk lâmunñâ waari kât pateñ sot kârâp sot gilâm mâpotñâ hânân gem gâip. Oi hân danğon karâmbut zeip, zorat torengen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem nanğip.

8 Sumbem a zagâtñâ lâmunñâ waari kut ñai bak patâ yatâ zo sem âbângum saruyân giarip. 9 Giari saru danğon karâmbut zeip, zorat torengen zo gilâm oip. Oi saru zuunñâ zoren mom nanğâwe. Oi wanğâ tarâwe, zo âbângum nanğâwe.

10 Sumbem a karâmbunñâ lâmunñâ waari sângelak patâ ñai sumbemân gâbâ kârâp bâlam yatâ gem too patâ sot too sinñâ nâmbutñâ zoren giarip. 11 Sângelak zorat kutñâ kâlak kâtikñâ. Zorat hânân too zeip, zo danğon karâmbut zeip, zorat torengen

geim too zo aksik kĀlaknĀ oi a zinjĀ nemnĀ muwe.

¹² Sumbem a kimembuṅandĀ lĀmunnĀ waari mirĀsiṅ sot kĀin sĀngelak zengĀren dangon karĀmbut zei zorat torennĀ sumunkom ĀsaknĀ gĀutgĀut oip. Oi ṅĀtigĀn kĀin sot sĀngelak zengĀt ĀsakzinĀ paalaṅ oip.

¹³ Oi nĀ eknĀ nii utak egĀwan. Oi utak zo sumbem tĀnĀmṅan den kĀtiknĀ itĀ den sĀip, “Yei, yei, yei, sumbem a karĀmbut te. Zen lĀmunzinṅ waatne a ambĀn hĀnĀn Āndie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bĀtnĀmbuṅandĀ lĀmun waari dikon muyagiwe.

¹ Sumbem a bĀtnĀmbuṅ zo lĀmun waari nĀnĀ eksandĀ sumbemĀn gĀbĀ sĀngelak ṅĀi Ākam hĀnĀn gei egĀwan. ZĀk simġĀt mĀtĀp doodoonṅunĀ zo pindĀwe. ² Oi zĀk simġĀt mĀtĀp mem pĀi kĀbak patĀ kopgĀip. Nep une sem takĀmap, zo yatĀ. KopgamnĀ mirĀsiṅ kwĀtepkoi. ³ KĀbak umṅan gĀbĀ dikon doṅbep takĀm hĀnĀn giwe. KabĀt zo goozinĀ sĀulegĀt tobat yatĀ. ⁴ Zen hibuk mo nak nalem mot zo mĀn tĀmbetzĀngogigĀt sĀm zinṅip. A ambĀn AnutugĀt undip mĀteziṅan mĀn zeip, zen kĀsa minzinṅĀbigĀt sĀip. ⁵ Oi kĀin bĀtnĀmbut umṅan kĀbat zinṅ sĀknam patĀ zinṅĀne mĀn mumbigĀt sĀm zinṅip. SĀknam zo sĀuleṅĀ zinṅi sĀknam nĀngĀme yatĀ. ⁶ Oi narĀk zoren a zen mumbigĀt otzinṅi Āndim mĀn mumbi.

Dikon tobatzinṅĀt den.

⁷ Dikon zengĀt tobat bĀu patĀ biosi yatĀ. KĀwali a zen kwĀkzinṅan tap kĀmbamĀn Āinam kubikaṅġĀme yatĀ. Oi kĀukzinṅan pindok goide kĀtnĀ tuutuunṅ yatĀ zo tĀip. Oi si sĀngĀnzinĀ, zo a yatĀ. ⁸ Oi sĀmotzinṅ, zo ambĀn zengĀt kĀukzinṅ sĀmot yatĀ. SĀtziṅ, zo zuu kĀtik laionṅ sĀtnĀ yatĀ. ⁹ Oi dimĀziṅan dugum kĀt kĀtikṅandĀ tuutuunṅ yatĀ zeip. AbĀtziṅ kwamit, zo biosi sot a lalaṅĀ doṅbep kĀmbamĀn sĀrĀrĀk kĀrĀm Āine kwamitagomap yatĀ. ¹⁰ DaaziṅĀ sĀule daanĀ yatĀ oi sĀtziṅĀ, zo daaziṅan ziap. ZorĀṅ kĀin bĀtnĀmbut umṅan a

ambĀn zinṅĀne sĀknam nĀngĀm Āndibi. ¹¹ Oi simġĀt sumbem a, zĀk zengĀt a kutĀ Āndiap. ZĀkkĀt kutnĀ Yuda denĀn Abadon. Grik denĀn ko Apolionṅ. Oi niinṅ denĀn kiom a.

¹² Nii utaknĀ sĀp karĀmbut den itĀ sĀip, “Yei.” NĀi zo Āsagei Ākap. ZagĀt zo yen ziaborĀk.

Sumbem a nĀmburĀn kĀnoknĀ lĀmun waari kĀwali a muyagiwe.

¹³ Oi sumbem a nĀmburĀn kĀnok zorĀṅ lĀmun waari. Oi Anutu mĀteṅan sṅi nalem pĀpannĀ goide kĀtnĀ tuutuunṅ muruknĀ kimembut, zobĀ den ṅĀi Āsageip. ¹⁴ Sumbem a nĀmburĀn kĀnok lĀmun mem kirip, zĀkkĀt den itĀ Āsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembut saaziṅgi zie, zen olaṅzinṅĀ.” SĀi olaṅzinṅip.

¹⁵ Sumbem a kimembut, zen narĀk zoren nep tuubigĀt mĀrum sĀm zinṅi Āndiwe. Nep diṅ sĀm zinṅip, zo itĀ. Zen hĀn dangon karĀmbut zorat torenṅan a ambĀn zĀngone mumbigĀt sĀip. ¹⁶ Sumbem a olaṅzinṅĀwe. Oi kĀwali arĀpzinĀ biosi kwĀkṅan tĀtatnĀ, zengĀt tenṅĀ 2 handeret milion. YatĀ sĀne nĀngĀwan. ¹⁷ A sot bĀu patĀ tobat itĀ egĀwan. A zen dimĀziṅan dugum zo kuriṅĀ sot kĀmbum sot gimbanĀ yatĀ mem Āndiwe. Oi biosi zengĀt kĀukzinĀ zuu kĀtik laionṅ kĀuknĀ yatĀ. LĀuziṅan gĀbĀ ko kĀrĀp sot kĀbak sot kĀt gimbanĀ kĀrĀpnĀ takĀmap yatĀ. ¹⁸ Oi kĀrĀpnĀ karĀmbut zorĀṅĀ hĀnĀn dangon karĀmbut zeip, zorat torenṅĀ a tĀmbetzĀngoip. ¹⁹ Biosi zengĀt kĀwalizinĀ, zo daaziṅan sot lĀuziṅan ziap. DaaziṅĀ, zo mulum yatĀ kĀukṅoot zorĀṅĀ a tĀmbetzĀngome.

²⁰ Oi a ambĀn nĀmbutnĀ tĀmbetzĀngom nĀngĀm nĀmbutnĀ birĀzinṅĀwe. BirĀnetĀ zen kut ṅĀi ṅĀi zo eknĀ umzinṅ mĀn melĀṅawe. Zen Āndi mĀmanzinṅĀgĀt nĀngĀne mĀn bĀliṅ oip. Zen wĀke sot lopio top top zengĀren pĀlĀtĀṅ op ĀndimnĀ mĀn birĀwe. Zen lopio topzinĀ itĀ mĀn nĀngĀwe, “Lopio zen sinzinṅandĀ mĀn ek nĀngĀme. Zen kinzinṅandĀ mĀn Āim game. Zen kindapzinṅandĀ den mĀn nĀngĀme.” ²¹ A zo, zen yatĀ mĀn nĀngĀwegĀt kĀmbam

sot kware sot kâmbu sot laŋ ândiândiŋ zo mân birâwe.

10

Sumbem a nâiŋâ den sâi kâtigeip.

¹ Sumbem a imbanâŋoot nâi sumbemân gâbâ gem gâi egâwan. Zâk sasa osetŋan gâi kâuk kwâkŋan mulum mogât zeip. Si sâŋgânŋâ maa yatâ. Kiŋâ zagât zo kârâp bâlam yatâ. ² Bikŋan ekap nâi mem mâbâlakŋem kirip. Oi kiŋâ bongen zo sâru kwâkŋan lâŋ kirip. Oi kiŋâ yanŋâgen zo hânân lâŋ kirip. ³ Kin den kâtikŋâ zuu kâtikŋâ laioŋ doŋbep zeŋgât den yatâ sâip. Sâi sumbemân kaŋkundunduŋ nâmburân zagât den sâwe. ⁴ Den yatâ sânetâ nâŋgâm kulemgubam ua sumbemân gâbâ den nâi itâ nâgâren gâip, “Sumbemân gâbâ den se, zo mân kulengu. Yen dooŋguna tâpap.”

⁵ Oi sumbem a nâi saruyân sot hânân lâŋ kirip, zâk bik bonŋâ sumbemân pam den itâ sâm kâtigeip. ⁶ “Sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâi zoren zie, zo muyageipŋâ ândimŋâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâtenŋan itâ sâm kâtigibâ. Perâkŋak, narâk kârep mân ziap. ⁷ Sumbem a nâmburân zagâtŋâ lâmunŋâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tikŋâ Propete sap sum ziŋgip, zorat bonŋâ muyagibap.”

Sumbem a nâiŋâ Yohane ekap nâi pindi neip.

⁸ Oi sumbemân gâbâ den nâŋgâwan, zo yatik du âsagem itâ dâtnogip, “Gâ âimŋâ sumbem a kiŋâ saruyân sot hânân lâŋ kin ekap mem mâbâlakŋem kinzap, zâkkâren âi ekap zo me.” ⁹ Sâi nâ sumbem agâren âimŋâ ekap nibapkât sa itâ dâtnogip, “Mem ne. Nenandâ lâugan âm yatâ op naamŋâ upap. Ka umgan kâlak upap.” ¹⁰ Yatâ sâmŋâ ekap zo nigî newan. Nia ko lâunan âm yatâ naam oip. Zorâŋ nem gwâka umnan giari kâlak oip.

¹¹ Oi itâ dâtnowe, “Gâ a kâmutŋâ kâmutŋâ, a hânŋâ hânŋâ, a sâk top top, den gându nâi nâi, zeŋgât sot a kutâziŋâ zeŋgât op Anutugât den sâban. Mârum dâzâŋgom ândein, zo yatik dum dâzâŋgoban.”

11

Yohane namâ dâpkwap ikpapkât sâm pindâwe.

¹ A nâiŋâ tân kârep nim itâ dâtnogip, “Gâ zaatŋâ Anutugât tirik namâ sot zâkkât siŋgi kut nâi nâi pâpanŋâ, zo dâpkwapŋâ umŋan ninâu sâm ândime, zo sâlâpzâŋgoban. ² Namâ sâŋgânŋan sombemân zo mân dâpku. Zo birâna zeik. Zo a hân nâin gokŋâ, um kâtik zeŋgât siŋgi. Oi ziŋâ tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 40 umŋan lâŋ kindiŋkândaŋ mimbi.”

Anutugât den sâsâŋ a zagât muyageitâ simgât zuuŋâ zâkobap.

³ “Oi nâgât den sâm muyamuyagiŋ azatnâ imbanâ zikandâ nâgât den dâzâŋgom ândibabot. Pet hâmbâ alâkŋâ mem ândim mân kubikaŋgâm dâbâtziŋgoot ândibabot. A ambân orot mâmeziŋ melâŋ bâliŋâziŋ birâm ândibigât holi yatâ upabot. Yatâ op ândeitâ (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ âkâbap. ⁴ Propete Sakaria, zâk mârumŋan Oliwa nak zagât sot kârâp âsakŋâ zagât zorat den kânŋan sâip. Oi a zagât zo zikŋâ bonŋâ upabot. Zet hângât a kembu zâkkât mâtenŋan kinbabot. ⁵ Oi a nâi tâmbetzâkobam oi lâuzikŋan gâbâ kârâp ge simbap. Zorat a nâiŋâ kâsa otzikâm mumuŋaŋgât siŋgi upap. ⁶ A zagât zo sâitâ map mân gibapkât imbanâ zikip. Zorat sâitâ map mân gei Anutugât den sâm ândibabot. Oi sâitâ toonâ gilâm upapkât imbanâ zemzikap. Oi hânân kut nâi nâi sâtnoot sâitâ muyagibapkât imbanâ zemzikap. Yatâ utâ sâbabot, zo âlip upabot.

⁷ Oi Kembugât den sâsâŋ narâk zo âki simân gâbâ zuu kâtikŋâ kopga kâsa otzikâm zâkoi mumbabot. ⁸ Moitâ a ziŋâ kâmbârâŋzikŋâ zo birânetâ kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutŋâ sumbuŋâ, Sodom sot Aigita. A ziŋâ Kembuzikŋâ kamân zoren poru nagân kune moip. ⁹ Oi hân toren toren gâbâ a nâmbutŋâ, sâkziŋ tobat nâi nâi, den gându nâi nâi, zorâŋâ kâmbârâŋzikŋâ sirâm karâmbut sot torenŋâ zikitne

zimbabot. Oi a nâmbutnâ hanzâkonâ sâne kwâkâzingâbi. ¹⁰ Oi Propete zagât a sâknam zingâwet, zorat moitâ hânñâ hânñâ a zinj umâlep op kut nâi nâi anğâgwanğâ urâwe.

¹¹ Sirâm karâmbut sot torenñâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumnâ umziknjan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a zinj zikitnâ kenğât donjbeu urâwe. ¹² Oi sumbemân gâbâ den kâtiknâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgâit,” Oi kâsarâpzik zengât mâteziñan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet. ¹³ Narâk zoren wâriñ patâ meip. Wâriñ patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zengâren gâbâ kânoknâ pâbâbânsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamângât biknâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbânsâne nâmbutnâ kâtigem tarâwe. Wâriñ patâ meipkât mirâ kâtnâ tuutuñ donjbeuñâ pâbâbânsâm a 7 tausen yatâ zânğoi muwe. Oi a torenñâ âlip tarâwe, zen kenğât op Anutu, sumbem mariñâ mâpâsiwe.

¹⁴ Utaknâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtñâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmun waari kut nâi nâi muyageip.

¹⁵ Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmunñâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otzingâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot anâ a bâliñan gâbâ mâkâzingâbapkat sâsân, Kristo, zekât bitziknjan ariap. Oi Kristo zâk kembu otzingâm zâimâmbap.” ¹⁶ Oi a patâ 24 Anutu mâtenjan tâtatziñan tarâweñâ kinj topñan ge zemñâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe,

¹⁷ “Kembu Anutu, imbanâ mariñâ, gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ ândeinnâ ândiat. Oi gâ imbanâ mem dâñ kembu otningâm ândiat. ¹⁸ Um kâtik a kâmutnâ kâmutnâ, zen kuk diñâ sâm ândim gane gâ hâuñâ zingâbangât narâknâ mâte uap. Oi mumuñâ zengât den sâm kwâkâkwâkân narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete

sot gâgât singi a, a giginâ sot zâizâiñ kutkâ hurat kwapme, zen sângânñâ zingâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzânğome, zen tâmbetzânğobangât narâknâ mâte uap.”

¹⁹ Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâronşâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat ombonj zei igâwe. Oi hânpan sot kwamit patâ sot kanjundundun, wâriñ sot kât paten âsagem zeip.

12

Sumbemân ambân nâi kirip.

¹ Sumbemân sen mârât kulem nâi itâ muyageip. Ambân nâi âsagem kirip. Maanâ hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kinj tipñan kâin. Oi pindoknjan sângelak kiin zagât tarâwe. ² Oi ambân zo kâmbonjâ op katep mimbam sâknam nânğâm isem yu yei sâm tâip. ³ Zâk yatâ op kiri kulem nâi sumbemân âsageip. Busem patânñâ, oâ tobat yatâ, kurinjurin, kâuknâ nâmburân zagât, goonjâ bâzagât. Oi kâuknâ dâp a kutâgât pindok tap arip. ⁴ Oi daanandâ sumbem sângelak nâmbutnâ zânğom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ opñâ ambân zo katep mimbam oi itâ nânğâm ambân gootñan âi zeip, “Katep âsagei nimbat.” ⁵ Oi ambân zorân a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zengât a kutâ op galem zânğobapkat sâsânñâ. Katep âsagei gâsumñâ Anutugât neule tâtatñan mem zâi parâwe. ⁶ Oi ambân zo kenğât op mirâ kâmân kâtiknjan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kain 42 yatâ galem okñanğâbigât Anutuñâ sâi tâtatñâ kubigâwe.

Satañ sumbemân gâbâ kâbakñine geip.

⁷ Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a gakârâpñâ, zen oâ sot kâsa urâwe. ⁸ Oi Mikai sot sumbem arâpñâ, zen kâtigem oâ sot sumbem arâpñâ kâbakñezingâmñâ sumbem anğân kârâwe. ⁹ Oi oâ patâ, mum sânginâ, Satañ, zâk a ambân hân dâp um gulip kwatzingâmap, zâk zinjâ gâsum

kâbakņine hânân geip. Sumbem arâpņâ yatik kâbakņezingâne hânân giwe.

¹⁰ Oi sumbemân den kâtikņâ itâ muyagei nâņgâwan, “Kubikkubik sot imbanâ sot kembu op, zo Anutu sot aņâ a bâliņan gâbâ mâkâzingâbapkât sâsâņ, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpniņ zengât kâsa op sirâm nâtik dâp Anutu mâtenan sâm bâliņ kwatzingâmap, zâk kâbakņine giarip. ¹¹ Bukurâpniņâ zen Râma gilâmņangât imbanan Satañ sot agom kâtigem walâwe. Kembangât den kenġât buņ sâm muyagem Satangât den mem gei kwarâwe. Oi ândiândiziņ mân aņġân kârâm buņ upapkât sâwe. ¹² Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân ândie, yei, zen dap upi? Satañ zâk zengâren gam kuk op ândiap. Narâkņâ kek âkâbap, zo nâņġap. Zo nâņġâm kuk op ândiap.

Oâņâ ambân kâsa okņangip.

¹³ Oâ zâk hânân kâbakņine gemņâ nâņġâm ambân katep meip, zâk kâsa okņangâm molim arip. ¹⁴ Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatņâ pindâne mulungât kenġât op mirâ kamân kâtikņan tâtat mâmenan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot torenņâ galem okņangâm ândiwe. ¹⁵ Ambân zâk ari mulumņâ too patâ mogari gem too uurup patâ oip. Too zorâņ ambân zo lum âibam oip. ¹⁶ Oi hânņâ ambân beķņan mem hân mâtâp oi too patâ zo zoren geim naņġip. ¹⁷ Yatâ oi ko oâ zâk ambân zorat kuk opņâ kâmut gakârâpņâ zâņġobam arip. Anutugât gurumin den lumņâ Yesugât siņġi zo mem ândime, zo zâņġobam arip. ¹⁸ Oi zâk saru sâtņan gei sagân kirip.

13

Saru umņan gâbâ zuu kâtikņâ nâi kopġaip.

¹ Oi nâ eksa saru umņan gâbâ zuu kâtikņâ nâi kopġaip. Zâk kâukņâ nâmburân zagât, goonâ bâzagât. Oi goonan zo a kutâ pindok bâzagât tarâwe. Oi kâukņan kot kulem zeip, zo den bâliņâ zeip. ² Tobatņâ wâu patâ yatâ. Sâlâpņâ, pusi yatâ. Lâuņâ, zuu kâtik laioņġât

lâuņâ yatâ. Oi oâ zâk imbanâ pindâm zâkkât tâtarân tap kembu otzingâbapkât sâip. ³ Zuu zorat kâukņâ nâi use patâ op mumuņangât dâp yatâ egâwan. Useņâ zo soġei âlip oip. Oi hân dâp aņâ aņâ, zen zuu zo molim ek zâkkât nâņġâne imbanâ oip. ⁴ Oâņâ zuu kâtik zo imbanâ pindip, zorat um kâtik a, ziņâ sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zuu zo sâm âlip kwâkņangâm sâwe, “Zuu zorat tobat nâiņâ ândiap? Nâiņâ dap mo dap okņangâbap?”

⁵ Zuu kâtik zo sâk mâme opņâ zâizâiņ den sâm den sumunņâ sâbapkât sâm pindip. Oi Anutuņâ zuu zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ umņan nepņâ tuubapkât narâk nâņġaņġip. ⁶ Oi zu kâtik zorâņâ Anutu zikņâ sot kutsiņġiņâ sot tâtatņâ sot sumbemân ândime, zen sâm bâliņ kwatzingâm ândeip. ⁷ Oi Anutugât siņġi a kâsa otzingâm zâņġobapkât oâņâ sâip. Oi hânņâ hânņâ, a sâk top top sot den ġându top top, zengât a kutâ upapkât oâņâ imbanâ pindip. ⁸ Oi hân a ziņâ ekņâ sâm âlip kwâkņangâbi. Râma kune moip, zâk mârûm hân mân muyageibân kutziņâ ândiândigât ekabân mân kulemgoip, a zen zo zuu zo yatâ okņangâbi.

⁹ Kindapziņoot ândie, zen den zi nâņġâm kwâtâtibi, ¹⁰ “Nâi zâk tâk namâġât siņġi oipņâ tâk namin pambi. Nâi zâk kâmbamġât siņġi oipņâ kâmbamņâ koi mumbap.” Oi Anutuņâ siņġi a zen nâņġâm pâlatâņ kwap kâtigem ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu nâi kopġaip.

¹¹ Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtikņâ nâi kopġai egâwan. Zâk Râma yatâ kâukņan goonâ zagât zeip. Oi diņâ sâip, zo oâ diņâ yatâ. ¹² Oi zuu zorâņ zuu mârûm kopġaip, zâkkât imbanâ zo mem nep tuum kâtigeip. Zâkņâ sâi hân a ambân ziņ zuu nâi use opņâ âlip oip, zâk mâpâsiwe. ¹³ Oi zuu kâtik zagâtņâ, zâk kulem sen mârât patâ tuumap. Zâkņâ sâi sumbemân gâbâ kârâp gem ġai a ikme. Kulem zo sot sen mârât nâmbutņâ tuugi igâwe. ¹⁴ Kulem yatâ zo zuu nâi zâkkât mâtenan tuugi a ziņ ekņâ umziņ gulip oi zuu mârûm use op soġeip, zâkkât lopio sobibigât dâzâņġoip. ¹⁵ Lopio zo sobim pane kiri zuuņâ lopio waatņanġi

zaat den sâip. Zâk yatâ upapkât Anutuņâ nânġânġip. Lopio zâk sâi a zinj mân sâm âlip kwâkņanġâwe, zen zânġone muwe.

¹⁶ Oi a zâizâiņ ġiġiņâ, sikumziņoot sot sikumziņ bunâ, a kutâ sot kore mâman a, zo aksik sâi bitziņ bongen mo mâteziņan undip tuuwe. ¹⁷ Oi zuugât undip sâkziņan tuuwe, zo zâkkât kutņanġât tenġâ. Oi undip mân mem ândiwe, zen kut nâi nâi sâġġân mimbegât pâke parâwe. ¹⁸ A nânġânġânġâziņootņâ zuu zirat tenġâ sot topziņ sâlâpkum nânġâbi. Tenġâ zo agât kutņanġât tenġâ. Tenġâ zo 666.

14

Râma sot kâmut ġakârâņņâ Sioņ bâkņan kirâwe.

¹ Nâ eksandâ Râmaņâ Sioņ bâkņan kiri egâwan. Oi zâk sot 144 tausen, a yatâ zorâņ kirâwe. Oi mâteziņan zikņâ sot Ibânġanġât kot zeip, a yatâ zorâņ kirâwe. ² Oi sumbemân ġâbâ kwamit patâ nânġâwan, zo too sâmbon patâ kwamitņâ yatâ sot sumbem kwamitsâmap yatâ. Oi kwamit zo nânġa kâmam wâlōņ kwamit yatâ oip. ³ Zen sumbemân Anutuġât tâtatņâ sot zuu âlip kimembut sot a patâ 24, zeņġât mâteziņan kep uņakņâ nâi mem tarâwe. Kep zo a nâmbutņâ zinj mân mime. A 144 tausen zeņak mime. Hânân ġâbâ Yesuņâ sâġġânziņ meip, zeņak kep zo mime. ⁴ A zo, zinjâ ambân sot bâliņ mân opņâ um salek ândiwe. Râmaņâ diiziņġi zâk sot tâtat mâme upme. Zen zo hân a zeņġâren ġâbâ kândom Râma sot Anutu, zik siņġi upiġât Râmaņâ tâbaziņ meip. ⁵ Oi lâuziņan ġâbâ sarâ den mân ġemap. Zen a tâârakņâ.

Sumbem a karâmbut, zeņġât den muyageip.

⁶ Oi sumbemân sumbem a nâi egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân arip. Zâk hân a zeņġât den siņġi âlip zinzinj kâtik, zo mem arip. Hânņâ hânņâ, sâk tobat nâi nâi, den ġându topņâ topņâ, zeņġât mem arip. ⁷ Zâk den yu kambâņ sâm itâ sâip, “Zen Anutu hurat kwâkņanġâm sâm âlip kwâkņanġâbi. Zâk hânġanġât den sâsâņ narâk mâte uap. Hân sumbem sot

saru sot too sinņâ sâi muyageip, zâk sâm mâpâsibi.”

⁸ Yatâ sâm ari kândâtņan sumbem a nâiņâ ġam zagâtņâ den itâ sâip, “Babilōņ kamân marirâp, zinjâ a kâmutņâ kâmutņâ diiziņġâne bâliņâziņanġât um ġulip nep âsagem laņ mâman a ambân op ândiwe.”

⁹⁻¹⁰ Oi kândâtņan sumbem a nâiņâ ġamņâ den kambâņ itâ sâip, “A zinj zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindiņsâm mâteziņan mo bitziņan zuugât undip mimbi, zo ko Anutuġât kukņanġât bonņâ yâmbâtņâ zo zeņġâren âsagibap. Zen Râma sot sumbem arâpņâ zeņġât mâteziņan kârâbân ġeim kât kârâpņandâ ziņġesei sâknam patâ nânġâm zâimambi. ¹¹ Oi kârâpņâ a zo yatâ ziņġesei, zorat kâbakņâ zo zâim zemâmbap. Zorat a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime sot a mâteziņan zuugât undip zeip, zen ârândân sâknam nânġâm sirâm nâtik nânġâm zâimambi.” ¹² Zorat narâk zoren Anutuņâ siņġi a zen Anutuġât gurumin den sot Yesuġât den siņġi zo mem kâtigem ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zeņġât den.

¹³ Sumbemân ġâbâ den nâi itâ nânġâwan, “ġâ den itâ kulemġu, ‘Narâk ziren topkwap Kembu sot pâlâtân op ândine zânġone mumbi, zeņġât nânġa sâtârenġoot upap.’ Kaapumņâ itâ sap, ‘Perâkņak, zeņġât nânġa sâtârenġoot upap. Zen nep patâziņâ tuum nanġâmņâ tap nânġâbi. Oi orot mâmeziņanġât bonņâ âinetâ muyazeziņġâbap.’”

Hânân Kembugât a ġâsâzânġobap, zorat dâp muyageip.

¹⁴ Oi nâ eksa zari unumunum kâukâu muyagei egâwan. Oi unumunum kwâkņan nâi tâip, tobatņâ a yatâ. Kâukņan a kutâ pindok nâi tâip, zo ġoide kâtņâ tuutuunâ. Bikņan sâu sâtņoot mem tâip. ¹⁵ Oi tirik namin ġâbâ sumbem a nâiņâ ġemņâ unumunum kwâkņan tâip, zo itâ sâm dukuiġ, “ġâ sâugandâ kâlamân bonņâ mânânġât me. Bonņâ mimiņanġât narâk mâte uap. A min-duziņġâm kâsâpziņġozânġoņ narâk mâte

uap. Kâsâpângone hâuñâ mimbigât narâk mâte uap.”¹⁶ Yatâ sâi unumunum kwâkñan tâipñâ sâunâ mem hânân bonñâ zo mânângârip.

Bâliñ mâme ziñâ hâuñâ mimbi, zorat dâp muyageip.

¹⁷ Oi sumbem a nâinâ tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtikñâ mem ândeip. ¹⁸ Gâi sumbem a nâinâ Kembugât sinji kut nâi nâi pâpanñâ zobâ gâip. Sumbem a zo, zâk Kembugât sinji nalemuunñâ kârâp zorat galem op ândeip. Oi zâk bukuñâ sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuñâ itâ dukui, “Sâugâ zorâñ hânân bonñâ mânângât nanğâ. Hânân wain bonñâ mârum bâsigiap.” (Den sumbuñâ zi Anutuñâ bâliñ mâme a hâuñangât tâmbetzângobapkât sâip.)¹⁹ Sâi sumbem a bukuñandâ sâu mem kin hânân wain keetñâ mânângâtñâ mem Anutu um kukñangât ombon patin pâi giarip. ²⁰ Oi kamân âkñan ombon patin pâi giari lân kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem zei denğân patânâ op binbinñâ zo hânân gâbâ bâu biosi sânğânñan yatâ. Oi denğân kârepñangât tenğânâ ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

15

Kembugât kore a ziñâ kep miwe.

¹ Oi sumbemân sen mârât nâi egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut nâi nâi sâtñoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut nâi nâi zo âsagem nanji Anutuñâ kukñangât op dum mân tâmbetzângobap.

² Oi saru nâi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotñâ zei egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopi kâsa otzikâm kâtigem walâziñgâwe sot a mâteziñan zugât undip zengâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâlön mem saru sâtñan kine ziñgirâwan. ³ A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâm mem ândiwe,

“O Kambu Anutu, imbanâ mariñâ, orot mâmegâ zorat nânğindâ imbanâ opmap. Hânñâ hânñâ zengât a kutâ, kut nâi nâi opmat, zo târârak.

⁴ Kambu, gâ nâinâ hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. Nâinâ kutkâ mân sâm âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutñâ kâmutñâ zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâuñangât nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nâmburân zagât hâkopziñoot kirâwe.

⁵ Oi eksandâ sumbemân tirik namin umñâ nâi hâlâlu sâsân, zorat mâtâp pâronsâm kirip. ⁶ Mâtâp pâronsâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut nâi nâi sâtñoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Zen namin gâbâ gem gawe. Zen hâmbâziñ kâukâu mem ândiwe. Oi dimâziñan mâpañ goide kâtnâ tuutuunñâ zo zeip. ⁷ Oi zuu âlipñâ kimembut kirâwe, zengâren gâbâ nâinâ sumbem a nâmburân zagât zo hâkop nâmburân zagât ziñgip. Hâkop zo goide kâtnâ tuutuunñâ. Hâkop umñan Anutu ândiândi mariñangât kukñangât bonñâ piksâm zeip. ⁸ Oi namâ kâligen Anutugât âsakñâ sot imbanangât kaapumñâ zo piksâm zeip. Oi sumbem a nâmburân zagât zen kut nâi nâi sâtñoot kâmut nâmburân zagât mân muyagiwegât tirik namin zâizâinangât mâtâp pâke kwâip.

16

Sumbem a ziñâ hâkobân gâbâ kut nâi nâi hânân lokine geip.

¹ Namâ kâligen gâbâ den kâtik gâi nânğâwan. Zo sumbem a nâmburân zagât zo itâ dâzânğoi, “Zen âi hâkop nâmburân zagât zoren gâbâ kut nâi nâi sâtziñoot zo lokine Anutugât kukñangât bonñâ hânân gibap.”

² Sâi sumbem a kânok zâkñâ âim hâkopñan gâbâ kut nâi lokei hânân giari zuu kâtikñangât undip mâteziñan mem ândiwe sot a lopiogâren pindiñsâwe, zen sâkziñan use kâtik sot use kârokñoot muyageziñgip.

³ Oi sumbem a zagâtñâ âi kut nâi saruyân lokei giarip. Giari saruñâ gilâm

oip. A mumuṅṅat gilām yatâ oi saru zuuṅṅa mom naṅṅawe.

⁴ Oi sumbem a karâmbuṅṅa hâkopṅṅan gâbâ kut ṅâi lokei tooyân sot too sinṅṅan giari gilām oip. ⁵ Oi sumbem a too galem tâip, zâkṅṅa itâ sâi nâṅṅawan, “Ga hâlâlu ândeinnâ ândiat. Tosagât hâuṅṅa, zorat nâṅṅindâ târârak uap. ⁶ Kembugât sinṅi a sot Propete a zâṅgom gilâmziṅ tâmbetkuwegât gilâmâk ziṅṅana nimbi. Zo dâbâk otziṅṅat.” ⁷ Sâi Kembugât sinṅi kut ṅâi ṅâi pâpanṅṅan gâbâ den itâ nâṅṅawan, “Perâkṅṅak. O Kambu Anutu, imbaṅṅa mariṅṅa, hâuṅṅa ziṅṅat, zo dâpziṅṅan uap.”

⁸ Sâi sumbem a kimembuṅṅa zâkṅṅa hâkopṅṅan gâbâ kut ṅâi lokei mirâsinṅṅan arip. Ari mirâsinṅṅa kârâp opṅṅa a donṅṅep ziṅṅeseip. ⁹ Oi a zen maanâ ziṅṅeseip. Zen umziṅ melâṅ Anutu hurat kwâkṅṅaṅṅabigât Anutuṅṅa kut ṅâi ṅâi zo sâi âsageip. Oi zen umziṅ mân melâṅṅawe. Buṅṅa. Zen Anutu sâmbâliṅ kwâkṅṅaṅṅawe.

¹⁰ Sumbem a bâtnâmbuṅṅa zâkṅṅa zuugât tâtarân hâkopṅṅan gâbâ kut ṅâi lokei giari zâk sot a ambân gakârâpṅṅa zengât hân boṅ zo ṅâtâtiksâm zeip. Oi a zen sâknam patâ nâṅṅam biyakṅṅa nâmbâlamziṅṅa hârârâṅsâmṅṅa takâ zeip. ¹¹ Oi sâknam sot useziṅṅat opṅṅa Anutu, sumbem mariṅṅa sâmbâliṅ kwâkṅṅaṅṅawe. Oi zen umziṅ mân melâṅ ândi mâmanziṅ bâliṅṅa zo mân birâwe.

¹² Sumbem a nâmburân kânokṅṅa hâkopṅṅan gâbâ kut ṅâi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsinṅṅa takâtakâṅṅan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziṅṅa gabigât yatâ muyageip. ¹³ Oi nâṅṅa eksandâ oâ lâuṅṅan gâbâ sot zuu kâtik lâuṅṅan gâbâ sot propete sarâṅṅa zengât lâuziṅṅan gâbâ wâke bâliṅṅa karâmbut, tobatziṅṅa kaṅ yatâ op gawe. ¹⁴ Zo zen wâke bonṅṅa. Zen sen mârât top topṅṅa tuubigât imbaṅṅa zemziṅṅap. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziṅṅamṅṅa Anutu, imbaṅṅa mariṅṅa, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.

¹⁵ Oi nâ den ṅâi itâ nâṅṅawan, “Nâ Yesu, itâ sa nâṅṅane. Zen narâknâ mân nâṅṅane kek gâbat. Zorat ṅâi zâk sâk bârak ândim anṅun opapkât sâk pâkeṅṅa mem pam

um gwâlâgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nâṅṅa sâtâreṅṅoot upap.”

¹⁶ Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziṅṅawe. Hân zorat kutṅṅa Yuda denân Hamagedoṅ sâme (Niinṅ denân ko Magedoṅ bakṅṅa).

¹⁷ Oi sumbem a nâmburân zagâtṅṅa hâkopṅṅan gâbâ kut ṅâi lokei sumbem kabâṅṅan geip. Gei tirik namin Anutugât tâtatṅṅan gâbâ den kâtikṅṅa ṅâi itâ sâip, “Mârum âkap.” ¹⁸ Hânpan sot kaṅkundundunṅ sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriṅṅa patâ ṅâi meip. Wâriṅṅa yatâ zo mârumṅṅan mân meip. ¹⁹ Oi kamân patâ zo âbâṅgoi karâmbut oip. Oi hânṅṅa hânṅṅa a zengât kamân patâ giligâlaksâip. Babiloṅ kamân patâ zo yatik Anutu kukṅṅaṅṅat op tâmbetkoip. ²⁰ Oi saruyân tâunanân zo aksik âbâṅgum saruyân geiwe. Oi hânân bakṅṅa zen âbâṅgum naṅṅawe. ²¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem tipṅṅa patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzâṅgoip. Zâṅgoi Anutu sâmbâliṅ kwâkṅṅaṅṅawe. Sumbem tipṅṅa zo gem tâmbetzâṅgoip, zorat op sâmbâliṅ kwâkṅṅaṅṅawe.

17

Ambân ṅâi zuu kuriṅṅa kwâkṅṅan tâip.

¹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zengâren gâbâ ṅâiṅṅa ga itâ dâtnogip, “Gâ gâna mâtâp ambân patâ too donṅṅep naṅṅamṅṅan ândimap, zo tirâpgobat. Tirâpgomṅṅa hâuṅṅa mimiṅṅat den dâgobat. ² Hân a kutâ ziṅṅ ambân zo zâkkâren gam zâk sot lanṅ mâman upme. Oi hânṅṅa hânṅṅa a zen zâk sot bâliṅ op um gulip upme.”

³ Yatâ dâtnom diinigi Kaapumṅṅa tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân kâtikṅṅan ambân ṅâi zuu kuriṅṅa kwâkṅṅan tâip. Zuu zorat sâkṅṅan kot bâliṅṅa top top zeip. Oi zuu zo kâukṅṅa nâmburân zagât. Goṅṅa bâzagât. ⁴ Oi ambân zo hâmbâṅṅa kâmbum sot kuriṅṅa mem ândeip. Oi neulenṅṅa sâṅṅân zâizâiṅ zo sâkṅṅan dâp op zeip. Oi bikṅṅan hâkop goide kâtiṅṅa tuutuunṅ tâip. Oi hâkop zorat umṅṅan kut ṅâi ṅâi sumun kârok piksâm zeip. ⁵ Ambân

zorat mâtenjan den sumbuĵa itâ zeip, “Laĵ mâme ambân zeġġat patâziĵa sot hân kwâkĵan bâliĵ top top zorat mamĵa. Babilonĵ kamân patâ, nâ.” Den yatâ zo mâtenjan zeip. ⁶ Oi ambân zo Anutugât siġġi a sot Yesugât siġġi den mem ândine zâġgowe, zeġġat gilâm nemĵa um gulip oi egâwan. Zo ekĵa nâ imbanĵanâ buĵ oip.

Zuu kâukĵa nâmburân zagât, zorat den.

⁷ Yatâ ua sumbem aĵa itâ mâsikânigip, “Gâ wangât nâġġana imbanĵa uap? Nâ ambâġġat topĵa sot zuu kâukĵa nâmburân zagât sot goonĵa bâzagât, zorat topĵa dâgoga nâġġa. ⁸ Zuu kâtikĵa eġġin, zo mârum ândeipĵa narâk ziren mân ândiap. Oi zâk bet simân gâbâ kopgam tâmbet agoagonĵ kâtikĵan geibap. Zuu zo mârum ândeip. Oi narâk ziren mân ândiap. Oi bet gâbapġat a hânân ândie, zen ekĵa sâġm âlip kwâkĵanġġabi. Zen kutziĵa hân muyageibân gâbâ ândiândigât ekabân mân kulemgune zeip, a zo, ziĵa yatâ upi.

⁹ Zi a nâġġanâġġanġootĵa den zi nâġġam kwâtâtibap. Zuu kâukĵa nâmburân zagât, zo bakĵa nâmburân zagât. Bakĵa zoren laĵ mâman ambân zo tâtat mâme opmap. ¹⁰ Oi zuu kâukĵa nâmburân zagât, zoren zen a kutâ nâmburân zagât. A kutâ bâtnâmbut, zen buĵ urâwe. Nâi ândiap. Oi ĵai ġâtâm muyagibap. Zâkĵa muyagemĵa narâk pânġkânok ândibap. ¹¹ Zuu mârum ândeip, oi narâk ziren mân ândiap, zâk a kutâ nâmburân zagât zeġġâren târokwaġi nâmburân karâmbut upi. Oi tâmbet agoagonĵan geibap.”

Goonĵa bâzagât, zorat den.

¹² “Goonĵa bâzagât eġġin, zo a kutâ bâzagât. Narâk ziren mân op ândie. ġâtâm âsagibi. A kutâ nepziĵa topkwapĵa narâk pânġkânok zuu sot a kutâ op ândibi. ¹³ A zen umziĵ kânogâk zei zuġġat kore op kâwaliziĵ bikĵan pam ândibi. ¹⁴ Oi Râma sot kâmbam kumbi. Oi Râma zâk kâtigem zâġgom kâbakĵeziġġâbap. Wangât, Râma zâk a kutâ sot a zâizâiĵ aksik patâ walâziġġam Kembu patâ op kinzap, zorat. Oi a kâmut zâk sot tâtat mame upme, zen ġâsum sâlâpziġġoip. Oi zen zâk sot pâlâtân op kâtigem ândie.”

Ambâġġat den.

¹⁵ Sumbem aĵa den yatâ sâġmĵa târokwap dâtnogip, “Laĵ mâman ambân too doġbep nanġġamĵan ândei eksat. Too zorâġ a hânġġa hânġġa sot a sâk tobat ĵai ĵai sot den ġându ĵai ĵai. ¹⁶ Oi a kutâ bâzagât zen sot zuu ârândâġ laĵ mâman ambân zo kâsa okĵanġġam hâmbâ ġakĵaĵa bekĵan mem nanġġane sâk bârak tâi sunumĵa nemĵa siġġitĵa kârâbân une simbap. ¹⁷ Oi zo yen mân upi. Anutuĵa umziĵan den zo pâi diĵa lum um kânok oi zuu kore okĵanġġam kâwaliziĵ bikĵan pam ândine Anutugât den bon upap. ¹⁸ Oi ambân eksat, zo kamân patâ. Zâk hân dâp a kutâ otziġġi kore okĵanġġabigât imbanĵa zemġġanġap.”

18

Babilonĵ kamân giligâlaksâbap, zorat den.

¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem a ĵai ġai egâwan. Zâk kâwaliziĵa imbanĵa zemġġanġip. Hânân ġem ġai âsakĵandâ doġbep âsagem zeip. ² Zâk den kâtikĵa den sâġm sâip, “Babilonĵ kamân patâ giligâlaksap. Wâke zeġġat kamân uap. Wâke bâliĵa zoren âi tâtat mâme upi. ³ Zoren nii bâliĵa top top, zeġġat kamân uap. Kamân mâirâp ziĵa hân dâp a zen waiĵ too ziġġane nem um gulip op ârândâġ laĵ mâman urâwe. Oi hânġġat a kutâ zen kamân zoren ġam bâliĵa nep tuum ândiwe. Oi hân dâp anġġâġwanġa a zen kamân zorat sikumġat anġġâġwanġa op sikumziġġoot urâwe. Zorat opĵa giligâlaksap.”

Kamân patâ Anutugât sâtkât giligâlaksâbap.

⁴ Sumbemân gâbâ Kembuġat den kâtikĵa itâ âsagei nâġġawan, “Arâpnâ, zen kamân zo birâm âinek. Zen zoren ândim bâliĵaziĵ betziĵan mimbegât. Oi kut ĵai sâtnġoot zeġġâren zâibapġat. ⁵ Kamân zorâġa bâliĵa kwâkĵan kwâkĵan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuĵa tosanġġat sap. ⁶ Kamân mâirâp ziĵ bâliĵ otziġġawe, yatik

otziņgābi. Oi hāuņā zo walām otziņgābi. Ziņā too kâtik ziņgāne niwe. Zeņgoot too kâtik kâtikņā ņāi ziņgāne nimbi. ⁷ Zen zâizâiņ op sii nalem kep kāmam tuum āndiwe, zorat dâp yatik sâknam sot umbâlâ muyageziņgābi. Ziņā umziņan itâ sâme, “Ņāiņā mân walāniņgābap. Um ālebân āndim zâinat.” ⁸ Yatâ sâmegât sirâm zorenāk kut ņāi ņāi sâtņoot zeņgāren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlâ sot pu. Oi kârâpņā kut ņāi ņāi sem kamân zo ârândāņ simbap. Oi Kembu Anutu, zâk imbaņā mariņandâ tosaziņā mākābap.

Kamân zo sei a ziņ ekņā umbâlâ upi.

⁹ Oi hāngât a kutâ, zen kamân zorat mârâp zen sot laņ āndiāndiņ op sot bâliņā sot sii nalem kep kāmam op āndiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakņā zari ekņā umziņ bâlibap. Umbâlâ op isebi. ¹⁰ Zen kamân zorat hāuņaņgât keņgât op kârebâk kin itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, Babiloņ kamân kâtikņā, gâ hāuņā kegâk muyagegigap.”

¹¹ Aņgâgwaņgâ a kamāņņā kamāņņā, zen sikumziņ ņāiņā sâņgân mimbap sâm isem umbâlâ upi. ¹² Sikum âlip top top itâ aņgâgwaņgâ urāwe. Goide kât, kât, kwâlak sâņgân patâ, sâņgum neuleņoot kuriņā sot kâmbum, nak, bâu patâ Elepangât gooņā. Oi kut ņāi ņāi nakņā tuume sot kâtņā tuume. ¹³ Nalem wârāņņoot topņā topņā sot too hitomņoot topņā topņā, waiņ too, kelâk, nalem top topņā sot râma, makau, biosi, a lalaņ sot kore a ambân. Kut ņāi ņāi zo sâņgân zâizâiņ yatâ aņgâgwaņgâ urāwe. Aņgâgwaņgâ a ziņā kamân zorat marirâpņā zeņgât itâ sâbi, ¹⁴ “Bonņā muyagināt sâm āndime, zo buņ op naņgap, Oi sândokņā zo buņ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziņgābap.”

¹⁵ A kut ņāi ņāi aņgâgwaņgâ op kât sikumziņoot urāwe, zen kamân zorat hāuņaņgât keņgât op kârebân kin isem umbâlâ op itâ sâbi, ¹⁶ “Yei, yei, kamân patâ, gâ pet hâmbâ neuleņoot mem

āndein. Oi neule top topņā sâņgân zâizâiņ zo kegâk buņ uap. Kut ņāi ņāi zo kek tâmbetkum naņgap.”

¹⁷⁻¹⁸ Oi waņgâ mariņā sot waņgâ galem a sot waņgâ nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakņā zari ekņā kârebân tapņā isem umbâlâ opņā sâbi, “Kamân patâ itâ zo mân taap.” ¹⁹ Zen umbâlâ opņā suundum âlat amit âigirâp op itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, gâgât op waņgâ mariņā zen kât sikumziņoot urāwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap.”

Kamân patâ zo hiriņsâm balo op zim-bapkat sâsâņ.

²⁰ “Sumbemân āndie, zen sâtâre upi. Anutugât siņgi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtâre upi. Kamân patâ zorat mârâpņā ziņā bâliņ otziņgāwe, tosa zorat hāuņā Anutuņā ziņgap. Zorat sâtâre upi.”

²¹ Den yatâ muyagei sumbem a im-baņāņoot ņāiņā kât patâ ņāi mem zaatņā lum pāi saruyân giari ko itâ sâip, “Babiloņ kamân patâ zo yatik kâbakņibap. Oi buņ op kwâtâtibap. ²² Kep kāmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap. ²³ Oi kârâp âsakņandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân miaņgânam kwamit mân âsagibap. Aņgâgwaņgâ a zoren āndiwe, zen hân toren toren zeņgât walâziņgâm zâizâiņ op āndiwe. Kamân zorat kware suņā zorāņ hân dâp a umziņ gulipkoip. ²⁴ Propete a sot Anutugât siņgi a hân dâp zâņgowe, zeņgât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okņaņgip.”

19

Sumbemân sâtâre utne Yohaneņā naņgip.

¹ Oi sumbemân a kāmūt patâ zen sâtâre utne kwamit naņgāwan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakņā sot imbaņā zo Anutuniņ, zâkkâren ziap. ² Zâkņā kamân zorat tosa hāuņaņgât nep tuugi bonņā sot dâp opmap. Laņ mâman ambân zâkkât kamân mârâp, ziņ hân dâp a zen sot laņ āndinetâ

ko tâmbetzângoip. Zengât tosaziņangât hâuņâ ziņgip. Oi Anutugât kore arâp zângone muwe, zorat tosa zo mâkâm ziņgip.”

³ Yatâ sâmnâ dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat kâbakņâ zâim zemâmbap.” ⁴ Oi a patâ 24 sot zuu âlipņâ kimembut zen neule tâtatņan tâip, Anutu, zâkkât kiņ topņan gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâkņak. Anutu sâm mâpâsinâ.” ⁵ Oi tâtatņan gâbâ den nâi itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâiņ sot gigin, zen Kembu hurat kwapņâ sâm âlip kwâkņangânek.”

Râmagât sâtâre.

⁶ Oi sumbemân a ambân donbep patâ sâtâre utne kwamitņâ nângâwan. Zo too sâmbon kwamiragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nângâwan, “Oe, Kembu Anutuniņâ kembu otņiņgâmap. ⁷ Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâkņangânat. Oi Râma ambân mîmbam uapkât sâtâre patâ muyagibap. Râmagât ambân siņgiņâ, zâk târâkbârâk uap. ⁸ Zâk sângum kâukâu mem ândibapkât nângâņangip.” (Sângum kâu zirâņâ Anutugât siņgi a zengât orot mâmeziņâ târârak.)

⁹ Oi sumbem aņâ den nâi itâ dâtnogip, “Kembuņâ itâ sap, ‘Gâ itâ kulemg. Râmagât sâtâre op sii nalem nimbigât zop sâip, zengât nânga sâtâreņoot uap.’” Yatâ sâmnâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den bonņâ.” ¹⁰ Yatâ dâtnogi nâ kiņ topņan gei mâpâsibam ua kwâkânim itâ sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ. Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime, zengât bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topņâ sâm muyamuyage, zo Kaapumgât nep.”

Yohaneņâ Yesu sot arâpņâ ziņgirip.

¹¹ Oi nâ eksandâ sumbem pâronsâi biosi kâukâu nâi tâi egâwan. Oi kwâkņan tâip, zâkkât kutņâ sâi bon opmap sot sâi âsagemap. Zâk tosa hâuņangât nep tuugi târârak opmap. Bâliņ mâme a zen kâmbamņâ zângomap. ¹² Siņâ toren toren tobatņâ kârâp bâlam yatâ. Kâukņan a kutâ pindok donbep taap. Oi sâkņan kutņâ kulemgoi ziap, zo zikņik sâlâpkum

nângâmap. ¹³ Oi hâmbâ kârep zo gilâm sanjonsanņonņâ mem ândiap. Oi kutņâ sâme, zo Anutugât sât. ¹⁴ Oi eksandâ ari sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutņâ kâmutņâ zen biosi kâu kwâkņan tap moliwe. Hâmbâziņ kâu timan âlipņâ yatâ. ¹⁵ Oi zâkkât lâuņan gâbâ sâu sâtņoot kopgâmap, zorâņâ a zângom kâbakņezingâmap. Oi tân kâtikņâ mem ândim a kâmutņâ kâmutņâ, zengât a kutâ op galem otziņgâmap. Oi waiņ bonņâ ombonņan pam kwândâline toonņâ geimap, zâk yatik kâsarâpņâ zângomap. Anutu, imbaņâ mariņâ, zâkkât kukņangât op yatâ otziņgâmap. ¹⁶ Hâmbâņan sot soonņan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâiņ zengât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâuņandâ kâsarâp zângobap.

¹⁷ Oi eksandâ sumbem a nâi maayân kiri egâwan. Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe, zen aksik den kâtik sâm dâzângoip, “Ganek. Anutuņâ sâi nalem patâ muyag-ibâmapkât ga mindunek. ¹⁸ A topņâ topņâ zengât sunumziņ nimbi. A kutâ sot a sâtņâ kâwaliziņoot, a patâ sot kore mâman a, a zâizâiņ sot gigin ârândâņ mune sunumziņ nimbi. Oi biosiziņ yatâ munetâ sunumziņ nimbi.”

¹⁹ Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a gakârâpziņ mindune ziņgirâwan. Zen Biosi kâu kwâkņan tâmap sot a gakârâpņâ kâsa otziņgânam gawe. ²⁰ Oi zuu kâtikņâ sot propete sarâņâ zet kâmbamân loreitâ gâsuzikâwe. (Mârum propete a sarâņâ zuu kâtikņangât mâteņan sen mârât top top tuum a zuugât undip mâteziņan zeip sot a lopiogâren pindiņsâwe, zen um gulip kwatziņgip.) Oi zet gâsuzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane geiwet. ²¹ Oi nâmbutņâ ko biosi kâukâu kwâkņan tâip, zo lâuņan gâbâ sâuņâ gam zângom naņgip. Oi nii ziņâ gamņâ sunumziņ nemņâ âkon urâwe.

20

Sataņ tâk namin pambi.

¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem a nâiņâ gem gâi egâwan. Oi zâk simgât mâtâp doonņudoonņunņâ sot tâk kâtikņâ patâ

mem gem gâip. ² Oi zâk oâ, mulum sânjinâ, wâke zengât patâzinâ, Sataņ, zâk gâsumņâ saamņâ kendon 1 tausen tâgân zimbapkât Anutuņâ sâm pindip. ³ Sâm pindâm simân kâbakņei giarip. Giari mâtâp kâtikņâ dooņgumņâ mâtâp sâbânâ mâtâp tuum dooņgoip. Oi anâ anâ dum um gulip mân kwatziņgâm yenâk zem zeikendon 1 tausen âkâbapkât sâm pindip. Âki olaņne gam narâk pârjkanok ândibap.

A kândom zaatpi, zengât den.

⁴ Oi zorenâk neule tâtatņâ tap ari egâwan. Eksandâ a gamņâ tâtatņâ kwâkņan tarâwe. Zen a tosaziņangât den sâm kwâkâbigât sâm ziņgip. Oi a nâmbutņâ mârur Yesugât opņâ sot Anutugât den mem ândiwe, zorat opņâ gânduziņ mânânġârâwe, zengât um dâpziņ egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot zâkkât lopio mân mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziņan sot bitziņan mân mem ândiwe. Zengât um dâpziņ ziņgirâwan. Oi a zen sâkziņ gwâlâ utne ziņgirâwan. Oi zen Kristo sot a ambân kembu otziņgâm ândine kendon 1 tausen âkâbap. ⁵ Mumuņâ nâmbutņâ, zen ko mân zaatņâ kendon patâ 1 tausen âkâbapkât mambât zimbi. Zaatne ziņgirâwan, zo zaatzaat kândom. ⁶ Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zengât nânġa sâtâreņoot upap. A zo târârak ândie. A yatâ zo mumuņâ zagâtņâ mân tâmbetzânġobap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon patâ 1 tausen âkâbap.

Sataņâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziņgâbap.

⁷ Oi kendon patâ 1 tausen âki Sataņ tâk olaņne tâk namin gâbâ kopgâbap. ⁸ Kopgamņâ a kâmutņâ kâmutņâ hân dâpņâ um gulip kwatziņgâbam âibap. Oi a kâmutņâ Gogo sot Magogo zo minduziņgâm um gulip kwatziņgi kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân doņbep, mân sâlâp zânġozânġoņ yatâ. Tenġâziņ saru sak yatâ. ⁹ Zen gamņâ hân gânduņ lâņ pitâm zem sipzânġowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umņandâ gâsumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne

sumbemân gâbâ kârâp gei ziņgesibap. ¹⁰ Oi um gulip kwatziņgâm ândeip, Sataņ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarânâ zet mârur kâbakņezikâne gei ândiwet. Zoren ârândânġ nâtik sirâm sâknam patâ nânġâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuņâ mimbi.

¹¹ Oi nâ neule tâtatņâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkņan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buņ urâwet. ¹² Oi a muwe, a zâizâiņ sot gigiņ, zen aksik tâtatņâ zorat topņan kine ziņgirâwan. Kine ekapņâ ekapņâ mem mâbâlakņiwe. Oi ekap nâi mâbâlakņiwe, zo ândiândi kâtikkât siņgi a zengât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziņangât den ekabân mârur kulemguwe, zo ekņâ zengât den sâm kwâkâwe. ¹³ Oi saruyân a mumuņâ ziwe, zo Anutuņâ sâi aksik zaat gawe. Oi a mumuņâ zen mumuņâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuņâ zen ândiândiziņangât topņâ sâmņâ hâuņâ melân ziņgip. ¹⁴ Oi mumuņâ sot mumuņ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigeiņ, zo mumuņâ zagâtņâ uap. ¹⁵ A ambân zen kutziņâ ândiândi kâtikkât siņgi a zengât ekabân kârur mân muyagemņâ kârâbân zâmbane geiwe.

21

Hân sot sumbem uņakņâ muyagibabot.

¹ Oi nâ hân sot sumbem uņakņâ zikirâwan. Sumbem sot hân sânjinâ, zet buņ urâwet. Oi saru zâk yatik buņ oip. ² Oi tirik kamân, Yerusalem uņakņâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân nâi ayân pânur neule okņangâme, yatâ oi egâwan. ³ Oi neule tâtatņan gâbâ den kâtikņâ nâi nânġâwan, “Ek. Anutuņâ a zen sot ândibap. Zâkņâ a ambân osetziņan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpņâ op ândibi. ⁴ Anutu zikņik zen sot ândim sinziņ toonâ sanġori zagâtņâ mân isebe. Narâk zoren mumuņâ mo âigirâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut nâi nâi sânġinâzo buņ op nanġâbap.”

⁵ Oi tātātņan tâip, Kembu, zâkņâ itâ dâtnogip, “Nângâ. Nâ sa kut ñâi ñâi uņakņâ muyagiap.” Yatâ sâmņâ sâip, “Gâ kulemgū, ‘Den zi, den bonņâ.’” ⁶ Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuun, zo mârūm âkap. Nâ kândom sot bet. Nâ kut ñâi ñâi top kwâkwat sot tuum naņganaņgâņ. Ñâi zâk toogât nâņgi nâ ândiândi too sinņan gâbâ too aam pinda nimbap. Too zo sâņgân buņ. ⁷ Ñâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zâk too zo nimbap. Oi nâņâ zâkkât Anutuņâ ândia zâkņâ nagât nannâ op ândibap. ⁸ Ka keņgât upme sot Kembugât den mem birâbirâņ, kâmbam ku, laņ mâman a ambân, kware suņâ a, lopio hurat kwâkņaņgâme, sot den sarâ sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim zâimambi. Sim kârâbân geigeiņ, zorâņâ mumuņâ zagâtņâ.”

Yerusalem kamân uņakņâ sumbemân gâbâ gibap.

⁹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkopziņan kut ñâi ñâi sâtņoot piksâi mem kirâwe, zeņgâren gâbâ ñâiņâ nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, “Gâna Râmagât ambân sinņi tirâpgobâ.” ¹⁰ Oi Kaapumņâ diinim um bâbâlaņ kwatnigi Sumbem aņâ diinim bak kârep ñâi tâip, zoren zâim tirik kamân Yerusalem, sumbemân Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi egâwan. ¹¹ Anutugât neule âsakņandâ kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât neule âsakņâ âlipņâ zo yatâ zorâņâ tâip. ¹² Kamân zo poņ patâ saane haamgum kirip. Poņ zo mâtâp kubigâwe, zo kiin zagât. Oi hâņgi kiin zagât. Oi mâtâp zorat kwâkņan sumbem a kiin zagât tarâwe. Oi hâņgiyân Isirae a kâmut kâmutņâ kiin zagât, zeņgât kutziņ zeip. ¹³ Oi mirâsiņ takâtakâņan mâtâp karâmbut zeip. Oi mirâsiņ geigeiņan mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. ¹⁴ Oi poņ topņan kât tandâ kiin zagât kiin arip. Oi tandâ kiin zagât zoren Râmagât Aposolo kiin zagât zeņgât kutziņâ zeip.

Yerusalem kamân uņakņaņgât tobatņâ.

¹⁵ Sumbem a den dâtnogip, zâkņâ tân ñâi goide kâtņâ tuutuunâ mem kirip. Tân

zorâņ kamâņgât poņ sot mâtâpņâ zorat dâp mem kirip. ¹⁶ Kamân zo muruk toren toren kimembut. Parâņâ sot binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk. Sumbem aņâ tân mem kamân haamgum âim dâpkwâip. Tengâņâ 2 tausen 4 handeret kilometa oip. Parâņâ binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk oip. ¹⁷ Tân mem ândeip, zorâņ poņân pâi 66 kilometa oip. Aņâ dâp tuumen yatik sumbem aņâ mem ândim kamân zo dâpkwâip.

¹⁸ Poņ zo kât kâukâu neulenoot, zorâņ tuuwe. Oi kamân zo goide kâtņâ tuutuun. Kât tobatņâ belo yatâ oip. ¹⁹ Poņ tandâ kât sâņgân zâizâiņâ kulem ñâi ñâi tuutuun. Tandâ kânok, zo kât kâu tobat belo yatâ zorâņ tuutuun. Kât zorat kutņâ Yaspa. Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlâ, zorâņ tuutuun. Kât zorat kutņâ Sapaia. Kât tandâ karâmbuņ, zo kât kâuņâ tuutuun. Kât zorat kutņâ Agate. Kimembuņ, zâk kât kulemņâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Emerali. ²⁰ Kât tandâ bâtnâmbuņ, zo kuriņ sot kâuņâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok, zo kât kuriņandâ tuuwe. Kât zorat kutņâ Konelian. Kât nâmburân zagât, zo gimbaņandâ tuutuun. Kât zorat kutņâ Krisolait. Oi tandâ nâmburân karâmbuņ, zo kât kâmbumņâ tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Berili. Tandâ nâmburân kimembut, zo kât gimbaņoot mâpot tuutuun. Kât zorat kutņâ Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân sot gimbaņâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo kât deņgop kuriņ yatâ zorâņ tuutuun. Kât zorat kutņâ Haiasinti. Tandâ kiin zagât, zo kât kuriņ tobat ñâi zorâņ tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Ametisi. ²¹ Hâņgi mâtâp kiin zagât, zo kaiput ñilip patâ ñâi zorâņ tuutuunâ. Hâņgi ñâi ñâiņâ zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamâņgât mâtâp, zo goide kât âlipņâ belo yatâ zorâņ tuum âiwe.

²² Kamân zoren tirik namâ ñâi mân tâi egâwan. Kembu Anutu, imbaņâ mariņâ, zâkņâ tirik namâziņ uap. Oi Râma zâk ârândâņ. ²³ Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakņâ uap. Oi Anutugât neule âsakņâ kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakņâ mo kâin sot mirâsiņ âsakņâ,

zorat mân sâbi. ²⁴ Hân dâp a kâmutnĀ kâmutnĀ, zen Râmagât âsakņan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut nĀi nĀi neulenoot zo kamân zoren mem âibi. ²⁵ Kamân zoren mân nĀtiksbâpkât kamân zorat poņ mâtâp zo mân dooņgubi. ²⁶ Hân dâp a kâmutnĀ kâmutnĀ, zen kut nĀi hurat kwapme, hikpârâkņoot, neule âkņalenoot, zo mem kamân zoren zâibi. ²⁷ Oi kut nĀi nĀi sumunĀ zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliņ upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârum ândiândi kâtikkât siņgi sâip, kutziņâ Râmagât ekabân ziap, zo zeņak kamân zo bagibi.

22

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.

¹ Oi sumbem anĀ ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipnĀ. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatnĀ gobetņan gâbâ takâm gemap. ² Takâm gemnĀ kamân tânâmņan gemap. Oi too nâmbut nâmbut mâtâp ziap. Too sâtnĀ toren toren zoren ândiândi naknĀ kin ariap. Nak zorat bonĀ top topnĀ kiin zagât. BonĀ zorâņ kâin dâp muyagem hululunsâmap. Oi hân dâp a zen nak iinnĀ zo mem âlipziņ upi.

³ Kamân zoren kut nĀi nĀi bâliņâ mân zimbap. Oi Anutu sot Râma, zekât a kutâ tâtatnĀ zoren muyagei arâpnĀ zen zoren kore okņanġâm ândibi. ⁴ Oi zâkkât si sâņġânĀ ek ândibi. Oi mâteziņan zâkkât kutnĀ zo zimbap. ⁵ Kamân zoren mân nĀtiksbâp. Oi karâp âsaknĀ mo maagât mân sâbi. Kembu AnutuĀ maa yatâ âsageziņġâbap. Oi kamân mâirâp zen a kutġât nep tuum ândim zâimambi.

Sumbem anĀ Yohane den dukui pindiņsâm mâpâsibam oip.

⁶ Sumbem anĀ itâ sâm dâtnogip, “Den zi bonĀ, Kembu AnutuĀ sâi KaapumĀ Propete a lâuziņan den pâi sâwe. Oi KembuĀ sumbem anĀ sâņgonnogi kore a gakâġâ zen kut nĀi nĀi kek âsagibap, zorat diņâ nâņġâbigât kut nĀi nĀi zi tirâpgogan. Kembu zâkġâ itâ sap, ‘Nâ kek ġâbat.’”

⁷ NĀi zâk ekap ziren den sumbuġâ kulemgoi ziap, zo mulunâk mem ândei zâkkât nâņġâ sâtâreņoot upap.

⁸ Oi Yohane, nâ kut nĀi nĀi zo ek nâņġâmġâ sumbem anĀ kut nĀi nĀi zo tirâpnogip, zâkkât kiņ topņan ge pindiņsâm mâpâsibam orâwan. ⁹ Yatâ ua ko kwâkânim sâip, “Yatâ mân upan. Nâ kore a bukugâ. Propete a sot bukurâpkâ zeņġât buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunâk mem ândibi, zeņġât buku. ġâ Anutuyâk mâpâse.” ¹⁰ Yatâ sâmnĀ itâ dâtnogip, “Ekap zirat den sumbuġâ zo mân dooņguban. Den zo bon upapkât narâk wâtâp uap. ¹¹ Zorat bâliņ mâme a zâk bâliņ upâ sâm op ândibap. Oi a sumunġâ nĀi sumun upâ sâm op ândibap. Oi a târârak nĀi târârak ândibâ sâm ândibap. Oi um hâlâlû ândimâpnĀ um hâlâluyâk ândibâ sâm ândibap.

¹² “Nâņġâ. Kembu nâ kek ġâbat. Nep tuume, zorat dâp sâņġân mimbigât mem ġâbat. ¹³ Nâ kândom sot bet. Nâ topnĀ sot kwakġâ. Top kwâkwatnĀ sot tuum kwâkâkwâkâġâ.”

¹⁴ Hâmbâziņ saņgon kubikme, zeņġât nâņġâ sâtâreņoot uap. Zen sâm ziņgi kamân zoren bagim ândiândi nak bonġâ nimbi. ¹⁵ Kamân âkņan ândibi, zen ko a wâu ulin yatâ, kware suġâ a, a ambân laņ ândiândiņ sot lopio hurat kwapme, kâmbam kume sot sarâ den mem âkņâlem ândime.

Yesuġâ diiniņġâmap.

¹⁶ “Yesu nâ sumbem anĀ sâņgongua zâkġâ kâmut gakârâpnĀ den zi sâm muyagem ziņgip. Nâ Dawidigât kiun sot kâmnĀ. Sâņġelak patâ âsagei zâkkât haņsbâ sâi tâkap sâme, zo nâ.

¹⁷ Kaapumġâ sot nâġât siņgi ândime, zen nâġât itâ sâme, ‘ġâ ġâban.’ Oi nĀi zâk den zo nâņġâbapġâ yatik sâbap, ‘ġâ ġâban.’ NĀi zâk toogât nâņġâm ziren ġâbap. NĀi zâk zorat okņanġap oi ko ândiândigât too sâņġân buņ pinda nimbap.”

Yohaneġâ girem sâip.

¹⁸ Ekap ziren den kâņņan kulemgowan, zo sâlâpkum nâņġâbi, zen girem dâzâņġobâ. A ziņ umziņanġât op den

ŋâi târokwapî, a zo Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi sâtŋoot ekap ziren kulemguan, zoren târokwatziŋgâbap. ¹⁹ Oi a ziŋ den sumbuŋâ zi sâmb gulipkubi, a zo, zeŋgâren Anutuŋâ ândiândi nakkât bonŋâ sot tirik kamângât siŋgi den zo yatik sâmb gulipkubap.

Den murukŋâ.

²⁰ Den zi sâmb muyagiwe, zo tânguapŋâ itâ sap, “Kembu, nâ kek gâbat.”

“Perâkŋak. Kembu Yesu, gâ gâban.”

²¹ Kembu Yesugât um lumbe zeŋgâren zâi zem zimbap. Perâkŋak.

Zo yatik.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1-2:12
2	Mataio 2:13-3:6
3	Mataio 3:7-4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25-7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24-11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46-13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47-14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29-16:12
25	Mataio 16:13-17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23-19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29-21:22

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34-23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31-26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69-27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29-2:12
17	Mareko 2:13-3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31-4:25
20	Mareko 4:26-5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24-8:10
26	Mareko 8:11-9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27-12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38-13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Aposolo 1:1-26
4	Aposolo 2:1-47
5	Aposolo 3:1-26
6	Aposolo 4:1-37
7	Aposolo 5:1-42
8	Aposolo 6:1-15
9	Aposolo 7:1-29
10	Aposolo 7:30-50
11	Aposolo 7:51-8:13
12	Aposolo 8:14-40
13	Aposolo 9:1-25
14	Aposolo 9:26-43
15	Aposolo 10:1-33
16	Aposolo 10:34-48
17	Aposolo 11:1-30
18	Aposolo 12:1-23
19	Aposolo 12:24-13:12
20	Aposolo 13:13-41
21	Aposolo 13:42-14:7
22	Aposolo 14:8-28
23	Aposolo 15:1-35
24	Aposolo 15:36-16:15
25	Aposolo 16:16-40
26	Aposolo 17:1-34
27	Aposolo 18:1-21
28	Aposolo 18:22-19:12
29	Aposolo 19:13-41
30	Aposolo 20:1-38

date	Scripture
1	Aposolo 21:1-16
2	Aposolo 21:17-36
3	Aposolo 21:37-22:16
4	Aposolo 22:17-23:10
5	Aposolo 23:11-35
6	Aposolo 24:1-27
7	Aposolo 25:1-27
8	Aposolo 26:1-32
9	Aposolo 27:1-20
10	Aposolo 27:21-44
11	Aposolo 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galata 1:1-24
15	Galata 2:1-16
16	Galata 2:17-3:9
17	Galata 3:10-22
18	Galata 3:23-4:20
19	Galata 4:21-5:12
20	Galata 5:13-26
21	Galata 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17-5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipi 1:1-26
30	Pilipi 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipi 2:19-3:6
2	Pilipi 3:7-4:1
3	Pilipi 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonike 1:1-2:9
10	1 Tesalonike 2:10-3:13
11	1 Tesalonike 4:1-5:3
12	1 Tesalonike 5:4-28
13	2 Tesalonike 1:1-12
14	2 Tesalonike 2:1-17
15	2 Tesalonike 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Pilemon 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Petero 1:1-12
23	1 Petero 1:13-2:10
24	1 Petero 2:11-3:7
25	1 Petero 3:8-4:6
26	1 Petero 4:7-5:14
27	2 Petero 1:1-21
28	2 Petero 2:1-22
29	2 Petero 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

December

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Yohaneņā den tikņā 1:1-20
10	Yohaneņā den tikņā 2:1-17
11	Yohaneņā den tikņā 2:18-3:6
12	Yohaneņā den tikņā 3:7-22
13	Yohaneņā den tikņā 4:1-11
14	Yohaneņā den tikņā 5:1-14
15	Yohaneņā den tikņā 6:1-17
16	Yohaneņā den tikņā 7:1-17
17	Yohaneņā den tikņā 8:1-13
18	Yohaneņā den tikņā 9:1-21
19	Yohaneņā den tikņā 10:1-11
20	Yohaneņā den tikņā 11:1-19
21	Yohaneņā den tikņā 12:1-18
22	Yohaneņā den tikņā 13:1-18
23	Yohaneņā den tikņā 14:1-20
24	Yohaneņā den tikņā 15:1-8
25	Yohaneņā den tikņā 16:1-21
26	Yohaneņā den tikņā 17:1-18
27	Yohaneņā den tikņā 18:1-24
28	Yohaneņā den tikņā 19:1-21
29	Yohaneņā den tikņā 20:1-15
30	Yohaneņā den tikņā 21:1-27
31	Yohaneņā den tikņā 22:1-21